

รายงานการศึกษาวิจัย

เรื่อง

ความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันพระมหากษัตริย์
และรัฐธรรมนูญ

เล่มที่ 4

เสนอ

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

โดย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร. ฐิติ พุ่มศรีเจริญ หัวหน้าโครงการและคณะ

รายงานการศึกษาวิจัย
เรื่อง

ความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันพระมหากษัตริย์ และรัฐธรรมนูญ

เล่มที่ 4

เสนอ
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

โดย
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร. ภูมิ พวงศักรวิทย์ หัวหน้าโครงการและคณะ

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

National Library of Thailand Cataloging in Publication Data

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.

รายงานการศึกษาวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันพระมหากษัตริย์และ
รัฐธรรมนูญ เล่มที่ 4.-- กรุงเทพฯ : สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, 2569.

668 หน้า.

1. กฎหมายรัฐธรรมนูญ. 2. พระมหากษัตริย์. 3. วิจัย. I. ชื่อเรื่อง.

342.

ISBN 978-616-8344-41-5

ชื่อหนังสือ	ความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันพระมหากษัตริย์และรัฐธรรมนูญ เล่มที่ 4
ปีที่พิมพ์	พิมพ์ครั้งที่ 1 มกราคม 2569
จำนวนพิมพ์	500 เล่ม
เจ้าของ	สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550 (อาคารราชบุรีดิเรกฤทธิ์) เลขที่ 120 หมู่ที่ 3 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210 โทรศัพท์ 0-2141-7777 โทรสาร 0-2143-9500 www.constitutionalcourt.or.th
ดำเนินการจัดทำโดย	กลุ่มงานวิจัยและพัฒนากฎหมายรัฐธรรมนูญ สถาบันรัฐธรรมนูญศึกษา สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
พิมพ์ที่	บริษัท แอคทีฟ พรินท์ จำกัด 9 ซ.ลาดพร้าว 64 แยก 14 ถ.ลาดพร้าว แขวงวังทองหลาง เขตวังทองหลาง กรุงเทพฯ 10310 โทร. 0-2530-4114 โทรสาร 0-2108-8951 E-mail: tanapress@gmail.com

บทที่ 11 ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของสหราชอาณาจักร

11.1	อารัมภบท.....	1771
11.2	พัฒนาการทางประวัติศาสตร์.....	1780
11.3	อำนาจหน้าที่และข้อปฏิบัติตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ.....	1855
11.4	สถานะและบทบาทตามจารีตประเพณี.....	1980
11.5	ราชสำนักและหน่วยงานสนับสนุน.....	2033
11.6	บริบท เงื่อนไข และข้อถกเถียงร่วมสมัย.....	2078
11.7	ข้อสังเกตทิ้งท้าย.....	2114

บทที่ 12 บทสรุป

12.1	ภาพรวมระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ.....	2117
	ของกรณีศึกษาแต่ละประเทศ	
12.2	ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญเปรียบเทียบ.....	2143
12.3	ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญโดยสมบูรณ์.....	2189
	และระบอบกึ่งราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ	
12.4	ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของไทย.....	2204
	ในมุมมองเปรียบเทียบ	
12.5	แนวโน้มในอนาคตของระบอบราชาธิปไตย.....	2258
	ภายใต้รัฐธรรมนูญ	

บรรณานุกรม

บทที่ 1	รายละเอียดโครงการ.....	2262
บทที่ 3	ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ.....	2262
บทที่ 4	ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของกัมพูชา.....	2268

บทที่ 5	ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของจอร์แดน.....	2287
บทที่ 6	ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของญี่ปุ่น.....	2304
บทที่ 7	ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของเดนมาร์ก....	2321
บทที่ 8	ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของมาเลเซีย.....	2341
บทที่ 9	ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ.....	2355
	ของลีกเตนส์ไตน์	
บทที่ 10	ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของสเปน.....	2370
บทที่ 11	ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ.....	2390
	ของสหราชอาณาจักร	
บทที่ 12	บทสรุป.....	2432

บทที่ 11

ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของสหราชอาณาจักร

11.1. อารัมภบท

สหราชอาณาจักรเป็นประเทศที่ตั้งอยู่ทางตะวันตกเฉียงเหนือของทวีปยุโรป สภาพภูมิประเทศมีลักษณะเป็นเกาะ (สองเกาะใหญ่และเกาะขนาดเล็กที่สามารถตั้งรกรากได้อีกกว่า 200 เกาะ) ทางทิศตะวันตกของประเทศจรดมหาสมุทรแอตแลนติกกับประเทศไอร์แลนด์ ส่วนทิศทางตะวันออกเป็นทะเลเหนือ ประชากรทั้งหมดมีราว 67 ล้านคน ในจำนวนนี้ เกินกว่าร้อยละ 80 เป็นชนผิวขาวที่เหลือนับทั้งชนผิวเหลืองและชนผิวดำ ศาสนาหลักคือศาสนาคริสต์ (เกือบครึ่งหนึ่งของประชากร) ตามมาด้วยศาสนาอิสลามและศาสนาฮินดู โดยมีผู้นับถือศาสนาประมาณ 1 ใน 3 ของประชากร¹ ภาษาประจำชาติคือภาษาอังกฤษ ค่าเงินใช้ปอนด์สเตอร์ลิง (Pound sterling) ในแง่การแบ่งเขตการปกครอง สหราชอาณาจักรมีองค์ประกอบ 4 ส่วน ได้แก่ อังกฤษ เวลส์ สกอตแลนด์ และไอร์แลนด์เหนือ เมืองหลวงคือกรุงลอนดอน ในอังกฤษแม้ใช้รูปแบบรัฐเดี่ยว (unitary state) เขตการปกครองแต่ละเขตเหล่านี้มีอำนาจและความเป็นอิสระจากส่วนกลางมากพอสมควร โดยเฉพาะในกรณีของสกอตแลนด์ที่มีรัฐสภา ตลอดจนรัฐบาลเป็นของตัวเอง ด้วยเหตุนี้ จึงมี

¹ GOV.UK, “Ethnicity Data: How Similar or Different Are Aggregated Ethnic Groups?,” accessed March 22, 2023, www.gov.uk/government/publications/ethnicity-data-how-similar-or-different-are-aggregated-ethnic-groups/ethnicity-data-how-similar-or-different-are-aggregated-ethnic-groups; Office for National Statistics, “Religion, England and Wales: Census 2021,” accessed March 22, 2023, www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/culturalidentity/religion/bulletins/religionenglandandwales/census2021; Scotland’s Census, “Religion,” accessed March 22, 2023, www.scotlandscensus.gov.uk/census-results/at-a-glance/religion.

การพูดถึงสหราชอาณาจักรว่าเป็น “หลายประเทศในประเทศเดียว” (countries within a country)² สำหรับสภาพเศรษฐกิจสหราชอาณาจักรเป็นประเทศร่ำรวย ภาคบริการมีมูลค่ามากที่สุด (ร้อยละ 80) รองลงมาจึงเป็นภาคการผลิต (ร้อยละ 10) และภาคการก่อสร้าง (ร้อยละ 6)³ ต่อให้เผชิญกับปัญหาภัยร้ายแรงสืบเนื่องจากการตัดสินใจออกจากการเป็นสมาชิกสหภาพยุโรป หรือที่เรียกว่า “เบร็กซิต” (Brexit) เมื่อเดือนมิถุนายน ค.ศ. 2016 ซึ่งก่อความปั่นป่วนมหาศาลให้แก่วงการเมืองและวงการเศรษฐกิจ ก่อนต้องรับมือวิกฤตการณ์ระดับโลกอย่างการระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 แต่ตามการรายงานรอบล่าสุดของธนาคารโลก สหราชอาณาจักรมีผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) เท่ากับ 3,131,377.76 ล้านดอลลาร์สหรัฐ คิดเป็นผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศต่อหัว (GDP per capita) ได้ 46,510.28 ดอลลาร์สหรัฐ ทำให้ถือเป็นประเทศที่มีขนาดเศรษฐกิจใหญ่เป็นอันดับที่ 6 ของโลก⁴ สมกับสถานะสมาชิกองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organisation for Economic Co-operation and Development – OECD) ตลอดจนกลุ่ม 7 (Group of Seven – G7) ที่ล้วนมีแต่เฉพาะชาติพัฒนาแล้ว หรือประเทศโลกที่ 1 เป็นสมาชิก

เมื่อพิจารณาด้านการเมืองการปกครอง นอกจากการเป็นระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ ดังที่คงทราบกันแล้ว สหราชอาณาจักรในสมัยปัจจุบันปกครองด้วยระบบรัฐสภาแบบสภาคู่ คือ มีสภาสามัญชน (House of Commons) ในฐานะสภาล่าง กับสภาขุนนาง (House of Lords) ในฐานะสภาสูง

² Prime Minister’s Office, “Countries Within a Country,” accessed May 1, 2023, <https://webarchive.national.archives.gov.uk/ukgwa/20080909013512/http://www.number10.gov.uk/Page823>.

³ House of Commons Library, “Industries in the UK,” accessed February 22, 2023, <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-8353>.

⁴ The World Bank, “GDP (current US\$) – United Kingdom,” accessed February 19, 2023, <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=GB>.

สภาส่วนแรกมีสมาชิก 650 คน มาจากการเลือกตั้งทางตรงทั้งหมด และมีวาระ 5 ปี ขณะที่สมาชิกของสภาขุนนางมีจำนวนที่ไม่ตายตัว ส่วนใหญ่เข้าสู่ตำแหน่งผ่านการโปรดเกล้าของพระมหากษัตริย์ตามคำแนะนำของนายกรัฐมนตรี และมีวาระตลอดชีพ⁵ สองสภานี้ประกอบกันเป็นฝ่ายนิติบัญญัติ โดยสภาที่มีอำนาจมากกว่าก็คือสภาสามัญชน ซึ่งที่มาของนายกรัฐมนตรี นับแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นอย่างซ้ำ รัฐสภาของสหราชอาณาจักรถูกรวบงำโดยพรรคการเมืองแค่ 2 พรรคที่ผลักดันกันเป็นเสียงข้างมาก ได้แก่ พรรคอนุรักษ์นิยม (Conservative Party) ที่เน้นการเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไปและแนวนโยบายเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม กับพรรคแรงงาน (Labour Party) ที่ยึดมั่นอุดมการณ์สังคมนิยม ประเทศจึงถือเป็นระบบสองพรรค⁶ นอกเหนือจากนี้ อีกมิติสำคัญที่เป็นเอกลักษณ์ทางการเมืองการปกครองของสหราชอาณาจักรย่อมหนีไม่พ้นการมีรัฐธรรมนูญที่ไม่ได้ดำรงอยู่ในรูปของประมวลกฎหมาย (uncodified constitution) กล่าวคือ แทนที่จะมีกฎหมายฉบับใดฉบับหนึ่งไว้ทำหน้าที่กำหนดกติกาทางการเมืองและจัดระเบียบกลไกการปกครองในฐานะรัฐธรรมนูญแบบประเทศส่วนใหญ่ในโลก สหราชอาณาจักรมีกฎหมายที่บัญญัติโดยรัฐสภา คำพิพากษาของศาลจารีตประเพณีทางการเมืองการปกครอง ตลอดจนเอกสารสำคัญทางประวัติศาสตร์ที่ประกอบกันเป็นรัฐธรรมนูญ⁷ เมื่อเป็นเช่นนี้ การศึกษารัฐธรรมนูญของสหราชอาณาจักรจึงต้อง

⁵ ณ ปัจจุบัน สมาชิกสภาขุนนางมีจำนวนเกือบ 800 คน ลดลงจากเมื่อ 20 กว่าปีก่อนที่มีนับพันคน นอกเหนือจากกลุ่มที่ได้รับการโปรดเกล้าตามคำแนะนำของนายกรัฐมนตรีแล้ว สมาชิกอีกส่วนซึ่งมีจำนวนน้อยกว่ามาก คือบาทหลวงในสังกัดคริสตจักรแห่งอังกฤษ พวกเขาเข้าสู่สภาโดยตำแหน่งและไม่ให้มีวาระตลอดชีพ

⁶ ยังมีพรรคการเมืองอื่นที่สามารถคว้าที่นั่งในสภาล่างได้อีกราว 10 พรรค เช่น พรรคกรีน (Green Party) พรรคแอลไลแอนซ์ (Alliance Party) พรรคเสรีนิยมประชาธิปไตย (Liberal Democrats) ฯลฯ อย่างไรก็ตาม ปัจจุบัน พรรคเหล่านี้มีที่นั่งรวมกันแค่ร้อยละ 15 เท่านั้น โดยในจำนวนนี้ เกือบครึ่งเป็นของพรรคชาติสกอต (Scottish National Party)

⁷ A. W. Bradley and K. D. Ewing, *Constitutional and Administrative Law* (Harlow: Pearson, 2018), Chapter 2.

อาศัยการทำความเข้าใจเอกสารหลายชิ้นและจารีตประเพณีที่เกี่ยวข้องทั้งหลาย ยกตัวอย่าง หากต้องการทราบถึงการทำงานของรัฐสภาสหราชอาณาจักร เอกสารที่ควรนำมาพิจารณามี อาทิ พระราชบัญญัติรัฐสภา ค.ศ. 1949 (Parliament Act 1949) พระราชบัญญัติสภาขุนนาง ค.ศ. 1999 (House of Lords Act 1999) พระราชบัญญัติตำแหน่งขุนนางตลอดชีพ ค.ศ. 1958 (Life Peerages Act 1958) ฯลฯ มีפקเอ่ยถึงจารีตประเพณีอย่างธรรมเนียมการเลือกประธานสภาสามัญชนและการที่นายกรัฐมนตรีต้องมาจากสภาล่าง ขณะเดียวกัน ในแง่ของระบบกฎหมาย สหราชอาณาจักรใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (common law) ซึ่งให้น้ำหนักแก่คำพิพากษาในฐานะที่มาของกฎหมาย (case law) เทียบเท่ากับพระราชบัญญัติที่รัฐสภาตราขึ้น (statutory law) ศาลยุติธรรมสามารถตัดสินคดีที่ยังไม่มีกฎหมายใดกำกับและวางบรรทัดฐานสำหรับการพิจารณาคดีลักษณะเดียวกันในอนาคต หรือสำหรับศาลชั้นรองลงมา

ณ จุดยอดสุดของรัฐ หรือโครงสร้างการเมืองการปกครองสหราชอาณาจักรแน่นอนว่า ย่อมเป็นสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งกำลังอยู่ระหว่างการเปลี่ยนผ่านครั้งสำคัญ สาเหตุเนื่องจากการผลัดรัชสมัยที่เพิ่งเกิดขึ้นเมื่อวันที่ 8 กันยายน ค.ศ. 2022 หลังสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 (Elizabeth II) เสด็จสวรรคตด้วยพระชนมายุ 96 พรรษาและทำให้สมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 (Charles III) เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติแทน ท่ามกลางความคาดหวังของสังคมที่อยากเห็นการปฏิรูปและทศนะต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ในหมู่คนรุ่นใหม่ที่มีได้เป็นบวกมากขึ้น ดังที่จะอภิปรายต่อไป อันที่จริง นับตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ 1 สถาบันพระมหากษัตริย์ของสหราชอาณาจักรได้สูญเสียอำนาจที่เคยมีและถูกจำกัดบทบาททางการเมืองถึงขั้นที่ทำให้ประเทศเข้าข่ายเป็นระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญโดยสมบูรณ์ ก่อนได้รับการยอมรับจากนักวิชาการจำนวนมากและสาธารณชนทั่วไปในฐานะต้นแบบ (model) ของระบอบดังกล่าว แต่ถึงกระนั้นยังคงมีประเด็นจำนวนไม่น้อยที่เรียกร้องการปรับตัวจากทุกองคาพยพที่เป็นส่วนหนึ่งของสถาบันพระมหากษัตริย์ ตั้งแต่องค์พระประมุขเอง

เชื่อพระวงศ์แต่ละพระองค์ ราชสำนัก ไปจนถึงหน่วยงานสนับสนุนรูปแบบอื่น เพื่อความอยู่รอดอย่างมั่นคงในระยะยาว เพราะเป็นเรื่องยากที่จะปฏิเสธว่า ความสำเร็จเบื้องหลังการยอมรับ หรือกระทั่งการยกย่องเทิดทูนที่สาธารณชนส่วนใหญ่ในสหราชอาณาจักรมีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ของตนตลอดหลาย ทศวรรษที่ผ่านมา มีรากฐานตั้งอยู่บนความสามารถและการวางตัวของ สมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 ซึ่งทรงอยู่ในราชบัลลังก์ถึงกว่า 7 ทศวรรษ และทำให้เป็นพระมหากษัตริย์ที่ทรงครองราชย์ยาวนานเป็นอันดับที่ 2 ของโลก ระหว่างที่ทรงเป็นประมุขอยู่นั้น พระองค์ทรงขึ้นชื่อเรื่องการวางตัวเป็นกลาง ทางการเมืองและการเคารพจารีตประเพณีทางรัฐธรรมนูญ แม้ในกรณีที่ ทรงเผชิญแรงกดดันให้เลือกข้าง หรือกระทำการบางอย่าง ผลลัพธ์จึงมีใช่แค่เพียง การดำรงอยู่อย่างมีเสถียรภาพของระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ ทว่ายังรวมไปถึงความชอบธรรมของระบอบดังกล่าวด้วย ในแง่นี้ ประวัติศาสตร์ ร่วมสมัยที่ผ่านมาสะท้อนว่า ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของ สหราชอาณาจักรมีทั้งมิติเชิงสถาบันและมิติเชิงตัวบุคคล ดังเช่นประเทศอื่น ความราบรื่นที่ปรากฏเกิดจากความเป็นไปของสองมิตินั้นประกอบกัน และ ด้วยเหตุนี้ ย่อมเข้าใจได้ที่ความไม่แน่นอนจากการเปลี่ยนตัวบุคคลจะทำให้ ใครหลายคนหันมาทบทวน หรือกระทั่งตั้งคำถามกับการดำรงอยู่ของระบอบ เป็นเสมือนแรงกดดันให้สถาบันพระมหากษัตริย์ต้องพิจารณาปรับตัว กรณีของ สหราชอาณาจักรจึงยังมีความน่าสนใจเพิ่มมากขึ้นไปอีก เนื่องจากเป็นกรณีของ ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญที่เคลื่อนจากสภาพการณ์ที่คล้ายสภาวะ ดุลยภาพ สู่จุดหัวเลี้ยวหัวต่ออย่างค่อนข้างกะทันหัน พัฒนาการล่าสุดมีแนวโน้ม เผยให้เห็นแก่นแท้ของระบอบ ตลอดจนเหมาะสมแก่การถอดบทเรียนว่าด้วย การปรับตัวของสถาบันพระมหากษัตริย์ในโลกยุคปัจจุบัน

ดังที่ได้เกริ่นไปข้างต้น ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของ สหราชอาณาจักรมักถูกมองว่า ประสบความสำเร็จอย่างงดงามทั้งในแง่การผสมผสาน ระบอบราชาธิปไตยเข้ากับระบอบประชาธิปไตยและในแง่การบรรลุซึ่งเสถียรภาพ

ทางการเมือง จนกลายเป็นเหมือนต้นแบบที่ทุกประเทศควรเจริญรอยตาม หากต้องการสถาปนาระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ ทักษะเช่นนี้คงเป็นที่เข้าใจได้ เนื่องจากสหราชอาณาจักรเป็นประเทศที่ขึ้นชื่อเรื่องการมีระบอบการปกครองที่มั่นคง เป็นประชาธิปไตย และผ่านพัฒนาการมาอย่างยาวนาน นอกจากนี้ สถานะมหาอำนาจของสหราชอาณาจักร โดยเฉพาะในยุคสมัยที่เป็นจักรวรรดิ ยังก่อให้เกิดอิทธิพลทางความคิด กล่าวคือ ประเทศจำนวนมากทั่วโลกที่เคยเป็นส่วนหนึ่งของจักรวรรดิบริติชได้รับเอาแนวคิดและรูปแบบการปกครองจากสหราชอาณาจักรไปประยุกต์ใช้ อย่างน้อยระหว่างช่วงแรกที่ได้รับเอกราช มิพักพูดถึงความแพร่หลายขององค์ความรู้และข้อมูลเกี่ยวกับการเมืองการปกครองของสหราชอาณาจักร เพราะสามารถเข้าถึงได้ด้วยภาษาอังกฤษ อันเป็นภาษาสากล ผิดกับระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของประเทศอย่างเนเธอร์แลนด์ สเปน ญี่ปุ่น หรือบาห์เรน ที่ผู้ศึกษาต้องเผชิญกับกำแพงภาษาเวลาสืบค้นข้อมูล ทั้งหมดนี้ช่วยให้ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของสหราชอาณาจักรเป็นที่รู้จัก ไม่เฉพาะในวงวิชาการเพียงเท่านั้น แต่รวมถึงสาธารณชนทั่วไปด้วย ดังเห็นได้จากการที่สถาบันพระมหากษัตริย์ของสหราชอาณาจักรมีสถานะคล้ายสัญลักษณ์เชิงวัฒนธรรม (cultural icon) เช่นเดียวกับเชื้อพระวงศ์บางพระองค์ที่ถือเป็น “คนดัง” (celebrity) สามารถดึงดูดความสนใจจากสื่อมวลชนที่ต่างแข่งขันกันนำเสนอเรื่องราวแทบทุกแง่มุมเพื่อสนองความอยากรู้ของคนทั่วโลก อย่างไรก็ดี ประเด็นหนึ่งที่พึงตระหนักแต่แรกเวลาศึกษาระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของสหราชอาณาจักรคือ ต่อให้เป็นที่ยอมรับ หรือมีคนชมเชยมากเพียงใด ระบอบดังกล่าวยังคงมีข้อจำกัดและปัญหา อีกทั้งต้องคอยปรับตัว ไม่เว้นแม้กระทั่งในรัชสมัยก่อนหน้า การศึกษาจึงไม่ควรดำเนินไปบนฐานคิดที่ว่า ตนกำลังพิจารณารูปแบบการปกครองที่มี

⁸ การดำรงอยู่ของข้อมูลในภาษาอังกฤษน่าจะเป็นเหตุสำคัญที่ทำให้พหุมีงานวิชาการในภาษาไทยที่พูดถึงระบอบราชาธิปไตยและโครงสร้างการปกครองของสหราชอาณาจักร โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบกับของประเทศอื่น ซึ่งแทบไม่พบงานวิชาการในภาษาไทยที่จับประเด็นโดยตรงเลย

ความสมบูรณ์แบบไร้ที่ติ หรือเป็นพัฒนาการขั้นสูงสุด ขณะเดียวกัน ก็ต้องไม่ปฏิบัติต่อระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของสหราชอาณาจักรในฐานะตัวแบบหรือแบบอย่าง เพราะเหมือนกับทุกระบบการปกครอง ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญนั้นหลากหลายมากเกินกว่าจะมีแนวทางออกแบบเพียงแนวทางเดียวเท่านั้น และอันที่จริงอาจเสนอข้อโต้แย้งได้ว่า แม้ห่างไกลมากจากการเป็นระบอบกึ่งราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญแบบลิกเตนสไตน์ หรือโมนาร์โก แต่สหราชอาณาจักรก็ยังไม่ใช่ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญที่มีความสมบูรณ์ที่สุดเท่าที่ปรากฏในโลกทุกวันนี้ เนื่องจากการสงวนพระราชเอกสิทธิ์ (royal prerogative) และพระราชอำนาจบางประการไว้ ส่งผลให้สถาบันพระมหากษัตริย์พอแสดงบทบาทได้บ้างเป็นครั้งคราว ยิ่งถ้าเปรียบเทียบกับกรณีของญี่ปุ่นและสวีเดนที่สถาบันพระมหากษัตริย์ต่างถูกรัฐธรรมนูญจำกัดพระราชเอกสิทธิ์และพระราชอำนาจลงจนหมด ท้ายที่สุดระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของสหราชอาณาจักรจึงถือเป็นอีกกรณีที่มีลักษณะพื้นฐานและพลวัตเฉพาะตัวอันควรค่าแก่ศึกษา ไม่ต่างจากระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของประเทศอื่น

การศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของสหราชอาณาจักรอาจได้รับความสะดวกเป็นพิเศษจากการมีข้อมูลมากมายในภาษาอังกฤษ ไม่ว่าตามงานวิชาการ สื่อสิ่งพิมพ์ รายงานข่าว หรือฐานข้อมูลบนอินเทอร์เน็ต แต่ถึงอย่างไร ปริมาณข้อมูลอันท่วมท้นก็เป็นปัญหาในตัวเองอีกแบบเช่นกัน คือในแง่หนึ่ง การค้นคว้าจำเป็นต้องมีขอบเขตกว้างขวางตามเพื่อให้สามารถรวบรวมข้อมูลอย่างครอบคลุมที่สุด โดยเฉพาะหากเจอข้อมูลที่ขัดแย้ง หรือไม่สอดคล้องกัน ขณะที่อีกแง่หนึ่ง ความยากลำบากย่อมติดตามมาเวลาดำเนินการประมวลข้อมูล เพราะต้องหาวิธีการจัดระเบียบข้อมูลที่มีอยู่มหาศาลในแบบที่จะสามารถสังเคราะห์เรื่องราวภาพรวม หรือบทสรุปที่มีความปะติดปะต่อกัน สุดท้าย การทำความเข้าใจระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของสหราชอาณาจักรจึงต้องให้ความสำคัญมากกับการสืบค้น

และการจัดการกับข้อมูล นอกจากนี้ กรณีของสหราชอาณาจักรยังมีลักษณะเฉพาะตัวที่ส่งผลต่อการศึกษาค้นคว้าอย่างลึกซึ้ง นั่นคือการที่ประเทศใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี เนื่องจากเท่ากับว่า เอกสารสำคัญที่จะถือเป็นแหล่งที่มาหลักของข้อมูลขั้นต้นอย่างน้อยในแง่สถาบันและกระบวนการทางการเมืองย่อมมีหลากหลายชิ้นมากไล่ตั้งแต่กฎหมาย คำพิพากษา แลงการณ คำอภิปรายในสภา ไปจนถึงข้อเขียนของนักคิดที่ทรงอิทธิพลต่างกับกรณีอื่นที่สามารถมุ่งเน้นไปที่รัฐธรรมนูญและกฎหมายประกอบไม่กี่ฉบับเป็นสำคัญ หรืออธิบายอีกแบบคือ การฉายภาพระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของสหราชอาณาจักรต้องอาศัยการนำเอกสารหลายชิ้นมาพิจารณาประกอบกัน กฎเกณฑ์บางเรื่องมิได้มาในรูปแบบบัญญัติของกฎหมาย ทว่าเป็นจารีตประเพณีทางรัฐธรรมนูญ หรือกระทั่งความคิดเห็นของบุคคลบางคนที่ได้รับการยอมรับกว้างขวาง ซึ่งอาจเป็นได้ทั้งนักวิชาการ นักหนังสือพิมพ์ นักการเมือง หรือข้าราชการ อาทิ วอลเตอร์ แบจจ็อต (Walter Bagehot) อัลัน ลาสเซลเลส (Alan Lascelles) เวอร์นอน บ็อคดานอร์ (Vernon Bogdanor) ฯลฯ

เนื้อหาต่อจากนี้ไปเริ่มต้นจากพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ ซึ่งมีเนื้อหาครอบคลุมตั้งแต่ยุคสมัยที่ “สหราชอาณาจักร” ยังไม่ถูกก่อตั้งอย่างเป็นทางการ และลักษณะพื้นฐานทางการปกครองก็ห่างไกลจากระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ การสืบสาวความเป็นมาย้อนกลับไปไกลในอดีตจะช่วยสร้างความเข้าใจต่อระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของสหราชอาณาจักรในปัจจุบันได้ดีและลึกซึ้งยิ่งขึ้น หลังจากนั้น จึงเป็นการนำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่และข้อปฏิบัติตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ สถานะและบทบาทตามจารีตประเพณี ตลอดจนพระราชสำนักและหน่วยงานสนับสนุนตามลำดับ เนื้อหาในส่วนที่เป็นกฎข้อบังคับและส่วนที่เป็นกรณีตัวอย่างที่ได้เกิดขึ้นจริงท้ายที่สุด ตอนจบจะมีการอภิปรายบริบท เจอนไซ และข้อถกเถียงร่วมสมัยเพื่อสรุปให้เห็นความท้าทายที่กำลังเผชิญหน้าสถาบันพระมหากษัตริย์และระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของสหราชอาณาจักรอยู่ โดยเฉพาะ

หลังสิ้นสุดรัชสมัยของสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 ซึ่งอาจถือเป็นจุดสูงสุดของทั้งสถาบันและระบอบดังกล่าว

ความแตกต่างระหว่างอังกฤษ “บริเตนใหญ่” “สหราชอาณาจักร” และ “เกาะบริเตน”⁹

อนึ่ง เมื่อคำนึงถึงธรรมชาติการใช้คำในภาษาไทย จำเป็นต้องชี้แจงด้วยว่า คำสำคัญ 4 คำที่จะพบบ่อยจากนี้ไป อันได้แก่ “อังกฤษ” (England) “บริเตนใหญ่” (Great Britain) “สหราชอาณาจักร” (United Kingdom) และ “เกาะบริเตน” (British Isles) มีความหมายที่แตกต่างกัน คำแรกจะถูกใช้เรียก

⁹ Anna Debenham, “England vs Great Britain vs United Kingdom Explained,” accessed February 10, 2023, <https://brilliantmaps.com/eng-gb-uk>.

อาณาบริเวณของบริเตนใหญ่ที่ไม่รวมสกอตแลนด์กับเวลส์ คำที่ 2 หมายถึงอาณาบริเวณที่ประกอบด้วยอังกฤษ สกอตแลนด์ และเวลส์ คำที่ 3 คือบริเตนใหญ่รวมกับดินแดนไอร์แลนด์เหนือ ซึ่งอยู่ตอนบนของเกาะไอร์แลนด์ และสุดท้าย “เกาะบริเตน” หมายถึงบริเตนใหญ่กับเกาะไอร์แลนด์ ทั้งส่วนไอร์แลนด์เหนือและสาธารณรัฐไอร์แลนด์

11.2. พัฒนาการทางประวัติศาสตร์

ความน่าสนใจประการหนึ่งของระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของสหราชอาณาจักรคือพัฒนาการทางประวัติศาสตร์อันแสนยาวนาน อีกทั้งยังมีความเป็นพลวัตสูง กล่าวคือ สถาบันพระมหากษัตริย์ของสหราชอาณาจักรสามารถสืบย้อนจุดกำเนิดกลับไปได้ไกลถึงทศวรรษ 410 หรือปลายยุคที่เกาะบริเตนใหญ่อยู่ใต้การยึดครองของจักรวรรดิโรมัน เท่ากับว่า เป็นสถาบันพระมหากษัตริย์ที่มีความเป็นมามากกว่า 1,500 ปี นอกเหนือจากนี้ สถาบันพระมหากษัตริย์ของสหราชอาณาจักรยังเผชิญความเปลี่ยนแปลงหลายรูปแบบ ทั้งที่เกิดจากสภาพแวดล้อมที่แปรผันไปตามยุคสมัยและการปรับตัวขององค์กรเอง นำมาซึ่งพัฒนาการที่ผันผวนยิ่ง คือมีการต่อกรระหว่างพลังที่คอยค้ำจุนระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์กับพลังที่พยายามผลักดันประเทศไปสู่ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ ถึงขั้นที่เกิดการรบราฆ่าฟันหลายระลอก บางครั้งเกี่ยวพันบทบาทของมหาอำนาจต่างชาติ แลก็มีช่วงเวลาประเทศกลายเป็นสาธารณรัฐด้วย พัฒนาการทั้งหมดเป็นเงื่อนไขที่นำพาและหล่อหลอมให้สหราชอาณาจักรมีระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญในลักษณะที่ดำรงอยู่ในยุคปัจจุบัน การสืบสาวพัฒนาการทางประวัติศาสตร์จึงเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ต่อการทำความเข้าใจระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของสหราชอาณาจักรอย่างถ่องแท้

11.2.1. จากยุคเจ็ดอาณาจักรสู่ยุคอาณาจักรหนึ่งเดียว

นักวิชาการส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่า การเกิดขึ้นของสถาบันพระมหากษัตริย์ในดินแดนที่ปัจจุบันนี้คือสหราชอาณาจักรสามารถสืบสาวรากเหง้าย้อนกลับไปสู่

การล่มสลายของจักรวรรดิโรมัน (Roman Empire) ประมาณต้นทศวรรษ 410 ตลอดระยะเวลากว่า 300 ปีก่อนหน้านั้น กองทัพโรมันได้ยึดครองพื้นที่ทางตอนใต้และผนวกรวมเกาะบริเตนใหญ่เข้าเป็นส่วนหนึ่งของจักรวรรดิ ซึ่งมีจุดศูนย์กลางอยู่ที่กรุงโรม¹⁰ แน่นอนว่า พอเป็นอิสระจากจักรวรรดิโรมัน ผู้คนที่อาศัยอยู่ในเกาะบริเตนใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นชาวบริตัน (Britons) ที่สื่อสารด้วยภาษาตระกูลเคลต์ (Celtic languages) และถือเป็นชนพื้นเมืองดั้งเดิม หรือชาวแองโกล-แซ็กซอน (Anglo-Saxons) ที่จะพากันอพยพย้ายถิ่นจากตอนเหนือของเยอรมนีและตอนใต้ของสแกนดิเนเวียเข้ามาตั้งรกราก ย่อมมีโอกาสดำรงปกครองตนเอง ผลลัพธ์เบื้องต้นคือชุมชนและอาณาจักรย่อยจำนวนมากนับไม่ถ้วนที่กระจายไปทั่วเกาะ ประเด็นสำคัญ ณ จุดนี้คือ ชุมชนและอาณาจักรหลายแห่งที่ปรากฏต่างอยู่ภายใต้การปกครองของผู้นำแค่เพียงหนึ่งเดียวที่มีสถานะสูงสุดและรับสืบทอดตำแหน่งตามหลักสายเลือด หรือเท่ากับเข้าข่ายเป็นพระมหากษัตริย์นั่นเอง แม้ยังขาดพิธีกรรมและขนบธรรมเนียมที่มีความสลับซับซ้อนมารองรับ¹¹ ผู้ปกครองเหล่านี้มีชะตากรรมที่แตกต่างกันมาก บางสามารถแผ่ขยายอำนาจและอาณาจักรของตน บางประสบความล้มเหลวและอาจถึงขั้นสูญเสียชีวิต สภาพความสัมพันธ์ระหว่างอาณาจักรในยุคนี้ไม่ผิดอะไรกับสภาวะอนาธิปไตย ส่งผลให้มีราชวงศ์เกิดใหม่และล่มสลายภายในเวลาอันสั้นเป็นจำนวนไม่น้อย การดำรงอยู่ของระบอบราชาธิปไตยแต่ละระบอบมีความสั้นโหลสูงมากตามความเป็นไปและความอยู่รอดของอาณาจักรตน อย่างไรก็ตาม เมื่อเข้าสู่ศตวรรษที่ 5 เริ่มปรากฏว่า นอกจากดินแดนเวลส์ทางตะวันตกและสกอตแลนด์ทางเหนือของเกาะบริเตนใหญ่ มีบางอาณาจักรของชาวแองโกล-แซ็กซอนที่พอสามารถสถาปนาและธำรงรักษาความเป็นใหญ่ไว้ได้ต่อเนื่องระดับหนึ่ง นั่นคือ อีสต์แองเกเลีย

¹⁰ สำหรับวิถีชีวิตและความเป็นไปของเกาะบริเตนใหญ่ระหว่างอยู่ภายใต้การปกครองของจักรวรรดิโรมัน ดู I. A. Richmond, *Roman Britain* (Baltimore: Penguin Books, 1971).

¹¹ ผู้ปกครองบางชุมชนเป็นขุนศึก (warlords) ที่มีอำนาจหน้าที่เฉพาะเวลาผู้คนของตนเผชิญภัยคุกคามเป็นหลัก

(East Anglia) นอร์ธัมเบรีย (Northumbria) เมอร์เซีย (Mercia) เอสเซ็กซ์ (Essex) เวสเซ็กซ์ (Wessex) เคนท์ (Kent) และซัสเซ็กซ์ (Sussex)¹² หรือที่เรียกรวมกันว่า เจ็ดอาณาจักร (Heptarchy)

ยุคเจ็ดอาณาจักรดำรงอยู่เป็นเวลาประมาณ 3 ศตวรรษ เท่าที่พอสามารถสันนิษฐาน หรือยืนยันผ่านหลักฐานทางโบราณคดี แต่ละอาณาจักรมีพระมหากษัตริย์และราชวงศ์ของตนเอง¹³ โดยการปรากฏตัวขึ้นของพระมหากษัตริย์ระดับภูมิภาค (regional kings) เหล่านี้ น่าจะเริ่มต้นจากการที่ผู้คนในชุมชนร่วมกันเลือกบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นผู้นำ ส่วนสำคัญเพื่อรับมือกับศึกสงคราม ต่อมาถ้าบุคคลนั้นมีฝีมือ หรือความเป็นผู้นำมากพอและประสบความสำเร็จในการสร้างวิกรมจนยิ่งเป็นที่ยอมรับ เขาก็ย่อมได้รับการยกย่องสรรเสริญและการปฏิบัติเยี่ยงพระมหากษัตริย์ ดังเห็นได้จากการมีพิธีกรรมอันวิจิตรสำหรับแต่ละช่วงเวลาพิเศษในชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการขึ้นครองราชย์ การสมรส การมีบุตร หรือการเสียชีวิต ก่อนสามารถส่งมอบตำแหน่งต่อไปให้แก่เลือดเนื้อเชื้อไขของตนในฐานะรัชทายาท เท่ากับเป็นการยกระดับจากตำแหน่งขุนศึกหรือหัวหน้าชุมชน ขึ้นสู่ตำแหน่งพระมหากษัตริย์นั่นเอง พัฒนาการเช่นนี้ส่งผลลึกซึ้งอย่างยิ่งต่อฐานคิดที่รองรับระบอบราชาธิปไตยในเกาะบริเตนใหญ่ กล่าวคือ การเลือกตั้งผู้นำชุมชนที่เกิดขึ้นตอนแรกเริ่มเป็นธรรมเนียมที่ชาวแองโกล-แซ็กซอนนำติดตัวจากภูมิลำเนาแถบยุโรปกลางมายังเกาะบริเตนใหญ่ ก่อนการโยกย้ายถิ่นฐาน ชาวแองโกล-แซ็กซอนถือเป็นแขนงย่อยหนึ่งของชนเผ่าเยอรมัน (Germanic tribes) ซึ่งมักอาศัยทั้งเกณฑ์

¹² อันที่จริง นักวิชาการบางคนเสนอให้ตัดเอสเซ็กซ์ เคนท์ และซัสเซ็กซ์ เนื่องจากสามอาณาจักรนี้เคยตกอยู่ใต้อิทธิพลครอบงำ หรือถูกผนวกรวมดชเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรอื่น

¹³ ผู้คนทั่วไปในยุคเจ็ดอาณาจักรยังอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ แม้กระทั่งชนชั้นนำก็มีส่วนน้อยมากที่สามารถอ่านหรือเขียนหนังสือ ซึ่งเป็นทักษะที่ยังไม่สำคัญนักต่อการปกครองแบบพื้นฐานที่ใกล้เคียงการปกครองหรือกฎหมายที่เป็นระบบรองรับ

เลือดเนื้อเชื้อไขและเกณฑ์ความเห็นชอบของผู้ที่อยู่ใต้การปกครองเวลาพันตัวผู้นำ¹⁴ ท้ายที่สุด พอถึงจุดหนึ่ง การเลือกตั้งผู้นำอาณาจักรอาจกลายสภาพเป็นแค่พิธีการที่มีไว้ยืนยันความชอบธรรมของผู้ปกครอง ทว่าแนวคิดที่แฝงนัยของการปกครองโดยความเห็นชอบ (government by consent) และการจำกัดอำนาจผู้ปกครองก็เป็นสิ่งที่ดำรงอยู่ในสังคมแล้ว ก่อนมีแมกนาคาร์တာ (Magna Carta) หรือรัฐสภาเสียด้วยซ้ำ¹⁵

อย่างไรก็ดี ไม่นานหลังการนำเข้าวัฒนธรรมทางการเมืองแบบเยอรมัน จะเกิดพัฒนาการสำคัญที่ส่งผลในทางตรงกันข้ามแทบโดยสิ้นเชิง นั่นคือ การมีพระมหากษัตริย์ที่เป็นชาวคริสต์ (Christian kings) เดิมที ชาวแองโกล-แซ็กซอนเป็นพวกเพแกน (Pagans) พิธีกรรมทั้งหลายมักยึดโยงกับฤดูกาล ส่วนพระมหากษัตริย์ของอาณาจักรทั้งเจ็ดก็ล้วนอ้างตนว่า สืบเชื้อสายจากโอดิน (Odin) เทพเจ้าที่ศักดิ์สิทธิ์ที่สุดตามความเชื่อของพวกเพแกน¹⁶ ต่อมาราวสิ้นศตวรรษที่ 5 ชาวแองโกล-แซ็กซอนเริ่มเปลี่ยนมาเป็นคริสต์ศาสนิกชน ปัจจัยหลักเนื่องจากพระมหากษัตริย์ของพวกเขาต่างทยอยหันมาเข้ารีต และให้การสนับสนุนแก่ศาสนาคริสต์ด้วยเหตุผลทางการเมือง อันดับแรกคือพระเจ้าเอเธลเบิร์ต (Æthelberht) กษัตริย์อาณาจักรเคนท์ระหว่าง ค.ศ. 589 - 616 ด้วยตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ที่อยู่ใกล้ชายฝั่งยุโรปภาคพื้นทวีปมากที่สุด ในบรรดาอาณาจักรทั้งเจ็ด เคนท์ได้รับอิทธิพลทางการเมืองและการปกครองและทางวัฒนธรรมอย่างมีนัยสำคัญจากพวกแฟรงก์ (Franks) ที่ตั้งรกรากอยู่ในบริเวณที่ปัจจุบันนี้คือฝรั่งเศส ฝ่ายหลังยังคงเก็บรักษามรดกหลายอย่างจากยุคโรมัน

¹⁴ ดู Reinhard Bendix, *Kings or People: Power and the Mandate to Rule* (Berkeley: University of California Press, 1980), 8-9.

¹⁵ David Starkey, *Crown and Country: The Kings and Queens of England* (London: Harper Press, 2011), 24.

¹⁶ Barbara Yorke, *Kings and Kingdoms of Early Anglo-Saxon England* (London: Routledge, 2003), 15-16.

หนึ่งในนั้นคือศาสนาคริสต์ ซึ่งได้ผุสานเป็นเนื้อเดียวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ทั้งในแง่พิธีกรรมและในแง่องค์กรจากการที่เครือข่ายศาสนจักรมีส่วนช่วยเกื้อหนุนกลไกระดับท้องถิ่นของผู้ปกครอง เช่นเดียวกับผู้มีอำนาจทั่วยุโรปในยุคสมัยนั้น เอเธลเบิร์ตคงเล็งเห็นประโยชน์ที่ตนจะได้จากการเปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์ ประการที่ 1 สถานะและความชอบธรรมของเขาย่อมมั่นคงยิ่งขึ้น พิธีกรรมในศาสนาคริสต์มีความเป็นระบบและดูศักดิ์สิทธิ์กว่าพิธีกรรมแบบเพแกนมาก สิ่งเหล่านี้มีศักยภาพเสริมบารมีของเอเธลเบิร์ตผ่านการโน้มน้าวบรรดาผู้คนที่อยู่ใต้การปกครองให้เชื่อฟัง และประการต่อมา คริสตจักรมีกลไกการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ อันเป็นมรดกที่ตกทอดจากจักรวรรดิโรมัน ทั้งระบบราชการ ระบบกฎหมาย ระบบการถ่ายทอดความรู้ และภาษาลาติน อาณาจักรเคนท์ของเอเธลเบิร์ตจะมีความได้เปรียบเหนืออาณาจักรที่เหลืออย่างแน่นอน หากสามารถเข้าถึงวิทยาการทางปกครองที่เคยทำให้จักรวรรดิโรมันมีความเกรียงไกร¹⁷ สุดท้าย หลังพอเห็นกระแสตอบรับที่ดีในหมู่ราษฎร เอเธลเบิร์ตจึงตัดสินใจเปลี่ยนศาสนาและกลายเป็นพระมหากษัตริย์อังกฤษพระองค์แรกที่เป็นชาวคริสต์¹⁸

ถึงที่สุดแล้ว เอเธลเบิร์ตจะเป็นแบบอย่างสำหรับผู้ปกครองอีกหกอาณาจักรที่ทยอยเจริญรอยตามเขอย่างค่อยเป็นค่อยไป กล่าวคือ เรดวอลด์ (Raedwald) แห่งอีสต์แองเกลีย เปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์ราวต้นทศวรรษ 600 หลังจากนั้นจึงค่อยติดตามมาด้วย เซเบิร์ต (Sæberht) แห่งเอสเซ็กซ์ เอ็ดวิน (Edwin) แห่งนอร์ทัมเบรีย ไชนะกิลส์ (Cynegils) แห่งเวสเซ็กซ์ วูล์ฟเฮียร์ (Wulfhere) แห่งเมอร์เซีย และไอเทอลเวลท์ (Æthelwealh) แห่งซัสเซ็กซ์ กระบวนการเปลี่ยนผ่านสู่ศาสนาคริสต์ (Christianisation) ของแต่ละอาณาจักรมีความหลากหลายมาก บางแห่งเจอกับความตึงเครียด บางแห่งพยายามผุสาน

¹⁷ Ibid., 172-177; Starkey, *Crown*, 28-33.

¹⁸ สืบเนื่องจากการขาดหลักฐาน ยังไม่อาจจะบุว่า เอเธลเบิร์ตเปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์ในปีใด

ศาสนาคริสต์กับความเชื่อดั้งเดิมเข้าด้วยกันและปล่อยให้พวกเพแกนใช้ชีวิตตามปกติ¹⁹ แต่ถึงอย่างไร ไม่ว่ากระบวนการมีลักษณะแบบใด หรือใช้เวลานานแค่ไหน ณ ตอนสิ้นสุดศตวรรษที่ 7 ทั้งเกาะบริเตนใหญ่ รวมถึงสกอตแลนด์กับเวลส์ ก็ได้กลายเป็นดินแดนของชาวคริสต์เป็นที่เรียบร้อย โดยเมื่อพิจารณาในแง่การเมืองการปกครอง การสมาทานศาสนาคริสต์ช่วยให้พระมหากษัตริย์มีอำนาจเบ็ดเสร็จกว่าเดิม เบื้องต้นที่สุด นับแต่นั้นไป ความชอบธรรมในฐานะผู้ปกครองมิได้มาจากการเลือก หรือการยอมรับของผู้ที่อยู่ใต้การปกครอง ทว่ามาจากการรับใช้พระผู้เป็นเจ้า ดังสะท้อนผ่านรายละเอียดของพระราชพิธีบรมราชาภิเษกที่เน้นความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์กับอำนาจเบื้องบน คริสตจักรเป็นผู้ประกอบพิธี เพื่อยกบุคคลใดบุคคลหนึ่งขึ้นสู่สถานะพระมหากษัตริย์ ก่อนช่วยบุคคลนั้นรักษาอำนาจไว้ผ่านการสร้างความศักดิ์สิทธิ์ให้แก่ผู้ปกครอง และการกล่อมเกล่าผู้คน เมื่อเป็นเช่นนี้ ธรรมเนียมดั้งเดิมของชาวแองโกล-แซ็กซอนจึงเสื่อมอิทธิพล พระมหากษัตริย์เปลี่ยนจากการเป็นผู้นำชุมชนสู่เจ้าเหนือหัว²⁰

แม้กลายเป็นดินแดนของชาวคริสต์แท้โดยสมบูรณ์ เกาะบริเตนใหญ่ก็ยังแบ่งออกเป็นอาณาจักรและชุมชนจำนวนหนึ่งที่ปกครองตนเอง อำนาจของแต่ละอาณาจักรมีเพิ่มมีลดตามฝีมือและโชคชะตาของผู้นำ บางอาณาจักรถูกยึดครองโดยอีกอาณาจักรหนึ่ง ก่อนเปลี่ยนมือไปเป็นของอาณาจักรอื่น

¹⁹ ดู John Cannon and Ralph Griffiths, *The Oxford Illustrated History of the British Monarchy* (Oxford; New York: Oxford University Press, 2000), 21-22, 32-34; Marilyn Dunn, *The Christianization of the Anglo-Saxons c.597-c.700: Discourses of Life, Death and Afterlife* (London: Continuum, 2009), 101-109.

²⁰ Starkey, *Crown*, 22-33; Cannon and Griffiths, *The Oxford*, 19-31. บทบาทของศาสนาในการเสริมสร้างอำนาจของพระมหากษัตริย์มิได้เป็นปรากฏการณ์เฉพาะของอังกฤษ พัฒนาการทำนองเดียวกันยังเกิดขึ้นในพื้นที่อื่นของยุโรปด้วย สำหรับตัวอย่าง ดู Nora Berend, *Christianization and the Rise of Christian Monarchy: Scandinavia, Central Europe and Rus' c. 900-1200* (Cambridge: Cambridge University Press).

หรือกลับมาเป็นอิสระอีกครั้ง บางอาณาจักรผนึกกำลังกันผ่านการอภิเษกสมรสระหว่างราชวงศ์ หรือการผูกสัมพันธ์ในหมู่ผู้ปกครอง แน่แน่นอนว่า ย่อมมีความพยายามที่จะแผ่อิทธิพลและสถาปนาความเป็นใหญ่เหนือทั้งเกาะเป็นระยะ อาณาจักรที่ค่อนข้างประสบความสำเร็จมีเมอร์เซย์ อีสต์แองเกลีย เวสเซ็กซ์ และนอร์ธัมเบรีย ส่งผลให้พระมหากษัตริย์ของอาณาจักรเหล่านี้ในช่วงที่เรื่องอำนาจถูกเรียกว่า เบรทวาลด์ (Bretwalda) ซึ่งสื่อถึงการมีอิทธิพลและบารมีเหนือพระมหากษัตริย์ของอาณาจักรที่เหลือ²¹ แต่ถึงกระนั้น ต่อให้ปรากฏว่ามีบางอาณาจักรที่โดดเด่นขึ้นมาเป็นพิเศษ เกาะบริเตนใหญ่ก็ยังมีใช้อาณาจักรหนึ่งเดียวที่เป็นเอกภาพ ต้องรอกระทั่งการรุกรานหลายระลอกของพวกไวกิง ความเปลี่ยนแปลงสำคัญจึงค่อยบังเกิด²² กล่าวคือ พวกไวกิงจากแถบสแกนดิเนเวียล่องเรือมาปล้นสะดมชาวบ้านและศาสนสถานตามแนวชายฝั่งด้านตะวันออกของเกาะบริเตนใหญ่ ก่อนเริ่มทำการรุกรานและเข้ายึดครองดินแดนนับตั้งแต่ ค.ศ. 793 เพื่อการตั้งรกราก ด้วยพลกำลังและประสบการณ์การทำสงครามที่เหนือกว่า พวกไวกิงสามารถตีหลายอาณาจักรและชุมชนของชาวแองโกล-แซ็กซอนให้แตกพ่ายอย่างค่อนข้างต่อเนื่อง²³ ประวัติศาสตร์การต่อสู้ระหว่างพวกไวกิงกับชาวแองโกล-แซ็กซอนกินเวลานานกว่า 200 ปี และมีความสลับซับซ้อน ต่างฝ่ายต่างเคยคว่ำชัยและเคยพราชัย คือมีทั้งช่วงเวลาที่เกาะบริเตนใหญ่ตกอยู่ในกำมือของพวกไวกิงและช่วงเวลาที่ชาวแองโกล-แซ็กซอนต้านทานศัตรูได้ อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าการศึกดำเนินไปเช่นไร การรุกรานของพวกไวกิงส่งผลให้ชาวแองโกล-แซ็กซอนทั้งหลายรู้สึกถึงการ

²¹ ดู Yorke, Kings, 16; Cannon and Griffiths, *The Oxford*, 9.

²² ข้อยกเว้นเดียวอาจเป็นผลพวงจากการขยายอิทธิพลของศาสนาคริสต์ในเกาะบริเตนใหญ่ที่ทำให้ชาวแองโกล-แซ็กซอนเริ่มมีลักษณะร่วมกันทางวัฒนธรรมที่ชัดเจน นอกเหนือจากเรื่องภาษา

²³ พวกไวกิงที่รุกรานอังกฤษในตอนแรกเป็นกลุ่มชนที่ขาดเอกภาพ แม้เดินทางมาจากสแกนดิเนเวียเหมือนกัน ต้องรอให้เข้าสู่ศตวรรษที่ 11 ก่อน ความเป็นปึกแผ่นในรูปอาณาจักรที่มีผู้นำหนึ่งเดียวถึงค่อยเริ่มปรากฏ

มีชะตากรรมร่วมกัน จากแต่ก่อนที่จะแยกย้ายกันไปใช้ชีวิตอยู่คนละอาณาจักร โดยรบกั้นแทบไม่ว่างเว้น เพื่อความยิ่งใหญ่ของผู้ปกครองอาณาจักรตน ชาวแองโกล-แซ็กซอนต้องหันมามุ่งมั่นกำลังทหารรักษาภัยคุกคามจากพวกไวกิ้ง ซึ่งขึ้นชื่อเรื่องความโหดร้ายทารุณและมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะมิตศาสนา พร้อมเริ่มเก็บเกี่ยวสำนึกที่ภายในไม่ช้าจะกลายเป็นรากฐานสำหรับความเป็นชาติ (nationhood)²⁴ ในแง่นี้ อาจพูดว่า ชนชาติอังกฤษได้ก่อกำเนิดขึ้นแล้ว ก่อนจะมีอาณาจักรอังกฤษเสียด้วยซ้ำ

การรุกรานของพวกไวกิ้งเป็นเหตุให้อาณาจักรส่วนใหญ่เสื่อมอิทธิพลลงถึงขนาดต้องพบกับจุดจบ และในขณะเดียวกัน ก็สร้างแรงกดดันให้ชาวแองโกล-แซ็กซอนหาทางเอาตัวรอดด้วย สภาพการณ์เช่นนี้ช่วยให้พระมหากษัตริย์ของอาณาจักรเวสเซ็กซ์นามว่า พระเจ้าอัลเฟรด (Alfred) ซึ่งขึ้นครองราชย์เมื่อเดือนเมษายน ค.ศ. 871 สามารถระดมชาวแองโกล-แซ็กซอน ไม่เฉพาะจากอาณาจักรของตนเพียงเท่านั้น ทว่ารวมถึงดินแดนทุกส่วนของเกาะ ให้เข้าร่วมทำศึกกับพวกไวกิ้งด้วย ผลปรากฏว่า พระองค์ประสบความสำเร็จในการสงครามและผลักดันให้พวกไวกิ้งถอนกำลังออกจากอาณาจักรเวสเซ็กซ์ได้ โดยหนึ่งในเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นระหว่างการต่อสู้กับพวกไวกิ้งก็คือการที่กองทัพของพระเจ้าอัลเฟรดสามารถยึดเอาเมืองลอนดอนกลับมาจากศัตรูเมื่อ ค.ศ. 886 แล้วทำการบูรณะฟื้นฟูโครงสร้างพื้นฐาน²⁵ สักกระยะหนึ่งหลังวีรกรรมนี้ พระเจ้าอัลเฟรดทรงตัดสินใจเปลี่ยนจากการขนานนามตนเองว่า “พระมหากษัตริย์แห่งอาณาจักรเวสเซ็กซ์” มาเป็น “พระมหากษัตริย์แห่งชาวแองโกล-แซ็กซอน” (King of the Anglo-Saxons) อันเป็นตำแหน่งใหม่ที่ยังไม่เคยมีปรากฏมาก่อนในหน้าประวัติศาสตร์ การที่พระเจ้าอัลเฟรดทรงสถาปนาตำแหน่งนี้ขึ้น

²⁴ ดู Cannon and Griffiths, The Oxford, 12-14.

²⁵ ก่อนการยึดครองของพวกไวกิ้ง กรุงลอนดอนเป็นส่วนหนึ่งอาณาจักรเอสเซ็กซ์และอาณาจักรเมอร์เซียตามลำดับ โดยแม้ยังไม่มีสถานะเมืองหลวง กรุงลอนดอนถือเป็นชุมชนขนาดใหญ่ที่มีความสำคัญของชาวแองโกล-แซ็กซอน

พร้อมการสละตำแหน่งเดิมที่ดำรงอยู่มานานกว่า 300 ปี สะท้อนข้อเท็จจริงที่ว่า ชาวแองโกล-แซ็กซอนเริ่มมีสำนึกบางประการในฐานะกลุ่มชนที่มีลักษณะและชะตากรรมร่วมกันแล้ว ภัยคุกคามจากพวกไวกิ้งได้สลายเส้นแบ่งทางความรู้สึกนึกคิดที่เป็นผลจากการดำรงอยู่ของอาณาจักรน้อยใหญ่และจุดประกายพัฒนาการที่จะหลอมรวมชาวแองโกล-แซ็กซอนให้กลายเป็นหนึ่งเดียวภายใต้การนำของอาณาจักรเวสเซ็กซ์²⁶ ต่อมา แม้หลังพระเจ้าอัลเฟรดเสด็จสวรรคต ใน ค.ศ. 899 ผู้รับสืบทอดราชบัลลังก์ก็ยังคงเรียกตัวเองว่า พระมหากษัตริย์แห่งชาวแองโกล-แซ็กซอน จนกระทั่งถึง ค.ศ. 927 หรือเมื่อพระเจ้าแอสเทลสแตน (Æthelstan) พระราชนัดดาของพระเจ้าอัลเฟรด ทรงตั้งตนเป็น “พระมหากษัตริย์แห่งชาวอังกฤษ” (King of the English) แทน²⁷ ในแง่นี้ ย่อมเท่ากับว่า อังกฤษพลิกโฉมจากการเป็นดินแดนของพระมหากษัตริย์ระดับท้องถิ่นหลายพระองค์ (land of regional kings) สู่การเป็นดินแดนที่มีพระมหากษัตริย์เพียงหนึ่งเดียว หรือพูดอีกแบบคือ การรวมชาติปูทางให้แก่ระบอบราชาธิปไตยระดับชาติ และท้ายที่สุดรวมถึงระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ด้วย

พระเจ้าแอสเทลสแตนแห่งอาณาจักรเวสเซ็กซ์ถือเป็นพระมหากษัตริย์พระองค์แรกที่ทรงสถาปนาความเป็นใหญ่เหนือดินแดนทั้งหมดที่ปัจจุบันนี้คืออังกฤษได้สำเร็จ²⁸ ก่อนหน้านั้นเป็นเวลานับศตวรรษ ปรากฏความพยายามขยายอำนาจและอิทธิพลของพระมหากษัตริย์บางพระองค์เป็นระยะ²⁹ แต่ถึงที่สุดแล้ว ก็ไม่มีใครก้าวมาไกลเท่าพระเจ้าแอสเทลสแตน ส่งผลให้เป็นที่ยอมรับกัน

²⁶ ดู Starkey, *Crown*, 55-59.

²⁷ คำที่ใช้กันในยุคนั้นคือ “อิงกลาแลนด์” (Ængla land) ซึ่งแปลว่า ดินแดนของพวกแองเกิล (Angles) (“แองโกล” หมายถึงผู้คนทีสืบทอดเชื้อสายมาจากพวกแองเกิลที่มีถิ่นกำเนิดอยู่บริเวณที่ปัจจุบันนี้คือเดนมาร์กและรัฐเอสเวีย-ฮ็อลชไตน์ของเยอรมนี)

²⁸ เกาะบริเตนใหญ่ส่วนที่ไม่รวมสกอตแลนด์ทางเหนือและเวลส์ทางตะวันตก

²⁹ ดู Peter Hunter Blair, *An Introduction to Anglo-Saxon England* (Cambridge: Cambridge University Press, 1962), 49-54.

ทั่วไปว่า พระองค์คือ “พระมหากษัตริย์อังกฤษ” (English king) พระองค์แรกอย่างแท้จริง³⁰ พระเจ้าเอเธลสแตนทรงรับสืบทอดราชบัลลังก์จากพระราชบิดา กลางทศวรรษ 920 ณ เวลาดังกล่าว พวกไวกิงปักหลักและได้สถาปนาเขตการปกครองของตนขึ้นที่บริเวณซึ่งเรียกว่า เดนลอว์ (Danelaw) ทางตะวันออกและทางเหนือของเกาะ ทว่ากำลังสูญเสียอิทธิพล³¹ สาเหตุสำคัญเพราะชาวแองโกล-แซ็กซอนรวมตัวได้เป็นปึกแผ่นขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่รัชสมัยของพระเจ้าอัลเฟรดเป็นต้นมา สุดท้ายพระเจ้าเอเธลสแตนสามารถทำการรุกรานเข้าสู่เดนลอว์ จนตีเมืองยอร์ก ฐานที่มั่นหลักของพวกไวกิง ตกใน ค.ศ. 927 ส่งผลให้ภาคเหนือและภาคตะวันออกของอังกฤษตกเป็นของพระเจ้าเอเธลสแตน และเมื่อประกอบกับดินแดนอังกฤษส่วนที่เหลือที่ได้ทยอยถูกผนวกรวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรเวสเซกซ์นับแต่รัชสมัยของพระเจ้าอัลเฟรด³² พระเจ้าเอเธลสแตนจึงกลายเป็นบุคคลแรกที่ได้ปกครองดินแดนอังกฤษทั้งหมด และเป็นเหตุให้พระองค์ทรงตั้งตัวเองเป็นพระมหากษัตริย์แห่งชาวอังกฤษ มีพิกกล่าวถึงความสำเร็จเบื้องต้นในการแผ่อิทธิพลขึ้นไปสู่สกอตแลนด์³³ โดยนอกเหนือจากการรวบรวมดินแดนแล้ว พระเจ้าเอเธลสแตนยังทรงสร้างกลไกการปกครองแบบรวมศูนย์ ซึ่งจะเป็นรากฐานที่คอยรองรับระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ของอังกฤษที่กำลังก่อรูปขึ้น เดิมที อังกฤษไม่เพียงประกอบด้วยอาณาจักรหลากหลาย ทว่าภายในแต่ละอาณาจักรเองยังแบ่งออก

³⁰ Sarah Foot, *Aethelstan: The First King of England* (New Haven; London: Yale University Press, 2011), 10.

³¹ เหตุที่เรียกว่า เดนลอว์ เพราะเป็นพื้นที่ที่มีการนำเอากฎหมายของชาวเดนส์ (Danes) มาบังคับใช้

³² ดินแดนที่ยังไม่ตกอยู่ใต้การปกครองของอาณาจักรเวสเซกซ์ตอนสิ้นรัชสมัยของพระเจ้าอัลเฟรด กระจุกตัวอยู่ทางตะวันออกกับตะวันออกเฉียงเหนือเป็นหลักและรวมกันมีขนาดเกือบถึงครึ่งหนึ่งของอังกฤษ

³³ พระเจ้าเอเธลสแตนยกทัพบุกสกอตแลนด์เมื่อ ค.ศ. 934 แม้ไม่ประสบความสำเร็จถึงขั้นคว้าชัยชนะแบบเด็ดขาด พระองค์ทรงสามารถทำให้นันาของชาวสกอตยอมสวามิภักดิ์ได้

เป็นแขวง (shires) และอยู่ใต้การปกครองของ เอลดอร์แมน (ealdorman) อันเป็นชื่อเรียกตำแหน่งขุนนางที่แม่แต่งตั้งโดยพระมหากษัตริย์ แต่กลับค่อนข้างมีอิสระและเป็นเอกเทศ หลังรวบรวมดินแดนอังกฤษเป็นที่เรียบร้อยแล้ว พระเจ้าแอสเทสแดนเร่งสานต่อความพยายามที่ได้ริเริ่มมานับตั้งแต่ยุคพระเจ้าอัลเฟรด นั่นคือการรวมศูนย์อำนาจเพื่อปกครองดินแดนอันกว้างใหญ่อย่างมีประสิทธิภาพ พระเจ้าแอสเทสแดนทรงผลักดันการปฏิรูประบบกฎหมาย ระบบการผลิต เหมืองแร่ และระบบการออกเอกสารราชการในแบบที่ดั่งมาอยู่ภายใต้การกำกับดูแลโดยตรงของพระองค์ พร้อมลดความเป็นอิสระของเอลดอร์แมน ตลอดจนบรรดาขุนนางระดับท้องถิ่นประเภทอื่น โดยเฉพาะผ่านการเรียกตัวบุคคลเหล่านั้นมาเข้าเฝ้าและประชุมกันโดยพร้อมเพรียงร่วมกับพระองค์ เป็นระยะใน “คณะมนตรี” (council)³⁴ นอกจากนี้ ราชสำนักของพระองค์ยังมีบทบาทตอกย้ำสำนึกความเป็นชาติให้ยิ่งลงหลักปักฐานในหมู่ประชาชนผ่านการผลิตเรื่องราว (discourse) ที่เน้นไม่เฉพาะการมีชะตากรรมร่วมกันเพียงเท่านั้น ทว่ารวมถึงการขึ้นตรงต่อพระมหากษัตริย์พระองค์เดียวกันด้วย³⁵ หรือพูดอีกแบบคือ อัตลักษณ์ร่วมกันทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนที่ต่อมาจะกลายเป็น “คนอังกฤษ” ได้ก่อรูปขึ้นแล้วโดยมีพระมหากษัตริย์เป็นหนึ่งในแกนท้ายที่สุด แม้มีอาจจะบุนานเวลาที่แน่นอน แต่ ณ ตอนที่พระเจ้าแอสเทสแดนเสด็จสวรรคตปลาย ค.ศ. 939 ชัดเจนว่า พัฒนาการที่ดำเนินมาหลายศตวรรษบนเกาะบริเตนใหญ่ได้นำมาซึ่งประเทศอังกฤษ ชาวอังกฤษ และกษัตริย์อังกฤษเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

หลังจากก่อรูปขึ้นมา พระมหากษัตริย์อังกฤษและราชอาณาจักรอังกฤษจะเป็นตำแหน่งและหน่วยทางการเมืองที่ดำรงอยู่อย่างต่อเนื่องมาก กล่าวคือด้วยอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของผู้คนที่มีความชัดเจนและเป็นเอกภาพ ประกอบกับกลไกการบริหารราชการแผ่นดินแบบรวมศูนย์ที่เป็นระบบ

³⁴ Ibid., Chapter 5.

³⁵ Ibid., 25-28. ดูรวม Cannon and Griffiths, The Oxford, 76-81.

อย่างน้อยนับตั้งแต่รัชสมัยของพระเจ้าแอสเทสแตน พระมหากษัตริย์อังกฤษมีการเปลี่ยนตัวผู้ดำรงตำแหน่งและกระทั้งราชวงศ์เป็นระยะ เช่นเดียวกับราชอาณาจักรที่เผชิญกับศึกสงครามและมีชนชาติอื่นที่มีใช้อังกฤษเข้ามาปกครองบางช่วงเวลา แต่ถึงที่สุดแล้ว ไม่ว่าจะเกิดอะไร ก็ไม่เคยมีการเลิกล้มราชบัลลังก์อังกฤษ หรือการสลายราชอาณาจักรอังกฤษเลยตลอดยุคกลาง³⁶ ในแง่นี้ รากฐานที่รองรับและตัวตนที่นิยามระบอบราชาธิปไตยของอังกฤษจึงดูลงหลักปักฐานเกินกว่าใครจะทำลาย ต่อให้เจอศึกสงคราม หรือการยึดครองก็ครั้ง พระมหากษัตริย์อังกฤษและราชอาณาจักรอังกฤษก็ยังคงดำรงอยู่สืบไป ยกตัวอย่าง กองทัพไวคิง ภายใต้การนำของพระเจ้าสเวน (Sweyn) แห่งเดนมาร์กยึดอังกฤษสำเร็จในที่สุดเมื่อ ค.ศ. 1013 แต่ถึงกระนั้น แทนที่จะผนวกราชอาณาจักรอังกฤษเข้าเป็นส่วนหนึ่งของเดนมาร์ก หรือเปลี่ยนแปลงอะไร พระเจ้าสเวนกลับทรงปล่อยให้อังกฤษมีสถานะเป็นราชอาณาจักรดั้งเดิม ส่วนตนก็ทรงเข้าปกครองประเทศในฐานะพระมหากษัตริย์อังกฤษ เท่ากับทรงเป็นทั้งพระมหากษัตริย์เดนมาร์ก และพระมหากษัตริย์อังกฤษไปพร้อมกัน³⁷ ทำนองเดียวกับดยุกแห่งนอร์ม็องดี ที่ยกทัพข้ามช่องแคบจากฝรั่งเศสมาตีอังกฤษจนแตกใน ค.ศ. 1066 แล้วควบตำแหน่งพระมหากษัตริย์อังกฤษอีกตำแหน่ง³⁸

³⁶ ณ เวลานั้น มีหน่วยทางการเมืองระดับประเทศในยุโรปแค่เพียงไม่กี่หน่วยเท่านั้นที่ลงหลักปักฐานถึงขนาดที่จะอยู่รอดมาถึงยุคปัจจุบัน อาทิ อาณาจักรฝรั่งเศส อาณาจักรเดนมาร์ก อาณาจักรฮังการี เป็นต้น นอกเหนือจากนี้ หน่วยทางการเมืองที่เหลือส่วนใหญ่ต่างยังมีสถานะและอนาคตที่ไม่แน่นอนว่าจะอยู่รอดต่อไปได้อีกแค่ไหน จะถูกยุบ หรือถูกผนวกรวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของหน่วยทางการเมืองอื่นหรือไม่ เช่น อาณาจักรอารากอน (Kingdom of Aragon) อาณาจักรลีออน (Kingdom of León) ดัชชีแห่งนอร์ม็องดี (Duchy of Normandy) แคว้นอ็องฌู (County of Anjou) ฯลฯ

³⁷ Ian Howard, *Swein Forkbeard's Invasions and the Danish Conquest of England, 991-1017* (Woodbridge: Boydell Press, 2003), Chapter 7.

³⁸ Richard Huscroft, *The Norman Conquest: A New Introduction* (London: Routledge, 2009), Chapter 2-3.

11.2.2. การก่อรูปของระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์

ตลอด 2 ศตวรรษแรกนับแต่ความสำเร็จในการรวบรวมดินแดนให้เป็นปึกแผ่นเมื่อ ค.ศ. 927 ย่อมมีเหตุการณ์เกิดขึ้นกับราชอาณาจักรอังกฤษเป็นจำนวนมากมาย ทายาทที่สืบเชื้อสายจากพระเจ้าอัลเฟรตแห่งอาณาจักรเวสเซ็กซ์จะปกครองราชอาณาจักรอังกฤษต่อไปอีกแค่ 9 รุ่นเท่านั้น³⁹ คือพอถึงรัชสมัยของพระเจ้าเอ็ดมันด์ (Edmund) พวกไวกิงที่ยกทัพมารุกรานอังกฤษอีกรอบนับตั้งแต่รัชสมัยก่อนหน้าก็ประสบชัยชนะในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1016 เมื่อกรุงลอนดอนถูกตีแตก ราชบัลลังก์อังกฤษจึงเปลี่ยนมือมาเป็นของเจ้าชายคนุต (Cnut) ผู้ที่จะทรงขึ้นครองราชย์เป็นพระมหากษัตริย์เดนมาร์กในอีก 2 ปี⁴⁰ หลังจากนั้น อังกฤษก็ตกอยู่ภายใต้การปกครองของพระมหากษัตริย์เดนมาร์กค่อนข้างต่อเนื่อง จนมา ค.ศ. 1042 จึงมีการเชิญพระเจ้าเอ็ดเวิร์ด (Edward) พระอนุชาของพระเจ้าเอ็ดมันด์ขึ้นครองราชย์ ทำให้ราชวงศ์ที่ปกครองอาณาจักรเวสเซ็กซ์ในอดีตได้รับการฟื้นฟูและหวนกลับมาใช้อำนาจอีกครั้ง อย่างไรก็ตาม ภายใต้อำนาจของพระเจ้าแฮร์โรวด์ที่ 2 (Harold II) ผู้สืบราชสมบัติต่อจากพระเจ้าเอ็ดเวิร์ด⁴¹ จะเผชิญกับการรุกรานจากพวกนอร์แมน ซึ่งมีถิ่นฐานอยู่ทางตอนเหนือของดินแดนที่ทุกวันนี้คือฝรั่งเศส ทหารนอร์แมนของวิลเลียม (William) ดยุกแห่ง

³⁹ มีการขาดช่วงเกิดขึ้น 2 ครั้ง ครั้งแรกระหว่างปลายเดือนธันวาคม ค.ศ. 1013 ถึงต้นเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1014 เหตุเพราะพระเจ้าสเวนของพวกไวกิงสามารถยึดและปกครองอังกฤษในฐานะพระมหากษัตริย์เป็นระยะเวลาประมาณเดือนเศษ ก่อนที่ราชบัลลังก์อังกฤษจะกลับมาเป็นของพระมหากษัตริย์ที่สืบเชื้อสายมาจากพระเจ้าอัลเฟรต และครั้งที่ 2 ระหว่างเดือนตุลาคม ค.ศ. 1016 ถึงเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1042 สืบเนื่องจากความพ่ายแพ้ต่อพวกไวกิงที่ลงเอยกับการยึดครองรวม 26 ปี

⁴⁰ ขณะที่เจ้าชายคนุตทรงปกครองอังกฤษในฐานะพระมหากษัตริย์ พระเจ้าฮาร์ลด์ที่ 2 (Harald II) แห่งอาณาจักรเดนมาร์กได้สิ้นพระชนม์ ทำให้เจ้าชายคนุตกลายเป็นพระมหากษัตริย์ของเดนมาร์กด้วยต่อมาใน ค.ศ. 102 พระองค์จะทรงครองตำแหน่งพระมหากษัตริย์นอร์เวย์อีกตำแหน่งหลังทรงประสบชัยชนะในการยกทัพขุนนอร์เวย์

⁴¹ พระเจ้าเอ็ดเวิร์ดเป็นพระมหากษัตริย์พระองค์สุดท้ายของอังกฤษที่มาจากราชวงศ์ซึ่งปกครองอาณาจักรเวสเซ็กซ์ อย่างไรก็ตามที่ อันที่จริง พระองค์เองทรงมีสายสัมพันธ์ทางเครือญาติกับพระเจ้าคนุตของพวกไวกิงด้วย

นอร์มั่งดี บุคอังกฤษปลายเดือนกันยายน ค.ศ. 1066 ภายในไม่กี่สัปดาห์ พวกเขาไม่เพียงกำราบกองทัพอังกฤษ ทว่ายังสามารถเอาชีวิตพระเจ้าเอ็ดเวิร์ดกลางสมรภูมิริบที่เฮสติ้งส์ทางใต้ของเกาะบริเตนใหญ่เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม เปิดทางให้วิลเลียมสถาปนาตนเป็นพระมหากษัตริย์อังกฤษ โดยใช้พระนามว่า พระเจ้าวิลเลียมที่ 1 (William I) นับเป็นพระมหากษัตริย์อังกฤษพระองค์แรกที่มาจากพวกนอร์แมน⁴² ท้ายที่สุด ชัยชนะของพวกนอร์แมน (Norman Conquest) จะลงเอยกับสงครามกลางเมือง หรือที่ปัจจุบันนิยมเรียกกันว่า ยุคอนาธิปไตย (The Anarchy) เนื่องด้วยการแย่งชิงอำนาจ หลังจากพระเจ้าวิลเลียมที่ 1 เสด็จสวรรคตใน ค.ศ. 1087 ราชบัลลังก์อังกฤษก็ตกเป็นของพระเจ้าวิลเลียมที่ 2 (William II) และ พระเจ้าเฮนรีที่ 1 (Henry I) ตามลำดับ⁴³ ก่อนลงเอยกับวิกฤติร้ายแรงเมื่อพระเจ้าเฮนรีที่ 1 เสด็จสวรรคตอย่างกะทันหัน โดยไร้ทายาทสายตรงเมื่อเดือนธันวาคม ค.ศ. 1135 มีผู้อ้างสิทธิเหนือราชบัลลังก์อังกฤษจำนวน 2 ราย ได้แก่ สตีเฟน (Stephen) ดยุกแห่งนอร์มั่งดี และจักรพรรดินีมาทิลด้า (Matilda) แห่งจักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ ความขัดแย้งจึงตามมาและลุกลามถึงขั้นกลายเป็นสงครามกลางเมืองที่ดำเนินไปร่วม 15 ปี จนกระทั่งสองฝ่ายสามารถบรรลุข้อตกลงกันใน ค.ศ. 1153 กล่าวคือ สตีเฟน ซึ่งครองราชบัลลังก์อังกฤษอยู่ จะยังคงเป็นพระมหากษัตริย์สืบต่อไป แต่เฮนรี (Henry) พระราชโอรสของจักรพรรดินีมาทิลด้าจะเป็นผู้สืบทอดราชบัลลังก์ต่อจากสตีเฟน ด้วยเหตุนี้ พอพระเจ้าสตีเฟนสิ้นพระชนม์เมื่อ ค.ศ. 1154 เฮนรีหรือพระเจ้าเฮนรีที่ 2 (Henry II) จึงเป็นพระมหากษัตริย์อังกฤษพระองค์ใหม่ โดยพระองค์มาจากราชวงศ์อ็องฌู (House of Anjou) หรือที่บางคนเรียกว่าราชวงศ์แพลนแทเจนีต (House of Plantagenet) ทำให้อังกฤษมีราชวงศ์ใหม่ด้วย และเท่ากับเป็นจุดจบของยุคนอร์แมน เนื่องจากราชวงศ์อ็องฌูมิได้ถือเป็น

⁴² การขึ้นครองราชย์ของพระเจ้าวิลเลียมที่ 1 ยังถือเป็นจุดจบของยุคแองโกล-แซ็กซอนในอังกฤษ

⁴³ ระหว่างที่ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ของอังกฤษ พระเจ้าเฮนรีที่ 1 ทรงควบคุมตำแหน่งดยุกแห่งนอร์มั่งดีไปพร้อมกัน

พวกนอร์แมน ทว่าได้ทำการแผ่อิทธิพลและสามารถยึดครองมั่งคั่งของพวกเขา
ตั้งแต่ ค.ศ. 1144

จากข้างต้น น่าจะเห็นเป็นที่ชัดเจนว่า ประวัติศาสตร์ช่วง 2 ศตวรรษแรก
ของราชอาณาจักรและระบอบราชาธิปไตยอังกฤษนั้นมีพลวัตค่อนข้างสูง
คือไม่ใช่แค่องค์พระมหากษัตริย์เท่านั้นที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง
แต่ราชวงศ์และกระทั่งชนชาติที่ครอบครองราชบัลลังก์ก็ยังขาดความถาวรตายตัว
มีพหุภาพถึงเรื่องราวปลุกย่อยมากมายเกี่ยวกับการเมืองภายในราชสำนัก
และความสัมพันธ์ระหว่างส่วนกลางกับแว่นแคว้นทั้งหลาย อย่างไรก็ตาม
ถ้าหากเจาะจงพิจารณาเฉพาะสิ่งที่สามารถส่งอิทธิพลต่อธรรมชาติและ
แนวโน้มของระบอบราชาธิปไตยอังกฤษในระยะยาว มีพัฒนาการและเหตุการณ์
ในประวัติศาสตร์ช่วงนี้อย่างน้อย 3 เรื่องที่จำเป็นต้องนำมาอภิปราย นั่นคือ
การก่อรูปขึ้นของกลไกทางการเมืองและการปกครองและวัฒนธรรมทางการเมืองที่เอื้อต่อ
ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์การยึดครองของพวกนอร์แมนช่วง ค.ศ. 1066 - 1154
และความพยายามของพระมหากษัตริย์อังกฤษในการจำกัดอำนาจของ
คริสตจักรโรมันคาทอลิก

เริ่มต้นจากเรื่องแรก ก่อนหน้าการรวบรวมดินแดนโดยอาณาจักรเวสเซ็กซ์
อาณาจักรทั้งหลาย ซึ่งล้วนมีขนาดดินแดนครอบคลุมเพียงภูมิภาคใดภูมิภาคหนึ่ง
ย่อมมี “ระบบราชการ” เป็นของตัวเอง อย่างไรก็ตาม ระบบราชการที่ว่ายังขาด
ความเป็นองค์กร มีอำนาจเหนือเขตแดนอันจำกัด ขับเคลื่อนด้วยตัวบุคคล
มากกว่าระเบียบกฎเกณฑ์ แถมมักปล่อยให้ผู้นำระดับท้องถิ่นมีความเป็นอิสระ
มิได้ขึ้นตรงต่อส่วนกลางแบบเบ็ดเสร็จ สภาพการณ์เช่นนี้น่าจะเป็นที่เข้าใจได้
เนื่องจากภารกิจทางการเมืองการปกครองในยุคนั้นยังไม่สลับซับซ้อน ทำให้แทบไม่มี
ความจำเป็นที่พระมหากษัตริย์จะต้องสร้างระบบราชการที่มีประสิทธิภาพไว้ใช้
เป็นเครื่องมือบริหารจัดการอาณาจักรแทนตน ในทางตรงข้าม นอกจากการใช้
ผู้ส่งสาส์นแล้ว พระมหากษัตริย์พร้อมด้วยขุนนางชั้นผู้ใหญ่ของบางอาณาจักร
ถึงกับทรงออกเดินสายไปตามแต่ละท้องถิ่นที่เป็นกิจลักษณะเพื่อว่าราชการ

ด้วยพระองค์เองโดยตรง⁴⁴ ท้ายที่สุด ระบอบราชการจึงยังไม่ปรากฏบนเกาะบริเตนใหญ่อย่างแท้จริง แม้กระทั่งระดับอาณาจักรแต่ละอาณาจักร อย่างน้อยก่อนหน้าความสำเร็จของพระเจ้าแอสเทสแตนในการรวบรวมดินแดน กล่าวคือ เมื่อเอาชนะพวกไวกิงและรวมประเทศสำเร็จ ความเปลี่ยนแปลงขนานใหญ่จึงค่อยเริ่มบังเกิดแบบค่อยเป็นค่อยไป อาณาจักรเวสเซ็กซ์เดิมที่เป็นคล้ายแกนกลางของราชอาณาจักรอังกฤษจำเป็นต้องหาทางบริหารจัดการดินแดนอันกว้างใหญ่ที่ตนรวบรวมมาอย่างมีประสิทธิภาพที่สุด ภารกิจที่ต้องดูแลมีตั้งแต่เรื่อง การเก็บภาษี การป้องกันดินแดน การรักษาความสงบเรียบร้อย การสนับสนุนศาสนจักร ไปจนถึงการผลิตเงินตรา เมื่อเป็นเช่นนี้ กลไกการบริหารจัดการที่มีอยู่ย่อมไม่เพียงพอ เป็นเงื่อนไขบีบให้ผู้ปกครองต้องเร่งพัฒนาและขยายระบบราชการให้ครอบคลุมทั่วประเทศ⁴⁵ กระบวนการทั้งหมดเริ่มต้นตั้งแต่รัชสมัยของพระเจ้าอัลเฟรดแล้วด้วยซ้ำ ก่อนจะเพิ่มความเข้มข้นนับจากรัชสมัยของพระเจ้าแอสเทสแตนเป็นต้นมา ผลลัพธ์คือภายในเวลา 1 ศตวรรษ อังกฤษก็กลายเป็นประเทศที่มีระบอบราชการระดับแถวหน้าของยุโรป โครงสร้างการปกครองที่แผ่จากส่วนกลางออกไปทั่วประเทศไม่เพียงลงหลักปักฐานแต่ยังมีความเป็นแบบแผนเดียวกัน ดินแดนทั้งหมดถูกจัดระเบียบเป็นแขวงและเมืองอย่างชัดเจน ระบบประเมินและจัดเก็บภาษีที่ดินขยายขอบเขตจนครอบคลุมทุกท้องที่ ไม่แตกต่างกับการออกพระบรมราชโองการและการผลิตเหรียญกษาปณ์หมุนเวียนที่ล้วนดำเนินตามมาตรฐานของส่วนกลางอย่างเคร่งครัด⁴⁶ ในแง่หนึ่ง ทั้งหมดย่อมถือเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างรัฐ (state building) ขณะที่ในอีกแห่งหนึ่งก็ต้องยอมรับด้วยว่า รัฐที่เกิดขึ้นเป็นรัฐที่มีสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นจุดศูนย์กลางทางการเมืองการปกครอง ศักยภาพของรัฐจากการมีระบอบราชการที่ทรงประสิทธิภาพจึงเท่ากับศักยภาพของ

⁴⁴ Cannon and Griffiths, *The Oxford*, 58-59.

⁴⁵ Ibid., 61.

⁴⁶ ดู Ibid., 61-74; Starkey, *Crown*, 61-63; Foot, *Æthelstan*, Chapter 5.

สถาบันพระมหากษัตริย์ในการบริหารประเทศและประชาชน หรืออธิบายแบบรวบรัดคือ การมีกลไกทางการปกครองที่เข้มแข็งครอบคลุมทำให้สถาบันพระมหากษัตริย์อังกฤษมีสิทธิขาดเหนือดินแดนอย่างแท้จริงเป็นครั้งแรก ไม่ต้องแบ่งอำนาจ หรือเกรงใจบรรดาขุนนางระดับบารอน หรือเอิร์ล เหมือนในอดีต สามารถตัดสินใจและทำอะไรแต่ฝ่ายเดียวถึงระดับที่มีอาจปฏิเสธว่าระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ได้ก่อกำเนิดขึ้นแล้วในอังกฤษ⁴⁷

ขณะเดียวกัน เคียงคู่ไปกับการขยายตัวของระบอบราชการ หรือกลไกทางการปกครอง เสถียรภาพและอำนาจของสถาบันพระมหากษัตริย์อังกฤษในยุคสมัยบุกเบิกนี้ยังได้รับการตอกย้ำให้ยิ่งลงหลักปักฐานผ่านมาตรการทางวัฒนธรรม หรือที่นักประวัติศาสตร์บางคนเรียกว่า “การโฆษณาชวนเชื่อโดยราชสำนัก” (royal propaganda)⁴⁸ กล่าวคือ หลังจากที่มีการรวบรวมดินแดนเริ่มเป็นรูปเป็นร่าง ทางราชสำนักพยายามฉายภาพสถาบันพระมหากษัตริย์ในแบบที่ชูความศักดิ์สิทธิ์ พร้อมปลุกฝังจิตสำนึกเรื่องความจงรักภักดีในหมู่ประชาชนทั่วทั้งประเทศ มิใช่แค่เฉพาะภูมิภาคใดภูมิภาคหนึ่ง หรืออาณาจักรใดอาณาจักรหนึ่งแบบในอดีต⁴⁹ มีการอาศัยงานศิลปะ เรื่องเล่า พิธีกรรม ศาสนสถาน ตลอดจนเหรียญกษาปณ์ เพื่อนำเสนอพระมหากษัตริย์ให้เป็นที่รู้จัก โดยเฉพาะในฐานะผู้นำชาวคริสต์ที่มีความใกล้ชิดกับพระเจ้าเป็นเจ้าเบื้องบน⁵⁰ ผลลัพธ์ที่ตามมามิใช่เพียงการปลุกศรัทธาและความนิยมในระบอบราชาธิปไตย ทว่ารวมถึงการสมานสถาบันพระมหากษัตริย์ให้เป็นเนื้อเดียวกับความเป็นอังกฤษนับตั้งแต่ต้นภายในเวลาไม่นาน พัฒนาการที่เล่ามานี้จะตกผลึกเป็นรากฐานทางวัฒนธรรมที่ค้ำจุนระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ของอังกฤษไปนานนับร้อยปี หรือกล่าวอีกแบบคือ พระมหากษัตริย์ผูกขาดและรักษาอำนาจไว้ไม่ใช่ด้วยการใช้กลไก

⁴⁷ อย่างไรก็ตาม อาจกล่าวว่า ระดับความเป็นสมบูรณาญาสิทธิราชย์ของสถาบันพระมหากษัตริย์อังกฤษนั้น มีไม่สูงนัก โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบกับทางยุโรปภาคพื้นทวีปอย่างฝรั่งเศสและรัสเซีย

⁴⁸ Cannon and Griffiths, *The Oxford*, 76.

⁴⁹ Ibid., 76-81.

⁵⁰ ดู Blair, *An Introduction*, 206-208.

ทางการปกครองในการควบคุมประเทศเพียงเท่านั้น แต่ยังมีการอาศัยเครื่องมือทางวัฒนธรรมในการชี้นำวิถีคิดและค่านิยมของประชากรด้วย

ลำดับต่อมา เรื่องการยึดครองของพวกนอร์แมน ดังที่ได้กล่าวถึงไปโดยสังเขป พอถึง ค.ศ. 1066 อังกฤษก็ตกอยู่ภายใต้การปกครองของพระเจ้าวิลเลียมที่ 1 ซึ่งเป็นพวกนอร์แมนที่ข้ามช่องแคบมาจากฝรั่งเศส ตลอดช่วงเวลาเกือบ 100 ปีที่อังกฤษอยู่ภายใต้การปกครองของพวกนอร์แมน เกิดความเปลี่ยนแปลงสำคัญขึ้นมากมาย แม้กระทั่งเรื่องภาษาราชการที่ได้มีการแทนที่ภาษาอังกฤษแบบเก่า (Old English) ด้วยภาษาละตินที่พวกนอร์แมนใช้กัน อย่างไรก็ตาม หากจำกัดการพิจารณาเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับระบอบราชาธิปไตยโดยตรง การยึดครองของพวกนอร์แมนอาจมิได้ถึงกับพลิกโฉมหน้าของสถาบันพระมหากษัตริย์อังกฤษไปโดยสิ้นเชิง แต่อย่างน้อยที่สุดก็มีผลเร่งรัดกระบวนการกระชับพระราชอำนาจที่ดำเนินไปและทำให้ระบอบการปกครองของประเทศมีความเป็นสมบูรณาญาสิทธิราชย์เพิ่มขึ้นมากภายในเวลาอันสั้น กล่าวคือ ดังที่เคยอภิปราย ก่อนหน้าการยึดครองของพวกนอร์แมน มีการสร้างกลไกทางการปกครอง รวมถึงการกล่อมเกลาคณาชนในทางวัฒนธรรม นับแต่ตอนที่อาณาจักรเวสเซกซ์เริ่มทำศึกรวบรวมดินแดน จนทำให้ระบอบราชาธิปไตยที่ต่อมาจะได้ปกครองดินแดนอังกฤษทั้งหมดสามารถรวมศูนย์และกระชับอำนาจถึงขั้นที่เข้าข่ายเป็นระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ในท้ายที่สุด แต่ถึงกระนั้น ลักษณะและความเข้มข้นของพระราชอำนาจจะแปรเปลี่ยนไปทันทีที่เข้าสู่สมัยของพวกนอร์แมน เพราะดยุกแห่งนอร์ม็องดีที่เข้ามาดำรงตำแหน่งพระมหากษัตริย์อังกฤษสืบต่อกันจากรุ่นสู่รุ่น ล้วนปกครองประเทศด้วยความโหดร้ายทารุณ พวกเขาปฏิบัติต่ออังกฤษเสมือนเป็นดินแดนยึดครอง พร้อมใช้กำลังเต็มรูปแบบในการจัดการกับปัญหา และด้วยเหตุนี้จึงนำไปสู่การสลายอำนาจและความเป็นอิสระของเหล่าขุนนางระดับท้องถิ่นตลอดจนประชาชน⁵¹ ยกตัวอย่าง พระเจ้าวิลเลียมพระมหากษัตริย์อังกฤษพระองค์แรกที่มาจากพวกนอร์แมน ปลดขุนนางอังกฤษ

⁵¹ Starkey, *Crown*, Chapter 6-7.

ที่มีได้สนับสนุนตนอย่างกระตือรือร้นออกจากตำแหน่งเป็นจำนวนมาก แล้วแทนที่บุคคลเหล่านี้ด้วยพวกนอร์แมน ก่อนดำเนินการทำนองเดียวกับศาสนจักร ส่งผลให้เหลือบาทหลวงและนักบวชเพียงไม่กี่รายในรัชสมัยของพระเจ้าวิลเลียมที่เป็นชาวอังกฤษ ขนาดอาร์ชบิชอปแห่งแคนเทอร์เบอรี (Archbishop of Canterbury) ผู้ปฏิบัติหน้าที่ประมุขของคริสตจักรแห่งอังกฤษ ยังเป็นนักบวชชาวอิตาเลียนที่มาจากนอร์ม็องดี⁵² ผลลัพธ์ที่ตามมาคือการที่พระมหากษัตริย์มีอำนาจที่เด็ดขาดยิ่งกว่าเดิมเหนือทั้งอาณาจักรและศาสนจักร⁵³ นอกจากนี้สำหรับสามัญชนชาวอังกฤษประมาณ 2.2 ล้านคน พระเจ้าวิลเลียมทรงปกครองด้วยความหวาดกลัว พระองค์ทรงให้ทหารนอร์แมนคอยควบคุมสอดส่องชาวบ้าน และทรงไม่ลังเลใจแม้แต่่น้อยที่จะจัดการกับผู้ที่คิดแข็งข้อแบบไร้ความปราณี ดังเห็นได้จาก “การทำลายล้างภาคเหนือ” (Harrying of the North) อันเป็นความพยายามการราบภาคเหนือของอังกฤษทั้งหมดในช่วง ค.ศ. 1069 - 1070 ที่ลงเอยกับการเผาหมู่บ้านนับไม่ถ้วนจนราบเป็นหน้ากลองและการสังหารผู้คนมากมายถึงขั้นที่มีนักวิชาการในยุคปัจจุบันบางรายถือว่าเป็นการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์⁵⁴ ความโหดร้ายทารุณที่ชาวอังกฤษต้องเผชิญจากผู้ปกครองของตนเป็นครั้งแรกจะมีได้สิ้นสุดลงพร้อมกับการสวรรคตของพระเจ้าวิลเลียมใน ค.ศ. 1087 เพราะรัชทายาทของพระองค์ ซึ่งก็คือ พระเจ้าวิลเลียมที่ 2 จะปกครองอังกฤษอย่างกดขี่เข้มงวดต่อไป ถึงที่สุดแล้ว การยึดครองของพวกนอร์แมนจึงทำให้ระบอบราชาธิปไตยของอังกฤษทวีความเป็นสมบูรณาญาสิทธิราชย์และยิ่งถอยห่างไปไกลจากฐานคิดดั้งเดิมของชาวแองโกล-แซ็กซอนที่เน้นเรื่องการปกครองที่ได้รับฉันทานุมัติจากผู้ถูกปกครอง⁵⁵

⁵² คือ ลองฟรังก์ (Lanfranc) ซึ่งเคยสังกัดอยู่กับอารามที่พระเจ้าวิลเลียมก่อตั้งขึ้นที่นอร์ม็องดี

⁵³ Ibid., 111-112.

⁵⁴ สำหรับตัวอย่าง ดู Peter Rex, *The English Resistance: The Underground War Against the Normans* (Stroud: Tempus, 2006), 103.

⁵⁵ ดู Cannon and Griffiths, *The Oxford*, 148-175.

สุดท้าย การจำกัดอำนาจของคริสตจักรโรมันคาทอลิก ดังที่คงรู้กันดี ประมุขสูงสุดของคริสตจักรโรมันคาทอลิกก็คือพระสันตะปาปาที่กรุงโรม เมื่อเป็นเช่นนี้ ย่อมไม่ใช่เรื่องเหนือคาด หากจะเกิดความตึงเครียดระหว่างพระมหากษัตริย์อังกฤษกับคริสตจักรโรมันคาทอลิก เพราะแม้พึ่งพาอาศัยกันในการธำรงไว้ซึ่งอำนาจและอิทธิพล ทั้งสองฝ่ายต่างมีความมุ่งหมายทางการเมืองที่ขัดแย้งกัน กล่าวคือ พระมหากษัตริย์อังกฤษล้วนปรารถนาที่จะสถาปนาและรักษาอาณัติเหนือบรรดากิจการที่ดำเนินไปภายในเขตอำนาจตน รวมถึงกิจการของคริสตจักรโรมันคาทอลิก ขณะที่พระสันตะปาปาก็กลับถือว่าคริสตจักรโรมันคาทอลิกในทุกประเทศสมควรขึ้นตรงต่อกรุงโรมเท่านั้น นำไปสู่กรณีอันละเอียดอ่อนอย่าง “ข้อขัดแย้งว่าด้วยการสถาปนาสมณศักดิ์” (Investiture Controversy) ที่กระทบกระเทือนเกือบทุกประเทศในยุโรป รวมถึงอังกฤษ⁵⁶ เริ่มต้นกันที่รัชสมัยของพระเจ้าเฮนรีที่ 1 ช่วง ค.ศ. 1100 - 1135 ทางกรุงโรมในยุคของพระสันตะปาปาเออร์บันที่ 2 (Urban II) ได้ยื่นกรานว่า อำนาจการแต่งตั้งถอดถอนบิชอปในแต่ละประเทศเป็นของพระสันตะปาปาเพียงลำพัง พร้อมห้ามมิให้บิชอปแสดงความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ของประเทศที่ตนสังกัดแน่นอนว่า พระเจ้าเฮนรีที่ 1 ทรงไม่เห็นด้วยและพยายามทัดทาน⁵⁷ อย่างไรก็ตาม สถานการณ์จะบานปลายกลายเป็นการเคลื่อนไหวของเครือข่ายคริสตจักรโรมันคาทอลิกในอังกฤษ เพื่อจำกัดหรือกระทั่งสลายอำนาจควบคุมที่พระมหากษัตริย์มีเหนือบิชอปและนักบวชทั้งหลาย ส่งผลให้เกิดการเผชิญหน้าอย่างต่อเนื่องระหว่างพระมหากษัตริย์อังกฤษกับบาทหลวงที่สนับสนุนกรุงโรมหรือกระทั่งพระสันตะปาปา ก่อนเกิดกรณีพิพาทใหญ่โตในรัชสมัยของพระเจ้าเฮนรีที่ 2 เมื่อพระองค์ทรงบัญญัติ “ธรรมนูญแห่งแคลเรนดอน” (Constitutions of Clarendon) ขึ้นใน ค.ศ. 1164 เพื่อให้ศาลยุติธรรมของพระองค์มีอำนาจ

⁵⁶ ดู Norman F. Cantor, *Church, Kingship, and Lay Investiture in England, 1089-1135* (Princeton: Princeton University Press), Chapter 2, 4-5.

⁵⁷ Ibid., Chapter 4.

ลงโทษนักบวชที่ได้ถูกศาลของศาสนจักรจับสึกเพราะกระทำผิดบางประการ ซึ่งเท่ากับเป็นการขยายพระราชอำนาจเข้าไปสู่กิจการของศาสนจักร เมื่อเป็นเช่นนี้ โทมัส เบ็คเก็ต (Thomas Becket) อาร์ชบิชอปแห่งแคนเทอร์เบอรี จึงต่อต้านและต้องเผชิญกับการคุกคามถึงขั้นที่ตนถูกสังหารโดยคนของพระเจ้าเฮนรีที่ 2 ในที่สุดตอนสิ้น ค.ศ. 1170 หลังกลับจากการลี้ภัยที่ฝรั่งเศสเป็นปี⁵⁸ ความขัดแย้งระหว่างพระมหากษัตริย์อังกฤษกับคริสตจักรโรมันคาทอลิก เป็นสิ่งที่จะดำเนินต่อไปอีกกว่า 3 ศตวรรษ หรือจวบจนมีการก่อตั้ง “คริสตจักรแห่งอังกฤษ” (Church of England) แต่ถึงอย่างไร พัฒนาการจะมีทิศทางที่ชัดเจนและคงเส้นคงวามาก นั่นคือการที่พระมหากษัตริย์อังกฤษสามารถจำกัดและแทนที่อำนาจของพระสันตะปาปาด้วยอำนาจของตนเอง เป็นเหตุให้สถาบันพระมหากษัตริย์สามารถครองสิทธิขาดเหนือบ้านเมืองอย่างแท้จริง และมีความเป็นสมบูรณาญาสิทธิราชย์ยิ่งขึ้น โดยเฉพาะเมื่อประกอบกับพัฒนาการด้านอื่นที่ได้อภิปรายไป ไม่ว่าจะเป็นเรื่องกลไกทางการเมืองการปกครองและวัฒนธรรมทางการเมือง หรือเรื่องการยึดครองของพวกนอร์แมน

11.2.3. ก้าวแรกสู่ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ

จากที่บรรยายมาจะเห็นได้ว่า แม้มีการเปลี่ยนแปลงตัวพระมหากษัตริย์และกระทั่งราชวงศ์เป็นระยะ แต่พัฒนาการของระบอบราชาธิปไตยอังกฤษตลอดช่วงเวลา 200 ปีแรกของการรวบรวมดินแดนก็มีความเสมอต้นเสมอปลาย ในแง่การรวมศูนย์อำนาจ จนนำมาซึ่งระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ในที่สุด แนวคิดดั้งเดิมของชาวแองโกล-แซ็กซอนที่มองพระมหากษัตริย์ในฐานะผู้ปกครองที่สามารถก้าวขึ้นสู่อำนาจเนื่องด้วยความเห็นชอบของผู้ที่อยู่ใต้การปกครอง ได้สูญเสียชีวิตไปนานแล้ว ในทางตรงข้าม พระมหากษัตริย์อังกฤษกลายเป็นผู้ปกครองที่ใช้อำนาจได้ตามอำเภอใจโดยไม่จำเป็นต้องตอบสนองต่อประชาชน

⁵⁸ John Guy, *Thomas Becket: Warrior, Priest, Rebel* (New York: Random House, 2012), Chapter 18-20.

แต่อย่างไรก็ดี ยิ่งในกรณีของพระเจ้าวิลเลียมที่ 1 กับพระเจ้าวิลเลียมที่ 2 ที่ต่างทรงปฏิบัติกับอังกฤษดุจดินแดนยึดครอง อย่างไรก็ดี จุดเปลี่ยนสำคัญ จะมาถึงในรัชสมัยของ พระเจ้าจอห์น (John) ผู้ทรงครองราชย์ระหว่าง ค.ศ. 1199 - 1216 เมื่อมีการเคลื่อนไหวต่อต้านอำนาจเด็ดขาดของพระมหากษัตริย์ โดยบรรดาขุนนางอังกฤษ ซึ่งในแง่หนึ่งก็สะท้อนให้เห็นถึงการดำรงอยู่ของ ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่รวบอำนาจทั้งหมดมาไว้ที่พระมหากษัตริย์ จนสร้างความคับข้องใจในหมู่ชนชั้นนำ กล่าวคือ พระเจ้าจอห์นทรงทำสงคราม แย่งชิงดินแดนกับฝรั่งเศสเป็นเวลานานหลายปี ส่งผลให้พระองค์ทรงต้องแบกรับ ภาระทางงบประมาณ ก่อนทรงหาทางออกด้วยการเรียกเก็บภาษีจากพวกบารอน ที่เป็นเจ้าของที่ดินเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีได้ทรงตระหนักถึงความจำเป็น ที่จะต้องปรึกษาหารือ หรือโน้มน้าวพวกบารอนแต่อย่างใดเนื่องด้วยทรงถือหลักว่า พระมหากษัตริย์ทรงมีสิทธิขาดเต็มที่ แน่แน่นอนว่าผลลัพธ์ย่อมเป็นกระแสนิยม ที่ตกต่ำมาก⁵⁹ และแล้วเมื่อทรงประสบกับความพ่ายแพ้แบบหมดรูปใน ค.ศ. 1214 พระเจ้าจอห์นก็ทรงตกที่นั่งลำบาก โดยเฉพาะในแง่บารมีและความมั่นคง ทางการเมือง เปิดช่องให้พวกบารอน ภายใต้การนำของ โรเบิร์ต ฟิตซ์วอลเตอร์ (Robert Fitzwalter) รวมตัวกันเคลื่อนไหวท้าทายพระราชอำนาจ จนนำไปสู่ “สงครามบารอนครั้งที่ 1” (First Barons’ War) ระหว่าง ค.ศ. 1215-1217

สงครามบารอนครั้งที่ 1 จบลงด้วยชัยชนะของพระมหากษัตริย์อังกฤษ ซึ่งได้มีการเปลี่ยนรัชกาลปลาย ค.ศ. 1216 หรือระหว่างสงคราม จากพระเจ้าจอห์น มาเป็นพระเจ้าเฮนรีที่ 3 (Henry III) พระราชโอรสองค์โต⁶⁰ แต่ถึงอย่างไร

⁵⁹ Ralph Turner, *King John: England’s Evil King?* (Stroud: History Press, 2009), 149; Danny Danziger and John Gillingham, 1215: The Year of Magna Carta (New York: Touchstone, 2004), Chapter 9.

⁶⁰ อันที่จริง หลังการสวรรคตของพระเจ้าจอห์น ขุนนางจำนวนไม่น้อยหันมาสนับสนุนพระมหากษัตริย์ พระองค์ใหม่ แทนที่จะยังคงอยู่กับฝ่ายกบฏ ซึ่งมีแผนยกราชบัลลังก์ให้แก่ เจ้าชายฟิลิป (Louis) ของฝรั่งเศส

ย้อนกลับไปตอนที่การรบเพิ่งเปิดฉากได้ไม่นาน มีความพยายามหลีกเลี่ยงสงครามโดยคริสตจักรและพระเจ้าจอห์นเอง จนนำมาซึ่งเอกสารสำคัญทางประวัติศาสตร์ที่รู้จักกันในชื่อว่า แม็กนาคาร์တာ หรือ มหากฎบัตรแห่ง ค.ศ. 1215 กล่าวคือ พอทรงทราบว่าพวกบารอนเริ่มสมคบกันและช่องสุ่มกำลังไพร่พลเพื่อการลุกฮือ พระเจ้าจอห์นทรงเปิดการเจรจาหลายรอบกับพวกบารอน ตลอดช่วงต้น ค.ศ. 1215 ควบคู่ไปกับการแสวงหาการสนับสนุนจากพระสันตะปาปา⁶¹ จนในท้ายที่สุด หลังจากที่พวกบารอนยกทัพยึดกรุงลอนดอน และหัวเมืองสำคัญอีกจำนวนหนึ่งได้สำเร็จ พระเจ้าจอห์นก็ทรงจัดการประชุมกับฝ่ายกบฏอีกครั้งที่ทุ่งรันนี่มีด (Runnymede) เมื่อวันที่ 10 มิถุนายน ค.ศ. 1215 พวกบารอนมาพร้อมกับข้อเรียกร้องหลายประการ ขณะที่พระเจ้าจอห์นทรงแสดงท่าทีค่อนข้างอะลุ้มอล่วย⁶² การเจรจาระหว่างกันจะดำเนินไปประมาณ 10 วัน โดยมี สตีเฟน แลงตัน (Stephen Langton) อาร์ชบิชอปแห่งแคนเทอร์เบอรี คอยหาทางไกล่เกลี่ยในฐานะคนกลาง ผลปรากฏว่า ทั้งสองฝ่ายสามารถบรรลุข้อตกลงเพื่อยุติสงครามกลางเมืองที่เพิ่งเกิด พระเจ้าจอห์นทรงยอมรับข้อเรียกร้องของพวกบารอนรวมทั้งสิ้น 63 ประการ พร้อมทรงลงนามในกฎบัตรที่อีกไม่กี่ปีต่อมาจะถูกเรียกว่า แม็กนาคาร์ตา อันเป็นเอกสารแผ่นใหญ่ที่นำเอาข้อเรียกร้องของพวกบารอนมาบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ก่อนที่พวกบารอนจะประกาศความจงรักภักดีต่อพระเจ้าจอห์น

หากว่ากันตามข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ คงเป็นเรื่องเข้าใจได้ ณ เวลานั้นที่อาจมีคนมองข้ามความสำคัญของแม็กนาคาร์ตา ประการแรกในเวลาเพียงไม่ถึง 3 เดือนหลังการประชุมที่ทุ่งรันนี่มีด พระเจ้าจอห์นทรงปฏิเสธที่จะเคารพข้อตกลงที่ทรงทำกับพวกบารอน มีหน้าซ้ำกลับทรงขอให้พระสันตะปาปาอินโนเซนต์ที่ 3 (Innocent III) ช่วยประกาศให้แม็กนาคาร์ตาเป็นโมฆะ ทำให้

⁶¹ การสนับสนุนจากพระสันตะปาปามาในรูปของความชอบธรรมทางการเมือง มีทั้งกำลังทหาร หรืออาวุธ

⁶² ดู David Starkey, *Magna Carta: The True Story Behind the Charter* (London: Hodder & Stoughton, 2015), Chapter 4-5.

ประเทศต้องลงเอยกับสงครามกลางเมืองในที่สุด ส่วนแม็กนาคาร์ตาก็กลายเป็นเสมือนสัญญาที่ถูกฉีก ประการที่ 2 ดังที่จะอภิปรายต่อไป เนื้อหาเกือบทั้งหมดของแม็กนาคาร์ตาคือเป็นเรื่องการตอบสนองต่อความต้องการของพวกบารอนที่หวังปกป้องผลประโยชน์ส่วนตัว แม้แก่นัยของการกำกับควบคุมพระราชอำนาจแต่ถึงที่สุดแล้ว แม็กนาคาร์ตาก็มิใช่เอกสารที่ส่งผลลึกซึ้ง หรือเปลี่ยนแปลงชีวิตของผู้คนทั่วไปโดยเฉพาะสามัญชน อย่างน้อยในทันที ถ้าสรุปอีกแบบคือ แม็กนาคาร์ตาคือเป็นข้อตกลงหรือสัญญาที่เกิดจากการเจรจาต่อรองเพื่อจัดความสัมพันธ์เชิงอำนาจใหม่ระหว่างพระมหากษัตริย์กับชนชั้นสูงอังกฤษ ไม่ใช่กับประชาชน⁶³ และประการที่ 3 แม็กนาคาร์ตาก็มิได้รับการเผยแพร่ในวงกว้าง มีการทำสำเนาขึ้นไม่กี่ฉบับเท่านั้น ก่อนที่พระเจ้าจอห์นจะทรงให้ทำลายเอกสารรวมถึงต้นฉบับดั้งเดิม⁶⁴ เมื่อเป็นเช่นนี้ อิทธิพลทางความคิดระยะแรกจึงมีค่อนข้างจำกัดแม้กระทั่งในอังกฤษเอง

ความสำคัญของแม็กนาคาร์ตาคือมาจากการเป็นหมุดหมายทางประวัติศาสตร์ในฐานะจุดเริ่มต้นมิใช่แค่ของระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ ทว่ารวมถึงระบอบประชาธิปไตยในอังกฤษด้วย⁶⁵ นอกเหนือจากเนื้อหาส่วนที่ว่าด้วย

⁶³ ดู Timothy Endicott, “Magna Carta 1215: A Glorious Failure,” *Frontiers of Law in China* 11, no. 2 (2016): 204-214; David Carpenter, “Magna Carta 1215: Its Social and Political Context,” in *Magna Carta: History, Context and Influence*, ed. Lawrence Goldman (London: Institute of Historical Research, 2018), 19-24.

⁶⁴ มีสำเนาของแม็กนาคาร์ตาคู่ที่จัดทำขึ้นใน ค.ศ. 1215 แค่นี้เพียง 4 ฉบับเท่านั้นที่เหลือรอดมาจนถึงทุกวันนี้

⁶⁵ ในปัจจุบัน แม็กนาคาร์ตาคือเอกสารที่มีความศักดิ์สิทธิ์และสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้แก่พลเมืองของสหราชอาณาจักรเป็นจำนวนไม่น้อย โดยเมื่อไม่กี่ปีที่ผ่านมา ได้มีการเฉลิมฉลองวาระครบรอบ 800 ปีของแม็กนาคาร์ตอย่างยิ่งใหญ่ ในแง่นี้ อาจเสนอว่า แม็กนาคาร์ตาคือมิใช่แค่ส่วนหนึ่งของกฎหมายรัฐธรรมนูญ หรือเอกสารทางประวัติศาสตร์เพียงเท่านั้น แต่ยังเป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม (cultural icon) ของสหราชอาณาจักรด้วย ดู John Baker, *The Reinvention of Magna Carta, 1216-1616* (Cambridge; New York: Cambridge University Press, 2017), 1; Kenneth O. Morgan, “Magna Carta 1815-2015: Filling Up the Gaps,” in *The Rights and Aspirations of the Magna Carta*, ed. Elizabeth Gibson-Morgan and Alexis Chommeloux (Cham: Palgrave Macmillan, 2016), 23-37; Nicholas Vincent, *Magna Carta: A Very Short Introduction* (Oxford: Oxford University Press, 2012), Chapter 6.

ความเป็นอิสระของคริสตจักร แนวทางบริหารกรุงลอนดอน และกระบวนการพิจารณาคนที่ต้องปฏิบัติต่อเสรีชน (free men) ด้วยความยุติธรรมตามกฎหมายอย่างเสมอภาคแล้ว รายละเอียดส่วนใหญ่ของแม็กนาคาร์ตάνั้นพูดถึงแต่เรื่อง การคุ้มครองผลประโยชน์ของเหล่าขุนนางเป็นหลัก ยกตัวอย่าง ค่าปรับที่เรียกเก็บจากเอิร์ลและบารอนจะต้องได้สัดส่วนกับความผิด ห้ามมิให้ผู้ใดบังคับอัศวินจ่ายค่าคุ้มครองปราสาทในกรณีที่อัศวินผู้นั้นประสงค์จะทำหน้าที่คุ้มครองปราสาทด้วยตัวเอง ทายาทของขุนนางมีสิทธิรับที่ดินสืบทอดเป็นมรดก การเก็บภาษีจำต้องได้รับความเห็นชอบจากพวกบารอนก่อน ฯลฯ⁶⁶ บทบัญญัติเหล่านี้ อาจฟังดูเป็นข้อบังคับที่มีความเฉพาะเจาะจง เป็นแนวปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง อย่างไรก็ตาม นโยบายของแม็กนาคาร์ตาคือการประกาศว่า พระมหากษัตริย์ไม่อาจทำอะไรตามอำเภอใจได้อีกต่อไป ทว่าต้องยึดกฎเกณฑ์ที่ตีกรอบกำกับการดำเนินการบางอย่าง พร้อมกับเคารพสิทธิของผู้ที่อยู่ใต้การปกครอง ขัดกับแนวคิดที่ว่าพระมหากษัตริย์เป็นรัฐอธิปัตย์ที่อยู่เหนือกฎหมายและมีอำนาจอธิปไตยหรือเหมือนที่ เวอร์นอน บ็อคดานอร์ นักวิชาการชาวอังกฤษผู้มีชื่อเสียง สรุปไว้ดังนี้

“... นโยบายของแม็กนาคาร์ตาคืออยู่ที่หลักการพื้นฐาน 2 ประการ ที่สะท้อนผ่านตัวเอกสาร มากกว่าบทบัญญัติแต่ละข้อ หลักการประการแรกบังคับให้รัฐอธิปัตย์ปกครองตามกฎหมายและประพฤติตนในแบบที่รับผิดชอบต่อ (make himself or herself accountable for) แนวทางที่เขาหรือเธอ ใช้ปกครองบ้านเมืองชัดเจนว่า แม็กนาคาร์ตาคือเป็นเอกสารทางการฉบับแรกที่ยืนยันว่า

⁶⁶ ดู British Library, “English translation of Magna Carta,” accessed March 9, 2023, www.bl.uk/magna-carta/articles/magna-carta-english-translation; Bradley and Ewing, *Constitutional*, 13.

รัฐธรรมนูญได้กฎหมาย ไม่แตกต่างจากบรรดาคนในปกครอง (subjects) ของเขาหรือเธอ ส่วนหลักการพื้นฐานประการที่ 2 คือ การที่สิทธิทั้งหลายของปัจเจกบุคคลจำต้องมาก่อนความปรารถนาส่วนบุคคลของตัวรัฐธรรมนูญ⁶⁷

เนื้อหาสาระของแม็กนาคาร์ต้าอาจเน้นหนักไปที่ความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์กับขุนนางระดับสูง โดยเฉพาะชั้นเอิร์ลและบารอน ซึ่งมีอยู่หยิบมือเดียวเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนประชากรทั้งประเทศ แต่ถึงกระนั้น เมื่อพิจารณาในแง่หลักการ เอกสารดังกล่าวพยายามตีกรอบ หรือกระทั่งปฏิเสธอำนาจเด็ดขาดของพระมหากษัตริย์ในฐานะรัฐธรรมนูญ ยกตัวอย่าง เมื่อห้ามไม่ให้พระมหากษัตริย์ประกาศขึ้นภาษีโดยมิได้รับความเห็นชอบจากพวกบารอน เท่ากับว่า พระมหากษัตริย์ย่อมสูญเสียความเบ็ดเสร็จเด็ดขาดในมิตินี้ไป จำต้องทำตามข้อบังคับที่เขียนไว้ในแม็กนาคาร์ต้า ตลอดจนยอมรับสิทธิของผู้ที่อยู่ใต้การปกครองอย่างพวกบารอนในการร่วมตัดสินใจ ไม่ว่าตนเห็นด้วยหรือไม่ก็ตาม สรุปคือมีกฎเกณฑ์บางประการที่มนุษย์จัดทำขึ้นและมีสถานะอยู่เหนือพระมหากษัตริย์ ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาไปสู่ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ⁶⁸

นอกจากนี้ที่น่าสนใจ แม็กนาคาร์ต้ายังสร้างกลไกติดตามและบังคับใช้ข้อตกลงขึ้น ตามบทบัญญัติข้อที่ 61 จะมีคณะมนตรี (council) อันประกอบด้วยบารอน 25 คนที่ได้รับเลือกตั้งมา คอยเฝ้าสังเกตการณ์ว่า พระมหากษัตริย์และข้าราชการบริหารของพระองค์ทรงปฏิบัติตามข้อบังคับในแม็กนาคาร์ต้าอย่างเคร่งครัดหรือไม่ หากพิจารณาแล้วเห็นว่า มีการละเว้น หรือการฝ่าฝืน คณะมนตรี

⁶⁷ Vernon Bogdanor, *The Monarchy and the Constitution* (Oxford: Clarendon Press, 1995), 3.

⁶⁸ Ibid., 2-3. ดูร่วม Dawn Oliver, “The United Kingdom: From Magna Carta 1215 to the Rule of Law,” In *First Fundamental Rights Documents in Europe: Commemorating 800 Years of Magna Carta*, ed. Markku Suksi et al. (Cambridge: Intersentia, 2015), 19.

สามารถขอให้จัดการแก้ไขจนเรียบร้อยภายในเวลา 40 วัน มิฉะนั้น พวกบารอนอาจโต้ตอบด้วยการใช้กำลังกดดัน หรือกระทั่งการทำสงคราม นี่ถือได้ว่าเป็นการรับรองสิทธิของผู้ที่ถูกปกครองในการต่อต้านผู้ปกครองที่ไม่เคารพกฎกติกา (right of resistance)⁶⁹ ทั้งนี้ ควรเพิ่มเติมด้วยว่า บารอนทั้ง 25 คนที่เข้ามาดำรงตำแหน่งในคณะมนตรีต้องปฏิญาณตนว่า จะยึดบทบัญญัติทุกข้อของแม็กนาคาร์ต้า และการตัดสินใจของคณะมนตรีจะเป็นไปตามหลักเสียงข้างมาก

ดังที่ได้กล่าวแล้ว แม็กนาคาร์ต้าฉบับ ค.ศ. 1215 จะมีอายุเพียงไม่ถึง 3 เดือน เพราะการเปลี่ยนท่าทีของพระเจ้าจอห์น พื้นที่ที่เป็นเช่นนั้น อังกฤษก็ต้องเผชิญกับสงครามกลางเมือง ฝ่ายกบฏกับฝ่ายผู้จงรักภักดีต่อสู้กันอย่างดุเดือด จนกระทั่งเกิดเหตุไม่คาดฝันเมื่อพระเจ้าจอห์นทรงล้มป่วยด้วยโรคบิดและสิ้นพระชนม์ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1216 เปิดทางให้พระเจ้าเฮนรีที่ 3 พระราชโอรสในวัยเพียง 9 ชันษา เสด็จขึ้นครองราชย์แทน การมีพระมหากษัตริย์องค์ใหม่ช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดไม่น้อย ฝ่ายกบฏบางส่วนมองเห็นโอกาสที่จะเปิดการเจรจาอีกรอบ เพื่อผลักดันข้อเรียกร้องกับยุวกษัตริย์ที่มีได้แสดงท่าทีแข็งกร้าวแบบพระราชบิดา โดยเฉพาะเมื่อสถานการณ์การสู้รบมิได้ดำเนินไปในทิศทางที่เป็นคุณกับพวกตนนัก⁷⁰ ขณะที่ฝ่ายผู้จงรักภักดีก็ต้องการยุติสงครามที่กำลังก่อความเสียหายไปทั่วราชอาณาจักร ท้ายที่สุด หลังทุกฝ่ายได้ประชุมกันปลาย ค.ศ. 1217 ก็มีการออกแม็กนาคาร์ต้าฉบับที่ 2 แม้ละเว้นรายละเอียดบางเรื่อง รวมถึงเกี่ยวกับการตั้งคณะมนตรีที่มีบารอน 25 คน แม็กนาคาร์ต้าฉบับ ค.ศ. 1217 เก็บบทบัญญัติส่วนใหญ่ของแม็กนาคาร์ต้าฉบับ ค.ศ. 1215 ไว้⁷¹ ทำให้ยังคงสะท้อนหลักการที่มีผลจำกัดพระราชอำนาจและรับรองสิทธิบางประการของผู้ถูกปกครอง ในเวลาต่อมา พระเจ้าเฮนรีที่ 3 จะทรงออกแม็กนาคาร์ต้าอีกฉบับ

⁶⁹ ดู Ellen Goodman, *The Origins of the Western Legal Tradition: From Thales to the Tudors* (Annandale: Federation Press, 1995), 260-261.

⁷⁰ ดู J. C. Holt, *Magna Carta* (Cambridge: Cambridge University Press, 2015), Chapter 11.

⁷¹ ดู Starkey, *Magna Carta*, Chapter 11-12.

ตอนที่ทรงมีอายุครบ 18 ชันษา หรือเมื่อ ค.ศ. 1225 ตามการเรียกร้องของพวกบารอน เพื่อยืนยันพระราชประสงค์ที่จะปฏิบัติตามแม็กนาคาร์တာ⁷² นอกจากนี้ ระหว่างรัชสมัยของพระองค์ ที่ประชุมของพวกบารอนยังเริ่มพัฒนาไปสู่การเป็นรัฐสภาที่มีอำนาจผ่านร่างกฎหมายและแสดงความคิดเห็นต่อแนวนโยบายแต่ละด้านของพระมหากษัตริย์ ถือเป็นกลไกที่สอดคล้องกับแม็กนาคาร์ตา⁷³ สิ่งที่เกิดขึ้นทั้งหมดนี้สะท้อนข้อเท็จจริงที่ว่า รากฐานทางความคิดที่รองรับระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญได้หยั่งรากในอังกฤษเป็นที่เรียบร้อยแล้ว พัฒนาการจากนี้ไปประมาณ 700 ปี จะเป็นเรื่องของ การขับเคลื่อนระหว่างพลังที่มุ่งรักษาระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ หรืออำนาจทางการเมืองของสถาบันพระมหากษัตริย์ไว้ กับพลังที่ต้องการเปลี่ยนอังกฤษเป็นระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญอย่างแท้จริง

การขับเคลื่อนเช่นว่าปรากฏเด่นชัดตั้งแต่ก่อนสิ้นรัชสมัยของพระเจ้าเฮนรีที่ 3 เสียด้วยซ้ำ หลังจากประสบความสำเร็จในการนำมาซึ่งแม็กนาคาร์ตาฉบับ ค.ศ. 1225 พวกบารอนจะพยายามขยายอำนาจของตนอย่างต่อเนื่อง ก่อนตกผลึกเป็น “บทบัญญัติแห่งออกซ์ฟอร์ด” (Provisions of Oxford) กลาง ค.ศ. 1258 ซึ่งมีสาระสำคัญอยู่ที่การเรียกร้องอำนาจแต่งตั้งเสนาบดีตลอดจน อำนาจกำกับดูแลการบริหารราชการแผ่นดินของพระมหากษัตริย์ พระเจ้าเฮนรีที่ 3 ทรงให้การรับรองแก่บทบัญญัติแห่งออกซ์ฟอร์ดในที่แรก แต่จนแล้วจนรอด ก็ทรงเปลี่ยนจุดยืนมาเป็นการต่อต้าน เมื่อเป็นเช่นนี้จึงเกิดสงครามบารอนครั้งที่ 2 (Second Barons’ War) ระหว่าง ค.ศ. 1264 - 1267

⁷² พระเจ้าเฮนรีที่ 3 ทรงจำใจยอมทำตามการเรียกร้องของพวกบารอน เพื่อหาภาษีมาลดแรงกดดันทางการคลัง

⁷³ J. R. Maddicott, *The Origins of the English Parliament, 924-1327* (Oxford: Oxford University Press, 2010), Chapter 4-5. เดิมที ที่ประชุมของพวกบารอนมีชื่อว่า “มหาคณะมนตรี” (Great Council) จนมาในยุคของพระเจ้าเฮนรีที่ 3 ถึงค่อยเริ่มมีการเรียกที่ประชุมแห่งนี้ว่า “รัฐสภา” (Parliament) ซึ่งเป็นคำที่มาจากภาษาฝรั่งเศส ดู H. G. Richardson and G.O. Sayles, *The English Parliament in the Middle Ages* (London: Hambledon Press, 1981), II.

ผลปรากฏว่า พวกบารอน ภายใต้การนำของ ไซมอน เดอ มงฟอร์ต (Simon de Montfort) เอิร์ลแห่งเลสเตอร์ สามารถจับพระเจ้าเฮนรีที่ 3 พร้อมด้วยพระราชินีได้ตั้งแต่ปีแรกของสงครามและยึดอำนาจการปกครองไปมอบแก่สภาหรือที่นิยมเรียกว่า “สภาของไซมอน เดอ มงฟอร์ต” (Simon de Montfort’s Parliament) ซึ่งตั้งขึ้นเมื่อเดือนมกราคม ค.ศ. 1265 แม้ยังคงมีพระมหากษัตริย์ สภาได้กลายเป็นองค์กรสูงสุดทางการปกครองในอังกฤษ มีอำนาจตรากฎหมายและสั่งการทุกเรื่อง อย่างไรก็ดี สภาของไซมอน เดอ มงฟอร์ต อยู่รอดได้เพียงไม่ถึง 3 เดือนเท่านั้น เนื่องจากความแตกแยกในหมู่ขุนนาง ทำให้อำนาจกลับไปอยู่กับพระเจ้าเฮนรีที่ 3 อีกครั้ง⁷⁴ และพอถึง ค.ศ. 1267 สงครามก็ยุติในที่สุดหลังกองทัพของพระเจ้าเฮนรีที่ 3 ปราบปรามฝ่ายกบฏได้สำเร็จ แต่ต่อให้เป็นเช่นนั้น ก็ยังมีการออก “บทบัญญัติแห่งมาร์ลบะระ” (Statute of Marlborough) เพื่อบรรเทาความตึงเครียดระหว่างราชสำนักกับพวกขุนนาง ด้วยการรับรองบรรดาหลักการที่ปรากฏอยู่ในแม็กนาคาร์ตา

สงครามบารอนครั้งที่ 2 เป็นเพียงกรณีหนึ่งของการขัดเคี่ยวที่จะดำเนินไปหลายร้อยปี พัฒนาการมีทั้งในทิศทางที่เคลื่อนสู่การเป็นระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญเพิ่มมากขึ้นและการถอยหลังกลับไปหาความเป็นสมบูรณาญาสิทธิราชย์ แล้วแต่เงื่อนไขและสถานการณ์ โดยถ้าคิดเอาเฉพาะพัฒนาการที่สำคัญในช่วง 400 ปีนับตั้งแต่สงครามบารอนครั้งที่ 2 มาพิจารณา ระหว่าง ค.ศ. 1509 - 1547 อังกฤษอยู่ภายใต้การปกครองของพระเจ้าเฮนรีที่ 8 (Henry VIII) ด้วยความเชื่อแน่วแน่ในหลักการเทวสิทธิราชย์ (Divine Right of Kings) พระองค์ทรงพยายามกระชับอำนาจกลับเข้าสู่สถาบันพระมหากษัตริย์ และทรงประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี โดยเฉพาะหลังทรงตัดขาดกับคริสตจักรโรมันคาทอลิกที่กรุงโรมด้วยการสถาปนาคริสตจักรแห่งอังกฤษขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1534

⁷⁴ Maddicott, *The Origins*, 233-261.

ติดตามมาด้วยการออก “พระราชบัญญัติว่าด้วยพระบรมราชโองการ” (Proclamation by the Crown Act) เมื่อ ค.ศ. 1539 ที่อนุญาตให้พระมหากษัตริย์สามารถบัญญัติกฎหมายได้เฉกเช่นสภา ทั้งหมดนี้ทำให้พระเจ้าเฮนรีที่ 8 ยิ่งมีความเบ็ดเสร็จทั้งในแง่การบริหารและอำนาจนิติบัญญัติ มีพักเอื่อยถึงภาพลักษณ์อันน่าเกรงขามจากการสั่งประหารชีวิตคนที่ทรงไม่พอใจ แม้แต่พระมเหสีแบบไร้ความปราณี⁷⁵ หลังสิ้นรัชสมัยของพระเจ้าเฮนรีที่ 8 อังกฤษก็ยังคงอยู่กับประมุขแห่งรัฐที่ขึ้นชื่อเรื่องการรวมศูนย์อำนาจเป็นส่วนใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นสมเด็จพระราชินีนาถแมรีที่ 1 (Mary I) ผู้ทรงกดขี่และจับชาวคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์นับร้อยมาเผาทั้งเป็น หรือ สมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 1 (Elizabeth I) ผู้มากล้นไปด้วยบารมี จนส่งผลตอกย้ำสถานะและอิทธิพลของสถาบันพระมหากษัตริย์ในฐานะจุดศูนย์กลางทางการเมือง ปกครอง แม้เป็นที่ยกย่องและที่วิจารณ์ในทางประวัติศาสตร์แตกต่างกันไป พระเจ้าแผ่นดินเหล่านี้ซึ่งล้วนมาจากราชวงศ์ทิวดอร์ (House of Tudor) มักถูกมองว่ามีอำนาจเต็มที่เป็นและเป็นเสมือนกับแบบฉบับของพระมหากษัตริย์ในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ อย่างไรก็ตาม ความเข้มแข็งของพวกราชวงศ์ทิวดอร์จะเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่จุดประกายการเคลื่อนไหวเพื่อจำกัดและกระทั้งล้มล้างอำนาจของพระมหากษัตริย์ในอีกแค่ไม่กี่ทศวรรษให้หลังเมื่อราชบัลลังก์เปลี่ยนมือมาอยู่กับราชวงศ์สจวร์ต (House of Stuart)

11.2.4. ความขัดแย้งทางศาสนากับพลวัตทางการเมือง

แม้เรื่องอำนาจ แต่สถาบันพระมหากษัตริย์ในสมัยของราชวงศ์ทิวดอร์ก็จำเป็นต้องทำงานร่วมกับรัฐสภา อันประกอบไปด้วยตัวแทนชนชั้นสูงที่เป็นเจ้าของที่ดิน เป็นระยะ⁷⁶ ยกตัวอย่าง พระเจ้าเฮนรีที่ 8 ทรงต้องนำร่างกฎหมาย

⁷⁵ ดู Sky History, “The Killer King: How Many People did Henry VII Execute?,” accessed February 28, 2023, www.history.co.uk/article/the-killer-king-how-many-people-did-henry-viii-execute.

⁷⁶ สำหรับที่มาและองค์ประกอบของสมาชิกรัฐสภา ดู Stanford E. Lehmberg, *The Later Parliaments of Henry VIII, 1536-1547* (Cambridge: Cambridge University Press, 1977), Chapter 4.

ทุกฉบับที่เกี่ยวข้องกับการแยกตัวจากคริสตจักรโรมันคาทอลิกมาเสนอให้รัฐสภาพิจารณารับรอง ส่วนสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 1 ก็ทรงต้องเรียกประชุมรัฐสภาเวลาที่มีเรื่องภาษีให้ทรงผลักดันและทรงต้องยอมเปลี่ยนแปลงนโยบายสำคัญบางเรื่องตามเสียงเรียกร้องของรัฐสภา⁷⁷ ในแง่นี้ ดูเหมือนว่ารัฐสภาอังกฤษได้เก็บเกี่ยวความเป็นสถาบันถึงขั้นที่กลายเป็นหนึ่งในองค์ประกอบถาวรของระบอบการปกครองเป็นที่เรียบร้อย⁷⁸ แต่ถึงอย่างไร เมื่อพิจารณาอีกแง่หนึ่ง จะเห็นว่าบทบาทของรัฐสภาในสมัยราชวงศ์ทิวดอร์นั้นมีขึ้นมีลงสวนทางกับอิทธิพลและไหวพริบทางการเมืองของพระมหากษัตริย์แต่ละพระองค์ นอกเหนือจากนี้ สมาชิกรัฐสภาจำนวนหนึ่งยังเจอการคุกคาม หรือการลงทัณฑ์โดยทางการ แถมมีหลายช่วงที่พระมหากษัตริย์ทรงเพิกเฉยที่จะเรียกประชุมรัฐสภาติดต่อกันเป็นเวลาหลายปีด้วย อย่างในกรณีพระเจ้าเฮนรีที่ 8 ตลอด 12 ปีสุดท้ายของรัชสมัย พระองค์ทรงเรียกประชุมรัฐสภาเพียงครั้งเดียวเท่านั้น⁷⁹ สภาวะที่ไม่อาจปฏิเสธการดำรงอยู่ของรัฐสภาโดยสิ้นเชิง ทว่าในขณะเดียวกันก็ขาดความลงตัวเรื่องขอบเขตอำนาจหน้าที่ ยิ่งในแง่มุมที่เกี่ยวพันพระราชอำนาจจะเป็นเงื่อนไขที่ปูทางสู่การเผชิญหน้ากันระหว่างรัฐสากับสถาบันพระมหากษัตริย์ในยุคของราชวงศ์สจวร์ต กล่าวคือ การสิ้นพระชนม์ของสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 1 เมื่อเดือนมีนาคม ค.ศ. 1603 ทำให้อังกฤษได้ พระเจ้าเจมส์ที่ 1 (James I) แห่งราชวงศ์สจวร์ต เป็นพระมหากษัตริย์องค์ใหม่⁸⁰ เมื่อเป็นเช่นนี้

⁷⁷ หมายถึงนโยบายที่เกี่ยวกับการพระราชทานสิทธิผูกขาดการผลิตและจำหน่ายสินค้า (monopolies) บางชนิด

⁷⁸ ดู G. R. Elton, *The Parliament of England, 1559-1581* (Cambridge; New York: Cambridge University Press, 1989), 16-39; P. R. Cavill, *The English Parliaments of Henry VII, 1485-1504* (Oxford: Oxford University Press, 2019), Chapter 8.

⁷⁹ Cavill, *The English*, 199-204.

⁸⁰ ก่อนหน้านั้น พระเจ้าเจมส์ที่ 1 ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ของสกอตแลนด์และทรงใช้พระนามว่า พระเจ้าเจมส์ที่ 6 ส่งผลให้นักวิชาการและนักเขียนบางคนเรียกพระองค์ว่า พระเจ้าเจมส์ที่ 6 และที่ 1 (James VI and I)

ความกังวลในหมู่สมาชิกรัฐสภาและผู้สนับสนุนย่อมตามมาในทันที เนื่องจากพระเจ้าเจมส์ที่ 1 ทรงขึ้นชื่อเรื่องความเชื่ออย่างแรงกล้าในหลักเทวสิทธิราชย์ ดังเห็นได้จากความคิดที่ทรงเสนอผ่านหนังสือ “กฎอันแท้จริงของสถาบันพระมหากษัตริย์ที่เป็นอิสระ” (The True Law of Free Monarchies) ซึ่งยืนยันว่า พระมหากษัตริย์รับผิดชอบและขึ้นตรงต่อพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของเท่านั้น⁸¹ ท้ายที่สุดความกังวลจะกลายเป็นความจริง เพราะตลอดรัชสมัยพระเจ้าเจมส์ที่ 1 ทรงมีเรื่องให้กระทบกระทั่งกับรัฐสภาแทบไม่หยุดหย่อนและมักทรงใช้การสั่งปิดสภา (prorogation) เป็นทางออก ก่อนทรงพยายามหาแหล่งรายได้ประเภทใหม่ที่มีใ้ภาษีอากร เพื่อจะได้สามารถปกครองประเทศโดยลำพังแบบไม่ต้องพึ่งรัฐสภา⁸² โดยหนึ่งในกรณีความขัดแย้งที่น่ากล่าวถึงเห็นจะหนีไม่พ้น “คดีว่าด้วยพระบรมราชโองการ” (Case of Proclamations) เมื่อ ค.ศ. 1610 ดังที่ได้กล่าวถึงไปบ้างแล้วข้างต้น พระเจ้าเฮนรีที่ 8 ทรงออกพระราชบัญญัติว่าด้วยพระบรมราชโองการ เพื่อให้พระมหากษัตริย์ตรากฎหมายได้ตามที่เห็นสมควรแน่นอนว่า ย่อมมีสมาชิกรัฐสภาหลายคนที่ไม่เห็นด้วยกับพระราชบัญญัตินี้ และเก็บความรู้สึกคับข้องไว้ในใจมาเป็นเวลานาน จนกระทั่งในรัชสมัยของพระเจ้าเจมส์ที่ 1 พระองค์ทรงใช้พระบรมราชโองการเรียกเก็บภาษีบางประเภทโดยไม่แม้แต่ปรึกษารัฐสภาก่อน เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงมีการเสนอเรื่องให้เซอร์ เอ็ดเวิร์ด ค็อก (Sir Edward Coke) หัวหน้าผู้พิพากษา พิจารณาว่า พระองค์ทรงมีอำนาจดำเนินการในลักษณะดังกล่าวหรือไม่⁸³ ผลปรากฏว่า

⁸¹ ดู British Library, “The True Law of Free Monarchies by King James VI and I,” accessed February 9, 2023, www.bl.uk/collection-items/the-true-law-of-free-monarchies-by-king-james-vi-and-i.

⁸² Pauline Croft, *King James* (Hampshire: Palgrave Macmillan, 2003), Chapter 2.

⁸³ ความน่าสนใจของกรณีนี้ยังอยู่ที่บทบาทของฝ่ายตุลาการในการกำกับควบคุมสถาบันพระมหากษัตริย์จากเดิมที่เห็นเฉพาะบทบาทของฝ่ายนิติบัญญัติ หรือรัฐสภาเพียงเท่านั้น

ไต่กับผู้พิพากษารายอื่นพิพากษาห้ามมิให้พระมหากษัตริย์ทรงออกกฎหมายได้อีกด้วยพระองค์เอง พร้อมวางหลักที่ต่อมาได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายรัฐธรรมนูญอังกฤษว่า รัฐสภาเท่านั้นที่มีอำนาจนิติบัญญัติ ขณะที่พระมหากษัตริย์ไม่มีพระราชอำนาจเว้นแต่ที่กฎหมายกำหนด⁸⁴

สิ่งที่เกิดขึ้นในรัชสมัยของพระเจ้าเจมส์ที่ 1 ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันพระมหากษัตริย์กับรัฐสภากลายเป็นปัญหา ก่อนบานปลายไปสู่วิกฤติสัปดาห์หลังเริ่มรัชสมัยของ พระเจ้าชาร์ลส์ที่ 1 (Charles I) เมื่อเดือนมีนาคม ค.ศ. 1625 เช่นเดียวกับพระเจ้าเจมส์ที่ 1 ผู้ทรงเป็นพระราชบิดา พระเจ้าชาร์ลส์ที่ 1 ทรงยึดหลักเทวสิทธิราชย์และทรงปฏิเสธการกำกับควบคุมพระราชอำนาจโดยรัฐสภา แต่ถึงกระนั้น ก็มีเหตุที่ทำให้ความสัมพันธ์ที่พระองค์มีกับรัฐสภาต้องตกต่ำยิ่งกว่าในรัชสมัยของพระราชบิดา เกิดขึ้นอย่างค่อนข้างต่อเนื่อง เริ่มต้นจากการทำสงครามกับสเปน นับแต่ปีแรกของรัชสมัย พระเจ้าชาร์ลส์ที่ 1 ทรงประกาศศึกกับสเปน ก่อนประสบความพ่ายแพ้ ส่งผลให้ต้องพบกับกระแสต่อต้านจากรัฐสภา โดยเฉพาะเมื่อพระองค์ทรงจำเป็นต้องเก็บภาษีมาใช้จ่ายในการสงคราม ท้ายที่สุด หลังการออก “ฎีกาแห่งสิทธิ” (Petition of Right) โดยสมาชิกรัฐสภา เพื่อคัดค้านการบีบบังคับให้พวกขุนนางต้องยอมให้ทางการกู้ยืมเงินและการดำเนินคดีกับผู้ฝ่าฝืนโดยมิชอบด้วยกฎหมาย พระเจ้าชาร์ลส์ที่ 1 ก็ทรงสั่งยุบรัฐสภาในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1629 และทรงบริหารบ้านเมืองโดยไร้ฝ่ายนิติบัญญัติในทางปฏิบัติยาวนานถึง 11 ปี การปกครองของพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 1 ในช่วงเวลานี้ ซึ่งที่ปัจจุบันเรียกกันทั่วไปว่า “การปกครองส่วนพระองค์” (Personal Rule) หรือ “11 ปีแห่งทรราชย์” (Eleven Years’ Tyranny) ยิ่งตอกย้ำความขัดแย้งระหว่างพระองค์กับรัฐสภา ส่วนสำคัญ

⁸⁴ Bradley and Ewing, *Constitutional*, 52.

⁸⁵ แม้ใช้ชื่อว่า “ฎีกา” แต่สถานะแท้จริงของฎีกาแห่งสิทธิคือพระราชบัญญัติที่ออกโดยรัฐสภา (act of parliament)

เพราะทรงดำเนินนโยบายด้านศาสนาแบบรวมศูนย์และแข็งกร้าว⁸⁶ ผลที่ตามมาคือการลุกฮือของพวกสกอตแลนด์ อันเป็นเหตุให้พระเจ้าชาร์ลส์ที่ 1 ทรงต้องยอมเรียกประชุมสภาต้น ค.ศ. 1640 เพื่อหาเงินมาใช้สู้กับพวกสกอตแลนด์ อย่างไรก็ตาม เมื่อได้กลับมาประชุมกัน สมาชิกรัฐสภาใช้โอกาสนี้ยื่นข้อเรียกร้องผ่านกฎหมายบังคับให้ต้องมีการประชุมสภาทุก 3 ปีเป็นอย่างต่ำ ตลอดจนพุ่งเป้าเล่นงานข้าราชการที่พระเจ้าชาร์ลส์ที่ 1 ทรงพึ่งพาในช่วงการปกครองส่วนพระองค์ บ้างถูกปลดออกจากตำแหน่ง และบ้างถึงกับถูกประหารชีวิตด้วยข้อหาทรยศต่อประเทศชาติ (high treason) ความตึงเครียดทวีคูณอย่างรวดเร็ว จนปะทุเป็นสงครามกลางเมืองอังกฤษครั้งที่ 1 (First English Civil War) เมื่อ ค.ศ. 1642 ระหว่างฝ่ายที่จงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์หรือ “พวกอัศวินทหารม้า” (Cavaliers) กับฝ่ายที่สนับสนุนรัฐสภา หรือ “พวกหัวกลม” (Roundheads)⁸⁷

สงครามกลางเมืองอังกฤษครั้งที่ 1 ยุติลงใน ค.ศ. 1646 แล้วจึงติดตามมาด้วยสงครามกลางเมืองอังกฤษครั้งที่ 2 (Second English Civil War) ช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1648 พวกหัวกลมสามารถเอาชนะพวกอัศวินทหารม้าทั้ง 2 รอบ สืบเนื่องจากแนวทางบริหารจัดการกองทัพแผนใหม่ที่ทันสมัย สงครามกลางเมืองที่เกิดขึ้นนี้มีความรุนแรงและได้คร่าชีวิตผู้คนมหาศาล ถือว่าส่งผลทางสังคมอย่างกว้างขวางมาก โดยเฉพาะเมื่อต่างเป็นส่วนหนึ่งของสงครามสามราชอาณาจักร (Wars of the Three Kingdoms) ซึ่งยังประกอบด้วยสงครามสมาพันธรัฐไอร์แลนด์ (Irish Confederate Wars) ระหว่าง ค.ศ. 1641 - 1653 สงครามบิชอป (Bishops' Wars) ระหว่าง ค.ศ. 1639 - 1640 และสงครามเพื่อยึดครองไอร์แลนด์ของกองทัพอังกฤษ

⁸⁶ พระเจ้าชาร์ลส์ที่ 1 ทรงพยายามสร้างความเป็นแบบแผนทางศาสนาภายใต้การนำของคริสตจักรแห่งอังกฤษให้เกิดขึ้นทั้งในอังกฤษ สกอตแลนด์ และไอร์แลนด์ โดยทรงใช้วิธีการบีบบังคับ ซึ่งจะก่อความไม่พอใจไปทั่ว โดยเฉพาะที่สกอตแลนด์

⁸⁷ ที่เรียก “พวกหัวกลม” ก็เนื่องจากทหารฝ่ายที่สนับสนุนรัฐสภามักตัดผมสั้น ตรงข้ามกับพวกอัศวินทหารม้าที่ไว้ผมยาว

ระหว่าง ค.ศ. 1649 - 1653 รายละเอียดความเป็นไปในสนามรบและผลลัพธ์มีความสลับซับซ้อน แต่ถึงที่สุดแล้ว เมื่อพิจารณาเฉพาะในแง่พัฒนาการของระบอบราชาธิปไตย ชัยชนะของฝ่ายที่สนับสนุนรัฐสภาภายใต้การนำของโอลิเวอร์ ครอมเวลล์ (Oliver Cromwell) จะลงเอยกับการเลิกล้มสถาบันพระมหากษัตริย์และนำพาประเทศสู่ “ยุคช่องว่างระหว่างรัชกาล” (Interregnum) กล่าวคือ หลังจบสงครามกลางเมืองอังกฤษครั้งที่ 2 ปีที่มีจุดยืนแข็งแกร่งของพวกเขาสามารถสถาปนาความเป็นใหญ่ พวกเขา รวมถึงครอมเวลล์ ขับไล่ผู้เห็นต่างออกจากรัฐสภาและนำตัวพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 1 ขึ้นดำเนินคดีในข้อหาทรยศต่อประเทศชาติ ก่อนศาลที่รัฐสภาตั้งขึ้นเป็นการเฉพาะจะพิพากษาว่าพระองค์ทรงมีความผิดและทรงต้องโทษประหารชีวิตด้วยการตัดพระเศียรทางการดำเนินการตามคำพิพากษาในวันที่ 30 มกราคม ค.ศ. 1649 พระเจ้าชาร์ลส์ที่ 1 ทรงถูกประหารชีวิตกลางแจ้งที่ย่านไวท์ฮอลของกรุงลอนดอนเบื้องหน้าฝูงชนที่มามุงดู ถือเป็นจุดจบไม่เพียงสำหรับรัชสมัยของพระองค์ แต่รวมถึงระบอบราชาธิปไตยด้วย เพราะอีกสัปดาห์เดียว รัฐสภาได้ลงมติปฏิเสธรากเหง้าสถาบันพระมหากษัตริย์ และเมื่อถึงวันที่ 17 มีนาคม ก็มีการประกาศใช้กฎหมายล้มเลิกสถาบันพระมหากษัตริย์อย่างเป็นทางการ ทำให้อังกฤษกลายเป็นสาธารณรัฐอย่างน้อยในทางทฤษฎี

รัฐสภาอังกฤษตัดสินใจเปลี่ยนประเทศจากราชอาณาจักรเป็นเครือจักรภพ (Commonwealth) โดยมีครอมเวลล์เป็นผู้นำสูงสุดในตำแหน่งเจ้าผู้อารักขา (Lord Protector)⁸⁸ ครอมเวลล์ปกครองอังกฤษด้วยอำนาจเด็ดขาดและยึดแนวนโยบายแบบพิวริตัน (Puritan) ที่มุ่งทำให้คริสตจักรแห่งอังกฤษมีความเป็นเอกเทศจากคริสตจักรโรมันคาทอลิก พร้อมส่งเสริมศาสนาคริสต์ด้วยมาตรการบีบบังคับ อาทิ การสั่งปิดสถานบันเทิงทั่วประเทศ การห้ามดื่มสุร การกำหนดให้ทุกคนต้องไปโบสถ์ ฯลฯ ยุคของครอมเวลล์เป็นช่วงเวลา

⁸⁸ ชื่อเต็มคือ เจ้าผู้อารักขาแห่งเครือจักรภพอังกฤษ สกอตแลนด์ และไอร์แลนด์

ที่กองทัพมีอิทธิพลครอบงำการเมือง ขณะที่ตัว Cromwell ก็ได้รับการปฏิบัติเยี่ยงพระมหากษัตริย์ อันที่จริง มีคนเสนอให้เขาดำรงตำแหน่งเป็นพระมหากษัตริย์ด้วยซ้ำ ว่า Cromwell ปฏิเสธ เนื่องจากไม่ต้องการอยู่ภายใต้กรอบกฎหมายและจารีตที่ผูกติดกับราชบัลลังก์ อันจะทำให้อำนาจของเขาต้องถูกจำกัด ไม่เหมือนตำแหน่งเจ้าผู้อารักขา⁸⁹ สุดท้ายการปกครองของ Cromwell ได้มาถึงจุดจบเมื่อเขาเสียชีวิตลงในเดือนกันยายน ค.ศ. 1658 เปิดทางให้บุตรชายของเขาขึ้นมาดำรงตำแหน่งแทนสมดังความประสงค์⁹⁰ อย่างไรก็ตาม การเมืองได้ทวีความยุ่งยากแทบทันทีหลังไม่มี Cromwell จนนำไปสู่การยุบตำแหน่งเจ้าผู้อารักขาในที่สุด ขณะเดียวกันบรรดาผู้คนที่เคยถูกกีดกันหรือถูกขับไล่ออกจากรัฐสภาช่วงที่ Cromwell กำลังเรืองอำนาจสืบเนื่องจากจุดยืนคัดค้านการล้มล้างระบอบราชาธิปไตย ก็พากันกลับมาแสดงบทบาททางการเมืองอีกครั้ง ส่วนสำคัญด้วยการเข้าไปเป็นสมาชิกสภา เมื่อเป็นเช่นนั้นพอเจ้าชายชาร์ลส์ (Charles) พระราชโอรสของพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 1 ผู้ทรงสิทธิเหนือราชบัลลังก์ในฐานะรัชทายาทออก “ประกาศแห่งเบรดา” (Declaration of Breda) เมื่อเดือนเมษายน ค.ศ. 1660 เพื่อยืนยันเจตนาที่จะไม่เอาผิดหรือผูกอาฆาตใครก็ตามที่มีส่วนล้มล้างระบอบราชาธิปไตยในอดีต ยกเว้นเฉพาะคนที่พัวพันกับการประหารชีวิตพระราชบิดาของตน⁹¹ รัฐสภาอังกฤษจึงมีมติฟื้นฟูสถาบันพระมหากษัตริย์ในวันที่ 1 พฤษภาคมปีเดียวกัน เท่ากับเปลี่ยนประเทศกลับสู่ระบอบเก่าและเป็นจุดสิ้นสุดของยุคทองว่างระหว่างรัชกาลที่กินเวลา 11 ปี นี่คือการครั้งแรกและครั้งเดียวที่อังกฤษปกครองด้วยระบอบอื่นที่มีใช้ระบอบราชาธิปไตย

⁸⁹ Starkey, Crown, 350-352.

⁹⁰ สำหรับการปกครองของ Cromwell ดู David L. Smith, “Oliver Cromwell, the First Protectorate Parliament and Religious Reform,” in *Cromwell and the Interregnum: The Essential Readings*, ed. David L. Smith (Malden; Oxford: Blackwell Publishing, 2003).

⁹¹ ดู Paul H. Hardacre, “The Genesis of the Declaration of Breda, 1657-1660,” *Journal of Church and State* 15, no. 1 (1973): 65-67.

ต้นเดือนเมษายน ค.ศ. 1661 หลังจากที่ได้เสด็จกลับจากการลี้ภัยในต่างประเทศ เจ้าชายชาร์ลส์ทรงประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษกที่กรุงลอนดอน และทรงเลือกใช้พระนาม พระเจ้าชาร์ลส์ที่ 2 (Charles II) ตามรอยพระราชบิดาที่ถูกประหารชีวิต ระหว่างรัชสมัยของพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 2 ประเด็นทางศาสนายังคงเป็นปัญหาอ่อนไหวที่มีแนวโน้มสร้างความแตกแยก ตัวพระองค์เองทรงสนับสนุนหลักชั้นดีธรรม แต่ทรงจำเป็นต้องโอนอ่อนผ่อนตามรัฐสภาที่แม้จะเต็มไปด้วยสมาชิกที่เป็นผู้จงรักภักดี ทว่ากลับมีจุดยืนอันแน่วแน่ในการส่งเสริมความเป็นใหญ่ของคริสตจักรแห่งอังกฤษเหนือศาสนาคริสต์นิกายอื่น⁹² ดังเห็นจากการที่พระองค์ทรงยอมออก “ประมวลกฎหมายแคลเรนดอน” (Clarendon Code) ซึ่งหมายถึงพระราชบัญญัติ 4 ฉบับที่รัฐสภาเสนอช่วง ค.ศ. 1661-1665 หากสรุปแบบรวบรัดที่สุด ประมวลกฎหมายแคลเรนดอนไม่สอดคล้องกับจุดยืนของพระองค์ เพราะมีเจตนาก็ถกกัน คริสต์ศาสนิกชนที่มีได้นับถือนิกายแองกลิคัน (Anglicanism) ของคริสตจักรแห่งอังกฤษ ในแง่นี้ การที่ประมวลกฎหมายดังกล่าวมีผลบังคับใช้จึงสะท้อนดุลอำนาจระหว่างรัฐสภากับพระมหากษัตริย์ที่แปรเปลี่ยนไปอย่างชัดเจน ต่อมาภายหลังยังมีกรณี “ประกาศว่าด้วยการลดหย่อนผ่อนผัน” (Declaration of Indulgence) และกรณี “พระราชบัญญัติการสอบ” (Test Acts) ใน ค.ศ. 1672 และ ค.ศ. 1673 ตามลำดับ กรณีแรกเป็นความพยายามของพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 2 ที่จะห้ามไม่ให้มีการลงโทษคริสตศาสนิกชนที่เคารพนับถือคริสตจักรโรมันคาทอลิก (recusants) แต่ถึงที่สุดแล้ว ก็ทรงต้องยอมเพิกถอนประกาศเนื่องด้วยแรงกดดันจากรัฐสภา ส่วนกรณีที่ 2 ซึ่งเกิดขึ้นแค่ 1 ปีให้หลัง เป็นการที่พระเจ้าชาร์ลส์ที่ 2 ทรงต้องยอมให้ความเห็นชอบแก่ร่างกฎหมายของรัฐสภาที่กำหนดให้ผู้เข้ารับราชการต้องผ่านพิธีมหาสนิท (communion)

⁹² ดู Osmund Airy, *Charles II* (London; New York; Bombay: Longmans, Green, and Co., 1904), Chapter 4.

ของคริสตจักรแห่งอังกฤษก่อน⁹³ ฉะนั้น จะเห็นว่า หลังยุคช่องว่างระหว่างรัชกาล การฟื้นฟูราชวงศ์สจวร์ต (Stuart Restoration) ได้นำระบอบราชาธิปไตย และสถาบันพระมหากษัตริย์กลับมาสู่อังกฤษอีกครั้ง แต่ในลักษณะที่ดูไร้ซึ่ง ความเป็นสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ยิ่งถ้าเทียบกับสมัยของราชวงศ์ทิวดอร์ เมื่อ 50 - 60 ปีก่อน

สถานะที่เหนือกว่าของรัฐสภายังได้รับการตอกย้ำครั้งสำคัญหลัง พระเจ้าชาร์ลส์ที่ 2 เสด็จสวรรคตต้น ค.ศ. 1685 รัชทายาทของพระองค์คือ พระเจ้าเจมส์ที่ 2 (James II) ผู้ทรงเป็นพระอนุชา⁹⁴ ในช่วงเปลี่ยนรัชสมัย พระมหากษัตริย์องค์ใหม่ทรงเป็นที่ยอมรับของรัฐสภาและสาธารณชน ก่อนสถานการณ์จะพลิกผันเมื่อทรงแสดงความมุ่งมั่นที่จะส่งเสริมเสรีภาพ ทางศาสนา ตลอดจนทรงให้ความสำคัญเป็นพิเศษแก่นิกายคาทอลิก ซึ่งตัว พระองค์เองทรงสังกัดอยู่ ไม่นานหลังเสวยราชย์พระเจ้าเจมส์ที่ 2 ทรงแต่งตั้ง ชาวคริสต์นิกายคาทอลิกที่ไม่เคยประกอบพิธีมหาสนิทของคริสตจักรแห่งอังกฤษ เข้ารับราชการในตำแหน่งสำคัญของกองทัพ เท่ากับเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติ การสอบที่รัฐสภาตราในรัชสมัยของพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 2 แน่นนอนว่า รัฐสภา ย่อมแสดงจุดยืนคัดค้านทันที อย่างไรก็ตาม พระเจ้าเจมส์ที่ 2 ไม่ทรงหวั่นไหว แม้แต่น้อย มีหน้าซ้ำกลับทรงสั่งปิดสภาเป็นการโต้ตอบเมื่อเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1685 หรือหลังทรงขึ้นครองราชย์ไม่ถึงปี⁹⁵ ระหว่างที่รัฐสภาไม่สามารถ ประชุมกันได้นี้ พระองค์ทรงเดินหน้าผลักดันนโยบายที่ส่งผลลดอิทธิพลของ คริสตจักรแห่งอังกฤษ มีการแต่งตั้งผู้คนที่ใกล้ชิดกับพระสันตะปาปาให้ทำหน้าที่ สำคัญในราชสำนัก มีการเรียกร้องไม่ให้กีดกันพวกคาทอลิก และที่สำคัญคือ

⁹³ Ibid.

⁹⁴ พระเจ้าชาร์ลส์ที่ 2 ทรงไร้ซึ่งพระราชโอรสที่ชอบด้วยกฎหมาย (ทรงมีแต่พระราชโอรสนอกสมรส อย่างน้อย 12 คน) ทำให้ราชบัลลังก์ตกเป็นของพระอนุชา

⁹⁵ John Miller, *James II* (New Haven; London: Yale University Press, 2000), 146-147.

มีการเอาอย่างพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 2 ด้วยการออกประกาศว่าด้วยการลดหย่อนผ่อนผันเมื่อ ค.ศ. 1687 เพื่อพักการลงโทษคริสต์ศาสนิกชนนิกายคาทอลิก และนิกายอื่นที่มีความผิดตามประมวลกฎหมายแคลเรนดอน พร้อมบังคับให้นักบวชของคริสตจักรแห่งอังกฤษต้องอ่านประกาศดังกล่าว ทั้งหมดนี้สร้างความไม่พอใจไปทั่ว ซึ่งในแง่หนึ่งก็สะท้อนปัญหาการใช้พระราชอำนาจเกินขอบเขต ไม่ใช่เพียงเรื่องความเชื่อทางศาสนาเท่านั้น ท้ายที่สุด สถานการณ์ดำเนินมาถึงจุดแตกหักในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1688 เนื่องจากมีบิชอป 7 คน ซึ่งรวมถึงอาร์ชบิชอปแห่งแคนเทอร์เบอรี ร่วมกันถวายฎีกาโต้แย้งการบังคับให้อ่านประกาศว่าด้วยการลดหย่อนผ่อนผัน ทันทีที่มีการเผยแพร่ฎีกาต่อสาธารณชน ทางกรัก็ตั้งข้อหากับบิชอปทั้งเจ็ดว่า เผยแพร่ข้อความอันยุยงให้เกิดการกระด้างกระเดื่อง (seditious libel) พร้อมควบคุมตัวไปกักขังที่หอคอยแห่งลอนดอน⁹⁶ ต่อมา ปลายเดือนเดียวกันนั้น พระเจ้าเจมส์ที่ 2 ยังทรงได้พระราชโอรสจากพระมเหสีองค์ที่ 2 ทำให้มีแนวโน้มที่พระมหากษัตริย์องค์ต่อไปของอังกฤษจะยังคงเป็นพวกคาทอลิกอยู่⁹⁷ จากเดิมที่ตามลำดับการสืบราชสันตติวงศ์ รัชทายาทของพระเจ้าเจมส์ที่ 2 คือ เจ้าหญิงแมรี (Mary) พระราชธิดาองค์โตในวัย 26 ชันษา ซึ่งไม่เพียงนับถือศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์⁹⁸ แต่ยังทรงสมรสกับเจ้าชายวิลเลียม (William) จากราชวงศ์ออเรนจ์-นัสเซา (House of Orange-Nassau) ที่เป็นพวกโปรเตสแตนต์ด้วย

⁹⁶ T. A. Neal, *British History, 1660-1815: From Restoration to Regency* (London: Nelson, 1966), 15-17.

⁹⁷ นั่นคือ เจ้าชายเจมส์ ฟรานซิส เอ็ดเวิร์ด (James Francis Edward) กระแสต่อต้านพระองค์สืบเนื่องจากข้อวิตกด้านศาสนามีความรุนแรงถึงขั้นมีการปล่อยข่าวลือว่า พระองค์ทรงเป็นพระราชโอรสที่มีชอบด้วยกฎหมายของพระเจ้าเจมส์ที่ 2 และทำให้ทรงไม่มีสิทธิในราชบัลลังก์

⁹⁸ เดิมที พระเจ้าเจมส์ที่ 2 ทรงนับถือศาสนาคริสต์นิกายแองกลิคัน เช่นเดียวกับเจ้าหญิงแมรี อย่างไรก็ตาม พระเจ้าเจมส์ที่ 2 ทรงหันมาเข้ารับเป็นพวกคาทอลิกในช่วงปลายทศวรรษ 1660 ขณะที่เจ้าหญิงแมรียังคงสมาทานนิกายแองกลิคันต่อไป

โอกาสที่อังกฤษ ซึ่งมีประชากรเพียงส่วนน้อยมากเท่านั้นที่นับถือศาสนาคริสต์นิกายคาทอลิก จะถูกปกครองโดยราชวงศ์ที่เป็นพวกคอทอลิกอย่างถาวร นำความวิตกกังวลมาสู่บรรดาสมาชิกชนชั้นนำ ตลอดจนสาธารณชนจำนวนไม่น้อยเมื่อเป็นเช่นนี้ ขุนนางระดับสูง 7 คนจึงสมคบกัน ก่อการก่อกวนใจส่งจดหมายไปขอให้เจ้าชายวิลเลียมยกทัพข้ามฟากจากดินแดนดัตช์มาบุกอังกฤษ เพื่อบีบพระเจ้าเจมส์ที่ 2 ให้ทรงตั้งเจ้าหญิงแมรีเป็นรัชทายาท แทนที่พระราชโอรสที่เพิ่งมีพระประสูติกาลของพระองค์ ผลคือเจ้าชายวิลเลียมทรงดำเนินการตามกองทัพนัตช์ภายใต้การนำของเจ้าชายวิลเลียมเคลื่อนพลมาถึงอังกฤษเมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน ค.ศ. 1688 นายทหารอังกฤษบางรายแปรพักตร์ไปเข้าร่วมกับฝ่ายตรงข้าม เป็นเหตุให้พระเจ้าเจมส์ที่ 2 ทรงเสียขวัญและทรงเลือกที่จะไม่สู้กับกองทัพบุรุกราน พระองค์ทรงถูกควบคุมตัว หลังจากนั้นจึงทรงหนีไปลี้ภัยที่ฝรั่งเศสตลอดช่วงเวลาที่เหลือของพระชนม์ชีพ สำหรับเจ้าชายวิลเลียม พระองค์ทรงเรียกประชุมรัฐสภาอังกฤษเมื่อวันที่ 22 มกราคม ค.ศ. 1689 โดยสรุปท้ายแล้ว รัฐสภามีมติว่า การเสด็จหนีออกนอกประเทศของพระเจ้าเจมส์ที่ 2 มีผลเท่ากับการสละราชสมบัติ และด้วยเหตุนี้จึงถวายราชบัลลังก์ให้แก่เจ้าชายวิลเลียมและเจ้าหญิงแมรีแทน ทั้งสองจะทรงปกครองอังกฤษร่วมกันในฐานะพระมหากษัตริย์ (double monarchy) และทรงใช้พระนามว่า พระเจ้าวิลเลียมที่ 3 (William III) กับสมเด็จพระราชินีนาถแมรีที่ 2 (Mary II) ตามลำดับ ต่อให้ดูเหมือนเป็นการรุกรานหรือการยึดครองประเทศโดยกองกำลังต่างชาติ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งหมดนี้ จะถูกเรียกในภายหลังด้วยความชื่นชมว่า “การปฏิวัติอันรุ่งโรจน์” (Glorious Revolution)

หากพิจารณาแบบผิวเผิน บางคนอาจมองการปฏิวัติอันรุ่งโรจน์ว่าเป็นเพียงการเปลี่ยนแปลงตัวพระมหากษัตริย์ เพื่อตั้งราชบัลลังก์ออกจากเงื้อมมือของพวกคาทอลิก อย่างไรก็ตาม อันที่จริงแล้วการปฏิวัตินี้ดังกล่าวยังมีนัยสำคัญอย่างยิ่งยวดในทางรัฐธรรมนูญ ถึงขั้นที่เป็นอีกหนึ่งพัฒนาการที่จำเป็นต้องทำความเข้าใจเวลาศึกษาธรรมชาติและความเป็นมาของระบอบ

ราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญในสหราชอาณาจักร กล่าวคือ การปฏิวัติอันรุ่งโรจน์แสดงให้เห็นว่า รัฐสภามีอำนาจตัดสินใจเรื่องการสืบสันตติวงศ์ การขึ้นครองราชย์ของทั้งพระเจ้าวิลเลียมที่ 3 และสมเด็จพระราชินีนาถแมรีที่ 2 ไม่ได้ตั้งอยู่บนหลักการสืบทอดตำแหน่งตามสายเลือด หรือสิทธิที่ได้มาจากชัยชนะในสนามรบของผู้ยึดครอง (right of conquest)⁹⁹ ทว่าอาศัยการรับรองของรัฐสภา หรืออธิบายอีกแบบคือ พระมหากษัตริย์มาจากการเลือกของรัฐสภาซึ่งถือสิทธิขาดในการตัดสินใจแบบไม่ต้องยึดลำดับการสืบราชสมบัติที่ควรจะเป็น¹⁰⁰ นอกจากนี้ ด้วยแรงบันดาลใจที่ได้จากนักคิดหัวเสรีนิยมชาวอังกฤษอย่าง จอห์น ล็อก (John Locke)¹⁰¹ พอถึงวันที่ 12 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1689 รัฐสภายังยกร่าง “คำประกาศแห่งสิทธิ” (Declaration of Rights) ขึ้น แล้วนำไปถวายให้พระเจ้าวิลเลียมที่ 3 และสมเด็จพระราชินีนาถแมรีที่ 2 ทรงรับทราบในวันที่มีพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ก่อนแปลงคำประกาศเป็น “พระราชบัญญัติแห่งสิทธิ” (Bill of Rights) กลางเดือนธันวาคมปีเดียวกัน พระราชบัญญัติฉบับนี้ ประณามพระเจ้าเจมส์ที่ 2 ว่า ทรงใช้อำนาจโดยมิชอบ พร้อมวางหลักประกันสำหรับอนาคตด้วยการห้ามมิให้พระมหากษัตริย์กระทำการหลายอย่าง ตั้งแต่การระงับใช้กฎหมายตามอำเภอใจ การตรากฎหมาย การขึ้นภาษี หรือการจัดตั้งกองทัพในยามปกติโดยมิได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา การเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกรัฐสภา ไปจนถึงการแทรกแซงกระบวนการยุติธรรม มิพักเอ่ยถึงการกำหนดให้รัฐสภาต้องประชุมกันอย่างน้อย 1 ครั้งต่อ 3 ปี และการรับรองสิทธิเสรีภาพของสมาชิกรัฐสภาในการอภิปราย¹⁰² ท้ายที่สุด

⁹⁹ บางคนถือว่า การปฏิวัติอันรุ่งโรจน์เป็นการรุกรานเกาะบริเตนใหญ่ครั้งสุดท้ายที่ประสบความสำเร็จ

¹⁰⁰ Bogdanor, *The Monarchy*, 5.

¹⁰¹ ก่อนการปฏิวัติอันรุ่งโรจน์ ล็อกจำเป็นต้องเดินทางออกนอกประเทศไปพำนักอยู่ที่ฮอลแลนด์ เพราะทัศนคติทางการเมืองที่ต่อต้านระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เขาจะกลับอังกฤษทันทีหลังพระเจ้าเจมส์ที่ 2 ทรงหมดอำนาจ

¹⁰² Ibid., 6; Bradley and Ewing, *Constitutional*, 14-15; Neal, *British*, 20-26; J. Milne, *British History 1485-1714* (London: Hamish Hamilton, 1964), 192-194.

เมื่อได้พิจารณาเนื้อหา คงจะเห็นว่า พระราชบัญญัติแห่งสิทธิเป็นการยืนยันหลักการพื้นฐานที่อยูในแม็กนาคาร์ต้า ถือเป็นกฎหมายสำคัญอีกฉบับที่ตอกย้ำและวางรากฐานให้แก่ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของสหราชอาณาจักร

หลังมีพระราชบัญญัติแห่งสิทธิ รัฐสภาอังกฤษยังได้ออกกฎหมายอีกจำนวนหนึ่ง เพื่อยืนยันสถานะที่เหนือกว่าของตนและตีกรอบพระราชอำนาจให้อย่างจำกัดขอบเขตกว่าเดิม กล่าวคือ ในปลาย ค.ศ. 1694 รัฐสภาผ่าน “พระราชบัญญัติสามปี” (Triennial Act) ที่บังคับให้ต้องมีการประชุมรัฐสภาชุดใหม่โดยอัตโนมัติทุก 3 ปี เท่ากับตัดพระราชอำนาจในการเรียกประชุมและยุบสภาตามใจชอบ¹⁰³ และต่อมาอีก 3 ปีก็มีการออก “พระราชบัญญัติเงินปี” (Civil List Act) เพื่อให้รัฐสภามีอำนาจหน้าที่ควบคุมและกำกับตรวจสอบงบประมาณของทางราชสำนัก ตลอดจนการเก็บภาษีไปใช้จ่ายในการสงคราม ซึ่งเป็นเรื่องที่ยังคงอยู่ในการดูแลโดยตรงของพระมหากษัตริย์¹⁰⁴ นอกจากนี้ที่มียุสำคัญเป็นพิเศษ คือ “พระราชบัญญัติว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์” (Act of Settlement) ความไม่แน่นอนที่เกิดจากการสวรรคตของสมเด็จพระราชินีนาถแมรีที่ 2 เมื่อเดือนธันวาคม ค.ศ. 1694 ด้วยวัยเพียง 32 ชันษา ประกอบกับการสิ้นพระชนม์ของเจ้าชายวิลเลียม (William) พระราชโอรสองค์เดียวของเจ้าหญิงแอนน์ (Anne) บุคคลที่จะขึ้นเป็นประมุขแห่งรัฐสืบต่อจากพระเจ้าวิลเลียมที่ 3 ส่งผลให้รัฐสภาตัดสินใจออกพระราชบัญญัติว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ ประมาณกลาง ค.ศ. 1701 หรือเพียงไม่กี่เดือนหลังเจ้าชายวิลเลียมสิ้นพระชนม์ เพื่อทำให้เจ้าหญิงโซเฟียแห่งฮันโนเวอร์ (Sophia of Hanover) ผู้ทรงนับถือศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์ เป็นรัชทายาท

¹⁰³ พระราชบัญญัติสามปีมีใช้ของใหม่แต่อย่างใด รัฐสภาได้ออกพระราชบัญญัติแบบนี้ตั้งแต่ ค.ศ. 1641 แล้ว ทว่าต้องเผชิญกับการต่อต้านของพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 1 และพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 2 ตามลำดับ จนทำให้แทบไม่มีการบังคับใช้จริง

¹⁰⁴ เพื่อตอบแทนพระเจ้าวิลเลียมที่ 3 ที่ทรงให้การยอมรับแก่มาตรการทางกฎหมายเหล่านี้ รัฐสภานอมนัดงบประมาณจำนวนมหาศาลให้แก่การทำสงครามกับฝรั่งเศส ซึ่งเป็นนโยบายของพระเจ้าวิลเลียมที่ 3 ดู Starkey, *Crown*, 402.

ในกรณีที่เจ้าหญิงแอนน์ทรงครองราชสมบัติ¹⁰⁵ ขณะเดียวกัน พระราชบัญญัติว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ยังตัดปัญหาในอนาคตอย่างค่อนข้างถาวรด้วยการบังคับให้ผู้มีสิทธิเป็นพระมหากษัตริย์ต้องไม่ใช่พวกคาทอลิก หรือมีคู่ครองเป็นพวกคาทอลิก อีกทั้งต้องให้สัตย์ปฏิญาณด้วยว่า จะจงรักภักดีต่อคริสตจักรแห่งอังกฤษในแง่ที่เหมือนที่เวอร์นอน บ็อคดานอร์วิเคราะห์คือ นอกจากมีอำนาจเต็มที่ในการเลือกตัวพระมหากษัตริย์ สามารถยกราชบัลลังก์ให้แก่บุคคลใดก็ได้ที่เห็นสมควร แม้กระทั่งผู้ที่ด้อยคุณสมบัติถ้าใช้เรื่องสายเลือดเป็นเกณฑ์ รัฐสภาอังกฤษยังเป็นผู้กำหนดเงื่อนไขในการขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์ด้วยถึงที่สุดแล้ว เมื่อพิจารณาร่วมกับแม็กนาคาร์ตาและพระราชบัญญัติแห่งสิทธิเท่ากันว่า พระมหากษัตริย์เข้าสู่และรักษาตำแหน่งไว้ได้ก็เพราะความเห็นชอบของรัฐสภา การปฏิวัติอันรุ่งโรจน์ได้วางรากฐานใหม่ให้แก่ระบอบราชาธิปไตยของอังกฤษ¹⁰⁶

คงกล่าวได้เต็มปากว่า การปฏิวัติอันรุ่งโรจน์ปิดฉากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ในอังกฤษ นับจาก ค.ศ. 1689 เป็นต้นไป จะไม่มีพระมหากษัตริย์พระองค์ใดอีกที่ครอบครองอำนาจเด็ดขาดและสามารถปกครองบ้านเมืองด้วยตัวเองเพียงลำพังตามอำเภอใจ แต่ถึงกระนั้น อังกฤษหลังการปฏิวัติอันรุ่งโรจน์ก็ยังไม่เข้าข่ายเป็นระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญโดยสมบูรณ์ เหตุเพราะแม้มีอำนาจการไต่ถามกรอบกฎหมาย หรือปฏิเสธการดำรงอยู่ของรัฐสภาเฉกเช่นในอดีตได้ พระมหากษัตริย์จะแสดงบทบาททางการเมืองอย่างกว้างขวาง

¹⁰⁵ เจ้าหญิงแอนน์ทรงเป็นพระราชนัดดาของพระเจ้าเจมส์ที่ 1 ในทัศนะของรัฐสภา นอกเหนือจากเรื่องศาสนา ความจำเป็นที่ต้องให้เจ้าหญิงแอนน์เป็นรัชทายาทยังมาจากการที่พระราชโอรสองค์โตของพระเจ้าเจมส์ที่ 2 ซึ่งเป็นผู้ทรงสิทธิในราชบัลลังก์ ทรงมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดและทรงตกอยู่ใต้อิทธิพลของฝรั่งเศส ประเทศที่ ณ ขณะนั้นกำลังเป็นคู่ต่อสู้ของอังกฤษในการช่วงชิงความเป็นใหญ่เหนือยุโรป

¹⁰⁶ Bogdanor, *The Monarchy*, 7-8. ดูรวม Neal, *British*, 48; Bradley and Ewing, *Constitutional*, 15.

และค่อนข้างเป็นตัวของตัวเองต่อไป โดยเฉพาะในฐานะผู้กำหนดนโยบาย ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขทางการเมือง ณ เวลานั้น และความสามารถส่วนตัวของ พระมหากษัตริย์แต่ละพระองค์ในการรับมือกับรัฐสภา การแสวงหาแนวร่วม ตลอดจนการรวบรวมความนิยมจากประชาชนด้วย โดยถ้าสำรวจความเป็นไป นับตั้งแต่หลังการปฏิวัติอันรุ่งโรจน์เรื่อยมาถึงการเสด็จขึ้นครองราชย์ของ สมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรีย (Victoria) กลาง ค.ศ. 1837 ซึ่งคิดเป็นระยะเวลา ประมาณ 150 ปี อาจสรุปว่า อังกฤษได้ก้าวสู่พัฒนาการอีกขั้นหนึ่งเป็นที่ เรียกร้อย เพราะดังที่ระบุข้างต้น ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มิใช่ทางเลือก หรือความเป็นไปได้อีก พัฒนาการต่อจากนี้คือเรื่องราวการเปลี่ยนผ่านจาก ระบอบกึ่งราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญสู่ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ หรือพูดอีกแบบว่า พลวัตของระบอบราชาธิปไตยในช่วงเวลาดังกล่าวเป็นผลลัพธ์ ของปฏิสัมพันธ์ระหว่างพลังที่ต้องการให้สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นตัวแสดง สำคัญทางการเมือง มีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดนโยบาย และสามารถ ถ่วงดุลรัฐสภา กับพลังที่หวังตั้งสถาบันพระมหากษัตริย์ออกจากปริมณฑลทางการเมือง

อนึ่ง ช่วงปลายทศวรรษ 1700 หรือในรัชสมัยของสมเด็จพระราชินีนาถแอนน์ ผู้ทรงครองราชย์ต่อจากพระเจ้าวิลเลียมที่ 3 เมื่อ ค.ศ. 1702 ตามพระราชบัญญัติ ว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ ยังมีพัฒนาการสำคัญอีกหนึ่งประการที่สมควรนำมา กล่าวถึง นั่นคือการรวมราชอาณาจักรอังกฤษกับราชอาณาจักรสกอตแลนด์ เข้าด้วยกันเป็น “ราชอาณาจักรบริเตนใหญ่” (Kingdom of Great Britain) ตลอดช่วงเวลาก่อนหน้านั้นร้อยปี อังกฤษกับสกอตแลนด์ต่างเป็นประเทศ ที่แยกจากกัน สกอตแลนด์ไม่เพียงแต่มีดินแดนและประชากร ทว่ายังมีรัฐสภา ศาล ระบบกฎหมาย ศาสนจักร และสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นของตนเองด้วย แม้ในระยะหลัง หรือนับแต่รัชสมัยของพระเจ้าเจมส์ที่ 1 เป็นต้นมา พระมหากษัตริย์อังกฤษกับพระมหากษัตริย์สกอตแลนด์จะเป็นบุคคลคนเดียวกัน และสกอตแลนด์มีแนวโน้มต้องพึ่งพาอาศัยอังกฤษในทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น

อย่างต่อเนื่อง แต่ถึงที่สุดแล้ว สกอตแลนด์ก็ยังคงรักษาความเป็นเอกเทศของตนไว้ได้ อย่างไรก็ตาม เพื่อเปิดโอกาสที่สกอตแลนด์จะมีพระมหากษัตริย์คนละคนกับของอังกฤษและทำให้ย้อนกลับไปสู่สมัยที่เกาะบริเตนใหญ่มีพระมหากษัตริย์ 2 พระองค์¹⁰⁷ สมเด็จพระราชินีนาถแอนน์และรัฐบาลของพระองค์มุ่งมั่นผลักดันให้เกิดการรวมประเทศ ก่อนประสบความสำเร็จ ผลคือ “พระราชบัญญัติสหภาพ” (Acts of Union) เมื่อ ค.ศ. 1706 ซึ่งทำให้สกอตแลนด์กลายเป็นส่วนหนึ่งของราชอาณาจักรบริเตนใหญ่ที่มีอังกฤษแสดงบทบาทนำ¹⁰⁸ ตามพระราชบัญญัตินี้ รัฐบาลของสองประเทศถูกแทนที่ด้วยรัฐบาลบริเตนใหญ่ที่กรุงลอนดอน เช่นเดียวกับตำแหน่งพระมหากษัตริย์อังกฤษกับพระมหากษัตริย์สกอตแลนด์ที่ถูกแทนที่ด้วยตำแหน่งพระมหากษัตริย์แห่งบริเตนใหญ่¹⁰⁹ ต่อจากไปนี้อีกราว 95 ปี การเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่คล้ายคลึงกันจะเกิดขึ้นอีกครั้งหนึ่ง เมื่อบริเตนใหญ่อันประกอบด้วยอังกฤษกับสกอตแลนด์ ดึงเอาราชอาณาจักรไอร์แลนด์เข้ามาผนวกเป็นประเทศเดียวกันเมื่อเดือนมกราคม ค.ศ. 1801 ก่อให้เกิดสหราชอาณาจักร ดังที่ปรากฏในปัจจุบัน และแน่นอนว่าตำแหน่งพระมหากษัตริย์แห่งบริเตนใหญ่ก็ย่อมกลายเป็นพระมหากษัตริย์แห่งสหราชอาณาจักรด้วย

¹⁰⁷ รัฐบาลของสกอตแลนด์ได้ออกกฎหมายเมื่อ ค.ศ. 1704 เพื่อท้าทายอังกฤษด้วยการเปิดช่องให้สมาชิกราชวงศ์สจวร์ตกลับมาเป็นพระมหากษัตริย์ของสกอตแลนด์ได้โดยไม่ต้องครองราชบัลลังก์อังกฤษ ดู Starkey, *Crown*, 410-411.

¹⁰⁸ เหตุผลสำคัญที่ทำให้สกอตแลนด์ยอมรับการรวมประเทศก็เพราะปัญหาเศรษฐกิจ อันเป็นผลจากความล้มเหลวในการสร้างอาณานิคมที่ลาตินอเมริกา ซึ่งก่อให้เกิดหนี้สินมหาศาล จนบีบให้สกอตแลนด์ต้องพึ่งพาอังกฤษ

¹⁰⁹ ถ้าว่ากันอย่างตรงไปตรงมา ดูเหมือนว่า ตำแหน่งพระมหากษัตริย์สกอตแลนด์ได้ถูกผนวกรวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของตำแหน่งพระมหากษัตริย์อังกฤษ มากกว่าการสร้างตำแหน่งพระมหากษัตริย์แห่งบริเตนใหญ่ขึ้นมาแทนที่ของเดิมที่ดำรงอยู่

11.2.5. การเปลี่ยนผ่านหลังการปฏิวัติอันรุ่งโรจน์

ช่วง ค.ศ. 1714-1760 สถาบันพระมหากษัตริย์ของบริเตนใหญ่ ฤทธิครอบงำอำนาจและบทบาทอย่างค่อนข้างต่อเนื่อง ส่งผลให้ประเทศขยับจากระบอบกึ่งราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญสู่ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญมากขึ้น โดยปัจจัยที่ผลักดันให้พัฒนาการดำเนินไปในทิศทางนี้เห็นจะมีอย่างน้อย 3 ประการ เริ่มต้นจากประการที่ 1 การเกิดขึ้นของตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เดิมที พระมหากษัตริย์คือผู้ทำหน้าที่ปกครองบ้านเมือง เป็นคนกำหนดแนวนโยบายและตัดสินใจสั่งการด้วยตนเอง อย่างไรก็ตาม ด้วยปริมาณงานที่มากขึ้นและรายละเอียดอันสลับซับซ้อนของราชการแผ่นดิน โดยเฉพาะภายหลังการรวมประเทศช่วงต้นศตวรรษที่ 10 พระมหากษัตริย์จำต้องตั้งและให้คณะองคมนตรี (Privy Council) ช่วยว่าราชการนับแต่ยุคกลางเป็นอย่างช้า บทบาทของคณะองคมนตรีระยะแรกเน้นหนักไปที่การให้คำปรึกษาก่อนขยายสู่การรับเอาภารกิจบางด้านไปบริหารจัดการแทนพระมหากษัตริย์ สอดคล้องกับการแบ่งประเภทราชการแผ่นดินแล้วจัดตั้งหน่วยงานที่ต่อมาจะกลายเป็นกระทรวง (ministries) ขึ้นมาดูแลรับผิดชอบเป็นการเฉพาะ ทั้งหมดนี้เป็นพัฒนาการที่ทำให้สิ่งที่เรียกว่า คณะรัฐมนตรี (cabinet) เริ่มก่อรูปขึ้น¹¹⁰ และแล้วเมื่อเกิดการปฏิวัติอันรุ่งโรจน์ คณะรัฐมนตรีในฐานะที่ประชุมของเหล่ารัฐมนตรีและพระมหากษัตริย์ก็มีสถานะที่เป็นทางการ แฝมอยู่ภายใต้การกำกับควบคุมของรัฐสภา หลังจากนั้นไม่นานจุดเปลี่ยนสำคัญก็มาถึงเมื่อ โรเบิร์ต วอลโพล (Robert Walpole) นักการเมืองซึ่งเป็นผู้นำสภาล่างสถาปนาการครอบงำเหนือคณะรัฐมนตรีได้สำเร็จเป็นคนแรก¹¹¹ ระหว่าง

¹¹⁰ ดู Edward Raymond Turner, "The Development of the Cabinet, 1688-1760: Part I," *American Historical Review* 18, no. 4 (1913): 751-768.

¹¹¹ ดู Jeremy Black, *Walpole in Power: Britain's First Prime Minister* (Thrupp: Sutton, 2001), Chapter 1.

ค.ศ. 1721 - 1742 อันเป็นรัชสมัยของพระเจ้าจอร์จที่ 1 (George I) และ พระเจ้าจอร์จที่ 2 (George II) ตามลำดับ วอลโพลคือผู้ที่คอยกำกับควบคุมคณะรัฐมนตรีและมีอำนาจว่าราชการแผ่นดินในทางปฏิบัติ ซึ่งยังไม่เคยมีปรากฏมาก่อนในประวัติศาสตร์ และด้วยเหตุนี้ ใครต่อใครในปัจจุบันจึงถือว่าเขาคือหัวหน้ารัฐบาล หรือนายกรัฐมนตรี (prime minister) คนแรกของประเทศ แม้เข้าสู่และรักษาตำแหน่งไว้ด้วยความเห็นชอบของพระมหากษัตริย์เป็นหลัก วอลโพลดึงเอาราชการแผ่นดินหลายด้านมาบริหารจัดการเองโดยตรงทั้งหมด และมีฝีมือทางการเมืองมาก จนสามารถขยายขอบเขตอำนาจหน้าที่ของนายกรัฐมนตรีให้แผ่กว้าง ท้ายที่สุด ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีจะไม่เพียงดำรงอยู่ต่อไปหลังวอลโพลหมดอำนาจ ทว่ายังกลายเป็นองค์ประกอบถาวรของระบบการเมืองด้วย¹¹² นัยในแง่พัฒนาการของระบอบราชาธิปไตยคือการถ่ายโอนอำนาจบริหารราชการแผ่นดินอย่างครอบคลุมและเบ็ดเสร็จจากสถาบันพระมหากษัตริย์มาสู่สามัญชนที่แม้เป็นบุคคลที่พระมหากษัตริย์แต่งตั้งเองตามพระราชประสงค์ แต่ก็มีอิสระสูงมากและต้องพึ่งพาการสนับสนุน หรือความไว้วางใจของรัฐสภา โดยเฉพาะสภาล่าง จวบจนถึงจุดนี้ พัฒนาการมักเป็นเรื่องราวของการขัดเคี่ยวระหว่างพระมหากษัตริย์กับรัฐสภา เพื่อกำหนดตำแหน่งแห่งที่ของอำนาจนิติบัญญัติและอำนาจที่เกี่ยวกับภาษีอากรว่าจะอยู่กับใคร แค่นั้น และบนเงื่อนไขอะไร ซึ่งเป็นประเด็นที่เริ่มมีความลงตัว หลังการปฏิวัติอันรุ่งโรจน์ ท่ามกลางบริบทเช่นนี้ การปรากฏขึ้นของตำแหน่งนายกรัฐมนตรีจึงถือเป็นพัฒนาการมิติใหม่ที่มีประเด็นว่าด้วยอำนาจบริหารเป็นแกน แม้การเผชิญหน้าระหว่างนายกรัฐมนตรีกับพระมหากษัตริย์จะไม่เด่นชัดหรือแหลมคมเท่าระหว่างรัฐสภากับพระมหากษัตริย์ก็ตาม ส่วนหนึ่งคงเนื่องจากหลักการพื้นฐานได้รับการสถาปนาขึ้นค่อนข้างเรียบร้อยแล้วตอนกำเนิดตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

¹¹² ดู Cannon and Griffiths, *The Oxford*, 531.

ประการที่ 2 บทบาทนำของสมาชิกรัฐสภาที่มีหัวใจและค่านิยมสอดคล้องกับระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ ย้อนกลับไปสู่รัชสมัยของพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 2 ในช่วง ค.ศ. 1679 - 1681 สมาชิกสภาล่าง หรือสภาสามัญชนได้แตกออกเป็น 2 ขั้วอย่างชัดเจน เนื่องด้วย “วิกฤตการณ์แห่งการกีดกัน” (Exclusion Crisis) สมาชิกสภาล่างส่วนใหญ่ร่วมกันผลักดันร่างกฎหมายเพื่อตัดสิทธิในการเป็นรัชทายาทของเจ้าชายเจมส์ หรือที่ต่อมาคือพระเจ้าเจมส์ที่ 2 เหตุเพราะทรงเป็นพวกคาทอลิก ขณะที่สมาชิกสภาล่างส่วนน้อยคัดค้าน¹¹³ สุดท้าย สมาชิกสภาล่างที่เห็นด้วยกับร่างกฎหมายได้รวมตัวกันเป็นกลุ่มและถูกขนานนามว่า “พวกวิก” (Whigs) ส่วนสมาชิกสภาอีกขั้วกลายเป็น “พวกทอรี” (Tories) ภายในไม่ช้าพัฒนาการนี้จะตกผลึกเป็นการเมืองแบบพรรค (party politics) และสัปดาห์หลังการปฏิวัติอันรุ่งโรจน์ พวกวิกก็สามารถครอบงำสภาล่างได้ค่อนข้างเบ็ดเสร็จ ส่วนหนึ่งเพราะความอ่อนแอของพวกทอรี อันเป็นผลจากการเข้าข้างและสายสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับราชวงศ์สจวร์ต นับแต่ในอดีต กล่าวคือ ดังที่รู้จัก การปฏิวัติอันรุ่งโรจน์และพระราชบัญญัติว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์กีดกันสมาชิกราชวงศ์สจวร์ตที่เป็นคาทอลิกจากราชบัลลังก์ ต่อมาช่วงกลางถึงปลายทศวรรษ 1710 หลังพระราชโอรสของเจ้าหญิงโซเฟีย พระเจ้าจอร์จที่ 1 (George I) ซึ่งทรงนับถือศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์และทรงเป็นสมาชิกราชวงศ์ฮันโนเวอร์ (House of Hanover) เสด็จขึ้นครองราชย์ใน ค.ศ. 1714 เจ้าชายเจมส์ ฟรานซิส เอ็ดเวิร์ด พระราชโอรสองค์โตของพระเจ้าเจมส์ที่ 2 อดีตพระมหากษัตริย์ผู้ทรงสูญเสียตำแหน่งไปในการปฏิวัติอันรุ่งโรจน์ ทรงพยายามทวงราชบัลลังก์คืน

¹¹³ สมาชิกสภาเวลานั้นมีราว 500 คนและมาจากการเลือกตั้ง อย่างไรก็ตาม ผู้มีสิทธิเลือกตั้งยังมีจำนวนจำกัดมาก ดู The History of Parliament, “Appendix IX: Franchises and Contested Elections,” accessed April 12, 2023, www.historyofparliamentonline.org/volume/1660-1690/survey/appendix-ix-franchises-and-contested-elections; G. W. D. Howat, *British History, 1760-1965: From Chatham to Churchill* (London: Nelson, 1966), 11-12.

ด้วยการปลุกระดมและนำไปโพรพอลที่ยังจงรักภักดีจากสกอตแลนด์บุกอังกฤษ¹¹⁴ ครั้งแรกใน ค.ศ. 1715 โดยมีฝรั่งเศสให้การสนับสนุน ครั้งที่ 2 ใน ค.ศ. 1719 โดยมีสเปนหนุนหลัง การกบฏ 2 รอบนี้ต่างประสบกับความล้มเหลวและเป็นที่รู้จักในชื่อ “การลุกฮือของพวกจาโคไบต์” (Jacobite rising) แม้มีไม่น้อยที่มิได้เข้าไปเกี่ยวข้อง การลุกฮือทำลายชื่อเสียงของพวกทอริทั้งหมด ยิ่งเมื่อพัวพันศัตรูของประเทศอย่างฝรั่งเศสและสเปน สาธารณชนชาวอังกฤษทิวความรู้สึกไม่ไว้วางใจต่อบุคคล หรือกลุ่มการเมืองใดก็ตามที่มีความใกล้ชิดกับราชวงศ์สจวร์ต เท่ากับทำให้พวกวิกิพลอยได้รับผลกระทบหนักหน่วง¹¹⁵ ก่อนพ่ายแพ้อย่างหมดรูปในการเลือกตั้งทั่วไป ค.ศ. 1722 คือได้ที่นั่งในสภาสามัญชนลดลงจาก 217 ที่นั่ง เหลือ 169 ที่นั่ง เปรียบเทียบกับพวกวิกที่กวาดไป 389 ที่นั่ง นับจากนี้พวกวิกจะไม่สามารถครองเสียงข้างมากในสภาล่างได้อีกจวบจน ค.ศ. 1774 หรือกว่า 50 ปี เมื่อเป็นเช่นนี้ รัฐสภาจึงมีความหนักแน่นและความคงเส้นคงวาในแง่จุดยืนต่อประเด็นพระราชอำนาจ เพราะแม้สนับสนุนระบอบราชาธิปไตย พวกวิกต่างไม่ลืมประสบการณ์อันเลวร้ายช่วงราชวงศ์สจวร์ต ทำให้พากันรังเกียจระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์และต้องการจำกัดพระราชอำนาจ การที่พวกวิกครอบงำรัฐสภาได้อย่างต่อเนื่องยาวนานจะช่วยสานต่อและตอกย้ำผลสำเร็จของการปฏิวัติอันรุ่งโรจน์ ถือเป็นการเร่งให้บริเตนใหญ่ยิ่งก้าวสู่ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ แม้พวกเขาได้รับการสนับสนุนและความไว้วางใจจากพระมหากษัตริย์ราชวงศ์ฮันโนเวอร์ มากกว่าพวกทอริก็ตาม¹¹⁶

¹¹⁴ สกอตแลนด์เป็นฐานที่มั่นของราชวงศ์สจวร์ตมากกว่า 3 ศตวรรษแล้ว สมาชิกราชวงศ์สจวร์ตปกครองสกอตแลนด์ในฐานะพระมหากษัตริย์ก่อนจะครองราชบัลลังก์อังกฤษ

¹¹⁵ Tim Harris, *Politics under the Later Stuarts: Party Conflict in a Divided Society 1660-1715* (London; New York: Longman, 1993), Chapter 8.

¹¹⁶ ส่วนสำคัญเพราะความหวาดระแวงว่า พวกทอริอาจพยายามยกราชบัลลังก์ให้แก่รัชทายาทสายตรงของพระเจ้าเจมส์ที่ 2

ประการที่ 3 การเปลี่ยนราชวงศ์มาเป็นราชวงศ์ฮันโนเวอร์ ด้วยความหวาดวิตกว่า บริเตนใหญ่จะมีพระมหากษัตริย์ที่เป็นพวกคาทอลิกอีกครั้ง รัฐสภาตัดสินใจออกพระราชบัญญัติว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์เมื่อ ค.ศ. 1701 อันเป็นช่วงปลายรัชสมัยของพระเจ้าวิลเลียมที่ 3 เพื่อกำหนดให้เจ้าหญิงโซเฟียแห่งฮันโนเวอร์เป็นรัชทายาทหลังเจ้าหญิงแอนน์ทรงครองราชย์สืบต่อพระเจ้าวิลเลียมที่ 3 เท่ากับรับประกันว่า บริเตนใหญ่จะยังมีประมุขที่เป็นพวกโปรเตสแตนต์¹¹⁷ อย่างไรก็ตาม เจ้าหญิงโซเฟียทรงสิ้นพระชนม์ก่อนหน้าเจ้าหญิงแอนน์ หรือที่บัดนี้คือ สมเด็จพระราชินีนาถแอนน์ เพียง 2 เดือน เพราะฉะนั้น พอถึงคราวที่สมเด็จพระราชินีนาถแอนน์เสด็จสวรรคตในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1714 พระราชโอรสของเจ้าหญิงโซเฟียจึงทรงได้ขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์แห่งบริเตนใหญ่แทน นั่นคือพระเจ้าจอร์จที่ 1 แห่งราชวงศ์ฮันโนเวอร์ แม้ไม่ได้เป็นไปตามที่คาดการณ์ รัฐสภาไม่มีปัญหากับพระมหากษัตริย์องค์ใหม่ ซึ่งทรงเป็นชาวเยอรมัน¹¹⁸ เหตุเพราะพระองค์ทรงนับถือศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์ แต่ถึงกระนั้น การขึ้นครองราชย์ของพระเจ้าจอร์จที่ 1 และผลสืบเนื่องจากการเปลี่ยนมาสู่ราชวงศ์ฮันโนเวอร์จะทำให้สถาบันพระมหากษัตริย์ของบริเตนใหญ่ลดบทบาททางการเมืองลงมาก สวนทางกับอำนาจที่เพิ่มขึ้นของสถาบันการเมืองอื่น โดยเฉพาะรัฐสภากับรัฐบาล กล่าวคือเป็นที่รู้กันว่า พระเจ้าจอร์จที่ 1 ทรงไม่สามารถสื่อสารภาษาอังกฤษอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากทรงถือกำเนิดและเติบโตที่เยอรมันโดยแทบไม่มีผู้ใดคาดการณ์ว่า สักวันหนึ่งพระองค์จะทรงกลายเป็นพระมหากษัตริย์ของบริเตนใหญ่

¹¹⁷ พระเจ้าวิลเลียมที่ 3 ทรงไม่มีพระราชโอรส หรือพระราชธิดา ส่วนเจ้าหญิงแอนน์ก็ทรงสูญเสียทายาทไปจนหมด

¹¹⁸ หากว่ากันตามตรง ณ เวลานั้นยังไม่มีประเทศเยอรมัน ดินแดนเยอรมันประกอบไปด้วยแวนแคว้น และรัฐอิสระมากมายที่เป็นเอกเทศจากกัน ต้องรอถึง ค.ศ. 1871 การรวมชาติ (unification) จึงบรรลุผลสำเร็จ

แถบต่อมาภายหลังการเสด็จขึ้นครองราชย์ พระองค์มิได้ทรงเอาใจจริงกับการเรียนภาษาอังกฤษและทรงใช้เวลาไม่น้อยในแต่ละปีกับการเสด็จกลับไปประทับที่เยอรมัน เมื่อเป็นเช่นนี้ การบริหารราชการแผ่นดินย่อมตกเป็นความรับผิดชอบของรัฐบาล ซึ่งเมื่อประกอบกับการมีอำนาจเหนือคณะรัฐมนตรีของวอลโพล ก็ทำให้พระมหากษัตริย์ยิ่งลดบทบาทหรือพูดอีกแบบคือ ระหว่าง ค.ศ. 1714-1727 สถาบันพระมหากษัตริย์ดูเหมือนได้ถอนตัวและปล่อยให้รัฐบาลของวอลโพลปกครองประเทศแทน ดังเห็นได้จากการที่พระเจ้าจอร์จที่ 1 ทรงแทบไม่ร่วมประชุมคณะรัฐมนตรีเลย¹¹⁹ หลังเข้าสู่รัชสมัยใหม่ของพระเจ้าจอร์จที่ 2 สถานการณ์แบบนี้จะยังคงดำเนินต่อไป เพราะต่อให้ทรงใช้ภาษาอังกฤษได้อย่างคล่องแคล่ว แต่พระเจ้าจอร์จที่ 2 ก็ทรงควบตำแหน่งผู้ปกครองแคว้นฮันโนเวอร์ที่เยอรมันไปพร้อมกัน เฉกเช่นพระราชบิดา¹²⁰ และที่สำคัญที่สุดคือทรงให้ความสำคัญกับการบริหารราชการแผ่นดินของแคว้นฮันโนเวอร์เป็นหลัก กิจกรรมบ้านเมืองของบริเตนใหญ่จึงยังอยู่ในมือรัฐบาลเช่นเดิมตลอดรัชสมัยที่กินเวลากว่า 30 ปี หากจะมีข้อยกเว้นก็เฉพาะเรื่องนโยบายต่างประเทศ

กระบวนการเปลี่ยนผ่านที่เกิดกับระบอบราชาธิปไตยของบริเตนใหญ่ หรือที่ตั้งแต่เดือนมกราคม ค.ศ. 1801 คือสหราชอาณาจักรซึ่งผนวกรวมไอร์แลนด์เข้าเป็นส่วนหนึ่ง¹²¹ มีลักษณะค่อยเป็นค่อยไปและหาได้เคลื่อนไหวเป็นเส้นตรงพุ่งไปข้างหน้าอย่างเดียว แม้พัฒนาการภาพรวมดูเป็นเรื่องการลดทอนอำนาจและบทบาททางการเมืองของสถาบันพระมหากษัตริย์ แต่หากลงรายละเอียดทางประวัติศาสตร์ จะพบเหตุการณ์หรือกรณีที่สวนทางเป็นระยะ ซึ่งเข้าใจได้

¹¹⁹ ดู Edward Raymond Turner, "The Development of the Cabinet, 1688-1760: Part II," *American Historical Review* 19, no. 1 (1913): 33-35.

¹²⁰ พระมหากษัตริย์ของบริเตนใหญ่จะควบตำแหน่งผู้ปกครองแห่งแคว้นฮันโนเวอร์ไปจนกระทั่งถึงสมเด็จพระเจ้าจอร์จที่ 4 ซึ่งทรงครองราชย์ระหว่าง ค.ศ. 1830-1837 ช่วงแรกชื่อตำแหน่งอย่างเป็นทางการคือ "ผู้ได้รับเลือก" (Elector) ก่อนเปลี่ยนเป็น "พระมหากษัตริย์" (king) หลังจบการประชุมใหญ่แห่งเวียนนา (Congress of Vienna) เมื่อ ค.ศ. 1815

¹²¹ ดินแดนไอร์แลนด์ส่วนใหญ่จะถูกแบ่งแยกออกไปตั้งเป็นประเทศในเดือนเมษายน ค.ศ. 1916 เหลือไว้แต่ไอร์แลนด์เหนือที่ยังคงเป็นส่วนหนึ่งของสหราชอาณาจักร

เพราะการลดทอนอำนาจเป็นกระบวนการที่ต้องใช้เวลายาวนานนับทศวรรษ บางยุคบางสมัย ยิ่งในระยะต้นของการเปลี่ยนผ่าน พระมหากษัตริย์มีอำนาจ เหลือล้นและดูเหมือนไม่ลังเลอะไรที่จะผลักดันวิสัยทัศน์และเป้าหมายทางการเมืองบางประการของตน หรือพูดอีกแบบคือ กว่าที่จะปกเกล้าเพียงอย่างเดียว โดยแท้จริง พระมหากษัตริย์ยังแสดงบทบาทในฐานะผู้ปกครองควบคู่ไปด้วย เป็นระยะ มีพักกล่าวถึงปฏิกิริยาแข็งขันต่อการดำเนินการของรัฐสภาเพื่อลดทอน พระราชอำนาจ ยกตัวอย่าง สมเด็จพระเจ้าจอร์จที่ 3 (George III) ทรงแสดง ท่าที่คัดค้านและทรงสามารถคว่ำร่างพระราชบัญญัติอินเดีย (India Bill) สำเร็จในที่สุดปลาย ค.ศ. 1783 แม้มีสมาชิกสภาสามัญชนออกเสียงเห็นชอบ อย่างท่วมท้น (229 เสียงต่อ 120 เสียง)¹²² ก่อนทรงจัดการล้มรัฐบาลผสมของ ชาร์ลส์ เจมส์ ฟอกซ์ (Charles James Fox) กับ เฟรเดอริก นอร์ท (Frederick North) (Fox-North Coalition) ที่เป็นผู้เสนอร่างพระราชบัญญัติในทันที แล้วทรงยกตำแหน่งนายกรัฐมนตรีให้แก่บุคคลที่ไม่ได้รับการสนับสนุนจาก เสียงข้างมากในรัฐสภาอย่าง วิลเลียม พิตต์ ผู้เยาว์ (William Pitt the Younger) แทน¹²³ คงเหมือนกับที่นักประวัติศาสตร์รายหนึ่งตั้งข้อสังเกตไว้คือ นี่ถือเป็น “การรัฐประหารโดยพระเจ้าแผ่นดิน” (Royal Coup)¹²⁴ กรณีที่เกิดขึ้นนี้เป็นหลักฐานยืนยันถึงการดำรงอยู่ของอำนาจและอิทธิพลของพระมหากษัตริย์¹²⁵ ช่วงรัชสมัยของพระเจ้าจอร์จที่ 1 และพระเจ้าจอร์จที่ 2 สถาบันพระมหากษัตริย์

¹²² Bogdanor, *The Monarchy*, 11-12.

¹²³ พิตต์บริหารประเทศได้ 3 เดือน ก็มีพระบรมราชโองการยุบสภา อย่างไรก็ดี เขาจะกลับสู่ตำแหน่งอีกครั้ง หลังการเลือกตั้ง

¹²⁴ Murray Scott Downs, “George III and the Royal Coup of 1783,” *The Historian* 27, no. 1 (1964): 56-74.

¹²⁵ นอกเหนือจากการคว่ำร่างพระราชบัญญัติอินเดียและการปลดรัฐบาลผสมของฟอกซ์กับนอร์ทแล้ว อีกกรณีสำคัญที่เกิดขึ้นในรัชสมัยของสมเด็จพระเจ้าจอร์จที่ 3 คือการปลดคณะรัฐมนตรียกชุด ต้น ค.ศ. 1807 สืบเนื่องจากนโยบายต่อชาวคาทอลิก

แสดงบทบาททางการเมืองลดลงอย่างยิ่ง ทว่าเมื่อถึงรัชสมัยของสมเด็จพระเจ้าจอร์จที่ 3 ซึ่งทรงเป็นพระมหากษัตริย์ราชวงศ์ฮันโนเวอร์พระองค์แรกที่ประสูติในดินแดนบริเตนใหญ่และทรงสืบชมวัฒนธรรมอังกฤษตั้งแต่แรกเกิด ก็ชัดเจนว่า สถาบันพระมหากษัตริย์ยังคงมีบทบาทและเป็นตัวแสดงหลักทางการเมือง¹²⁶ ระบอบราชาธิปไตย ณ จุดนี้จึงหยุดอยู่ที่การเป็นระบอบกึ่งราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญเพียงเท่านั้น กล่าวคือ สหราชอาณาจักรมีรัฐสภาที่มาจากการเลือกตั้ง เป็นอิสระ และมีอำนาจกำกับตรวจสอบสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยเฉพาะในแง่งบประมาณ ขณะเดียวกัน ยังมีคณะรัฐมนตรีที่เป็นตัวของตัวเองและต่อให้เข้าสู่ตำแหน่งได้ด้วยความเห็นชอบของพระมหากษัตริย์ก็ต้องฟังการสนับสนุนจากรัฐสภาในการบริหารราชการแผ่นดินด้วย¹²⁷ ทั้งหมดนี้สะท้อนการจำกัดพระราชอำนาจในทางนิติบัญญัติและทางบริหาร เท่ากับไม่ใช่ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์แน่นอน ทว่าขณะเดียวกัน สถาบันพระมหากษัตริย์ก็ไม่ถึงขั้นกลายเป็นแค่สัญลักษณ์ ในทางตรงข้าม มีพระราชอำนาจทางการปกครองบางประการที่หลงเหลืออยู่ภายใต้กรอบกฎหมายและจารีต ตลอดจนอิทธิพลที่อาจเป็นปัจจัยชี้ขาดทางการเมือง นอกเหนือจากบทบาทด้านการต่างประเทศที่ยังมีสูงเหมือนเดิม

อาจเสนอได้ว่า การเคลื่อนมาสู่ระบอบกึ่งราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญที่ตั้งมั่นนับแต่การปฏิวัติอันรุ่งโรจน์เมื่อ ค.ศ. 1689 ช่วยให้สถาบันพระมหากษัตริย์ของสหราชอาณาจักรรอดพ้นจากการล่มสลายแบบสถาบันพระมหากษัตริย์ฝรั่งเศสที่ต้องพบกับจุดจบอันนองเลือดในการปฏิวัติ ค.ศ. 1789 หรืออีก 100 ปีให้หลัง โทมัส บาบินตัน มาเคอเลย์ (Thomas Babington Macaulay) รัฐมนตรีการสงครามของสหราชอาณาจักรช่วง ค.ศ. 1839 - 1841 น่าจะถูก เมื่อเขาสรุปว่า

¹²⁶ หนึ่งในเงื่อนไขที่ส่งเสริมบทบาททางการเมืองของสถาบันพระมหากษัตริย์คือการที่สมเด็จพระเจ้าจอร์จที่ 3 ทรงเป็นที่นิยมในหมู่ประชาชน ส่วนสำคัญเพราะชัยชนะของพระองค์เหนือจักรพรรดินโปเลียน (Napoleon) แห่งฝรั่งเศส

¹²⁷ Bogdanor, *The Monarchy*, 13.

“ก็เพราะพวกเรามีการปฏิวัติเพื่อการอนุรักษ์สืบสาน (preserving revolution) เมื่อศตวรรษที่ 17 พวกเขาจึงไม่เจอการปฏิวัติเพื่อการทำลายล้าง (destroying revolution) ในศตวรรษที่ 19”¹²⁸ แม้มีการเคลื่อนไหวแนวสาธารณรัฐนิยมที่นำโดยนักคิดแบบ โทมัส เพน (Thomas Paine) และ แมรี โวลสโตนคราฟต์ (Mary Wollstonecraft) ซึ่งเริ่มปรากฏอย่างน้อยนับตั้งแต่การปฏิวัติอเมริกา แต่จนแล้วจนรอดก็ไม่ได้รับแรงสนับสนุนอย่างกว้างขวางในหมู่สาธารณชน ช่วงที่เกิดการปฏิวัติฝรั่งเศส อันที่จริง กลับมีผู้คนจำนวนไม่น้อยที่ถึงกับรวมตัวกันเคลื่อนไหวต่อต้านพวกสาธารณรัฐนิยม¹²⁹ ดูเหมือนว่า การมีอยู่ของรัฐสภาและคณะรัฐมนตรี ตลอดจนการจำกัดอำนาจตุลาการที่ดำเนินมาเป็นเวลานานนับศตวรรษ ได้ช่วยกันสถาบันพระมหากษัตริย์จากการตกเป็นเป้าหมายการเมืองในสหราชอาณาจักร ไม่มากนักน้อย และคงเพราะเหตุนี้ สถาบันดังกล่าวจึงผ่านพ้นยุคสมัยแห่งการปฏิวัติมาได้แบบที่มั่นคง ต่างจากฝรั่งเศสและอีกหลายประเทศในยุโรปภาคพื้นทวีป¹³⁰ แต่ถึงอย่างไร พัฒนาการของระบอบราชาธิปไตยในสหราชอาณาจักรจะยังเคลื่อนไปต่อและมีพลวัตไม่น้อย นับจากสิ้นศตวรรษที่ 18 ไปอีกประมาณ 100 ปี สถาบันพระมหากษัตริย์ต้องเจอไม่เฉพาะการลดทอนอำนาจ แต่รวมถึงการสูญเสียอิทธิพลทางการเมืองด้วย ก่อนประเทศกลายเป็นระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญอย่างแท้จริง

¹²⁸ Ibid., 8.

¹²⁹ ดู Emma Vincent Macleod, “British Attitudes to the French Revolution,” *The Historical Journal* 50, no. 3 (2007): 689-709; British Library, “The impact of the French Revolution in Britain,” accessed March 29, 2023, www.bl.uk/romantics-and-victorians/articles/the-impact-of-the-french-revolution-in-britain.

¹³⁰ รัฐสภาสหราชอาณาจักรในฐานะสถาบันการเมืองที่ยึดโยงกับประชาชนจะตกเป็นเป้าเรียกร้องหลักเวลาที่มีการเคลื่อนไหวสาธารณะ มิใช่สถาบันพระมหากษัตริย์เหมือนในรัฐสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ดู Starkey, *Crown*, 453.

11.2.6. วาระสุดท้ายของระบอบกึ่งราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ

ระหว่างศตวรรษที่ 19 หรือจนกระทั่งหมดรัชสมัยของสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรีย (Victoria) กระบวนการเปลี่ยนผ่านสู่ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญในสหราชอาณาจักรจะทวีความเข้มข้น เพราะความเปลี่ยนแปลงทางสังคม การปฏิวัติอุตสาหกรรมกำลังพุ่งขึ้นสู่จุดสูงสุด ขณะที่จักรวรรดิบริเตนได้แผ่ขยายอาณาเขตครอบคลุมทั่วโลก กลายเป็นจักรวรรดิที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์มนุษยชาติ ผลลัพธ์ที่ตามมาคือสภาพเศรษฐกิจและสังคมภายในสหราชอาณาจักรที่พลิกโฉมไป ประการแรก จำนวนประชากรทวีคูณขึ้นกว่าเท่าตัวจากราว 10 ล้านคนใน ค.ศ. 1800 เป็นเกือบ 29 ล้านคนในช่วงทศวรรษ 1850 ประการที่ 2 การค้าและการอุตสาหกรรมที่เฟื่องฟูส่งผลให้ประชากรในกลุ่มชนชั้นกลางเพิ่มจำนวนขึ้นต่อเนื่อง เหมือนกับกลุ่มแรงงานที่เป็นชนชั้นล่าง และประการที่ 3 สืบเนื่องจากความเปลี่ยนแปลง 2 ประการแรก ประกอบกับความก้าวหน้าทางวิทยาการและจักรวรรดิอันมโหฬาร กิจกรรมของบ้านเมืองได้ทวีปริมาณและความสลับซับซ้อนขึ้นจากเดิมมาก ส่งผลให้ต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางในการกำหนดนโยบาย ไม่ว่าทางฝ่ายบริหาร หรือทางฝ่ายนิติบัญญัติ ความเปลี่ยนแปลงทั้งหมดนี้เป็นเงื่อนไขที่จะไปจำกัดโอกาสแสดงบทบาททางการเมืองของพระมหากษัตริย์ลง กล่าวคือ สหราชอาณาจักรมิใช่สังคมของพ่อค้าและเจ้าของที่ดินที่ค่อนข้างมีความอยู่ตัวอีกต่อไป แต่กลายเป็นจักรวรรดิใหญ่ที่ประกอบไปด้วยผู้คนที่มีผลประโยชน์ทางชนชั้นไม่ลงรอยกัน และต่างพยายามหาทางรับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่ยากจะคาดเดาทิศทาง ทั้งเพื่อคว้าโอกาสและเพื่อเอาตัวรอด เมื่อเป็นเช่นนี้ความตื่นตัวทางการเมืองย่อมบังเกิดในหมู่ประชาชน ดังสังเกตได้จากจำนวนหนังสือพิมพ์รายวัน และจำนวนผู้มีส่วนร่วมในการยื่นข้อร้องเรียนสาธารณะ (petition) ที่เพิ่มขึ้นเกินเท่าตัว ส่งผลให้พระมหากษัตริย์ยังต้องทำอะไรภายในกรอบ มิฉะนั้นอาจเจอกระแสต่อต้านจากสาธารณชนที่จับตามองความเป็นไปทางการเมืองผ่านการดำเนินคดีเตียน การแสดงความเห็นตามสื่อสิ่งพิมพ์ การเลือกตั้ง

และกระทั้งการประท้วง ขณะเดียวกัน ความจำเป็นต้องพึ่งพาผู้เชี่ยวชาญในการกำหนดนโยบายยังสร้างอุปสรรคต่อการแสดงบทบาทของพระมหากษัตริย์ ซึ่งคงไม่อาจล่วงรู้ทุกเรื่องได้อย่างลึกซึ้งพอจะตัดสินใจได้ถูก หรืออย่างน้อยก็ไม่พลาดเลย¹³¹ ในแง่นี้ พัฒนาการทางสังคมจึงเป็นพลังที่คอยผลักดันพัฒนาการทางการเมือง ทำให้ประเทศขยับเข้าใกล้ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญมากขึ้น มิพักเอ่ยถึงปัญหาของพระมหากษัตริย์บางพระองค์ ณ เวลานั้น ไม่ว่าจะสมเด็จพระเจ้าจอร์จที่ 3 ผู้ทรงมีปัญหาสุภาพจิตและทรงสูญเสียการมองเห็นตลอด 10 ปีสุดท้ายของรัชสมัย¹³² หรือ สมเด็จพระเจ้าจอร์จที่ 4 (George IV) ผู้ทรงประสบปัญหาน้ำหนัก ซ้ำร้ายยังทรงมีความขัดแย้งกับพระมเหสีตั้งแต่ตอนที่ขึ้นครองราชย์เมื่อ ค.ศ. 1820 จนกระทบต่อภาพลักษณ์ของสถาบันพระมหากษัตริย์ ยิ่งในยุคที่มีสื่อสิ่งพิมพ์¹³³

วาระสุดท้ายของระบอบกึ่งราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญในสหราชอาณาจักรจะมาถึงในที่สุดเมื่อสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียเสด็จขึ้นครองราชย์เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน ค.ศ. 1837 ณ ตอนที่เข้าสู่รัชสมัยของพระองค์ พัฒนาการได้ดำเนินมาถึงจุดที่สถาบันพระมหากษัตริย์สูญเสียอำนาจและบทบาททางการเมืองไปแทบหมดสิ้น เหลือไว้เพียงอิทธิพลเท่านั้น ซึ่งก็มีจำกัดมากและต้องใช้อย่างระมัดระวัง สาเหตุสำคัญเพราะพลังของสื่อมวลชนและบรรดากลุ่มกดดันในสังคมที่ไม่ปล่อยให้พระมหากษัตริย์สามารถดำเนินการอะไรอย่างอิสระอีกต่อไป แม้กระทั้งการจัดตั้งรัฐบาลที่ในอดีตเคยเป็นเรื่องของพระมหากษัตริย์ นับจากนี้ พระมหากษัตริย์มิใช่แค่ต้องยอมรับนายกรัฐมนตรี

¹³¹ Cannon and Griffiths, *The Oxford*, 531-533.

¹³² พระองค์ทรงไม่สามารถทำหน้าที่ในฐานะพระมหากษัตริย์ได้เลย จึงต้องมีการตั้งผู้สำเร็จราชการแผ่นดินแทนพระองค์

¹³³ ดู Ibid., 536-539. หมายถึง เจ้าหญิงแคโรไลน์แห่งบรันสวิก (Caroline of Brunswick) หลังการสมรส เจ้าหญิงแคโรไลน์ทรงแยกกันอยู่กับสมเด็จพระเจ้าจอร์จที่ 4 ตั้งแต่สมัยที่ฝ่ายหลังทรงเป็นแครัชทายาท ต่อมา พอสมเด็จพระเจ้าจอร์จที่ 4 เสด็จขึ้นครองราชย์ เจ้าหญิงแคโรไลน์ทรงทวงสิทธิในการเป็นราชินี ขณะที่สมเด็จพระเจ้าจอร์จที่ 4 ทรงขัดขวางทุกวิถีทาง

และรัฐบาลที่ตนรู้สึกไม่เห็นชอบ ทว่ายังอาจถึงขั้นถูกบีบบังคับให้รับรองนโยบายที่ขัดกับพระราชประสงค์ด้วย¹³⁴ เมื่อเป็นเช่นนี้ สถาบันพระมหากษัตริย์จึงกลายเป็นเสมือนตัวแสดงที่ตกอยู่ใต้การกำกับควบคุมของรัฐสภา รัฐบาลตลอดจนสาธารณชน หากจะแสดงบทบาทได้ก็มักเป็นเรื่องการไกล่เกลี่ยหรือการโน้มน้าวให้คู่ขัดแย้งสามารถหาทางออกร่วมกันในกรณีที่เกิดวิกฤติทางการเมือง กรณีตัวอย่างที่เด่นชัดที่สุดในแง่นี้คงหนีไม่พ้น “วิกฤตการณ์แห่งการปฏิรูป” (Reform Crisis) ระหว่าง ค.ศ. 1830-1832 อันเป็นช่วงต้นรัชสมัยของสมเด็จพระเจ้าวิลเลียมที่ 4 (William IV) กล่าวคือ ภายหลังการเลือกตั้ง ค.ศ. 1830 มีข้อเสนอให้ปฏิรูประบบเลือกตั้งขนานใหญ่ จากเดิมที่บางพื้นที่ซึ่งมีประชากรเพียงไม่กี่ร้อยกลับมีผู้แทนในสภามากกว่าหลายเมืองใหญ่ ก็ปรับให้ผู้แทนแต่ละพื้นที่มีจำนวนสอดคล้องกับขนาดประชากรอย่างได้สัดส่วนกันทั้งประเทศ พร้อมลดเกณฑ์คุณสมบัติผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้ครอบคลุมประชากรหลายกลุ่มยิ่งกว่าเดิม¹³⁵ ผลปรากฏว่า รัฐบาลของพรรคทอรีแสดงจุดยืนคัดค้านก่อนปราศัยในการอภิปรายไม่ไว้วางใจและต้องลงจากตำแหน่งยกชุด แม้ยังได้รับการสนับสนุนจากพระมหากษัตริย์ก็ตาม รัฐบาลชุดใหม่ที่น่าโดยพรรควิกพยายามผลักดันการปฏิรูป แต่เจอทางตันในสภาสามัญชน ทำให้หันไปกดดันสมเด็จพระเจ้าวิลเลียมที่ 4 จนทรงยอมออกพระบรมราชโองการยุบสภา การเลือกตั้งทั่วไป ค.ศ. 1831 ช่วยให้พรรควิกกลับมาเป็นรัฐบาล แฉมครองที่นั่งในสภาสามัญชนเพิ่ม พวกเขาจึงหวังจะเห็นความสำเร็จในการปฏิรูประบบการเลือกตั้ง อย่างไรก็ตาม ร่างกฎหมายปฏิรูปกลับถูกปัดตกโดยสภาขุนนางปลาย ค.ศ. 1831 ผลคือ พรรควิกขอให้สมเด็จพระเจ้าวิลเลียมที่ 4 แต่งตั้งสมาชิกสภาขุนนางเพิ่มถึง 50 คน เพื่อยุติการครอบงำสภาขุนนาง

¹³⁴ Bogdanor, *The Monarchy*, 15.

¹³⁵ ระบบเลือกตั้งที่ดำรงอยู่เป็นระบบที่บิดเบี้ยวมากและช่วยให้พวกขุนนางและสมาชิกพรรคทอรีมีความได้เปรียบ ประชาชนส่วนใหญ่จึงมีแนวโน้มสนับสนุนการปฏิรูปที่พรรควิกเสนอ

โดยฝ่ายอนุรักษนิยม¹³⁶ สมเด็จพระเจ้าวิลเลียมที่ 4 ทรงปฏิเสธ เพราะทรงมองว่าเป็นมาตรการที่สุดโต่งเกินไป จะส่งผลเปลี่ยนลักษณะพื้นฐานของฝ่ายนิติบัญญัติอย่างถาวร รัฐบาลของพรรควิกตอเรียได้รับการลาออก ทำให้สมเด็จพระเจ้าวิลเลียมที่ 4 ทรงขอให้พรรคทอริจัดตั้งรัฐบาล แน่นอนว่าปัญหาย่อมตามมาทันที พรรคทอริควบคุมสภาสามัญชนที่เต็มไปด้วยคนของพรรควิกไม่ได้ มีหน้าซ้ำยังเกิดการชุมนุมประท้วงใหญ่ทั่วประเทศ ผู้คนที่เคลื่อนไหวพุ่งเป้าโจมตีไม่เฉพาะพรรควิกกับสภาขุนนาง แต่รวมถึงราชสำนักด้วย¹³⁷ สุดท้ายสมเด็จพระเจ้าวิลเลียมที่ 4 จึงทรงเชิญพรรควิกกลับมาบริหารประเทศ พร้อมทรงสัญญาว่า จะตั้งสมาชิกสภาขุนนางเพิ่ม หากร่างกฎหมายปฏิรูปถูกปัดตกอีก แต่ถึงกระนั้น แทนที่จะทรงปล่อยสถานการณ์ให้ดำเนินไปเอง พระองค์ทรงขอให้สมาชิกสภาขุนนางลดความแข็งแกร่งลง สมาชิกหลายคนรับฟังพระองค์และยอมเปลี่ยนท่าที จนร่างกฎหมายปฏิรูปได้รับความเห็นชอบ และมีผลบังคับใช้ในช่วงกลาง ค.ศ. 1832 โดยไม่ต้องมีการแต่งตั้งสมาชิกสภาขุนนางเพิ่มเติม กรณีที่เกิดขึ้นนี้สะท้อนข้อเท็จจริงทางการเมืองที่ว่า พระมหากษัตริย์ทรงถูกตีกรอบการเคลื่อนไหวและต้องยอมจำนนต่อความเป็นไปทางการเมือง โดยเฉพาะเมื่อสมเด็จพระเจ้าวิลเลียมที่ 4 ไม่ได้ทรงเห็นด้วยกับการปฏิรูประบบเลือกตั้งเป็นพิเศษ แต่ทรงกลับต้องลงมือช่วยหาทางออก¹³⁸ เวอร์นอน บ็อคดานอร์ สรุปว่า รัฐสภาคือ “ฝ่ายที่มีชัย” (victor) เหนือพระมหากษัตริย์ในวิกฤตการณ์แห่งการปฏิรูปอย่างไม่อาจโต้แย้งได้¹³⁹ ขณะที่

¹³⁶ นอกจากการลงมติไม่เห็นชอบแล้ว สมาชิกสภาขุนนางยังพยายามแก้ไขเนื้อหาสาระร่างกฎหมายปฏิรูปจนพรรควิกไม่อาจยอมรับได้

¹³⁷ สำหรับสถานการณ์ความตึงเครียดในช่วงนั้น ดู Antonia Fraser, *Perilous Question Reform or Revolution?: Britain on the Brink, 1832* (New York: Public Affairs, 2013), Chapter 11-14.

¹³⁸ Bogdanor, *The Monarchy*, 15-16; Cannon and Griffiths, *The Oxford*, 546-549; Starkey, *Crown*, 454-456.

¹³⁹ Bogdanor, *The Monarchy*, 16.

เดวิด สตาร์คีย์ (David Starkey) นักประวัติศาสตร์ผู้มากชื่อเสียง เรียกข้อตกลงลายลักษณ์อักษรเรื่องการตั้งสมาชิกสภาขุนนางเพิ่มที่สมเด็จพระเจ้าวิลเลียมที่ 4 ทรงทำกับพรรควิกว่า “เอกสารอันน่าอับอายที่สุด (most humiliating document) ที่พระมหากษัตริย์ทรงต้องลงนามนับตั้งแต่สงครามกลางเมือง [ช่วง ค.ศ. 1642 - 1652]”¹⁴⁰ ถึงที่สุดแล้ว จากทัศนะของนักวิชาการยุคปัจจุบัน คงไม่สามารถปฏิเสธได้ว่า พระมหากษัตริย์มีอำนาจชี้ขาด หรือกระทั่งมีบทบาทหนาในการกำหนดทิศทางของความเป็นไปได้ทางการเมืองได้เหมือนในอดีตอีกแล้ว ขณะที่ตัวแสดงที่ขึ้นมาแทนที่ก็คือรัฐสภาที่ยึดโยงกับประชาชน ตลอดจนรัฐบาลที่มาจากรัฐสภา

กรณีข้างต้นเป็นเครื่องยืนยันถึงอำนาจและบทบาทอันจำกัดของสถาบันพระมหากษัตริย์ แลพบมีการปฏิรูประบบเลือกตั้ง อำนาจและบทบาทดังกล่าวก็จะลดลงอีก เหตุเพราะสภาสามัญชนยอมเชื่อมโยงกับประชาชนทั่วไปในวงกว้างกว่าเดิมและมีความเป็นตัวแทนเพิ่มมากขึ้น ก่อนเปิดศึกกับสภาขุนนางต่อ จนนำไปสู่การสลายอำนาจของฝ่ายหลังอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้สถาบันพระมหากษัตริย์ซึ่งมีความใกล้ชิดกับสภาขุนนางมากกว่าสภาสามัญชน ยิ่งสูญเสียอิทธิพลทางการเมือง¹⁴¹ ความเสื่อมถอยโดยรวมของสถาบันพระมหากษัตริย์คือบริบทที่แวดล้อมการขึ้นครองราชย์ของสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรีย ระหว่างรัชสมัยที่กินเวลายาวนานถึงเกือบ 64 ปีของพระองค์ สหราชอาณาจักรจะบรรลุซึ่งการเป็นระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญที่แท้จริง แม้สมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียทรงมีพฤติกรรมที่เป็นอุปสรรคก็ตาม ดังที่จะอภิปรายต่อไป โดยปัจจัยที่คอยขับเคลื่อนพัฒนาการมี 2 ประการด้วยกัน คือ การขยายสิทธิเลือกตั้งและการลงหลักปักฐานของพรรคการเมือง เริ่มจากประการแรก ดังที่ได้บรรยายไปข้างต้น การปฏิรูประบบเลือกตั้งทำให้ประชาชนจำนวนมากมีอำนาจชี้ขาดว่า

¹⁴⁰ Starkey, *Crown*, 455.

¹⁴¹ การต่อสู้ระหว่างสภาทั้งสองจะจบลงใน ค.ศ. 1911 หลังการออก “พระราชบัญญัติรัฐสภา” (Parliament Act) ที่เพิกถอนอำนาจที่ยังร่างกฎหมายที่เกี่ยวกับการเงินของสภาขุนนาง นำมาซึ่งสถานะครอบงำของสภาสามัญชนเหนืออีกฝ่าย

ใครจะได้เป็นรัฐบาล ผ่านการกำหนดองค์ประกอบของสมาชิกสภาสามัญชน จากเดิมที่สิทธิเลือกตั้งจำกัดอยู่ในมือคนเพียงไม่กี่กลุ่มที่มีภูมิฐานะและอ่อนไหว ต่อท่าทีของพระมหากษัตริย์ ผู้ที่ต้องการจัดตั้งรัฐบาลต้องพยายามระดม การสนับสนุนจากสาธารณชนทั่วประเทศ มิใช่จากพระมหากษัตริย์เหมือนในอดีต ประการต่อมา พรรคการเมืองที่ได้ก่อรูปขึ้นมาเป็นเวลานานร้อยปีเริ่มมีความเป็น องค์กรที่ชัดเจน มีการพัฒนาฐานเสียง ระบบบริหารจัดการ จุดยืนเชิงอุดมการณ์ ตลอดจนวินัยพรรค ผลคือ พระมหากษัตริย์ไม่อาจบงการหรือกำกับนักการเมือง ในสภาเพื่อให้ได้ในสิ่งที่ต้องการอีกต่อไป เพราะพวกเขาต่างมีสังกัดและรับคำสั่ง จากพรรคของตน หรือพูดอีกแบบคือ สมาชิกสภาสามัญชนได้รวมตัวกันเป็น กลุ่มก้อนที่มีเอกภาพ ทำให้ยากที่พระมหากษัตริย์จะแทรกแซง¹⁴² เงื่อนไขทั้งสอง เปลี่ยนแปลงธรรมชาติของระบอบราชาธิปไตยอย่างค่อยเป็นค่อยไป จนพอใกล้ จบรัชสมัยของสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรีย ก็ปรากฏว่า พระมหากษัตริย์ ได้สูญเสียอำนาจทางการเมืองที่สำคัญอย่างสุดท้ายเป็นที่เรียบร้อยแล้ว นั่นคือ อำนาจแต่งตั้งและปลดสมาชิกคณะรัฐมนตรี รวมถึงตัวนายกรัฐมนตรี ตามที่ตน เห็นสมควร¹⁴³

อันที่จริง ตอนเริ่มรัชสมัยสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียทรงมิได้ตระหนัก หรือให้ความสำคัญกับพัฒนาการทางการเมืองที่ส่งผลลดทอนอำนาจและบทบาท ทางการเมืองของสถาบันพระมหากษัตริย์ พระองค์ทรงมองว่า พระมหากษัตริย์ เป็นตัวแสดงอิสระที่มีอำนาจเต็มที่ในการกำหนดทิศทางของบ้านเมือง ทิศนะ เช่นนี้ทำให้พระองค์ต้องเผชิญกับความยุ่งยากใน “วิกฤตการณ์ห้องบรรทม” (Bedchamber crisis) เมื่อ ค.ศ. 1839 กล่าวคือ สมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรีย ทรงมีจุดยืนสนับสนุนพรรควิกและทรงสนิทกับ ลอร์ดเมลเบิร์น (Lord Melbourne) นายกรัฐมนตรีที่มาจากพรรคดังกล่าว¹⁴⁴ เมื่อลอร์ดเมลเบิร์นลาออก

¹⁴² Bogdanor, *The Monarchy*, 16-17.

¹⁴³ อำนาจเหล่านี้ของพระมหากษัตริย์ได้คลายความเด็ดขาดมาพักใหญ่แล้ว โดยเฉพาะหลังการปฏิรูป ระบบเลือกตั้ง

¹⁴⁴ นอกจากเรื่องอุดมการณ์ทางการเมือง ลอร์ดเมลเบิร์นยังเป็นพระสหายสนิทและที่ปรึกษาของพระองค์ด้วย

เพราะขาดเสียงสนับสนุนในสภาสมาชิกชน สมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรีย ในวัยเพียง 20 ชันษาทรงทาบทาม โรเบิร์ต พิล (Robert Peel) หัวหน้าพรรคอนุรักษนิยมให้รับตำแหน่งแทน¹⁴⁵ อย่างไรก็ตาม เมื่อฟิลกำหนดเงื่อนไขว่า พระองค์จะต้องปลดนางสนองพระโอษฐ์บางคนที่เป็นคู่สมรส หรือญาติของนักการเมืองพรรควิก พระองค์ทรงปฏิเสธอย่างแน่วแน่ ทำให้ฟิลไม่ตอบรับการทาบทาม ก่อนที่สมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียจะทรงโน้มน้าวลอร์ดเมลเบิร์นให้กลับมาเป็นนายกรัฐมนตรี กรณีที่เกิดขึ้นนี้สร้างความไม่พอใจในหมู่พวกทอริที่มองสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียเป็นเด็กหญิงเอาแต่ใจ ส่งผลต่อภาพลักษณ์ของพระองค์และสถานะของสถาบันพระมหากษัตริย์ไม่น้อย แม้กระทั่งสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียเองยังทรงยอมรับในช่วงบั้นปลายว่า ทรงทำพลาดไปอันเป็นทศนะที่สอดคล้องกับการประเมินของนักวิชาการและนักประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่ทุกวันนี้¹⁴⁶

สมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียจะทรงปรับเปลี่ยนพฤติกรรมหลังอภิเษกสมรสกับเจ้าชายอัลเบิร์ต (Albert) เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1840 เจ้าชายอัลเบิร์ตทรงมีความเชื่อที่แน่วแน่ว่า พระมหากษัตริย์จำต้องพยายามอยู่เหนือการเมืองด้วยการไม่เข้าข้างฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด (non-partisan) เพื่อให้ได้มาซึ่งอิทธิพลในฐานะตัวกลาง สำหรับเจ้าชายอัลเบิร์ต มีแต่พระมหากษัตริย์เท่านั้นที่สามารถเป็นตัวแทนของชาติได้ และตราบไต่ที่มีภาพของความเป็นกลาง ไม่เข้าข้างพรรคการเมืองใด พระมหากษัตริย์ย่อมสามารถฟื้นฟูบทบาททางการเมืองและกลับมาเป็นตัวแสดงสำคัญ แน่แน่นอนว่า เป้าหมายของเจ้าชายอัลเบิร์ตมีได้อยู่ที่การสร้างระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ แต่เป็นการหาหนทางที่

¹⁴⁵ ก่อนหน้าฟิล พระองค์ทรงทาบทามผู้นำพรรคทอริ ทว่าทรงได้รับการปฏิเสธ

¹⁴⁶ เงื่อนไขของฟิลไม่ถือเป็นการแทรกแซงราชสำนัก แต่เป็นสิ่งที่มีความนิยมทางรัฐธรรมนูญรองรับ ดู Ibid., 19-20; Cannon and Griffiths, *The Oxford*, 551-555; Julia Baird, *Victoria the Queen: An Intimate Biography of the Woman who Ruled an Empire* (London: Blackfriars, 2016), Chapter 9; Noel Streatfeild, *Queen Victoria* (London: W. H. Allen, 1961), 57-58.

พระมหากษัตริย์จะมีส่วนกำหนดความเป็นไปของบ้านเมือง พระองค์ทรงอยากเห็นสถาบันพระมหากษัตริย์ที่มีอิสระในการดำเนินการทางการเมือง โดยเฉพาะด้านการต่างประเทศ ซึ่งพระองค์ทรงเห็นว่า สมควรอยู่ในมือของพระมหากษัตริย์¹⁴⁷ อย่างไรก็ดี แม้ขัดต่อระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ วิสัยทัศน์ของเจ้าชายอัลเบิร์ตทำให้สมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรีย ผู้ทรงยินดีปฏิบัติตามคำแนะนำของพระสวามีเสมอ ทรงเปลี่ยนจากการเข้าข้างพรรควิกมาสู่การวางตัวเป็นกลาง ขณะเดียวกันก็เป็นเคราะห์ดีของทั้งคู่ ตลอดจนสถาบันพระมหากษัตริย์ของสหราชอาณาจักร ที่พรรคการเมืองในสภาสามัญชนกำลังพบกับความแตกแยก จนเกิดกลุ่มก๊วนย่อยที่เป็นตัวของตัวเองภายในพรรคระหว่าง ค.ศ. 1846 - 1868 เปิดโอกาสให้สมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียทรงแสดงบทบาทเป็นคนกลางในการจัดตั้งรัฐบาล โดยไม่ตกเป็นเป้าโจมตีหรือเจอกับแรงเสียดทานทางการเมืองมากนัก¹⁴⁸ สุดท้ายแล้ว แม้มีการฟื้นฟูบทบาทจัดตั้งรัฐบาลที่หายไปกลับคืนมา แต่สถาบันพระมหากษัตริย์ก็ได้ยกตัวเองขึ้นเหนือการเมืองแบบพรรค ตรงข้ามกับในอดีตที่พระมหากษัตริย์มักเข้าข้างพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งอย่างเด่นชัดถึงขนาดที่สร้างความลำบากใจให้แก่พรรคการเมืองฝ่ายตรงข้าม¹⁴⁹ การวางตัวเป็นกลางที่ตกผลึกในรัชสมัยของสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียนี้จะกลายเป็นหนึ่งในรากฐานที่นิยามและค้ำจุนสถาบันพระมหากษัตริย์ของสหราชอาณาจักรจวบจนปัจจุบัน

การสวรรคตก่อนวัยอันควรของเจ้าชายอัลเบิร์ตในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1861 ส่งผลใหญ่หลวงต่อสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรีย ผู้ทรงรักพระสวามียิ่งนัก นับตั้งแต่การจากไปของเจ้าชายอัลเบิร์ตถึงประมาณต้นทศวรรษ 1870 หรือคิดเป็นระยะเวลาร่วมทศวรรษ สมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียทรงไว้ทุกข์ด้วยการทรงฉลองพระองค์ชุดดำเสมอ และที่สำคัญคือทรงไม่ยอมออกงาน

¹⁴⁷ Bogdanor, *The Monarchy*, 23-27; Cannon and Griffiths, *The Oxford*, 556-559.

¹⁴⁸ Cannon and Griffiths, *The Oxford*, 559.

¹⁴⁹ ดู Bogdanor, *The Monarchy*, 20.

สาธารณชนเลย ไม่เว้นกระทั่งรัฐพิธีระดับประเทศ พระองค์ทรงเอาแต่เก็บตัว และทรงมีอารมณ์หม่นหมอง ทำให้สถาบันพระมหากษัตริย์แทบหายไปจากการรับรู้ของผู้คน ซึ่งเมื่อประกอบกับกระแสชาตินิยมที่โหมกระพือไป แทบทั่วยุโรปอีกครั้งหลังจากที่ฝรั่งเศสล้มระบอบราชาธิปไตยของตนเป็นรอบที่ 3 ก็ส่งผลบั่นทอนความเคารพที่ประชาชนมีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ พร้อมกับจุดประกายการเรียกร้องให้สหราชอาณาจักรเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นสาธารณรัฐ ทั้งในและนอกสภา¹⁵⁰ แต่ถึงอย่างไร สถานการณ์จะได้รับการแก้ไขในที่สุด แม้ไม่ถึงขนาดเป็นวิกฤตการณ์ การเคลื่อนไหวของพวกชาตินิยมสร้างความไม่สบายใจให้แก่สมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียพอสมควร จนพระองค์ทรงยอมกลับมาปรากฏตัวต่อหน้าสาธารณชนอีกครั้งตั้งแต่ประมาณ ค.ศ. 1871 ผลคือคะแนนนิยมที่ปรับตัวดีขึ้นต่อเนื่อง ก่อนจะทรงเจอกับเหตุการณ์ไม่คาดฝันที่ช่วยระดมการสนับสนุนที่ประชาชนมีต่อพระองค์ ตลอดจนสถาบันที่ทรงมีหน้าที่ดูแลโดยตรง นั่นคือการล้มป่วยขององค์รัชทายาท ปลาย ค.ศ. 1871 เจ้าชายเอ็ดเวิร์ด (Edward) พระราชโอรสองค์โตของสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรีย ทรงประชวรหนักด้วยโรคไข้ไทฟอยด์ถึงขั้นที่พระองค์ทรงเกือบเอาชีวิตไม่รอด ผู้คนทั้งประเทศพากันติดตามข่าวและเห็นใจสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรีย แม้หม้ายที่ทรงทนทุกข์กับการสูญเสียพระสวามีเป็นเวลานาน ส่งผลปิดเป้าความอึดอัดใจที่เคยมีในอดีตให้มลายหายไป โดยเฉพาะเมื่อรัฐบาลจัดกิจกรรมเพื่อให้โอกาสสาธารณชนแสดงความห่วงใยต่อเจ้าชายเอ็ดเวิร์ด¹⁵¹

สุดท้าย เมื่อเข้าสู่ช่วงปลายรัชสมัย หรือตั้งแต่ประมาณกลางทศวรรษ 1870 ถึงการเสด็จสวรรคตของสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียในเดือนมกราคม ค.ศ. 1901 สถาบันพระมหากษัตริย์ของสหราชอาณาจักรก็ถูกผลักดันออกจาก

¹⁵⁰ Ibid., 28-30; Baird, *Victoria*, 324-330; Richard Williams, *The Contentious Crown: Public Discussion of the British Monarchy in the Reign of Queen Victoria* (London; New York: Routledge, 1997), Chapter 2-3.

¹⁵¹ Starkey, *Crown*, 468-469; Baird, *Victoria*, 340-341.

ปริมณฑลทางการเมืองเกือบโดยสมบูรณ์ เนื่องด้วยพัฒนาการสำคัญ 2 ประการ เหมือนที่ได้เอ่ยถึงแล้วข้างต้น ประการที่ 1 การแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี มิใช่สิ่งที่อยู่ในดุลยพินิจของพระมหากษัตริย์เป็นหลักอีกต่อไป การตัดสินใจของพระมหากษัตริย์ว่าจะให้ใครทำหน้าที่ผู้นำรัฐบาลขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของสมาชิกสภาล่าง ซึ่งสะท้อนความปรารถนาของประชาชนที่แสดงออกผ่านการเลือกตั้ง ก่อนหน้านั้น ที่พระมหากษัตริย์แสดงบทบาทในการเลือกตัวนายกรัฐมนตรีตามที่ตนเห็นควรได้ค่อนข้างอิสระส่วนหนึ่งก็เพราะผู้มีสิทธิเลือกตั้งยังมีจำนวนจำกัด การตัดสินใจของพระองค์จึงมักไม่ปะทะ หรือเกี่ยวพันมิติหาชน อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ได้เปลี่ยนไปโดยสิ้นเชิงหลังการปฏิรูประบบเลือกตั้งเมื่อ ค.ศ. 1832 ส่งผลให้ผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต้องเป็นบุคคลที่สาธารณชนสนับสนุนในการเลือกตั้ง ปิดโอกาสที่พระมหากษัตริย์จะใช้พระราชอำนาจยกเว้นกรณีพิเศษที่ผลการเลือกตั้งไม่มีความชัดเจน¹⁵² หรือพูดอีกแบบคือการเมืองภายในประเทศของสหราชอาณาจักรได้พัฒนาจากการเมืองของชนชั้นนำมาสู่การเมืองของมวลชน (popular politics) โดยเฉพาะพวกชนชั้นกลางที่กำลังขยายตัวและเพิ่มอิทธิพลตามความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจของจักรวรรดิเป็นที่เรียบร้อยแล้ว¹⁵³ ขณะเดียวกัน นอกเหนือจากมิติหาชนที่ส่งผลต่อนักคิดนักบทบาทของพระประมุข พรรคการเมืองใหญ่ในช่วงรัชสมัยของสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียยังต่างลงหลักปักฐาน ความเป็นหนึ่งเดียวและความเป็นองค์กรค่อนข้างมั่นคง เท่ากับทำให้สหราชอาณาจักรเข้าสู่ยุคการเมืองแบบพรรคเต็มตัว ผลกระทบต่อพระราชอำนาจในทางการเมืองคือการที่พระมหากษัตริย์

¹⁵² หมายถึงสถานการณ์ที่ไม่มีพรรคการเมืองใดได้เสียงข้างมาก หรือที่เรียกว่า “สภาแขวน” (hung parliament)

¹⁵³ Bogdanor, *The Monarchy*, 16, 30-34. ดูร่วม Robert Livingston Schuyler and Corinne Comstock Weston, *British Constitutional History since 1832* (Princeton: D. Van Nostrand, 1957), 40-41; Rohan McWilliam, “The Performance of Citizenship,” in *The Victorian World*, ed. Martin Hewitt (London: Routledge, 2012), 363-376.

ไม่อาจอาศัยความไร้เอกภาพ หรือความแตกแยกในหมู่สมาชิกสภาล่าง เพื่อดันบุคคลที่ตนโปรดขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี นับจากนี้ไปพรรคการเมืองได้รวมตัวและมีจุดยืนร่วมกันชัดเจน หากมิได้รับการสนับสนุนจากเสียงข้างมากในสภาล่าง ผู้ที่พระมหากษัตริย์แต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีย่อมไม่สามารถบริหารประเทศได้ และจำต้องสละตำแหน่งแบบไม่มีทางเลือก ในแง่นี้ เวลาแต่งตั้งผู้นำรัฐบาลพระมหากษัตริย์จึงไม่มีสิทธิตัดสินใจอะไรในทางปฏิบัติ ต้องติดตามสถานการณ์และเลือกบุคคลที่คุมสภาล่างได้เท่านั้น¹⁵⁴ สภาพการณ์เช่นนี้สะท้อนให้เห็นผ่านข้อเท็จจริงที่ว่า แม้ทรงอึดอัดกับลอร์ดพาล์มเมอร์สตัน (Palmerston) และวิลเลียม แกลดสตัน (William Gladstone) สมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียทรงไม่อาจยับยั้งความก้าวหน้าทางการเมืองของทั้งสองได้ ลอร์ดพาล์มเมอร์สตันเป็นหัวหน้ารัฐบาลช่วง ค.ศ. 1855 - 1858 และ ค.ศ. 1859 - 1865 หรือรวมเป็นเวลาเกือบ 10 ปี ส่วนแกลดสตันก็ได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีถึง 4 รอบ¹⁵⁵

ประการที่ 2 ในทำนองเดียวกัน พระมหากษัตริย์ไม่อาจตัดสินใจอีกแล้วว่า บุคคลใดบ้างที่จะร่วมเป็นส่วนหนึ่งของคณะรัฐมนตรี การปฏิรูประบบเลือกตั้งและความมั่นคงของการเมืองแบบพรรคส่งผลให้เรื่องการจัดสรรตำแหน่งรัฐมนตรีตกอยู่ในมือของนักการเมืองโดยเฉพาะนายกรัฐมนตรีอย่างแท้จริง เป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ของสหราชอาณาจักร อย่างมากที่สุดที่พระมหากษัตริย์สามารถทำได้คือการกีดกันบุคคลที่ไม่ชอบจากตำแหน่งที่ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับตนโดยตรงเท่านั้น หากขึ้นดำเนินการอะไรมากกว่านี้ พระมหากษัตริย์ย่อมต้อง

¹⁵⁴ Bogdanor, *The Monarchy*, 16-17; 33-35. ดูร่วม S. T. Miller, *British Political History, 1784-1939* (Plymouth: Macdonald and Evans, 1977), 88-90; Schuyler and Weston, *British*, 47.

¹⁵⁵ Cannon and Griffiths, *The Oxford*, 575. แม้ทรงไม่อาจขัดขวางบุคคลเหล่านี้จากการก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรี สมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียทรงทำตัวเป็นอุปสรรคต่อการบริหารราชการแผ่นดินของพวกเขา โดยเฉพาะแกลดสตัน บุคคลที่ทรงไม่พอพระทัยเข้าขั้นชิงชังเป็นการส่วนตัว ดู Bogdanor, *The Monarchy*, 30-31; Baird, *Victoria*, Chapter 26; Howat, *British*, 79; Ivor Jennings, *Cabinet Government* (Cambridge; New York: Cambridge University Press, 2008), 329-336, 372.

เผชิญแรงกดดัน หรือกระทั่งการต่อต้านจากเสียงข้างมากในสภาสามัญชน ที่ผนึกกำลังกันเป็นปีกแผ่นผ่านพรรคการเมือง แคมได้รับการสนับสนุนจากประชาชนที่ลงคะแนนในการเลือกตั้ง ถึงที่สุดแล้วมิใช่แค่เฉพาะตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เพราะแม้แต่การกำหนดตัวรัฐมนตรีก็หาได้อยู่ในขอบเขตพระราชอำนาจ¹⁵⁶ ในแง่นี้ ณ ปลายรัชสมัยของสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรีย ฝ่ายบริหารจึงเป็นอิสระจากพระมหากษัตริย์โดยสมบูรณ์และขึ้นตรงต่อประชาชนแทน การสนับสนุนจากพระมหากษัตริย์มิได้ถึงกับหมดความหมาย ทว่ามิใช่ปัจจัยชี้ขาดในการจัดตั้งและการอยู่รอดของรัฐบาลเฉกเช่นในอดีต¹⁵⁷ ระบอบราชาธิปไตยของสหราชอาณาจักรมีธรรมชาติที่เปลี่ยนแปลงไปในแบบที่สถาบันพระมหากษัตริย์ต้องสูญเสียอิทธิพลกำกับควบคุมฝ่ายบริหารอย่างถาวร การที่รัฐบาลไม่ได้มาจากพระมหากษัตริย์อีกจะเปิดโอกาสให้มีนโยบายที่ไม่สอดคล้องหรือขัดพระราชประสงค์ เท่ากับว่า นอกเหนือจากอำนาจนิติบัญญัติ หลังจากนั้นไปสถาบันพระมหากษัตริย์จะมีได้ร่วมใช้อำนาจบริหารด้วย แม้มีสิทธิแนะนำ โน้มน้าว หรือเตือนรัฐบาลอยู่ก็ตาม

ขณะเดียวกัน รัชสมัยของสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียยังเป็นช่วงที่สถาบันพระมหากษัตริย์เริ่มแสดงบทบาททางสังคมอย่างจริงจัง เมื่อ ค.ศ. 1851 เจ้าชายอัลเบิร์ตทรงรับเป็นหัวเรือใหญ่ในการจัดงานที่มีชื่อว่า “มหานิทรรศการ” (Great Exhibition) ซึ่งนำเอาความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีของจักรวรรดิมาแสดงต่อสาธารณชน ผลปรากฏว่า มหานิทรรศการประสบความสำเร็จอย่างงดงามยิ่ง มีคนเดินทางมาชมถึง 6 ล้านคน ช่วยให้เจ้าชายอัลเบิร์ตตลอดจนสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียทรงได้รับความนิยม¹⁵⁸ ต่อมา ส่วนหนึ่งเพราะวิสัยทัศน์และการผลักดันของเจ้าชายอัลเบิร์ต สมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียทรงให้การสนับสนุน พร้อมทรงรับเป็นองค์อุปถัมภ์ (patron) ขององค์กร

¹⁵⁶ Bogdanor, *The Monarchy*, 34; ดูร่วม Neal, *British*, 49; Miller, *British*, 90-91.

¹⁵⁷ ดู Jennings, *Cabinet*, 329.

¹⁵⁸ Starkey, *Crown*, 460-461; Baird, *Victoria*, Chapter 17.

จำนวนมาก ถือเป็นพระราชกรณียกิจที่ค่อนข้างใหม่สำหรับราชสำนัก ท้ายที่สุดจะมีองค์กรประมาณ 150 องค์กรที่ได้มาอยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์ของพระองค์ จำนวนไม่น้อยเป็นมูลนิธิและองค์กรการกุศล บทบาทลักษณะนี้ส่งผลต่อสถานะของสถาบันพระมหากษัตริย์ให้เป็นที่เคารพนับถือ มีพิกกล่าวถึงการเสด็จพระราชดำเนินเยือนหลายเมืองและการทรงเป็นประธานเปิดอาคารสถานที่ที่ยังช่วยให้ผู้คนผูกพันกับสถาบันพระมหากษัตริย์¹⁵⁹ นอกจากนี้ที่สำคัญแม้ทรงตกเป็นเป้าโจมตีระหว่างช่วงที่เว้นว่างจากการออกงานสาธารณะ หลังการสิ้นพระชนม์ของเจ้าชายอัลเบิร์ต สมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียทรงขึ้นชื่อเรื่องการทรงงานด้วยความวิริยะอุตสาหะ พระองค์ทรงศึกษาเอกสารราชการที่รัฐบาลส่งมาให้พิจารณาอย่างถี่ถ้วนและทรงมีความรับผิดชอบต่อการะหน้าที่ในฐานะประมุขแห่งรัฐอย่างโดดเด่น¹⁶⁰ ประกอบกับการที่พระองค์ทรงปลอดจากกรณีอื้อฉาวใด แคมทรงมีภาพเป็นผู้อุทิศตนให้แก่คู่ครอง สาธารณชนจึงมองพระองค์เป็นเหมือนต้นแบบ (role model) หรือตัวแทนของชุดคุณค่าอันพึงประสงค์ในการครองตน แตกต่างจากพระมหากษัตริย์หลายพระองค์ก่อนหน้านี้ ผลพวงที่ไม่คาดคิดคือการที่สถาบันพระมหากษัตริย์กลายเป็นประมุขแห่งชาติ (head of the nation) ควบคู่ไปกับการเป็นประมุขแห่งรัฐ คนจำนวนมากในสังคมมองสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียและสถาบันของพระองค์ด้วยความเคารพรัก ก่อนเก็บเกี่ยวความรู้สึกผูกพัน พัฒนาการเช่นนี้มีความสำคัญยิ่งเพราะเกิดขึ้นประจวบเหมาะกับการสูญเสียอำนาจทางการเมืองของสถาบันพระมหากษัตริย์ บทบาททางสังคมและภาพลักษณ์อันดีงามจะเป็นคล้ายกับสิ่งที่มาทดแทนอำนาจทางการเมือง ช่วยให้สถาบันพระมหากษัตริย์มีความมั่นคงมากกว่ายุคใดสมัยใดด้วยซ้ำ¹⁶¹

¹⁵⁹ BBC, “Queen Victoria: The Woman who Redefined Britain’s Monarchy,” accessed March 22, 2023, www.bbc.co.uk/teach/ks3-gcse-history-queen-victoria-monarchy/z73rmd.

¹⁶⁰ Jennings, *Cabinet*, 377; Baird, *Victoria*, 338.

¹⁶¹ Bogdanor, *The Monarchy*, 35-38.

รัชสมัยของสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียจบลงในเดือนมกราคม ค.ศ. 1901 หลังจากทีพระองค์เสด็จสวรรคต ระบอบราชาธิปไตยของสหราชอาณาจักรเปลี่ยนรูปไปจนเข้าข่ายเป็นระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญแล้ว และดูเหมือนว่าสถาบันพระมหากษัตริย์ได้เคลื่อนขึ้นสู่จุดสูงสุดในแง่ความมั่นคง คະแนนนิยม ตลอดจนเกียรติยศศักดิ์ศรี (prestige) พิธีเฉลิมฉลองวาระครบรอบ 60 ปีแห่งการครองราชสมบัติ (Diamond Jubilee) ของสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียเมื่อ ค.ศ. 1897 สะท้อนให้เห็นว่าสาธารณชนมีความรู้สึกชื่นชมพระองค์และสถาบันพระมหากษัตริย์อย่างแรงกล้าเพียงใด ยิ่งเมื่อมีการแสวงจรรวรดินิยมเข้ามาผสมผสานและทำให้สมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียมีสถานะเป็นสัญลักษณ์ (symbol) หรือบุคคลาธิษฐาน (personification) ที่แทนความเกรียงไกรของจักรวรรดิบริเตน¹⁶² ขณะเดียวกันนักเขียนผู้ปราดเปรื่องอย่าง วอลเตอร์ แบจจ็อต ยังตีพิมพ์ “รัฐธรรมนูญอังกฤษ” (*The English Constitution*) หนังสืออันทรงอิทธิพล ออกมาใน ค.ศ. 1867 หรือช่วงกลางรัชสมัยของสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียตามที่เขาสังเกต ระบบการเมืองของสหราชอาณาจักรได้บรรลุซึ่งความลงตัวแล้วและถือเป็นระบบการเมืองที่น่าชื่นชม โดยเฉพาะในส่วนของสถาบันพระมหากษัตริย์ที่บัดนี้ทำหน้าที่เป็นบ่อเกิดแห่งเกียรติยศ เป็นสถาบันการเมืองที่ช่วยค้ำจุนความชอบธรรมของระบบการเมืองทั้งหมดไว้ แทนที่จะรับผิดชอบการบริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งได้ตกเป็นภารกิจของรัฐสภาและคณะรัฐมนตรีที่ยึดโยงกับประชาชนทั่วไป¹⁶³

11.2.7. การแสวงหาสถานะและบทบาทใหม่

หลังผ่านพ้นรัชสมัยของสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรีย ระบอบราชาธิปไตยของสหราชอาณาจักรกลายเป็นระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญอย่างปฏิเสธไม่ได้และปรากฏลักษณะพื้นฐานหลายประการที่จะดำรงอยู่วบจนปัจจุบันแต่ถึงอย่างไร นี่มิได้หมายความว่าพัฒนาการของระบอบราชาธิปไตยดำเนินมา

¹⁶² Ibid., 38-40; Baird, *Victoria*, 462-464.

¹⁶³ ดู Walter Bagehot, *The English Constitution* (Oxford: Oxford University Press, 1928).

ถึงจุดสิ้นสุดแล้ว ในทางตรงกันข้าม สถาบันพระมหากษัตริย์และผู้ครองราชบัลลังก์จะยังต้องปรับตัวอีกมาก บ้างตามเงื่อนไขและพลวัตเชิงโครงสร้าง บ้างตามสถานการณ์ที่อยู่เหนือความคาดหมาย หรือเหตุการณ์เฉพาะหน้า รัชทายาทของสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรีย สมเด็จพระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ 7 (Edward VII) ผู้ทรงครองราชสมบัติระหว่าง ค.ศ. 1901 - 1910 ทรงเล็งเห็นความสำคัญของภาพลักษณ์และเหมือนที่นักประวัติศาสตร์อย่าง จอห์น แคนนอน (John Cannon) กับ ราล์ฟ กริฟฟิธส์ (Ralph Griffiths) ตั้งข้อสังเกตคือ ทรงเป็น “พระเจ้าแผ่นดินที่ชอบเป็นจุดสนใจของผู้คน” (extrovert monarch) ซึ่งเป็นสิ่งแปลกใหม่สำหรับสหราชอาณาจักร¹⁶⁴ ขณะที่พระราชมารดาทรงทำให้สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นที่เคารพนับถือ หรือกระทั่งที่เลื่อมใสศรัทธาในสายตาของสาธารณชน สมเด็จพระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ 7 ทรงประสบความสำเร็จอย่างงดงามในการสร้างความนิยมให้สถาบันดังกล่าว พระองค์ทรงออกงานสังคมสม่ำเสมอ ทรงไม่เบื่อหน่ายพิธีการทั้งหลาย ทรงเป็นกันเอง ทรงรู้จักสร้างบทสนทนา ทรงจำชื่อคนได้ดี และทรงมีความสง่างามแผ่เวลาปรากฏตัว ยิ่งความประทับใจไม่น้อยให้แก่ผู้ที่พบเห็น สิ่งเหล่านี้มีความสำคัญในยุคที่สื่ออย่างรูปถ่ายและภาพยนตร์เริ่มแพร่หลาย ท้ายที่สุด แม้รัชสมัยของสมเด็จพระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ 7 ต้องเผชิญวิกฤตการณ์ทางรัฐธรรมนูญครั้งใหญ่ที่สุดครั้งหนึ่งเมื่อสภาสามัญชนกับสภาขุนนางทะเลาะกันอีกครั้ง สืบเนื่องจากการเสนอ “งบประมาณของประชาชน” (People’s Budget) โดยรัฐบาล เพื่อรีดภาษีจำนวนมากจากบรรดาชนชั้นสูงผู้มั่งคั่ง¹⁶⁵ ขณะที่พระราชอำนาจและบทบาททางการเมืองก็ยังคงลดน้อยถอยลงต่อไป ทว่าสถาบันพระมหากษัตริย์กลับมีสถานะมั่นคงขึ้นกว่าเดิมด้วยการสนับสนุนจากประชาชนที่รู้สึกมีความใกล้ชิดผูกพันกับองค์พระประมุขของตน

¹⁶⁴ Cannon and Griffiths, *The Oxford*, 585; Starkey, *Crown*, 472-475.

¹⁶⁵ ดู Geoffrey Lee, *The People’s Budget: An Edwardian Tragedy* (London: Shephard-Walwyn, 2008).

อย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน ถึงขนาดนำมาซึ่ง “สถาบันพระมหากษัตริย์ที่สาธารณชนนิยมชมชอบ” (popular monarchy)¹⁶⁶

นับตั้งแต่รัชสมัยของสมเด็จพระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ 7 ผู้ทรงเริ่มถกทอความสัมพันธ์กับสังคมเรื่อยมา ดูเหมือนว่าสถาบันพระมหากษัตริย์ของสหราชอาณาจักรได้ค้นพบที่ทางใหม่สำหรับตน แทนที่บทบาทดั้งเดิมและความรับผิดชอบทางการเมืองที่หายไปพร้อมกับพระราชอำนาจ จากนั้นไปภาระหน้าที่ของพระประมุขหาใช่การบริหารราชการแผ่นดิน การผลักดันนโยบายสาธารณะโดยตรง การกำกับควบคุมรัฐบาล การดำเนินนโยบายต่างประเทศ หรือการปกป้องรักษาจักรวรรดิ ทว่าเป็นการธำรงไว้ซึ่งความชอบธรรม เพื่อให้สามารถเป็นสัญลักษณ์แห่งชาติ เป็นศูนย์รวมจิตใจของผู้คน เป็นแก่นแกนที่นิยามความเป็นบริเตน ตลอดจนเป็นเสาหลักที่ค้ำจุนความต่อเนื่องทางวัฒนธรรม¹⁶⁷ อาจเสนอว่า หลังบรรลुการเป็นระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญแล้ว พัฒนาการหรือประวัติศาสตร์ของระบอบราชาธิปไตยเป็นเรื่องการปรับตัวตามยุคสมัยที่เปลี่ยนไป โดยมีเป้าหมายอยู่ที่การทำให้สถาบันพระมหากษัตริย์ยังได้รับยอมรับและเป็นที่นิยมในสังคมมากที่สุด¹⁶⁸ ยกตัวอย่างสมเด็จพระเจ้าจอร์จที่ 5 (George V) ผู้เสวยราชสมบัติต่อจากสมเด็จพระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ 7 ทรงตัดสายสัมพันธ์ทางเครือญาติอันเก่าแก่กับทางเยอรมันที่ดำรงอยู่มาตั้งแต่รัชสมัยของพระเจ้าจอร์จที่ 1 เมื่อเกือบ 2 ศตวรรษก่อนเพื่อหนีปัญหาที่อาจสั่นคลอนสถาบันพระมหากษัตริย์หลังสหราชอาณาจักร

¹⁶⁶ Cannon and Griffiths, *The Oxford*, 582-583, 585; Christopher Hibbert, *Edward VII: The Last Victorian King* (New York: Palgrave Macmillan, 2007), 205-207.

¹⁶⁷ แนวโน้มพัฒนาการเช่นนี้มีได้จำกัดเฉพาะสหราชอาณาจักร ทว่ายังพบได้ในชาติยุโรปอื่นที่เป็นระบอบราชาธิปไตยด้วย ดู Juli F. Minoves-Triquel, *Monarchy, a Democratic Paradox: The Head of State in European Parliamentary Democracies* (PhD diss., Yale University, New Haven, 2011), 27-28.

¹⁶⁸ ดู Robert Hazell and Bob Morris, *The Role of Monarchy in Modern Democracy: European Monarchies Compared* (Oxford and London: Hart, 2020), 6.

ประกาศสงครามกับเยอรมัน พระองค์ทรงจริงจังถึงขนาดเปลี่ยนชื่อราชวงศ์จาก “ซัคเซิน-โคบูร์กและโกทา” (Saxe-Coburg and Gotha) เป็น “วินด์เซอร์” (Windsor) ซึ่งฟังดูเป็นอังกฤษ¹⁶⁹ ก่อนทรงสถาปนาเครื่องราชอิสริยาภรณ์เพิ่มเติม 2 ตระกูล นัยสำคัญคือเครื่องราชอิสริยาภรณ์ตระกูลใหม่เหล่านี้มีเงื่อนไขการพระราชทานที่ครอบคลุมบุคคลหลากหลายประเภทมาก ไม่จำกัดแต่พวกชนชั้นสูงแบบเครื่องราชอิสริยาภรณ์ตระกูลอื่น ส่งผลให้สมเด็จพระเจ้าจอร์จที่ 5 ทรงมีโอกาเข้าถึงคนธรรมดาสามัญ รวมถึงสตรีเพศ แกนนาสภาพแรงงาน และนักการเมืองแนวสังคมนิยม ภายในไม่ช้าจะเป็นที่ประจักษ์ว่าต่อไปให้เป็นผู้สังคมนิยม ทุกคนล้วนอยากได้และภูมิใจกับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่พระมหากษัตริย์พระราชทานให้แก่ตน จึงเข้าใจได้ทีในยุคสมัยนั้นมีการสรรเสริญสมเด็จพระเจ้าจอร์จที่ 5 ว่า “พระเจ้าแผ่นดินของประชาชน” (People’s King)¹⁷⁰ หรือในกรณีของสมเด็จพระเจ้าจอร์จที่ 6 (George VI) ผู้ทรงครองราชย์ระหว่าง ค.ศ. 1936 - 1952 พระองค์รวมถึงพระบรมวงศานุวงศ์ทรงแสดงบทบาทในการเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนได้อย่างยอดเยี่ยมตลอดช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 แถมทรงมีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายและปลอดจากเรื่องอื้อฉาว ผลที่ตามมาคือคะแนนนิยมในสถาบันพระมหากษัตริย์ที่เพิ่มมากขึ้นอีก โดยเฉพาะตอนที่สงครามโลกครั้งที่ 2 จบลง คนจำนวนไม่น้อยมองพระองค์ด้วยความรู้สึกรักชาติว่า ทรงเป็นหนึ่งในสัญลักษณ์ของการต่อสู้กับฝ่ายอักษะ เพื่อเอกราชและความอยู่รอดของบ้านเมือง¹⁷¹ อนึ่ง ต่อมาภายหลังการปรับตัวของสถาบันพระมหากษัตริย์จะมีได้เน้นเฉพาะเรื่องบทบาททางสังคม

¹⁶⁹ เจ้าชายอัลเบิร์ต พระสวามีของสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรีย ทรงมาจากราชวงศ์ซัคเซิน-โคบูร์กและโกทา พระราชโอรสของทั้งคู่ ซึ่งรวมถึงสมเด็จพระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ 7 จึงสังกัดอยู่กับราชวงศ์ดังกล่าวมิใช่ราชวงศ์ฮันโนเวอร์

¹⁷⁰ Starkey, *Crown*, 478-480. ดูรวม Jennings, *Cabinet*, 350.

¹⁷¹ Sarah Bradford, *George VI* (London: Penguin, 2011), Chapter 9-10.

ยิ่งพอการเมืองแบบมวลชน (mass politics) ทวีความเข้มข้น ประกอบกับการมาถึงของสื่อสมัยใหม่ (modern media) การปรับตัวยังต้องครอบคลุมไปถึงการบริหารจัดการงบประมาณและการรักษาภาพลักษณ์ที่เข้มงวดกว่าเดิมด้วย ดังที่จะอภิปรายในอนาคต

ถึงจุดนี้ จะเห็นว่า รากฐานความชอบธรรมที่รองรับสถาบันพระมหากษัตริย์ของสหราชอาณาจักรได้แปรเปลี่ยนไปจากสมัยแรกเริ่มเป็นอย่างมาก กล่าวคือ บรรดาพระมหากษัตริย์ตั้งแต่ก่อนยุคเจ็ดอาณาจักรใช้วีรกรรม โดยเฉพาะในสนามรบ ประกอบกับการยอมรับของคนในชุมชนและพิธีกรรมอันเคร่งขรึมตระการตาที่มุ่งสร้างภาพความเชื่อมโยงระหว่างผู้ปกครองกับเทพเจ้าศักดิ์สิทธิ์ตามคติความเชื่อของพวกเพแกน เพื่อขึ้นสู่และรักษาอำนาจไว้ รากฐานความชอบธรรมยังถือว่าไม่มีความสลับซับซ้อนมาก เนื่องจากผู้ปกครองเป็นเพียงพระมหากษัตริย์ระดับภูมิภาคที่บริหารจัดการชุมชนขนาดเล็กหรือขนาดกลาง แลมีอิทธิพลทางความคิดของชนเผ่าเยอรมันที่ทำให้เกณฑ์ความเห็นชอบของผู้ที่ถูกปกครองมีความสำคัญใกล้เคียงกับเกณฑ์เลือดเนื้อเชื้อไข อย่างไรก็ตามการแผ่อิทธิพลของศาสนาคริสต์ราวสิ้นศตวรรษที่ 5 จะเป็นจุดพลิกผันสำคัญ พระมหากษัตริย์หลายคนหันมาเข้ารับและตั้งใจใช้พิธีกรรมของศาสนาคริสต์ที่เป็นระบบและดูลังการกว่าพิธีกรรมแบบเพแกนให้เป็นประโยชน์ในแง่การปลุกฝังกลุ่มเกล่าผู้ที่ถูกปกครองให้ยอมรับการปกครองของตน เท่ากับว่า รากฐานความชอบธรรมกลายเป็นเรื่องศรัทธาต่อพระผู้เป็นเจ้าในศาสนาคริสต์ หรืออธิบายอีกแบบว่า พระมหากษัตริย์มีความชอบธรรมที่จะปกครองจากการพยายามทำให้ทั้งสังคมยอมรับว่า ตนเป็นคริสต์ศาสนิกชนที่ดีและคนที่อุทิศตัวรับใช้พระผู้เป็นเจ้าด้วยใจสุจริต ผลพวงส่วนหนึ่งของพัฒนาการนี้คือการที่พระสันตะปาปาที่กรุงวาติกันสามารถแสดงบทบาทรับรองความชอบธรรมให้แก่พระมหากษัตริย์ได้ ต่อมาเมื่ออำนาจของพระมหากษัตริย์มีความเข้มข้นและการรวมศูนย์ที่สูงจนตกผลึกเป็นระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ แน่แน่นอนว่าความชอบธรรมย่อมขึ้นอยู่กับฝีมือด้านการบริหารราชการแผ่นดินของพระมหากษัตริย์

เป็นสำคัญ นอกเหนือจากพิธีกรรมและความสัมพันธ์กับศาสนจักร พระมหากษัตริย์ในฐานะผู้ปกครองต้องแสดงให้เห็นว่าตนสามารถปกป้องทุกคนจากผู้รุกราน สร้างความสมบูรณ์พูนสุข และแผ่ขยายอิทธิพลของอาณาจักรได้ รากฐานความชอบธรรมลักษณะนี้จะมีอิทธิพลเรื่อยมาจนกระทั่งการปฏิวัติอันรุ่งโรจน์เมื่อ ค.ศ. 1688 เพราะบทบาทด้านการปกครองของพระมหากษัตริย์เริ่มถูกจำกัดอย่างรัดกุม ก่อนเปลี่ยนผ่านสู่ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญสำเร็จในรัชสมัยของสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรีย นับแต่นั้นมา พระมหากษัตริย์ของสหราชอาณาจักรต้องหารากฐานความชอบธรรมใหม่แทนผลงานด้านการบริหารประเทศ สุดท้ายคำตอบคือการแสดงบทบาททางสังคม เพื่อให้สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นสัญลักษณ์และศูนย์รวมจิตใจของชาติ บทบาทนี้ดำเนินการผ่านสารพัดโครงการที่สานสัมพันธ์ระหว่างสถาบันพระมหากษัตริย์กับสังคมโดยตรง ตั้งแต่การมอบเครื่องราชอิสริยาภรณ์แก่คนทั่วไปที่ทำความดีต่อส่วนรวม การอุปถัมภ์มูลนิธิและองค์กรสาธารณกุศล การส่งเสริมกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรม การสร้างขวัญกำลังใจในยามวิกฤติ ไปจนถึงการพบปะเยี่ยมเยียนประชาชนด้วยความเป็นกันเอง จุดเน้นในแง่ความชอบธรรมมิใช่การเป็นผู้ใกล้ชิดกับเทพเจ้าเบื้องบน ผู้ปกครองที่ปราดเปรื่อง คริสต์ศาสนิกชนที่น่าเลื่อมใส หรือภาพแทนความเกรียงไกรของจักรวรรดิ ทว่าอยู่ที่การเป็น “พระมหากษัตริย์ของประชาชน” ให้ได้

สำหรับมิติทางการเมือง แน่นนอนว่ายิ่งผ่านไปนานวัน พระราชอำนาจและบทบาททางการเมืองก็ยิ่งถูกจำกัดด้วยความเป็นไปทั้งในและนอกสภา กรณีหนึ่งที่สะท้อนข้อเท็จจริงในแง่นี้ได้เด่นชัดที่สุดในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 คือการสละราชสมบัติของสมเด็จพระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ 8 (Edward VIII) ปลาย ค.ศ. 1936 พระองค์ทรงตกหลุมรักสตรีชาวอเมริกันนามว่า วอลลิส ซิมป์สัน (Wallis Simpson) ตั้งแต่สมัยที่ยังทรงเป็นองค์รัชทายาท ก่อนทรงยินยอมไม่นานหลังเสด็จขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์เมื่อเดือนมกราคม ค.ศ. 1936 ว่าจะอภิเษกสมรสกับซิมป์สัน ปัญหาคือซิมป์สันเป็นหญิงหม้ายที่ผ่านการแต่งงาน

มาแล้วถึง 2 ครั้ง¹⁷² การที่พระองค์จะทรงมีซิมป์สันเป็นพระมเหสีอย่างเป็นทางการย่อมขัดกับบทบาทในฐานะประมุขของคริสตจักรแห่งอังกฤษที่ยังไม่ยอมรับการหย่าร้าง มีพักเอ่ยถึงสายสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างซิมป์สันกับทางการเยอรมันที่สร้างความวิตกให้แก่รัฐบาลสหราชอาณาจักรยิ่งนัก¹⁷³ ความปรารถนาส่วนตัวของสมเด็จพระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ 8 ทำให้ทรงต้องเผชิญหน้ากับรัฐบาลในที่สุดก่อนทรงตัดสินใจสละราชสมบัติเมื่อชัดเจนว่า รัฐบาลจะไม่โอนอ่อนตามพระองค์ และการเดินหน้าอภิเษกสมรสกับซิมป์สันย่อมทำให้รัฐบาลประท้วงด้วยการลาออกอย่างแน่อน นำไปสู่วิกฤตการณ์ทางรัฐธรรมนูญที่รังแต่จะส่งผลเสียต่อสถาบันพระมหากษัตริย์¹⁷⁴ สมเด็จพระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ 8 ทรงสละราชสมบัติเมื่อวันที่ 11 ธันวาคม ค.ศ. 1936 แล้วทรงสมรสกับซิมป์สันในปีถัดมา เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นยืนยันสถานะที่เหนือกว่าของรัฐบาลในความสัมพันธ์กับสถาบันพระมหากษัตริย์ แม้แต่เรื่องที่เมื่อพิจารณาโดยผิวเผินอาจดูเป็นประเด็นส่วนตัวอย่างการอภิเษกสมรสก็ยังอยู่ในการควบคุมของฝ่ายแรก และเมื่อสองฝ่ายขัดแย้งกันแบบไม่อาจหาทางออก ฝ่ายที่ต้องพินจากตำแหน่งไปคือพระประมุขมิใช่คณะรัฐมนตรี

¹⁷² อันที่จริง ตอนที่สมเด็จพระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ 8 เสด็จขึ้นครองราชย์ ซิมป์สันยังมีสถานะสมรสและกำลังอยู่ระหว่างการทำเรื่องหย่าร้างกับสามีคนล่าสุด

¹⁷³ ณ ขณะนั้น สหราชอาณาจักรยังไม่ได้เริ่มทำสงครามกับเยอรมัน ซึ่งมี ออดอล์ฟ ฮิตเลอร์ (Adolf Hitler) เป็นผู้นำสูงสุด แต่ความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศกำลังทวีความตึงเครียดอย่างรวดเร็ว

¹⁷⁴ Michael Bloch, *The Reign and Abdication of Edward VIII* (Reading: Black Swan, 1990), 98-108.

พระนาม	ช่วงปีที่ครองราชย์
พระเจ้าเจมส์ที่ 2	ค.ศ. 1685 - 1688
พระเจ้าวิลเลียมที่ 3 และ สมเด็จพระราชินีนาถแมรีที่ 2 (ร่วมกัน)	ค.ศ. 1689 - 1702
สมเด็จพระราชินีนาถแอนน์	ค.ศ. 1702 - 1707
พระเจ้าจอร์จที่ 1	ค.ศ. 1714 - 1724
พระเจ้าจอร์จที่ 2	ค.ศ. 1724 - 1760
สมเด็จพระเจ้าจอร์จที่ 3	ค.ศ. 1760 - 1820
สมเด็จพระเจ้าจอร์จที่ 4	ค.ศ. 1820 - 1830
สมเด็จพระเจ้าวิลเลียมที่ 4	ค.ศ. 1830 - 1837
สมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรีย	ค.ศ. 1837 - 1901
สมเด็จพระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ 7	ค.ศ. 1901 - 1910
สมเด็จพระเจ้าจอร์จที่ 5	ค.ศ. 1910 - 1936
สมเด็จพระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ 8	ค.ศ. 1936
สมเด็จพระเจ้าจอร์จที่ 6	ค.ศ. 1936 - 1952
สมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2	ค.ศ. 1952 - 2022
สมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3	ค.ศ. 2022 - ปัจจุบัน

พระมหากษัตริย์ของบริเตนใหญ่ หรือสหราชอาณาจักร
นับตั้งแต่การปฏิวัติอันรุ่งโรจน์เมื่อ ค.ศ. 1689

11.3. อำนาจหน้าที่และข้อปฏิบัติตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ

ประเด็นอำนาจหน้าที่และข้อปฏิบัติตามกฎหมายรัฐธรรมนูญที่กำกับสถาบันพระมหากษัตริย์ของสหราชอาณาจักรมีความสลับซับซ้อนและครอบคลุมสารพัดมิติมาก ส่วนสำคัญเพราะสหราชอาณาจักรใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี จึงไม่มีการบัญญัติหลายเรื่องไว้เป็นลายลักษณ์อักษร แรกยอมรับวิถี หรือจารีตที่ยึดถือกันมายาวนานเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายรัฐธรรมนูญด้วย¹⁷⁵ การจะบอกว่าสิ่งใดชอบหรือไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญในบางกรณีจึงขึ้นอยู่กับการวินิจฉัยของแต่ละคนเป็นหลัก หากได้มีคำตอบที่แน่นอนตายตัวเสมอไป คล้ายข้อสังเกตที่เนวิล เชมเบอร์เลน (Neville Chamberlain) นายกรัฐมนตรีของสหราชอาณาจักร ช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ตั้งว่า “ในโลกการเมือง ‘ขัดต่อรัฐธรรมนูญ’ (unconstitutional) เป็นคำที่ใช้กับคนอื่นซึ่งทำอะไรบางอย่างที่คุณไม่ชอบ”¹⁷⁶แน่นอนว่า สภาพการณ์เช่นนี้ย่อมครอบคลุมถึงสถาบันพระมหากษัตริย์ด้วย อำนาจหน้าที่และข้อปฏิบัติจำนวนไม่น้อยเป็นเรื่องที่รื้อเวลานำมาอภิปรายกันตอนกลายเป็นประเด็น แทนที่จะสามารถหาคำตอบจากกฎหมายฉบับใดฉบับหนึ่งได้เลย ตัวอย่างเช่น แม้กระทั่งปัจจุบันก็ยังไม่เป็นที่แน่ชัดว่า พระมหากษัตริย์สามารถใช้สิทธิยับยั้ง (veto) ร่างพระราชบัญญัติที่ได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาแล้วหรือไม่ ครั้งสุดท้ายที่มีการใช้พระราชเอกสิทธิ์ดังกล่าวคือรัชสมัยของสมเด็จพระราชินีนาถแอนน์ หรือกว่า 200 ปีก่อน ทำให้เกิดความคลุมเครือว่า พระราชเอกสิทธิ์ในการยับยั้งร่างกฎหมายยังคงดำรงอยู่ หรือสูญสิ้นไปแล้ว และถูกแทนที่โดยจารีตที่พระมหากษัตริย์จะต้องให้ความเห็นชอบแก่ร่างกฎหมายทุกฉบับที่รัฐสภาเสนอ เมื่อเป็นเช่นนี้ การศึกษาอำนาจหน้าที่และข้อปฏิบัติของสถาบันพระมหากษัตริย์ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญหลายต่อหลายครั้งจึงต้องอาศัยการศึกษาข้อถกเถียงที่ขัดแย้งกันของแต่ละฝ่ายโดยที่อาจมิได้นำไปสู่คำตอบที่ถูกต้อง หรือบทสรุปเพียงหนึ่งเดียวในตอนจบ

¹⁷⁵ ไม่ชัดเจนด้วยว่า ต้องยาวนานแค่ไหนถึงจะเข้าเกณฑ์

¹⁷⁶ Jennings, *Cabinet*, 13.

เพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจและมีความเป็นระบบ เนื้อหาหลังจากนี้จะแบ่งออกเป็น 6 ส่วนด้วยกัน กล่าวคือ สามส่วนแรกอภิปรายหลักการและแนวคิดพื้นฐานทางรัฐธรรมนูญจำนวนหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ เริ่มต้นจากนิยามของ “พระประมุข” (the Crown) และ “พระราชเอกลิทธิ” (royal prerogative)¹⁷⁷ คำศัพท์เหล่านี้สมควรได้รับความกระจ่างเป็นลำดับแรก ไม่ใช่เพียงเพราะถูกใช้เรียกวัดถุแห่งการศึกษา ทว่ายังสะท้อนหลักการที่รองรับระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของสหราชอาณาจักรอยู่ด้วย ต่อมาจึงค่อยเป็น “หลักการอำนาจอธิปไตยของรัฐสภา” (parliamentary sovereignty) แล้วติดตามมาด้วยแนวคิดที่แยกระหว่าง “ส่วนที่ทรงความสง่างาม” (the dignified part) กับ “ส่วนที่ทรงประสิทธิภาพ” (the efficient part) ของวอลเตอร์ แบจจ็อต ผู้เขียน “รัฐธรรมนูญอังกฤษ” หนังสือที่ทรงอิทธิพลที่สุดเล่มหนึ่งทั้งในแง่การเสนอคำอธิบายและการชี้แนะกลไกทางการเมืองการปกครองของสหราชอาณาจักร ซึ่งแน่นอนว่า ย่อมครอบคลุมส่วนที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ หลังจากนั้น จึงเป็นการพูดถึงอำนาจหน้าที่และข้อปฏิบัติตามกฎหมายรัฐธรรมนูญของสถาบันพระมหากษัตริย์แต่ละด้านในรายละเอียดไล่ตั้งแต่การสืบราชสันตติวงศ์ ความสัมพันธ์กับฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร ไปจนถึงฝ่ายตุลาการ

11.3.1. พระประมุขและพระราชเอกลิทธิ

สำหรับคนทั่วไป คำแปลที่คุ้นเคยที่สุดของ “the Crown” เห็นจะหนีไม่พ้น “มงกุฎ” อย่างไรก็ตาม “the Crown” เป็นคำที่มีนัยพิเศษทางการเมืองการปกครองเมื่ออยู่ในบริบทของสหราชอาณาจักร ตลอดจนเครือจักรภพแห่งประชาชาติ

¹⁷⁷ นักวิชาการไทยบางคนแปล “royal prerogative” ว่า “พระราชอำนาจ” ขณะที่บางคนก็เลือกใช้ศัพท์ภาษาอังกฤษไปเลย ส่วน “the Crown” ก็มักถูกแปลว่า “พระมหากษัตริย์” หรือ “พระเจ้าแผ่นดิน” แต่ถึงอย่างไร คำแปลที่ถูกต้องกว่าน่าจะเป็น “พระราชเอกลิทธิ” กับ “พระประมุข” ตามลำดับ สำหรับเหตุผลสนับสนุนการแปลเช่นนี้ จะมีการอภิปรายต่อไปข้างหน้า

กล่าวคือ “the Crown” มิใช่เพียงเครื่องราชกกุธภัณฑ์ ราชบัลลังก์ หรือกระทั่งองค์พระมหากษัตริย์ หากหมายถึงสิ่งที่ใหญ่โตกว่ามากและเป็นตัวขับเคลื่อนการบริหารราชการแผ่นดินทุกมิติ ตั้งแต่การป้องกันประเทศ การจัดสรรงบประมาณ การรักษาความสงบเรียบร้อยภายใน การบริการสาธารณะ การกำกับดูแลระบบเศรษฐกิจ ไปจนถึงการดำเนินนโยบายทางการทูต อันที่จริง ลำพังสหราชอาณาจักรเพียงแห่งเดียว ขอบเขตของ “the Crown” มีความกว้างขวางครอบคลุมมาก จนพบคำนี้ปรากฏอยู่ทั่วไปประหนึ่งคำธรรมดาสามัญ ไม่ว่าตามเอกราชราชการ สนธิสัญญา ตั๋วบทกฎหมาย หนังสือวิชาการ ตำราประวัติศาสตร์ ถ้อยแถลงของนักการเมือง บทความหนังสือพิมพ์ หรือแม้แต่ละครโทรทัศน์ บ้างใช้แทนอำนาจรัฐ บ้างใช้แทนรัฐบาล บ้างใช้แทนสถาบันพระมหากษัตริย์ และบ้างใช้แทนตัวบุคคลผู้ครองราชบัลลังก์ เป็นเหตุให้คำว่า “the Crown” มีความสับสนไหลย่นัก¹⁷⁸ ถึงขนาดที่ต่อให้เป็นคำที่มีความสำคัญในทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ แต่กลับยังไม่มีนิยามกลางที่คนให้การยอมรับกันตราบนานทุกวันนี้¹⁷⁹ ความหมายมักแปรผันตามบริบทและเจตนาของผู้ใช้ แต่ละกลุ่มเป็นหลัก

หากต้องพยายามทำความเข้าใจว่า “the Crown” นั้นหมายถึงอะไร ในทางการเมืองการปกครองของสหราชอาณาจักร วิธีการหนึ่งที่คงพอช่วยตอบคำถามได้บ้างคือการสืบสาวที่มาที่ไปของคำ (etymology) ย้อนกลับไปประมาณ 1,000 ปีที่แล้ว หรือในยุคแองโกล-แซ็กซอน ไม่ปรากฏว่า มีการใช้คำว่า “the Crown” หรือ “cynehelm” ในภาษาอังกฤษแบบเก่า และ “corona”

¹⁷⁸ บางคนมองว่า ไม่ใช่ความสับสนไหล ทว่าเป็นความคลุมเครือ หรือกระทั่งความมกง่ายของผู้ใช้ที่ไม่ต้องการระบุอย่างชัดเจนว่า ตนกำลังพูดถึงสิ่งใด ดู F. W. Maitland, *The Constitutional History of England: A Course of Lectures Delivered* (New Jersey: The Lawbook Exchange, 2001), 418.

¹⁷⁹ ดู David Torrance, *The Crown and the Constitution* (n.p.: House of Commons Library, 2023), 7, accessed April 17, 2023, <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-8885/CBP-8885.pdf>.

ในภาษาละติน เรียกสิ่งใดนอกเหนือจากวัตถุที่ใช้สวมศีรษะเพื่อปกป้องสถานะการเป็นผู้ปกครอง จนกระทั่งภายหลังการยึดครองของพวกนอร์แมนนับตั้งแต่ ค.ศ. 1066 คำดังกล่าวค่อยเริ่มมีความหมายแฝงที่สื่อถึงสิทธิทางการปกครอง บางประการเหนือดินแดนอังกฤษที่พระมหากษัตริย์ครอบครองอย่างเป็นเอกเทศ จากคริสตจักรโรมันคาทอลิก หาใช่มงกุฎเพียงเท่านั้น¹⁸⁰ ต่อมา คำว่า “the Crown” จะปรากฏบ่อยขึ้นในบันทึก หรือเอกสารทางการที่พูดถึงอิสรภาพ สิทธิ และความคุ้มกัน (immunities) ที่ผูกติดอยู่กับราชบัลลังก์เป็นการเฉพาะ บางกรณีรวมถึงที่ดินและทรัพย์สินด้วย โดยจุดที่ควรตั้งข้อสังเกตคือ พอเข้าสู่ศตวรรษที่ 12 เป็นอย่างช้า ก็เริ่มมีการแบ่งระหว่างพระมหากษัตริย์ในฐานะตัวบุคคลที่กำลังครองราชสมบัติ กับ “the Crown” ในฐานะตำแหน่งที่เป็นนามธรรม พระมหากษัตริย์สิ้นพระชนม์และเปลี่ยนแปลงได้ ทว่า “the Crown” จะดำรงอยู่ถาวรตลอดไป (perpetual) ยกตัวอย่าง กลางทศวรรษ 1150 เจ้าชายเฮนรี (Henry) ผู้ที่กำลังพยายามชิงราชบัลลังก์อังกฤษจากพระเจ้าสตีเฟน¹⁸¹ ทรงรับปากผู้นำศาสนจักรบางคนว่า จะยกผลประโยชน์ทางศุลกากรที่เป็นของ “the Crown” ให้ ถ้าตนขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์ได้สำเร็จ ขณะที่พระเจ้าสตีเฟน ทรงให้คำมั่นตอนทำข้อตกลงสงบศึกกับเจ้าชายเฮนรีว่า หลังตนสิ้นพระชนม์ ฝ่ายหลังจะได้ปราสาทที่ “the Crown” ถือกรรมสิทธิ์ สำหรับกรณีตัวอย่างเหล่านี้ “the Crown” มิใช่แค่มงกุฎ ทว่าเป็นบางสิ่งบางอย่างที่ใหญ่กว่าและแยกจากองค์พระมหากษัตริย์¹⁸² ท้ายที่สุด หลังล่วงเลยเข้าสู่ศตวรรษที่ 13 “the Crown” ก็ถูกจำกัดขอบเขตอำนาจหน้าที่ให้เหลือแต่เฉพาะฝ่ายบริหารเป็นหลักเท่านั้น จากเดิมที่มีครอบคลุมทั้งฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายตุลาการ ซึ่งก่อนหน้านั้นยังไม่เริ่มมีการแบ่งแยกออกจากกัน¹⁸³ แฉมพอยุคสมบูรณ์อำนาจอธิปไตย

¹⁸⁰ George Garnett, “The Origins of the Crown,” *Proceedings of the British Academy* 89 (1996): 172-173.

¹⁸¹ สองฝ่ายต่อสู้กันด้วยกำลังอย่างดุเดือดในสงครามกลางเมืองที่กินเวลาถึง 15 ปี

¹⁸² ดู Ibid., 173-212.

¹⁸³ Torrance, *The Crown*, 7.

สิ้นสุดลง โดยเฉพาะเมื่อเกิดการปฏิวัติอันรุ่งโรจน์ใน ค.ศ. 1688 ธรรมชาติของ “the Crown” ก็พลิกโฉมไปอย่างถาวร คือไม่เพียงตกอยู่ภายใต้การกำกับควบคุมที่เคร่งครัดของฝ่ายนิติบัญญัติ หากยังมีนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี คณะกรรมการ และข้าราชการทั้งหลายเป็นผู้รับผิดชอบการใช้อำนาจบริหารผ่านการว่าราชการแผ่นดินในทางปฏิบัติแทนพระมหากษัตริย์¹⁸⁴

จากข้างต้น แม้เป็นคำเก่าแก่ที่ดำรงอยู่มาเกือบพันปี แต่ตราบจนปัจจุบัน ก็ยังไม่ปรากฏนิยามของ “the Crown” ที่ทุกฝ่ายยอมรับ อย่างไรก็ตาม พอได้สำรวจนิยามที่เสนอโดยผู้เชี่ยวชาญและนักกฎหมายซึ่งมีบทบาทโดดเด่นในอดีต อาจพอสรุปว่า มีนิยามอยู่ทั้งหมด 2 ประเภท เริ่มจากประเภทที่ 1 คือนิยามที่ให้ “the Crown” หมายถึงฝ่ายบริหาร รัฐบาล หรือภาครัฐ แจ็ค ซีม่อน (Jack Simon) สมาชิกสภาขุนนางที่ทำหน้าที่ผู้พิพากษาศาลสูง (law lord) แสดงความเห็นระหว่างการพิจารณาคดีเมื่อ ค.ศ. 1978 ว่า “the Crown” เป็นสัญลักษณ์แทน “อำนาจทั้งหลายของรัฐบาลที่แต่เดิมอยู่ในมือของผู้ที่สวมมงกุฎ”¹⁸⁵ ขณะที่ เคนเนธ ดิปล็อก (Kenneth Diplock) สมาชิกสภาขุนนางที่เป็นผู้พิพากษาศาลสูงอีกคนก็อธิบายในวาระเดียวกันกับไซมอนว่า สำหรับเขา “the Crown” คือรัฐบาลในฐานะนิติบุคคลที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวกันของกลุ่มคน (corporation aggregate) ซึ่งครอบคลุม “รัฐมนตรีกับรัฐมนตรีช่วย (parliamentary secretaries) ทุกคนผู้คอยกำกับชี้แนะภารกิจด้านการปกครอง (administrative work) ของรัฐบาลที่ดำเนินการโดยบรรดาข้าราชการที่เป็นลูกจ้างของกระทรวง ทบวง กรม (government departments) ทั้งหมด”¹⁸⁶

¹⁸⁴ Maitland, *The Constitutional*, 383-384. ดูร่วม Cheryl Saunders, “The Concept of the Crown,” *Melbourne University Law Review* 38, no. 3 (2015): 876.

¹⁸⁵ Torrance, *The Crown*, 8.

¹⁸⁶ Ibid., 8-9; William Wade, “The Crown, Ministers and Officials: Legal Status and Liability,” in *The Nature of the Crown: A Legal and Political Analysis*, ed. Maurice Sunkin and Sebastian Payne (Oxford; New York: Oxford University Press, 1999), 23.

ดิป्लीอมาวิจารณ์ปัญหาของการใช้คำว่า “the Crown” ไว้ด้วยและควรนำมาพิจารณา ดังนี้

“ตลอดช่วงเวลานับศตวรรษ [องค์พระมหากษัตริย์] ได้ถูกปรับเปลี่ยนโฉม (transformed) ผ่านพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง (continuous evolution) ของรัฐธรรมนูญประเทศนี้จากการปกครองส่วนตัวขององค์พระมหากษัตริย์ที่เป็นเจ้าของที่ดินในระบบศักดินาสู่ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งยุคปัจจุบัน แต่ถึงอย่างไร คำศัพท์ที่นักกฎหมายมหาชนใช้กันกลับตามพัฒนาการที่ว่าไม่ทัน (not kept pace) และยิ่งสอดคล้องกับความเป็นจริงทางรัฐธรรมนูญในสมัยที่สถาบันพระมหากษัตริย์อยู่ภายใต้ราชวงศ์ทิวดอร์ หรือกระทั่งภายใต้พวกนอร์แมน มากกว่าความเป็นจริงทางรัฐธรรมนูญของศตวรรษที่ 20 ไม่ต้องสงสัยเลยว่าสำหรับยุคสมัยที่อำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหารถูกใช้โดยพระมหากษัตริย์ตามใจชอบ การใช้ ‘พระประมุข’ (the Crown) อันเป็นคำอุปมาที่สื่อถึงราชสัญลักษณ์ ย่อมเป็นวิธีที่สะดวกเวลาจะหมายความและแบ่งแยกระหว่างองค์พระมหากษัตริย์ตอนดำเนินเรื่องของรัฐบาลในฐานะผู้มีตำแหน่งทางการเมืองกับองค์พระมหากษัตริย์ตอนดำเนินเรื่องส่วนตัวในฐานะปัจเจกบุคคล แต่ถ้าให้ทำแบบเดิมต่อมาถึงปัจจุบันนี้ด้วยการกล่าวถึง ‘พระประมุข’ ว่า ดำเนินเรื่องในทางนิติบัญญัติ หรือทางบริหารของรัฐบาล ซึ่งในความเป็นจริงที่แตกต่างไปจากเรื่องสมมติทางกฎหมาย ถูกตัดสินโดยบุคคลอื่นที่มีใช้องค์พระมหากษัตริย์เอง ย่อมมีความเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดความสับสน”¹⁸⁷

¹⁸⁷ F. A. Mann, *Foreign Affairs in English Courts* (Oxford: Oxford University Press, 1986), 2.

ทัศนะข้างต้นของดิปล็อค ที่มอง “the Crown” ในยุคปัจจุบันว่า หมายความว่ารัฐบาลมากกว่าพระมหากษัตริย์ สอดคล้องกับ เอ. ดับเบิลยู. แบริดลีย์ และ (A. W. Bradley) เค. ดี. ยิวอิงค์ (K. D. Ewing) สองนักวิชาการด้านกฎหมายมหาชนที่เสนอคำอธิบายว่า “the Crown” คือ “องค์กรรวม (collective entity) ของสิ่งที่ในทางกฎหมายมีสถานะเทียบเท่ารัฐบาลกลาง (central government)” ซึ่งต่างจาก “รัฐอธิปัตย์” (the Sovereign) อันเป็นคำที่หลายคนมักใช้เวลาพูดถึงการกระทำหรือการตัดสินใจขององค์พระมหากษัตริย์ (monarch) เป็นการส่วนตัว”¹⁸⁸

ถัดมาประเภทที่ 2 นักกฎหมายและนักวิชาการอีกกลุ่มหนึ่งนิยามหรือมีแนวโน้มที่จะมอง “the Crown” ว่า หมายถึงพระมหากษัตริย์ทั้งในฐานะสถาบันการเมืองและตัวบุคคลผู้ครองตำแหน่ง เซอร์วิลเลียม เวด (William Wade) นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายปกครอง สรุบบทที่ฟังดูรวบรัดว่า “the Crown” นั้น “หมายความว่าเพียงสมเด็จพระราชินีนาถ (the Queen)” แล้วจึงขยายความต่อไปว่า สมเด็จพระราชินีนาถ หรือ “the Crown” ไม่เพียงมีอำนาจกระทำการในทางการเมืองและทางรัฐธรรมนูญว่ายังมีความเป็นบุคคลตามกฎหมาย (legal personality) ด้วย ไม่ว่าในแบบบุคคลธรรมดา (natural person) หรือแบบนิติบุคคลที่เกิดจากคนเพียงรายเดียว (corporation sole) เหตุเพราะ “the Crown” สามารถมอบที่ดินหรือทำสัญญาด้วยตนเองได้¹⁸⁹ นอกจากนี้ เซอร์ลีซานเดอร์ส (Cheryl Saunders) ศาสตราจารย์ด้านนิติศาสตร์ ไม่ได้ระบุลงไปชัดเจนว่า “the Crown” คือพระมหากษัตริย์ แต่เธออภิปรายอย่างละเอียดถึงเหตุผลที่ไม่ควรยึดแนวคิดที่ให้ “the Crown”

¹⁸⁸ Bradley and Ewing, *Constitutional*, 242. สำหรับตัวอย่างเพิ่มเติมกับคำอธิบาย ดู Mark Freedland, “The Crown and the Changing Nature of Government,” in *The Nature of the Crown: A Legal and Political Analysis*, ed. Maurice Sunkin and Sebastian Payne (Oxford; New York: Oxford University Press, 1999), 113-119.

¹⁸⁹ Wade, “The Crown,” 24.

เท่ากับรัฐบาล ฝ่ายบริหาร หรือภาครัฐ กล่าวคือ เนื่องด้วยพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ “the Crown” เป็นรากฐานรองรับการใช้อำนาจสาธารณะ และเชื่อมโยงกับแนวคิดเรื่อง “พระมหากษัตริย์ทรงมีอาชญากรรมทำผิด” (the king can do no wrong) การมองว่า “the Crown” คือรัฐบาล จึงเสี่ยงที่จะทำให้ฝ่ายหลังมีความคุ้มกันไม่มากนักน้อยจากการดำเนินการเอาผิด หรือเรียกร้องทางกฎหมายบางประการ หรือสรุปอีกแบบคือ รัฐบาลอาจได้ “the Crown” เป็นเสมือน “เกราะกำบัง” (shield)¹⁹⁰

ถึงที่สุดแล้ว ดูเป็นที่ยอมรับกันพอสมควรว่า เป็นเรื่องลำบาก หรือกระทั่งไม่จำเป็นที่จะต้องเลือกนิยามแค่เพียงประเภทเดียว¹⁹¹ นิโคลัส บราวน์-วิลคินสัน (Nicholas Browne-Wilkinson) สมาชิกสภาขุนนางที่ทำหน้าที่ผู้พิพากษาศาลสูงระดับอาวุโส (senior law lord)¹⁹² สรุปว่า “The Crown” เป็น “แนวคิดที่ขาดความแน่นอนชัดเจน (amorphous) อีกทั้งเป็นนามธรรม (abstract)” ด้วยเหตุนี้ จึงไม่มีทางนิยามได้¹⁹³ ส่วนนักวิชาการอย่างปีเตอร์ ลีย์แลนด์ (Peter Leyland) ก็อาศัยการอธิบายแบบที่ไม่เจาะจงไปทางใดทางหนึ่งว่า “the Crown” คือ “สมเด็จพระราชินีนาถ” (the Queen) และขณะเดียวกันก็หมายถึง “ผู้คน หรือองค์กรที่ใช้อำนาจซึ่งในทางประวัติศาสตร์เป็นอำนาจส่วนตัวของพระมหากษัตริย์”¹⁹⁴ สอดคล้องกับลอร์ดเทมเปิลแมน (Lord Templeman) ที่เสนอว่า “the Crown” มีสองความหมายได้แก่ “องค์พระมหากษัตริย์” (monarch) กับ “ฝ่ายบริหาร” (executive)¹⁹⁵

¹⁹⁰ Saunders, “The Concept,” 876-877.

¹⁹¹ อย่างไรก็ตาม การประเมินของ เจเน็ต แมคลีน (Janet McLean) นิยามที่ให้ “the Crown” เท่ากับฝ่ายบริหารนั้นเริ่มมีความแพร่หลายกว่านับตั้งแต่ทศวรรษ 1860 เป็นต้นมา ดู Ibid., 875.

¹⁹² ตำแหน่งนี้หมดไปแล้วภายหลังการจัดตั้งศาลสูงสุดที่แยกออกมาจากสภาขุนนาง จึงพอกล่าวได้ว่าเป็นตำแหน่งที่มีสถานะเทียบเท่าประธานศาลสูงสุดของสหราชอาณาจักรในปัจจุบัน

¹⁹³ Torrance, *The Crown*, 8.

¹⁹⁴ Peter Leyland, *The Constitution of the United Kingdom: A Contextual Analysis* (Oxford; Portland: Hart Publishing, 2016), 96.

¹⁹⁵ Bradley and Ewing, *Constitutional*, 806.

เหตุที่ขาดนิยามตายตัวของ “the Crown” ทั้งที่เป็นคำที่มีความสำคัญมาก น่าจะเพราะสหราชอาณาจักรไม่เคยยอมรับแนวคิดเรื่องรัฐอย่างจริงจัง เปรียบเทียบกับประเทศอื่น สหราชอาณาจักรมิได้ใช้รัฐเป็นฐาน หรือหลักอ้างอิงเลย กิจการของรัฐบาลดำเนินไปในนามของ “the Crown”¹⁹⁶ เพราะฉะนั้น คำว่า “the Crown” จึงปรากฏอยู่ทั่วไปหมด แม้ประเทศไม่ได้เป็นระบอบ สมบูรณาญาสิทธิราชย์มานานแล้วและพระมหากษัตริย์ก็ไม่มีบทบาทด้านการปกครองอีกต่อไป¹⁹⁷

เมื่อพิจารณาความซับซ้อนข้างต้น คงเหมาะสมกว่าถ้าจะแปล “the Crown” ว่า “พระประมุข” แน่นนอนที่สุดคือ สำหรับบริบททางการเมือง การปกครอง “the Crown” ไม่ใช่ “มงกุฏ” ขณะเดียวกัน หากใช้คำว่า “สถาบันพระมหากษัตริย์” (monarchy) หรือ “พระมหากษัตริย์” (monarch) คำถามย่อมตามมาว่า เพราะเหตุใดสหราชอาณาจักรจึงไม่นำคำใดคำหนึ่ง มาใช้แทน “the Crown” ตั้งแต่แรก ทำไมต้องแยกจากกัน มิพักกล่าวถึง ข้อถกเถียงเรื่องนิยามที่มีคนบางกลุ่มไม่เห็นด้วยกับการให้ “the Crown” เท่ากับ “monarchy” หรือ “monarch” ดังที่ได้ประมวลไปข้างต้น หรือถ้าเป็น “องค์อธิปัตย์” (sovereign) ก็น่าจะเผชิญกับปัญหาทำนองเดียวกัน

¹⁹⁶ Ibid., 243. ดูร่วม Martin Loughlin, “The State, the Crown, and the Law,” in *The Nature of the Crown: A Legal and Political Analysis*, ed. Maurice Sunkin and Sebastian Payne (Oxford; New York: Oxford University Press, 1999), 33-38.

¹⁹⁷ เนื้อหาที่อภิปรายมาจำกัดอยู่แต่ที่เกี่ยวกับสหราชอาณาจักร ยังขาดมิติ “the Crown” กับราชอาณาจักรเครือจักรภพ (Commonwealth realm) ซึ่งหมายถึงดินแดนที่ยอมรับ พระมหากษัตริย์ของสหราชอาณาจักรในฐานะประมุขแห่งรัฐ สถานะและบทบาทของ “the Crown” ในราชอาณาจักรเครือจักรภพมีรายละเอียดเฉพาะที่ต่างจากสหราชอาณาจักรพอควร เหตุผลสำคัญ เนื่องจากมีข้าหลวงใหญ่ (Governor-General) ในฐานะผู้แทนพระมหากษัตริย์คอยทำหน้าที่ ประมุขแห่งรัฐ ที่มา อำนาจหน้าที่ ตลอดจนบทบาทของข้าหลวงใหญ่ขึ้นอยู่กับแต่ละประเทศเป็นหลัก ดู Saunders, “The Concept,” 882-895; D. Michael Jackson, *The Crown and Canadian Federalism* (Ontario: Dundurn, 2013), Chapter 2.

อีกทั้งแย้งกับหลักการ “อำนาจอธิปไตยของรัฐสภา” (parliamentary sovereignty) อันเป็นประเด็นที่จะอภิปรายต่อไป ด้วยเหตุนี้ คำว่า “พระประมุข” จึงน่าจะพอมีความลงตัวระดับหนึ่ง แม้ยังห่างจากความสมบูรณ์แบบอยู่ก็ตาม เพราะลำดับแรก คำว่า “the Crown” ในแง่หนึ่งสามารถแปลว่า “พระประมุข” ต่อมา “พระประมุข” มีความหมายครอบคลุมทั้ง “สถาบันพระมหากษัตริย์” และ “พระมหากษัตริย์” ได้ และนอกจากนี้ เมื่อพิจารณาถึงความเป็นมาทางประวัติศาสตร์โดยเฉพาะมติการลดทอนพระราชอำนาจแต่ละด้าน “พระประมุข” ยังไม่ใช่คำที่แปลกแยก หรือผิดแผกจากบริบท ไม่ว่าในยุคสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ยุกระบอบกึ่งราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ หรือยุกระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ อย่างไรก็ตาม ต้องเพิ่มเติมด้วยว่า เช่นเดียวกับ “the Crown” คำว่า “พระประมุข” โดยทั่วไปไม่ได้สื่อถึงรัฐบาลหรือฝ่ายบริหาร เวลาใช้คำนี้จึงต้องตั้งอยู่บนเงื่อนไขของการที่มีนักกฎหมายและนักวิชาการบางกลุ่มต้องการให้ “the Crown” หมายรวมถึงรัฐบาลและฝ่ายบริหารด้วย¹⁹⁸

ประเด็นถัดมาคือนิยามของ “royal prerogative” หากยึดตามคำแปล “prerogative” คือสิ่งที่สงวนไว้เฉพาะสำหรับบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งที่มีสถานะสำคัญเพียงเท่านั้น¹⁹⁹ และเมื่อนำ “royal” มาประกอบ ก็ไม่น่าคลาดเคลื่อนถ้าจะแปล “royal prerogative” ว่า “พระราชเอกสิทธิ์” เท่ากับเป็นกรณีที่ตรงไปตรงมาและไม่ยุ่งยากเหมือน “the Crown” แต่ถึงกระนั้น เนื่องด้วยความสำคัญของพระราชเอกสิทธิ์ ซึ่งไม่ใช่เพียงคำ ทว่าเป็นแนวคิดด้วย จึงควรอภิปรายความหมายของพระราชเอกสิทธิ์ในบริบทของสหราชอาณาจักร โดยสังเขป เพื่อให้เห็นนัยพิเศษที่แฝงอยู่ กล่าวคือ คำว่า “พระราชเอกสิทธิ์” อาจฟังดูเป็นเรื่องของสิทธิ ความคุ้มกัน หรืออำนาจบางประการที่พระมหากษัตริย์ครอบครองอยู่แต่เพียงผู้เดียวโดยเด็ดขาด ไม่อาจถูกจำกัด หรือระงับโดยใครได้

¹⁹⁸ “พระประมุข” “ประมุขแห่งรัฐ”

¹⁹⁹ อาศัยคำแปลจากพจนานุกรมของมหาวิทยาลัยออกซฟอร์ดและของมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์

อย่างไรก็ตาม ความหมายของพระราชเอกสิทธิ์ในสหราชอาณาจักร ได้เป็นเช่นนั้น ยิ่งยุคสมัยปัจจุบัน เอ. วี. ไดซี (A. V. Dicey) นักกฎหมาย ผู้ทรงอิทธิพลที่สุดคนหนึ่งของสหราชอาณาจักร ได้อธิบายไว้ในตำราเมื่อเกือบ 140 ปีก่อนว่า พระราชเอกสิทธิ์คืออำนาจในดุลยพินิจ (discretionary power) ซึ่งยังคงหลงเหลืออยู่กับพระประมุข (the Crown) ทั้งส่วนที่ถูกใช้โดยองค์พระมหากษัตริย์เองและส่วนที่ถูกใช้โดยบรรดารัฐมนตรีของพระองค์ ในทางปฏิบัติ หากไม่มีพระราชบัญญัติที่ออกโดยรัฐสภารองรับ (Act of Parliament) การดำเนินการของรัฐบาลจะชอบด้วยกฎหมายก็ต่อเมื่อเป็นไปโดยพระราชเอกสิทธิ์²⁰⁰ ต่อมาช่วงต้น ค.ศ. 2017 ศาลสูงสรุปความเห็นว่า พระราชเอกสิทธิ์ หมายถึง “อำนาจตกค้างที่ยังอยู่กับพระประมุขและสามารถถูกใช้ได้โดยรัฐมนตรีบนเงื่อนไขที่ว่า การใช้อำนาจนั้นไม่ขัดต่อกฎหมายที่รัฐสภาบัญญัติ”²⁰¹ ถือเป็นนิยามที่ค่อนข้างสอดคล้องกับของไดซี ตลอดจนนักกฎหมายและนักวิชาการอีกบางราย²⁰² แม้ถูกเสนอหากันเกินศตวรรษก็ตาม จะเห็นว่า พระราชเอกสิทธิ์เป็นผลผลิตของพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ แล้วยังมีความเป็นไปได้ที่จะแปรเปลี่ยนต่อไปในแบบที่ลดน้อยถอยลง มิได้ตกผลึกหรือหยุดนิ่งคงที่แล้วแต่อย่างใด คือเดิมทีสิทธิและอำนาจทั้งปวงล้วนอยู่ในมือของพระมหากษัตริย์ ก่อนถูกจำกัดและเพิกถอนทีละด้านอย่างค่อยเป็นค่อยไป จนเท่ากับอำนาจที่หลงเหลืออยู่ ณ ปัจจุบัน และต่อไปในอนาคตข้างหน้า ถ้าหากมีการลดทอนเกิดขึ้นเพิ่มเติมอีก พระราชเอกสิทธิ์ก็ย่อมลดน้อย

²⁰⁰ ดู A. V. Dicey, *Introduction to the Study of the Law of the Constitution* (Indianapolis: Liberty Classics, 1915), 282-283.

²⁰¹ เป็นความเห็นจากคดีที่เกี่ยวกับการนำพาสหราชอาณาจักรออกจากสหภาพยุโรป ดู Gail Bartlett and Michael Everett, *The Royal Prerogative* (n.p.: House of Commons Library, 2017), 4, accessed April 30, 2023, <https://research.briefings.files.parliament.uk/documents/SN03861/SN03861.pdf>.

²⁰² ดู Leyland, *The Constitution*, 87-88; House of Commons, “Memorandum by Mr David Gladstone (MPP 04): The Royal, or Crown, Prerogative,” accessed April 19, 2023, <https://publications.parliament.uk/pa/cm/200304/cmselect/cmpubadm/422/422we03.htm>.

ต่อไป หรือพูดอีกแบบคือ พระราชเอกสิทธิ์มีแต่จะลดลงเท่านั้น ไม่มีทางเพิ่มขึ้นเลย เหมือนที่ เอ. ดับเบิลยู. แบริดลีย์ กับ เค. ดี. ยิววิงค์ สรุปว่า พระราชเอกสิทธิ์เป็นเรื่องของระบบกฎหมายจารีตประเพณี (common law) ไม่ใช่สิ่งที่เกิดจากกฎหมายที่ผ่านการบัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษร (statutory law) ด้วยเหตุนี้แม้กระทั่งรัฐสภาจึงไม่สามารถสร้างและมอบพระราชเอกสิทธิ์ใหม่ให้แก่พระประมุขได้ หากจะมีก็แต่การมอบสิทธิหรืออำนาจให้แก่พระประมุขผ่านการออกกฎหมายเป็นลายลักษณ์อักษรโดยรัฐสภาเท่านั้น ซึ่งย่อมเท่ากับว่าไม่ใช่พระราชเอกสิทธิ์ ต่อให้สิทธิหรืออำนาจดังกล่าวมีลักษณะเหมือนกันทุกประการกับสิทธิหรืออำนาจที่เป็นส่วนหนึ่งของพระราชเอกสิทธิ์ในปัจจุบันหรือในอดีต²⁰³ สอดคล้องกับแนวโน้มของศาลที่มักจัดให้อำนาจใดก็ตามของพระประมุขที่มีได้มีกฎหมายลายลักษณ์อักษรรองรับถือเป็นพระราชเอกสิทธิ์ทั้งหมดตามข้อสังเกตในตำรากฎหมายปกครองที่ใช้กันอย่างแพร่หลายมานานของ เฮช. ดับเบิลยู. อาร์. เวด (H. W. R. Wade) และ ซี. เอฟ. ฟอริซท์ (C. F. Forsyth)²⁰⁴ ทั้งนี้ สำหรับขอบเขตของพระราชเอกสิทธิ์ในปัจจุบันมิได้มีการตกลงหรือการเขียนไว้เป็นที่แน่นอนชัดเจน สืบเนื่องจากลักษณะพื้นฐานของระบบกฎหมายจารีตประเพณีเป็นสำคัญ ทำให้ถกเถียงกันได้ไม่รู้จบแต่ถึงอย่างไร ถ้ายึดรายงานที่กระทรวงยุติธรรมสหราชอาณาจักรตีพิมพ์เมื่อ ค.ศ. 2009 พระราชเอกสิทธิ์นั้นมีทั้งหมด 4 ประเภทด้วยกัน ได้แก่

ก. พระราชเอกสิทธิ์ที่ใช้โดยผู้ดำรงตำแหน่งในรัฐบาล (Ministers of the Crown)

- การปรับเปลี่ยนกลไกการบริหารราชการแผ่นดิน
- การดำเนินการกับระบบราชการ
- การแต่งตั้งที่ปรึกษาพระมหากษัตริย์

²⁰³ Bradley and Ewing, *Constitutional*, 255.

²⁰⁴ H. W. R. Wade and C. F. Forsyth, *Administrative Law* (Oxford: Oxford University Press, 2000), 222.

- การให้อภัยโทษและการลดโทษ (royal prerogative of mercy)
- การดำเนินการทางการทูต
- การปกครองดินแดนโพ้นทะเลของบริเตน (British Overseas Territories)
- การจัดทำและการแก้ไขสนธิสัญญา
- การรับรองรัฐ ตลอดจนการได้มาและการยกดินแดนให้ประเทศอื่น
- การรับผิดชอบดินแดนภายใต้อธิปไตยของบริเตน (British Crown Dependencies)²⁰⁵
- การจัดการกับกิจการของกองทัพ การสงคราม และภาวะฉุกเฉิน
- การออก การปฏิเสธ และการเพิกถอนหนังสือเดินทาง
- การจัดตั้งนิติบุคคลด้วยราชกฎบัตร (royal charter) และการแก้ไขราชกฎบัตร
- การบริหารลิขสิทธิ์และการจัดพิมพ์หนังสือสวดมนต์มาตรฐานของคริสตจักรแห่งอังกฤษ²⁰⁶
- การดูแลกิจการที่เกี่ยวกับตราไปรษณียากร

ข. พระราชเอกสิทธิ์ ทางรัฐธรรมนูญและทางส่วนพระองค์ของพระมหากษัตริย์²⁰⁷

- การแต่งตั้งและการเปลี่ยนตัวรัฐมนตรี ตลอดจนนายกรัฐมนตรี
- การปลดรัฐมนตรี
- การเรียกประชุมสภา การยุติการประชุมสภา และการยุบสภา
- การให้ความเห็นชอบแก่ร่างกฎหมาย
- การแต่งตั้งองคมนตรี

²⁰⁵ ณ ปัจจุบัน หมายถึงเกาะขนาดเล็ก 4 เกาะที่ตั้งอยู่ระหว่างเกาะบริเตนกับเกาะไอร์แลนด์

²⁰⁶ “หนังสือแห่งบทสวดสามัญ” (Book of Common Prayer) คือชื่อของหนังสือ

²⁰⁷ พระราชเอกสิทธิ์ประเภทนี้จะถูกนำมาอภิปรายลงลึกต่อไปข้างหน้า

- การมอบเครื่องราชอิสริยาภรณ์และเหรียญตราโดยส่วนใหญ่²⁰⁸
 - การแต่งตั้งผู้พิพากษาบางตำแหน่ง
 - การออกกฎหมายในบางสถานการณ์ด้วยพระบรมราชโองการตามที่คณะองคมนตรีแนะนำ (Order in Council) หรือด้วยหนังสือตราตั้ง (letter patent)
 - การอนุมัติให้ใช้พระนามและพระราชอิสริยยศในบางลักษณะ
- ค. พระราชเอกสิทธิ์ทางกฎหมาย (legal prerogatives) ของพระประมุข
- ความเป็นอิสระจากข้อผูกมัดทางกฎหมาย เว้นแต่มีการระบุชัดเจนหรือความจำเป็น
 - ความคุ้มกันจากการฟ้องร้อง
 - การยกเว้นภาษีที่เรียกเก็บจากรายได้ที่ได้รับมาในฐานะพระมหากษัตริย์
 - สิทธิที่จะได้รับการชดใช้หนี้สินก่อนผู้อื่นในกรณีที่ถูกหนี้ล้มละลาย
 - สิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองเหนือสิ่งหาหมิทรัพย์ก่อนในบางสถานการณ์
- ง. พระราชเอกสิทธิ์ยุคโบราณ²⁰⁹
- สิทธิการเป็นผู้ปกครอง (guardianship) ทารก หรือผู้มีความผิดปกติทางจิต
 - สิทธิเหนือปลาสดอร์เจียน หงส์ และปลาวาฬ
 - สิทธิเหนือซากเรืออัปปาง
 - สิทธิก่อสร้างและกำกับดูแลท่าเรือ
 - สิทธิเหนือของหาย (waifs) และสัตว์เร่ร่อน (strays)

²⁰⁸ เครื่องราชอิสริยาภรณ์ครอบคลุมทั้งตระกูลทั่วไปและตระกูลที่การพระราชทานเป็นไปตามพระราชประสงค์ส่วนพระองค์โดยเด็ดขาด เช่น ตระกูลการ์เทอร์ (Order of the Garter) ตระกูลทริสเติล (Order of the Thistle) เป็นต้น

²⁰⁹ เนื่องด้วยเป็นพระราชเอกสิทธิ์ดั้งเดิมที่ดำรงอยู่มานานหลายร้อยปีโดยที่ไม่ได้มีการยกเลิกอย่างเป็นทางการ จึงไม่ชัดเจนว่า บางองค์ประกอบของพระราชเอกสิทธิ์ประเภทนี้ยังมีผลบังคับใช้อยู่หรือไม่ ดู Torrance, *The Crown*, 22.

- สิทธิผลิตเหรียญกษาปณ์
- สิทธิทำเหมืองแร่โลหะมีค่า
- การมอบสิทธิเป็นผู้ประกอบการ (franchises) ตลาด เรือข้ามฟาก และกิจการประมง
- อำนาจคุมขัง เนรเทศ หรือควบคุมชนชาติที่เป็นศัตรูในยามสงคราม²¹⁰

นอกจากนี้ มีอีก 2 ประเด็นที่พึงเน้นย้ำคือ ประเด็นแรก พระราชเอกสิทธิอาจสืบทอดอยู่กับ หรือเป็นของพระประมุข แต่ผู้ใช้ส่วนใหญ่กลับเป็นรัฐบาลและข้าราชการ ยกตัวอย่าง การทำสนธิสัญญากับประเทศอื่นเป็นพระราชเอกสิทธิประเภทหนึ่ง อย่างไรก็ตาม ผู้ตัดสินใจและดำเนินการทั้งหมดล้วนแล้วแต่เป็นรัฐบาล ได้จากระดับกระทรวงขึ้นไปถึงคณะรัฐมนตรี และประเด็นสุดท้ายคือคำว่า “เอกสิทธิ” ย่อมสื่อถึงสิทธิหรืออำนาจที่เด็ดขาด มีอาจถูกท้าทายว่าในความเป็นจริง พระราชเอกสิทธิเป็นรองกฎหมายที่ออกโดยรัฐสภาในทุกกรณี เหมือนที่ ปีเตอร์ ลีย์แลนด์ สรุป ดังนี้

ความเป็นศูนย์กลางของแนวคิดเรื่องอำนาจอธิปไตยของทางรัฐสภาสำหรับรัฐธรรมนูญ [สหราชอาณาจักร] หมายความว่าในฐานะกฎหมายทั่วไป อำนาจที่มาจากกฎหมายลายลักษณ์อักษร (statutory powers) ย่อมเหนือกว่า (prevail) พระราชเอกสิทธิ รัฐสภามีความสามารถ (capacity) ในการยุติอำนาจที่มาจากเอกสิทธิ (prerogative powers) ในสถานการณ์ทั้งหลายที่ปรากฏความขัดแย้งระหว่างกฎหมายลายลักษณ์อักษรกับพระราชเอกสิทธิ กฎหมายลายลักษณ์อักษรจะมาก่อน (prevail) เสมอ²¹¹

²¹⁰ Ibid., 20-22.

²¹¹ Leyland, *The Constitution*, 88.

ท้ายที่สุด ทั้ง “พระประมุข” และ “พระราชเอกสิทธิ” จึงต่างเป็นคำที่มีความหมายเฉพาะตัวและจำต้องอาศัยความระมัดระวังเวลาใช้ หรือทำความเข้าใจแน่นอนว่า ที่อภิปรายผ่านมามีทั้งหมดย่อมครอบคลุมเฉพาะรายละเอียดระดับเบื้องต้นอย่างมากเท่านั้น แนวคิด ข้อถกเถียง ตลอดจนบรรทัดฐานทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพระประมุข หรือพระราชเอกสิทธิมีความสลับซับซ้อนและกระทั้งความย้อนแย้งกว่าที่นำเสนอหลายเท่า แต่ถึงกระนั้น คงเห็นภาพและตระหนักพอสมควรแล้วว่า สองคำที่บางคนอาจฟังดูตรงไปตรงมานี้มีนัยทางการเมืองการปกครองในกรณีของสหราชอาณาจักรที่ต่างจากกรณีอื่นอย่างไรบ้าง

11.3.2. หลักการอำนาจอธิปไตยของรัฐสภา

เหมือนกับประเทศอื่นในโลกที่เป็นประชาธิปไตย สหราชอาณาจักรเองมีหลักการทางรัฐธรรมนูญ (constitutional principle) จำนวนหนึ่งที่รองรับและกำกับการทำงานของระบบการเมือง ในบรรดาหลักการเหล่านี้ นักวิชาการหลายคนเห็นตรงกันว่า ที่มีความสำคัญที่สุดคงหนีไม่พ้นหลักการอำนาจอธิปไตยของรัฐสภา เอ. วี. ไตซี ปรมาจารย์ด้านกฎหมาย บรรยายว่า “[รัฐสภา] มีสิทธิที่จะสร้างหรือล้มเลิกกฎหมายใดก็ได้ และนอกจากนี้ ไม่มีใครหรือองค์กรใดเลยที่กฎหมายอังกฤษรับรองให้มีสิทธิเพิกถอนหรือระงับกฎหมายที่รัฐสภาบัญญัติ”²¹² ขณะที่ วิลเลียม แบล็คสโตน (William Blackstone) ปรมาจารย์อีกคน ก็ตั้งข้อสังเกตว่า “รัฐสภาสามารถทำได้ทุกอย่าง เว้นแต่ที่ผิดธรรมชาติ”²¹³ เดิมทีในยุคศตวรรษที่สิบเจ็ด สหราชอาณาจักรคือบ่อเกิดของกฎหมาย ก่อนสหราชอาณาจักรจะใช้เวลานานหลายร้อยปีในการสถาปนาความเป็นใหญ่ของรัฐสภาเหนือกระบวนการนิติบัญญัติและบรรลุผลสำเร็จเด็ดขาดใน ค.ศ. 1689 เมื่อมีการออกพระราชบัญญัติแห่งสิทธิ เพื่อจำกัดอำนาจของพระมหากษัตริย์ให้อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐสภา ซึ่งเพื่งประสบความสำเร็จ

²¹² Dicey, *Introduction*, 3-4.

²¹³ William Blackstone, *Commentaries on the Laws of England: Book I* (Oxford: Clarendon Press, 1765), 156.

ในการเปลี่ยนตัวองค์พระประมุขจากราชวงศ์สจวร์ตที่สนับสนุนนิกายคาทอลิก มาสู่ราชวงศ์ออเรนจ์-นัสเซา นับแต่นั้นเป็นต้นมา พระมหากษัตริย์ก็ไม่สามารถ ออกกฎหมายตามอำเภอใจได้อีก ส่วนการสั่งปิดสภาหรือการปกครองบ้านเมือง แบบปราศจากฝ่ายนิติบัญญัติยิ่งไม่ต้องกล่าวถึง²¹⁴ รัฐสภากลายเป็นที่มาของ กฎหมายแทนที่พระมหากษัตริย์ トラバจนปัจจุบันนี้

การที่รัฐสภาใช้อำนาจผ่านและเพิกถอนกฎหมายใดก็ได้ที่ตนเห็นสมควร อาจฟังดูเป็นเรื่องปกติในประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย สภาองเกรส ของสหรัฐอเมริกา สภาไดเอทของญี่ปุ่น รัฐสภาของไทย และสภาสหพันธ์ ของเยอรมัน ล้วนสามารถให้ความเห็นชอบและยกเลิกกฎหมายได้ทั้งนั้น ถ้าเสียงข้างมากต้องการ เหมือนสหราชอาณาจักร อย่างไรก็ดี เงื่อนไขหลักที่ทำให้ รัฐสภาของสหราชอาณาจักรมีความแตกต่างคือการที่ประเทศใช้ระบบกฎหมาย จารีตประเพณี เพราะภายใต้ระบบดังกล่าว ไม่มีรัฐธรรมนูญเป็นกรอบกติกา ที่คอยกำกับทุกองค์ประกอบของระบบการเมือง รวมถึงรัฐสภา ในทางตรงกันข้าม รัฐสภามีอิสระที่จะบัญญัติกฎหมายแม้กระทั่งที่เกี่ยวข้องกับเรื่องทางรัฐธรรมนูญ (constitutional matters) โดยตรง หรือพูดอีกแบบคือ สำหรับสหราชอาณาจักร รัฐสภาสามารถรื้อถอนและปรับเปลี่ยนกระบวนการทางการเมืองทุกมิติโดยทันที ผ่านการออกกฎหมาย สิ่งที่ต้องการมีแค่เสียงข้างมากในรัฐสภาเพียงเท่านั้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องทางรัฐธรรมนูญที่มีนัยลึกซึ้ง หรือส่งผลทางการเมืองถึงระดับ มูลฐาน²¹⁵ แก่นที่สำคัญคือ กฎหมายที่รัฐสภาออกย่อมไม่ตกอยู่ภายใต้การ ตรวจสอบของสถาบันการเมืองใด แม้แต่ศาลก็ไม่อาจเพิกถอนหรือระงับ การบังคับใช้กฎหมายของรัฐสภาด้วยเหตุผลเรื่องการขัดต่อรัฐธรรมนูญได้ ทว่ากลับถือว่า รัฐสภาคือแหล่งที่มาของกฎหมายรัฐธรรมนูญ เท่ากับไร้ซึ่งการ ทบทวนทางตุลาการ (judicial review) หรือการทบทวนทางรัฐธรรมนูญ (constitutional review) แบบหลายประเทศทั่วโลกที่ให้อำนาจศาลสูง

²¹⁴ การสั่งปิดสภามีได้หายไป ทว่าได้กลายเป็นมาตรการที่อยู่ในมือของนายกรัฐมนตรีเป็นหลัก

²¹⁵ Bradley and Ewing, *Constitutional*, 57.

หรือศาลรัฐธรรมนูญในการตัดสินความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายที่รัฐสภาออก เพื่อคุ้มครองหลักการหรือคุณค่าพื้นฐานบางประการจากการรุกร้าของรัฐสภา²¹⁶ ดังที่ เฮช. ดับเบิลยู. อาร์. เวต และ ซี. เอฟ. พอร์ไซท์ บรรยาย ดังนี้

ไม่ใช่แค่ว่า พวกเรา [สหราชอาณาจักร] ไร้ซึ่งหลักประกันทางรัฐธรรมนูญ (constitutional guarantees) พวกเรายังไม่อาจสร้างหลักประกันเช่นนั้นได้ด้วย ถ้าว่าตามหลักการดั้งเดิม เพราะกฎหมายธรรมดาที่ออกโดยรัฐสภาย่อมสามารถมีผลเพิกถอนกฎหมายใดก็ได้ จึงเป็นไปได้ที่รัฐสภาจะทำให้กฎหมายมิได้ถูกยกเลิก (unrepealable) หรือบังคับให้การยกเลิกต้องใช้กระบวนการพิเศษ รัฐสภาไม่อาจผูกมัดตนเองในอนาคต (successors) ได้ ฉะนั้น รัฐสภาจึงไม่อาจปรับเปลี่ยนหรือทำลายอำนาจอธิปไตยที่จะคงอยู่ต่อไปของตน เพราะศาลจะเชื่อฟังคำสั่งล่าสุดของสภาเสมอ²¹⁷

ความสูงสุดของรัฐสภาในปัจจุบันต้องถือว่าเด็ดขาดและสมบูรณ์โดยเฉพาะหลังสหราชอาณาจักรตัดสินใจแยกตัวจากสหภาพยุโรป²¹⁸ ทำให้ความคลุมเครือเรื่องอำนาจของรัฐสภากับข้อผูกมัดที่สหราชอาณาจักรมีกับสหภาพยุโรปที่เคยดำรงอยู่มลายหายไป หรือในกรณีของการถ่ายโอนอำนาจ (devolution of power) จากรัฐสภาของสหราชอาณาจักรสู่รัฐสภาของสกอตแลนด์ เวลส์ และไอร์แลนด์เหนือ แม้ดูเหมือนว่า รัฐสภาที่กรุงลอนดอนได้สูญเสียอำนาจนิติบัญญัติหลายด้านให้แก่ของสกอตแลนด์ เวลส์ และไอร์แลนด์เหนือ ส่งผลให้

²¹⁶ Leyland, *The Constitution*, 49-50.

²¹⁷ Wade and Forsyth, *Administrative*, 27.

²¹⁸ ดู Leyland, *The Constitution*, 54.

ความเด็ดขาดของอำนาจอธิปไตยในมือสูญหายไป แต่ถึงอย่างไร อันที่จริง การถ่ายโอนอำนาจนั้นดำเนินไปตามกฎหมายที่ออกโดยรัฐสภาสหราชอาณาจักร ซึ่งสามารถถูกเพิกถอนหรือปรับเปลี่ยนได้ผ่านการออกกฎหมายธรรมดาเสมอ ในแง่นี้ รัฐสภาสหราชอาณาจักรจึงยังครองอำนาจเด็ดขาดอยู่ และเมื่อเป็นเช่นนั้น หลักการอำนาจอธิปไตยของรัฐสภาจึงมิได้รับการกระทบกระเทือน

แน่นอนว่า หลักการอำนาจอธิปไตยของรัฐสภามีความสัมพันธ์โดยตรง กับสถาบันพระมหากษัตริย์ของสหราชอาณาจักร การเกิดขึ้นของหลักการดังกล่าว เป็นผลลัพธ์จากการขับเคลื่อนเป็นเวลาหลายศตวรรษระหว่างรัฐสภา กับสถาบันพระมหากษัตริย์ ทิศทางและความเป็นไปของการขับเคลื่อนว่าไม่เพียง หล่อหลอมปฏิสัมพันธ์ระหว่างสถาบันการเมืองทั้งสอง แต่ยังกำหนดธรรมชาติของ ระบอบราชาธิปไตยในปัจจุบันด้วย โดยการที่รัฐสภามีสถานะประหนึ่งองค์อภิปไตย เท่ากับว่าตำแหน่งแห่งที่และบทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์ในระบบการเมือง ย่อมแปรเปลี่ยนได้เสมอตามความปรารถนาของสังคมที่แสดงออกผ่านการ เลือกตั้งผู้แทนราษฎร รัฐสภาสามารถปรับแก้ลักษณะของระบอบราชาธิปไตย ตามที่ต้องการ ดังเห็นได้จากกรณีของพระราชเอกลิทธิ รัฐสภามีสิทธิ ออกกฎหมายเพิกถอนพระราชเอกลิทธิได้ก็ได้ พระราชเอกลิทธิไม่มีความเด็ดขาดแต่อย่างใดเมื่อเทียบกับกฎหมายที่ออกโดยรัฐสภา ในทำนอง เดียวกัน กฎหมายทุกส่วนที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ย่อมแก้ไขได้โดย เสี่ยงข้ามมากในรัฐสภา ไม่มีมิติตใดที่อยู่นอกเหนือเขตอำนาจของฝ่ายนิติบัญญัติ แม้กระทั่งเงื่อนไขการสืบราชสมบัติ มิพักกล่าวถึงเรื่องบุคคลากร งบประมาณ และการจัดการองค์การภายใน ตัวอย่างเช่น รัฐสภาเพิ่งผ่าน “พระราชบัญญัติ ว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์” (Succession to the Crown Act) เมื่อ ค.ศ. 2013 เพื่อยกเลิกข้อกำหนดเก่าแก่ที่ให้รัชทายาทเพศชายทรงสิทธิเหนือกว่า รัชทายาทเพศหญิง (Male-preference primogeniture) เท่ากับเปลี่ยน กฎเกณฑ์และลำดับการสืบราชสันตติวงศ์ไปอย่างมีนัยสำคัญ โดยกระบวนการ ออกกฎหมายฉบับนี้ดำเนินไปตามขั้นตอนปกติและใช้เวลาเบ็ดเสร็จปีกว่าเท่านั้น

ท้ายที่สุด อาจมีการตั้งข้อสังเกตแย้งว่า ที่จริงแล้ว ถ้าว่ากันอย่างตรงไปตรงมา อำนาจอธิปไตยในการออกกฎหมายนั้นอยู่กับพระมหากษัตริย์ หรือที่เรียกว่า พระมหากษัตริย์ในรัฐสภา (King-in-Parliament) การประกาศใช้กฎหมายที่ออกโดยรัฐสภา (act of parliament) ต้องอาศัยความเห็นชอบจากทั้งสภาสามัญชน สภาขุนนาง และพระมหากษัตริย์เสมอ²¹⁹ อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติ สภาสามัญชนมีความเหนือกว่าและถือเป็นหัวใจของฝ่ายนิติบัญญัติอย่างแท้จริง สภาสามัญชนสามารถเสนอร่างกฎหมายอะไรก็ได้ ขณะที่สภาขุนนางไม่มีสิทธิเสนอร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการงบประมาณ นอกจากนี้ กรณีที่ไม่ได้รับความเห็นชอบจากสภาขุนนาง สภาสามัญชนสามารถยืนยันและส่งร่างกฎหมายที่ตนเสนอให้พระมหากษัตริย์ประกาศใช้ได้เลย ยกเว้นเฉพาะร่างกฎหมายที่เกี่ยวกับการงบประมาณที่จะมีผลบังคับใช้โดยอัตโนมัติภายใน 30 วันนับแต่ได้รับความเห็นชอบของสภาสามัญชน ขณะเดียวกัน เมื่อพูดถึงพระมหากษัตริย์ นับแต่ ค.ศ. 1708 เป็นต้นมา ไม่มีพระมหากษัตริย์พระองค์ใดปฏิเสธที่จะให้ความเห็นชอบแก่ร่างกฎหมายที่ได้ผ่านรัฐสภามาแล้ว ส่งผลให้บางคนตั้งข้อสังเกตว่า พระมหากษัตริย์ไม่มีสิทธิยับยั้งร่างกฎหมายแล้ว และต้องยอมตามความต้องการของรัฐสภาเสมอ²²⁰ อย่างไรก็ตาม เพื่อให้สิทธิยับยั้งยังคงดำรงอยู่ การใช้สิทธิดังกล่าวย่อมทำให้พระมหากษัตริย์ต้องเผชิญหน้ากับรัฐสภาโดยตรงและนำมาซึ่งวิกฤตการณ์ทางรัฐธรรมนูญที่รังแต่จะคุกคามระบอบราชาธิปไตย ในแง่นี้ การใช้สิทธิยับยั้งของพระมหากษัตริย์จึงถือเป็นสิ่งผิดปกติดังยิ่ง

11.3.3. สถาบันพระมหากษัตริย์ในฐานะส่วนที่ทรงความสง่างาม

วอลเตอร์ แบจจีอต เป็นนักหนังสือพิมพ์ชาวอังกฤษที่มีชีวิตอยู่ระหว่าง ค.ศ. 1826-1877 อันเป็นรัชสมัยของสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรีย ความสนใจ

²¹⁹ Ibid., 45; Wade and Forsyth, *Administrative*, 25.

²²⁰ ดู Torrance, *The Crown*, 31; Bradley and Ewing, *Constitutional*, 21; Leyland, *The Constitution*, 93.

ของเขาครอบคลุมมิติค่อนข้างหลากหลาย อย่างไรก็ตาม คงไม่มีใครปฏิเสธว่า ผลงานชิ้นที่สำคัญที่สุดของเขาคือ “*รัฐธรรมนูญอังกฤษ*” หนังสือรวมบทความที่แบจจอตเขียนลงนิตยสารช่วง ค.ศ. 1865 - 1867 แบจจอตทยอยบรรยายการทำงานของระบบการเมืองอังกฤษได้ที่ละองค์ประกอบ โดยให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับคณะรัฐมนตรี รัฐสภา และสถาบันพระมหากษัตริย์ ชัดเจนว่า เขามีความนิยมชมชอบในระบบการเมืองที่เป็นอยู่ของอังกฤษและพยายามชักจูงผู้อ่านให้เห็นคล้อยตาม อย่างไรก็ตาม เนื้อหาในงานของเขาไม่เพียงชมเชย ทว่ายังฉายภาพธรรมชาติกลไกการทำงานที่รองรับระบบการเมืองอังกฤษ ซึ่งเป็นเหตุที่ทำให้หนังสือ “*รัฐธรรมนูญอังกฤษ*” กลายเป็นที่ยอมรับภายในไม่ช้า หลังการตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อ ค.ศ. 1867 ท่ามกลางกระแสแห่งความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่เกิดจากการขยายสิทธิการเลือกตั้งรอบใหญ่ ความน่าพิศวงคือ ตัวแบจจอตเองหาใช่ นักกฎหมาย นักรัฐศาสตร์ หรือนักการเมืองด้วยซ้ำ แต่เขากลับสามารถนำเสนอมุมมองและข้อสรุปเกี่ยวกับระบบการเมืองอังกฤษได้อย่างลึกซึ้ง โดยเหตุผลที่ควรนำแนวคิดของเขามาอภิปรายเป็นการเฉพาะก็เนื่องจากทัศนะของแบจจอตได้กลายเป็นกระบวนทัศน์หลัก (main paradigm) ในการทำความเข้าใจระบอบราชาธิปไตยของสหราชอาณาจักรมาอย่างต่อเนื่องนับร้อยปี ไม่ใช่ในหมู่นักวิชาการเพียงเท่านั้น หากยังรวมถึงสาธารณชนและบุคคลสำคัญทางการเมือง ไม่เว้นกระทั่งผู้ที่ครอบครองราชบัลลังก์พระเจ้าจอร์จที่ 5 และพระเจ้าจอร์จที่ 6 ผู้ทรงเป็นพระราชโอรส ทรงต่างเคยอ่าน “*รัฐธรรมนูญอังกฤษ*” ของแบจจอต²²¹ ขณะเดียวกัน บัดนี้ยังมีแนวปฏิบัติด้วยว่า ผู้ดำรงตำแหน่งเจ้าชายแห่งเวลส์ (Prince of Wales) ซึ่งก็คือรัชทายาทลำดับที่ 1 จะต้องศึกษา “*รัฐธรรมนูญอังกฤษ*”²²²

²²¹ Cannon and Griffiths, *The Oxford*, 607.

²²² The Guardian, “History Says Keep Mum, like the Queen,” accessed April 30, 2023, www.theguardian.com/uk/2008/nov/17/monarchy-prince-charles-king-politics1.

เพราะฉะนั้น งานของแบจจ็อดจึงมีความสำคัญเป็นพิเศษ ทั้งในฐานะข้อเขียนที่น่าเสนอประเด็นอันลึกซึ้งแหลมคมและในฐานะเอกสารประวัติศาสตร์ที่ส่งอิทธิพลต่อผู้คนที่มีส่วนขับเคลื่อนระบอบราชาธิปไตยของสหราชอาณาจักรโดยตรง ดังที่ได้เกริ่น “รัฐธรรมนูญอังกฤษ” มีเนื้อหาที่พูดถึงองค์ประกอบหลายส่วนของระบบการเมือง อย่างไรก็ตาม หากเจาะจงพิจารณาแต่ที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ แบจจ็อดมองว่า โดยพื้นฐานที่สุด ระบบการเมืองอังกฤษสามารถแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ทรงประสิทธิภาพ กับ ส่วนที่ทรงความสง่างาม เริ่มต้นจากส่วนแรก แบจจ็อดอธิบายว่า ส่วนที่ทรงประสิทธิภาพคือส่วนที่คอย “ทำงานและปกครอง” ขณะที่ส่วนหลัง มีหน้าที่ “ปลูกเร้าและหล่อเลี้ยงความเคารพศรัทธา (reverence) ของประชาชน” ระบบการเมืองที่ประสบความสำเร็จจำเป็นต้องพึ่งพาองค์ประกอบ 2 ส่วนนี้เสมอ เพราะถ้าทุกอย่างดำเนินไปตามที่สมควรจะเป็น ส่วนที่ทรงความสง่างามย่อมนำมาซึ่งอำนาจบัญชาการ (authority) ทำให้ระบบการเมืองกลายเป็นที่ยอมรับของประชาชนผู้อยู่ใต้การปกครองโดยคุณูฎี หรือกล่าวแบบรวบรัดที่สุดคือมีความชอบธรรมนั่นเอง และส่วนที่ทรงประสิทธิภาพก็จะเอาอำนาจบัญชาการนั้นไปใช้บริหารจัดการบ้านเมืองให้เกิดผล ส่วนที่ทรงความสง่างามเป็นที่มาของอำนาจบัญชาการ ทว่าไม่ได้เป็นผู้ใช้ ส่วนที่ทรงประสิทธิภาพต่างหากที่เป็นผู้ใช้ แม้มิได้หาอำนาจบัญชาการมา²²³ ส่วนหัว หรือยอดสุดของส่วนที่ทรงความสง่างาม และส่วนที่ทรงประสิทธิภาพคือพระมหากษัตริย์และนายกรัฐมนตรีตามลำดับ²²⁴ คงถือเป็นการแบ่งหน้าที่ เพื่อผลสำเร็จของระบบการเมืองเหมือนที่แบจจ็อดเปรียบเปรยว่า “พระประมุข (the Crown) เป็นบ่อเกิดแห่งเกียรติยศศักดิ์ศรี

²²³ Bagehot, *The English*, 7.

²²⁴ ต้องเข้าใจว่า ณ ตอนที่แบจจ็อดเขียนงาน สหราชอาณาจักรเพิ่งเริ่มมีคณะรัฐมนตรีและนายกรัฐมนตรีที่เป็นตัวของตัวเองได้ไม่นาน “รัฐบาลโดยคณะรัฐมนตรี” (cabinet government) ยังเป็นนวัตกรรมใหม่ทางการปกครองที่หลายคนฝากความหวัง

(fountain of honour) แต่กระทรวงการคลัง (Treasury) เป็นจุดตั้งต้นของนานากิจการ (spring of business)”²²⁵

ตามข้อถกเถียงของแบจจ็อดที่สถาบันพระมหากษัตริย์สามารถค้ำจุนระบบการเมืองไว้ได้ในฐานะส่วนที่ทรงความสง่างาม ก็สืบเนื่องจากจุดแข็งที่ระบอบราชาธิปไตยมีเหนือระบอบอื่น นั่นคือการเป็นระบอบที่ง่ายต่อการทำความเข้าใจ (intelligible government) เขายืนยันว่า มนุษย์มีแนวโน้มเลือกอยู่กับการปกครองที่ตนรู้สึกว่าจะเข้าใจและสามารถจินตนาการภาพได้ ซึ่งทำให้ระบอบราชาธิปไตยมีความได้เปรียบ เนื่องจากเป็นระบอบที่มีบุคคลแค่เพียงหนึ่งเดียวเป็นตัวแทน เวลากล่าวถึงการปกครองระบอบราชาธิปไตย ผู้คนย่อมนึกถึงพระมหากษัตริย์ เป็นความชัดเจนอันจะนำมาซึ่งความผูกพันที่ไม่อาจหาได้จากระบอบอื่น²²⁶ แบจจ็อดเน้นเรื่องพลังของอารมณ์ความรู้สึกที่มีต่อความชอบธรรมทางการปกครอง นอกเหนือจากสายสัมพันธ์ใกล้ชิดกับศาสนา เขาให้เหตุผลว่า ทำไมประชาชนถึงพร้อมที่จะยอมรับระบอบราชาธิปไตยดังนี้

ถ้าพูดเรื่องนี้แบบรวบรัด ระบอบราชาธิปไตย (royalty) เป็นการปกครองที่ความสนใจของชาตินั้นพุ่งเป้าไปจับอยู่ที่บุคคลคนเดียวซึ่งกำลังกระทำสิ่งที่น่าสนใจ สาธารณรัฐเป็นการปกครองที่ความสนใจเช่นว่าถูกแบ่งไปอยู่กับคนมากมาย โดยทั้งหมดกำลังกระทำสิ่งที่ไม่น่าสนใจ ดังนั้น トラบใดที่จิตใจมนุษย์ (human heart) มีพลังที่แรงกล้า ส่วนเหตุผลของมนุษย์ (human reason) นั้นอ่อนแอ ระบอบราชาธิปไตยก็จะแข็งแกร่ง เนื่องจากมุ่งดึงดูดอารมณ์ความรู้สึกที่กระจัดกระจาย (diffused feeling) ขณะที่สาธารณรัฐอ่อนแอ เหตุเพราะมุ่งดึงดูดความเข้าใจ (understanding)²²⁷

²²⁵ Ibid., 11-12.

²²⁶ Ibid., 38.

²²⁷ Ibid., 41.

น่าจะมีหลายคน ยิ่งในยุคปัจจุบัน ที่ไม่เห็นด้วยเลยกับข้อถกเถียงข้างต้นของแบจจ็อดและมองว่า ทั้งระบอบราชาธิปไตยและสาธารณรัฐต่างก็มุ่งดึงดูดอารมณ์ความรู้สึกของประชาชนด้วยกันทั้งนั้น นอกจากนี้ ระบอบสาธารณรัฐยังมีประธานาธิบดีเป็นจุดศูนย์กลางของความสนใจ ทำนองเดียวกันกับพระมหากษัตริย์ในระบอบราชาธิปไตย อย่างไรก็ตาม ต่อให้มีข้อนากังขาแนวคิดของแบจจ็อดปูทางสู่การนิยามบทบาทใหม่ของสถาบันพระมหากษัตริย์ กล่าวคือ ณ ตอนที่สถาบันพระมหากษัตริย์ของสหราชอาณาจักรสูญเสียอำนาจหน้าที่ทางการปกครองโดยสมบูรณ์ในรัชสมัยของสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรีย แบจจ็อดเสนอว่า อันที่จริง บทบาทสำคัญที่สุดของสถาบันพระมหากษัตริย์คือการรักษาความชอบธรรมของระบบการเมืองทั้งหมดไว้ด้วยการเป็นส่วนที่ทรงความสง่างามต่างหาก สำหรับเขา เป็นเรื่องสมควรแล้วที่สถาบันพระมหากษัตริย์จะไม่ใช้ผู้ใช้อำนาจ ทว่าเป็นผู้ที่ช่วยให้ผู้ใช้อำนาจสามารถใช้อำนาจอย่างราบรื่นเป็นไปได้ว่า ทัศนะเช่นนี้จะตกผลึกจนกลายเป็นหลัก “ปกเกล้าแต่ไม่ปกครอง” ในที่สุด

แบจจ็อดต้องการเห็นสถาบันพระมหากษัตริย์ของสหราชอาณาจักรเป็นส่วนที่ทรงความสง่างาม เขาเชื่อว่า นี่คือกุญแจสำคัญของเสถียรภาพทางการเมือง แต่ถึงอย่างไร เขายังเพิ่มเติมว่า การทำหน้าที่ในฐานะส่วนที่ทรงความสง่างามมิได้หมายความว่า พระมหากษัตริย์ไม่มีโอกาสยุ่งเกี่ยวกับกิจการบ้านเมืองเลย สำหรับเขา พระมหากษัตริย์มีสิทธิทางการเมือง 3 ประการที่อาจตัดสินใจใช้ผ่านทางรัฐมนตรี คือ สิทธิที่จะได้รับการปรึกษาหารือ (right to be consulted) สิทธิที่จะให้การส่งเสริมผลักดัน (right to encourage) และสิทธิที่จะตักเตือน (right to warn)²²⁸ แบจจ็อดสรุปว่า พระมหากษัตริย์ผู้ชาญฉลาด

²²⁸ ตอนที่แบจจ็อดเสนอความคิด สถาบันพระมหากษัตริย์ในรัชสมัยของสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรีย ยังทำสิ่งที่อยู่นอกเหนือขอบเขตของสิทธิ 3 ประการ สมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียพยายามแทรกแซงและขึ้นการกำหนดนโยบายอย่างแข็งขัน โดยทรงไม่ลังเลที่จะสร้างปัญหาให้แก่รัฐบาลเมื่อไม่ได้ในสิ่งที่ทรงต้องการ ดู Cannon and Griffiths, *The Oxford*, 575-577.

ย่อมไม่ปรารถนาสิทธิอะไรอีก นอกเหนือจากสิทธิ 3 ประการนี้ เหตุเพราะการดำรงอยู่โดยปราศจากสิทธิอื่นจะช่วยให้พระมหากษัตริย์ใช้สิทธิ 3 ประการดังกล่าวอย่างได้ผล²²⁹ ยกตัวอย่าง หากเกิดครอบครองสิทธิมากกว่านี้และทำให้เข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการบ้านเมือง หรือพูดอีกแบบคือ มีบทบาททางการเมืองการปกครอง พระมหากษัตริย์ย่อมเสี่ยงที่จะถูกมองว่ามีจุดยืนหรือฝักใฝ่ฝ่ายทางการเมือง การที่รัฐมนตรีไม่ว่าสังกัดพรรคการเมืองใดจะปรึกษาหารือพระมหากษัตริย์โดยตรงไปตรงมาเท่าเทียมกันคงเป็นไปได้ยาก หรือคำเตือนที่พระมหากษัตริย์มอบให้ก็อาจถูกมองข้าม หรือกระทั่งถูกดูแคลนโดยรัฐมนตรีที่รู้สึกว่าการปรึกษาหารือมีจุดยืนทางการเมืองไม่สอดคล้องกับตน แบจจ็อตมองว่าสิทธิที่จะได้รับการปรึกษาหารือ สิทธิที่จะให้การส่งเสริมผลักดัน และสิทธิที่จะตักเตือน คือสิทธิมากที่สุดที่พระมหากษัตริย์ในระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญสามารถมีได้โดยไม่กระทบกระเทือนต่อสถานะการเป็นส่วนที่ทรงความสง่างาม

หากพิจารณาเทียบกับพัฒนาการตั้งแต่หลังรัชสมัยของสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียเป็นต้นมา คงเห็นชัดเจนว่า สถาบันพระมหากษัตริย์ของสหราชอาณาจักรได้เคลื่อนตัวมาในทิศทางที่สะท้อนแนวคิดของแบจจ็อตกล่าวคือ แม้ต้องประสบปัญหาบ้าง สถาบันพระมหากษัตริย์พยายามเป็นส่วนที่ทรงความสง่างามในระบบการเมืองของสหราชอาณาจักรให้ได้อย่างแท้จริง การปรับตัวที่ผ่านมานานนับร้อยปีพุ่งเป้าไปที่การสร้างและการรักษาการยอมรับ ทำให้สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นที่เคารพ สามารถเป็นบ่อเกิดแห่งเกียรติยศ ศักดิ์ศรี ขณะเดียวกันก็หลีกเลี่ยงการแสดงบทบาททางการเมือง อย่างน้อยก็โดยตรงและเปิดเผย หรือสรุปอีกแบบว่า ปฏิเสธที่จะเข้าไปข้องเกี่ยวกับส่วนที่ทรงประสิทธิภาพ นอกเหนือจากกรณีที่อยู่ในขอบเขตของสิทธิที่จะได้รับการปรึกษาหารือ สิทธิที่จะให้การส่งเสริมผลักดัน และสิทธิที่จะตักเตือน

²²⁹ Ibid., 64.

ซึ่งถ้ามีการใช้สิทธิเหล่านี้เกิดขึ้น ก็จะดำเนินไปแบบปิดลับเสมอ เป็นเรื่องราวระหว่างพระมหากษัตริย์กับนายกรัฐมนตรีเพียงเท่านั้น ไม่เปิดให้เป็นที่รับรู้ของสาธารณชน แม้กาลเวลาล่วงเลยไปเนิ่นนานก็ตาม โดยในอนาคตข้างหน้า สถาบันพระมหากษัตริย์ก็ยังคงมีแนวโน้มสูงที่จะครองตนและปรับตัวอยู่ในกรอบของการเป็นส่วนที่ทรงความสง่างาม หรือพูดอีกแบบว่า ทัศนคติของแบบจ้อตจะกำกับลักษณะพื้นฐานของสถาบันพระมหากษัตริย์และระบอบราชาธิปไตยต่อไปด้วยเหตุนี้เอง จึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจแนวคิดของแบบจ้อตอย่างน้อยในเบื้องต้น

11.3.4. การสืบราชสันตติวงศ์

เช่นเดียวกับทุกประเทศในโลกที่ปกครองด้วยระบอบราชาธิปไตย กฎกติกาและระเบียบแบบแผนที่เกี่ยวข้องกับการสืบราชสันตติวงศ์ของสหราชอาณาจักรเป็นสิ่งที่มีความละเอียดอ่อนมาก เพราะมีผลกำหนดทิศทางและความเป็นไปของบ้านเมือง ไม่ใช่แค่เพียงตัวบุคคลผู้ครองราชบัลลังก์โดยเมื่อสำรวจประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา คงเห็นแล้วว่า ระเบียบกฎเกณฑ์ที่กำกับการสืบราชสันตติวงศ์มีความเป็นการเมืองสูง บางครั้งถึงขนาดเป็นชนวนเหตุให้เกิดการเผชิญหน้าด้วยกำลังยกตัวอย่าง หลังพระเจ้าเฮนรีที่ 1 เสด็จสวรรคตเมื่อ ค.ศ. 1135 สงครามกลางเมืองก็ติดตามมาเป็นเวลา 15 ปี เหตุเพราะพระราชโอรสพระองค์เดียวของพระเจ้าเฮนรีที่ 1 สิ้นพระชนม์แบบไม่มีใครคาดคิดในเหตุการณ์เรืออัปปางปลาย ค.ศ. 1120 กฎกติกาว่าด้วยการสืบราชสมบัติที่คลุมเครือในกรณีที่พระมหากษัตริย์ไม่มีทายาทหลงเหลือ ทำให้มีผู้อ้างสิทธิเหนือราชบัลลังก์มากกว่า 1 ราย และบานปลายกลายเป็นการรบราที่คร่าชีวิตผู้คนนับไม่ถ้วนในที่สุด หรือกรณีการปฏิวัติอันรุ่งโรจน์เมื่อ ค.ศ. 1688 อาจกล่าวได้ว่า หัวใจสำคัญของความขัดแย้งก็คือเรื่องการสืบราชสันตติวงศ์อีกเช่นกัน ด้วยความหวาดกลัวต่อการมีพวกคาทอลิกเป็นพระมหากษัตริย์สืบต่อไปในระยะยาว สมาชิกรัฐสภาอังกฤษซึ่งต่างนับถือศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์เหมือนประชากรส่วนใหญ่ ตัดสินใจเปลี่ยนตัวผู้ครองราชบัลลังก์ ก่อนแก้คุณสมบัติการเป็นพระมหากษัตริย์

และลำดับการสืบราชสมบัติใหม่ผ่านการออกพระราชบัญญัติว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ เพื่อตัดสิทธิพวกคาทอลิกโดยถาวร ท้ายที่สุด ระเบียบกฎหมายที่รับรองการสืบราชสันตติวงศ์ของสหราชอาณาจักรจึงถือเป็นผลผลิต หรือภาพสะท้อนพัฒนาการทางประวัติศาสตร์

ณ ปัจจุบัน การสืบราชสันตติวงศ์ของสหราชอาณาจักรมีกฎระเบียบธรรมเนียมปฏิบัติ ตลอดจนพิธีการที่ชัดเจนรองรับ แน่นนอนว่าองค์ประกอบหลายส่วนได้ดำรงอยู่มายาวนานกว่าร้อยปีแล้ว แต่ถึงกระนั้น พึงตระหนักด้วยว่าการสืบราชสันตติวงศ์เป็นเรื่องที่รัฐสภาสามารถปรับเปลี่ยนตามที่เห็นสมควรได้เสมอ ดังที่จะอภิปรายต่อไป การเปลี่ยนแปลงครั้งล่าสุดเพิ่งเกิดขึ้นใน ค.ศ. 2013 เมื่อรัฐสภาผ่านพระราชบัญญัติว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ ฉะนั้นการสืบราชสันตติวงศ์จึงตกอยู่ภายใต้หลักการอำนาจอธิปไตยของรัฐสภา หรือพูดอีกแบบคือ รัฐสภาเป็นองค์กรที่มีอำนาจตัดสินใจชี้ขาดเหนือทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการสืบราชสันตติวงศ์โดยพื้นฐานที่สุด กระบวนการสืบราชสมบัติจะเริ่มต้นขึ้นเมื่อผู้ครองตำแหน่งเดิมหลุดพ้นจากราชบัลลังก์ ถ้าไม่ด้วยการเสด็จสวรรคต หรือการสละราชสมบัติ ก็ด้วยการปลดของรัฐสภา ซึ่งเป็นอำนาจที่เคยมีบรรพบุรุษวางไว้ตอนรัฐสภาขับพระเจ้าเจมส์ที่ 2 ออกจากการเป็นพระมหากษัตริย์ฐานใช้อำนาจทางการเมืองปกครองโดยมิชอบในเหตุการณ์ที่ถือเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิวัติอันรุ่งโรจน์²³⁰ ทันทันทีตำแหน่งพระมหากษัตริย์เกิดว่างลง รัชทายาทจะขึ้นครองราชย์แทนโดยอัตโนมัติ เท่ากับว่าราชบัลลังก์ของสหราชอาณาจักรไม่เคยเว้นว่างในทางทฤษฎี ดังประโยคสากลที่ว่า “พระมหากษัตริย์เสด็จสวรรคตแล้ว พระมหากษัตริย์จงเจริญ” (the king is dead, long live the king) เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงไม่มีการคัดเลือก การให้ความเห็นชอบ การรับรอง หรือการสาบานตนเข้ามาเกี่ยวข้อง อันจะก่อให้เกิดช่วงช่องว่าง

²³⁰ Royal Household, “Succession,” accessed May 2, 2023, www.royal.uk/encyclopedia/succession.

ระหว่างรัชกาล (interregnum)²³¹ รัชทายาทกลายเป็นพระมหากษัตริย์องค์ใหม่ ณ เวลาที่พระมหากษัตริย์องค์ก่อนเสด็จสวรรคต²³² พระราชพิธีบรมราชาภิเษก ทำหน้าที่เพื่อยืนยันข้อเท็จจริงเท่านั้น หากจะมีการเปลี่ยนแปลงอะไร รัฐสภา เท่านั้นที่มีอำนาจและมักดำเนินการผ่านการบัญญัติกฎหมายให้เรียบร้อยล่วงหน้า ตั้งแต่ขั้นตอนการกำหนดตัวรัชทายาท เหมือนตอนที่ออกพระราชบัญญัติ ว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์เมื่อ ค.ศ. 1701 มาดัตสิทธิพวกคาทอลิกจากการเป็นรัชทายาท หรือตอนเร่งประกาศใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการประกาศ สละราชสมบัติเมื่อ ค.ศ. 1936 เพื่อห้ามไม่ให้พระราชโอรสและพระราชธิดา ที่พระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ 8 อดีตพระมหากษัตริย์ อาจทรงให้กำเนิดในอนาคต อ้างสิทธิเหนือราชบัลลังก์²³³

หัวใจของการสืบราชสันตติวงศ์จะอยู่ที่ระเบียบกฎเกณฑ์เกี่ยวกับ รัชทายาท ย้อนกลับไปสู่ยุคกลาง แทบไม่มีอะไรที่แน่นอนตายตัวในกระบวนการ สืบราชสมบัติ โดยเฉพาะเมื่อมีเรื่องการทำสงครามยึดครองและการแทรกแซง ของพระสันตะปาปา ตำแหน่งรัชทายาทจึงมักขาดความเป็นทางการ²³⁴ อย่างไรก็ดี พัฒนาการที่ดำเนินมาได้ช่วยให้กระบวนการสืบราชสมบัติ มีความชัดเจนและเป็นระเบียบแบบแผนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จนมายุคปัจจุบัน ตามการสรุปของ เดวิด ทอร์แรนซ์ (David Torrance) ผู้เชี่ยวชาญประจำ หอสมุดสภาสามัญชน มีกฎหมายทั้งสิ้น 11 ฉบับ ที่กำกับกระบวนการ สืบราชสมบัติอยู่ ได้แก่

²³¹ กรณียกเว้นเดียวคือช่วงหลังสงครามกลางเมืองอังกฤษครั้งที่ 1 ที่ทำให้ประเทศไร้สถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นเวลา 11 ปี

²³² Bogdanor, *The Monarchy*, 45; Maitland, *The Constitutional*, 343; Crown, *The Cabinet Manual: A Guide to Laws, Conventions and Rules on the Operation of Government* (London: Cabinet Office, 2011), 8.

²³³ Bradley and Ewing, *Constitutional*, 244.

²³⁴ ดู Howard Nenner, *The Right to be King: The Succession to the Crown of England, 1603-1714* (London: Macmillan, 1995).

ก. พระราชบัญญัติแห่งสิทธิ ค.ศ. 1688 ห้ามมิให้พวกคาทอลิกมีสิทธิเหนือราชบัลลังก์โดยเด็ดขาด พร้อมกำหนดให้พระมหากษัตริย์พระองค์ใหม่ต้องยอมรับแถลงการณ์ที่มีเนื้อหาประณามหยามเหยียดพิธีกรรมของคริสตจักรโรมันคาทอลิกในพระราชพิธีบรมราชาภิเษกของตน หรือในการประชุมสมานัตแรก

ข. พระราชบัญญัติว่าด้วยคำสัตย์ปฏิญาณในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ค.ศ. 1688 (Coronation Oath Act 1688) บังคับบุคคลที่กำลังจะขึ้นครองราชย์ให้ต้องปฏิญาณตนว่า จะยึดมั่นในกฎหมายที่รัฐสภาตรา ประสิทธิประสาทให้เกิด (cause) การบังคับใช้กฎหมาย ความยุติธรรม และเมตตาธรรม ตลอดจนธำรงรักษา “ศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์ซึ่งผ่านการปฏิรูปแล้ว” (Protestant Reformed Religion)²³⁵

ค. พระราชบัญญัติว่าด้วยการอ้างสิทธิ ค.ศ. 1689 (Claim of Right Act 1689) เอาจบัญญัติที่ใช้กับผู้ที่ขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์ในพระราชบัญญัติแห่งสิทธิและพระราชบัญญัติว่าด้วยคำสัตย์ปฏิญาณในพระราชพิธีบรมราชาภิเษกมาขยายขอบเขตให้ครอบคลุมสกอตแลนด์ด้วย²³⁶

ง. พระราชบัญญัติว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ ค.ศ. 1701 ยืนยันการตัดสิทธิเหนือราชบัลลังก์ของเชื้อพระวงศ์ที่เป็นพวกคาทอลิกและย้ำเงื่อนไขพื้นฐานที่พระมหากษัตริย์ต้องยึดมั่นคริสตจักรแห่งอังกฤษ นอกเหนือจากการ

²³⁵ หากพูดกันอย่างเคร่งครัด คำสัตย์ปฏิญาณที่ผิดไปจากที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติย่อมถือว่าขัดต่อกฎหมายและอาจส่งผลให้พระราชพิธีบรมราชาภิเษกขาดความสมบูรณ์ อย่างไรก็ตาม ได้มีการปรับแก้คำสัตย์ปฏิญาณหลายครั้งในอดีตโดยไม่มีการออกกฎหมายใดมารองรับ ก่อให้เกิดการถกเถียงเกี่ยวกับความชอบด้วยกฎหมายตามมา ดู Bogdanor, *The Monarchy*, 43-44; House of Commons Library, “Changes to the Coronation Oath,” accessed May 10, 2023, <https://commonslibrary.parliament.uk/changes-to-the-coronation-oath>.

²³⁶ รัฐสภาสกอตแลนด์เป็นผู้ที่ดำเนินการออกพระราชบัญญัติว่าด้วยการอ้างสิทธิเอง เพื่อวางเงื่อนไขกับการขึ้นครองราชย์เป็นพระมหากษัตริย์ของประเทศตน อย่างไรก็ตาม เนื่องจากพระมหากษัตริย์อังกฤษในอดีตนับตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 16 ต่างดำรงตำแหน่งพระมหากษัตริย์สกอตแลนด์ไปพร้อมกัน กฎหมายฉบับนี้จึงเกี่ยวพันการสืบราชสมบัติของอังกฤษโดยอ้อมด้วย

รื้อลำดับการสืบราชสันตติวงศ์ เพื่อให้เจ้าหญิงโซเฟียแห่งฮันโนเวอร์กลายเป็นรัชทายาท²³⁷

จ. พระราชบัญญัติสหภาพ ค.ศ. 1706 เป็นกฎหมายที่รวมอังกฤษกับสกอตแลนด์เข้าเป็นประเทศเดียวกัน ส่งผลให้ราชบัลลังก์อังกฤษและราชบัลลังก์สกอตแลนด์ถูกแทนที่ด้วยราชบัลลังก์แห่งบริเตนใหญ่ หรืออธิบายอีกแบบว่านับจากนี้ไป ไม่มีพระมหากษัตริย์อังกฤษและพระมหากษัตริย์สกอตแลนด์อีกแล้ว จะมีก็แต่พระมหากษัตริย์แห่งบริเตนใหญ่ กฎหมายฉบับนี้จึงนำเอาบรรดาข้อบังคับเกี่ยวกับการสืบราชสมบัติที่ปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ ซึ่งล้วนมีเป้าหมายอยู่ที่การกีดกันพวกคาทอลิก มาบัญญัติพร้อมเพิ่มเงื่อนไขให้ผู้ที่จะขึ้นครองราชย์ต้องให้สัตย์ปฏิญาณว่า จะพิทักษ์คริสตจักรแห่งสกอตแลนด์ (Church of Scotland) ด้วย

ฉ. พระราชบัญญัติว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ ค.ศ. 1707 กำหนดให้มีการเรียกประชุมสภาพันท์ที่มีการผลิตแผ่นดินเกิดขึ้น แม้แต่ในกรณีที่ไม้อยู่ในสมัยประชุม หรือสภาได้ถูกยุบไปแล้ว²³⁸

ช. พระราชบัญญัติการรวมชาติกับไอร์แลนด์ ค.ศ. 1800 (Union with Ireland Act 1800) เอากฎกติกาเกี่ยวกับการสืบราชสันตติวงศ์ที่ดำรงอยู่มาบังคับใช้โดยอนุโลมกับราชบัลลังก์ของสหราชอาณาจักร ซึ่งเกิดจากการรวมบริเตนใหญ่กับไอร์แลนด์เข้าเป็นประเทศเดียวกัน

ซ. พระราชบัญญัติว่าด้วยการสิ้นสุดลงของพระประมุข ค.ศ. 1901 (Demise of the Crown Act 1901) สร้างความต่อเนื่องทางการปกครองด้วยการกำหนดให้ผู้ที่ยังดำรงตำแหน่งสาธารณะยังคงทำหน้าที่ของตนต่อไป แม้มีการเปลี่ยนรัชกาลเกิดขึ้น

²³⁷ กฎหมายฉบับนี้ยังมีข้อกำหนดที่ห้ามไม่ให้ผู้ครองของพวกคาทอลิกขึ้นครองราชย์ แต่ถึงอย่างไรข้อกำหนดนี้ได้ถูกเพิกถอนโดยรัฐสภาเป็นที่เรียบร้อยแล้วเมื่อ ค.ศ. 2013

²³⁸ อันที่จริง เจตนาดั้งเดิมของกฎหมายฉบับนี้อยู่ที่การรับประกันว่า พระมหากษัตริย์พระองค์ต่อไปจะเป็นพวกโปรเตสแตนต์ ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ที่แทบหมดความหมายแล้วในยุคปัจจุบัน แม้กฎหมายยังมีผลบังคับใช้อยู่ก็ตาม

ณ. พระราชบัญญัติว่าด้วยคำประกาศในการขึ้นครองราชย์ ค.ศ. 1910 (Accession Declaration Act 1910) ยกเลิกข้อกำหนดที่ให้ผู้ขึ้นครองราชย์ต้องทำการประณามคริสตจักรโรมันคาทอลิก²³⁹ อย่างไรก็ดี กฎหมายฉบับนี้ยังคงกำหนดให้พระมหากษัตริย์ต้องเป็นพวกโปรเตสแตนต์

ณ. ธรรมนูญแห่งเวสต์มินสเตอร์ ค.ศ. 1931 (Statute of Westminster 1931) จัดความสัมพันธ์ระหว่างสหราชอาณาจักรกับดินแดนในการปกครอง (dominions) ก่อนขยายไปสู่ราชอาณาจักรเครือจักรภพ ตัวกฎหมายไม่มีบทบัญญัติใดที่พูดถึงการสืบราชสันตติวงศ์โดยตรง อย่างไรก็ดีตาม มีการระบุในส่วนอารัมภบท (preamble) ว่า การเปลี่ยนแปลงกฎหมายที่เกี่ยวกับการสืบราชสันตติวงศ์ต้องได้รับความเห็นชอบไม่เพียงจากรัฐสภาของสหราชอาณาจักรแต่รวมถึงของราชอาณาจักรเครือจักรภพด้วย แม้ไม่ได้มีสถานะเป็นข้อบังคับทางกฎหมาย แต่แนวปฏิบัติเช่นนี้ก็พัฒนามาเป็นธรรมเนียมทางการเมือง (political convention) ที่ได้รับการเคารพอย่างเคร่งครัด²⁴⁰

ณ. พระราชบัญญัติว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ ค.ศ. 2013 เปลี่ยนเกณฑ์การสืบราชสมบัติให้เป็นแบบที่ว่าตามลำดับการเกิดโดยสมบูรณ์ (absolute primogeniture) จากก่อนหน้าที่ยกให้พระราชโอรสมีสิทธิเหนือพระราชธิดา (male-preference primogeniture) นอกจากนี้ ยังยกเลิกข้อห้ามที่กีดกันเชื้อพระวงศ์ซึ่งแต่งงานกับพวกคาทอลิกจากการเป็นรัชทายาท²⁴¹

เมื่อได้พิจารณารายละเอียดเกี่ยวกับการสืบราชสันตติวงศ์ของกฎหมายทั้ง 11 ฉบับข้างต้น น่าจะเห็นว่า ข้อกำหนดส่วนใหญ่พุ่งเป้าไปที่คุณสมบัติ

²³⁹ หมายถึงข้อกำหนดตามพระราชบัญญัติแห่งสิทธิ ค.ศ. 1688 ที่บังคับให้ผู้ที่จะขึ้นครองราชย์ต้องยอมรับคำแถลงการณ์ที่มีเนื้อหาประณามคริสตจักรโรมันคาทอลิก

²⁴⁰ การเพิกเฉยต่อข้อกำหนดในอารัมภบทย่อมส่งผลกระทบทางการเมืองอย่างแน่นอน โดยเฉพาะในสมัยปัจจุบันที่ประชาชนจำนวนไม่น้อยของราชอาณาจักรเครือจักรภพหลายประเทศมีความคิดจริงจังเรื่องการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองไปเป็นสาธารณรัฐ ซึ่งเท่ากับไม่เอาพระมหากษัตริย์ของสหราชอาณาจักรเป็นประมุขแห่งรัฐของตนอีกต่อไป

²⁴¹ Torrance, *The Crown*, 10-15

ด้านศาสนา โดยวนเวียนอยู่แต่กับการตัดสินใจเหนือราชบัลลังก์ของพวกคาทอลิก ส่วนที่เหลือมักเป็นบทบัญญัติที่ตามมากับการเปลี่ยนแปลงลักษณะพื้นฐานของรัฐ คือขยายจากอังกฤษเป็นบริเตนใหญ่และสหราชอาณาจักรตามลำดับ ก่อนมีราชอาณาจักรเครือจักรภพเพิ่มเข้ามา เพื่อรองรับการสิ้นสุดของจักรวรรดิบริเตน อย่างไรก็ตาม ยังมีแนวปฏิบัติหรือบรรทัดฐานตามกฎหมายจารีตประเพณี (common law) ที่กำกับการสืบราชสันตติวงศ์ด้วย ที่มีความสำคัญที่สุด คงหนีไม่พ้นเรื่องการสืบทอดตำแหน่งตามสายเลือด กล่าวคือ การที่ราชบัลลังก์จะตกไปอยู่กับพระราชโอรสหรือพระราชธิดาของพระมหากษัตริย์ที่สวรรคต ไม่ได้มีระบุไว้เป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจนในกฎหมายฉบับใด เรื่องนี้เป็นสิ่งที่ยึดถือปฏิบัติกันตามกฎหมายจารีตประเพณี นับตั้งแต่ยุคกลางเป็นต้นมา การจัดการกับทรัพย์สินสมบัติของผู้ชายชนในอังกฤษอาศัยหลักที่ให้ทายาทเพศชายซึ่งมีอายุมากที่สุดเป็นผู้รับมรดกทั้งหมด (male-preference primogeniture) เฉพาะในกรณีที่ผู้ชายชนไม่มีลูกชาย มรดกจึงจะตกเป็นของลูกสาว หรือหากปราศจากบุตรธิดา พี่น้องเพศชายที่มีอายุมากที่สุดของผู้ชายชน หรือบุตรธิดาของพี่น้องคนนั้น จะมีสิทธิรับมรดกเพียงลำพัง ธรรมเนียมการจัดการมรดกในลักษณะนี้เป็นสิ่งที่มีสภาพบังคับทางกฎหมาย และถูกนำมาใช้กับการสืบราชสมบัติเป็นเวลายาวนานยิ่งกว่าเสียอีก เพราะต่อให้มีการยกเลิกธรรมเนียมดั้งเดิมหลังรัฐสภาออกกฎหมายมรดกฉบับ ค.ศ. 1952 ที่ให้มีการแบ่งทรัพย์สินสมบัติของผู้ชายชนในหมู่คู่สมรสและบุตรธิดาทั้งหมดตามสัดส่วนที่กำหนด การสืบราชสมบัติกลับยังคงยึดหลักที่ให้ความสำคัญกับทายาทเพศชายที่มีอายุมากที่สุดดั้งเดิม²⁴² ยกตัวอย่างจากอดีตจำนวนหนึ่ง หลังพระเจ้าเจมส์ที่ 1 เสด็จสวรรคตใน ค.ศ. 1625 พระเจ้าชาร์ลส์ที่ 1 ทรงได้รับราชสมบัติมาครอบครอง

²⁴² University of Nottingham, "Inheritance," accessed May 5, 2023, www.nottingham.ac.uk/manuscriptsand specialcollections/learning/medievalwomen/theme2/inheritance.aspx; Neil Parpworth, "The Succession to the Crown Act 2013: Modernising the Monarchy," *Modern Law Review* 76, no. 6 (November 2016): 1075.

มิใช่เจ้าหญิงอลิซาเบธ สจวร์ต (Elizabeth Stuart) ผู้ทรงเป็นพระเชษฐภคินี เนื่องจากพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 1 ทรงเป็นพระราชโอรสองค์โตของพระเจ้าเจมส์ที่ 1 ทำนองเดียวกับพระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ 7 ที่ทรงได้เป็นพระมหากษัตริย์สืบต่อจากสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรีย แม้ทรงมีพระเชษฐภคินีอยู่ก็ตาม เท่าที่ผ่านมา ในระยะเกือบ 100 ปี การสืบราชสันตติวงศ์ตามหลักที่ให้สิทธิเหนือราชบัลลังก์แก่ทายาทเพศชายซึ่งมีอายุมากที่สุดมิได้เป็นประเด็นนัก เนื่องจากผู้ขึ้นครองราชย์ล้วนรู้พระเชษฐภคินี จึงไม่มีการตัดสิทธิใครเกิดขึ้น ตัวอย่างเช่น พระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ 7 ทรงมีแต่พระอนุชาและพระชนิษฐาเท่านั้น ส่วนกรณีของสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 พระองค์ทรงได้ขึ้นครองราชย์ เพราะพระเจ้าจอร์จที่ 6 ผู้ทรงเป็นพระราชบิดา ทรงมีแต่พระราชธิดา โดยสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 ทรงเป็นพระราชธิดาองค์โต เหมือนสมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 พระประมุของค์ปัจจุบัน ที่ทรงเป็นลูกคนแรกของสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 แต่ถึงกระนั้น มีทศนะในระยะหลังที่ปฏิเสธข้อกำหนดเก่าแก่อันเป็นอุปสรรคต่อความเท่าเทียมทางเพศ นำไปสู่การออกพระราชบัญญัติว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ฉบับ ค.ศ. 2013 ภายใต้กฎหมายฉบับนี้ ซึ่งถือเป็นกฎหมายฉบับแรกในเวลานานมากที่กระทบต่อสถานะของสถาบันพระมหากษัตริย์โดยตรง²⁴³ การสืบราชสมบัติจะไม่เป็นไปตามหลักที่ให้ความสำคัญกับทายาทเพศชายที่มีอายุมากที่สุดอีกต่อไป มาตรา 1 ของพระราชบัญญัติระบุว่า สำหรับผู้ที่เกิดหลังวันที่ 28 ตุลาคม ค.ศ. 2011 เพศไม่ใช่เงื่อนไขที่ทำให้บุคคลนั้นหรือทายาทของบุคคลนั้นมีสิทธิเหนือผู้อื่นในการสืบราชสมบัติ²⁴⁴ เท่ากับว่า

²⁴³ Parpworth, “The Succession,” 1070.

²⁴⁴ สำหรับกฎหมายฉบับเดิม ดู Legislation.gov.uk, “Succession to the Crown Act 2013,” accessed May 5, 2023, www.legislation.gov.uk/ukpga/2013/20/contents/enacted. สาเหตุที่ยึดวันที่ 28 ตุลาคม ค.ศ. 2011 ก็เพราะเป็นวันที่ผู้นำราชอาณาจักรเครือจักรภพ ซึ่งประชุมกันที่เมืองเพิร์ท ออสเตรเลีย มีมติเห็นควรให้แก้เกณฑ์การสืบราชสันตติวงศ์มาเป็นแบบที่ยึดลำดับการเกิดโดยสมบูรณ์

สหราชอาณาจักร ตลอดจนราชอาณาจักรเครือจักรภพ²⁴⁵ ได้เปลี่ยนมายึดหลักการสืบทอดตำแหน่งตามลำดับการเกิดโดยสมบูรณ์ (absolute primogeniture)

เมื่อนำหลักการสืบทอดตำแหน่งตามลำดับการเกิดโดยสมบูรณ์มาใช้ บุคคลที่เป็นรัชทายาทก็คือ บรรดาพระราชโอรสและพระราชธิดาของพระมหากษัตริย์ผู้ที่กำลังครองราชย์อยู่ไล่ไปตามลำดับการเกิด โดยไม่สำคัญว่าผู้นั้นเพศอะไร และถ้าหากพระราชโอรสและพระราชธิดามีทายาท ซึ่งเท่ากับเป็นพระราชนัดดาของพระมหากษัตริย์องค์ปัจจุบัน บุคคลเหล่านี้ย่อมมีสถานะรัชทายาทเรียงลำดับตามการเกิดต่อจากพระราชบิดา หรือพระราชมารดาของตนที่เป็นเลือดเนื้อเชื้อไขของพระมหากษัตริย์ พระราชนัดดาที่เกิดกับพระราชโอรสซึ่งมีอายุมากกว่าย่อมอยู่ในลำดับการสืบราชสันตติวงศ์ที่สูงกว่า ไม่เฉพาะพระราชนัดดาที่เกิดกับพระราชโอรสซึ่งมีอายุน้อยกว่าเพียงเท่านั้น แต่รวมถึงตัวพระราชโอรสซึ่งมีอายุน้อยกว่าด้วย ยกตัวอย่าง พระราชนัดดาที่เกิดกับพระราชโอรสองค์โตจะมีลำดับการสืบราชสันตติวงศ์สูงกว่าพระราชโอรสองค์ที่เหลือทั้งหมด แม้ว่าฝ่ายหลังมีศักดิ์เป็นพระปิตุลา พระปิตุจฉา พระมาตุลา หรือพระมาตุจฉาของตนก็ตาม หรือในกรณีที่พระมหากษัตริย์ไม่มีพระราชโอรส หรือพระราชธิดาเลย ลำดับการสืบราชสมบัติจะเริ่มต้นที่พระอนุชา หรือพระขนิษฐาผู้ถือกำเนิดถัดจากพระองค์ ต่อด้วยพระราชโอรสและพระราชธิดาของพระอนุชา หรือพระขนิษฐาคนนั้น แล้วค่อยไล่ไปหาพระอนุชา หรือพระขนิษฐาคนถัดไป ดังที่ระบุชัดเจนในกฎหมาย หลักการสืบทอดตำแหน่งตามลำดับการเกิดโดยสมบูรณ์มีผลบังคับใช้เฉพาะกับเชื้อพระวงศ์ที่ถือกำเนิดหลังวันที่ 28 ตุลาคม ค.ศ. 2011 เป็นต้นมา สมาชิกอาวุโสของราชวงศ์อย่าง เจ้าหญิงแอนน์ (Anne) พระราชธิดาองค์โตของสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 ผู้ประสูติใน ค.ศ. 1950 จึงยังคงได้รับการจัดลำดับการสืบราชสันตติวงศ์ให้อยู่ต่ำกว่า

²⁴⁵ อันที่จริง การดำเนินการเปลี่ยนกฎได้เริ่มขึ้นอย่างเป็นทางการในการประชุมผู้นำราชอาณาจักรเครือจักรภพเมื่อ ค.ศ. 2011 นายกรัฐมนตรีสหราชอาณาจักรเป็นผู้เสนอเรื่อง ก่อนได้รับการสนับสนุนจากผู้นำคนอื่น

พระอนุชาของพระองค์ อันได้แก่ เจ้าชายแอนดรูว์ (Andrew) กับ เจ้าชายเอ็ดเวิร์ด (Edward) ตลอดจนพระราชโอรส พระราชธิดา และพระราชนัดดาของพระอนุชาด้วย²⁴⁶ แต่ถึงกระนั้น พระราชบัญญัติว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ฉบับล่าสุดมีผลโดยตรงต่อลำดับการสืบราชสมบัติทุกวันนี้ เหตุเพราะทำให้เจ้าหญิงชาร์ลอตต์ (Charlotte) พระราชธิดาในวัย 8 ชั้นษาของเจ้าชายวิลเลียม (William) ทรงได้ขยับลำดับขึ้นมา จากแต่ก่อนที่เป็นรองเจ้าชายหลุยส์ (Louis) พระอนุชาที่ทรงอ่อนชันษากว่าราว 3 ปี ณ ปัจจุบัน ลำดับการสืบราชสันตติวงศ์ 10 ลำดับแรกตามการจัดของทางราชสำนักจึงมีรายละเอียด ดังนี้

ลำดับ	พระนาม/นาม
1	เจ้าชายวิลเลียม (พระราชโอรสของพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3)
2	เจ้าชายจอร์จ (George) (พระราชโอรสของเจ้าชายวิลเลียม)
3	เจ้าหญิงชาร์ลอตต์ (พระราชธิดาของเจ้าชายวิลเลียม)
4	เจ้าชายหลุยส์ (พระราชโอรสของเจ้าชายวิลเลียม)
5	เจ้าชายแฮร์รี (Harry) (พระราชโอรสของพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3)
6	เจ้าชายอาร์ชี (Archie) (พระราชโอรสของเจ้าชายแฮร์รี)
7	เจ้าหญิงลิลีเบ็ต (Lilibet) (พระราชธิดาของเจ้าชายแฮร์รี)
8	เจ้าชายแอนดรูว์ (พระอนุชาของพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3)
9	เจ้าหญิงเบียทริซ (Beatrice) (พระราชธิดาของเจ้าชายแอนดรูว์)

ลำดับการสืบราชสันตติวงศ์ของสหราชอาณาจักรในปัจจุบัน²⁴⁷

²⁴⁶ หากไม่มีเงื่อนไขเรื่องวันที่ 28 ตุลาคม ค.ศ. 2011 เจ้าหญิงแอนน์จะได้จากลำดับที่ 16 ในปัจจุบันมาอยู่ลำดับที่ 8

²⁴⁷ Royal Household, "Succession."

การปรับเปลี่ยนเกณฑ์มาสู่หลักการสืบทอดตำแหน่งตามลำดับการเกิดโดยสมบูรณ์ เป็นการปฏิรูปสถาบันพระมหากษัตริย์ให้เกิดความทันสมัยและสอดคล้องกับความคาดหวังของผู้คนในยุคปัจจุบันที่สนับสนุนความเท่าเทียมกันทางเพศ เพราะต่อจากนี้ไป จะไม่มีเงื่อนไขที่กีดกันสตรีเพศจากราชบัลลังก์อีก การจัดลำดับการสืบราชสันตติวงศ์อาศัยเฉพาะลำดับการเกิดเพียงเท่านั้น ไม่ให้เชื้อพระวงศ์เพศชายมีความได้เปรียบเหนือเพศหญิงเหมือนในอดีต²⁴⁸ อย่างไรก็ตาม นอกเหนือจากเรื่องนี้แล้ว เกณฑ์ใหม่ยังมีประโยชน์ในแง่ของการสร้างความชัดเจนให้แก่การสืบราชสันตติวงศ์ด้วย กล่าวคือ ภายใต้อำนาจหลักการดั้งเดิมที่ให้ความสำคัญแก่พระราชโอรสมากกว่าพระราชธิดา (male-preference primogeniture) เชื้อพระวงศ์เพศหญิงจะเป็นได้แค่ “รัชทายาทโดยสันนิษฐาน” (heir presumptive) มิอาจเป็น “รัชทายาทโดยประจักษ์” (heir apparent) ได้ อย่างน้อยก็ในทางทฤษฎี เนื่องจากมีความเป็นไปได้ที่พระมหากษัตริย์อาจมีพระราชโอรสและทำให้เชื้อพระวงศ์เพศหญิงที่เป็นรัชทายาทโดยสันนิษฐานอยู่นั้นถูกลดลำดับการสืบราชสมบัติลงทันที ผิดกับกรณีของเชื้อพระวงศ์เพศชายที่สามารถเป็นรัชทายาทโดยประจักษ์ ซึ่งเท่ากับไม่มีทางที่ใครจะมาแทนที่ ตัวอย่างเช่น ก่อนเสด็จขึ้นครองราชย์ สมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 ทรงถือเป็นรัชทายาทโดยสันนิษฐานมาตลอดและไม่เคยทรงเป็นรัชทายาทโดยประจักษ์เลย เพราะพระราชบิดาของพระองค์อาจให้กำเนิดพระราชโอรสได้ แม้ในความเป็นจริงอาจดูมีโอกาสดำรงตำแหน่งเนื่องจากอายุและปัญหาสุขภาพ ขณะที่ในกรณีของสมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 นับแต่วันประสูติเรื่อยมาจนถึงวันขึ้นครองราชย์ พระองค์ทรงมีสถานะเป็นรัชทายาทโดยประจักษ์เสมอ เพราะเป็นพระราชโอรสองค์โตของสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 เป็นไปไม่ได้ที่จะมีบุคคลใดมาดัดสิทธิของพระองค์ เพราะฉะนั้นการประกาศใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ฉบับ ค.ศ. 2013

²⁴⁸ Parpworth, “The Succession,” 1075-1078.

จึงนำมาซึ่งความชัดเจน トラบไคที่เป็นพระราชโอรสหรือพระราชธิดาองค์ใดผู้นั้นย่อมเป็นรัชทายาทโดยประจักษ์และจะได้ครองราชย์แน่นอน หากไม่สิ้นชีวิตลงเสียก่อน

การจัดลำดับการสืบราชสันตติวงศ์ตามลำดับการเกิดเป็นกฎกติกาขั้นพื้นฐานที่มีความสำคัญที่สุด นอกเหนือจากนี้ ค่อยมีข้อบังคับอีกจำนวนหนึ่งเกี่ยวกับคุณสมบัติและการดำเนินการที่รัฐสภาวางผ่านการตราเป็นกฎหมายเข้ามาเสริม กล่าวคือ ตามพระราชบัญญัติแห่งสิทธิ ค.ศ. 1699 และพระราชบัญญัติว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ฉบับ ค.ศ. 1701 ผู้ที่จะขึ้นครองราชย์ต้องมีได้นับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก²⁴⁹ ขณะที่พระราชบัญญัติว่าด้วยคำประกาศในการขึ้นครองราชย์ ค.ศ. 1910 พระราชบัญญัติว่าด้วยคำสัตย์ปฏิญาณในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ค.ศ. 1688 และพระราชบัญญัติสหภาพ ค.ศ. 1706 ซึ่งรองรับการรวมชาติระหว่างอังกฤษกับสกอตแลนด์ กำหนดให้บุคคลที่จะเป็นพระมหากษัตริย์ต้องให้คำมั่นสัญญาารวมทั้งสิ้น 3 เรื่อง ได้แก่ การเป็นพวกโปรเตสแตนต์โดยสุจริตใจ (faithful) การยึดมั่นในกฎหมายกับจารีตประเพณีของบ้านเมือง เพื่อประสิทธิ์ประสาทความยุติธรรม และการธำรงรักษาคริสตจักรแห่งสกอตแลนด์ตามลำดับ โดยปกติแล้ว การให้คำมั่นเหล่านี้จะเกิดขึ้นในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ยกเว้นเฉพาะการประกาศตนเป็นพวกโปรเตสแตนต์ที่มักทำในการประชุมสภานัดแรกหลังเริ่มต้นรัชสมัยใหม่²⁵⁰

ตลอดระยะเวลากว่า 470 ปีที่ผ่านมา สหราชอาณาจักรรวมถึงอังกฤษในยุคสมัยก่อนหน้ามีแต่พระมหากษัตริย์ที่มีอายุเกิน 18 ชันษา หรือบรรลุนิติภาวะเป็นที่เรียบร้อยแล้วจึงขึ้นครองราชย์ ยุวกษัตริย์พระองค์สุดท้ายคือ พระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ 6 (Edward VI) ซึ่งเสด็จขึ้นครองราชย์เมื่อ ค.ศ. 1547 ขณะทรงมีอายุ 9 ชันษา ก่อนทรงพระประชวรจนสิ้นพระชนม์ด้วยวัยเพียง 15 ชันษา เท่ากับ

²⁴⁹ เมื่อก่อนมีข้อห้ามไม่ให้ผู้ขึ้นครองราชย์มีคู่สมรสเป็นพวกคาทอลิกด้วย ทว่าได้ถูกยกเลิกไปเรียบร้อยแล้ว โดยพระราชบัญญัติว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ฉบับ ค.ศ. 2013

²⁵⁰ Bogdanor, *The Monarchy*, 43-44.

เป็นรัชสมัยที่ไร้พระมหากษัตริย์ที่บรรลุนิติภาวะ²⁵¹ นับแต่นั้นมาก็ไม่มียุวกษัตริย์อีกเลย และยังดูมีโอกาสดำเมื่อคำนึงถึงอนาคตอันใกล้ เนื่องจากรัชทายาทโดยประจักษ์ของสมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 ก็คือเจ้าชายวิลเลียม พระองค์ทรงมีอายุ 40 ชันษาและไม่ปรากฏปัญหาสุขภาพ ส่วนพระราชโอรสองค์โตของพระองค์ก็จะบรรลุนิติภาวะในอีก 8 ปี เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงเข้าใจได้ว่าการมียุวกษัตริย์ไม่ใช่ประเด็นที่ผู้คนในสหราชอาณาจักรให้ความสนใจนัก อย่างไรก็ตาม มีกฎเกณฑ์รองรับกรณีดังกล่าวอยู่อย่างชัดเจนและค่อนข้างรัดกุมมาเป็นเวลานานแล้ว²⁵² กล่าวคือ ตาม “พระราชบัญญัติผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ค.ศ. 1937” (Regency Act 1937) ถ้าบุคคลที่ขึ้นครองราชย์มีอายุไม่ถึง 18 ปี จะต้องเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ (regent) จำนวน 1 คน ประกอบพระราชกรณียกิจ (royal functions) ทั้งหลายแทน ไม่ว่าที่เป็นการใช้อำนาจตามพระราชเอกลิทธิ หรือการใช้อำนาจตามกฎหมายที่ออกโดยรัฐสภา จนกว่าพระมหากษัตริย์พระองค์นั้นจะบรรลุนิติภาวะ กระบวนการตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์เป็นไปแบบโดยอัตโนมัติ เนื่องจากกฎหมายฉบับนี้กำหนดไว้ด้วยว่า คนที่จะเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์คือรัชทายาทโดยประจักษ์ หรือรัชทายาทโดยสันนิษฐานของยุวกษัตริย์ที่กำลังจะขึ้นครองราชย์ ยกเว้นกรณีที่ขาดคุณสมบัติ เพราะไม่ได้ถือสัญชาติบริเตน อายุยังไม่ถึงเกณฑ์ พำนักอยู่ต่างประเทศเป็นการถาวร หรือนับถือศาสนาคริสต์นิกายคาทอลิก²⁵³ หากเกิดกรณีเช่นนี้ขึ้น ตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์จะตกเป็นของเชื้อพระวงศ์ที่อยู่ถัดไป

²⁵¹ นอกเหนือจากพระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ 6 ยังมีพระมหากษัตริย์อีก 5 พระองค์ในประวัติศาสตร์อังกฤษที่เสด็จขึ้นครองราชย์ก่อนทรงบรรลุนิติภาวะ ที่เยาว์วัยที่สุดคือ พระเจ้าเฮนรีที่ 6 (Henry VI) ผู้ทรงรับราชบัลลังก์มาขณะมีอายุแค่ 9 เดือนเท่านั้น

²⁵² ก่อนหน้า ค.ศ. 1937 การตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์เป็นเรื่องที่รัฐสภาจะพิจารณาดำเนินการเป็นรายกรณี

²⁵³ การขึ้นเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์มีความสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อผู้ดำรงตำแหน่งได้ให้สัตยาบันตามกฎหมายแล้ว

ในลำดับการสืบราชสันตติวงศ์และไม่ขาดคุณสมบัติข้อใด²⁵⁴ โดยในส่วนของเกณฑ์อายุ พระราชบัญญัติผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ค.ศ. 1937 กำหนดไว้ที่ 21 ปีเหมือนกันหมดทุกกรณี ทว่าต่อมา รัฐสภาได้ออก “พระราชบัญญัติผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ค.ศ. 1953” (Regency Act 1953) ซึ่งปรับลดเกณฑ์อายุขั้นต่ำเฉพาะกรณีรัชทายาทโดยประจักษ์กับรัชทายาทโดยสันนิษฐานลงเหลือ 18 ปีบริบูรณ์ เท่ากับว่า บุคคลแรกในลำดับการสืบราชสันตติวงศ์จะมีสิทธิปฏิบัติหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ก็ต่อเมื่อมีอายุ 18 ปีขึ้นไป ส่วนบุคคลอื่นต้องมีอายุอย่างน้อย 21 ปี ยกตัวอย่างสมมติเพื่อความชัดเจน เมื่อเกิดกรณีที่พระมหากษัตริย์องค์ใหม่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ รัชทายาทของพระองค์จะเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ทันที อย่างไรก็ตาม ถ้ารัชทายาทคนดังกล่าวมีอายุไม่ถึง 18 ปีเช่นกัน ตำแหน่งย่อมเป็นของผู้ที่อยู่ถัดไปในลำดับการสืบราชสันตติวงศ์ที่มีอายุเกิน 21 ปี ตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์จะดำรงอยู่จนกระทั่งวันคล้ายวันพระราชสมภพปีที่ 18 ของพระมหากษัตริย์ เหตุเพราะเมื่อถึงวันนั้น พระมหากษัตริย์ก็จะบรรลุนิติภาวะและจึงมีสิทธิตามพระราชบัญญัติผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ทั้ง 2 ฉบับที่จะให้สัตยาบันในการขึ้นครองราชย์ อันเป็นเงื่อนไขพื้นฐานของการเป็นพระมหากษัตริย์เต็มตัว²⁵⁵

²⁵⁴ รัฐสภาเคยออกกฎหมาย เพื่อกำหนดให้ เจ้าชายฟิลิป (Prince Philip) พระสวามีของสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ในกรณีที่สมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 เสด็จสวรรคตก่อนที่รัชทายาทของพระองค์จะมีอายุครบ 18 ปี เพราะเห็นควรให้ผู้ปกครอง (guardian) ของยุวกษัตริย์ทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ด้วย นี่เป็นเพียงมาตรการเฉพาะกิจ (ad hoc) เท่านั้น และสิ้นสุดผลบังคับใช้ไปนานแล้วหลังจากที่พระราชโอรสและพระราชธิดาทุกพระองค์ของสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 บรรลุนิติภาวะ ดู Ibid., 48.

²⁵⁵ ดู David Torrance, *Regency and Counsellors of State* (n.p.: House of Commons Library, 2022), 13, 15-17, accessed May 7, 2023, <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-9374/CBP-9374.pdf>; W. P. M. Kennedy, “The Regency Acts, 1937-53,” *University of Toronto Law Journal* 10, no. 2 (1954): 248-254.

ท้ายที่สุด ควรพูดถึงตำแหน่งรัชทายาทโดยสังเขปด้วย นับตั้งแต่รัชสมัยของพระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ 1 (Edward I) ช่วงปลายศตวรรษที่ 13 เริ่มมีการตั้งให้รัชทายาทโดยประจักษ์ดำรงตำแหน่ง “เจ้าชายแห่งเวลส์” (Prince of Wales) ณ เวลานั้น เวลส์ถือเป็นอีกดินแดนที่มีใช้ส่วนหนึ่งของอังกฤษ พระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ 1 ทรงทำสงครามและสามารถยึดเวลส์ได้สำเร็จ ก่อนมีการผนวกรวมเวลส์เข้าเป็นส่วนหนึ่งของราชอาณาจักรอังกฤษผ่านการออกกฎหมายในรัชสมัยของพระเจ้าเฮนรีที่ 8 หรือประมาณ 300 ปีให้หลัง ตำแหน่งเจ้าชายแห่งเวลส์ไม่มีกฎหมายอะไรรองรับ และการมอบตำแหน่งดังกล่าวให้รัชทายาทโดยประจักษ์ก็เป็นไปตามขนบธรรมเนียมของราชสำนักที่ยึดถือกันมายาวนานหลายร้อยปี แม้ตามหลักการแล้ว พระมหากษัตริย์ทรงมีสิทธิที่จะประทานตำแหน่งเจ้าชายแห่งเวลส์ให้เชื้อพระวงศ์รายอื่นที่มีใช้รัชทายาทโดยประจักษ์ได้ก็ตาม²⁵⁶ ณ ปัจจุบัน คนที่ครองตำแหน่งเจ้าชายแห่งเวลส์คือเจ้าชายวิลเลียม ซึ่งทรงเป็นรัชทายาทโดยประจักษ์ของสมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 ก่อนหน้านั้น สมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 ทรงเป็นเจ้าชายแห่งเวลส์นับแต่การแต่งตั้งใน ค.ศ. 1958 ถึงวันสุดท้ายในรัชสมัยของสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 ส่งผลให้พระองค์ทรงครอบครองตำแหน่งดังกล่าวเป็นเวลา 64 ปี เท่ากับเป็นผู้ที่อยู่ในตำแหน่งเจ้าชายแห่งเวลส์ยาวนานที่สุด ทันทีที่สมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 เสด็จสวรรคตในวันที่ 8 กันยายน ค.ศ. 2022 สมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 ทรงขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์องค์ใหม่และจึงพ้นจากตำแหน่งเจ้าชายแห่งเวลส์ ต่อมาวันรุ่งขึ้น ก็มีการตั้งเจ้าชายวิลเลียมเป็นเจ้าชายแห่งเวลส์แทน จุดน่าสังเกต คือ ตลอดเวลาหลายร้อยปีที่ผ่านมา มีเฉพาะรัชทายาทโดยประจักษ์เท่านั้นที่เป็นเจ้าชายแห่งเวลส์และเมื่อประกอบกับการยึดหลักที่ให้ความสำคัญแก่พระราชโอรสมากกว่าพระราชธิดาในการจัดลำดับการสืบราชสันตติวงศ์

²⁵⁶ นัยคือเจ้าชายแห่งเวลส์เป็นตำแหน่งตามจารีตประเพณีที่อยู่ในขอบเขตพระราชเอกลิทธิ

ย่อมไม่แปลกที่ตำแหน่งเจ้าหญิงแห่งเวลส์ (Princess of Wales) จะสงวนไว้แต่กับคู่สมรสของเจ้าชายแห่งเวลส์ เพราะดังที่ได้อธิบายแล้ว ภายใต้กรอบกติกาเดิม เป็นไปไม่ได้ที่เชื้อพระวงศ์เพศหญิงจะเป็นรัชทายาทโดยประจักษ์อย่างมากที่สุดที่เป็นได้ก็เพียงรัชทายาทโดยสันนิษฐาน เมื่อเป็นเช่นนี้ เจ้าชายแห่งเวลส์จึงเป็นตำแหน่งหลัก ส่วนเจ้าหญิงแห่งเวลส์เป็นตำแหน่งเสริมที่มาพร้อมกับเจ้าชายแห่งเวลส์ หรือพูดอีกแบบคือ จะมีเจ้าหญิงแห่งเวลส์ก็ต่อเมื่อมีเจ้าชายแห่งเวลส์ หากพิจารณากรณีล่าสุดเป็นตัวอย่าง เจ้าหญิงแคเธอรีน (Catherine) คู่สมรสของเจ้าชายวิลเลียม ทรงกลายเป็นเจ้าหญิงแห่งเวลส์ทันทีที่พระสวามีทรงได้รับตำแหน่งเจ้าชายแห่งเวลส์ นอกเหนือจากนี้ ยังมีโอกาสที่ประเทศจะไร้ซึ่งเจ้าชายแห่งเวลส์ นั่นคือเมื่อเกิดกรณีที่มีเฉพาะรัชทายาทโดยสันนิษฐาน ตัวอย่างเช่น ตลอดรัชสมัยของพระเจ้าจอร์จที่ 6 ระหว่าง ค.ศ. 1936 - 1952 ตำแหน่งเจ้าชายและเจ้าหญิงแห่งเวลส์ได้เว้นว่างลง สมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 เองทรงไม่เคยเป็นเจ้าหญิงแห่งเวลส์ เนื่องจากทรงมีสถานะเป็นเพียงรัชทายาทโดยสันนิษฐานของพระเจ้าจอร์จที่ 6 ซึ่งย่อมถูกแทนที่ในลำดับการสืบราชสันตติวงศ์โดยทันทีที่พระราชบิดาทรงให้กำเนิดพระราชโอรส แต่ถึงอย่างไร สืบเนื่องจากการเปลี่ยนมาใช้หลักการสืบทอดราชสมบัติตามลำดับการเกิดโดยสมบูรณ์เมื่อ ค.ศ. 2013 เป็นไปได้แล้วในปัจจุบันที่จะมีสตรีเพศเป็นรัชทายาทโดยประจักษ์ ทำให้ น่าตั้งคำถามว่า ตำแหน่งเจ้าชายและเจ้าหญิงแห่งเวลส์จะถูกจัดการอย่างไรเมื่อเกิดกรณีเช่นนี้ขึ้น²⁵⁷ แน่นอนว่า อำนาจตัดสินใจย่อมเป็นของพระมหากษัตริย์ ณ ขณะนั้น

²⁵⁷ คำถามนี้คงไม่ได้รับความกระจ่างอีกนาน เพราะหากมีการผลิตแผ่นดินเกิดขึ้นและทำให้เจ้าชายวิลเลียม เสร็จขึ้นครองราชย์ตอนนี้ รัชทายาทโดยประจักษ์ของพระองค์คือ เจ้าชายจอร์จ ซึ่งทรงเป็นเพศชาย และปัจจุบันทรงมีอายุแค่ 9 ขันษา

11.3.5. อำนาจหน้าที่และข้อปฏิบัติในทางนิติบัญญัติ

หลังกาลเวลาผ่านไปกว่า 8 ศตวรรษ สถาบันพระมหากษัตริย์ของสหราชอาณาจักรเคลื่อนจากการเป็นที่สถิตของอำนาจนิติบัญญัติสู่สถาบันการเมืองที่อยู่ใต้กฎหมายที่ออกโดยรัฐสภา หรืออธิบายอีกแบบว่า ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ถูกแทนที่ด้วยหลักการอำนาจอธิปไตยของรัฐสภา ซึ่งเป็นหนึ่งในรากฐานรองรับระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของสหราชอาณาจักรในปัจจุบัน เมื่อเป็นเช่นนี้ สถาบันพระมหากษัตริย์จึงไม่สามารถกำกับควบคุมหรือครอบงำกระบวนการยกร่างกฎหมายได้ อย่างน้อยที่สุดก็ตั้งแต่หมดสิ้นรัชสมัยของสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรีย²⁵⁸ แต่ถึงกระนั้น นี่มิได้หมายความว่าสถาบันพระมหากษัตริย์ทุกวันนี้ไม่มีความเกี่ยวข้องกับการทำงานของรัฐสภาในฐานะฝ่ายนิติบัญญัติเลย อันที่จริง สถาบันพระมหากษัตริย์ยังเหลือพระราชเอกสิทธิ์และบทบาทบางประการในทางนิติบัญญัติ บ้างเป็นแค่เรื่องพิธีการเชิงสัญลักษณ์ บ้างเกี่ยวพันการตัดสินใจและสามารถส่งผลต่อความเป็นไปทางการเมืองของประเทศ บ้างต้องรอให้เกิดสถานการณ์พิเศษบางลักษณะขึ้นก่อน เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงต้องให้ความสำคัญกับอำนาจหน้าที่และข้อปฏิบัติในทางนิติบัญญัติของสถาบันพระมหากษัตริย์ด้วย โดยสำหรับทุกวันนี้ อำนาจหน้าที่และข้อปฏิบัติเช่นว่ามีอยู่ 5 ด้าน ดังนี้

11.3.5.1. การประกอบพิธีเปิดสมัยประชุมสภา

ดังที่ทราบกัน สหราชอาณาจักรปกครองด้วยระบบรัฐสภา รัฐสภาแบ่งออกเป็นสภาสามัญชนกับสภาขุนนาง สภาแรกมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนและมีวาระ 5 ปี ส่วนสภาหลังมาจากการแต่งตั้งเป็นหลักและไม่มีวาระ²⁵⁹ แต่ละสภามีภารกิจของตน ทำให้แยกกันปฏิบัติหน้าที่และจึงมี

²⁵⁸ แต่ถึงกระนั้น นี่มิได้หมายความว่า พระมหากษัตริย์จะไม่เข้ามายุ่งเกี่ยวกับการยกร่างกฎหมายอีกเลย

²⁵⁹ บางคนได้เป็นสมาชิกสภาขุนนางเพราะดำรงตำแหน่งในคริสตจักรแห่งอังกฤษ ซึ่งมีกำหนดเกษียณอายุที่ 70 ปี

การประชุม ตลอดจนระเบียบกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องเป็นของตัวเอง แต่ถึงอย่างไร การทำงานของสภาสูงกับสภาล่างต่างดำเนินไปตามสมัยประชุม (parliamentary session) ที่มีกำหนดเวลาค่อนข้างแน่นอน กล่าวคือ ยกเว้นเฉพาะกรณีที่เพิ่มมีการเลือกตั้งทั่วไปเกิดขึ้น สมัยประชุมจะเริ่มต้นในฤดูใบไม้ผลิ (เดือนมีนาคม ถึงเดือนมิถุนายน) ของปีหนึ่งและจบลงในฤดูใบไม้ผลิของปีถัดไป เท่ากับมีเวลาสมัยประชุมละ 12 เดือน²⁶⁰ โดยพอถึงคราวเปิดสมัยประชุมสภาเป็นธรรมเนียมเก่าแก่ของสหราชอาณาจักรที่จะต้องจัดพิธีการอย่างอลังการ และมีพระมหากษัตริย์เดินทางมาเป็นประธานที่รัฐสภาด้วยตนเอง เบื้องหน้าสมาชิกสภาสามัญชนและสภาขุนนางจำนวนหลายร้อยคน พิธีการที่รู้จักกันดีในชื่อ “รัฐพิธีเปิดสมัยประชุมสภา” (State Opening of Parliament) นี้ มักได้รับความสนใจจากสาธารณชน อีกทั้งเป็นวาระพิเศษที่รวมเอาผู้นำของทุกสถาบันการเมืองหลักมาอยู่ด้วยกัน ไม่ใช่แค่เฉพาะพระมหากษัตริย์ สมาชิกสภาสามัญชน และสมาชิกสภาขุนนางเพียงเท่านั้น แต่ยังรวมถึงนายกรัฐมนตรี สมาชิกคณะรัฐมนตรี และผู้พิพากษาศาลสูงสุดด้วย²⁶¹

เหมือนกับหลายสิ่งหลายอย่างในระบบการเมืองของสหราชอาณาจักร รัฐพิธีเปิดสมัยประชุมสภาเป็นผลผลิตของพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ ที่กินเวลายาวนานกว่า 600 ปี²⁶² ส่งผลให้ตัวพิธีการมีรายละเอียดแต่ละขั้นตอนมากพอสมควร แต่ถึงกระนั้น หากพยายามบรรยายแบบรวบรัด รัฐพิธีเปิดสมัยประชุมสภาเริ่มต้นจากการส่งสมาชิกสภาสามัญชน 1 คนไปเป็น “ตัวประกัน” (hostage) ที่พระราชวังบักกิงแฮมจนกว่าพิธีการจะจบ สมาชิกสภาสามัญชนผู้นี้เป็นเครื่องรับรองความปลอดภัยในเชิงสัญลักษณ์ของพระมหากษัตริย์

²⁶⁰ หากมีการเลือกตั้งทั่วไปเกิดขึ้น สมัยประชุมต่อไปจะเริ่มต้นไม่นานหลังเสร็จสิ้นการเลือกตั้งนั้น

²⁶¹ อันที่จริง ยังมีคณะทูตานุทูต นายทหาร และข้าราชการระดับสูงมาร่วมพิธีด้วย

²⁶² นักประวัติศาสตร์บางคนเสนอว่า สามารถสืบสาวความเป็นมาของรัฐพิธีเปิดสมัยประชุมสภากลับไปได้ไกลถึงศตวรรษที่ 15 ดู Henry S. Cobb, “Descriptions of the State Opening of Parliament, 1485-1601: A Survey,” *Parliamentary History* 18, no. 3 (1999): 303-315.

ที่จะต้องเดินทางไปประกอบพิธียังรัฐสภา ลำดับถัดมา หลังสมาชิกสภาสามัญชน และสมาชิกสภาขุนนางรวมตัวกันตามห้องประชุมสภาของตัวเองที่พระราชวัง เวสต์มินสเตอร์เป็นที่เรียบร้อยแล้ว เจ้าหน้าที่ของทางราชสำนักจะอัญเชิญ เครื่องราชกกุธภัณฑ์ดั้งเดิม ซึ่งรวมพระมหามงกุฎอิมพีเรียลสเตต (Imperial State Crown) และคทาพิธีการ (ceremonial maces) มาสู่รัฐสภา ขณะที่พระมหากษัตริย์เริ่มต้นออกเดินทางจากพระราชวังบักกิงแฮมด้วยรถม้าหลวง (state coach) ที่มีราชองครักษ์และทหารม้าในเครื่องแบบดั้งเดิมร่วมขบวน อย่างวิจิตรตระการตา ท่ามกลางผู้คนที่มีกม้ายืนมุงดูริมสองฝั่งถนนตลอดทาง พอถึงรัฐสภา พระมหากษัตริย์จะเปลี่ยนฉลองพระองค์เป็นครุยรัฐสภา (Parliament Robe of State) พร้อมสวมใส่พระมหามงกุฎอิมพีเรียลสเตต²⁶³ แล้วจึงเดินนำข้าราชการไปห้องประชุมสภาขุนนาง หลังประทับที่ราชบัลลังก์บนเวทีเบื้องหน้าห้องประชุมสภาขุนนางแล้ว พระมหากษัตริย์จะมอบหมายให้ “ผู้เบิกคทาดำ” (Black Rod) ไปเรียกสมาชิกสภาสามัญชนมาประชุมร่วมกัน เมื่อเดินทางหน้าห้องประชุมสภาสามัญชน ซึ่งอยู่ตรงข้ามห้องประชุมสภาขุนนาง ห่างออกไปราว 90 เมตร ตามธรรมเนียมปฏิบัติ เจ้าหน้าที่ผู้เฝ้าประตูจะปิดประตูไม้บานใหญ่ใส่หน้าผู้เบิกคทาดำกับผู้ติดตามอย่างแรง ทำให้ผู้เบิกคทาดำต้องใช้คทาตบประตูเรียกติดต่อกัน 3 ครั้ง ก่อนประตูจะเปิดออกให้ทั้งคู่ผ่านเข้าได้ ต่อจากนั้น เมื่ออยู่ภายในห้องประชุมสภาสามัญชนแล้ว ผู้เบิกคทาดำแสดงความเคารพด้วยการคำนับไปรอบทิศและแจ้งประธานสภาสามัญชนว่าพระมหากษัตริย์มีบัญชา (command) ให้ตามตัวสมาชิกสภาสามัญชนผู้ทรงเกียรติมาเฝ้าฯ (attend) ที่สภาขุนนางโดยทันที ประธานสภาสามัญชน และสมาชิกที่สะดวกใจจะตอบสนองด้วยการทยอยเดินไปห้องประชุมสภาสามัญชน

²⁶³ รายละเอียดในส่วนนี้อาจมีการปรับเปลี่ยน ล่าสุดเมื่อเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 2021 สมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธทรงมิได้สวมใส่เครื่องราชกกุธภัณฑ์ใดเลย แม้กระทั่งพระมหามงกุฎอิมพีเรียลสเตต สืบเนื่องจากสภาพพระวรกาย

และยืนรอกันอยู่หลังห้อง²⁶⁴ กระบวนการตั้งแต่การให้ผู้เบิกศาดำไปเรียกสมาชิกสภาสามัญชนจนถึงจุดนี้โดยปกติกินเวลาเพียง 10 - 15 นาที ห้ายที่สุดพอทุกคนมารวมตัวกันที่ห้องประชุมสภาขุนนาง พระมหากษัตริย์ที่กำลังรออยู่ค่อยมี “พระราชดำรัสจากราชบัลลังก์” (Speech from the Throne)²⁶⁵ ซึ่งเป็นการอ่านถ้อยแถลงเรื่องแนวทางดำเนินงานด้านนิติบัญญัติของรัฐบาลที่นายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีร่วมกันยกร่างให้พระมหากษัตริย์ หลังหมดขั้นตอนนี้ก็เป็อันจบสิ้นพิธีการ พระมหากษัตริย์เดินทางกลับและปล่อยให้แต่ละสภามีพิธีการของตนอีกเล็กน้อย ติดตามมาด้วยการอภิปรายพระราชดำรัสจากราชบัลลังก์ หรือถ้าพูดให้ตรงคือ การอภิปรายแนวนโยบายของรัฐบาล²⁶⁶

รัฐพิธีเปิดสมัยประชุมสภาที่ได้บรรยายไปข้างต้นอาจดูเป็นแค่พิธีการที่จัดไปตามธรรมเนียมและไม่สามารถส่งผลในทางการเมืองได้ โดยเฉพาะเมื่อไม่มีกฎหมายใดที่เป็นลายลักษณ์อักษรรองรับรัฐพิธีดังกล่าวแม้แต่ฉบับเดียว²⁶⁷ ทัศนะในทำนองนี้อาจเป็นความจริง แต่ถึงกระนั้น รายละเอียดของพิธีการแต่ละขั้นตอนมีนัยที่สะท้อนหลักการพื้นฐานทางการเมืองการปกครองของสหราชอาณาจักรอยู่ ส่งผลให้การจัดพิธี ตลอดจนการเข้าร่วมพิธี เป็นเสมือนกับการยืนยันหลักการทั้งหลายโดยปริยาย เริ่มต้นกันที่การส่งสมาชิกสภาสามัญชน

²⁶⁴ เมื่อไม่กี่ปีที่แล้ว เคยมีกรณีที่สมาชิกสภาสามัญชนปฏิเสธที่จะปฏิบัติตามพระบัญชาและเลือกอยู่ที่ห้องประชุมสภาสามัญชนต่อไป ดู Daily Mail, “Veteran Labour MP Dennis Skinner refuses to attend the Queen’s Speech,” accessed May 8, 2023, www.dailymail.co.uk/news/article-7571041/Veteran-Labour-MP-Dennis-Skinner-refuses-attend-Queens-Speech.html.

²⁶⁵ ยังมีชื่ออื่นอีกที่ใช้เรียกพระราชดำรัสจากราชบัลลังก์ นั่นคือ “พระราชดำรัสของพระมหากษัตริย์” (King’s Speech) หรือ “พระราชดำรัสของสมเด็จพระราชินีนาถ” (Queen’s Speech) แล้วแต่กรณี

²⁶⁶ ขณะพระมหากษัตริย์อ่านพระราชดำรัสจากราชบัลลังก์ สมาชิกสภาขุนนางและสมาชิกสภาสามัญชนจะรับฟังอย่างสงบ

²⁶⁷ อันที่จริง รัฐสภาสามารถทำงานได้โดยปราศจากการจัดรัฐพิธีนี้ ดู David Torrance, *State Opening of Parliament – History and Ceremonial* (n.p.: House of Commons Library, 2022), 7, accessed May 7, 2023, <https://research.briefings.files.parliament.uk/documents/CBP-9501/CBP-9501.pdf>.

ไปเป็นตัวประกันที่พระราชวังบั๊กกิงแฮม ขึ้นตอนนี้สื่อถึงความสัมพันธ์อันไม่ราบรื่นที่พระมหากษัตริย์ในอดีตมักมีกับฝ่ายนิติบัญญัติ โดยเฉพาะสภาสามัญชน ถึงขนาดที่ราชสำนักเกิดความหวาดระแวงและบังคับให้มีการส่งตัวแทนสมาชิกสภาสามัญชนมาอยู่ที่พระราชวังขณะพระมหากษัตริย์ร่วมพิธีที่รัฐสภา เพื่อเป็นหลักประกันว่า สมาชิกสภาสามัญชนจะไม่สมคบคิดกันทำอะไรไม่ดีมีร้ายกับพระมหากษัตริย์ นัยเรื่องการเผชิญหน้ากันระหว่างสถาบันพระมหากษัตริย์กับสถาบันนิติบัญญัติเช่นนี้ยังพบได้อีกในขั้นตอนอื่นของพิธีการ ไม่ว่าจะเป็นการมีคำพิพากษาประหารชีวิตพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 1 แขนงอยู่ในห้องที่ใช้เปลี่ยนฉลองพระองค์ และที่น่าจะสำคัญที่สุดคือการปิดประตูใส่ผู้เบิกศทาคำ เพื่อแสดงให้เห็นว่า สภาสามัญชนมีความเป็นตัวของตัวเอง ไม่ได้ขึ้นตรงหรืออยู่ต่ำกว่าพระมหากษัตริย์และสภาขุนนาง นอกเหนือจากนี้ระหว่างการเดินไปเผื่อๆ ที่ห้องประชุมสภาขุนนาง สมาชิกสภาสามัญชนยังต่างเดินไปคุยไป หยอกล้อกัน ปล่อยตัวตามสบาย และไม่รีบร้อนแต่อย่างใดด้วยเพื่อแสดงพฤติกรรมคัดค้าน (action of dissent) และยืนยันว่าพวกตนมิได้มีสถานะด้อยกว่า²⁶⁸

11.3.5.2. การพักและการเรียกประชุมสภา

ย้อนกลับไปยุคก่อนการปฏิวัติอันรุ่งโรจน์เมื่อ ค.ศ. 1689 พระมหากษัตริย์อังกฤษหลายพระองค์อาศัยการพักการประชุมสภา (prorogation) เป็นเครื่องมือในการเอาชนะรัฐสภาที่กล้าท้าทายพระราชอำนาจ หรือไม่ยอมโอนอ่อนตามพระราชประสงค์ ยกตัวอย่าง พระเจ้าชาร์ลส์ที่ 1 ทรงขัดแย้งกับรัฐสภา สืบเนื่องจากการที่พระองค์ทรงต้องการขึ้นภาษีศุลกากร สุดท้าย หลังชัดเจนว่าไม่มีทางที่อีกฝ่ายจะยอมถอย พระองค์ทรงสั่งพักการประชุมสภาในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1628 และทรงรวบเอาอำนาจนิติบัญญัติมาใช้เอง จนกระทั่งเมื่อปัญหาทางการเมืองคลี่คลายลงความรุนแรงจางไม่อาจเพิกเฉย พระองค์จึงทรงยอมเรียกประชุมสภาต้นปีถัดไป การพักและการเรียกประชุมสภาถือเป็นพระราชเอกสิทธิ์

²⁶⁸ Ibid., 17-18.

ของพระมหากษัตริย์นับตั้งแต่ต้นและยังเป็นเช่นนั้นเรื่อยมาตราบจนทุกวันนี้ อย่างไรก็ตาม เหมือนกับพระราชเอกลิทธิประเภทอื่น การพักและการเรียกประชุมสภาให้สิ่งที่พระมหากษัตริย์ของสหราชอาณาจักรในปัจจุบันสามารถสั่งการได้ตามอำเภอใจอีกต่อไป ทว่าต้องเป็นไปตามเงื่อนไขทางรัฐธรรมนูญอย่างเคร่งครัดรัดกุม กล่าวคือ แม้ยังคงเป็นพระราชเอกลิทธิ การพักและการเรียกประชุมสภาในทางปฏิบัติได้กลายเป็นอำนาจของรัฐบาลแล้ว คำสั่งโดยทางการออกในพระปรมาภิไธย แต่มิได้มาจากการตัดสินใจของพระมหากษัตริย์เลยอย่างน้อยตลอด 200 - 300 ปีที่ผ่านมา

ลำดับแรก เริ่มต้นจากในส่วนของสภาสามัญชน ก่อนจะมีการเลือกตั้งทั่วไปแต่ละครั้ง ไม่ว่าที่เป็นผลสืบเนื่องจากการยุบสภา หรือการหมดวาระตามปกติของสภาสามัญชน บุคคลที่ทำหน้าที่นายกรัฐมนตรีอยู่จะเสนอวันให้พระมหากษัตริย์เรียกประชุมสภาสัณยัดไป ซึ่งย่อมเท่ากับเป็นวันจัดรัฐพิธีเปิดสมัยประชุมสภาครั้งแรกของสภาสามัญชนชุดใหม่ด้วย²⁶⁹ โดยปกติพระมหากษัตริย์จะมีพระบรมราชโองการ (proclamation) เรียกประชุมสภาทั้งสภานางที่ดำรงอยู่มาต่อเนื่องและสภาสามัญชนที่เพิ่งผ่านการเลือกตั้งตามคำแนะนำและความเห็นชอบของคณะองคมนตรี²⁷⁰ หรือที่เรียกด้วยศัพท์เฉพาะว่า “พระมหากษัตริย์ในคณะองคมนตรี” (King-in-Council) หรือ “สมเด็จพระราชินีนาถในคณะองคมนตรี” (Queen-in-Council)²⁷¹ ต่อมา

²⁶⁹ Crown, *The Cabinet*, 7, 13, 16; Bartlett and Everett, *The Royal*, 9-10. การกำหนดวันประชุมสภาสัณยัดไปให้เรียบร้อยตั้งแต่ก่อนการเลือกตั้งก็เพื่อสร้างความชัดเจนและลดปัญหาที่อาจเกิดจากการชิงไหวชิงพริบทางการเมือง อย่างไรก็ตาม เป็นไปได้ที่จะเลื่อนวันประชุมสภาออกไปหากมีความจำเป็น ดู Anne Twomey, *The Veiled Sceptre: Reserve Powers of Heads of State in Westminster Systems* (Cambridge: Cambridge University Press, 2018), 552-553.

²⁷⁰ คณะองคมนตรีเป็นองค์กรเก่าแก่ที่ประกอบด้วยบุคคลที่พระมหากษัตริย์แต่งตั้ง แต่ถึงกระนั้น การแต่งตั้งในทางปฏิบัติล้วนเป็นไปตามที่รัฐบาลเสนอและสมาชิกคณะองคมนตรีทุกวันนี้ก็มีแต่พวกผู้นำทางการเมืองเป็นหลัก ทั้งที่มาจากฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายค้านในสภา ในแง่นี้ คณะองคมนตรีจึงมิใช่องค์กรที่ขึ้นตรงต่อพระมหากษัตริย์แบบเบ็ดเสร็จ ดังที่จะมีการอภิปรายต่อไป

²⁷¹ คำเหล่านี้ใช้เพื่อสื่อความหมายว่า การกระทำที่เกิดขึ้นมิได้มาจากตัวพระมหากษัตริย์เอง

เมื่อสิ้นสุดสมัยประชุมสภาแล้ว (recess) และถึงเวลาที่สมัยประชุมสภาใหม่ต้องเริ่มขึ้นตามที่เหล่าสมาชิกสภาสามัญชนตกลงกันตั้งแต่ระหว่างสมัยประชุมสภาก่อนหน้านี้ ก็จะมีพระบรมราชโองการเรียกประชุมสภาอีก เช่นเดียวกับรัฐพิธีเปิดสมัยประชุมสภา วนเวียนไปเป็นวัฏจักรแทบโดยอัตโนมัติ ฉะนั้น จะเห็นว่าพระมหากษัตริย์มิได้เป็นผู้ตัดสินใจเรียกประชุมสภาด้วยตนเองแบบในอดีต การประชุมสภานัดแรกของแต่ละสมัยจะมีเมื่อไหร่เป็นเรื่องของรัฐบาล ในกรณีที่ประเทศกำลังจะจัดการเลือกตั้งทั่วไปและของสมาชิกสภาสามัญชน ในกรณีที่เป็นการปิดสมัยประชุมสภา พระมหากษัตริย์เหมือนแค่ให้การรับรองเท่านั้น และแม้พระมหากษัตริย์มีสิทธิในทางหลักการที่จะปฏิเสธการเรียกประชุมสภาที่ทางรัฐบาล หรือสภาสามัญชนเสนอ แต่แน่นอนที่สุดว่าการกระทำเช่นนั้นมิมีแนวโน้มก่อวิกฤตการณ์ทางรัฐธรรมนูญ ยิ่งถ้าโดยปราศจากเหตุผลอันควรที่สาธารณชนยอมรับ

สำหรับการพักการประชุมสภา อันเป็นเรื่องที่สำคัญและมักมีความเป็นการเมืองสูงกว่ามาก ตามที่ยึดถือปฏิบัติกันในสหราชอาณาจักร การพักการประชุมสภาโดยพระมหากษัตริย์จะส่งผลกระทบต่อทั้งสภาสามัญชนและสภาขุนนาง คือทันทีที่มีพระบรมราชโองการพักการประชุมสภา กิจกรรมทุกอย่างที่ดำเนินมาจะเป็นอันยุติ สมาชิกสภาไม่อาจพิจารณาร่างกฎหมายที่ค้างค้าง ไม่อาจลงมติอะไรและไม่อาจตั้งกระทู้ถามรัฐบาล หรือสรุปแบบง่ายที่สุดคือ เสมือนประเทศไม่มีฝ่ายนิติบัญญัติอีกต่อไป คาดเดาได้ไม่ยากกว่าการพักการประชุมสภาเป็นอำนาจที่สามารถให้โทษแก่รัฐสภา แต่ถึงกระนั้น การใช้อำนาจดังกล่าวก็มาพร้อมความยุ่งยาก เพราะระหว่างที่มีการพักการประชุมสภา การออกพระราชบัญญัติและการอนุมัติงบประมาณแผ่นดินจะทำได้เลย²⁷² ฉะนั้น

²⁷² Supreme Court, “R (on the application of Miller) (Appellant) v The Prime Minister (Respondent), Cherry, and others (Respondents) v Advocate General for Scotland (Appellant) (Scotland),” accessed May 2, 2023, www.supremecourt.uk/cases/docs/uksc-2019-0192-judgment.pdf.

จึงเข้าใจได้ที่มาตราการนี้มักถูกใช้แค่เพียงชั่วคราวเท่านั้น แม้กระทั่งในสมัย สมบูรณาญาสิทธิราชย์ สุดท้ายแล้วรัฐสภาย่อมถูกเรียกให้กลับมาประชุมกัน อีกครั้ง ไม่ว่าช้าหรือเร็ว โดยในปัจจุบันการพักการประชุมสภายังคงถือเป็นส่วนหนึ่งของพระราชเอกลัทธิ เป็นมาตรการที่ออกในพระปรมาภิไธย อย่างไรก็ตาม คล้ายกับการเรียกประชุมสภา ผู้ตัดสินใจใช้อำนาจดังกล่าว ในทางปฏิบัตินั้นหาใช่พระมหากษัตริย์อีกต่อไป ทว่ากลับเป็นรัฐบาล โดยเฉพาะ นายกรัฐมนตรี กล่าวคือ ถ้าต้องการ นายกรัฐมนตรีอาจขอให้พระมหากษัตริย์ สั่งพักการประชุมสภา และด้วยคำแนะนำและความเห็นชอบของคณะองคมนตรี พระมหากษัตริย์ก็จะให้ออกพระบรมราชโองการพักการประชุมสภา พระบรมราชโองการนี้มีสถานะเป็น “คำสั่งในคณะองคมนตรี” (Order in Council)²⁷³ ออกล่วงหน้าไม่กี่วัน และมีการระบุช่วงเวลาของรัฐสภาต้องพักการประชุมไว้ อย่างชัดเจนว่าเริ่มต้นและสิ้นสุดเมื่อไหร่ “ลอร์ดชานเซลเลอร์” (Lord Chancellor) เป็นเจ้าภาพดูแลกระบวนการที่ตามมา²⁷⁴ คือจะมีการมอบหมายผู้แทน หรือ ข้าราชการจำนวนหนึ่งไปอ่านประกาศ ณ ห้องประชุมสภาขุนนาง เบื้องหน้าสมาชิก สภาขุนนางและสภาสามัญชน เมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการนี้ การพักการประชุมสภา ค่อยมีผลบังคับใช้อย่างเป็นทางการ²⁷⁵

จวบจนปัจจุบัน ไม่มีกฎหมายเป็นลายลักษณ์อักษรที่วางกรอบจำกัด ระยะเวลาพักการประชุมสภา จึงเป็นไปได้ในทางหลักการที่การพักการประชุมสภา จะดำเนินไปนานแรมเดือนหรือกระทั่งแรมปี ตราบเท่าที่สภาสามัญชนชุดนั้น ยังไม่หมดวาระ แต่ถึงอย่างไร เท่าที่พบในยุคปัจจุบันยังไม่มีการพักการประชุมสภา ครั้งใดที่กินเวลานานเกิน 3 สัปดาห์ สำหรับกรณีส่วนใหญ่ การพักการประชุมสภา มีกำหนดเวลาประมาณ 1 สัปดาห์หรือน้อยกว่านั้น ตามการรวบรวมข้อมูล

²⁷³ คำสั่งในคณะองคมนตรีคือพระบรมราชโองการที่พระมหากษัตริย์ออกในที่ประชุมคณะองคมนตรี แม้ถือเป็นกฎหมาย แต่คำสั่งในคณะองคมนตรีมักใช้กับเรื่องเชิงพิธีการ (formality)

²⁷⁴ ลอร์ดชานเซลเลอร์เป็นตำแหน่งเก่าแก่ในคณะรัฐมนตรีที่มีหน้าที่ดูแลการทำงานของกระบวนการ ยุติธรรมในประเทศ

²⁷⁵ Ibid.

ของ แกรม คาวี (Graeme Cowie) นักวิชาการประจำสภาสมาชิก การพักการประชุมสภาของสหราชอาณาจักรในช่วง 13 ปีที่ผ่านมา มีระยะเวลา ดังนี้

ปีที่มีการพักการประชุมสภา	ระยะเวลา
ค.ศ. 2010	3 วัน
ค.ศ. 2012	7 วัน
ค.ศ. 2013	12 วัน
ค.ศ. 2014	20 วัน
ค.ศ. 2015	3 วัน
ค.ศ. 2016	5 วัน
ค.ศ. 2017	6 วัน

ระยะเวลาของการพักการประชุมสภาแต่ละครั้งนับตั้งแต่ ค.ศ. 2010 เป็นต้นมา²⁷⁶

เมื่อมีพระบรมราชโองการแล้ว การพักการประชุมสภาจะดำเนินไปจนครบกำหนดเวลาตามที่ระบุ ถ้ามีข้อยกเว้นก็เฉพาะกรณีที่มีการออกพระบรมราชโองการอีกฉบับมาปรับเปลี่ยนกำหนดเวลาเดิมที่ประกาศ กรณีที่เกิดเหตุการณ์ซึ่งมีพระราชบัญญัติบังคับให้รัฐสภาต้องรีบกลับมาประชุมกัน และกรณีที่พระมหากษัตริย์สิ้นพระชนม์²⁷⁷ ในแง่นี้ การพักการประชุมสภาจึงยังคงถือเป็นเครื่องมือทางการเมือง กล่าวคือ แม้ไม่ทรงพลั้งแบบสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่มีการพักการประชุมสภานานข้ามปี รัฐบาลทุกวันนี้

²⁷⁶ Graeme Cowie, *Prorogation of Parliament* (n.p.: House of Commons Library, 2019), 8, accessed May 20, 2023, <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-8589/CBP-8589.pdf>.

²⁷⁷ Ibid., 8.

อาจใช้มาตรการดังกล่าวชะลอ หรือกระทั่งหยุดการทำงานของสภาสามัญชน เพื่อความได้เปรียบทางการเมืองบางประการ ส่งผลให้เกิดการกระทบกระทั่งตามมาระหว่างรัฐบาลกับนักการเมืองฝ่ายค้านในสภา เท่าที่พบในอดีต มีกรณีตัวอย่างของรัฐบาลที่ใช้การพักการประชุมสภาในฐานะยุทธวิธีทางการเมืองเป็นระยะ²⁷⁸ กรณีเหล่านี้สะท้อนข้อเท็จจริงที่ว่า การพักการประชุมสภาได้กลายเป็นพระราชเอกสิทธิ์อีกประเภทที่ตกอยู่ในมือฝ่ายบริหารและทำให้กล่าวได้ว่า การพักการประชุมสภาเป็นอำนาจที่ใช้ในนามของพระมหากษัตริย์แต่มีใช้โดยพระมหากษัตริย์

ความพยายามพักการประชุมสภาที่เกิดขึ้นปลาย ค.ศ. 2019 ระหว่างที่มีบอริส จอห์นสัน (Boris Johnson) บริหารประเทศในตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เป็นกรณีล่าสุดที่สมควรนำมาพิจารณาโดยสังเขป เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่กระจ่างต่อการพักการประชุมสภา โดยเฉพาะในฐานะพระราชเอกสิทธิ์แบบหนึ่ง ณ เวลานั้น รัฐบาลสหราชอาณาจักรกำลังจู่หน้าอยู่กับการเจรจาทำข้อตกลงถอนตัวออกจากสหภาพยุโรป หรือที่เรียกกันติดปากว่า “เบร็กซิต” (Brexit) อันเป็นผลจากการลงประชามติเมื่อปลายเดือนมิถุนายน ค.ศ. 2016 และแล้วพอถึงวันที่ 28 สิงหาคม ค.ศ. 2019 ก็มีพระบรมราชโองการพักการประชุมสภาเป็นเวลาประมาณ 1 เดือนจากช่วงวันที่ 9-12 กันยายนไปจนถึงวันที่ 14 ตุลาคม ตามคำแนะนำของรัฐบาล จอห์นสันชี้แจงว่า สมัยประชุมสภาได้ดำเนินมาตั้งแต่ ค.ศ. 2017 แล้ว ถือว่ายาวนานอย่างที่ไม่เคยมีปรากฏมาก่อนในยุคร่วมสมัย จึงควรมีการพักการประชุมสภา อย่างไรก็ดี นักการเมืองฝ่ายค้านหลายคนมองว่า นี่เป็นความพยายามของรัฐบาลที่จะสกัดกั้นไม่ให้สภาตรวจสอบการทำงานที่เกี่ยวข้องกับการถอนตัวของประเทศจากสหภาพยุโรป เพราะเมื่อสภากลับมาประชุมกันอีกครั้งในวันที่ 14 ตุลาคม จะมีเวลาเหลืออีกเพียง 17 วันเท่านั้น ก่อนถึงเส้นตายที่สหราชอาณาจักรต้องออกจากสหภาพยุโรป เมื่อเป็นเช่นนี้

²⁷⁸ Ibid., 14-20.

จึงมีการร้องไปยังศาล ประกอบเสียงวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล ท้ายที่สุดศาลสูงสุดตัดสินเมื่อวันที่ 24 กันยายนว่า การพักการประชุมสภาเป็นพระราชเอกสิทธิ์ที่ยังดำรงอยู่ในปัจจุบัน แต่ถึงกระนั้น ระยะเวลาสั่งพักการประชุมสภาที่ยาวนานเกินควรย่อมกระทบกระเทือนหลักการอำนาจอธิปไตยของรัฐสภาและหลักการกำกับตรวจสอบโดยรัฐสภา (parliamentary accountability) เป็นมูลเหตุให้การปิดประชุมสภาครั้งนี้ไม่ชอบด้วยกฎหมาย²⁷⁹

สิ่งที่น่าสนใจซึ่งสะท้อนผ่านกรณีความพยายามพักการประชุมสภาเมื่อ ค.ศ. 2019 อยู่ที่ว่าตลอดกระบวนการ ไม่มีบทบาทของสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 เข้ามาข้องเกี่ยวเลย ยกเว้นแต่การที่ทรงออกพระบรมราชโองการซึ่งเป็นไปตามคำแนะนำของรัฐบาล เมื่อเป็นเช่นนี้ ในแง่หนึ่ง จึงแทบไม่มีแม้แต่การพูดถึงสถาบันพระมหากษัตริย์เวลาถกเถียงเรื่องการพักการประชุมสภารอบนี้²⁸⁰ ขณะที่อีกแง่หนึ่ง ดูเหมือนว่า ต่อให้เป็นพระบรมราชโองการที่โดยจารีตประเพณีทางรัฐธรรมนูญแล้วถือว่า ออกตาม “คำแนะนำ” (advice) ของรัฐบาล แต่ในความเป็นจริง สิ่งที่รัฐบาลทำมิใช่แค่การแนะนำ ทว่าเป็นการตัดสินใจเลยขั้นตอนกระบวนการที่ตามมาหลังการตัดสินใจเป็นแค่เพียงพิธีการ (formality) เท่านั้น อย่างไรก็ตาม ประเด็นที่สมควรตั้งคำถามคือ เมื่อเป็นพระราชเอกสิทธิ์พระมหากษัตริย์สามารถปฏิเสธการออกพระบรมราชโองการพักการประชุมสภา

²⁷⁹ Ibid., 25; Graeme Cowie and Adam Cygan, *The Prorogation Dispute of 2019: One Year On* (n.p.: House of Commons Library, 2020); The Guardian, “Explainer: What is prorogation and why is Boris Johnson using it?,” accessed May 28, 2023, www.theguardian.com/politics/2019/aug/28/what-is-prorogation-prorogue-parliament-boris-johnson-brexit.

²⁸⁰ มีเฉพาะ เจเรมี คอร์บิน (Jeremy Corbyn) หัวหน้าพรรคแรงงาน ที่เขียนจดหมายถึงสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 เพื่อแจ้งว่า การพักการประชุมสภานี้ขัดแย้งกับความต้องการของสมาชิกสภาส่วนใหญ่ อย่างไรก็ตาม ไม่พบการเคลื่อนไหวอย่างกว้างขวางที่เรียกร้องให้พระองค์ทรงปฏิเสธคำแนะนำของคณะองคมนตรีให้สั่งพักการประชุมสภา อนึ่ง คอร์บินเองก็เป็นสมาชิกคณะองคมนตรี แต่ไม่ได้เข้าร่วมการประชุม ซึ่งถือเป็นเรื่องปกติ เนื่องจากมีสมาชิกคณะองคมนตรีเพียงหยิบมือเท่านั้นที่เข้าร่วมประชุมคณะองคมนตรีแต่ละครั้ง ดู The Guardian, “Explainer.”

ตามคำแนะนำของรัฐบาลได้หรือไม่ พระมหากษัตริย์อาจไม่มีสิทธิริเริ่มการออกพระบรมราชโองการดังกล่าวเอง แต่จำเป็นต้องดำเนินการตามที่รัฐบาลต้องการทุกครั้งหรือไม่ ต่อมาประเด็นนี้ มีนักวิชาการอาวุโสพยายามวางแนวไว้ ปีเตอร์ เฮนเนสซี (Peter Hennessy) ศาสตราจารย์ด้านประวัติศาสตร์ ลงความเห็นว่าการคำแนะนำจากรัฐบาลมีสถานะไม่เป็นทางการและมีได้ผูกมัดพระมหากษัตริย์ให้ต้องทำตาม เพราะถึงที่สุดแล้ว การพักการประชุมสภายังคงเป็นพระราชเอกลิทธิ คล้ายคลึงกับ เวอร์นอน บ็อคดานอร์ ที่มองว่า “พระมหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญที่ชาญฉลาด” (wise constitutional monarch) ย่อมไม่สั่งพักการประชุมถ้านายกรัฐมนตรีผู้ร้องขอไม่ได้รับความไว้วางใจจากสภาสามัญชนแล้ว²⁸¹ เนื่องจากยังไม่เคยเกิดกรณีที่พระมหากษัตริย์ไม่ยอมทำตามคำแนะนำของรัฐบาลในการสั่งพักการประชุมสภายาก่อน จึงไม่มีแนวปฏิบัติที่แน่ชัดทำให้เรื่องนี้ยังคงมีความคลุมเครือและเป็นประเด็นถกเถียงเชิงหลักการหรือเชิงสมมติฐานเท่านั้น²⁸²

11.3.5.3. การยุบสภา (Dissolution of parliament)

ต่างจากการพักการประชุมสภาที่เพียงบังคับให้ต้องหยุดการทำงานตามระยะเวลาที่กำหนด โดยที่ฝ่ายนิติบัญญัติยังคงดำรงอยู่ การยุบสภาเป็นมาตรการที่ริเริ่มโดยฝ่ายบริหารซึ่งทำให้การดำรงอยู่ดังกล่าวต้องสิ้นสุดลงทันทีในส่วนหนึ่งของสภาสามัญชน เพราะพอมีการยุบสภาเกิดขึ้นย่อมเท่ากับว่าประเทศไม่มีสภาอีก คนที่เป็นสมาชิกสภาสามัญชนล้วนหลุดจากตำแหน่งอย่างเป็นทางการ ไม่อาจแม้กระทั่งเดินทางเข้ามาในพื้นที่พระราชวังเวสต์มินสเตอร์ด้วยซ้ำ

²⁸¹ Twomey, *The Veiled*, 587.

²⁸² เคยมีกรณีที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ประจำราชอาณาจักรเครือจักรภพ (viceregal representative of the Crown) หรือข้าหลวงใหญ่ (governor general) ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ประมุขแห่งรัฐ ไม่ยอมพักการประชุมสภาตามที่รัฐบาลแนะนำ ทำให้ข้อถกเถียงและหลักเกณฑ์ทางรัฐธรรมนูญที่กำกับการสั่งพักการประชุมสภาในบางราชอาณาจักรเครือจักรภพอ้างออสเตรเลียและแคนาดามีความแตกต่างจากในสหราชอาณาจักรพอสมควร ดู Ibid., 587-590.

ส่วนเหล่าสมาชิกสภาขุนนางก็ต้องยุติการปฏิบัติหน้าที่ทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับกิจการของสภา แม้ถือว่า ยังอยู่ในตำแหน่งต่อไปก็ตาม²⁸³ สภาวะเช่นนี้จะดำรงอยู่จนกว่าจบการเลือกตั้งทั่วไปและมีการเรียกประชุมสภานัดแรก เพราะฉะนั้น คงจะสังเกตเห็นว่าการยุบสภาเป็นอำนาจที่มีความสำคัญมาก ซึ่งในปัจจุบัน อำนาจดังกล่าวก็ยังอยู่กับพระมหากษัตริย์ในฐานะพระราชเอกสิทธิประเภทหนึ่ง ตามขั้นตอนที่ยึดถือปฏิบัติกันมากกว่าศตวรรษจนกลายเป็นธรรมเนียมทางรัฐธรรมนูญ นายกรัฐมนตรีคือบุคคลเดียวที่มีสิทธิขอให้พระมหากษัตริย์ยุบสภาผ่านการออกคำสั่งในคณะองคมนตรี²⁸⁴ และพอมีสั่งเช่นว่าออกมา กำหนดการจัดการเลือกตั้งทั่วไปย่อมติดตามมาโดยอัตโนมัติ เช่นเดียวกับพระบรมราชโองการการเรียกประชุมสภานัดแรกภายหลังการเลือกตั้ง

ยกเว้นช่วง ค.ศ. 2011 - 2022 ที่ถือเป็นกรณีพิเศษ สืบเนื่องจากการแก้ไขกฎกติกาโดยรัฐสภา ดังที่จะอภิปรายต่อไป ตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา มีการยุบสภาเกิดขึ้นในสหราชอาณาจักรเป็นระยะ อันที่จริงเป็นเรื่องปกติที่สภาแต่ละชุดจะสิ้นสุดด้วยการยุบสภา มากกว่าการอยู่จนครบวาระ 5 ปี บ้างเพราะรัฐบาลไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ในสภา บ้างเพราะรัฐบาลประเมินว่าตนกำลังเป็นที่นิยมในหมู่ประชาชนและจึงน่าจะมีความได้เปรียบเวลาหาเสียง บ้างเพราะข้อขัดถกทางการเมืองระหว่างผู้นำฝ่ายรัฐบาล บ้างเพราะแรงกดดันจากสาธารณชน ในแง่นี้เหมือนกับการพักการประชุมสภา การยุบสภาจึงเป็นเสมือนเครื่องมือในมือของรัฐบาลที่สามารถสร้างความได้เปรียบเสียเปรียบทางการเมือง โดยเฉพาะเมื่อยังไม่มีกรณีที่พระมหากษัตริย์ปฏิเสธคำขอยุบสภาของนายกรัฐมนตรีมาก่อน อย่างไรก็ตาม แม้ประวัติศาสตร์ช่วงร่วมสมัยที่ผ่านมาชวนให้สรุปว่า การยุบสภาได้กลายเป็นอำนาจของนายกรัฐมนตรีไปแล้ว

²⁸³ UK Parliament, “Dissolution of Parliament,” accessed March 31, 2023, www.parliament.uk/about/how/elections-and-voting/general/dissolution.

²⁸⁴ เมื่อก่อนต้องเป็นการขอของคณะรัฐมนตรีร่วมกัน สำหรับประเด็นว่า ใครที่มีสิทธิขอ (request) หรือแนะนำ (advise) ให้พระมหากษัตริย์ยุบสภา ดู Jennings, *Cabinet*, 417-419.

แต่เนื่องด้วยยังเป็นส่วนหนึ่งของพระราชเอกสิทธิ์ จึงมีคำถามเกี่ยวกับบทบาทของพระมหากษัตริย์ในเรื่องการยุบสภาที่น่าจะพิจารณาอย่างน้อย 2 ประการ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่กระจ่าง นั่นคือ พระมหากษัตริย์ยุบสภาโดยปราศจากการร้องขอของนายกรัฐมนตรีได้หรือไม่ และพระมหากษัตริย์ไม่ยอมยุบสภาตามการร้องขอของนายกรัฐมนตรีได้หรือไม่

เริ่มจากคำถามแรก ดูเป็นประเด็นที่ไม่มีใครตั้งข้อสงสัยเลย เพราะเป็นที่ยึดถือกันทั่วไปในปัจจุบันแล้วว่าพระมหากษัตริย์ไม่สามารถยุบสภาด้วยตัวเอง ทว่าจำเป็นต้องได้รับการร้องขอจากนายกรัฐมนตรีก่อนเสมอ นักกฎหมายผู้เป็นที่นับถือในความปราดเปรื่องอย่าง ไอเวอร์ เจนนิงส์ (Ivor Jennings) ระบุว่าไม่ใช่เรื่องสลบซับซ้อนที่จะจัดการกับคำถามว่าด้วยการใช้พระราชเอกสิทธิ์สั่งยุบสภาของพระมหากษัตริย์โดยปราศจากการร้องขอของนายกรัฐมนตรี เพราะเมื่อคำนึงถึงกระบวนการที่ต้องดำเนินไปเพื่อให้มีผล การยุบสภากระทำผ่านการออกคำสั่งในคณะองคมนตรีเท่านั้น คนเดียวที่มีอำนาจเรียกประชุมคณะองคมนตรีก็คือประธาน (Lord President) ซึ่งตามธรรมเนียมทางรัฐธรรมนูญเป็นตำแหน่งที่อยู่กับรัฐบาล ที่ผ่านมานับร้อยปีผู้ปฏิบัติหน้าที่นี้ล้วนเป็นสมาชิกคณะรัฐมนตรีด้วย ขณะเดียวกันการออกคำสั่งในคณะองคมนตรียังต้องใช้มหาลัญจกรแผ่นดิน (Great Seal) อันเป็นสิ่งที่อยู่ในการดูแลของลอร์ดชานเซลเลอร์ ตำแหน่งที่ยึดโยงกับรัฐบาลอีกเช่นกัน ดังนั้น จึงเป็นไปได้ที่พระมหากษัตริย์จะยุบสภา トラบดีที่รัฐบาลไม่ให้การยินยอม (acquiescence)²⁸⁵ นอกจากนี้ หากดูความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ประกอบ หนึ่งในหัวใจของการต่อสู้กันระหว่างพระมหากษัตริย์กับรัฐสภานับแต่สมัยราชวงศ์จิวต์เป็นอย่างช้าอยู่ที่ความพยายามของฝ่ายหลังที่จะสถาปนาความเป็นใหญ่ ไม่ปล่อยให้ฝ่ายแรกสามารถควบคุมหรือขัดขวางการทำงานตามอำเภอใจ ในแง่นี้อาจพูดว่าการยอมให้พระมหากษัตริย์ยุบสภาได้เองเท่ากับเป็นการย้อนพัฒนาการกลับไปสู่

²⁸⁵ Ibid., 412-413.

สมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ และถ้ามีพระมหากษัตริย์ในยุคปัจจุบันเกิดตัดสินใจสั่งยุบสภาเอง วิกฤตการณ์ทางรัฐธรรมนูญย่อมติดตามมาและมีผลบั่นทอนสถานะของสถาบันพระมหากษัตริย์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เหมือนที่ลอร์ดซอลส์เบอร์รี่ (Lord Salisbury) ถวายความเห็นผ่านทางจดหมายให้สมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรีย ผู้ซึ่งทรงกำลังคิดจะยุบสภาด้วยพระองค์เองเพื่อยับยั้งการผ่านกฎหมายที่ทรงไม่เห็นด้วย ความว่า

“การยุบสภาโดยสมเด็จพระราชินีนาถที่ขัดกับคำแนะนำของเหล่ารัฐมนตรีต้องเจอกับการลาออกของพวกเขาย่างแน่นอน [และ] คงแทบเลี่ยงไม่ได้ที่พรรคของพวกเขาลงสู่สนามเลือกตั้งในฐานะฝ่ายคัดค้านพระราชอำนาจ (the opponents of the royal authority) หรืออย่างน้อยที่สุดก็ในฐานะผู้วิจารณ์รูปแบบที่พระราชอำนาจนั้นถูกใช้อย่างรุนแรง (severe critics) ... ต้องมีอันตรายบางอย่างที่ท้ายที่สุดแล้วทำให้การดำเนินการดังกล่าวก่อความเสียหายต่ออำนาจ (authority) ของสมเด็จพระราชินีนาถ”²⁸⁶

ถึงที่สุดแล้ว จึงมีเพียงสิ่งเดียวเท่านั้นที่พระมหากษัตริย์สามารถทำได้ หากต้องการยุบสภา นั่นคือการเสนอแนะนายกรัฐมนตรีให้ตั้งเรื่องขึ้นมาอย่างไรก็ดี แน่แน่นอนว่าในกรณีที่เกิดไม่เห็นด้วยกับการเสนอแนะดังกล่าว นายกรัฐมนตรี ตลอดจนรัฐบาล ย่อมลาออกจากตำแหน่ง²⁸⁷ ซึ่งจะนำไปสู่วิกฤติที่ก่อปัญหาไม่เพียงแก่สถาบันพระมหากษัตริย์ ทว่ารวมถึงระบอบราชาธิปไตยด้วย

ต่อมายังคำถามที่ 2 สิ่งแรกสุดที่พึงตระหนักคือ เมื่อต้องการยุบสภา นายกรัฐมนตรีจะ “ร้องขอ” (request) พระมหากษัตริย์ ไม่ใช่ “แนะนำ” (advise) นัยอยู่ตรงที่ว่า การแนะนำในบริบททางรัฐธรรมนูญของสหราชอาณาจักร

²⁸⁶ Ibid., 413.

²⁸⁷ Ibid., 416.

มีสภาพกึ่งบังคับ ดังที่จะขยายความต่อไปพอถึงเนื้อหาส่วนที่ว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันพระมหากษัตริย์กับฝ่ายบริหาร ขณะที่การร้องขอสื่อถึงสิทธิของพระมหากษัตริย์ในการพิจารณาว่า จะยอมดำเนินการตามหรือไม่²⁸⁸ กรณีที่ช่วยยืนยันประเด็นนี้ได้ดีเป็นการยุบสภาเมื่อ ค.ศ. 1964 พอทราบเจตนาของอเล็ก ดักกลาส-ฮิวม์ (Alec Douglas-Home) นายกรัฐมนตรี ที่ตั้งใจให้มีการยุบสภาและนำพาประเทศสู่การเลือกตั้ง ราชเลขาธิการในสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 กำชับทางรัฐบาลให้นำความกราบบังคมทูลด้วยภาษาในลักษณะที่เป็นการร้องขออย่างนอบน้อม (entreaty) แทนที่จะเป็นการเรียกร้อง (demand) หรือการเสนอแนะ (recommendation) แฉเมื่อปรากฏว่า มีการใช้คำที่ไม่เหมาะสมในเอกสารข่าวประชาสัมพันธ์ที่จะแจกสื่อมวลชน ราชเลขาธิการคนเดิมรีบแจ้งสำนักนายกรัฐมนตรีว่า “จากมุมมองของสมเด็จพระราชินีนาถ ประเด็นสำคัญในวาระเช่นนี้คือการที่นายกรัฐมนตรีร้องขอให้มีการยุบสภา (asks for a dissolution) มากกว่าการแนะนำให้ยุบสภา เนื่องจากจะทำให้เป็นที่กระจ่างว่าเรื่องนี้เกี่ยวพันพระราชเอกสิทธิ์ (royal prerogative in such matters)”²⁸⁹

ตราบจนถึงปัจจุบัน ยังไม่เคยเจอกรณีที่นายกรัฐมนตรี หรือคณะรัฐมนตรีมีอายุขสภได้ตามที่ตนต้องการ เพราะติดการยับยั้งของพระมหากษัตริย์เลย²⁹⁰ ที่ใกล้เคียงที่สุดเป็นกรณีของพระเจ้าจอร์จที่ 5 เมื่อปลาย ค.ศ. 1910 พระองค์ทรงปฏิเสธที่จะยุบสภาตามคำร้องขอของคณะรัฐมนตรี ซึ่งมี เฮอร์เบิร์ต แอสควิธ (Herbert Asquith) เป็นผู้นำ ผลคือรัฐบาลตัดสินใจขอลาออกยกชุด อย่างไรก็ตาม หลังทรงได้รับคำยืนยันจากแอสควิธในการหารือกันแบบซึ่งหน้าว่า

²⁸⁸ Twomey, *The Veiled*, 371.

²⁸⁹ Ben Pimlott, *The Queen: A Biography of Elizabeth II* (New York: Wiley, 1997), 341. มีกรณืทำนองคล้ายกันในรัชสมัยของพระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ 7 เมื่อ ค.ศ. 1905 ดู Jennings, *Cabinet*, 424.

²⁹⁰ ก่อน ค.ศ. 1918 การร้องขอกระทำในนามของคณะรัฐมนตรี แล้วต่อมาถึงกลายเป็นเรื่องของนายกรัฐมนตรีเพียงลำพัง

รัฐบาลไม่สามารถทำงานต่อไปได้และจำต้องเดินหน้าสู่การเลือกตั้ง พระองค์ทรงยอมยุบสภาตามที่รัฐบาลร้องขอในที่สุด เท่ากับไม่มีการยับยั้งเกิดขึ้นจริง²⁹¹ นอกเหนือจากกรณีนี้ ปรากฏเพียงกรณีที่พระมหากษัตริย์ทรงลังเลและทรงพยายามรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ทางการเมืองที่เป็นจริงเพิ่มเติม แต่สุดท้ายก็ยุบสภาตามคำขอของรัฐบาล²⁹² เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงน่าจะเข้าใจได้ที่บางคนสรุปว่าการยุบสภากลายเป็นเสมือนอำนาจของนายกรัฐมนตรีแบบเบ็ดเสร็จแล้ว มิใช่เรื่องที่พระมหากษัตริย์ต้อง หรือสามารถตัดสินใจอะไร แม้ยังเป็นพระราชเอกสิทธิ์อยู่ก็ตาม

ข้อสรุปในกลุ่มที่อาจเรียกว่า “ทฤษฎีว่าด้วยการยุบสภาแบบอัตโนมัติ” (automatic theory of dissolution) ซึ่งหมายถึงการที่พระมหากษัตริย์ไม่มีทางเลือกอื่นและต้องยุบสภาตามคำขอของนายกรัฐมนตรีโดยทันทีเสมอ มักอาศัยเหตุผลที่ว่า สิทธิของพระมหากษัตริย์ที่จะปฏิเสธการยุบสภาได้หายไปเป็นที่เรียบร้อยแล้ว เนื่องจากไม่เคยถูกนำมาใช้เลย (desuetude)²⁹³ แต่ถึงอย่างไร คำอธิบายทำนองนี้ดูไม่ค่อยเป็นที่ยอมรับนักในแวดวงวิชาการ โดยเฉพาะทางนิติศาสตร์ อันที่จริง จากการทบทวนวรรณกรรมภาษาอังกฤษ ยังแทบไม่พบงานที่ไม่ยอมรับสิทธิของพระมหากษัตริย์ในการบอกปิดคำร้องขอให้ยุบสภาของนายกรัฐมนตรี สำหรับนักวิชาการ คำถามที่ต้องขบคิดไม่ได้อยู่ที่ว่า พระมหากษัตริย์มีสิทธิขัดความประสงค์ของนายกรัฐมนตรีในเรื่องการยุบสภาหรือไม่ แต่เป็นเงื่อนไขอะไรที่ทำให้พระมหากษัตริย์สามารถใช้สิทธินั้นได้โดยไม่เป็นการทำลายหลักการพื้นฐานของระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ หรือพูดอีกแบบคือ แม้มีสิทธิ พระมหากษัตริย์ก็ไม่อาจปฏิเสธคำร้องขอให้ยุบสภาได้ตามอำเภอใจ การใช้สิทธิจะทำได้เฉพาะในสถานการณ์บางลักษณะเท่านั้น

²⁹¹ Jennings, *Cabinet*, 424; Twomey, *The Veiled*, 371-372.

²⁹² Twomey, *The Veiled*, 373.

²⁹³ Bogdanor, *The Monarchy*, 80.

อนึ่ง เวลาจะทำความเข้าใจเงื่อนไขที่กำกับการใช้สิทธิของพระมหากษัตริย์ในการปฏิเสธคำขอให้ยุบสภา สิ่งที่ควรทราบก่อนก็คือกลไกการทำงานของระบบรัฐสภาในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหาร สรุปแบบรวบรัดที่สุด เมื่อเสร็จการเลือกตั้งทั่วไป สภาสามัญชนชุดใหม่จะถูกจัดตั้งขึ้นและเริ่มต้นทำงาน ซึ่งหนึ่งในภารกิจที่สมาชิกสภาสามัญชนต้องทำเป็นลำดับแรกย่อมหนีไม่พ้นการเลือกตัวนายกรัฐมนตรี โดยคนที่เป็นนายกรัฐมนตรีมักต้องได้เสียงสนับสนุนจากสมาชิกสภาสามัญชนเกินครึ่ง²⁹⁴ หลังเข้าดำรงตำแหน่งบุคคลนี้สามารถบริหารประเทศไปจนกว่าจะสูญเสียการสนับสนุนจากเสียงข้างมากในสภาสามัญชน หากไม่นับการถึงแก่กรรมและการลาออกเอง²⁹⁵ เพราะทันทีที่มีใช้รัฐบาลเสียงข้างมาก ก็จะมีความเสี่ยงที่นายกรัฐมนตรีต้องหลุดพ้นจากตำแหน่งภายในเวลาไม่นาน ถ้าไม่เนื่องจากแพ้การลงมติร่างกฎหมายสำคัญที่รัฐบาลเสนอต่อสภาสามัญชน ก็เนื่องจากไม่สามารถเอาตัวรอดจากการอภิปรายไม่ไว้วางใจ²⁹⁶ ฉะนั้น ความอยู่รอดของรัฐบาลชุดใดชุดหนึ่ง ตลอดจนสถานการณ์ทางการเมืองโดยรวม จึงขึ้นอยู่กับว่ารัฐบาลมีสมาชิกสภาสามัญชนเกินครึ่งให้การสนับสนุนหรือไม่เป็นหลัก

ย้อนกลับสู่ประเด็นคำถามว่าด้วยเงื่อนไข สำหรับ เวอร์นอน บ็อคดานอร์ เช่นเดียวกับนักวิชาการส่วนใหญ่ เขามองไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องอภิปรายว่าพระมหากษัตริย์มีสิทธิยับยั้งคำร้องขอให้ยุบสภาของนายกรัฐมนตรีหรือไม่ เพราะพระมหากษัตริย์มีสิทธิดังกล่าวอยู่อย่างไม่ต้องสงสัย สิ่งที่ทำให้ชัดเจนมากกว่าคือเงื่อนไขของการใช้สิทธิ ในการนี้ บ็อคดานอร์ยึดเอาความสภาพ

²⁹⁴ เป็นไปได้ที่จะมีรัฐบาลเสียงข้างน้อยในกรณีที่เกิดสภาวะสภาแขวน เท่ากับว่า นายกรัฐมนตรีอาจเข้าสู่ตำแหน่งโดยมีสมาชิกสภาสามัญชนลงคะแนนให้ไม่ถึงครึ่ง อย่างไรก็ตาม กรณีเช่นนี้ไม่ได้เกิดบ่อยนัก และมักนำไปสู่การจัดตั้งรัฐบาลผสม เพื่อระดมเสียงสนับสนุนในสภาสามัญชนให้ถึงครึ่งผ่านการตั้งพรรคการเมืองอื่นเข้าร่วมรัฐบาล

²⁹⁵ นายกรัฐมนตรีของสหราชอาณาจักรไม่มีวาระการดำรงตำแหน่ง

²⁹⁶ กรณีเหล่านี้มีธรรมเนียมทางรัฐธรรมนูญและมารยาททางการเมืองรองรับ ไม่ใช่กฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษร

ของการปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นหัวใจสำคัญและวางหลักการพื้นฐานในการพิจารณาไว้ ดังนี้

“ในสถานการณ์ปกติ ชัดเจนว่า องค์อธิปัตย์มีแค่ไม่กี่ทางเลือก เขาหรือเธอไม่สามารถปฏิเสธการยุบสภาต่อรัฐบาลที่มีเสียงข้างมากในสภาสามัญชนได้ เพราะรัฐบาลชุดนี้ย่อมลาออก และองค์อธิปัตย์จะหารัฐบาลชุดอื่นซึ่งเป็นหัวใจของสภาสามัญชนมาแทนไม่ได้ แต่ถึงกระนั้น ทางเลือกในการปฏิเสธการยุบสภาอาจปรากฏขึ้นหากนายกรัฐมนตรีของรัฐบาลเสียงข้างน้อยเป็นผู้ที่แสวงหาการยุบสภา หรือหากนายกรัฐมนตรีซึ่งได้สูญเสียการสนับสนุนของคณะรัฐมนตรี หรือพรรคการเมืองของเขาหรือเธอแล้วพยายามชะลอการถูกโค่นล้มด้วยการยุบสภาแบบรีบเร่ง”²⁹⁷

บ็อดดานอร์ต้องการสร้างเกณฑ์ที่ชัดเจนในการชี้ขาดและเสนอว่ามีสถานการณ์เพียง 2 รูปแบบเท่านั้นที่พระมหากษัตริย์อาจใช้สิทธิบอกรัฐบาลที่ตัวเองมีอยู่ในฐานะพระราชเอกสิทธิ์ รูปแบบแรกคือสถานการณ์ที่มีความเป็นไปได้ที่สมาชิกสภาสามัญชนจะตั้งรัฐบาลชุดอื่น (alternative goverment) ขึ้น โดยปราศจากการยุบสภา ถ้าไร้ความเป็นไปได้ พระมหากษัตริย์ย่อมไม่สามารถใช้สิทธิยับยั้ง มิฉะนั้นการเมืองจะเดินไปถึงทางตัน ดังที่ได้ยกมาอ้างอิงข้างต้น แต่ถ้ามีความเป็นไปได้ พระมหากษัตริย์ก็เลือกใช้สิทธิยับยั้งได้ ซึ่งจะทำให้รัฐบาลที่ยื่นคำร้องขอประกาศลาออก ก่อนสมาชิกสภาสามัญชนดำเนินการจัดตั้งรัฐบาลใหม่ขึ้นมาบริหารบ้านเมืองแทน สถานการณ์เช่นนี้มีแนวโน้มจะพบแต่เฉพาะในกรณีสภาแขวน เนื่องจากหากไม่ใช่กรณีสภาแขวนแล้ว เท่ากับว่ามีพรรคการเมืองที่ครองเสียงข้างมากในสภาสามัญชน และเมื่อนายกรัฐมนตรีซึ่งย่อมสังกัดพรรคการเมืองนี้ ลาออกจากตำแหน่งหลังคำร้องขอ

²⁹⁷ Ibid., 79.

ให้ยุบสภาของตนถูกปฏิเสธ พรรคการเมืองที่เหลือในสภาสามัญชนจะจัดตั้งรัฐบาลไม่ได้ เพราะไม่มีทางรวมเสียงถึงกึ่งหนึ่ง บ็อดคานอร์ยกตัวอย่างสมมติว่า ถ้าหาก เจมส์ คัลลาฮาน (James Callaghan) นายกรัฐมนตรี ร้องขอให้มีการยุบสภาอีกรอบทันทีที่ทราบผลว่าตัวเองพ่ายแพ้ในการเลือกตั้งทั่วไป ค.ศ. 1979 หรือหาก เอ็ดเวิร์ด ฮีธ (Edward Heath) นายกรัฐมนตรีอีกคน อยากทำเช่นเดียวกันตอนได้ข้อสรุปว่า ไม่สามารถรวบรวมเสียงจัดตั้งรัฐบาลผสม หลังการเลือกตั้งทั่วไป ค.ศ. 1974 สำเร็จ สำหรับกรณีเหล่านี้ การยุบสภาย่อมก่อความเสียหายต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยและสมควรที่พระมหากษัตริย์จะปฏิเสธคำร้องขอ เพื่อให้เสียงข้างมากในสภาสามัญชนทำงานไป²⁹⁸

ส่วนสถานการณ์อีกรูปแบบหนึ่งคือเมื่อตัวนายกรัฐมนตรีไม่ได้รับการสนับสนุนจากคณะรัฐมนตรี หรือพรรคการเมืองที่เคยอยู่กับตนในอดีต ตามคำอธิบายของบ็อดคานอร์ เมื่อเกิดความขัดแย้งรุนแรงระหว่างนายกรัฐมนตรีกับสมาชิกคณะรัฐมนตรี ฝ่ายแรกย่อมสามารถเอาชนะฝ่ายหลังด้วยการขับรัฐมนตรีที่ตนกำลังมีปัญหาไม่ลงรอยออกจากตำแหน่งแล้วตั้งสมาชิกสภาสามัญชนคนอื่นเข้ามาทำหน้าที่แทน เท่ากับเป็นการปรับคณะรัฐมนตรี วิธีการนี้เป็นเรื่องปกติในระบบรัฐสภาและช่วยรับรองความราบรื่นในการทำงานให้ฝ่ายบริหาร เว้นแต่นายกรัฐมนตรีมีความขัดแย้งกับรัฐสภาด้วย เพราะจะทำให้ไม่อาจพึ่งการปรับคณะรัฐมนตรีได้ ขณะเดียวกัน นายกรัฐมนตรีอาจมีปัญหากับพรรคการเมืองที่ตนสังกัดอยู่ เป็นไปได้เสมอที่การต่อสู้ทางการเมืองจะลงเอยกับการที่พรรคการเมืองเลิกสนับสนุนคนที่ตัวเองเคยดันสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เหมือนกรณีที่เกิดขึ้นกับมาร์กาเรต แทตเชอร์ (Margaret Thatcher) นายกรัฐมนตรีที่ต้องลงจากตำแหน่งแบบกะทันหันเมื่อ ค.ศ. 1990 เพราะพรรคอนุรักษนิยมของเธอต้องการเปลี่ยนตัวผู้นำ สำหรับสถานการณ์ลักษณะนี้ไม่ว่าการสูญเสียการสนับสนุนของสมาชิกคณะรัฐมนตรี หรือของพรรคการเมืองต้นสังกัด พระมหากษัตริย์สามารถพิจารณา

²⁹⁸ ดู Ibid., 80-81.

ใช้สิทธิยับยั้งได้หากนายกรัฐมนตรีร้องขอให้ยุบสภา เหตุเพราะการร้องขอดังกล่าวอาจมีเจตนาเพื่อรับใช้ผลประโยชน์ส่วนตัวทางการเมืองของนายกรัฐมนตรี ซึ่งถือว่าผิดวัตถุประสงค์ ข้ำไม่เป็นผลดีต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย ตัวอย่างสมมติ เช่น แทนที่จะยอมจำนนต่อพรคอนุรักษ์นิยมของตนเอง แทตเซอร์อาจขอให้มีการยุบสภาเพื่อหาโอกาสรักษาตำแหน่งไว้ผ่านการต่อสู้ในสนามเลือกตั้ง หรือนายกรัฐมนตรีที่ขัดแย้งกับสมาชิกคณะรัฐมนตรีและไม่อาจเอาใครจากสภาสามัญชนมาสับเปลี่ยนได้ อาจหวังใช้การยุบสภาในการหาทางออกให้แก่ตนเช่นกัน ในทัศนะของบ็อดดานอร์ แม้ไม่ถึงขั้นเป็นหน้าที่หรือพันธะผูกพันให้ต้องกระทำ พระมหากษัตริย์มีสิทธิบอกปิดคำร้องขอยุบสภาในกรณีเหล่านี้²⁹⁹

นอกเหนือจากที่บ็อดดานอร์เสนอ ยังมีเงื่อนไขที่ทางราชสำนักยึดถือเป็นแนวทางของตนเอง เมื่อกลาง ค.ศ. 1950 ราชเลขาธิการเขียนจดหมายไปอธิบายหนังสือพิมพ์รายวันชื่อดังฉบับหนึ่งโดยใช้นามปากกา เขายืนยันว่า พระมหากษัตริย์ที่ฉลาด (wise) ย่อมไม่ขัดขวางการยุบสภา เว้นแต่จะลั้งเลใจว่า

“(1) รัฐสภาที่ดำรงอยู่ยังมีความสำคัญอย่างยิ่งยวด (vital) ดำเนินกิจการให้ลุล่วงได้ (viable) และสามารถทำหน้าที่ของตน (capable of doing its job); (2) การเลือกตั้งทั่วไปจะส่งผลเสียหายต่อเศรษฐกิจของประเทศชาติ; (3) [พระมหากษัตริย์] อาจอาศัยการหานายกรัฐมนตรีคนอื่นมาสานต่องานให้แก่รัฐบาลของตนกับเสียงข้างมากที่พร้อมปฏิบัติหน้าที่ในสภาสามัญชนเป็นระยะเวลาพอสมควร”³⁰⁰

²⁹⁹ ดู Ibid., 81-83.

³⁰⁰ Torrance, *The Crown*, 24-25.

ยกเว้นข้อที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจของประเทศชาติ เงื่อนไขข้างต้นค่อนข้างคล้ายกับของบ็อดดานอร์ กล่าวคือ พระมหากษัตริย์อาจพิจารณาใช้สิทธิยับยั้งการยุบสภา หากมีเหตุชวนให้สงสัยว่ารัฐสภายังคงทำงานต่อไปได้ หรือมีบุคคลอื่นที่สามารถจัดตั้งรัฐบาลโดยมีเสียงข้างมากในสภาสามัญชนให้การยอมรับ สองเงื่อนไขนี้มีความสำคัญ เพราะเท่ากับว่ากลไกทางการเมืองสามารถเดินหน้าต่อไปได้โดยปราศจากการยุบสภา และเมื่อพระมหากษัตริย์บอกปิดคำร้องขอให้ยุบสภา จะมีทางออกสำหรับบ้านเมืองผ่านการจัดตั้งรัฐบาลชุดใหม่

ถึงจุดนี้ชัดเจนว่าอย่างน้อยในทางหลักการ พระมหากษัตริย์สามารถยับยั้งการร้องขอให้ยุบสภาของนายกรัฐมนตรีได้เมื่อเกิดสถานการณ์บางลักษณะขึ้น โดยเฉพาะที่จะทำให้การยุบสภากลายเป็นปัญหาต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย อย่างไรก็ตาม สิ่งที่แนชัดเกี่ยวกับเงื่อนไขการใช้สิทธิยับยั้ง³⁰¹ ถึงที่สุดแล้ว จึงเป็นเรื่องที่พระมหากษัตริย์ต้องประเมินสถานการณ์และตัดสินใจเองว่าจะยอมยุบสภาตามที่นายกรัฐมนตรีร้องขอหรือไม่ อธิบายอีกแบบคือ การใช้สิทธิยับยั้งมิได้ดำเนินไปโดยอัตโนมัติ ทว่าต้องอาศัยดุลยพินิจของพระมหากษัตริย์มากยิ่งขึ้นเมื่อไม่เคยมีกรณีในอดีตมาก่อนและเป็นที่ให้การพัฒนาบรรทัดฐานขึ้นมากำกับการดำเนินการ ในแง่นี้ ถ้ามีการใช้สิทธิยับยั้งเกิดขึ้นจริง ซึ่งย่อมเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ คาดเดาได้ไม่ยากว่า คงมีกระแสโต้เถียงใหญ่โตตามมาในสังคม เพราะต่อให้ชัดเจนว่าเป็นคุณต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย ย่อมมีผู้คนที่ยอมรับและไม่ยอมรับการแสดงบทบาทอย่างเป็นอิสระเช่นนี้ของสถาบันพระมหากษัตริย์ แม้กระทั่งกลุ่มคนที่ไม่เห็นด้วยกับการยุบสภาที่รัฐบาลร้องขอ ก็อาจมีจุดยืนคัดค้านการเข้ามามีบทบาทดูแลกระบวนการทางการเมืองโดยตรงของสถาบันพระมหากษัตริย์ ดังนั้น จึงอาจเข้าใจได้ว่าเหตุใดจึงยังไม่มีเคยมีการใช้สิทธิยับยั้งการยุบสภาเลยตราบจนปัจจุบัน เนื่องจากมีความเสี่ยงที่คุกคาม

³⁰¹ ที่พอเทียบเคียงได้ จะเป็นกรณีการใช้สิทธิยับยั้งในราชอาณาจักรเครือจักรภพ

มิใช่เพียงองค์พระมหากษัตริย์ผู้ใช้สิทธิยับยั้ง แต่รวมถึงสถาบันพระมหากษัตริย์และระบอบราชาธิปไตยด้วย ความละเอียดอ่อนที่แฝงอยู่ในกรณีการยุบสภาเป็นที่ตระหนักดีไม่เว้นกระทั่งพระเจ้าแผ่นดินที่ขึ้นชื่อเรื่องพฤติกรรมแทรกแซงทางการเมืองอย่างสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรีย เมื่อกลาง ค.ศ. 1846 ราชเลขาธิการในพระองค์เขียนจดหมายตามรับสั่งถึงนักการเมืองพรรคเสรีนิยมที่ทรงคุ้นเคย เนื้อหาหลักกล่าวถึงการยุบสภาที่กำลังเป็นประเด็น ณ เวลานั้น ความตอนหนึ่งว่า

“พระองค์ทรงมองอำนาจยุบสภาเป็นเครื่องมือที่ทรงพลังและมีค่าที่สุดในมือของพระประมุข อย่างไรก็ตาม อำนาจยุบสภาไม่ควรถูกนำมาใช้ ยกเว้นกรณีที่สาหัสยิ่งยวด (extreme cases) และมีความแน่นอนในแง่ผลสำเร็จ การใช้เครื่องมือนี้และประสบกับความปราชัยเป็นสิ่งที่ส่งผลุดสถานะของพระประมุขและสร้างความเสียหาย (hurtful) แก่ประเทศเป็นที่สุด”³⁰²

สรุปคือ พระมหากษัตริย์มีอาจยุบสภาได้โดยปราศจากการร้องขอของนายกรัฐมนตรี อย่างไรก็ตาม ไม่จำเป็นที่พระมหากษัตริย์จะต้องดำเนินการตามการร้องขอนั้นเสมอไปหากเกิดสถานการณ์บางลักษณะขึ้น พระมหากษัตริย์อาจพิจารณาใช้สิทธิปฏิเสธการยุบสภาที่นายกรัฐมนตรีร้องขอมา ในแง่นี้พระมหากษัตริย์จึงไม่ใช่ตัวแสดงที่สามารถริเริ่มการยุบสภาด้วยตัวเอง ทว่าขณะเดียวกัน ก็มีใช้แค่ “ตราয়” ที่ต้องยุบสภาตามความปรารถนาของนายกรัฐมนตรีแบบอัตโนมัติ อย่างน้อยในทางหลักการ แม้ไม่มีข้อสรุปที่แน่นอนตายตัวและเป็นที่เห็นพ้องต้องกัน สภาพการณ์ในสภาสามัญชนเป็นเงื่อนไขหลักที่จะตัดสินว่า พระมหากษัตริย์มีสิทธิยับยั้งการยุบสภาหรือไม่ เพราะฉะนั้น

³⁰² The Project Gutenberg, “The Letters of Queen Victoria, Vol 2,” accessed June 4, 2023, www.gutenberg.org/files/24780/24780-h/24780-h.htm#pageii.71.

การใช้สิทธิย่อมไม่เป็นไปตามอำเภอใจ และแม้จะปรากฏเงื่อนไขที่เปิดทางให้มีการใช้สิทธิได้โดยชอบ ก็ยังมีแนวโน้มค่อนข้างสูงที่พระมหากษัตริย์จะไม่กระทำการขัดกับความต้องการของหัวหน้ารัฐบาล เนื่องด้วยห่วงเกรงความยุ่งยากทางการเมืองที่จะติดตามมา

สุดท้าย ก่อนจะจบเรื่องการยุบสภา ยังมีอีกหนึ่งประเด็นที่สมควรนำมาอภิปรายโดยสังเขป นั่นคือการตราและการยกเลิก “พระราชบัญญัติวาระการดำรงตำแหน่งในรัฐสภาที่ตายตัว ค.ศ. 2011” (Fixed-term Parliaments Act 2011) ดังที่เคยเกริ่น ช่วง ค.ศ. 2011 - 2022 ถือว่าเป็น 11 ปีที่พิเศษมากในประวัติศาสตร์รัฐสภาของสหราชอาณาจักรที่มีความเป็นมาหลายศตวรรษ เพราะมีการบังคับใช้พระราชบัญญัติวาระการดำรงตำแหน่งในรัฐสภาที่ตายตัว ซึ่งไม่อนุญาตให้มีการยุบสภา ตามกฎหมายฉบับนี้ รัฐสภาแต่ละชุดจะปฏิบัติหน้าที่จนครบวาระ 5 ปี เว้นแต่มีการลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี หรือสมาชิกสภาสามัญชนจำนวน 2 ใน 3 ขึ้นไปเห็นควรให้จัดการเลือกตั้งทั่วไปเร็วกว่ากำหนด เท่ากับว่า ตลอด 11 ปีนี้ มาตรการยุบสภาถูกเพิกถอนออกจากกระบวนการทางการเมือง จนเมื่อถึงเดือนมีนาคม ค.ศ. 2022 จึงมีการยกเลิกพระราชบัญญัติวาระการดำรงตำแหน่งในรัฐสภาที่ตายตัวและส่งผลให้อำนาจยุบสภาถูกฟื้นฟูกลับมาทันที³⁰³ ในแง่หนึ่ง พระราชบัญญัติวาระการดำรงตำแหน่งในรัฐสภาที่ตายตัวทำให้มีห้วงเวลาที่ปราศจากอำนาจยุบสภาเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ เท่ากับตัดโอกาสที่พระมหากษัตริย์จะแสดงบทบาทที่ยับยั้งการยุบสภาไปโดยปริยาย ขณะที่อีกแง่ กรณีที่เกิดขึ้นสะท้อนให้เห็นความสามารถของฝ่ายนิติบัญญัติ โดยเฉพาะสภาสามัญชน ที่จะเลิกและรื้อฟื้นพระราชเอกสิทธิ์ประเภทใดประเภทหนึ่งตามที่ตนเห็นควร ยืนยันข้อเท็จจริงที่ว่ากฎหมายที่ออกโดยรัฐสภามีความเด็ดขาดและเหนือกว่าพระราชเอกสิทธิ์ทุกกรณี

³⁰³ Richard Kelly, Fixed-term Parliaments Act 2011 (n.p.: House of Commons Library, 2023), accessed June 2, 2023, <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/SON06111/SN06111.pdf>.

11.3.5.4. การให้ความเห็นชอบแก่ร่างกฎหมาย

เมื่อครองสถานะประมุขแห่งรัฐ พระมหากษัตริย์ของสหราชอาณาจักรย่อมเป็นตัวแสดงสุดท้ายที่มีส่วนร่วมในกระบวนการนิติบัญญัติ เฉกเช่นเดียวกับประมุขแห่งรัฐในประเทศอื่น เดิมทีการออกกฎหมายเป็นอำนาจเด็ดขาดในมือของพระมหากษัตริย์ ก่อนชนชั้นสูงจะพยายามเข้ามาแบ่งปันอำนาจดังกล่าว จุดประกายพัฒนาการที่นำไปสู่การก่อรูปและการสถาปนาความเป็นใหญ่ของรัฐสภาในที่สุด หลังผ่านไปประมาณ 400 ปี อำนาจนิติบัญญัติจึงถูกถ่ายโอนจากพระมหากษัตริย์มาอยู่ที่รัฐสภาเพียงแห่งเดียวแบบเบ็ดเสร็จ แต่ถึงกระนั้นต่อให้ไม่ได้ผูกขาดอำนาจนิติบัญญัติแล้ว สถาบันพระมหากษัตริย์ยังคงเป็นองค์กพยพหนึ่งของกระบวนการตรากฎหมายในสหราชอาณาจักร เหมือนกับที่มีคำว่า “พระมหากษัตริย์ในรัฐสภา” หรือ “สมเด็จพระราชินีนาถในรัฐสภา” ซึ่งหมายถึงฝ่ายนิติบัญญัติอันประกอบด้วยสภาสามัญชน สภาขุนนาง และพระประมุข โดยหากพูดให้เห็นภาพเป็นรูปธรรมที่สุด บทบาทของพระมหากษัตริย์ในการตรากฎหมายทุกวันนี้จะจำกัดอยู่แต่เฉพาะเรื่องการให้ความเห็นชอบแก่ร่างพระราชบัญญัติที่ผ่านการพิจารณาของรัฐสภาเป็นที่เรียบร้อยแล้ว กฎหมายแต่ละฉบับจะมีผลบังคับใช้ก็ต่อเมื่อได้รับพระบรมราชานุญาต (royal assent) จากพระประมุขในรูปเอกสารพระราชทานพระบรมราชานุญาต (letters patent) ที่มีมหาลัญจกรแผ่นดินรับรอง ถือเป็นขั้นตอนลำดับสุดท้ายที่กฎหมายทุกฉบับต้องผ่านในกระบวนการนิติบัญญัติของสหราชอาณาจักร ตลอดจนของดินแดนที่มีการถ่ายโอนอำนาจ (devolution) อย่างสกอตแลนด์ เวลส์ และไอร์แลนด์เหนือ³⁰⁴

³⁰⁴ ดินแดนเหล่านี้ต่างมีสภานิติบัญญัติของตัวเองที่มีอำนาจออกกฎหมายค่อนข้างกว้างขวาง ร่างกฎหมายที่ผ่านความเห็นชอบของรัฐสภาสกอตแลนด์ เวลส์ หรือไอร์แลนด์เหนือ จะถูกนำไปขอพระบรมราชานุญาตก่อนการประกาศใช้

ณ ปัจจุบัน ดูเหมือนว่าตามความเข้าใจของคนทั่วไป การให้พระบรมราชานุญาตแก่ร่างกฎหมายได้กลายเป็นแค่พิธีการ (formality) เพียงเท่านั้น แทบไม่มีใครในสังคมคาดคิดและคาดหวังว่า พระมหากษัตริย์จะประวิงหรือยับยั้งร่างกฎหมาย ในทางตรงข้ามถือกันว่าพระมหากษัตริย์จะรับรองร่างกฎหมายทุกฉบับที่รัฐสภามีมติให้ความเห็นชอบ³⁰⁵ ค่อนข้างใกล้เคียงกับสิทธิยับยั้งการยุบสภา มุมมองลักษณะนี้พอเป็นที่เข้าใจได้ สาเหตุสำคัญเนื่องจากไม่มีพระมหากษัตริย์ปฏิเสธที่จะให้พระบรมราชานุญาตแก่ร่างกฎหมายมาเป็นเวลากว่า 3 ศตวรรษแล้ว ครั้งล่าสุดที่เกิดคือเมื่อ ค.ศ. 1708 ในรัชสมัยของสมเด็จพระราชินีนาถแอนน์ (Anne) รัฐสภา ทั้งสภาสามัญชนและสภาขุนนางต่างให้การรับรองแก่ “ร่างพระราชบัญญัติทหารกองหนุนสกอต” (Scottish Militia Bill) ซึ่งมีเป้าหมายอยู่ที่การจัดตั้งกองกำลังท้องถิ่นของสกอตแลนด์ หลังการรวมประเทศกับอังกฤษเป็นสหราชอาณาจักร อย่างไรก็ตาม บรรดารัฐมนตรีมีความกังวลใจว่า การที่สกอตแลนด์มีกองกำลังติดอาวุธเป็นของตัวเอง อาจก่อปัญหาในอนาคต พวกเขาจึงแนะนำสมเด็จพระราชินีนาถแอนน์ให้ยับยั้งร่างกฎหมายฉบับนี้ ปรากฏว่าฝ่ายหลังทรงเห็นคล้อยตามและทรงเลือกปฏิเสธที่จะให้พระบรมราชานุญาต โดยเฉพาะเมื่อฝรั่งเศสกำลังสนับสนุนชาวสกอตที่ยังภักดีต่อราชวงศ์สจวร์ตให้รวมตัวกันต่อต้านอำนาจของทางกรุงลอนดอน³⁰⁶ ผลคือร่างกฎหมายถูกตีตกไปถาวร หลังจากนั้นก็ไม่มีการใช้อำนาจยับยั้งร่างกฎหมายอีก สาเหตุสำคัญน่าจะเพราะรัฐสภาสามารถยืนยันความเห็นอกว่าของตนได้อย่างต่อเนื่องตามการขยายตัวของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ประกอบกับการลงหลักปักฐานของระบบพรรคการเมือง ขณะที่สถาบันพระมหากษัตริย์เองก็รู้จักปรับตัวด้วยการหลีกเลี่ยงบทบาททางการเมือง อย่างน้อยก็แบบโจ่งแจ้ง

³⁰⁵ Torrance, *The Crown*, 31.

³⁰⁶ มีความเข้าใจคลาดเคลื่อนว่า การปฏิเสธที่จะให้พระบรมราชานุญาตแก่ร่างกฎหมายครั้งสุดท้ายเกิดขึ้นในรัชสมัยก่อนหน้าของพระเจ้าวิลเลียมที่ 3 ดู William Everett, “The Last Royal Veto,” accessed June 10, 2023, www.theatlantic.com/magazine/archive/1903/12/the-last-royal-veto/637560.

จากข้างต้น คำถามที่ต้องจัดการคือ เมื่อไม่มีการใช้อำนาจยับยั้งร่างกฎหมายมาเป็นเวลานานมากแล้ว หรือหากนับเป็นจำนวนรัชสมัยก็ถึง 15 รัชสมัยแล้ว พระมหากษัตริย์ของสหราชอาณาจักรยังคงสามารถปฏิเสธการให้พระบรมราชานุญาตแก่ร่างพระราชบัญญัติที่ทางรัฐสภามีมติเห็นชอบเป็นที่เรียบร้อยแล้ว เหมือนกับที่สมเด็จพระราชินีนาถแอนน์ ตลอดจนพระมหากษัตริย์หลายพระองค์ก่อนหน้านี้ ทรงทำได้หรือไม่ เพื่อหาคำตอบ เป็นประโยชน์ที่จะพิจารณากรณี “ร่างพระราชบัญญัติการปกครองตนเอง” (Home Rule Bill) ที่เกิดขึ้นช่วง ค.ศ. 1912 - 1914 กล่าวคือ รัฐบาลพรรคเสรีนิยมของ เฮอร์เบิร์ต แอสควิธ นายกรัฐมนตรี เสนอร่างกฎหมายที่เพิ่มอำนาจปกครองตนเองของ ไอร์แลนด์³⁰⁷ ส่งผลจุดชนวนวิกฤติทางการเมืองทันที บางชุมชนในไอร์แลนด์ที่ไม่อยากเห็นรัฐบาลท้องถิ่นมีอำนาจมากกว่าเดิมถึงขนาดจัดตั้งกองกำลังติดอาวุธ ขณะที่บรรยากาศในรัฐสภาก็เต็มไปด้วยความตึงเครียด ยิ่งระหว่างสภาสามัญชนกับสภาขุนนางที่ไม่เห็นด้วยเลยกับการเพิ่มอำนาจให้รัฐบาลของไอร์แลนด์ เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงมีการเสนอแนะให้พระเจ้าจอร์จที่ 5 พระมหากษัตริย์ ณ เวลานั้น ทรงยับยั้งร่างพระราชบัญญัติการปกครองตนเองด้วยการไม่ให้พระบรมราชานุญาต จุดสำคัญคือ แม้ห่างจากรัชสมัยของสมเด็จพระราชินีนาถแอนน์ถึงประมาณ 200 ปี ยังคงเป็นที่ถกเถียงกันว่า พระมหากษัตริย์ยับยั้งร่างกฎหมายที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้วได้หรือไม่ ขนาดบรรดานักกฎหมายแถวหน้า รวมถึงปรมาจารย์อย่าง เอ. วี. ไตซี ต่างออกมายืนยันเป็นเสียงเดียวกันว่าการไม่นำมาใช้อย่างต่อเนื่องยาวนานมิได้ทำให้อำนาจยับยั้งสูญหายไป และด้วยเหตุนี้ พระเจ้าจอร์จที่ 5 จึงทรงมีอำนาจที่จะไม่ให้พระบรมราชานุญาตแก่ร่างพระราชบัญญัติการปกครองตนเอง สำหรับพระเจ้าจอร์จที่ 5 พระองค์

³⁰⁷ ไอร์แลนด์ตอนนั้นยังคงเป็นส่วนหนึ่งของสหราชอาณาจักร แต่มีการเรียกร้องค่อนข้างเข้มข้นในหมู่ชาวไอริชที่ต้องการเห็นดินแดนของตนมีความเป็นอิสระ โดยเฉพาะในแง่การบัญญัติกฎหมาย ยุทธศาสตร์หลักคือการส่งนักการเมืองหัวชาตินิยมเข้าไปผลักดันเรื่องนี้ในสภาสามัญชนที่กรุงลอนดอน

ไม่ได้ทรงเห็นด้วยกับร่างพระราชบัญญัติการปกครองตนเอง และทรงกังวลว่าความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจะบานปลายกลายเป็นสงครามกลางเมือง อย่างไรก็ตามสิ่งที่รบกวนพระองค์มากกว่าคือความเสี่ยงที่สถาบันพระมหากษัตริย์ของพระองค์จะต้องเผชิญ ถ้าทรงใช้สิทธิที่ใครหลายคนในยุคนั้นมองว่าทรงมีโดยชอบยิ่งเมื่อปรากฏกระแสสาธารณรัฐนิยมในหมู่ประชาชนบางส่วน เนื่องจากการยับยั้งร่างกฎหมายยอมทำให้พระมหากษัตริย์กลายเป็นพวกสหภาพนิยม (Unionists) ที่สนับสนุนความเป็นเอกภาพแบบรวมศูนย์ของสหราชอาณาจักร รัฐบาลของแอสควิธจะลาออกยกชุดอย่างแน่นอนและเอาเรื่องไปร้องต่อประชาชนในการหาเสียง สถานการณ์คงคล้ายคลึงกับที่ วิลเลียม ฮาร์คอร์ท (William Harcourt) บอกพระเจ้าจอร์จที่ 5 ว่า ประเด็นที่ทำให้ประชาชนตัดสินใจในการเลือกตั้งทั่วไปที่ตามมาจะไม่ใช่เรื่องการปกครองตนเองของไอร์แลนด์แต่เป็นคำถามพื้นฐานที่ว่า “ประเทศนี้ปกครองโดยพระมหากษัตริย์ หรือโดยประชาชนกันแน่” สุดท้าย เพื่อไม่ให้สถาบันพระมหากษัตริย์ตกเป็นเป้าจากการมีฝั่งมีฝ่ายทางการเมือง (partisanship) พระเจ้าจอร์จที่ 5 จึงทรงหาทางออกแบบอื่นที่ไม่ใช่การใช้สิทธิยับยั้งร่างกฎหมาย³⁰⁸ บุคคลที่สรุปสภาวะอันยากลำบาก (dilemma) ที่พระเจ้าจอร์จที่ 5 ทรงต้องรับมือได้ดีที่สุดเห็นจะเป็นแอสควิธเองเมื่อเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1931 เขามีบันทึกตอบพระเจ้าจอร์จที่ 5 เนื้อความส่วนหนึ่งว่า

“ณ ตอนนี้ พวกเรามีจารีตประเพณีที่ลงหลักปักฐาน (well-established tradition) มาเป็นเวลา 200 ปี นั่นคือ ถึงที่สุดแล้วผู้ครองราชบัลลังก์ย่อมยอมรับและปฏิบัติตามคำแนะนำจากบรรดารัฐมนตรีของตน องค์อธิปัตย์อาจเสียอำนาจและหน้าที่ความรับผิดชอบส่วนตัว (personal power and authority)

³⁰⁸ Jennings, *Cabinet*, 395-398.

บางประการ แต่พอเป็นเช่นนี้ พระประมุขก็หลุดพ้นจากมรสุมและความแปรปรวนผันผวน (vicissitude) ของการเมืองแบบพรรค (party politics) ส่วนสถาบันพระมหากษัตริย์ได้ตั้งอยู่บนรากฐานอันหนักแน่น ซึ่งได้รับการค้ำจุนทั้งจากจารีตประเพณีเก่าแก่ และจากความเชื่อมั่นทั่วไปว่า สถานะส่วนบุคคลของสถาบันเป็นเสาหลักล้ำค่าที่ช่วยธำรงความต่อเนื่องให้แก่ชีวิตแห่งชาติ (national life) ของพวกเรา”³⁰⁹

กรณีร่างพระราชบัญญัติทหารกองหนุนสกอตไม่ได้จบลงด้วยการยับยั้งของพระมหากษัตริย์ก็จริง แต่ต่อให้เป็นเช่นนั้น กรณีดังกล่าวช่วยสะท้อนความยุ่งยากทางการเมืองที่พัวพันอยู่กับการปฏิเสธร่างกฎหมายที่รัฐสภารับรอง เพราะสิ่งที่พระเจ้าจอร์จที่ 5 ตลอดจนบุคคลแวดล้อมที่คอยถวายคำแนะนำดูเป็นกังวลที่สุด หาใช่ประเด็นความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ (constitutionality) ของการยับยั้ง หากเป็นกระแสต่อต้านในสังคมที่อาจติดตามมา โดยเฉพาะการขยายตัวของแนวคิดสาธารณรัฐนิยม ในแง่นี้ การไม่ยอมให้พระบรมราชานุญาตแก่ร่างพระราชบัญญัติฉบับใดฉบับหนึ่งจึงเป็นเรื่องทางการเมือง ไม่แพ้หรือกระทั่งมากกว่าเรื่องทางกฎหมาย ยิ่งในบริบทของประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี

หากสำรวจพัฒนาการของความเห็นต่อเรื่องการใช้อำนาจยับยั้งร่างกฎหมายของพระมหากษัตริย์ สังเกตได้ไม่ยากว่ามีท่าทีหรือมุมมองที่ต่างกันระหว่างนักกฎหมายและนักวิชาการยุคเก่ากับยุคใหม่ กลุ่มแรก ซึ่งย้อนกลับไปช่วงศตวรรษที่ 17 - 18 และปรากฏชื่อผู้ทรงอิทธิพลอย่าง วิลเลียม แบล็คสโตน กับฌอง-หลุยส์ เดอโลม (Jean-Louis de Lolme) แทบไม่สนใจตั้งคำถามด้วยซ้ำว่า

³⁰⁹ Ibid., 398-399.

พระมหากษัตริย์มีสิทธิยับยั้งร่างกฎหมายที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบเป็นที่เรียบร้อยแล้วหรือไม่ สำหรับพวกเขา พระมหากษัตริย์มีและสามารถใช้สิทธินั้นตามที่เห็นสมควร โดยไม่มีประเด็นในทางกฎหมายรัฐธรรมนูญและในทางการเมืองให้ถกเถียง³¹⁰ ตัวอย่างเช่น เมื่อพูดถึงกระบวนการนิติบัญญัติเดอโลมบรรยายในหนังสือ “รัฐธรรมนูญแห่งอังกฤษ” (*The Constitution of England*) ที่โด่งดังของเขาราวกับว่า การบอกรัฐสภาว่ากฎหมายเป็นสิ่งปกติที่พระมหากษัตริย์กระทำได้ หลังสภาสามัญชนและสภาขุนนางให้ความเห็นชอบแก่ร่างกฎหมายแล้ว ก็ไม่ขาดองค์ประกอบได้อีก นอกเสียจากพระบรมราชานุญาตเพื่อการมีผลบังคับใช้ โดยในการขอพระบรมราชานุญาต เดอโลมแค่เพียงสรุปว่า ผลลัพธ์มี 3 แบบด้วยกัน ได้แก่ การอนุมัติ การอนุมัติแบบมีข้อกังขา และการปฏิเสธ ทั้งนี้ สำหรับเดอโลม ดูเหมือนไม่ใช่ปัญหาที่ต้องอภิปราย หรือตั้งข้อสังเกตเพิ่มเติมแต่อย่างใด ถ้าเกิดผลลัพธ์แบบสุดท้ายขึ้น³¹¹ ส่วนกลุ่มที่ 2 อันที่จริง นักกฎหมายและนักวิชาการในกลุ่มนี้มิได้เห็นแย้งกับกลุ่มแรกแบบคนละชั่ว เพียงแต่มองว่ามีเงื่อนไขบางประการที่กำกับการยับยั้งร่างกฎหมายของพระมหากษัตริย์ด้วย กล่าวคือ พวกเขาแทบทั้งหมดไม่ปฏิเสธว่าพระมหากษัตริย์มีอำนาจอันชอบด้วยกฎหมายที่จะไม่ให้พระบรมราชานุญาตแก่ร่างกฎหมายฉบับใดฉบับหนึ่ง บ้างถึงกับยืนยันหนักแน่นว่า การปฏิเสธที่จะให้พระบรมราชานุญาตแก่ร่างกฎหมายถือเป็นพระราชเอกสิทธิ์ประเภทหนึ่ง พร้อมโต้แย้งข้อสรุปทำนองว่าพระมหากษัตริย์ไม่มีอำนาจยับยั้งร่างกฎหมายแล้ว เพราะอำนาจเช่นว่ามิได้ถูกใช้ติดต่อกันนานนับศตวรรษ³¹² ยกตัวอย่าง ร็อดนีย์ เบรเซอร์ (Rodney Brazier) ศาสตราจารย์สาขาวิชากฎหมายรัฐธรรมนูญ อธิบายว่า

³¹⁰ Everett, “The Last.”

³¹¹ Jean-Louis de Lolme, *The Constitution of England* (Indianapolis: Liberty Fund, 2007), 59-61.

³¹² Twomey, *The Veiled*, 633-634. หนึ่งในกรณียกเว้นเป็นทัศนะของ วอลเตอร์ แบจจ็อต เขาเห็นว่าพระมหากษัตริย์ไม่มีสิทธิยับยั้งร่างกฎหมายแล้ว ดู Bagehot, *The English*, 53.

การให้พระบรมราชานุญาตเป็นส่วนหนึ่งของพระราชเอกสิทธิ์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายจารีตประเพณี (common law) และไม่มีส่วนใดของกฎหมายจารีตประเพณีที่จะสูญเสียผลทางกฎหมายจากการไม่ถูกใช้เป็นเวลายาวนาน (desuetude)³¹³ อย่างไรก็ตาม จุดเน้น (focus) ของพวกเขาจะอยู่ที่หลักการและจารีตประเพณีที่ทำให้การใช้พระราชเอกสิทธิ์นี้มีความละเอียดอ่อนหรือกระทั่งปัญหา ยิ่งกรณีที่พระมหากษัตริย์เป็นผู้ริเริ่มดำเนินการด้วยตัวเองโดยปราศจากการเสนอแนะของรัฐบาล พุดอีกแบบคือ แทนที่จะเขียนถึงการยับยั้งร่างกฎหมายในฐานะมาตรการปกติที่พระมหากษัตริย์ใช้ได้แล้วจบประเด็นเหมือนนักกฎหมายและนักวิชาการยุคเก่า พวกเขามักย้ำด้วยว่า ไม่ใช่เรื่องปกติเลยที่พระมหากษัตริย์จะปฏิเสธการให้พระบรมราชานุญาต หรือตั้งข้อสังเกตเพิ่มเติมว่า การยับยั้งจะกระทำแต่เฉพาะในกรณีที่มีความพิเศษอย่างยิ่งเท่านั้น³¹⁴ ยกตัวอย่าง หลังจากบรรยายรายละเอียดกรณีร่างพระราชบัญญัติการปกครองตนเองในรัชสมัยของพระเจ้าจอร์จที่ 5 เสร็จ เวอร์นอน บ็อคดานอร์ เสนอว่า กรณีนี้พิสูจน์ให้เห็นการคงอยู่ของพระราชเอกสิทธิ์ในการยับยั้งร่างกฎหมายอันเป็นสิ่งอาจถูกนำมาใช้ใน “โอกาสสุดโต่ง” (extreme occasions)³¹⁵ ส่วน ฟรานซิส เบนเนียน (Francis Bennion) นักวิชาการด้านนิติศาสตร์ได้สรุปเมื่อ ค.ศ. 1981 ว่า พระมหากษัตริย์อาจยับยั้งร่างกฎหมายใน “สถานการณ์ที่เกือบเข้าข่ายเป็นปฏิวัติ” (near-revolutionary situation) แม้ปกติแล้วการยับยั้งจะไม่เกิดขึ้นก็ตาม³¹⁶

³¹³ Twomey, *The Veiled*, 634.

³¹⁴ ไม่ใช่แค่เพียงนักกฎหมายและนักวิชาการ แนวทางพุดถึงสิทธิยับยั้งในลักษณะนี้ยังถูกใช้โดยรัฐสภาเอง ดู UK Parliament, “Royal Assent,” accessed June 5, 2023, www.parliament.uk/site-information/glossary/royal-assent.

³¹⁵ Bogdanor, *The Monarchy*, 132.

³¹⁶ เบนเนียนเพิ่มเติมด้วยว่า การยับยั้งในสถานการณ์พิเศษจะมีผลเท่ากับการประวิงเวลาเพียงเท่านั้น ดู Francis Bennion, “Modern Royal Assent Procedure at Westminster,” *Statute Law Review* 2, no. 3 (1981): 138.

ถึงที่สุดแล้ว บุคคลที่ขมวดประเด็นการใช้สิทธิยับยั้งร่างกฎหมายของพระมหากษัตริย์ได้ละเอียดและดีที่สุดที่บุคคลหนึ่งเห็นจะเป็น มาร์ค แอลเลียต (Mark Elliott) ศาสตราจารย์ทางด้านกฎหมายมหาชนแห่งมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ เขาเขียนบทความในปลาย ค.ศ. 2021 เพื่ออธิบายว่า เวลาพิจารณาเรื่องสิทธิยับยั้ง สิ่งที่ต้องทำความเข้าใจก่อนก็คือเรื่องนี้มี 2 มิติประกอบกันได้แก่ มิติทางกฎหมายกับมิติทางจารีต (convention) สำหรับมิติแรกแน่นอนว่า พระมหากษัตริย์สามารถยับยั้งร่างพระราชบัญญัติที่ผ่านรัฐสภาแล้ว เพราะไม่มีทางที่ร่างกฎหมาย (bill) จะกลายเป็นกฎหมาย (act) โดยปราศจากการให้พระบรมราชานุญาต แต่ถึงกระนั้นเมื่อมองผ่านมิติทางจารีต ซึ่งช่วยตอบว่า “มักจะเกิดอะไรขึ้น” (what usually happens) “ควรจะเกิดอะไรขึ้น” (what should happen) และ “น่าจะเกิดอะไรขึ้น” (what is likely to happen) ย่อมสามารถสังเกตเห็นความไม่สอดคล้องระหว่างสิ่งที่เป็นไปได้ในทางกฎหมายกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในทางปฏิบัติ เนื่องจากประการแรกตลอดช่วงเวลากว่า 300 ปีที่ผ่านมา ไม่เคยมีพระมหากษัตริย์พระองค์ใดยับยั้งร่างกฎหมายที่ส่งมาจากรัฐสภาเลย (มักจะเกิดอะไรขึ้น) ประการที่ 2 การที่พระมหากษัตริย์ผู้เข้าสู่ตำแหน่งโดยอาศัยเกณฑ์สายเลือดบอกปิดร่างกฎหมายที่รัฐสภาเห็นชอบย่อมไม่เป็นประชาธิปไตยและขาดความเหมาะสม (ควรจะเกิดอะไรขึ้น) และประการที่ 3 ความรู้สึกผิดชอบชั่วดีในทางรัฐธรรมนูญ (constitutional morality) ที่ชี้แนะพระมหากษัตริย์และสมเด็จพระราชินีนาถมาติดต่อกันหลายพระองค์น่าจะยังคงมีอิทธิพลสืบต่อไป ช่วยให้ร่างกฎหมายในอนาคตมีแนวโน้มได้รับพระบรมราชานุญาตสูงเหมือนเดิม (น่าจะเกิดอะไรขึ้น)³¹⁷ เมื่อนำเอาทั้งมิติทางกฎหมายและมิติทางจารีตมาพิจารณาประกอบกัน แอลเลียตเสนอข้อสรุปของตน ดังนี้

³¹⁷ Mark Elliott, “Constitutional Conventions: Can the Queen Really Veto Legislation?,” accessed June 11, 2023, <https://constitutionallawmatters.org/2021/10/constitutional-conventions-can-the-queen-really-veto-legislation%ef%bf%bc>.

“ขณะที่ในทางนิติบัญญัติ พระมหากษัตริย์สามารถขวาง (block) ร่างกฎหมาย (legislation) ได้ สภาพการณ์กลับต่างไปอย่างมาก เมื่อพิจารณาเรื่องผ่านเลนส์ธรรมเนียมทางรัฐธรรมนูญ (lens of constitutional convention) พอดูผ่านเลนส์นี้ พระมหากษัตริย์ไม่ได้ (have not) ไม่ควร (should not) และจะไม่ (will not) ยับยั้งร่างกฎหมาย เนื่องจากอิทธิพล (weight) ของแบบอย่างที่เคยเกิดมาก่อนในประวัติศาสตร์ (historical precedent) และสำนึกแห่งพันธกรณีทางศีลธรรม (sense of moral obligation) ที่ก่อรูปไม่เพียงจากแบบอย่างเช่นว่า แต่รวมถึงเหตุผลทางรัฐธรรมนูญอันทรงพลัง ซึ่งก็คือหลักประชาธิปไตยที่ค้าน (tells against) การยับยั้งร่างกฎหมายที่รัฐสภาอนุมัติโดยพระมหากษัตริย์”³¹⁸

ด้วยยังไม่เคยมีกรณีจริงเกิดขึ้นตลอดช่วงเวลา 300 ปีที่ผ่านมา ดังที่ได้กล่าวถึงไปแล้ว การยับยั้งร่างกฎหมายจึงน่าจะเป็นประเด็นถกเถียงในเชิงทฤษฎีต่อไปโดยปราศจากข้อสรุปที่เป็นทางการ ยิ่งในรูปของกฎระเบียบที่เป็นลายลักษณ์อักษร เท่าที่กล่าวได้ตอนนี้คือนักกฎหมายและนักวิชาการส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่า แม้เป็นพระราชเอกลิทธิประเภทหนึ่งที่ยังคงดำรงอยู่ในยุคปัจจุบัน การยับยั้งร่างกฎหมายที่ผ่านรัฐสภาแล้วเป็นการกระทำที่พระมหากษัตริย์สมควรหลีกเลี่ยง ยกเว้นในกรณีที่มีความพิเศษอย่างยิ่งยวด ซึ่งมักเกี่ยวพันกับการดำรงรักษาการปกครองระบอบประชาธิปไตย ตัวอย่างเช่น ในตำรากฎหมายที่เขียนกับ แสตนลีย์ เดอ สมิธ (Stanley de Smith) ร็อดนีย์ เบรเซอร์เห็นว่า พระมหากษัตริย์อาจยับยั้งร่างกฎหมาย หากปรากฏชัดเจนว่า

³¹⁸ Ibid.

มีข้อบกพร่องร้ายแรงในกระบวนการพิจารณาร่างกฎหมายฉบับนั้น จนกระทบหลักความชอบด้วยกระบวนการ (due process) อย่างมีนัยสำคัญ³¹⁹ ขณะที่ในหนังสืออีกเล่มเขาเสนอคล้ายกันว่า การยับยั้งสามารถกระทำต่อร่างกฎหมายที่จะส่งผลบั่นทอนรากฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตยอย่างถาวร แม้เป็นการดีกว่าถ้าพระมหากษัตริย์จะใช้การยุบสภาเป็นทางออกแทน³²⁰

สำหรับวิธีและขั้นตอนในการให้พระบรมราชานุญาตแก่ร่างกฎหมาย มี “พระราชบัญญัติว่าด้วยพระบรมราชานุญาต ค.ศ. 1967” (Royal Assent Act 1967) รองรับเป็นหลัก ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ พอร์รัฐสภาให้ความเห็นชอบแก่ร่างกฎหมายและเสนอเรื่องต่อพระมหากษัตริย์แล้ว การให้พระบรมราชานุญาตจะมีอยู่ 3 รูปแบบด้วยกัน ได้แก่ รูปแบบที่ 1 การเดินทางไปให้พระบรมราชานุญาตด้วยตนเองที่รัฐสภา (assent in person) ซึ่งไม่เคยถูกใช้เลยนับตั้งแต่รัชสมัยของสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียเมื่อ ค.ศ. 1854 รูปแบบที่ 2 การให้พระบรมราชานุญาตโดยการมอบหมาย (assent by commission) คือจัดพิธีที่ห้องประชุมสภาขุนนาง โดยมีเจ้าหน้าที่จากราชสำนักอ่านชื่อร่างกฎหมายแล้วเจ้าหน้าที่รัฐสภาจึงประกาศการให้พระบรมราชานุญาต เบื้องหน้าสมาชิกสภาขุนนางและสภาสามัญชน และรูปแบบที่ 3 การให้พระบรมราชานุญาตโดยการแจ้งทราบ (assent by notification) เป็นเพียงการที่ประธานแต่ละสภาบอกลูกสมาชิกของตนให้รู้ว่าร่างกฎหมายที่เสนอพระมหากษัตริย์ไปได้รับพระบรมราชานุญาตเป็นที่เรียบร้อยแล้ว³²¹

³¹⁹ อย่างไรก็ตาม ถึงที่สุดแล้ว นักวิชาการทั้งสองกลับยังไม่แนะนำให้พระมหากษัตริย์ใช้สิทธิยับยั้งอยู่ดี ดู Stanley de Smith and Rodney Brazier, *Constitutional and Administrative Law* (London: Penguin Books, 1998), 127.

³²⁰ Rodney Brazier, *Constitutional Practice* (Oxford: Oxford University Press, 1999), 195.

³²¹ ดู Bennion, “Modern,” 140-141.

ประเด็นสุดท้ายที่จำเป็นต้องตระหนักสำหรับเรื่องการให้ความเห็นชอบร่างกฎหมายคือ มีสิ่งที่เรียกว่า “การเห็นชอบของพระมหากษัตริย์” (King’s assent) หรือ “การเห็นชอบของสมเด็จพระราชินีนาถ” (Queen’s assent) ซึ่งไม่เหมือนกับพระบรมราชานุญาตเลย กล่าวคือ ก่อนจะเริ่มต้นพิจารณา ร่างกฎหมายที่ส่งผลกระทบต่อพระราชทรัพย์หรือผลประโยชน์ส่วนตัวของพระประมุข จำเป็นที่รัฐสภาต้องได้รับความเห็นชอบจากพระมหากษัตริย์ก่อนเสมอ ในทางปฏิบัติ สำนักงานที่ปรึกษาของรัฐสภา (Office of the Parliamentary Counsel) มีหน้าที่วินิจฉัยว่า ร่างกฎหมายใดที่ต้องได้รับความเห็นชอบจากพระมหากษัตริย์ก่อนนำเข้าสู่สภา หากเข้าข่าย หน่วยงานราชการที่เป็นเจ้าภาพเสนอร่างกฎหมายต้องส่งเรื่องไปยังสำนักราชเลขาธิการล่วงหน้าอย่างน้อย 14 วัน เพื่อที่พระมหากษัตริย์จะได้พิจารณาให้ความเห็นชอบ³²² กรณีทำนองนี้ยังเกิดกับการเสนอร่างกฎหมายที่เกี่ยวพันแหล่งรายได้หลักอย่างเป็นทางการของรัชทายาทด้วย โดยร่างกฎหมายเช่นว่าต้องได้รับ “การเห็นชอบของเจ้าชาย” (Prince’s assent) มิฉะนั้นจะไม่สามารถเข้าสู่กระบวนการนิติบัญญัติได้³²³

11.3.5.5. การแต่งตั้งสมาชิกสภาขุนนาง

สภาขุนนางของสหราชอาณาจักรเคยเป็นสถาบันการเมืองที่ทรงอิทธิพล และสามารถทำทุกอย่างเทียบเท่าสภาสามัญชน อย่างไรก็ตาม พัฒนาการทางการเมืองตลอดระยะเวลากว่า 100 ปีที่ผ่านมาที่มุ่งหน้าสู่ความเป็นประชาธิปไตย ก่อให้เกิดการตั้งคำถามและการต่อต้านบทบาทอันแสนกว้างขวางของสถาบันการเมืองที่มาจากการแต่งตั้ง แคมมีภาพเป็นตัวแทนของอภิสิทธิ์ชน (privileged class) โดยเฉพาะในแง่ของการทำตัวเป็นอุปสรรคต่อสภาสามัญชนที่ประชาชนเลือกตั้งขึ้นมา นี่ส่งผลลดอำนาจหน้าที่ของสภาขุนนางอย่างต่อเนื่อง จนกลายเป็น

³²² Torrance, *The Crown*, 31; Office of the Parliamentary Counsel, “King’s and Prince’s Consent,” accessed June 15, 2023, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1115058/King_s_and_Prince_s_Consent_Pamphlet.pdf.

³²³ Torrance, *The Crown*, 31.

มีบทบาททรงที่เน้นแต่การกลั่นกรองร่างกฎหมายและการตรวจสอบการทำงาน รัฐบาลเป็นสำคัญ สำหรับองค์ประกอบ ณ ปัจจุบันนี้ สมาชิกสภาขุนนางมีสมาชิกราว 780 คน ส่วนแรกคือขุนนางสายศาสนา (Lords Spiritual) รวม 25 คน ที่เข้าสู่สภาขุนนางได้เพราะดำรงตำแหน่งระดับสูงในคริสตจักรแห่งอังกฤษ³²⁴ ส่วนที่ 2 คือขุนนางสายฆราวาส (Lords Temporal) ที่ยังแบ่งออกเป็นขุนนางสืบตระกูล (hereditary peers) จำนวน 92 คน³²⁵ กับขุนนางตลอดชีพ (life peers) อีกหลายร้อยคน³²⁶ โดยในกลุ่มขุนนางตลอดชีพ ซึ่งคิดเป็น สัดส่วนกว่าร้อยละ 80 ของสมาชิกสภาขุนนาง เกือบทั้งหมดเป็นนักการเมือง ที่เคยรั้งตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี หรือสมาชิกสภาสามัญชน ที่เหลือ มักเป็นผู้เชี่ยวชาญแขนงใดแขนงหนึ่ง หรือบุคคลที่สังคมให้การยอมรับ เช่น นักเขียน นักกีฬา กวี เป็นต้น

แน่นอนว่า การแต่งตั้งขุนนางตลอดชีพ ซึ่งเท่ากับเป็นการแต่งตั้งสมาชิกสภาขุนนางเพิ่มเติมด้วย ย่อมเกี่ยวพันพระมหากษัตริย์ เดิมทีการแต่งตั้งถือเป็น พระราชเอกสิทธิ์ จนกระทั่งมีการตรา “พระราชบัญญัติขุนนางตลอดชีพ ค.ศ. 1958” (Life Peerage Act 1958) ที่ทำให้การดำเนินการมีกฎหมายลายลักษณ์อักษร ที่ออกโดยรัฐสภามากำกับควบคุม การแต่งตั้งจึงกลายเป็นอาศัยอำนาจตาม กฎหมาย (statutory power) แทน แม้ยังเป็นไปในนามของพระมหากษัตริย์ ก็ตาม³²⁷ แต่ถึงอย่างไร การตัดสินใจว่าจะตั้งใครเป็นขุนนางตลอดชีพ

³²⁴ จำกัดเฉพาะคริสตจักรแห่งอังกฤษ ไม่รวมคริสตจักรแห่งสกอตแลนด์ ตลอดจนคริสตจักรในเวลส์ และไอร์แลนด์เหนือ

³²⁵ ขุนนางสืบตระกูลไม่ค่อยเป็นที่ยอมรับ เพราะรับสืบทอดตำแหน่งมาแบบรุ่นสู่รุ่น ไม่มีกระบวนการ คัดเลือก หรือกลั่นกรองรองรับ ด้วยเหตุนี้ จึงมีการออก “พระราชบัญญัติสภาขุนนาง ค.ศ. 1999” (House of Lords Act 1999) ที่ตัดจำนวนขุนนางสืบตระกูลที่มีสิทธินั่งในสภาขุนนางลงเหลือ 29 คน จากเดิมที่มีถึง 700-800 คน

³²⁶ สำหรับองค์ประกอบของสภาขุนนาง ดู Brazier, *Constitutional*, 233-244; Leyland, *The Constitution*, 127-129.

³²⁷ Timothy Foot, “A Note on the Creation of Peers,” accessed July 15, 2023, www.ucl.ac.uk/constitution-unit/sites/constitution_unit/files/a_note_on_the_creation_of_peers.pdf.

มิใช่สิ่งที่อยู่ในมือของพระมหากษัตริย์มาเป็นเวลานานร่วมศตวรรษแล้ว กล่าวคือ รัฐบาลเป็นผู้พิจารณาจัดทำรายชื่อบุคคลที่สมควรได้รับการแต่งตั้งแต่ละปี แล้วนายกรัฐมนตรีจึงค่อยนำไปให้พระมหากษัตริย์ดำเนินการมอบบรรดาศักดิ์แก่บุคคลที่ตนเสนอด้วยการออกหนังสือตราตั้ง (letter patent) ตามที่พระราชบัญญัติขุนนางตลอดชีพกำหนดไว้³²⁸ อำนาจแต่งตั้งอยู่กับพระมหากษัตริย์ในทางกฎหมาย ทว่าความรับผิดชอบกลับเป็นของรัฐบาลในทางปฏิบัติ หรือสรุปแบบรวบรัดคือ พระมหากษัตริย์แค่เพียงรับรองการตัดสินใจของรัฐบาลเท่านั้น ถ้ามีมากกว่านี้ก็จำกัดขอบเขตอยู่ที่การแนะนำหรือการตักเตือนนายกรัฐมนตรีระหว่างการเข้าเฝ้าเกี่ยวกับคนที่ควร หรือไม่ควรได้รับการแต่งตั้งตามลำดับ³²⁹ ส่วนการปฏิเสธไม่แต่งตั้งขุนนางตามคำแนะนำของรัฐบาลนั้นสามารถกระทำได้ตามกฎหมาย ทว่าไม่เคยปรากฏมาก่อนในช่วงร่วมสมัย³³⁰ ท้ายที่สุด จึงต้องสรุปว่า สำหรับเรื่องการแต่งตั้งสมาชิกสภาขุนนางพระมหากษัตริย์ไม่มีอำนาจหน้าที่ริเริ่ม หรือชี้ขาดแต่ประการใด มีบทบาทเฉพาะการรับรองการตัดสินใจของรัฐบาลเพียงเท่านั้น³³¹

ล่าสุด มีการรายงานของหลายสำนักข่าวเรื่องความพยายามในอดีตของข้าราชการระดับสูงบางคนที่หาทางขัดขวางไม่ให้มีการแต่งตั้ง เยฟเกนี เลเบเดฟ (Evgeny Lebedev) เศรษฐีเจ้าของเครือข่ายสื่อมวลชนยักษ์ใหญ่เชื้อสายรัสเซียผู้มีบิดาที่เคยปฏิบัติงานในหน่วยข่าวกรองของสหภาพโซเวียต

³²⁸ กฎหมายระบุชัดว่า การแต่งตั้งเป็น “อำนาจ” ของพระมหากษัตริย์ ดู Legislation.gov.uk, “Life Peerages Act 1958,” accessed July 12, 2023, www.legislation.gov.uk/ukpga/Eliz2/6-7/21.

³²⁹ ดู Brazier, *Constitutional*, 240.

³³⁰ เป็นไปได้ที่ในอดีตที่ผ่านมา พระมหากษัตริย์ต่างเลือกใช้การตักเตือนหลังฉาก ขณะที่นายกรัฐมนตรีก็ยอมรับฟัง เป็นเหตุให้พระมหากษัตริย์ไม่เคยปฏิเสธการแต่งตั้งที่รัฐบาลเสนอ

³³¹ มีความพยายามเสริมสร้างหลักประกันว่า การแต่งตั้งจะทำให้ได้สมาชิกสภาขุนนางที่เหมาะสม มีความรู้ความสามารถจริง และไร้ประวัติต่างพร้อย ผลลัพธ์คือคณะกรรมการการถวาทที่มีหน้าที่กลั่นกรองการแต่งตั้งสมาชิกสภาขุนนางเป็นการเฉพาะ

เป็นสมาชิกสภาขุนนาง เมื่อเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 2020 รัฐบาลพรรคอนุรักษนิยมของ บอริส จอห์นสัน ตัดสินใจเสนอชื่อของเลเบเดฟ (รวมกับบุคคลอื่น) ให้สมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 พระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นขุนนางตลอดชีพ อันจะทำให้เขาได้เข้าไปนั่งในสภาขุนนางด้วย เจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงจำนวนหนึ่งแสดงจุดยืนคัดค้านต่อจอห์นสัน ทว่าไม่เป็นผล พวกเขาจึงแอบติดต่อและร้องขอทางราชสำนักให้สมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 ทรงยับยั้งการแต่งตั้ง ด้วยเหตุผลเรื่องความมั่นคงแห่งชาติจากการที่บิดาของเลเบเดฟมีสายสัมพันธ์ที่แนบแน่นกับทางการรัสเซียเกินกว่าจะยอมให้เลเบเดฟมีสิทธิเข้าถึงบรรดาข้อมูลละเอียดอ่อนของทางการสหราชอาณาจักรในฐานะสมาชิกสภาขุนนาง แต่ถึงอย่างไร ตามที่มีการรายงานข่าวกว่า 3 ปีให้หลังทางราชสำนักไม่สบายใจกับการร้องขออันผิดปกติยิ่งเช่นนี้และไม่อยากให้สถาบันพระมหากษัตริย์ถูกดึงเข้ามาพัวพันกับกรณีที่มีส่วนเสี่ยงต่อความยุ่งยากทางการเมือง จึงมิได้ดำเนินการตามที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงต้องการ ผลคือเลเบเดฟกลายเป็นสมาชิกสภาขุนนางในที่สุด³³²

11.3.6. อำนาจหน้าที่และข้อปฏิบัติในทางบริหาร

แทบไม่แตกต่างกับอำนาจนิติบัญญัติ เดิมทีพระมหากษัตริย์ของสหราชอาณาจักรมีหน้าที่บริหารประเทศด้วยในฐานะผู้ปกครองภายใต้ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ อำนาจทั้งปวง รวมถึงอำนาจบริหาร ถูกรวมศูนย์ที่สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นเวลานานนับร้อยปี ก่อนเริ่มมีการถ่ายโอนอำนาจและการกำกับควบคุมอย่างค่อยเป็นค่อยไป โดยอำนาจนิติบัญญัติเป็นอำนาจส่วนแรกที่ตกเป็นเป้า แล้วจึงค่อยต่อยอดด้วยอำนาจบริหาร กล่าวคือ ขณะที่มีการก่อรูปของรัฐสภาที่เป็นตัวของตัวเองขึ้น อย่างน้อยนับตั้งแต่รัชสมัยของพระเจ้าเฮนรีที่ 3 หรือเมื่อต้นศตวรรษที่ 13 พร้อมกับกระบวนการถ่ายโอน

³³² The Guardian, “Queen was Asked to Block Evgeny Lebedev’s Peerage, Claims Documentary,” accessed July 12, 2023, www.theguardian.com/media/2023/jun/25/queen-was-asked-to-block-evgeny-lebedevs-peerage-claims-documentary.

อำนาจตรากฎหมายจากพระมหากษัตริย์สู่รัฐสภาที่ดำเนินไปอย่างต่อเนื่องจนบรรลุผลเด็ดขาดภายหลังการปฏิวัติอันรุ่งโรจน์ใน ค.ศ. 1688 พระมหากษัตริย์กลับยังใช้อำนาจบริหารและถือเป็นหัวหน้ารัฐบาลต่อไป แม้ต้องรับมือการตรวจสอบถ่วงดุลของรัฐสภาที่เพิ่มไม่หยุด โดยเฉพาะด้านที่เกี่ยวกับงบประมาณ ต้องรอกะทั่ง โรเบิร์ต วอลโพล ก้าวขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีในรัชสมัยของพระเจ้าจอร์จที่ 1 ช่วง ค.ศ. 1714 - 1727 อำนาจบริหารถึงเริ่มหลุดลอยจากสถาบันพระมหากษัตริย์ไป เพราะคณะรัฐมนตรีเปลี่ยนจากการเป็นผู้ปฏิบัติงานตามพระราชประสงค์สู่การเป็นองค์กรที่มีอิสระและเป็นเอกเทศ พัฒนาการจะดำเนินอย่างค่อยเป็นค่อยไป จนคณะรัฐมนตรีมีความเป็นตัวของตัวเองโดยสมบูรณ์ ไม่ขึ้นตรงต่อพระมหากษัตริย์อีกแล้ว ตลอดจนสามารถกระทั่งถึงขนาดเพิกเฉยหรือคัดค้านพระมหากษัตริย์ได้ อย่างไรก็ดี แม้ถูกสลายอำนาจโดยตรงในทางบริหารไปจนหมด สถาบันพระมหากษัตริย์ของสหราชอาณาจักรยังมีบทบาทและพระราชเอกสิทธิ์บางประการที่เกี่ยวพันกับรัฐบาล ตลอดจนระบบราชการ บ้างเป็นสิ่งที่ยังคงดำรงอยู่ ทว่าไม่มีการนำมาใช้เป็นเวลายาวนานมากแล้ว บ้างเป็นสิ่งที่มีการใช้บ่อยดั่งกิจวัตรและส่งผลต่อการกำหนดทิศทางของบ้านเมือง โดยหากคัดเอาแต่เฉพาะที่มีความสำคัญในปัจจุบัน มีอำนาจหน้าที่และข้อปฏิบัติในทางบริหารของสถาบันพระมหากษัตริย์อยู่ 4 ด้านที่ต้องพูดถึงดังนี้

11.3.6.1. การแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี

ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของสหราชอาณาจักรมีได้ถูกจัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการในคราวเดียว ทว่าเป็นผลผลิตของพัฒนาการทางประวัติศาสตร์อันยาวนาน ไม่แตกต่างจากองคัพยพส่วนใหญ่ในระบบการเมือง หากต้องระบุจุดกำเนิด อาจเสนอว่าตำแหน่งดังกล่าวเริ่มต้นก่อรูปขึ้นภายหลังการปฏิวัติอันรุ่งโรจน์เมื่อรัฐสภาสามารถกำกับดูแลและตรวจสอบการบริหารประเทศได้อย่างแท้จริง โดยเฉพาะเรื่องการงบประมาณ ส่งผลให้พระมหากษัตริย์ในฐานะผู้ปกครองจำเป็นต้องส่งเสนาบดีที่รับผิดชอบแต่ละกระทรวงไปคอยชี้แจง

แนวนโยบายและโน้มน้าวรัฐสภาแทนตน จากจุดนี้ไปเสนาบดีก็เริ่มกลายเป็นตำแหน่งที่มีความสำคัญทางการเมืองเพิ่มขึ้น เพราะบุคคลที่ทำหน้าที่นี้ไม่ใช่เพียงใครก็ได้ที่พระมหากษัตริย์เห็นชอบ แต่ยังคงเป็นที่ยอมรับของรัฐสภาด้วย เพื่อความราบรื่นในการบริหารประเทศ ต่อมาเมื่อระบบพรรคการเมืองเป็นรูปเป็นร่าง เจอนไขหลักในการเป็นเสนาบดีก็เปลี่ยนจากความไว้วางใจของพระมหากษัตริย์มาเป็นการสนับสนุนของเสียงข้างมากในสภาสามัญชนท้ายที่สุด พอเคลื่อนเข้าสู่ศตวรรษที่ 18 เป็นอย่างช้า พัฒนาการก็ตกผลึกเป็นคณะรัฐมนตรีและนายกรัฐมนตรีที่มีความเป็นอิสระจากพระมหากษัตริย์ ยิ่งเมื่อฝ่ายหลังเผชิญกับแรงกดดันให้ปรับตัวด้วยการเลิกแสดงบทบาททางการเมืองโดยตรง³³³ แต่ถึงกระนั้น แม้สหราชอาณาจักรไม่มีคณะรัฐมนตรีและนายกรัฐมนตรีที่ต้องทำงานตามพระราชประสงค์และพระบัญชาอีกแล้ว พระมหากษัตริย์ก็ยังคงเป็นคนแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีอยู่ อำนาจนี้ถือเป็นส่วนหนึ่งของพระราชเอกสิทธิ์และอาจมีความละเอียดอ่อนสูงในบางสถานการณ์

โดยปกติ พระมหากษัตริย์ของสหราชอาณาจักรในปัจจุบันไม่ได้มีส่วนร่วมพิจารณาว่า บุคคลใดจะได้นายกรัฐมนตรี แม้อาจนิยมหรือเอาใจช่วยบางคน แต่ตามธรรมเนียมปฏิบัติ พระมหากษัตริย์ต้องวางตัวเป็นกลางอย่างเคร่งครัด ไม่แสดงจุดยืนทางการเมือง แม้กระทั่งสิทธิเลือกตั้งก็ไม่ควรใช้ด้วยซ้ำ³³⁴ เมื่อเป็นเช่นนี้หน้าที่ของพระมหากษัตริย์ในการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีจึงแทบไม่มีอะไรมากไปกว่าการรับรองสิ่งที่คนอื่น ไม่ว่าประชาชน สมาชิกสภาสามัญชน หรือแกนนำพรรคการเมือง ได้ตัดสินใจให้เป็นที่ยอมรับแล้ว สาเหตุเพราะพระมหากษัตริย์ต้องแต่งตั้งคนที่ได้รับการสนับสนุนจากเสียงข้างมาก

³³³ Anthony Seldon, *The Impossible Office: The History of the British Prime Minister* (Cambridge: Cambridge University Press, 2021), Chapter 4.

³³⁴ Independent, "Harry and Meghan: Are members of the royal family allowed to vote?," accessed June 17, 2023, www.independent.co.uk/life-style/royal-family/royal-family-vote-queen-prince-harry-william-meghan-markle-election-b548683.html.

ในสภาสภาสามัญชนเป็นนายกรัฐมนตรีเสมอ มิฉะนั้น นายกรัฐมนตรีที่ตั้งยอมไม่สามารถบริหารงานเลยเนื่องจากควบคุมสภาสามัญชนไม่ได้ และแน่นอนว่าต้องมีการเปลี่ยนตัวนายกรัฐมนตรีในเวลาอันสั้น กลายเป็นความยุ่งยากระดับประเทศ มีพักเอื่อยถึงสถานะของสถาบันพระมหากษัตริย์ที่จะตกต่ำจากการกระทำที่หลายคนคงถือเป็นการแทรกแซงทางการเมืองที่ขัดแย้งกับธรรมเนียมทางรัฐธรรมนูญ ถึงที่สุดแล้ว พระมหากษัตริย์จึงเท่ากับเป็นผู้ตั้งนายกรัฐมนตรีโดยไม่มีสิทธิตัดสินใจ อย่างมากที่สุดที่ทำได้คือการปรึกษาหารือบุคคลสำคัญในวงการเมืองบางคนเฉพาะกรณีที่ปรากฏความไม่ชัดเจน ซึ่งมีโอกาสเกิดขึ้นไม่บ่อย ดังที่จะอภิปรายต่อไป

จากประวัติศาสตร์ร่วมสมัยที่ผ่านมา การแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีจะเป็นผลสืบเนื่องของสถานการณ์ 3 รูปแบบ คือ นายกรัฐมนตรีที่กำลังดำรงตำแหน่งอยู่ลาออก พรรคการเมืองที่เป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาลเกิดเปลี่ยนแปลงตัวหัวหน้ากลางคัน และการเลือกตั้งที่เพ่งเสร็จสิ้นทำให้ได้นายกรัฐมนตรีคนใหม่ เริ่มพิจารณาสถานการณ์ 2 รูปแบบแรกก่อน เมื่อนายกรัฐมนตรีลาออกหรือมิได้รับการยอมรับจากพรรคการเมืองของตนอีกแล้ว จนทำให้หลุดจากตำแหน่งหัวหน้าพรรค อันเท่ากับเป็นการเสียการสนับสนุนของสมาชิกสภาสามัญชนที่ช่วยให้ได้ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีมาครองตั้งแต่แรกด้วย³³⁵ พระมหากษัตริย์จะต้องแต่งตั้งบุคคลอื่นขึ้นดำรงตำแหน่งสืบแทน แม้ไม่มีกฎระเบียบที่เป็นลายลักษณ์อักษรบังคับ เงื่อนไขหลักตามธรรมเนียมทางรัฐธรรมนูญคือบุคคลนั้นพึงเป็นสมาชิกสภาสามัญชนและต้องได้รับการสนับสนุนจากเสียงข้างมากของสภาดังกล่าว³³⁶ โดยข้อเท็จจริงที่ต้องทราบมีอยู่ว่า แตกต่างกับหลายประเทศ

³³⁵ ตลอดประวัติศาสตร์เกือบ 300 ปี สหราชอาณาจักรมีนายกรัฐมนตรีเพียงคนเดียวเท่านั้นที่เสียชีวิตในตำแหน่ง ถือเป็นกรณีหายากและจึงไม่นำมากล่าวถึง โดยเฉพาะเมื่อในระยะหลัง นายกรัฐมนตรีที่ล้มป่วยต่างลาออกก่อนถึงวาระสุดท้ายกันทั้งนั้น

³³⁶ นายกรัฐมนตรีคนสุดท้ายที่มาจากสภาขุนนางคือ โรเบิร์ต แกสคอยน์-เซซิล (Robert Gascoyne-Cecil) ซึ่งรั้งตำแหน่งถึง ค.ศ. 1902 หลังจากนั้น เงื่อนไขทางการเมืองก็บังคับให้นายกรัฐมนตรีต้องมาจากสภาสามัญชน ก่อนกลายเป็นธรรมเนียม

กระบวนการในสหราชอาณาจักรไม่ได้เปิดให้รัฐสภาลงมติเลือกนายกรัฐมนตรี ก่อนนำเสนอชื่อให้พระมหากษัตริย์แต่งตั้ง ตามที่บรรยายไว้ใน “คู่มือคณะรัฐมนตรี” (*Cabinet Manual*) เอกสารที่ชี้แนะการทำงานของทางราชการสหราชอาณาจักร “ความไว้วางใจ” (confidence) ของสภาสามัญชนเป็นองค์ประกอบที่ขาดไม่ได้ในการบริหารประเทศ ซึ่งการจะทราบว่า รัฐบาลมีองค์ประกอบเช่นว่าหรือไม่ ก็ต้องอาศัยการลงคะแนนไว้วางใจ หรือไม่ไว้วางใจในสภาสามัญชนที่ตามมาภายหลัง ทั้งนี้ เมื่อนายกรัฐมนตรีประกาศลาออก พระมหากษัตริย์จะเชิญ (invite) บุคคลที่ “ดูมีแนวโน้มมากที่สุด (most likely) ที่จะได้รับความไว้วางใจจากสภาสามัญชนให้ทำหน้าที่นายกรัฐมนตรีและจัดตั้งรัฐบาล”³³⁷ ถึงจุดนี้คำถามคงติดตามมาว่า พระมหากษัตริย์จะระบุตัวบุคคลนั้นได้อย่างไร ในอดีตที่ผ่านมา มักเป็นที่แน่ชัดว่าพรรครัฐบาลเลือกใครเป็นผู้รับสืบทอดตำแหน่ง ช่วยให้พระมหากษัตริย์สามารถแค่ขอคำแนะนำจากนายกรัฐมนตรีที่กำลังหมดหน้าที่ลง แล้วดำเนินการต่อได้เลย แต่ถึงกระนั้นก็มีบางกรณีที่ เป็นปัญหาจนทำให้สถาบันพระมหากษัตริย์ได้รับการกระทบกระเทือน กรณีล่าสุดเกิดในรัชสมัยของสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 เมื่อ ค.ศ. 1963 กล่าวคือ ฮาร์โลด แม็คมิลแลน (Harold Macmillan) นายกรัฐมนตรี และผู้นำพรรคอนุรักษนิยม แสดงเจตนาที่จะลาออกจากตำแหน่ง เนื่องด้วยปัญหาสุขภาพ ปรากฏว่า มีผู้นำพรรคไม่น้อยกว่า 5 ราย อาสารับช่วงต่อจากแม็คมิลแลนและในระยะแรกหลายรายดูมีโอกาสดำรงตำแหน่งเป็นผู้นำพรรคอนุรักษนิยมสู้กัน อย่างไรก็ดี แม็คมิลแลนเองอยากส่งมอบตำแหน่งให้อเล็ก ดักกลาส-โฮม (Alec Douglas-Home) หนึ่งในผู้ทำชิง และเขาฉวยโอกาสหาความได้เปรียบด้วยการถวายนามแนะนำแก่สมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 ตอนที่ขอลาออกว่า พระองค์สมควรเรียกดักกลาส-โฮมมาเข้าเฝ้าที่พระราชวังบักกิงแฮม เพื่อซักถามถึงความเป็นไปได้ที่เขาจะจัดตั้งรัฐบาล

³³⁷ Crown, *The Cabinet*, 14.

สมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 ในวัย 37 ปี ทรงปฏิบัติตามคำแนะนำแบบไม่รอช้า ผลลัพธ์คือแม้ไม่มีการแต่งตั้งดักกลาส-โฮมเป็นนายกรัฐมนตรีเลย การเรียกมาเข้าเฝ้าส่งสัญญาณต่อสังคมและทำให้คู่แข่งของเขาเริ่มเสียขวานก่อนยอมหลีกทาง ดักกลาส-โฮมจึงได้ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 18 ตุลาคม ค.ศ. 1963 สิ่งที่เกิดขึ้นนี้สร้างความเสียหายแก่สถาบันพระมหากษัตริย์ ณ เวลานั้นพอสมควร เพราะมีเสียงวิพากษ์วิจารณ์ว่า สมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 ทรงเรียกดักกลาส-โฮม มาพระราชวังบักกิงแฮมเร็วเกินไป ทางที่ดีพระองค์ควรขอความเห็นจากแกนนำพรรคอนุรักษนิยมคนอื่นด้วย มิใช่แค่แค่แคมิลแลนรายเดียว และน่าจะรอให้ชัดเจนกว่านี้ว่า ดักกลาส-โฮมได้รับการสนับสนุนในพรรคอนุรักษนิยมเพียงพอ³³⁸ ทุกวันนี้เมื่อย้อนทบทวนหลายคนตำหนิแคมิลแลนว่า ทำไม่ถูกต้อง³³⁹ แอนดรูว์ มาร์ (Andrew Marr) นักประวัติศาสตร์และนักข่าวผู้มีชื่อเสียง ลงความเห็นในหนังสือชีวประวัติของสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 ดังนี้

“[สมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 ตลอดจนข้าราชการบริพาร] ต่างเผชิญสถานการณ์บังคับ (fait accompli) ที่แฝงมาในรูปของคำแนะนำที่สัถยข้อ (obsequious advice) นี่เป็นตัวอย่างสุดท้ายของสมเด็จพระราชินีนาถซึ่งยังทรงอยู่ในวัยค่อนข้างเยาว์ ถูกใช้โดยนักการเมืองของพระองค์ แทนที่จะได้รับการปกป้องจากพวกเขา มรสุมแม้ไม่นาน แต่รุนแรง และจะไม่มีอะไรที่ทำนองนี้เกิดขึ้นอีก”³⁴⁰

³³⁸ Pimlott, *The Queen*, 325-335; Bogdanor, *The Monarchy*, 95-99.

³³⁹ อย่างไรก็ดี มีนักวิชาการบางคนมองว่า พระองค์ทรงนิ่งเฉยเกินไป พร้อมสรุปว่า การแต่งตั้งดักกลาส-โฮม คือ “การตัดสินใจผิดพลาดทางการเมืองครั้งใหญ่ที่สุด (biggest political misjudgement) ของรัชสมัย” ดู Pimlott, *The Queen*, 335.

³⁴⁰ Andrew Marr, *The Diamond Queen: Elizabeth II and Her People* (London: Pan Books, 2012), 189-192.

สืบเนื่องจากกรณีของดักลาส-โฮม พรรคอนุรักษ์นิยมตัดสินใจเปลี่ยนแปลงกระบวนการคัดสรรหัวหน้าพรรคของตนครั้งใหญ่ด้วยการผนวกเอา การเลือกตั้งอย่างเปิดเผยเข้ามา อันเป็นวิธีการที่พรรคแรงงานใช้กันนานแล้ว ตั้งแต่ ค.ศ. 1900 หรือตอนก่อตั้งพรรค³⁴¹ เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงไม่มีกรณีซ้ำรอย เกิดขึ้นอีก³⁴² เพราะสองพรรคการเมืองที่พลัดกันกุมบังเหียนประเทศ ทั้งพรรค อนุรักษ์นิยมและพรรคแรงงาน ต่างมีระบบรองรับในสถานการณ์ที่ตนเอง เป็นรัฐบาลแล้วมีการเปลี่ยนตัวนายกรัฐมนตรีกลางคัน คือทางพรรคจะต้อง จัดการเลือกตั้งหัวหน้าพรรค (party leadership election) ทันที และทำให้ ไม่ใช่เรื่องคลุมเครืออีกต่อไปว่า บุคคลใดที่พรรคให้การสนับสนุน ตัวอย่างเช่น กรณีล่าสุดเมื่อ ลิซ ทรัสส์ (Liz Truss) ตกลงใจสละตำแหน่งนายกรัฐมนตรีและ ประกาศข่าวต่อสาธารณชนปลายเดือนตุลาคม ค.ศ. 2022 พรรคอนุรักษ์นิยม ของเธอเดินทางจัดการเลือกตั้งหัวหน้าพรรคไม่ถึง 1 สัปดาห์ให้หลัง ผู้ที่หวัง เป็นหัวหน้าพรรคคนใหม่และยอมได้ควบตำแหน่งนายกรัฐมนตรีไปด้วย แข่งกันหาเสียงในหมู่สมาชิกพรรค ก่อนชัดเจนว่า ริชี ซูแน็ก (Rishi Sunak) คือบุคคล ที่ได้รับความนิยมสูงสุด คู่ทำชิงที่เหลือจึงพากันถอนตัวจนหมดและทำให้ ซูแน็กคว้าชัยชนะในที่สุด นำไปสู่การเรียกเขาเข้ามาเข้าเฝ้าสมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 เพื่อรับการแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี การเลือกตั้งหัวหน้าพรรคได้กลายเป็นขั้นตอน ที่มีความสำคัญยิ่งในกระบวนการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีโดยพระมหากษัตริย์ สำหรับกรณีที่ผู้ซึ่งอยู่ในตำแหน่งขอลาออก หรือไม่อาจรักษาการสนับสนุนภายใน พรรคการเมืองของตน³⁴³ แม้แต่กรณีที่เป็นการสู้กันทางการเมืองอย่างเข้มข้น อาทิ ตอนที่ มาร์กาเรต แทตเชอร์ ถูกพรรคอนุรักษ์นิยมของตัวเองขับจาก ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเมื่อเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1990 และตอนที่ โทนี แบลร์

³⁴¹ Bogdanor, *The Monarchy*, 90, 95.

³⁴² ก่อนหน้ากรณีของดักลาส-โฮม มีกรณีที่เกิดปัญหาทำนองเดียวกันบ้างเป็นระยะ สำหรับกรณีเหล่านี้ ดู Ibid., 89-95.

³⁴³ พรรคการเมืองขนาดใหญ่และขนาดกลางของสหราชอาณาจักรล้วนมีการเลือกตั้งหัวหน้าพรรค

(Tony Blair) นายกรัฐมนตรีจากพรรคแรงงาน ตัดสินใจวางมือกลางปี ค.ศ. 2007 ฯลฯ ก็ล้วนจบลงที่การเลือกตั้งหัวหน้าพรรค นอกจากนี้ในระยะหลัง ยังเริ่มปรากฏแนวปฏิบัติเพิ่มเติมที่จะยิ่งเสริมความรัดกุม กล่าวคือ เมื่อตัดสินใจที่จะลาออก หรือพบว่าสูญเสียการสนับสนุนจากพรรคการเมือง ที่ตนสังกัดอยู่ นายกรัฐมนตรีที่กำลังดำรงตำแหน่งจะรองจนกว่าพรรคการเมืองของตนเลือกตัวหัวหน้าพรรคคนใหม่แล้วเสร็จ จึงค่อยดำเนินการลาออก เพื่อให้พระมหากษัตริย์สามารถตั้งนายกรัฐมนตรีคนต่อไปทันที ไม่กระทบกระเทือนความต่อเนื่องของรัฐบาล โดยเฉพาะเมื่อพระมหากษัตริย์อาจขอคำแนะนำจากนายกรัฐมนตรีที่กำลังจะพ้นตำแหน่งเรื่องผู้ที่สมควรได้รับการแต่งตั้ง “คู่มือคณะรัฐมนตรี” ตั้งข้อสังเกตว่า ต้องรอดูกันว่า แนวปฏิบัติเช่นนี้จะลงหลักปักฐานจนกลายเป็นธรรมเนียมทางรัฐธรรมนูญที่กำกับกระบวนการเปลี่ยนตัวนายกรัฐมนตรีในอนาคตหรือไม่³⁴⁴

ต่อมายังรูปแบบที่ 3 เนื่องจากสหราชอาณาจักรไม่มีการจำกัดวาระตำแหน่งนายกรัฐมนตรี หากไม่ลาออกและสามารถรักษาการสนับสนุนจากพรรคการเมืองของตนไว้ได้มั่นคง ผู้ที่เป็นนายกรัฐมนตรีอยู่ยอมปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าตัวเองจะพ่ายแพ้การเลือกตั้งในความหมายว่า พรรคการเมืองที่ตนเป็นหัวหน้าได้สูญเสียสถานะการเป็นพรรคการเมืองเสียงข้างมาก หรือแกนนำจัดตั้งรัฐบาลในการเลือกตั้งทั่วไปที่เพิ่งเสร็จสิ้น³⁴⁵ พอเกิดกรณีเช่นนี้ขึ้น ก็แน่นอนว่า พระมหากษัตริย์จะต้องแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีคนใหม่มาแทนที่ สถานการณ์ย่อมมีความตรงไปตรงมา ถ้ามีพรรคการเมืองพรรคใดพรรคหนึ่งครองเก้าอี้ในสภาสามัญชนเกินครึ่ง หรือพูดอีกแบบคือ เป็นพรรคการเมืองเสียงข้างมาก พระมหากษัตริย์จะเรียกผู้นำของพรรคการเมืองนั้นเข้าเฝ้า และแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี เหมือนตอนที่พรรคแรงงานของ โทนี แบลร์

³⁴⁴ Crown, *The Cabinet*, 14.

³⁴⁵ พรรคการเมืองที่ไม่ได้จำนวนสมาชิกสภาสามัญชนเป็นอันดับที่ 1 ในการเลือกตั้งยังอาจเป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาลได้ คือเป็นรัฐบาลผสม หรือรัฐบาลเสียงข้างน้อย แล้วแต่เงื่อนไขทางการเมือง

ชนะเลือกตั้งแบบถล่มทลายเมื่อ ค.ศ. 1997 หรือตอนที่ เดวิด คาเมรอน (David Cameron) พาพรรคอนุรักษนิยมของตนคว้าชัยชนะในการเลือกตั้ง ค.ศ. 2010 สำหรับกรณีเหล่านี้ กระบวนการที่ตามมาแทบดำเนินไปโดยอัตโนมัติ กล่าวคือ นายกรัฐมนตรีที่อยู่ในตำแหน่งจะลาออกทันที ก่อนพระมหากษัตริย์เชิญหัวหน้าของพรรคการเมืองเสียงข้างมากมาเข้าเฝ้าเพื่อแต่งตั้งให้เป็นนายกรัฐมนตรีคนใหม่³⁴⁶ ในแง่นี้ พระมหากษัตริย์เสมือนเพียงให้การรับรองในขั้นสุดท้าย ไม่จำเป็นต้องประเมินสถานการณ์ หรือเสาะหาคำแนะนำจากผู้ใด

อย่างไรก็ตาม ความยุ่งยากอาจเกิดขึ้น หากการเลือกตั้งทั่วไปไม่นำมาซึ่งพรรคการเมืองเสียงข้างมาก เพราะหมายความว่า ประเทศลงเอยกับสภาวะสภาแขวน ไม่มีพรรคการเมืองใดสามารถจัดตั้งรัฐบาลโดยลำพัง แน่แน่นอนว่าเมื่อพูดแบบภาพรวม หัวหน้าพรรคการเมืองที่ครอบครองเก้าอี้ในสภาสามัญชนจำนวนมากสุดย่อมมีโอกาสและควรเป็นผู้นำจัดตั้งรัฐบาล แต่ถึงกระนั้น ไม่เสมอไปที่หัวหน้าพรรคการเมืองที่ใหญ่ที่สุดจะประสบความสำเร็จในการเจรจาท่องกับพรรคการเมืองอื่นเพื่อขอเสียงสนับสนุน ทำให้ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต้องตกไปอยู่กับพรรคการเมืองที่คว่ำที่นั่งในสภาสามัญชนมานิดน้อยกว่าตน อันที่จริงก็เป็นไปได้ด้วยซ้ำในกรณีของสภาแขวนที่สหราชอาณาจักรจะถูกปกครองโดยรัฐบาลเสียงข้างน้อย แม้ว่าจะมีอายุไม่ยืนและขาดเสถียรภาพตลอด 100 ปีที่ผ่านมา มีการเลือกตั้งทั่วไปในสหราชอาณาจักรที่ลงเอยกับสภาแขวนทั้งหมด 7 ครั้ง ได้แก่ เมื่อเดือนมกราคม ค.ศ. 1910 เดือนธันวาคม ค.ศ. 1910 เดือนธันวาคม ค.ศ. 1923 เดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1929 เดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1974 เดือนพฤษภาคม ค.ศ. 2010 และเดือนมิถุนายน ค.ศ. 2017 แม้จะไม่บ่อยแต่จะเห็นได้ว่า มีสภาวะสภาแขวนเกิดขึ้นบ้างเป็นระยะ ยิ่งระยะหลังที่มีพรรคการเมืองขนาดกลางและขนาดเล็กในสภามากกว่าแต่ก่อน ดังนั้น จึงไม่ใช่สิ่งที่มองข้ามได้และควรต้องพิจารณาบทบาท

³⁴⁶ Ibid., 14. โดยปกติ การแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีในกรณีนี้จะเกิดขึ้นก่อนรัฐพิธีเปิดสมัยประชุมสภา

หน้าที่ของพระมหากษัตริย์ในสถานการณ์ดังกล่าวว่า จะต้องดำเนินการอย่างไรบ้างเพื่อให้บ้านเมืองมีรัฐบาล บ็อดดานอร์สรุปเป็นคำถามได้ตรงจุด นั่นคือ “องค์อธิปัตย์ควรแต่งตั้งผู้นำของพรรคการเมืองที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในสภาเป็นนายกรัฐมนตรี หรือผู้นำของพรรคการเมืองที่มีโอกาสสูงสุด (best fitted) ที่จะคว่ำการสนับสนุนของเสียงข้างมากในสภาสามัญชนมาครอง สองเกณฑ์นี้ไม่จำเป็นต้องนำไปสู่ผลลัพธ์เดียวกัน”³⁴⁷

จากประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา ไม่มีบรรทัดฐานที่บังคับให้พระมหากษัตริย์ต้องเลือกพรรคการเมืองที่มีขนาดใหญ่ที่สุด เคยเกิดกรณีที่ผู้นำของพรรคการเมืองที่ใหญ่เป็นอันดับที่ 2 คว่ำตำแหน่งนายกรัฐมนตรีไปได้ผ่านการจัดตั้งรัฐบาลผสมหลังการเลือกตั้งทั่วไป ค.ศ. 1923 ณ ตอนนั้น พรรคแรงงานมีเพียง 191 ที่นั่งในสภาสามัญชน เทียบกับ 258 ที่นั่งของพรรคอนุรักษนิยม แต่เนื่องจากพนักกำลังกับพรรคเสรีนิยมที่มี 158 ที่นั่ง พรรคแรงงานจึงได้กุมบังเหียนประเทศ ไม่ใช่พรรคอนุรักษนิยม³⁴⁸ หรือหลังการเลือกตั้งทั่วไปเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1974 แม้ได้คะแนนลดลงจากการเลือกตั้งครั้งก่อน จนเปลี่ยนจากการเป็นพรรคการเมืองเสียงข้างมากสู่พรรคการเมืองที่มีจำนวนสมาชิกสภาสามัญชนเป็นอันดับที่ 2 รองจากพรรคแรงงาน พรรคอนุรักษนิยมภายใต้การนำของ เอ็ดเวิร์ด ฮีธ นายกรัฐมนตรี ยังตั้งใจตั้งพรรคการเมืองอื่นมาเป็นแนวร่วม เพื่อให้สามารถปกครองประเทศต่อไปได้³⁴⁹ ฮีธจึงไม่ยอมลาออกจากตำแหน่งทันทีหลังการเลือกตั้ง อย่างไรก็ตาม ปรากฏว่า การเจรจาไม่บรรลุผล เป็นเหตุให้ฮีธประกาศลาออกในที่สุดก่อนถึงกำหนดเปิดสมัยประชุมสภาแอโรลด์ วิลสัน (Harold Wilson) แห่งพรรคแรงงาน จึงถูกเรียกตัวเข้าเฝ้าสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 และได้รับการแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีแทน

³⁴⁷ Bogdanor, *The Monarchy*, 151.

³⁴⁸ ผู้นำพรรคแรงงานที่ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีในกรณีนี้คือ แรมเซย์ แม็คโดนัลด์ (Ramsay MacDonald)

³⁴⁹ พรรคอนุรักษนิยมได้จำนวนสมาชิกสภาสามัญชนน้อยกว่าพรรคแรงงาน ทว่ากวาดคะแนนเลือกตั้ง (popular vote) จากประชาชนมากกว่าประมาณ 220,000 เสียง

ซึ่งควรให้ข้อมูลประกอบว่า รัฐบาลของวิลสันเป็นรัฐบาลเสียงข้างน้อย เนื่องจากไม่ยากประนีประนอมกับอุดมการณ์ของพรรคด้วยการตั้งรัฐบาลผสม ท้ายที่สุดทั้งสองกรณีเป็นเครื่องแสดงให้เห็นว่า พระมหากษัตริย์ไม่จำเป็นต้องตั้งผู้นำพรรคการเมืองที่มีจำนวนสมาชิกสภาสามัญชนมากที่สุดเป็นนายกรัฐมนตรีเสมอไป แม้กระทั่งกรณีที่สำเร็จอย่างของฮีธก็ช่วยยืนยันความเป็นไปได้ที่พรรคการเมืองขนาดรองลงมาจะจัดตั้งรัฐบาล สำหรับสถานะสภาแขวนเกณฑ์ของพระมหากษัตริย์ในการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีจึงมีแค่เพียงว่าบุคคลที่ได้รับแต่งตั้งต้องมีแนวโน้มที่จะเป็นที่ไว้วางใจของสภาสามัญชนเหมือนที่ *“คู่มือคณะรัฐมนตรี”* ระบุ ไม่ว่าบุคคลนั้นจะมาจากพรรคการเมืองขนาดใหญ่ที่สุด หรือพรรคการเมืองขนาดรองลงมา

ปัญหาต่อมาที่ต้องพิจารณามีอยู่ว่า แล้วพระมหากษัตริย์จะล่วงรู้ได้อย่างไรว่า บุคคลเช่นวาคือใคร เท่าที่ปรากฏในอดีต พระมหากษัตริย์อาจขอคำแนะนำจากนายกรัฐมนตรี ตลอดจนบุคคลอื่นที่ตนเห็นสมควร หรืออาจกระทันหันมอบหมายผู้นำบางพรรคการเมืองให้หาคำตอบแล้วกลับมารายงานว่า ได้รับเสียงสนับสนุนในสภาสามัญชนพอจัดตั้งรัฐบาลหรือไม่ แบบที่เคยเกิดในกรณีของดักลาส-โฮม³⁵⁰ อย่างไรก็ตาม ในยุคปัจจุบันเป็นหน้าที่ของพรรคการเมืองทั้งหลายที่จะสร้างความชัดเจนให้ปรากฏ กล่าวคือ พอมีการเลือกตั้งที่ลงเอยกับสถานะสภาแขวน เป็นเรื่องคาดเดาได้ที่ผู้นำของแต่ละพรรคการเมือง โดยเฉพาะที่มีขนาดใหญ่ จะเร่งรีบเจรจาและพยายามจับขั้วกันเพื่อให้สามารถตั้งรัฐบาล หรือผลักดันนโยบายที่ตัวเองต้องการ³⁵¹ กระบวนการส่วนนี้อยู่ในความรับผิดชอบของนักการเมืองทั้งหมด พระมหากษัตริย์ไม่ต้องและไม่ควรเข้ามายุ่งเกี่ยว นักการเมืองที่เกี่ยวข้องในกระบวนการมีหน้าที่

³⁵⁰ Ibid., 84-85.

³⁵¹ บางพรรคการเมืองอาจตกลงให้การสนับสนุนอีกพรรคการเมืองในการคว่ำตำแหน่งนายกรัฐมนตรีโดยไม่เข้าร่วมรัฐบาล แต่เพียงขอให้พรรคการเมืองนั้นดำเนินการในเรื่องที่ตนต้องการ

รายงานความคืบหน้าให้ทางราชสำนักทราบอย่างสม่ำเสมอ³⁵² และท้ายที่สุดเมื่อมีพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งรวบรวมเสียงข้างมากได้สำเร็จอาจในรูปของรัฐบาลผสม หรือในรูปของข้อตกลงแลกเปลี่ยนบางสิ่งกับพรรคการเมืองอื่นโดยที่ฝ่ายหลังไม่ส่งคนร่วมเป็นสมาชิกคณะรัฐมนตรี³⁵³ ก็จะมีการเคลื่อนไหวตามมาที่ทำให้พระมหากษัตริย์ทราบว่า ต้องมีการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีหรือไม่ และในกรณีที่ต้องมี ใครกันที่สมควรถูกเรียกเข้าเฝ้านอกเหนือจากการรายงานข่าวของสื่อมวลชน คือหากความสำเร็จในการรวมเสียงสนับสนุนเป็นของนายกรัฐมนตรีคนปัจจุบัน พระมหากษัตริย์ก็ไม่ต้องทำอะไร นายกรัฐมนตรีผู้นั้นก็จะอยู่ในตำแหน่งต่อไป แต่หากเป็นของบุคคลอื่น นายกรัฐมนตรีที่กำลังดำรงตำแหน่งย่อมต้องลาออก พร้อมแนะนำพระมหากษัตริย์ว่า ควรแต่งตั้งผู้ใดมาทำหน้าที่แทนตน

สุดท้าย ยังเหลืออีกหนึ่งสถานการณ์ความเป็นไปได้ (scenario) ที่อาจเกิดขึ้นในสภาวะสภาแว่นภายหลังการเลือกตั้งทั่วไป นั่นคือการที่ไม่มีพรรคการเมืองใดสามารถรวบรวมเสียงข้างมากและทำให้ประเทศต้องลงเอยกับรัฐบาลเสียงข้างน้อย กรณีล่าสุดเป็นผลจากการเลือกตั้งทั่วไปเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1974 ดังที่ได้เอ่ยถึงไปข้างต้น แฮโรลด์ วิลสัน หัวหน้าพรรคแรงงานสามารถคว้าตำแหน่งนายกรัฐมนตรีมาครองและจัดตั้งรัฐบาลพรรคเดียวแม้พรรคแรงงานของเขาไม่ใช่พรรคการเมืองเสียงข้างมาก (มีสมาชิกสภาสามัญชนแค่เพียงร้อยละ 37.1 ของทั้งหมด) สำหรับกรณีนี้ ฮีธ นายกรัฐมนตรีที่อยู่ในตำแหน่งมาก่อน ซึ่งพยายามตั้งรัฐบาลผสมแต่ไม่สำเร็จ ได้ประกาศลาออกเท่ากับการยืนยันโดยนัยเป็นการเปิดเผยว่า พรรคอนุรักษ์นิยมที่มีตนเป็นผู้นำ

³⁵² Crown, *The Cabinet*, 15.

³⁵³ ตัวอย่างเช่น ข้อตกลง (pact) ระหว่างพรรคแรงงานกับพรรคเสรีนิยมเมื่อ ค.ศ. 1977 แม้ไม่เข้าร่วมรัฐบาลพรรคเสรีนิยมอินเดียก็ให้พรรคแรงงานในสภาสามัญชนแลกกับการที่ฝ่ายหลังรับเอานโยบายสำคัญบางเรื่องของตัวเองไปผลักดัน

ไม่พร้อมจัดตั้งรัฐบาล ช่วยสร้างความชัดเจนให้แก่สมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 ว่า พระองค์ทรงควรยกตำแหน่งนายกรัฐมนตรีให้วิลสันในฐานะผู้นำของพรรคการเมืองที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในสภาสมาชิกชน ไกล่เคียงกับการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีที่มีรัฐบาลผสมรองรับ พระมหากษัตริย์ขอให้สถานการณ์ทางการเมืองคลี่คลายตัวเองถึงจุดที่ชัดเจนว่า ใครที่มีแนวโน้มได้รับความไว้วางใจจากสภาสมาชิกชนมากที่สุด แล้วจึงตัดสินใจเชิญบุคคลนั้นมารับการแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี³⁵⁴

สำหรับรายละเอียดของการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีที่ดำเนินการโดยพระมหากษัตริย์ คงต้องสรุปว่า มีความเรียบง่ายและแทบไม่มีพิธีรีตอง กล่าวคือโดยปกติแล้ว ราชเลขาธิการและเลขานุการของนายกรัฐมนตรีคนก่อนหน้าจะเป็นผู้รับผิดชอบการนัดหมาย สถานที่มักใช้พระราชวังบักกิงแฮม แต่ไม่จำเป็นต้องเสมอไป แล้วแต่ความสะดวก อย่าง ลิซ ทรัสส์ ไปเข้าเฝ้าสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 และรับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีเมื่อกลาง ค.ศ. 2022 ณ ปราสาทแบลมอรัล ทางตะวันออกเฉียงเหนือของสกอตแลนด์³⁵⁵ เมื่อบุคคลที่จะได้รับการแต่งตั้งเดินทางถึงที่นัดหมายและเข้าพบพระมหากษัตริย์เป็นที่เรียบร้อย ฝ่ายหลังจะถามฝ่ายแรกว่า ยินดีจัดตั้งรัฐบาลหรือไม่ ก่อนฝ่ายแรกตอบรับการทาบถาม แล้วทั้งคู่จึงค่อยจับมือกัน ถือเป็นอันเสร็จสิ้น ณ เวลานี้ ประเทศมีนายกรัฐมนตรีคนใหม่แล้ว หรือที่นิยมพูดกันว่าที่นายกรัฐมนตรีได้ “จูบพระหัตถ์” (kissing hands) ซึ่งหมายความว่า

³⁵⁴ อย่างไรก็ดี ยังมีความกังวลพอสมควรในหมู่ผู้เกี่ยวข้องว่า ผลการเลือกตั้งที่ผู้ชนะชัดเจนจะทำให้สถาบันพระมหากษัตริย์ต้องเข้ามาพัวพันโดยตรงและเสี่ยงต่อการตกเป็นเป้า นำไปสู่ความพยายามสร้างกฎระเบียบ หรือกลไกบางอย่างมารองรับ เพื่อกันสถาบันพระมหากษัตริย์ออกจากกระบวนการมากกว่าเดิม ดู The Guardian, “How a Hung Parliament Would Put the Queen Centre Stage,” accessed June 25, 2023, www.theguardian.com/uk/2010/feb/14/queen-power-hung-parliament.

³⁵⁵ เคยมีกรณีที่มีการแต่งตั้งขึ้นนอกประเทศด้วย นั่นคือกรณีของ เฮอริเบิร์ต แอสควิธ เมื่อ ค.ศ. 1908 เขาถูกเรียกเข้าเฝ้าที่ฝรั่งเศส เพื่อรับการแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี

มีการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีเกิดขึ้น³⁵⁶ กระบวนการทั้งหมดที่ได้บรรยายมานี้ใช้เวลาไม่ก่นาที่เป็นเรื่องของธรรมเนียม พระราชนิยม ตลอดจนมารยาทส่วนบุคคล ไม่มีกฎหมายลายลักษณ์อักษรฉบับใดกำกับหรือรองรับ แม้แต่การทาบทามของพระมหากษัตริย์และการตอบรับของว่าที่นายกรัฐมนตรีก็รับทพุดที่แน่นอนตายตัว แต่ละฝ่ายเป็นผู้เลือกใช้อยู่เ้าเอง³⁵⁷ ภายหลังการแต่งตั้ง พระมหากษัตริย์และนายกรัฐมนตรีคนใหม่อาจสนทนากันบ้างสักพักหนึ่ง แล้วค่อยแยกย้าย นายกรัฐมนตรีที่เพิ่งได้รับการแต่งตั้งมักเดินทางตรงสู่บ้านพักเลขที่ 10 (No. 10) และเริ่มปฏิบัติหน้าที่³⁵⁸

11.3.6.2. การได้รับการปรึกษาหารือ การส่งเสริม และการดักเตือนนายกรัฐมนตรี

ตามที่ วอลเตอร์ แบจจ็อด สรุปในหนังสือ “รัฐธรรมนูญอังกฤษ” พระมหากษัตริย์มี “สิทธิ” ที่จะได้รับการปรึกษาหารือจากนายกรัฐมนตรี เช่นเดียวกับการส่งเสริมและการดักเตือนนายกรัฐมนตรีในฐานะผู้นำของคณะรัฐมนตรี ซึ่งโดยทางการแล้ว ถือเป็น “รัฐบาลในพระองค์” (His Majesty’s Government หรือ Her Majesty’s Government) ไม่ว่าก่อรูปขึ้นจากพรรคการเมืองใดก็ตาม เมื่อตัดสินใจใช้สิทธิใดสิทธิหนึ่งข้างต้น พระมหากษัตริย์น่าจะดำเนินการระหว่างกาเข้าเฝ้าประจำสัปดาห์ (weekly audience)

³⁵⁶ อันที่จริง สิ่งที่เกิดคือการจับพระหัตถ์ มิใช่การจับพระหัตถ์ ซึ่งเป็นเพียงการเรียกตามกันดู Independent, “What is the Queen’s Role in the Appointment of a New Prime Minister?,” accessed June 21, 2023, www.independent.co.uk/news/uk/politics/queen-elizabeth-balmoral-johnson-prime-minister-b2156622.html.

³⁵⁷ น่าสนใจว่า ไม่มีกระทั้งคำสั่งแต่งตั้ง สิ่งทีใกล้เคียงที่สุดคือประกาศในราชกิจจานุเบกษาและบันทึกเวียนของราชสำนัก

³⁵⁸ House of Commons Library, “How is a Prime Minister Appointed?,” accessed June 9, 2023, <https://commonslibrary.parliament.uk/how-is-a-prime-minister-appointed/>; The Guardian, “Kissing the Queen’s Hand: How Day One as Prime Minister Unfolds,” accessed June 26, 2023, www.theguardian.com/politics/blog/2016/jul/13/theresa-may-faces-a-challenge-of-churchillian-proportions.

ของนายกรัฐมนตรี เพื่อปรึกษาหารือข้อราชการ³⁵⁹ กล่าวคือ เป็นธรรมเนียมหรือกระทั่งพันธะหน้าที่ของนายกรัฐมนตรีที่จะต้องเข้าเฝ้าพระมหากษัตริย์สัปดาห์ละ 1 ครั้งตลอดช่วงเวลาอยู่ในสมัยประชุมสภา การพบกันนี้มักเป็นช่วงบ่ายแก่ของวันอังคาร กินเวลาประมาณ 20 นาที เป็นแบบสองต่อสองเท่านั้น ไม่มีบุคคลอื่นเข้าร่วม และที่สำคัญที่สุดคือ ทุกบทสนทนาที่แลกเปลี่ยนกันในการเข้าเฝ้าจะถูกเก็บเป็นความลับอย่างน้อยในระยะสั้น ไม่มีการจดบันทึกหรือการทำรายงานแต่อย่างใด³⁶⁰ เมื่อเป็นเช่นนี้ ต่างฝ่ายจึงมีอิสระเต็มที่ที่จะแลกเปลี่ยนและแสดงความคิดเห็นของตน ดังที่ แอนโทนี โลว์ (Anthony Low) นักประวัติศาสตร์ผู้เป็นที่เคารพนับถือ ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ รูปแบบปิดลับของการเข้าเฝ้าช่วยให้นายกรัฐมนตรีสามารถเอาประเด็นที่ตนกำลังให้ความสนใจไปลองหยั่งเสียงกับบุคคลที่ไม่อาจมองข้ามด้วยความสบายใจ จึงไม่แปลกที่นายกรัฐมนตรีของสหราชอาณาจักรหลายคนยอมรับคุณค่าของการเข้าเฝ้ารายสัปดาห์³⁶¹ ในทางหนึ่ง การเข้าเฝ้ารายสัปดาห์ถือเป็นโอกาสที่นายกรัฐมนตรีจะได้ถกและขบคิดเรื่องสำคัญกับพระมหากษัตริย์ ซึ่งยังมีแนวโน้มเป็นประโยชน์ถ้าฝ่ายหลังครองราชย์มานาน เพราะย่อมมีประสบการณ์และข้อมูลมากมายที่สามารถแบ่งปันกับอีกฝ่าย³⁶² ขณะที่ในทางกลับกัน พระมหากษัตริย์ก็อาจพยายามชักจูงนายกรัฐมนตรีให้ดำเนินการบางอย่างโดยไม่ต้องกังวลว่าจะเสีย

³⁵⁹ ไม่อาจบอกได้ว่า พระมหากษัตริย์ใช้สิทธิเมื่อใดและอย่างไร เนื่องจากการใช้สิทธิจะเป็นความลับเสมอ

³⁶⁰ Royal Collection Trust, “Private Audiences” accessed June 27, 2023, www.rct.uk/collection/themes/exhibitions/a-royal-welcome/buckingham-palace/private-audiences; Rodney Brazier, “The Monarchy,” In *The British Constitution in the Twentieth Century*, ed. Vernon Bogdanor (Oxford: Oxford University Press, 2004), 79. ข้อยกเว้นที่ชัดเจนน่าจะมีแค่เพียงกรณีเดียวคือการเข้าเฝ้าช่วงที่มีการระบาดของโรคโควิด-19

³⁶¹ ดู D. A. Low, “Introduction: Buckingham Palace and the Westminster Model,” In *Constitutional Heads and Political Crises: Commonwealth Episodes, 1945-85*, ed. D. A. Low (Basingstoke: Macmillan, 1988), 11. สำหรับตัวอย่างความเห็นของอดีตนายกรัฐมนตรีต่อการเข้าเฝ้ารายสัปดาห์ ดู Pimlott, *The Queen*, 274.

³⁶² Brazier, “The Monarchy,” 79; Bagehot, *The English*, 64-65.

ภาพลักษณ์ความเป็นกลางทางการเมือง³⁶³ ทำนองเดียวกับที่ ไอออร์ เจนนิ่งส์ มองว่า นายกรัฐมนตรีส่วนใหญ่เป็นคนที่โดดเดี่ยวเดี่ยวดาย (lonely folk) และหากพวกเขาเกิดชอบเอาความคิดในหัวของตนออกมาหารือ (tossing their thoughts) ที่พระราชวังบักกิงแฮม พระมหากษัตริย์ก็คงกลายเป็นผู้มีอิทธิพลทางการเมืองอย่างเข้มข้น³⁶⁴ สรุปคือ การเข้าเฝ้ารายสัปดาห์เป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญยิ่งในความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันพระมหากษัตริย์กับฝ่ายบริหาร และเป็นพื้นฐานของการใช้สิทธิ 3 ประการที่แบจจอตนำเสนอ แม้เป็นไปได้ที่ใช้สิทธิเช่นว่าจะเกิดขึ้นในวาระอื่นนอกเหนือจากการเข้าเฝ้ารายสัปดาห์ก็ตาม

ณ ปัจจุบัน บทวิเคราะห์ของแบจจอตได้รับการยอมรับและลงหลักปักฐานถึงขนาดมีสถานะเป็น “ธรรมเนียมว่าด้วยสิทธิ 3 ส่วน” (tripartite convention) ตามคำพิพากษาของคณะตุลาการชั้นสูง (Upper Tribunal) ที่เคยวางแนวไว้³⁶⁵ ขณะเดียวกัน ก็มีนักวิชาการบางคนที่ต้องยอจากบทวิเคราะห์ของแบจจอตและขยายสิทธิ 3 ประการเพิ่มขึ้นเป็น 5 ประการ ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับรายงาน (right to be informed) สิทธิที่จะได้รับการปรึกษาหารือ (right to be consulted) สิทธิที่จะให้คำแนะนำ (right to advise) สิทธิที่จะส่งเสริม (right to encourage) และสิทธิที่จะเตือน (right to warn)³⁶⁶ ซึ่งเป็นคำอธิบายที่พบใน “คู่มือคณะรัฐมนตรี” ด้วย³⁶⁷ มิพักกล่าวถึงข้อเขียนสาธารณะของราชเลขาธิการเมื่อ ค.ศ. 1986 ที่ยืนยันว่าสิ่งที่แบจจอตเสนอไม่ใช่แค่ “สิทธิ” ทว่ายังเป็น “หน้าที่” ของพระมหากษัตริย์³⁶⁸

³⁶³ ดู Bogdanor, *The Monarchy*, 71.

³⁶⁴ Jennings, *Cabinet*, 351.

³⁶⁵ Anne Twomey. “From Bagehot to Brexit: The Monarch’s Rights to be Consulted, to Encourage and to Warn,” *The Round Table* 107, no. 4 (2018): 422.

³⁶⁶ ดู Brazier, “The Monarchy,” 78.

³⁶⁷ Crown, *The Cabinet*, 8.

³⁶⁸ Twomey. “From Bagehot,” 423.

สิทธิของพระมหากษัตริย์ในแง่นี้ ไม่ว่าจะตามข้อเสนอดั้งเดิมของแบจจ็อดที่มี 3 ประการ หรือตามทัศนะระยะหลังที่ขยายเป็น 5 ประการ อาจเป็นเรื่องที่ขัดแย้งกับหลักการประชาธิปไตยในสายตาของคนบางกลุ่มที่มองว่าพระประมุขที่ควรอยู่เหนือการเมือง ไม่น่ามีสิทธิหรือหน้าที่ซึ่งนำรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง ให้ทำหรือไม่ทำอะไร ต่อประเด็นนี้ ทัศนะของนักวิชาการส่วนใหญ่ยังคงโน้มไปทางยอมรับสิทธิของพระมหากษัตริย์ หลายคนมองเป็นเรื่องจำเป็นเสียด้วยซ้ำ ตัวอย่างเช่น บ็อคดานอร์อธิบายว่า สิทธิตามที่แบจจ็อดสรุปช่วยให้พระมหากษัตริย์ไม่ต้องใช้พระราชเอกสิทธิ์ คือพระมหากษัตริย์อาจอาศัยเพียงการแนะนำหรือการเตือน แทนที่จะพึงมาตรการที่จะส่งผลกระทบรุนแรงต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ตลอดจนระบบการเมืองโดยรวม อย่างการยับยั้งร่างกฎหมาย บ็อคดานอร์ให้เหตุผลสนับสนุนด้วยการอ้างกรณีร่างพระราชบัญญัติการปกครองตนเองเมื่อช่วง ค.ศ. 1912 - 1914 ว่า ถ้าไม่มีสิทธิตักเตือนรัฐบาลที่เป็นเจ้าของเรื่อง พระเจ้าจอร์จที่ 5 ซึ่งทรงเป็นกังวลกับความบาดหมางในสังคมที่จะยิ่งบานปลายทันทีที่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการปกครองตนเอง อาจทรงถึงขั้นลงมือยับยั้งร่างกฎหมายฉบับนี้ หรือปลดคณะรัฐมนตรีสิทธิตักเตือนช่วยให้พระมหากษัตริย์มีทางเลือกอื่นที่ออกไปในรูปของการใช้อิทธิพลกดดันโน้มน้าว มากกว่าอำนาจขัดขวาง³⁶⁹ เท่ากับรักษาความเป็นระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญไว้

เมื่อสำรวจอดีตที่ผ่านมา นอกเหนือจากสิทธิที่จะได้รับการปรึกษาหารือ ซึ่งดูเหมือนเป็นเรื่องปกติที่ต้องเกิดอยู่แล้วระหว่างการเข้าเฝ้ารายสัปดาห์ พระมหากษัตริย์ของสหราชอาณาจักรใช้สิทธิส่งเสริมผลักดัน และสิทธิตักเตือนเป็นระยะ แน่หน่อนว่า การใช้สิทธิเหล่านี้ถูกเก็บไว้เป็นความลับ ณ ตอนที่เกิดขึ้นแต่พอเวลาได้ผ่านมาสักพัก หรือล่วงเลยเข้าสู่รัชสมัยใหม่ นายกรัฐมนตรีบางคนอาจตัดสินใจเปิดเผยเรื่องราว โดยเฉพาะผ่านบันทึกความทรงจำของตน

³⁶⁹ Bogdanor, *The Monarchy*, 70.

อันเป็นสิ่งที่นักการเมืองสหราชอาณาจักรนิยมเขียนหลังวางมือ มีกรณีตัวอย่างพอสมควรจากช่วงก่อนรัชสมัยของสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 เมื่อ ค.ศ. 1929 พระเจ้าจอร์จที่ 5 ทรงเตือน แรมเซย์ แม็คโดนัลด์ (Ramsay MacDonald) นายกรัฐมนตรีที่เพิ่งเริ่มปฏิบัติหน้าที่ไม่ให้ควบบำเหน็จรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ก่อนทรงเตือน สแตนลีย์ บอลด์วิน (Stanley Baldwin) คนที่รับช่วงต่อจากแม็คโดนัลด์ ให้ใส่ใจกับปัญหาการว่างงาน ปัญหาการขาดที่พักอาศัย และปัญหาราคาสินค้าอาหาร ตลอดจนทรงชี้แจงแนวทางที่รัฐบาลใช้รับมือการนัดหยุดงาน ต่อมาเมื่อถึงรัชสมัยของพระเจ้าจอร์จที่ 6 พระองค์ทรงสนับสนุน เนวิล เชมเบอร์ลิน (Neville Chamberlain) ให้เดินหน้าเจรจากับรัฐบาลนาซีเยอรมันช่วงก่อนเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 แล้วจึงค่อยทรงเปลี่ยนท่าทีมาส่งเสริมนโยบายแข็งกร้าวของ วินสตัน เชอร์ชิล (Winston Churchill) อย่างกระตือรือร้น³⁷⁰

กรณีตัวอย่างข้างต้นไม่เคยเป็นที่รับรู้ในช่วงเวลาที่มีการใช้สิทธิส่งเสริมหรือสิทธิตกเตือน เพราะดังที่ราชเลขาธิการของสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 สรุปรเมื่อ ค.ศ. 1986 หนึ่งในองค์ประกอบที่ขาดมิได้ของการใช้สิทธิดังกล่าวคือการปกปิดเป็นความลับ (confidentiality) ด้วยข้อมูลและประสบการณ์ที่เก็บเกี่ยวระหว่างที่ครองราชย์ พระมหากษัตริย์น่าจะไม่สามารถส่งเสริม หรือตกเตือนนายกรัฐมนตรีได้ถูกทางเมื่อถึงคราวที่เห็นว่าจำเป็น มิฉะนั้นการเข้าเฝ้ารายสัปดาห์ย่อมเป็นเพียงการที่นายกรัฐมนตรีมาเล่าเรื่องการบริหารราชการแผ่นดินให้อีกฝ่ายฟังเท่านั้น พระมหากษัตริย์ควรตอบสนองต่อความเป็นไปของบ้านเมืองตามที่นายกรัฐมนตรีรายงาน การแสดงทัศนะของพระมหากษัตริย์เป็นประโยชน์ต่อนายกรัฐมนตรีเอง ตลอดจนรัฐบาล โดยเฉพาะเมื่อฝ่ายหลังต้องการปรึกษาหารือ ซึ่งจะเกิดขึ้นอย่างเต็มที่มิได้เลย ถ้าพระมหากษัตริย์ไม่สามารถส่งเสริม หรือเตือนนายกรัฐมนตรี อย่างไรก็ตาม

³⁷⁰ Brazier, "The Monarchy," 80.

หากปราศจากการเก็บรักษาความลับ การใช้สิทธิส่งเสริม หรือสิทธิตกเดือน จะส่งผลเสียหายต่อสถาบันพระมหากษัตริย์โดยตรง เพราะเท่ากับว่า พระมหากษัตริย์ได้แสดงจุดยืนสนับสนุน หรือคัดค้านนโยบายใดนโยบายหนึ่ง ทำให้สูญเสียภาพความเป็นกลางทางเมือง ท้ายที่สุด ทั้งพระมหากษัตริย์ และนายกรัฐมนตรีจึงต้องเก็บเรื่องราวไว้เป็นความลับ ต่อให้สองฝ่ายเห็นแย้งกัน แบบสุดขั้วระหว่างการเข้าเฝ้าก็มีอาจแสดงออกอะไรต่อสาธารณะได้ และหาก พระมหากษัตริย์ให้การสนับสนุนนโยบายใดนโยบายหนึ่งของรัฐบาลในการเข้าเฝ้า นายกรัฐมนตรีต้องไม่เอาเรื่องไปป่าวประกาศเช่นเดียวกัน ยิ่งเพื่อประโยชน์ทางการเมือง อย่างน้อยจนกว่าเหตุการณ์ได้ผ่านพ้นไปเนิ่นนานแล้ว³⁷¹

สิทธิที่จะได้รับการปรึกษาหารือ สิทธิที่จะส่งเสริม และสิทธิที่จะเตือน เมื่อประกอบเข้ากับเงื่อนไขเรื่องการเก็บรักษาความลับ ดูเหมือนช่วยให้สถาบันพระมหากษัตริย์มีอิทธิพลเหนือรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง คือสามารถใช้สิทธิแต่ละประการ โดยเฉพาะระหว่างการเข้าเฝ้ารายสัปดาห์ เพื่อผลักดันเป้าหมายทางการเมืองส่วนตัว แน่แน่นอนว่าการมองลักษณะนี้มีน้ำหนักและจุดประกายการถกเถียงในสังคมเป็นระยะ กรณีใหญ่ล่าสุดคือในกรณี “บันทึกข้อความแมงมุมดำ” (black spider memos) ช่วง ค.ศ. 2010-2015 ถ้าสรุปเหตุการณ์แบบรวบรัด ภายหลังการชุดคดียของนักข่าวที่นำไปสู่การฟ้องร้องเพื่อให้ทางกายยอมเปิดเผยข้อมูล ปรากฏว่าสมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 สมัยที่ทรงยังเป็นเจ้าชายแห่งเวลส์ ทรงส่งจดหมายถึงนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี และสมาชิกสภาสามัญชนจำนวนหนึ่ง เพื่อแสดงจุดยืนเชิงนโยบายพร้อมกับโน้มน้าวให้ผู้รับจดหมายเห็นคล้อยตาม ไล่ตั้งแต่เรื่องปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโลก ปัญหาของเกษตรกร ปัญหาการเลือกปฏิบัติในสังคม ไปจนถึงปัญหาผังเมือง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทำให้คนอภิปรายกันถึงความเหมาะสมบ้างสนับสนุน บ้างไม่ติดขัด และบ้างคัดค้าน นอกเหนือจากนี้ที่สำคัญ

³⁷¹ ดู Bogdanor, *The Monarchy*, 71.

ระหว่างการต่อสู้คดีเพื่อให้มีการเปิดเผยข้อมูล คณะตุลาการชั้นสูงได้มีคำพิพากษาที่อาจจะกลายเป็นบรรทัดฐานสำหรับกรณีคล้ายคลึงในอนาคตด้วย กล่าวคือ คณะตุลาการชั้นสูงเห็นว่า การส่งจดหมายให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายของสมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 ไม่ตกอยู่ในขอบเขตของสิทธิที่จะได้รับการปรึกษาหารือ สิทธิที่จะส่งเสริม หรือสิทธิที่จะเตือน แถมยังเพิ่มเติมว่า สมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 เองทรงยอมรับว่า พระองค์ทรงไม่อาจมีพฤติกรรมแบบนี้หากทรงได้ขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์³⁷² หลังจากนั้นมาก็มีการแสดงความกังวลต่อสมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 พอสมควร เหตุสำคัญเพราะทรงขึ้นชื่อว่า อุทิศตนให้แก่บางประเด็นทางสังคมเป็นพิเศษ อย่างปัญหาเด็กด้อยโอกาส ปัญหาสิ่งแวดล้อม ยิ่งเมื่อถึงช่วงปลายรัชสมัยของสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 ความกังวลยิ่งขยายตัวว่าเมื่อทรงครองราชย์ต่อจากพระราชมารดาผู้ทรงวางตัวเป็นกลางทางการเมืองอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะในแง่การแสดงความเห็น สมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 จะทรงอาศัยสิทธิที่จะส่งเสริมกับสิทธิที่จะเตือนในการดำเนินการตามสิ่งที่ทรงเชื่อหรือไม่ เพียงใด พุดอีกแบบคือ จะทรงวิ่งเต้น (lobby) ให้รัฐบาลสนองพระราชประสงค์หรือไม่³⁷³

ประเด็นว่าด้วยสิทธิที่จะได้รับการปรึกษาหารือ สิทธิที่จะส่งเสริม และสิทธิที่จะเตือน คงเป็นเรื่องที่ต้องถกเถียงกันต่อไปอีกนาน ยิ่งในแง่ขอบเขตว่า ได้ขยายมาครอบคลุมสิทธิที่จะได้รับรายงานและสิทธิที่จะให้คำแนะนำ หรือไม่ หากครอบคลุม พระมหากษัตริย์ย่อมเป็นตัวแสดงเชิงรุก

³⁷² Twomey. “From Bagehot,” 423; Leyland, *The Constitution*, 94.

³⁷³ ดู The Economist, “What to Expect from Charles III,” accessed June 28, 2023, www.economist.com/films/2022/09/09/what-to-expect-from-charles-iii; Simon Jenkins, “King Charles III has Views and Passions, but his First Job is to Reform the Monarchy’s Image,” accessed June 29, 2023, www.theguardian.com/commentisfree/2022/sep/08/king-charles-iii-monarchy-mother-nation; Esther Webber and Annabelle Dickson, “The Tragedy of King Charles III,” accessed June 28, 2023, www.politico.eu/article/king-charles-iii-politics-activism-monarchy-uk-public-service.

(active) มากขึ้น เพราะในกรณีของสิทธิที่จะได้รับการรักษาหรือ สิทธิที่จะส่งเสริม และสิทธิที่จะเตือน พระมหากษัตริย์เป็นฝ่ายที่ตอบสนองต่อ (passive) การกระทำของรัฐบาลเพียงเท่านั้น คือเป็นบุคคลที่รอรัฐบาลมาปรึกษาหารือ ส่วนการส่งเสริมและการตักเตือนก็จะมีต่อนโยบายหรือกิจการที่รัฐบาลริเริ่มดำเนินการ ต่างกับสิทธิที่จะแนะนำที่ทำให้พระมหากษัตริย์สามารถเป็นผู้เปิดประเด็นเองได้³⁷⁴ แต่ถึงกระนั้น ไม่ว่าขอบเขตจะขยายออกไปหรือไม่และสิทธิ 3 ประการเดิมสามารถใช้ได้มากน้อยเพียงใด จุดสำคัญที่ต้องตระหนักคือนายกรัฐมนตรีไม่จำเป็นต้องปฏิบัติตาม หรือกระทั่งเอาใจใส่กับข้อคิดเห็นของพระมหากษัตริย์ เท่าที่พอมีการเปิดเผย ปรากฏการณ์ในอดีตที่นายกรัฐมนตรีดูเหมือนไม่ได้สนใจคำเตือนจากพระมหากษัตริย์นัก อาทิ แม็คโดนัลด์ รับทั้งตำแหน่งนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศไปดูแลเอง แม้พระเจ้าจอร์จที่ 5 ทรงทักท้วงว่าไม่ควร เซอร์ซิลไม่ทำตามคำเตือนของพระเจ้าจอร์จที่ 6 ที่ไม่อยากให้เขาเอา แมกซ์ เอเคน (Max Aitken) เข้าร่วมคณะรัฐมนตรี ฯลฯ³⁷⁵ แน่แน่นอนว่า คำแนะนำและคำตักเตือนจากพระมหากษัตริย์ไม่ใช่สิ่งที่ใครจะมองข้ามได้โดยง่าย ยิ่งถ้าเป็นพระมหากษัตริย์ที่ประชาชนนิยมชมชอบ แต่สุดท้ายแล้ว สิ่งเหล่านี้ไม่มีผลผูกพัน เป็นเสมือนความคิดเห็นหนึ่งให้นายกรัฐมนตรีพิจารณาว่าจะตอบสนองหรือไม่ ไอวอร์ เจนนิ่งส์ พูดถึงเรื่องนี้ในกรณีของสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียว่า

“สำหรับกิจการทางการเมืองทั่วไป สมเด็จพระราชินีนาถทรงมีอิทธิพล มีอำนาจ พระองค์ทรงมีอาจออกคำสั่ง (instructions) ทว่าทรงได้แต่แนะนำ ปฏิเสธไม่ได้ว่าตำแหน่งของพระองค์ช่วยให้คำแนะนำของพระองค์มีพลัง (force) ที่คำแนะนำจากผู้หญิงปกติสามัญไม่มีทางมีได้เลย นายกรัฐมนตรีจำเป็นต้องรับฟัง

³⁷⁴ Brazier, “The Monarchy,” 78. ดูร่วม Pimlott, *The Queen*, 274.

³⁷⁵ Brazier, “The Monarchy,” 80.

สมเด็จพระราชินีนาถอย่างน้อย พร้อมตอบสนองต่อข้อเสนอ
ที่โง่เขลาที่สุด (most stupid proposal) แต่ถึงอย่างไร คำแนะนำ
จะไม่ได้รับการยอมรับ ยกเว้นแต่คำแนะนำนั้นไม่เพียงดี ทว่ายังถูก
นำเสนออย่างน่าเห็นคล้อยตามด้วย”³⁷⁶

นอกจากนี้ที่อาจสำคัญยิ่งกว่า อย่างน้อยที่สุด พระมหากษัตริย์สามารถ
ให้คำปรึกษาและตักเตือนนายกรัฐมนตรีได้ตามเห็นควร แต่พอฝ่ายหลังตัดสินใจ
ดำเนินการในสิ่งที่ไม่สอดคล้อง หรือกระทั่งขัดแย้งสิ้นเชิง พระมหากษัตริย์
ไม่อาจทำอะไรได้เลย หากอ้าง ไอวอร์ เจนนิงส์ อีกรอบ ตามที่เขาสรุปคือ
“พระมหากษัตริย์มีสิทธิที่จะนำเสนอทัศนะของตนต่อรัฐบาลและขอให้
ฝ่ายหลังพิจารณาอย่างละเอียดลออ แต่ถ้าบรรดารัฐมนตรียืนยัน [ที่จะทำสิ่งที่
ไม่สอดคล้องกับพระราชประสงค์] พระมหากษัตริย์ก็ต้องยินยอม (give way)”³⁷⁷
โดยเมื่อให้การยินยอมแล้ว พระมหากษัตริย์ยังต้องละเว้นการแสดงออกใดก็ตาม
ที่อาจสื่อถึงความไม่เห็นด้วย บางคราวถึงขนาดต้องทำในทางตรงข้ามด้วยซ้ำ
อย่างการอ่านพระราชดำรัสจากราชบัลลังก์ในรัฐพิธีเปิดสมัยประชุมสภาที่มี
เนื้อหาขัดกับทัศนะส่วนตัว ในแง่นี้เท่ากับว่าต่อให้มีสิทธิส่งเสริม สิทธิตักเตือน
หรือแม้กระทั่งสิทธิแนะนำ พระมหากษัตริย์ไม่อาจบังคับนายกรัฐมนตรี
มีแต่ฝ่ายหลังที่สามารถทำกับฝ่ายแรกได้เท่านั้น เรจินัลด์ เบรตต์ (Reginald
Brett) ที่ปรึกษาที่ได้รับความเชื่อใจจากพระมหากษัตริย์ถึง 2 พระองค์
เขียนบันทึกข้อความถวายพระเจ้าจอร์จที่ 5 เมื่อเดือนกันยายน ค.ศ. 1913
ขณะพระองค์ทรงกำลังคิดจะใช้อำนาจยับยั้งร่างกฎหมายของรัฐบาล³⁷⁸
เนื้อความสำคัญตอนหนึ่งมีรายละเอียดที่ควรนำมาเสนอ แม้ค่อนข้างยืดเยื้อ
ดังนี้

³⁷⁶ Jennings, *Cabinet*, 378.

³⁷⁷ Ibid., 335. ดูร่วม Leyland, *The Constitution*, 93.

³⁷⁸ คือร่างพระราชบัญญัติการปกครองตนเองที่มีจุดมุ่งหมายเพิ่มอิสระให้แก่ไอร์แลนด์

สรุปแบบสั้นที่สุดคือ อำนาจการตัดสินใจขั้นสุดท้ายอยู่ที่นายกรัฐมนตรี และไม่ว่าพระมหากษัตริย์จะตอกย้ำทัศนคติของตนแค่ไหน ไม่มีสิ่งใดผูกมัดนายกรัฐมนตรีให้ต้องตอบสนองเลย การได้รับการปรึกษาหารือ การส่งเสริม และการเตือนนายกรัฐมนตรี จึงเป็นสิ่งที่ขึ้นอยู่กับอิทธิพลส่วนตัวของพระมหากษัตริย์ ตลอดจนความสัมพันธ์กับนายกรัฐมนตรี จึงเป็นเรื่องยากที่จะสร้างกฎเกณฑ์ที่เป็นลายลักษณ์อักษรมากำกับ

11.3.6.3. การเป็นที่สถิตแห่งอำนาจบังคับบัญชาของไกรรัฐ

หนึ่งในแนวคิดพื้นฐานที่รองรับระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์คือการให้สถาบันพระมหากษัตริย์มีสถานะเป็นแก่น (essence) ที่นิยามตัวตนและคำจูนการดำรงอยู่ของรัฐ หรือชุมชนการเมือง เหมือนประโยค “รัฐคือข้า” (L’État, c’est moi) อันโด่งดังที่เชื่อกันว่ามาจากพระโอษฐ์ของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 (Louis XIV) พระเจ้าแผ่นดินผู้ทรงครองสิริราชอาณาเขตเมื่อ 300 กว่าปีก่อน³⁸⁰ สำหรับสหราชอาณาจักร แน่นอนว่า ย้อนกลับไปสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ สถาบันพระมหากษัตริย์คือแกนกลางที่ยึดองค์ประกอบทั้งหมดของรัฐไว้ ทั้งในทางหลักการและทางปฏิบัติ ก่อนเริ่มมีการทยอยถ่ายโอนอำนาจให้นายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีเป็นผู้บริหารจัดการกลไกรัฐในทางปฏิบัติ เช่นเดียวกับการเข้ามากำกับดูแลของรัฐสภา กล่าวคือ ณ ตอนสิ้นรัชสมัยของสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรีย กิจการบ้านเมืองเกือบทั้งหมดได้ตกอยู่ในมือของคณะรัฐมนตรีซึ่งมีอำนาจเต็มในการตัดสินใจสั่งการ ภายใต้การตรวจสอบถ่วงดุลของรัฐสภาที่ยึดโยงกับประชาชนทั่วไปผ่านการเลือกตั้ง หลังจากนั้นพัฒนาการก็ยังคงดำเนินมาในทิศทางเดิม จนตกผลึกเป็นระบบการเมืองที่สถาบันพระมหากษัตริย์ไม่มีอำนาจแท้จริงเหนือกลไกรัฐ ดังที่เห็นชัดเจนในปัจจุบัน แต่ถึงกระนั้นขณะที่ไม่ต้องรับผิดชอบการบริหารราชการแผ่นดินและไม่ใช้ผู้สั่งการอะไรในทางปฏิบัติแล้ว สถาบันพระมหากษัตริย์กลับยังเป็นที่สถิตแห่งอำนาจ

³⁸⁰ อันที่จริง ค่อนข้างแน่นอนว่า พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ไม่ได้ตรัสประโยคเช่นว่า แต่ถึงอย่างไร ประโยคดังกล่าวก็สามารถสะท้อนฐานคิดของระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ได้เป็นอย่างดี

บังคับบัญชากลไกรัฐเอกชนมาก่อน เพราะในทางหลักการ รัฐบาลที่ปกครองประเทศมีสถานะเป็นรัฐบาลในพระองค์ แกมอำนาจหลายประการที่รัฐบาลใช้ว่าราชการแผ่นดินก็ยังถือเป็นส่วนหนึ่งของพระราชเอกสิทธิ์ด้วย การที่ไม่ยอมรับแนวคิดเรื่องรัฐเหมือนประเทศส่วนใหญ่ในโลก ประกอบกับการพึ่งพาอาศัยจารีตประเพณี อันเป็นสิ่งที่อนุวัตตามพัฒนาการทางประวัติศาสตร์สถาบันพระมหากษัตริย์จึงเป็นที่สถิตแห่งอำนาจบังคับบัญชากลไกรัฐ แม้ยุคสมัยปัจจุบัน ยิ่งเมื่อคำนึงถึงขอบเขตและรายละเอียดของพระราชเอกสิทธิ์ โดยในการอธิบายประเด็นนี้ อาจแบ่งกลไกรัฐออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนข้าราชการพลเรือนกับส่วนข้าราชการทหาร³⁸¹

ก. ข้าราชการพลเรือน

เวลากล่าวถึงข้าราชการในเอกสารทางการของสหราชอาณาจักร โดยเฉพาะกฎหมายและระเบียบ คำเฉพาะที่ถูกต้องคือ “ผู้รับใช้พระประมุข” (Crown servant) ข้าราชการพลเรือนทุกคนที่ทางการว่าจ้างคือผู้รับใช้พระประมุขที่ปฏิบัติงาน “ตามพระราชอัธยาศัย” (at His Majesty’s pleasure) ดังที่ ปีเตอร์ ลีแลนด์ ชี้แจง “สหราชอาณาจักรขาดทฤษฎีว่าด้วยรัฐและการบริหารจัดการภาครัฐที่พัฒนาอย่างดี ทำให้เท่ากับว่า ผู้รับใช้พระประมุขเข้าสู่สัญญา [ทางปกครอง] ในฐานะตัวแทนที่กระทำการแทนพระประมุข”³⁸² เมื่อเป็นเช่นนี้ เนื้อความในเอกสารทางการจึงอาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดว่า ข้าราชการพลเรือนในสหราชอาณาจักรขึ้นตรงและรับคำสั่งจากพระประมุข ยิ่งสมัยสมบูรณ์าณาสหิทธิราชย์ อย่างไรก็ดี สิ่งที่ต้องตระหนักคือ “พระประมุข”

³⁸¹ นักวิชาการบางคนสรุปว่า นอกเหนือจากข้าราชการพลเรือนกับข้าราชการทหารแล้ว ยังมี “รัฐมนตรี” (ministers) ซึ่งรวมข้าราชการการเมือง ผู้พิพากษา ตลอดจนเจ้าหน้าที่ตำรวจด้วย เนื่องจากสถานะพิเศษตามกฎหมาย ดู Robert Watt, “The Crown and its Employees,” in *The Nature of the Crown: A Legal and Political Analysis*, ed. Maurice Sunkin and Sebastian Payne (Oxford; New York: Oxford University Press, 1999), 283.

³⁸² Leyland, *The Constitution*, 98.

เป็นแนวคิดเฉพาะของสหราชอาณาจักร (รวมถึงอดีตอาณานิคมที่ได้รับอิทธิพลในแง่ฐานคิดทางกฎหมาย) ที่มีความหมายครอบคลุมกว้างกว่าเพียงองค์พระมหากษัตริย์ หรือสถาบันพระมหากษัตริย์ เหมือนที่เคยอธิบายและสำหรับกรณีของผู้รับใช้พระประมุข บุคคลที่ข้าราชการพลเรือนอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาในความเป็นจริงคือรัฐมนตรีผู้ดูแลหน่วยงานที่ตนสังกัดอยู่ “คู่มือคณะรัฐมนตรี” สรุปว่า “ข้าราชการพลเรือน (civil servants) เป็นผู้รับใช้พระประมุข ระบบราชการ (civil Service) สนับสนุนรัฐบาลที่ทำหน้าที่อยู่ในการพัฒนาและนำเอานโยบายไปปฏิบัติ ตลอดจนการให้บริการสาธารณะ ข้าราชการพลเรือนต่างขึ้นตรงต่อรัฐมนตรี ผู้ซึ่งขึ้นตรงต่อรัฐสภาอีกทีหนึ่ง”³⁸³ ในแง่นี้ อาจพูดว่า ข้าราชการพลเรือนเป็นผู้รับใช้พระประมุขแต่โดยนามเท่านั้น อันที่จริง พวกเขาคือผู้รับใช้รัฐบาลต่างหาก สืบเนื่องจากพัฒนาการทางประวัติศาสตร์หลายร้อยปี รัฐบาลกลายเป็นผู้ใช้พระราชเอกสิทธิ์ที่ยังหลงเหลืออยู่ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้าราชการพลเรือนแทนพระมหากษัตริย์³⁸⁴ เป็นเหตุให้ฝ่ายหลังไม่ได้เข้ามายุ่งเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดิน ในรายละเอียดอีกต่อไป อย่างมากที่สุดคือการช่วยเป็นที่ปรึกษา การส่งเสริม และการเตือนรัฐบาลในยามที่จำเป็น ถ้อยแถลงของ เคนเนธ ดิปล็อค ผู้พิพากษาศาลสูง ระหว่างการพิจารณาคดีเมื่อ ค.ศ. 1977 น่าจะสรุปประเด็นสถานะของข้าราชการพลเรือนให้เห็นภาพได้ชัด ดิปล็อค เสนอคำอธิบายจากบัลลังก์ ดังนี้

³⁸³ Crown, *The Cabinet*, 57.

³⁸⁴ นอกจากพระราชเอกสิทธิ์ ยังมีกฎหมายที่ออกโดยรัฐสภารองรับและกำกับการบริหารจัดการ ข้าราชการพลเรือนหลายมิติ เช่น พระราชบัญญัติระบบราชการ (Public Service Act) พระราชบัญญัติว่าด้วยการปฏิรูปและการปกครองทางรัฐธรรมนูญ (Constitutional Reform and Governance Act) ฯลฯ ดู Leyland, *The Constitution*, 176-187.

“ดังที่ปรากฏในกรณีที่กำลังพิจารณา เมื่อเราต้องพินิจพิเคราะห์ ธรรมชาติทางกฎหมายของการใช้อำนาจบริหารโดยรัฐบาล ข้าพเจ้าเชื่อว่า [ลักษณะที่คลาดเคลื่อนไปจากหลักการดั้งเดิมของการถกเถียง] (Athanasian-like features of the debate) อาจถูกขจัดให้หมดไปได้ หากเราแทนที่คำว่า ‘พระประมุข’ (the Crown) ด้วย ‘รัฐบาล’ (the Government) อันเป็น คำที่สามารถหมายรวมถึงรัฐมนตรี (Ministers of the Crown) กับเลขาธิการรัฐสภา (Parliamentary Secretaries) ทั้งหมด ไม่ว่าจะแบบรวมหมู่ หรือแบบปัจเจก บุคคลเหล่านี้กำหนด ทิศทางของรัฐบาลในการบริหารประเทศให้ข้าราชการพลเรือน ที่หลากหลายหน่วยงานรัฐว่าจ้างรับเอาไปดำเนินการ การใช้ อำนาจบริหารของรัฐบาลในสมเด็จพระราชินีนาถ (Her Majesty’s Government) แห่งสหราชอาณาจักรเกิดขึ้นผ่านพวกเขา บางครั้งที่เป็นกิจการบ้านเมืองที่สำคัญก็ทำในพระปรมาภิไธย แต่บ่อยกว่าที่จะเป็นไปในนามตำแหน่งทางการของตน การดำเนินการทางบริหารของรัฐบาลที่ลงมือโดยข้าราชการ พลเรือน ไม่ว่าคนใดก็ตาม ถือเป็นการดำเนินการที่ทำโดย ‘พระประมุข’ ในแบบสมมติ (in the fictional sense)”³⁸⁵

ข. ข้าราชการทหาร

กองกำลังติดอาวุธ (armed forces) แห่งสหราชอาณาจักรเป็นองคาพยพ ที่สำคัญอีกส่วนของรัฐ พระมหากษัตริย์เคยเป็นผู้บัญชาการกองกำลังนี้อย่าง เต็มขนาดแต่ผู้เดียวอย่างน้อยจวบจนกลางศตวรรษที่ 16 คล้ายกับอำนาจบริหาร โดยทั่วไป อำนาจเหนือกองทัพของพระมหากษัตริย์เริ่มถูกรัฐสภาจำกัดควบคุม ไม่ให้ใช้งบประมาณ เกณฑ์ทหาร หรือเรียกระดมพลในยามสันติได้ตามใจ

³⁸⁵ Watt, “The Crown,” 290.

ก่อนการบริหารจัดการกองทัพจะกลายเป็นความรับผิดชอบของนายกรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรีที่ใช้อำนาจในนามพระประมุข ส่วนองค์พระมหากษัตริย์ก็เหลือเฉพาะบทบาทเชิงสัญลักษณ์เป็นสำคัญ แม้ในทางหลักการแล้วยังคงเป็นจอมทัพ (Head of the Armed Forces) หรือดำรงอยู่ ณ จุดยอดสุดของสายการบังคับบัญชาของกำลังทางทหารทุกเหล่าก็ตาม³⁸⁶ เหมือนกับที่ “พระราชบัญญัติกองกำลังติดอาวุธ ค.ศ. 1996” (Armed Forces Act 1996) นิยาม “กองกำลังติดอาวุธ” ว่า หมายความว่า “ส่วนใดก็ตามของกำลังทางเรือทางบก และทางอากาศแห่งพระประมุข” (any of the naval, military or air forces of the Crown)³⁸⁷ ในแง่นี้ จึงอาจดูเหมือนว่า บทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์ต่อข้าราชการทหารมิได้แตกต่างไปจากข้าราชการพลเรือนอำนาจบริหารจัดการในทางปฏิบัติอยู่กับรัฐบาล ซึ่งมีการตั้งหน่วยงานที่มีชื่อว่า “สภากลาโหม” (Defence Council) มารองรับ หน่วยงานนี้ได้รับการสถาปนาขึ้นตาม “พระราชบัญญัติกลาโหม (การถ่ายโอนหน้าที่) ค.ศ. 1964” (Defence [Transfer of Functions] Act 1964) เพื่อเป็นผู้ใช้พระราชเอกสิทธิ์ในการบริหารจัดการกองทัพแทนพระประมุข³⁸⁸ ทั้งเรื่องการรับคนเข้ามาทำงานในกองทัพ การแต่งตั้งโยกย้ายนายทหาร และการทำข้อตกลงกับรัฐบาลต่างชาติเกี่ยวกับการส่งทหารไปประจำการ³⁸⁹ อย่างไรก็ตาม มีจุดหนึ่งที่ทำให้ความสัมพันธ์

³⁸⁶ ดู Peter Rowe, “The Crown and Accountability for the Armed Forces,” in *The Nature of the Crown: A Legal and Political Analysis*, ed. Maurice Sunkin and Sebastian Payne (Oxford; New York: Oxford University Press, 1999), 281. ดูร่วม Bradley and Ewing, *Constitutional*, 343-347.

³⁸⁷ Legislation.gov.uk, “Armed Forces Act 1996,” accessed June 28, 2023, www.legislation.gov.uk/ukpga/1996/46. ก่อนหน้านี้นี้มีการใช้ “ในพระองค์” (Her Majesty’s) แทน “แห่งพระประมุข” (of the Crown)

³⁸⁸ Legislation.gov.uk, “Defence (Transfer of Functions) Act 1964,” June 28, 2023, www.legislation.gov.uk/ukpga/1964/15. ประธานของสภาคือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมและไม่มีสมาชิกจากทางราชสำนักเลย

³⁸⁹ Torrance, *The Crown*, 53.

ระหว่างสถาบันพระมหากษัตริย์กับข้าราชการทหารมีลักษณะพิเศษ ไม่เหมือนกับข้าราชการพลเรือน และสมควรนำมาพิจารณา นั่นคือการถวายสัตย์ปฏิญาณ

เมื่อเริ่มต้นเข้าประจำการ กำลังพลทุกคนของกองทัพบก กองทัพอากาศ และหน่วยนาวิกโยธินของสหราชอาณาจักรต้องถวายสัตย์ปฏิญาณ³⁹⁰ พวกเขาแสดงความภักดีและปฏิบัติหน้าที่เพื่อรับใช้พระประมุข มิใช่ประเทศชาติหรือบ้านเมือง ดังเนื้อหาของคำปฏิญาณตน ดังนี้

“ข้าฯ ขอสาบานต่อพระผู้เป็นเจ้าที่ยิ่งใหญ่ (almighty God) ว่า ข้าฯ จะซื่อตรงและจงรักภักดีอย่างแท้จริงต่อ สมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 รัชทายาทและผู้สืบราชสมบัติของพระองค์ และด้วยพันธะหน้าที่ ข้าฯ จะปกป้องรักษาพระองค์ รัชทายาท และผู้สืบราชสมบัติทั้งตัวบุคคล ตำแหน่งพระประมุข และพระเกียรติยศ ด้วยความซื่อสัตย์และความสุจริตใจ จากศัตรูทั้งหลาย และจะให้ความสำคัญและเคารพเชื่อฟังทุกคำสั่งของพระองค์ รัชทายาท และผู้สืบราชสมบัติ ตลอดจนนายพลและนายทหารที่อยู่เหนือข้าฯ”³⁹¹

เมื่อพิจารณาทั้งส่วนข้าราชการพลเรือนและข้าราชการทหารประกอบกัน จะเห็นว่า กลไกรัฐของสหราชอาณาจักรยังคงมีสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นแกนกลาง แต่ถึงอย่างไร สถานะแกนกลางเช่นว่าเป็นเรื่องเชิงสัญลักษณ์เพียงเท่านั้น อำนาจบริหารจัดการที่แท้จริง หากไม่ถูกกำกับควบคุมโดยกฎหมายที่ออกโดยรัฐสภา ก็ตกอยู่กับองค์กรอื่นที่สังกัดอยู่กับฝั่งรัฐบาล รวมถึงพระราชเอกสิทธิ์ที่ใช้ในนามของพระประมุข

³⁹⁰ กำลังพลของกองทัพเรือไม่ต้องถวายสัตย์ปฏิญาณ เพราะเป็นเหล่าที่ก่อตั้งขึ้นโดยพระราชเอกสิทธิ์ ดู Ibid.

³⁹¹ British Army, “First Officer Cadets Swear Oath of Allegiance to the King,” accessed June 30, 2023, www.army.mod.uk/news-and-events/news/2022/09/first-officer-cadets-swear-oath-of-allegiance-to-the-king.

11.3.6.4. การแสดงบทบาทด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

พระมหากษัตริย์ดำรงสถานะประมุขแห่งรัฐ และด้วยเหตุนี้ จึงเป็นคนที่แทน (personification) สหราชอาณาจักรบนเวทีทางการเมืองตั้งแต่สมัยที่พระมหากษัตริย์เป็นผู้กำหนดและดำเนินนโยบายต่างประเทศเอง มาจนถึงปัจจุบันที่มีรัฐบาลทำหน้าที่แทน สำหรับทุกวันนี้ แม้ไม่มีบทบาทนำและต้องลดอิสระลงอย่างมาก พระมหากษัตริย์ของสหราชอาณาจักรยังคงมีความรับผิดชอบในด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอยู่ ซึ่งอาจแบ่งเป็น 2 ส่วนใหญ่ ๆ ได้แก่ ส่วนพิธีการกับส่วนพระราชเอกสิทธิ์ เริ่มจากส่วนแรก พระมหากษัตริย์ต้องเข้าร่วมหลายพิธีการและกิจกรรมที่ช่วยธำรงไว้ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของสหราชอาณาจักรที่มีความสำคัญเป็นพิเศษ อาทิ การเสด็จเยือนต่างประเทศอย่างเป็นทางการ การต้อนรับประมุขแห่งรัฐและหัวหน้ารัฐบาลของประเทศอื่นที่เดินทางมาเยือนสหราชอาณาจักร การเปิดโอกาสให้ทูตต่างชาติถวายสาส์นตราตั้ง การเข้าร่วมพิธีและมหกรรมระหว่างประเทศที่สหราชอาณาจักรเป็นเจ้าภาพ ฯลฯ บทบาทเหล่านี้เป็นหน้าที่ที่มาพร้อมสถานะประมุขแห่งรัฐ ประกอบกับกฎหมายที่ออกโดยรัฐสภาที่รับรองและวางกรอบกำกับควบคุมบางบทบาทไว้ อย่างการถวายสาส์นตราตั้งของทูตต่างชาติที่เกี่ยวข้องกับ “พระราชบัญญัติทะเลอาณาเขต ค.ศ. 1987” (Territorial Sea Act 1987) “พระราชบัญญัติองค์การระหว่างประเทศ ค.ศ. 1968” (International Organisations Act 1968) และ “พระราชบัญญัติความสัมพันธ์ทางกงสุล ค.ศ. 1968” (Consular Relations Act 1968)³⁹² แม้อาจดูไม่ค่อยมีความสำคัญ แต่บทบาทด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในส่วนพิธีการสามารถส่งผลเกี่ยวพันหรือกระทบกระเทือนการดำเนินนโยบายทางการเมืองการทูตของรัฐบาลได้ เพราะฉะนั้นจึงเป็นสิ่งที่มิอาจมองข้าม โดยในทางรัฐธรรมนูญพระมหากษัตริย์ไม่สามารถมีนโยบายต่างประเทศเป็นของตนเอง ทว่าต้องยอมรับและสนับสนุนรัฐบาล

³⁹² Torrance, *The Crown*, 59-60.

บนเวทีทางการเมืองทุติยภูมิ มิฉะนั้น ย่อมถือว่ากระทำการขัดต่อรัฐธรรมนูญ (unconstitutional) และจะมีผลบั่นทอนสถานะของสถาบันพระมหากษัตริย์ ดังที่เห็นได้จากกรณีข่าวลือเรื่องความขัดแย้งระหว่าง มาร์กาเรต แทตเชอร์ กับสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 ช่วง ค.ศ. 1986 สืบเนื่องจากฝ่ายแรก ปฏิเสธที่จะคว่ำบาตรรัฐบาลแอฟริกาใต้ที่ยังยึดมั่นนโยบายแบ่งแยกสีผิว (apartheid) ขณะที่ฝ่ายหลังทรงเห็นคล้อยตามสมาชิกเครือจักรภพแห่งประชาชาติ ที่ต่อต้านรัฐบาลแอฟริกาใต้ เมื่อมีการรายงานข่าว ผู้คนจำนวนไม่น้อยมองท่าทีและ พฤติการณ์ของสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 ว่า ไม่เข้ากับสถานะ ภายใต้รัฐธรรมนูญ³⁹³ สรุปคือ พระมหากษัตริย์อาจแสดงความคิดเห็นต่อนายกรัฐมนตรีเป็นการส่วนตัวเกี่ยวกับแนวนโยบายต่างประเทศ ซึ่งอาจรวมถึง การใช้สิทธิส่งเสริม หรือสิทธิคัดค้าน ทว่าสุดท้ายแล้ว ไม่ว่านายกรัฐมนตรี ตลอดจนคณะรัฐมนตรีตัดสินใจอย่างไร พระมหากษัตริย์ไม่เพียงต้องละทิ้ง ทักษะและจุดยืนส่วนตัว แต่มีหน้าที่คอยช่วยรัฐบาลผลักดันนโยบาย แม้กระทั่งที่ขัดใจตนด้วย อย่างกรณีเรื่องงานเลี้ยงรับรองของรัฐ (State Banquet) ต่อให้เจ้าภาพคือพระมหากษัตริย์ การจัดงานเลี้ยงรับรองดังกล่าวเป็น การตัดสินใจของกระทรวงการต่างประเทศ เครือจักรภพ และการพัฒนา (Foreign, Commonwealth and Development Office) คือทางกระทรวง เป็นผู้เสนอแนะ (advise) ว่า จะจัดงานเลี้ยงรับรองให้อาคันตุกะรายใด แล้วพระมหากษัตริย์ดำเนินการตาม³⁹⁴

ต่อมายังส่วนที่ 2 มีพระราชเอกสิทธิ์เกี่ยวกับการต่างประเทศที่หลงเหลืออยู่ในปัจจุบันจำนวนหนึ่ง ได้แก่ การเข้าครองดินแดนใหม่ การทำสนธิสัญญา การประกาศสงคราม การสงบศึก การห้ามมิให้ชนต่างชาติเข้าประเทศ และการ

³⁹³ ดู Pimlott, *The Queen*, 503-515; Simon Heffer, “Queen Elizabeth II: For Country and Commonwealth,” accessed July 1, 2023, www.lowyinstitute.org/the-interpreter/queen-elizabeth-ii-country-commonwealth.

³⁹⁴ The Royal Household, “The Queen and Diplomacy,” accessed July 1, 2023, www.royal.uk/queen-and-diplomacy.

ออกหนังสือเดินทาง³⁹⁵ การดำเนินการเหล่านี้ไม่ได้มีกฎหมายลายลักษณ์อักษรที่ออกโดยรัฐสภารองรับอย่างครอบคลุมและทำให้ยังเป็นส่วนหนึ่งของพระราชเอกลิทธิ คือเป็นสิ่งที่กระทำไปในนามของพระประมุขและมีความเด็ดขาดในตัวเอง อย่างไรก็ตาม เหมือนกับพระราชเอกลิทธิประเภทอื่น บุคคลผู้ลงมือดำเนินการในความเป็นจริงนั้นหาใช่องค์พระมหากษัตริย์ ว่าเป็นรัฐบาลที่อยู่ภายใต้การกำกับตรวจสอบของรัฐสภาที่มาจากการเลือกตั้ง หากพิจารณากรณีตัวอย่างจากหนึ่งในพระราชเอกลิทธิด้านการต่างประเทศ ที่ถูกใช้บ่อยสุด คณะรัฐมนตรี โดยเฉพาะนายกรัฐมนตรีกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เป็นผู้รับผิดชอบการเจรจาต่อรองกับรัฐบาลประเทศอื่น ก่อนตัดสินใจว่าจะพาสหราชอาณาจักรเข้าร่วมเป็นภาคีในสนธิสัญญาหรือไม่ การเจรจาและการตัดสินใจมีความชอบทางกฎหมายเพราะรัฐบาลใช้พระราชเอกลิทธิดำเนินการแทนพระมหากษัตริย์ เท่ากับกระทำไปในนามของพระประมุขและจึงไม่อาจถูกท้าทายได้ อย่างมากที่สุดคือรัฐสภาอาจใช้สิทธิยับยั้งตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการปฏิรูปและการปกครองทางรัฐธรรมนูญ ค.ศ. 2010 เพื่อปฏิเสธการให้สัตยาบันแก่สนธิสัญญาที่รัฐบาลทำมา³⁹⁶ สำหรับพระราชเอกลิทธิด้านการต่างประเทศส่วนที่เหลือ ก็มีลักษณะคล้ายคลึงกัน คือรัฐบาลเป็นผู้ใช้แทนพระมหากษัตริย์และมีความสมบูรณ์ทางกฎหมาย ภายใต้เงื่อนไขที่อาจมีการกำกับโดยรัฐสภา หรือศาลยุติธรรมบ้างท้ายที่สุด จึงเท่ากับว่าพระมหากษัตริย์ทุกวันนี้ไม่มีอำนาจดำเนินนโยบายต่างประเทศในทางปฏิบัติเลย การใช้คำว่า “พระประมุข” เพื่ออ้างอำนาจกำหนดนโยบาย หรือกระทำการในทางระหว่างประเทศเป็นการสื่อถึงรัฐบาลเพียงเท่านั้น เหมือนที่ เอฟ. เอ. แมนน์ (F. A. Mann) ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายระหว่างประเทศที่มีชื่อเสียงสรุปคือ “การดำเนินกิจการต่างประเทศเป็นการกระทำ

³⁹⁵ Bartlett and Everett, *The Royal*, 9.

³⁹⁶ Ibid., 13-14.

ในทางบริหารของรัฐบาลที่ทั้งสมเด็จพระราชินีนาถและรัฐสภาไม่มีส่วนเกี่ยวข้องแต่อย่างใด รัฐบาลเป็นตัวแทนและผู้กำหนดนโยบายของรัฐ”³⁹⁷

11.3.6.5. การรับรองการดำรงอยู่ของสถานการณ์พิเศษ

การประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน ตลอดจนการออกมาตรการแก้ไขจัดการเป็นการดำเนินการที่มีกฎหมายกำกับควบคุมมาเนิ่นนานกว่าร้อยปีแล้ว จึงมิใช่สิ่งที่อยู่ภายใต้การอภิปรายประเพณีเป็นสำคัญอีกต่อไป ณ ปัจจุบัน กฎหมายหลักที่กำหนดและรองรับการดำเนินการทั้งหลายของทางการที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ฉุกเฉินก็คือ “พระราชบัญญัติเหตุการณ์ฉุกเฉินในทางพลเรือน ค.ศ. 2004” (Civil Contingencies Act 2004) ซึ่งมาแทนที่ “พระราชบัญญัติอำนาจฉุกเฉิน ค.ศ. 1920” (Emergency Powers Act 1920) ตอนที่เสนอร่างทางการเมืองว่า จำเป็นต้องมีพระราชบัญญัติเหตุการณ์ฉุกเฉินในทางพลเรือนเนื่องจากลักษณะภัยคุกคามและอันตรายที่อาจเกิดแก่สาธารณะได้แปรเปลี่ยนไปอย่างมากเมื่อเทียบกับเมื่อ 70 - 80 ปี ไม่ใช่แค่ส่วนที่เกี่ยวกับการก่อร้ายหรือภัยคุกคามรูปแบบอื่นที่เป็นฝีมือมนุษย์เพียงเท่านั้น ทว่ายังรวมถึงภัยธรรมชาติตั้งแต่อุทกภัย ไปจนถึงโรคระบาดในสัตว์ที่ส่งผลกระทบต่องานกว้างอย่างใดก็ได้ เมื่อพิจารณาอำนาจหน้าที่และบทบาทของพระมหากษัตริย์สหราชอาณาจักรในโครงสร้างการบริหารจัดการสถานการณ์พิเศษตามพระราชบัญญัติเหตุการณ์ฉุกเฉินในทางพลเรือน ค.ศ. 2004 กลับปรากฏว่าอำนาจหน้าที่และบทบาทดังกล่าวหาได้ผิดไปจากบทบัญญัติของพระราชบัญญัติอำนาจฉุกเฉิน ค.ศ. 1920 แต่อย่างใด กล่าวคือ พระมหากษัตริย์มีส่วนร่วมแค่ขั้นตอนแรกในการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน แลเป็นส่วนร่วมในแบบที่คอยให้การรับรองการตัดสินใจของรัฐบาล มากกว่าการร่วมพิจารณาว่าสถานการณ์ที่ดำรงอยู่เข้าข่าย “สถานการณ์ฉุกเฉิน” หรือไม่

³⁹⁷ แมนนเห็นพ้องกับแนวคำอธิบายที่ว่า รัฐบาลและสมาชิกอย่างรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศควรถือเป็นมิติหนึ่ง (aspect) หรือองค์ประกอบหนึ่ง (member) ของพระประมุข (the Crown) ดู Mann, *Foreign Affairs*, 2-3.

ตามพระราชบัญญัติเหตุการณ์ฉุกเฉินในทางพลเรือน ค.ศ. 2004 การริเริ่มออกระเบียบกฎเกณฑ์สำหรับสถานการณ์ฉุกเฉิน (emergency regulations) ซึ่งมีนัยเทียบเท่ากับการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน จะกระทำได้ 2 แบบด้วยกัน คือ แบบแรก ผ่านคำสั่งในคณะองคมนตรี (Order in Council) กับแบบที่ 2 ผ่านการสั่งการของสมาชิกคณะรัฐมนตรีที่มีสถานะ “รัฐมนตรีอาวุโส” (senior Minister) ตามกฎหมาย การอาศัยช่องทางแบบที่ 2 จะเป็นไปได้เฉพาะเมื่อมีเหตุที่ทำให้ไม่อาจใช้ช่องทางแบบที่ 1 ได้ทันการณ์เท่านั้น ด้วยเหตุนี้ช่องทางแบบแรกจึงถือเป็นช่องทางปกติ เหมือนกับกระบวนการออกคำสั่งในคณะองคมนตรีโดยทั่วไป รัฐบาลยื่นเรื่องเข้าที่ประชุมคณะองคมนตรี พระมหากษัตริย์ต้องมาร่วมประชุมดังกล่าวและให้การอนุมัติแก่การออกคำสั่งด้วยตนเอง หลังจากนั้น การดำเนินการก็เป็นเรื่องของรัฐบาลทั้งสิ้น โดยมีรัฐสภากำกับดูแล³⁹⁸ ท้ายที่สุด การประกาศและการบริหารจัดการสถานการณ์ฉุกเฉินจึงไม่ใช่พระราชเอกสิทธิ์ เนื่องจากการดำเนินการที่มีกฎหมายรองรับมานานแล้ว พระมหากษัตริย์ของสหราชอาณาจักรมีแค่เพียงบทบาทรับรองการดำรงอยู่ของสถานการณ์พิเศษอย่างเป็นทางการด้วยการออกคำสั่งในคณะองคมนตรี

11.3.7. อำนาจหน้าที่และข้อปฏิบัติในทางตุลาการ

มีคำกล่าวเก่าแก่ในสหราชอาณาจักรว่า พระมหากษัตริย์เป็น “บ่อเกิดแห่งความยุติธรรมทั้งปวง” (the fountain of all justice) วิลเลียม แบล็คสโตน นักกฎหมายคนสำคัญ ได้ให้คำอธิบายไว้ว่า นัยของวลี “บ่อเกิดแห่งความยุติธรรมทั้งปวง” ไม่ได้หมายถึงการที่พระมหากษัตริย์เป็นผู้สร้าง หรือตรากฎหมาย ทว่าเป็น “ผู้จัดสรร” (distributor) ความยุติธรรม ซึ่งถูกมอบโดยพระมหากษัตริย์ ไม่ใช่ในฐานะผู้ปกครองที่มีเมตตา แต่ในฐานะผู้รับใช้ส่วนรวมที่นำพาความยุติธรรม

³⁹⁸ ดู Legislation.gov.uk, “Civil Contingencies Act 2004,” accessed October 1, 2023, <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2004/36/section/20>. สมาชิกคณะรัฐมนตรีที่เป็นรัฐมนตรีอาวุโสมีอย่างน้อย 8 คน รวมถึงนายกรัฐมนตรี

ไปสู่บุคคลที่สมควรได้รับ สำหรับแบล็คสโตน พระมหากษัตริย์มีสถานะประดุจ “บ่อน้ำ” (reseverior) ที่ถ่ายทอดสิทธิและความเป็นธรรมทางกฎหมายไปยังปัจเจกบุคคลผ่านลำคลอง เพราะเป็นไปไม่ได้ที่พระมหากษัตริย์จะให้ความยุติธรรมแก่ปัจเจกบุคคลทุกคนด้วยตัวเองเพียงลำพัง จำเป็นต้องจัดตั้งศาลขึ้นมาเพื่อช่วยให้ทำหน้าที่จัดสรรความยุติธรรมได้ เมื่อเป็นเช่นนี้อำนาจตัดสินคดีความ (jurisdiction) ทั้งหมดของศาลจึงมาจากพระประมุข ไม่โดยตรงก็โดยอ้อม ทุกขั้นตอน ตั้งแต่การพิจารณาคดี การพิพากษาคดี และการบังคับคดี ล้วนเป็นไปในนามของพระประมุข หรือพูดอีกแบบคือ พระมหากษัตริย์ได้มอบหมายอำนาจตุลาการให้บรรดาผู้พิพากษารับผิดชอบแทนแบบเบ็ดเสร็จ³⁹⁹

เมื่อพิจารณาในทางประวัติศาสตร์ ทศนะที่มองพระมหากษัตริย์ว่าเป็นบ่อเกิดแห่งความยุติธรรมทั้งปวง สามารถสืบย้อนหารากฐานกลับไปได้ไกลถึงปลายศตวรรษที่ 1100 เป็นอย่างน้อย ระหว่างการยึดครองของพวกนอร์แมน กล่าวคือ พวกนอร์แมนจัดตั้ง “สภาที่ปรึกษาของพระมหากษัตริย์” (Curia Regis) ขึ้น โดยมีขุนนางตั้งแต่ระดับบารอน พร้อมด้วยผู้นำคริสตจักรร่วมเป็นสมาชิก ขณะที่ภารกิจส่วนหนึ่งของสภาแห่งนี้คือการอำนวยให้เกิดความยุติธรรมแก่ผู้คนในสังคม ตลอดจนการทำหน้าที่ตัดสินคดี หรือคล้ายกับเป็นศาลนั่นเอง โทมัส เมด็อกซ์ (Thomas Madox) นักประวัติศาสตร์ผู้เชี่ยวชาญเรื่องยุคกลาง บรรยายบทบาทด้านตุลาการของสภาที่ปรึกษา ดังนี้

“เราอาจถือว่า พระมหากษัตริย์เป็นองค์อธิปัตย์ หรือขุนนางที่ใหญ่โตที่สุด (chief Lord) แห่งอาณาจักรนี้ เช่นเดียวกับบ่อเกิดแห่งความยุติธรรมของพลกนิกร พระมหากษัตริย์ประทับอยู่ในพระราชวังของพระองค์ มีบารอนและขุนนางระดับสูง ... มาเข้าเฝ้าไพร่ (liege-man) ของอาณาจักรต่างนำข้อร้องเรียน หรือประเด็นของพวกเขามาเสนอต่อพระมหากษัตริย์ในฐานะผู้ชี้ขาด (arbitrator)

³⁹⁹ Blackstone, *Commentaries*, 267-268.

และผู้พิพากษา (judge) สูงสุด เพื่อให้มีการตัดสินในราชสำนักหรือพระราชวัง ซึ่งเป็นสถานที่แห่งการพิพากษาคดีชั้นเด็ดขาด ประเด็นของพวกเขาก็จะถูกรับฟังและได้รับการตัดสินโดยพระมหากษัตริย์เอง หรือไม่เช่นนั้น (ตามปกติ) ก็โดยหัวหน้าผู้พิพากษา (Chief Justicier) ของพระมหากษัตริย์ หรือโดยพระมหากษัตริย์ ร่วมกับบุคคลอื่นที่มีชื่อตำแหน่งว่า จัสติเซีย (Justiciae) หรือ จัสติเซอร์ (Justiciers)”⁴⁰⁰

อย่างไรก็ตาม ตลอดช่วงต้นยุคกลาง พระมหากษัตริย์ของอังกฤษจำต้องหมดเวลาส่วนใหญ่ไปกับการทำสงคราม หรือการกระชับอำนาจเหนือดินแดนในการปกครอง ด้วยเหตุนี้ เมื่อเวลาผ่านไปสักพักใหญ่ สภาที่ปรึกษาของพระมหากษัตริย์จึงรับเอางานด้านการพิจารณาและตัดสินข้อพิพาทไปดูแลเองหมด โดยไม่มีพระมหากษัตริย์เกี่ยวข้องด้วย เท่ากับว่าการอำนาจให้เกิดความยุติธรรมเป็นการดำเนินการของสภาที่ปรึกษาซึ่งทำหน้าที่ในนามของพระมหากษัตริย์ แทนที่จะเป็นการดำเนินการของพระมหากษัตริย์โดยตรง ต่อจากนี้ไป สภาที่ปรึกษาของพระมหากษัตริย์ก็มีพัฒนาการอย่างค่อยเป็นค่อยไป เพื่อตอบสนองต่อความจำเป็นที่เกิดจากภาระหน้าที่ด้านตุลาการ ก่อนตกผลึกเป็นศาลย่อยที่ดูแลข้อพิพาททางกฎหมายแต่ละลักษณะ⁴⁰¹

⁴⁰⁰ Alfred H. Marsh, *History of the Court of Chancery and of the Rise and Development of the Doctrines of Equity* (Toronto: Carswell & Co., 1890), 10.

⁴⁰¹ ดู Courts and Tribunals Judiciary, “The Lord Burnett of Maldon, Lord Chief Justice: What’s in a Name? The High Court and Its Divisions,” accessed July 15, 2023, www.judiciary.uk/wp-content/uploads/2019/11/20191114-FINAL-Plymouth-lecture-Nov2019-For-publication.pdf.

หลังจากที่สถาบันตุลาการได้ก่อรูปและเริ่มต้นลงหลักปักฐานช่วงศตวรรษที่ 11 - 14 การแบ่งแยกอำนาจระหว่างสถาบันดังกล่าวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ที่เคยเป็นเนื้อเดียวกับกระบวนการยุติธรรมมาตลอดก็เกิดขึ้นเมื่อมีคดีว่าด้วยพระบรมราชโองการปลาย ค.ศ. 1610 กล่าวคือ พระเจ้าเจมส์ที่ 1 ทรงเชื่อในหลักการเทวสิทธิราชย์และทรงออกพระบรมราชโองการมาเรียกเก็บภาษีบางประเภท โดยมีได้ปรึกษารัฐสภา ท้ายที่สุด มีการร้องเรียนก่อนที่เซอร์ เอ็ดเวิร์ด ค็อก หัวหน้าผู้พิพากษา จะตัดสินว่า พระองค์ทรงเป็นฝ่ายผิดคดีว่าด้วยพระบรมราชโองการมักถูกมองว่า เป็นการจำกัดอำนาจของพระมหากษัตริย์ไม่ให้ล่วงล้ำหน้าที่ความรับผิดชอบของรัฐบาล อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาอีกแง่หนึ่ง คดีนี้ยังสะท้อนความสามารถของศาลที่จะกำหนดขอบเขตของพระราชอำนาจด้วย ศาลมีใช้องค์กรที่เป็นส่วนหนึ่ง หรือขึ้นตรงต่อพระมหากษัตริย์ แต่มีอิสระและอำนาจที่จะชี้ขาดว่า พระมหากษัตริย์ทำอะไรได้และไม่ได้บ้าง นับจากจุดนี้ไป สถาบันตุลาการก็ยิ่งเพิ่มความเป็นอิสระจากสถาบันพระมหากษัตริย์มากขึ้นต่อเนื่อง ก่อนพัฒนาการจะกลายเป็นสิ่งถาวรหลังการปฏิวัติอันรุ่งโรจน์ เพราะรัฐสภายืนยันกันว่าสถานะบ่อเกิดแห่งความยุติธรรมนั้น เป็นเรื่องในเชิงหลักการและเชิงสัญลักษณ์เพียงเท่านั้น การตัดสินคดีความดำเนินไปในนามของพระมหากษัตริย์ แต่พระมหากษัตริย์ไม่ใช่ผู้ที่อำนวยความสะดวกด้วยตัวเอง อำนาจหน้าที่ตกเป็นของศาลโดยสมบูรณ์แล้ว ดังคำประกาศที่ฝ่ายผู้สนับสนุนรัฐสภาออกใน ค.ศ. 1642 เพื่อตอบโต้พระเจ้าชาร์ลส์ที่ 1 ความตอนหนึ่งว่า

“เป็นที่ยอมรับกันว่า พระมหากษัตริย์ก็คือบ่อเกิดแห่งความยุติธรรมและการคุ้มครอง แต่ถึงกระนั้น บรรดาการดำเนินการเพื่อให้เกิดความยุติธรรมและการคุ้มครองนั้น หาใช่สิ่งที่พระมหากษัตริย์ลงมือทำเอง หรือขึ้นอยู่กับความปรารถนาของพระมหากษัตริย์ หากเป็นเรื่องของทางราชสำนักและเสนาบดีของพระมหากษัตริย์ ซึ่งต้องทำหน้าที่ของตนดังกล่าว ต่อให้เผชิญการห้ามปรามโดย

พระมหากษัตริย์ก็ตาม และเนื่องด้วยเหตุนี้ ถ้าพวกเขามีคำพิพากษา
ต่อเจตนาและคำสั่งส่วนตัวของพระมหากษัตริย์ คำพิพากษาเช่นว่า
ก็ยังถือว่าเป็นคำพิพากษาของพระมหากษัตริย์”⁴⁰²

สำหรับปัจจุบัน พระมหากษัตริย์ของสหราชอาณาจักรก็ยังมีสถานะ
เป็นบ่อเกิดแห่งความยุติธรรม อย่างน้อยในเชิงสัญลักษณ์ โดยเบื้องต้นที่สุด
จะเห็นว่า การตั้งชื่อศาลทั้งหลายของสหราชอาณาจักรล้วนทำให้มีความเชื่อมโยง
ไปถึงสถาบันพระมหากษัตริย์ด้วยการใช้คำว่า “พระประมุข” (crown) ประกอบ
เช่น ศาลของพระประมุข (Crown Court) ศาลราชยุติธรรม (Royal Courts
of Justice) แผนกสังกัดพระมหากษัตริย์ของศาลสูง (King’s Bench Division
of the High Court) ฯลฯ มิพักพูดถึงบางหน่วยงานอื่นของรัฐที่เกี่ยวข้อง
กับกระบวนการยุติธรรม เช่น สำนักงานอัยการในพระประมุข (Crown
Prosecution Service) นอกเหนือจากนี้ เวลามีการดำเนินคดีอาญา คำที่ใช้เรียก
ทางการคือพระประมุข (crown) ซึ่งมีสถานะเป็นผู้ฟ้อง หรือฝ่ายโจทก์ ทำให้
ชื่อคดีอาญามักออกมาในแบบที่เขียนว่า เป็นคดี “ระหว่างพระมหากษัตริย์กับ
(จำเลย)” หรือ “R v ...” (“R” ย่อจาก “Rex” หรือ “Regina” อันหมายถึง
พระมหากษัตริย์และสมเด็จพระราชินีนาถตามลำดับ) โดยเวลาอ่านออกเสียง
จะพูดว่า “พระประมุขฟ้อง (จำเลย)” หรือ “the Crown against ...” นี่ถือเป็น
แบบแผนที่ใช้มายาวนานในสหราชอาณาจักร จะมีจุดแตกต่างก็เฉพาะ
ทางสกอตแลนด์ที่ใช้คำว่า “His Majesty” หรือ “Her Majesty” แทน “Rex”
หรือ “Regina”⁴⁰³

⁴⁰² University of Michigan Library, “A Declaration of the Lords and Commons in Parliament,
Concerning His Majesties Proclamation, Given at His Court at York, the 27 of May, 1642,”
accessed July 1, 2023, <https://quod.lib.umich.edu/e/eebo/A82644.0001.001/1:2?rgn=div1;view=fulltext>.

⁴⁰³ Torrance, The Crown, 47. ดูร่วม Catherine Barnard, “Monarchy and the Court,” accessed
July 10, 2023, <https://ukandeu.ac.uk/monarchy-and-the-courts>.

ส่วนเรื่องการแต่งตั้งผู้พิพากษา พระมหากษัตริย์เป็นผู้ดำเนินการแต่งตั้งผู้พิพากษาตามคำแนะนำของรัฐมนตรี หรือคณะกรรมการแต่งตั้งฝ่ายตุลาการ (Judicial Appointments Commission) หน่วยงานอิสระที่ก่อตั้งเมื่อ ค.ศ. 2006 หลังการแต่งตั้ง พระมหากษัตริย์ไม่มีอำนาจถอดผู้พิพากษาจากตำแหน่ง เว้นแต่ทั้งสภาสามัญชนและสภานิติบัญญัติต่างยื่นเรื่องร้องเรียน⁴⁰⁴ อาจสรุปว่า การแต่งตั้งและถอดถอนผู้พิพากษานี้เป็นอำนาจที่พระมหากษัตริย์ถือไว้ ทว่ามีผู้ใช้จริงในทางปฏิบัติ เพราะการแต่งตั้งถอดถอนเป็นสิ่งที่หน่วยงานอื่นตัดสินใจมาแล้ว พระมหากษัตริย์เพียงให้การรับรองอย่างเป็นทางการ⁴⁰⁵ ขณะเดียวกันตอนเริ่มต้นปฏิบัติหน้าที่ ผู้พิพากษาที่ได้รับแต่งตั้งต้องปฏิญาณตน 2 รอบ รอบแรกเป็นการสาบานความภักดี (oath of allegiance) ซึ่งปัจจุบันใช้ถ้อยคำว่า “ข้าพเจ้า ... สาบานต่อพระเจ้าผู้ทรงฤทธานุภาพว่า ข้าพเจ้าจะซื่อสัตย์และจงรักภักดีอย่างสุจริตแท้ต่อสมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 รัชทายาทและผู้สืบทอดของพระองค์ตามกฎหมาย” ส่วนรอบที่ 2 เป็นการสาบานตนทางตุลาการ (judicial oath) ที่มีเนื้อหา ดังนี้

“ข้าพเจ้า ... ขอสาบานตนต่อพระเจ้าผู้ทรงฤทธานุภาพว่า ข้าพเจ้าจะรับใช้สมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 องค์อธิปัตย์ของข้าพเจ้า อย่างดีและโดยสุจริตในตำแหน่ง ... และข้าพเจ้าจะทำสิ่งที่ถูกต้องต่อผู้คนทุกหมู่เหล่าตามกฎหมายและขนบธรรมเนียมของอาณานิคมนี้โดยไร้ความกลัว หรือความโปรดปราน ความหลงใหล หรือความชิงชัง”⁴⁰⁶

⁴⁰⁴ Ibid.

⁴⁰⁵ สำหรับรายละเอียดการแต่งตั้งผู้พิพากษาแบบภาพรวม ดู Court and Tribunals Judiciary, “Judicial appointments,” accessed June 10, 2023, www.judiciary.uk/about-the-judiciary/our-justice-system/jud-acc-ind/jud-appts.

⁴⁰⁶ Court and Tribunals Judiciary, “Oaths,” accessed June 10, 2023, www.judiciary.uk/about-the-judiciary/our-justice-system/oaths.

สุดท้าย ควบคู่กับการเป็นบ่อเกิดแห่งความยุติธรรมในเชิงสัญลักษณ์ พระมหากษัตริย์ยังทรงไว้ซึ่งพระราชเอกสิทธิ์ในการพระราชทานอภัยโทษ (royal prerogative of mercy) เดิมทีพระราชเอกสิทธิ์นี้เน้นไปที่การงดเว้นโทษประหารชีวิตแล้วปรับเป็นโทษที่รุนแรงน้อยกว่าแทน ต่อมาในปัจจุบัน พระราชเอกสิทธิ์ในการพระราชทานอภัยโทษก็ยังดำรงอยู่ โดยพระมหากษัตริย์อาจเปลี่ยนแปลงรายละเอียดของโทษทางอาญาที่บุคคลหนึ่งถูกศาลพิพากษาให้ต้องรับ อย่างไรก็ดี เช่นเดียวกับพระราชเอกสิทธิ์ทั่วไป การริเริ่มดำเนินการต้องมีคำแนะนำอย่างเป็นทางการจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม หรือหากเป็นคดีที่เกี่ยวข้องกับทหาร ก็ต้องมีคำแนะนำจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม เท่ากับว่าการใช้พระราชเอกสิทธิ์ในการพระราชทานอภัยโทษ ไม่ใช่การตัดสินใจของพระมหากษัตริย์อีกเช่นกัน ส่วนรูปแบบการพระราชทานอภัยโทษทุกวันนี้ สามารถแบ่งการพระราชทานอภัยโทษออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ การปลดปล่อยบทลงโทษทั้งหมด ตลอดจนผลที่ตามมาจากคำพิพากษา (free pardon) กับการกำหนดเงื่อนไขให้มีการลดบทโทษลงมา (conditional pardon) ซึ่งจำกัดการใช้เฉพาะเพื่อลดโทษประหารชีวิตเหลือจำคุกตลอดชีวิต⁴⁰⁷

11.3.8. ความคุ้มครองทางกฎหมาย

แม้ปกครองด้วยระบอบราชาธิปไตยมาอย่างยาวนาน สหราชอาณาจักรในปัจจุบันไม่มีข้อบังคับที่กำหนดให้การหมิ่นพระบรมเดชานุภาพเป็นความผิดทางอาญา (lese-majesty) อันที่จริง ระบบกฎหมายของประเทศมิได้ยอมรับแนวคิดเรื่องการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ ซึ่งมีที่มาจากอาณาจักรโรมันอย่างจริงจังด้วยซ้ำ แม้กระทั่งในยุคกลาง สาเหตุหลักเพราะการเกิดขึ้นของเม็กนาชาร์ต และการผนึกกำลังกันของพวกบารอนในการขัดขวางไม่ให้พระมหากษัตริย์

⁴⁰⁷ ดู David Malone, “The Royal Prerogative of Mercy,” accessed July 15, 2023, www.lawgazette.co.uk/practice-points/the-royal-prerogative-of-mercy/5052062.article.

มีสิทธิขาดถึงขั้นทำให้บ้านเมืองตกอยู่ภายใต้หลักเทวสิทธิราชย์ ตรงข้ามกับฝรั่งเศส พระมหากษัตริย์ของอังกฤษและสหราชอาณาจักรในเวลาต่อมาไม่ได้รับการปกป้องจากกฎหมายหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ⁴⁰⁸ สิ่งทีโกลัศเคียงที่สุดน่าจะเป็น “พระราชบัญญัติความผิดร้ายแรงทางอาญาโทษฐานกบฏ ค.ศ. 1848” (Treason Felony Act 1848) มาตรา 3 ของกฎหมายที่มีอายุมากกว่า 170 ปีฉบับนี้กำหนดให้ความพยายามล้มล้างราชบัลลังก์ แม้แต่ที่ยังอยู่เพียงในขั้นตอนขบคิด เป็นความผิดที่มีโทษจำคุกตลอดชีวิตหรือน้อยกว่า เช่นเดียวกับการทำสงครามกับพระมหากษัตริย์และการร่วมกับต่างชาติรุกรานประเทศ⁴⁰⁹ เท่ากับว่าในทางกฎหมาย ทางกรมสามารถลงโทษผู้เคลื่อนไหวหรือมีเจตนาเปลี่ยนประเทศจากระบอบราชาธิปไตยไปสู่ระบอบอื่น โดยครั้งสุดท้ายที่มีการใช้กฎหมายนี้เอาผิดคนคือเมื่อ ค.ศ. 1879 นับแต่นั้นมาก็ไม่มีการบังคับใช้อีก จนดูเหมือนว่าเป็นกฎหมายที่ล้นสภาพแล้ว (dead letter) อย่างไรก็ตาม กลาง ค.ศ. 2003 “เดอะการ์เดียน” หนังสือพิมพ์ที่มีจุดยืนค่อนข้างซ้าย ยื่นเรื่องให้ศาลตัดสินว่า มาตรา 3 ของพระราชบัญญัติความผิดร้ายแรงทางอาญาโทษฐานกบฏ มีผลครอบคลุมเฉพาะการเคลื่อนไหวที่ใช้ความรุนแรงเท่านั้น ไม่รวมถึงการรณรงค์เลิกระบอบราชาธิปไตยโดยสันติ เพื่อให้เป็นไปตาม “พระราชบัญญัติสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1998” (Human Rights Act 1998) ผลปรากฏว่า ศาลปฏิเสธที่จะดำเนินการเนื่องจากยังไม่มีคดีเกิดขึ้นจริง ท้ายที่สุด ทางหนังสือพิมพ์ยื่นอุทธรณ์และได้ผลดังเดิม แต่มีการระบุในคำตัดสินว่า มาตรา 3 เป็น “เศษซาก (relic) ของยุคที่ผ่านไปแล้ว และไม่เข้ากับธรรมชาติของระบบกฎหมายสมัยใหม่ที่พวกเรามี”

⁴⁰⁸ ระบบกฎหมายโรมันมีอิทธิพลจำกัด แต่มิได้ถูกปฏิเสธโดยสิ้นเชิง ดู J. G. Bellamy, *The Law of Treason in England in the Later Middle Ages* (Cambridge: Cambridge University Press, 2004), 11-14.

⁴⁰⁹ เดิมที มีการเนรเทศออกนอกประเทศเป็นส่วนหนึ่งของบทลงโทษด้วย แต่ได้ถูกยกเลิกในภายหลัง ดู Legislation.gov.uk, “Treason Felony Act 1848,” accessed July 14, 2023, www.legislation.gov.uk/ukpga/Vict/11-12/12/section/3.

ล่าสุด สิ้น ค.ศ. 2009 หลังการให้ข้อมูลพลาด กระทรวงยุติธรรมออกมาแถลงว่า มาตรา 3 ยังมิได้ถูกยกเลิก⁴¹⁰ แต่ถึงกระนั้นก็ไม่ได้มีการบังคับใช้เลย ตราบจนปัจจุบัน และการเคลื่อนไหวสนับสนุนการปกครองระบอบสาธารณรัฐ ก็กลายเป็นสิ่งปกติที่กระทำได้ในประเทศอย่างเปิดเผย ไม่เว้นแม้ช่วงที่มีพระราชพิธีสำคัญ ตราบใดที่ไม่ละเมิดเงื่อนไขความสงบเรียบร้อยและการไม่ใช้ความรุนแรง⁴¹¹ ไม่แตกต่างกับการวิจารณ์หรือการล้อเลียนองค์พระมหากษัตริย์ ตลอดจนเชื้อพระวงศ์⁴¹²

ส่วนเรื่องการฟ้องร้องพระมหากษัตริย์ มีหลักการที่เรียกว่า “ความคุ้มครองสำหรับพระประมุข” (Crown Immunity) ทำให้เป็นไปไม่ได้ในสหราชอาณาจักรที่พระมหากษัตริย์จะถูกฟ้องร้องดำเนินคดีต่อศาล ไม่ว่าในฐานะตัวบุคคลหรือในฐานะพระประมุข และไม่ว่าในคดีอาญา หรือในคดีแพ่ง⁴¹³ ตามที่ เฮซ. ดับเบิลยู. อาร์. เวด และ ซี. เอฟ. พอร์ไซท์ อภิปรายระบบกฎหมายยอมรับทฤษฎีที่ว่า พระมหากษัตริย์อยู่ใต้กฎหมาย และเมื่อเป็นเช่นนี้ย่อมมีโอกาสฝ่าฝืนกฎหมายได้ แต่ทฤษฎีนี้ต้องประสบปัญหาในที่สุดเนื่องจากไม่มีบุคคลใดที่สามารถบังคับใช้กฎหมายกับพระมหากษัตริย์ กล่าวคือ พระมหากษัตริย์ไม่อาจถูกฟ้องร้องในศาลของตนเอง พระมหากษัตริย์เป็นโจทก์ที่ฟ้องผู้อื่นได้ ทว่ามิอาจตกเป็นจำเลย นอกจากนี้ ยังไม่มีทางออกหมาย (writ) หรือคำสั่งไปยัง

⁴¹⁰ ดู The Guardian, “Calling for Abolition of Monarchy is Still Illegal, UK Justice Ministry” accessed July 15, 2023, www.theguardian.com/uk-news/2013/dec/13/calling-abolition-monarchy-illegal-uk-justice-ministry.

⁴¹¹ เท่าที่ปรากฏ ตำรวจจับผู้ประท้วงใกล้บริเวณพระราชพิธี หรือระหว่างการเสด็จเยือนบางสถานที่ เฉพาะเมื่อเข้าข่ายฝ่าฝืน “พระราชบัญญัติความสงบเรียบร้อยสาธารณะ ค.ศ. 1986” (Public Order Act 1986) อย่างการใช้เครื่องขยายเสียง การก่อความปั่นป่วน หรือการขัดขวางการประกอบพระราชพิธี อย่างไรก็ตาม มีคนตำหนิการจับกุมว่า ละเมิดเสรีภาพในการแสดงออก

⁴¹² การดูล้อเลียนสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 หรือสมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 สามารถพบได้ตามหนังสือพิมพ์รายวันทั่วไป เหมือนกับบทความที่วิจารณ์ หรือโจมตีพระมหากษัตริย์ ทั้งในมิติตัวบุคคล และมีมติสถาบันการเมือง

⁴¹³ Torrance, *The Crown*, 22, 45.

พระมหากษัตริย์ด้วย อย่างไรก็ตาม การฟ้องร้องพระมหากษัตริย์คงแทบไม่มีความจำเป็น อย่างน้อยในฐานะพระประมุข เพราะมีอีกหลักการหนึ่งประกอบ นั่นคือ “พระมหากษัตริย์ไม่อาจกระทำผิด” (the king can do no wrong) หลักการนี้ไม่ได้หมายความว่า พระมหากษัตริย์อยู่เหนือกฎหมายและทำอะไรก็ได้ตามใจ แต่แปลว่า พระมหากษัตริย์ไม่มีอำนาจทางกฎหมายที่จะกระทำการดำรงอยู่ของพระมหากษัตริย์ในฐานะพระประมุขมีกฎหมายรองรับ และทุกอย่างย่อมเป็นไปตามกรอบกฎหมาย⁴¹⁴ สำหรับการฟ้องร้องตัวบุคคล แม้มีโอกาสที่พระมหากษัตริย์ในฐานะตัวบุคคลจะกระทำผิดกฎหมาย ยกตัวอย่าง พระมหากษัตริย์อาจผิดสัญญาทางธุรกิจ หรืออาจหมิ่นประมาทบุคคลอื่น แต่ถึงที่สุดแล้ว การฟ้องร้องก็เป็นเรื่องที่ไม่อาจเกิดขึ้น⁴¹⁵ ขอบเขตความคุ้มครองสำหรับพระประมุขแผ่มาครอบคลุมพระมหากษัตริย์ในฐานะตัวบุคคล ไม่กล่าวถึงข้อเท็จจริงที่ว่า ตามการสำรวจของหนังสือพิมพ์ “เดอะการ์เดียน” มีกฎหมายกว่า 160 ฉบับที่มีบทบัญญัติยกเว้นการบังคับใช้กับพระมหากษัตริย์ไล่ตั้งแต่กฎหมายต่อต้านการเลือกปฏิบัติ ไปจนถึงกฎหมายควบคุมการจับสัตว์น้ำ⁴¹⁶

11.3.9. บรรทัดฐานที่วางไว้โดยคำพิพากษา

เมื่อพิจารณาประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของสหราชอาณาจักรถือเป็นผลผลิตของปฏิสัมพันธ์และการต่อกรกันระหว่างสถาบันพระมหากษัตริย์กับรัฐสภา โดยเฉพาะสภาล่างที่ยึดโยงกับประชาชนทั่วไปเป็นสำคัญ การจำกัดพระราชอำนาจมักเกิดขึ้นจากความพยายามของฝ่ายหลังที่จะถ่วงดุล ตรวจสอบ ตลอดจนปกป้องตัวเองจากการคุกคามของฝ่ายแรก ส่วนสถาบันตุลาการ หรือศาล คงต้องยอมรับว่า ศาลไม่ได้แสดงบทบาทนำ

⁴¹⁴ Wade and Forsyth, *Administrative*, 799-800.

⁴¹⁵ *Ibid.*, 800.

⁴¹⁶ The Guardian, “Revealed: Queen’s Sweeping Immunity From More Than 160 Laws,” accessed July 10, 2023, www.theguardian.com/uk-news/2022/jul/14/queen-immunity-british-laws-private-property.

อย่างโดดเด่นในแง่การจำกัดพระราชอำนาจ อันที่จริงแม้เป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี สถานะและอำนาจหน้าที่ของสถาบันพระมหากษัตริย์ในปัจจุบันกลับถูกกำหนดโดยคำพิพากษาของศาลน้อยมาก และการเปลี่ยนแปลงตลอดหลายทศวรรษที่ผ่านมาก็ล้วนเกิดขึ้นผ่านการตรากฎหมายลายลักษณ์อักษรโดยรัฐสภาแทบทั้งสิ้น ส่วนสำคัญน่าจะเนื่องจากหลักการอำนาจอธิปไตยของรัฐสภาที่ยกให้กฎหมายลายลักษณ์อักษรมีศักดิ์สูงสุด⁴¹⁷ แต่ถึงอย่างไร วิชาศาลของสหราชอาณาจักรนั้นได้รับบาทโดยสิ้นเชิงในพัฒนาการที่นำมาซึ่งระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญที่เป็นอยู่ทุกวันนี้ เพราะมีคำพิพากษาจำนวนหนึ่งที่วางบรรทัดฐานกำกับสถานะและอำนาจหน้าที่ของสถาบันพระมหากษัตริย์ไว้

เริ่มต้นจากคดีว่าด้วยพระบรมราชโองการ ปลายทศวรรษ 1600 อันเป็นยุคสมัยของราชวงศ์สจวร์ตที่ยังคงยึดมั่นหลักการเทวสิทธิราชย์ พระเจ้าเจมส์ที่ 1 ทรงออกพระบรมราชโองการ 2 ฉบับ ฉบับแรกห้ามมิให้ผู้ใดก่อสร้างอาคารเพิ่มเติมในกรุงลอนดอน ส่วนอีกฉบับห้ามการนำเข้าข้าวสาลีมาผลิตเป็นแป้ง หากว่าตามเหตุผลเชิงนโยบาย พระบรมราชโองการทั้ง 2 ฉบับต่างมีความจำเป็น กล่าวคือ กรุงลอนดอนขณะนั้นกำลังตกอยู่ในสภาพที่เสื่อมโทรม ผู้คนต้องพบกับความแออัด ความเสี่ยงที่จะเกิดอัคคีภัย และปัญหาสุขอนามัย มาตราการห้ามการก่อสร้างอาคารกลายเป็นทางออกที่ยากจะหลีกเลี่ยง ขณะเดียวกันราคาอาหารยังพุ่งขึ้นสูง จนสมควรต้องกำกับควบคุมการบริโภคข้าวสาลีในประเทศ อย่างไรก็ตาม สมาชิกสภาสามัญชนบางส่วนคัดค้านการกระทำของพระเจ้าเจมส์ที่ 1 ด้วยเหตุผลว่า พระองค์ทรงไม่มีอำนาจออกพระบรมราชโองการดังกล่าว ต้องให้รัฐสภาเป็นผู้ดำเนินการ นำไปสู่การยื่นเรื่องร้องเรียนจนสุดท้ายต้องให้ศาลตัดสิน โดยมี เซอร์ เอ็ดเวิร์ด ค็อก ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้าผู้พิพากษา ผลปรากฏว่า ค็อก ตลอดจนผู้พิพากษาบางราย ไม่เห็นด้วยกับการที่พระมหากษัตริย์เปลี่ยนการกระทำที่เคยชอบด้วยกฎหมายให้กลายเป็นสิ่งที่ขัดต่อกฎหมายด้วยการ

⁴¹⁷ Leyland, *The Constitution*, 88; Bradley and Ewing, *Constitutional*, 255.

ออกพระบรมราชโองการที่ไม่ผ่านความเห็นชอบของรัฐสภา⁴¹⁸ ตามคำตัดสินการบัญญัติกฎหมายเป็นสิ่งที่ต้องอาศัยการระดมความคิดและการอภิปรายของคนหลายคน ไม่ใช่การตัดสินใจของบุคคลใดเพียงลำพัง เพราะฉะนั้นอย่างน้อยโดยหลักการ คำพิพากษาของศาลในกรณีนี้จึงเท่ากับตั้งอำนาจนิติบัญญัติออกจากสถาบันพระมหากษัตริย์และนำไปไว้กับรัฐสภา แม้ยังคงเป็นผู้ประกาศใช้กฎหมาย พระมหากษัตริย์ไม่มีอำนาจบัญญัติกฎหมายตามอำเภอใจ ท้ายที่สุดคำพิพากษาในคดีว่าด้วยพระบรมราชโองการเมื่อ ค.ศ. 1610 นี้ถือเป็นพัฒนาการส่วนหนึ่งที่ปูทางสู่อวสานของระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ และวางหลักที่ยังคงยึดถือเรื่อยมาจวบจนปัจจุบัน นั่นคือ พระมหากษัตริย์ไม่มีอำนาจตรากฎหมายโดยขาดความเห็นชอบของรัฐสภา พระราชเอกสิทธิ์ไม่รวมอำนาจนิติบัญญัติ⁴¹⁹

หลังการปฏิวัติอันรุ่งโรจน์เมื่อ ค.ศ. 1688 รัฐสภาจะสามารถสถาปนาความเป็นใหญ่ได้สำเร็จและทำให้อำนาจนิติบัญญัติเป็นของตนโดยเด็ดขาด ในแง่นี้ บรรพตฐานที่คิดว่าด้วยพระบรมราชโองการได้วางไว้จึงไม่ใช่สิ่งที่มีความสำคัญนักในแง่บทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์และความสัมพันธ์ที่มีกับรัฐสภา ยิ่งพอมายหลังรัชสมัยของสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรีย ซึ่งเป็นที่ลงหลักปักฐานว่า อำนาจบริหารได้ถูกถ่ายโอนไปอยู่ในมือของรัฐบาลโดยสมบูรณ์แล้ว เป้าหมายการบังคับใช้บรรพตฐานจากคดีว่าด้วยพระบรมราชโองการกลับเปลี่ยนสู่ฝ่ายบริหารแทน คือในเมื่อรัฐบาลเป็นผู้ใช้พระราชเอกสิทธิ์ส่วนใหญ่

⁴¹⁸ อันที่จริง คำตัดสินมีสถานะเหมือนคำแนะนำเท่านั้น ไม่มีผลผูกมัดพระมหากษัตริย์ ทำให้มันักวิชาการกังขาถึงความสำคัญทางกฎหมายของคดีนี้ ดู Esther S. Cope, "Sir Edward Coke and Proclamations, 1610," *The American Journal of Legal History* 15, no. 3 (July 1971): 220-221.

⁴¹⁹ ดู British and Irish Legal Information Institute, "Proclamations, Case of [1610] EWHC KB J22," accessed October 9, 2023, www.bailii.org/ew/cases/EWHC/KB/1610/J22.html; Lord Reed of Allermuir, "Time Present and Time Past: Legal Development and Legal Tradition in the Common Law," accessed October 9, 2023, www.supremecourt.uk/docs/time-present-and-time-past-lord-reed-lecture.pdf.

แทนพระมหากษัตริย์ บรรทัดฐานดังกล่าวกลายเป็นกรอบควบคุมมิให้รัฐบาลใช้อำนาจจรรยาบรรณเข้ามายังขอบเขตที่ถือเป็นอำนาจนิติบัญญัติ หรือพูดอีกแบบว่ารัฐบาลได้มาซึ่งพระราชเอกสิทธิ์ พร้อมด้วยบรรทัดฐานตามคดียาด้วย พระบรมราชโองการที่กำกับการใช้พระราชเอกสิทธิ์นั้น ดังจะเห็นว่า ในกรณีล่าสุดเมื่อ ค.ศ. 2019 คำพิพากษาศาลสูงสุดที่ตัดสินให้รัฐบาลเป็นฝ่ายผิดจากการก้าวล้ำอำนาจนิติบัญญัติในการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับการนำพาสหราชอาณาจักรออกจากสหภาพยุโรปมีการอ้างถึงคำพิพากษาในคดียาด้วยพระบรมราชโองการด้วย⁴²⁰

สืบเนื่องจากการนำพาสหราชอาณาจักรออกจากสหภาพยุโรปนี้เอง ได้มีการวางบรรทัดฐานใหม่ด้วยคำพิพากษาของศาลที่กระทบต่อพระราชเอกสิทธิ์ของพระมหากษัตริย์โดยตรง ถือเป็นพัฒนาการสำคัญที่เกิดจากฝ่ายตุลาการซึ่งพบได้ไม่บ่อยนัก กล่าวคือ เมื่อเดือนมิถุนายน ค.ศ. 2016 มีการจัดประชุมติว่าด้วยการเป็นสมาชิกสหภาพยุโรปของสหราชอาณาจักร และปรากฏว่าผู้มาใช้สิทธิส่วนใหญ่ปรารถนาให้ประเทศถอนตัวออกจากสหภาพยุโรป นำไปสู่การดำเนินการตามผลการลงประชามติของรัฐบาล อย่างไรก็ดี ประเด็นการแยกตัวจากสหภาพยุโรปเป็นเรื่องสุดแสนละเอียดอ่อนและทำให้รัฐบาลซึ่งมีการเปลี่ยนตัวผู้นำถึง 3 รอบภายในเวลาแค่ 3 ปีเศษ ต้องประสพความยุ่งยากไม่หยุดหย่อน โดยเฉพาะในสภาสามัญชน สุดท้ายเมื่อใกล้ถึงกำหนดที่สหราชอาณาจักรต้องพ้นจากสหภาพยุโรปในวันที่ 31 ตุลาคม 2019 รัฐบาลที่มี บอริส จอห์นสัน เป็นนายกรัฐมนตรี กลับตัดสินใจถวายคำแนะนำให้สมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 ทรงสั่งพักการประชุมสภาเป็นเวลาราว 5 สัปดาห์ถึงวันที่ 14 ตุลาคม ค.ศ. 2019 เท่ากับว่าพอได้ประชุมอีกครั้งสภาสามัญชนจะมีเวลาเพียง 17 วันในการอภิปรายข้อตกลงที่รัฐบาลทำกับทางสหภาพยุโรปด้วยเหตุนี้ หลายคน ยิ่งที่เป็นนักการเมืองฝ่ายค้าน จึงตำหนิว่าการสั่งปิดสภาแท้ที่จริงเป็นความพยายามของรัฐบาลในการขัดขวางไม่ให้ฝ่ายนิติบัญญัติ

⁴²⁰ Supreme Court, “R (on the application of Miller) (Appellant).”

ตรวจสอบข้อตกลงดังกล่าวอย่างเต็มที่ ก่อนมีกรณีศาลว่าการพักการประชุมสภานั้นมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ และในวันที่ 24 กันยายน ศาลสูงสุดก็พิพากษาว่าการถวายนำให้ประชุมแห่งรัฐสั่งพักการประชุมสภาเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย ถือเป็นโมฆะ ส่งผลให้สภาสามัญชนกลับมาประชุมกันวันรุ่งขึ้น⁴²¹

เมื่อพิจารณารายละเอียดของคำพิพากษา ศาลสูงสุดได้วางบรรทัดฐานใหม่อย่างน้อย 2 ประการด้วยกัน ได้แก่ ประการแรก ศาลมีอำนาจตรวจสอบการใช้พระราชเอกสิทธิ์ว่าชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ดังที่มีการยืนยันในคำพิพากษาว่า “ศาลมีความรับผิดชอบที่จะต้องคำจูนบรรดาคุณค่าและหลักการแห่งรัฐธรรมนูญของพวกเราและทำให้สิ่งเหล่านี้มีผลบังคับใช้ เป็นความรับผิดชอบของศาลเป็นการเฉพาะที่จะกำหนดข้อจำกัดทางกฎหมายของอำนาจที่กลไกการปกครองแต่ละแขนงได้รับไป และคอยตัดสินว่าการใช้อำนาจใดที่ได้ละเมิดข้อจำกัดเช่นว่า” ส่วนประการที่ 2 การใช้พระราชเอกสิทธิ์ต้องไม่ขัดหลักการอำนาจอธิปไตยของรัฐสภาและหลักการความรับผิดชอบต่อรัฐสภา (parliamentary accountability) โดยในกรณีที่เกิดขึ้น ศาลสูงสุดมองว่าคำแนะนำที่รัฐบาลถวายประชุมแห่งรัฐส่งผลก่อหวดหรือขัดขวางไม่ให้รัฐสภาสามารถกำกับดูแลรัฐบาลตามที่ควรจะเป็นเท่ากับละเมิดหลักการพื้นฐานทางรัฐธรรมนูญ และย่อมมิชอบด้วยกฎหมาย⁴²² บรรทัดฐานใหม่ที่ศาลสูงสุดวางมีขอบเขตครอบคลุมพระราชเอกสิทธิ์อื่นด้วย ไม่ใช่เฉพาะเรื่องการพักการประชุมสภา จากนั้นไปการถวายนำให้พระประชุมแห่งรัฐใช้พระราชเอกสิทธิ์จึงอาจพบกับการทบทวนทางตุลาการ (judicial review) และกลายเป็นโมฆะ นอกเหนือจากนี้ที่สำคัญ แม้ศาลสูงสุดไม่ได้ระบุอะไรชัดเจน มีการตั้งข้อสังเกตว่า พระมหากษัตริย์อาจมีสิทธิพิเศษที่จะใช้พระราชเอกสิทธิ์ตามคำแนะนำจากรัฐบาล หากเชื่อว่าคำแนะนำที่ได้

⁴²¹ ดู Cowie and Cygan, “The Prorogation;” Fergal Davis, “Decision of the Supreme Court on the Prorogation of Parliament,” accessed October 9, 2023, <https://commonslibrary.parliament.uk/decision-of-the-supreme-court-on-the-prorogation-of-parliament>.

⁴²² Supreme Court, “R (on the application of Miller) (Appellant).”

ขาดความเหมาะสม หรือขัดต่อกฎหมาย⁴²³ บรรทัดฐานมีผลรับรองบทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์เช่นนี้หรือไม่ เป็นประเด็นที่ต้องรอความชัดเจนที่จะตามมาเมื่อเกิดกรณีในโลกความเป็นจริงต่อไป

11.4. สถานะและบทบาทตามจารีตประเพณี

ดังที่ได้อธิบายไปอย่างละเอียด สหราชอาณาจักรใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี ส่งผลให้มีการทับซ้อนกันระหว่างกฎหมายรัฐธรรมนูญกับจารีตประเพณีหลายส่วน กล่าวคือ เจาะใจส่วนใหญ่ที่วางกรอบกำกับบทบาทและกิจกรรมของสถาบันพระมหากษัตริย์มีได้มาจากกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษร โดยเฉพาะรัฐธรรมนูญ เปรียบเช่นประเทศอื่นในปัจจุบันที่มีระบอบการปกครองลักษณะใกล้เคียงกัน หากดำรงอยู่ในรูปของจารีตประเพณีที่มักก่อรูปขึ้นมาจากพัฒนาการนับร้อยปีและเป็นที่รับรู้กันในสังคม แต่ก็ไม่มีการเอามาบัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษร ส่วนการจัดทำเป็นประมวลกฎหมาย (codification) ยังไม่ต้องพูดถึง ตัวอย่างเช่น เวลาที่จะมีการยุบสภา การดำเนินการ รวมถึงกระบวนการขั้นตอนส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพระมหากษัตริย์ ล้วนเป็นไปตามธรรมเนียมทางรัฐธรรมนูญ แทบไม่มีกฎหมายหรือข้อบังคับเป็นลายลักษณ์อักษรรองรับ กรอบใหญ่ที่กำกับควบคุมการดำเนินการมาจากแบบอย่างที่เคยเกิดขึ้นมาก่อน (precedents) เป็นหลัก หรือแม้แต่กรณีที่ไม่เคยมีแบบอย่างในอดีต เช่นกรณีที่พระมหากษัตริย์ไม่ยอมสั่งพักการประชุมสภาตามคำแนะนำของรัฐบาล การจะตัดสินว่าพระมหากษัตริย์สามารถกระทำเช่นนั้นได้หรือไม่ เพียงใด ภายใต้อำนาจแบบไหนบ้าง ก็เป็นประเด็นให้ถกเถียงกัน ถ้าเกิดจริง ไม่มีกฎหมายกำหนดแนวทางไว้ล่วงหน้า เมื่อเป็นเช่นนี้ กฎหมายรัฐธรรมนูญจึงทับซ้อนกับจารีตประเพณี และทำให้เหลือสถานะกับบทบาทตามจารีตประเพณีของสถาบันพระมหากษัตริย์

⁴²³ Allegra Stratton, “How the Supreme Court Ruling Sets a New Precedent for UK Democracy,” accessed October 21, 2023, www.itv.com/news/2019-09-24/how-the-supreme-court-ruling-sets-a-new-precedent-for-uk-democracy.

อีกไม่ก็ส่วนเท่านั้นที่ยังไม่ได้รับการกล่าวถึง ณ ที่นี้ ที่สำคัญ ได้แก่ การเป็นบ่อกำเนิดแห่งเกียรติยศทางสังคม การเป็นประมุขของคริสตจักรแห่งอังกฤษ และการเป็นประมุขของเครือจักรภพแห่งประชาชาติ

11.4.1. การเป็นบ่อกำเนิดแห่งเกียรติยศทางสังคม

ตามที่มีการใช้คำกันค่อนข้างกว้างขวาง สถาบันพระมหากษัตริย์มีสถานะเสมือน “บ่อกำเนิดแห่งเกียรติยศ” (fountain of honour) หมายความว่า พระมหากษัตริย์เป็นผู้เดียวที่มีสิทธิมอบเกียรติยศในรูปของเครื่องราชอิสริยาภรณ์และเหรียญตราให้แก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง⁴²⁴ เพื่อรับรองอย่างเปิดเผยและเป็นทางการว่า บุคคลผู้นั้นมีคุณสมบัติหรือวีรกรรมที่ควรค่าแก่การยกย่อง ประวัติศาสตร์การมอบเครื่องราชอิสริยาภรณ์และเหรียญตราโดยพระมหากษัตริย์ของสหราชอาณาจักรมีความเป็นมายาวนานกว่า 900 ปี แต่ถ้าเจาะจงเฉพาะสมัยใหม่ เครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่มอบกันมากและกว้างขวางจวบจนปัจจุบันจะเป็น “ตระกูลจักรวรรดิบริติช” (Order of the British Empire) อันประกอบไปด้วย 5 ชั้น ได้แก่ ชั้น “จีบีอี” (GBE) ชั้น “เคบีอี” (KBE) หรือ “ดีบีอี” (DBE) ชั้น “ซีบีอี” (CBE) ชั้น “โอบีอี” (OBE) และชั้น “เอ็มบีอี” (MBE) เกณฑ์การมอบครอบคลุมคนที่ทำคุณประโยชน์โดดเด่นเป็นที่ประจักษ์ โดยไม่จำกัดว่าต้องเป็นนายทหารหรือข้าราชการ ทว่าเป็นใครก็ได้ที่มีผลงาน รวมถึงด้านดนตรี ศิลปะ กีฬา และงานการกุศล⁴²⁵ เครื่องราชอิสริยาภรณ์ตระกูลนี้ได้รับการสถาปนาเมื่อ ค.ศ. 1917 โดยพระเจ้าจอร์จที่ 5 และส่งผลให้สถาบันพระมหากษัตริย์สามารถเข้าถึงผู้คนหลากหลายในวงกว้าง แตกต่างจากเมื่อก่อนที่เครื่องราชอิสริยาภรณ์เป็นเพียงเรื่องของชนชั้นสูงเท่านั้น⁴²⁶ ทุกวันนี้ การมอบเครื่องราชอิสริยาภรณ์ตระกูลจักรวรรดิบริติชมักเป็นข่าวที่ได้รับความสนใจไม่น้อยในสหราชอาณาจักร

⁴²⁴ ดู The Royal Household, “The Queen and Honours,” accessed July 4, 2023, www.royal.uk/queen-and-honours; Jennings, *Cabinet*, 462.

⁴²⁵ Honours and Appointments Secretariat, “Orders and Medals,” accessed July 2, 2023, <https://honours.cabinetoffice.gov.uk/about/orders-and-medals>.

⁴²⁶ Starkey, *Crown*, 478-479.

สะท้อนความสำคัญของบทบาทตามจารีตประเพณีด้านนี้ ทั้งในแง่ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสถาบันพระมหากษัตริย์กับสังคมและความมั่นคงยั่งยืนของสถาบันพระมหากษัตริย์เอง⁴²⁷

แม้การมอบเครื่องราชอิสริยาภรณ์ทั้งหมดเป็นไปในนามของพระมหากษัตริย์ แต่การตัดสินใจมอบ กลับไม่ใช่สิทธิขาดของพระมหากษัตริย์แต่อย่างใด ยกเว้นเครื่องราชอิสริยาภรณ์แค่บางตระกูลเท่านั้น กล่าวคือ นอกเหนือจากรัฐบาลและหน่วยราชการแล้ว การเสนอชื่อสามารถกระทำโดยบุคคลใดก็ได้ เมื่อมีการเสนอชื่อ เรื่องจะถูกตรวจสอบและกลั่นกรองโดย “คณะกรรมการเครื่องราชอิสริยาภรณ์” (Honours Committee) ที่สังกัดอยู่กับสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีและประกอบด้วยคณะกรรมการหลัก 1 ชุดกับคณะกรรมการย่อยอีก 11 ชุด แบ่งตามด้านต่าง ๆ ตั้งแต่ด้านการศึกษา ด้านเศรษฐกิจ ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ไปจนถึงด้านกีฬา คณะกรรมการเหล่านี้ ซึ่งมีสมาชิกที่เป็นข้าราชการพลเรือนระดับสูงและสมาชิกอิสระที่ไม่มีความข้องเกี่ยวกับรัฐบาลคอยทำหน้าที่ตรวจสอบและคัดกรองรายชื่อที่ถูกเสนอเข้ามา ชื่อที่ผ่านการคัดเลือกจะถูกรวบรวมส่งไปสำนักนายกรัฐมนตรี เพื่อนำขึ้นทูลเกล้าให้พระมหากษัตริย์รับรอง ก่อนมอบเครื่องราชอิสริยาภรณ์ตระกูลและชั้นที่เกี่ยวข้องให้แก่บุคคลนั้นในท้ายที่สุด⁴²⁸ ส่วนใหญ่ถ้าไม่ใช่วันขึ้นปีใหม่ ก็เป็นวันคล้ายวันพระราชสมภพของพระมหากษัตริย์⁴²⁹ หากสรุปแบบภาพรวม ผู้ที่ได้รับ

⁴²⁷ สำหรับตัวอย่าง ดู Megan Armstrong, “Ed Sheeran Awarded MBE at Buckingham Palace, Chats With Prince Charles,” accessed July 2, 2023, www.billboard.com/music/pop/ed-sheeran-awarded-mbe-buckingham-palace-8062566; Deborah Anderson, “New Year Honours 2022: Full list of Scottish recipients,” accessed July 2, 2023, www.heraldsotland.com/news/23221499.new-year-honours-2022-full-list-scottish-recipients.

⁴²⁸ ดู Cabinet Office, “Guidance: Honours committees,” accessed June 30, 2023, www.gov.uk/guidance/honours-committees.

⁴²⁹ อาจมีการมอบเครื่องราชอิสริยาภรณ์ในวาระพิเศษอย่างตอนมีการจัดพระราชพิธีพระบรมราชาภิเษกหรือครบรอบ 50 ปีแห่งการครองราชสมบัติ (golden jubilee)

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ในแต่ละปีเป็นบุคคลที่ถูกคัดเลือกโดยคณะกรรมการที่มีความเป็นอิสระระดับหนึ่ง เริ่มจากชั้นคณะกรรมการย่อยขึ้นมาสู่คณะกรรมการหลักกับบุคคลที่มาจากการเสนอชื่อของรัฐบาลและหน่วยราชการ เช่น กระทรวงการต่างประเทศที่อาจเห็นควรเสนอคนที่มีความสำคัญทางการทูตต่อสหราชอาณาจักรให้ได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ นายกรัฐมนตรีเป็นผู้นำเอารายชื่อทั้งหมดให้พระมหากษัตริย์พิจารณาอนุมัติและดำเนินการมอบ ในแง่นี้ เฉกเช่นหลายเรื่องอื่น การมอบเครื่องราชอิสริยาภรณ์โดยส่วนใหญ่จึงเป็นการกระทำในนามพระมหากษัตริย์ตามคำแนะนำของนายกรัฐมนตรี ตลอดช่วงเวลานับร้อยปีที่ผ่านมาเมื่อพูดถึงเรื่องเครื่องราชอิสริยาภรณ์ รัฐบาลเป็นผู้รับผิดชอบหลักเดิมที ถึงขั้นที่รัฐบาลเกือบมีสิทธิขาด จนนำไปสู่กรณีอื้อฉาวเกี่ยวกับการบริจาคเงินเพื่อแลกกับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ทำให้มีกระแสกดดันที่ลงเอยกับการปฏิรูปกระบวนการคัดเลือกเป็นระยะให้ยิ่งเพิ่มความเป็นอิสระและยึดมั่นหลักคุณธรรมอย่างแท้จริง⁴³⁰ แต่ถึงอย่างไร แม้ไม่สามารถริเริ่มอะไรที่เกี่ยวข้องกับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ได้เอง ยกเว้นเพียงเฉพาะไม่กี่กรณีที่จะอภิปรายต่อไป พระมหากษัตริย์อาจเสนอแนะ หรือกระทั่งกดดันนายกรัฐมนตรีแบบไม่เป็นทางการให้มีการมอบเครื่องราชอิสริยาภรณ์ตระกูลใดตระกูลหนึ่งแก่บางคน ขณะที่เวลาจะเสนอชื่อใครขึ้นมา เคยมีกรณีที่นายกรัฐมนตรีรายงานและหารือพระมหากษัตริย์เป็นการส่วนตัวก่อน เพื่อมีปัญหาหรือประเด็นหนักใจที่ต้องจัดการ⁴³¹

ณ ปัจจุบันมีเครื่องราชอิสริยาภรณ์เพียง 3 ตระกูลเท่านั้นที่พระมหากษัตริย์มีสิทธิขาดในการมอบ จากทั้งหมด 8 ตระกูลที่ยังคงมีการมอบกันอยู่เป็นปกติ⁴³² นั่นคือ “ตระกูลการ์เทอร์” (Order of the Garter) “ตระกูลทริสเทล” (Order of the Thistle) และ “ตระกูลรอยัลวิกตอเรีย” (Royal Victorian Order)

⁴³⁰ ดู Jennings, *Cabinet*, 464-471.

⁴³¹ ดู Ibid., 462-463.

⁴³² ดู Honours and Appointments Secretariat, “Orders and Medals.”

เกณฑ์การมอบมีรายละเอียดบางจุดแตกต่างกันบ้าง ยกตัวอย่าง ผู้ที่ได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ตระกูลทริสเติลต้องมีความเกี่ยวข้องกับสกอตแลนด์ ส่วนตระกูลรอยัลวิกตอเรียสามารถมอบให้แก่ผู้รับใช้สถาบันพระมหากษัตริย์ที่อยู่ในดินแดนนอกสหราชอาณาจักรอย่างออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และแคนาดา ตระกูลการ์เทอร์จำกัดจำนวนผู้รับที่ยังมีชีวิตอยู่ไว้ที่ 26 คน รวมพระมหากษัตริย์และเจ้าชายแห่งเวลส์ ผิดกับตระกูลที่เหลือที่มอบก็คนก็ได้ การมอบเครื่องราชอิสริยาภรณ์ 3 ตระกูลนี้เป็นไปตามพระราชประสงค์ส่วนพระองค์ แม้ว่าในทางปฏิบัติ อาจมีการแจ้ง หรือการหารือนายกรัฐมนตรีก่อน อย่างไรก็ตาม ผู้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์แต่ละตระกูลข้างต้นมีจำนวนไม่มากและมักมีใช้บุคคลทั่วไป ในแง่นี้ อิทธิพลทางสังคมของเครื่องราชอิสริยาภรณ์ทั้ง 3 ตระกูลจึงดูมีขอบเขตค่อนข้างจำกัด ยิ่งเมื่อเทียบกับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ตระกูลจักรวรรดิบริติชที่เฉพาะ ค.ศ. 2023 เพียงปีเดียวมีการพระราชทานโดยสมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 ตามคำแนะนำของนายกรัฐมนตรีให้แก่ผู้คนมากมายเกือบพัน ในจำนวนนี้ รวมถึงดารา นักออกแบบท่าเต้น นักกีฬา และอาสาสมัครที่อุทิศตนให้แก่ส่วนรวม⁴³³

11.4.2. การเป็นประมุขของคริสตจักรแห่งอังกฤษ

หนึ่งในพระอิสริยยศมากมายที่ผูกติดกับราชบัลลังก์ของสหราชอาณาจักรก็คือ “ผู้พิทักษ์ศรัทธา” (Defender of the Faith) ซึ่งสะท้อนความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดระหว่างสถาบันพระมหากษัตริย์กับคริสตจักรแห่งอังกฤษ ย้อนกลับไปช่วงต้นศตวรรษที่ 16 บริเตนใหญ่มีพระมหากษัตริย์ 2 พระองค์ที่ได้รับพระอิสริยยศพิเศษจากกรุงวาติกัน ได้แก่ พระเจ้าเจมส์ที่ 4 (James IV) แห่งสกอตแลนด์ ที่ทรงมีพระอิสริยยศเฉพาะพระองค์ว่า “ผู้ปกป้องและผู้พิทักษ์ศรัทธาคริสเตียน” (Protector and Defender of the Christian Faith)

⁴³³ ดู Cabinet Office, “The King’s Birthday Honours List 2023,” accessed July 10, 2023, www.gov.uk/government/publications/the-kings-birthday-honours-list-2023. แน่นอนว่าทุกปีย่อมมีผู้ปฏิเสธไม่รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์หลังการประกาศรายชื่อ บุคคลเหล่านี้มีจำนวนน้อยและตัดสินใจด้วยเหตุผลที่หลากหลายยิ่ง

โดยการมอบของพระสันตะปาปาจูเลียสที่ 2 (Julius II) เมื่อ ค.ศ. 1507 กับพระเจ้าเฮนรีที่ 8 แห่งอังกฤษ ที่ทรงได้ครองพระอิสริยยศแบบที่ตกทอดสู่รัชทายาทว่า “ผู้พิทักษ์ศรัทธา” ตามการสถาปนาของ พระสันตะปาปาเลโอที่ 10 (Leo X) เมื่อ ค.ศ. 1521 เพื่อตอบแทนการสนับสนุนที่พระองค์มีให้แก่คริสตจักรโรมันคาทอลิกที่ต้องเผชิญกับกระแสเรียกร้องการปฏิรูปที่ทวีความเข้มข้นอย่างต่อเนื่อง แต่ถึงอย่างไร แม้เป็นเกียรติยศสูงส่งที่ช่วยเสริมสร้างความชอบธรรมทางการเมืองของสถาบันพระมหากษัตริย์ในสายตาของผู้คน พระเจ้าเฮนรีที่ 8 กลับทรงหันหลังให้แก่คริสตจักรโรมันคาทอลิกเมื่อเวลาผ่านไป เนื่องจากทรงมุ่งมั่นที่จะหย่ากับสมเด็จพระราชินีแคเธอรีนแห่งอารากอน (Catherine of Aragon) พระมเหสีที่ทรงยังไม่ประสบความสำเร็จในการให้กำเนิดรัชทายาทแก่ตนเองให้จงได้ แน่นอนว่าพระสันตะปาปาไม่อาจรับรองการหย่าเพราะขัดกับหลักศาสนา จึงจุดชนวนให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกัน ยิ่งพอมีปัญหาเขตอำนาจของศาสนจักรเหนืออังกฤษที่ทับซ้อนกับของพระมหากษัตริย์เข้ามาซ้ำเติม⁴³⁴ สุดท้าย หลังทรงอึดอัดมาเป็นปี พระเจ้าเฮนรีที่ 8 ทรงประกาศยกเลิกการให้เงินสนับสนุนแก่ศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก ก่อนที่พระสันตะปาปาคลีเมนต์ที่ 7 (Clement VII) จะตอบโต้ด้วยการทำบาปพหวนิยาม (ex-communication) พระเจ้าเฮนรีที่ 8 เมื่อ ค.ศ. 1534 นับเป็นมาตรการรุนแรงยิ่ง เพราะมีนัยว่าพระผู้เป็นเจ้าได้ตัดขาดจากการติดต่อกับพระเจ้าเฮนรีที่ 8 แล้ว

การเผชิญหน้าขั้นแตกหักเกิดขึ้นท่ามกลางบริบทของการเปลี่ยนแปลงทางความเชื่อที่เริ่มก่อรูปในสังคมยุโรป ภายหลังการเผยแพร่เอกสารชื่อ “ข้อปัญหา 95 ข้อ” (Ninety-five Theses) โดย มาร์ติน ลูเธอร์ (Martin Luther) นักบวชหัวก้าวหน้า เมื่อ ค.ศ. 1517 ความเสื่อมใสศรัทธาในหมู่ประชาชนตลอดจนอำนาจของคริสตจักรโรมันคาทอลิกก็เสื่อมถอยลง เปิดทางให้

⁴³⁴ พระสันตะปาปาขณะนั้นยังตกอยู่ใต้อิทธิพลของพระมหากษัตริย์ฝรั่งเศส ซึ่งเป็นศัตรูกับพระเจ้าเฮนรีที่ 8

พระเจ้าเฮนรีที่ 8 ทรงผลักดันการปฏิรูปศาสนาคริสต์ในอังกฤษใหม่⁴³⁵ พระองค์ทรงออกมาตรการ อาทิ การให้บรรดาขุนนางส่งเงินเข้าท้องพระคลังแทนการสนับสนุนคริสตจักรโรมันคาทอลิก การเพิกถอนอำนาจของพระสันตะปาปาในการรับเรื่องราวร้องทุกข์ หรือเรื่องอุทธรณ์จากประชาชนชาวอังกฤษ เป็นต้น ก่อนมีการประกาศใช้ “พระราชบัญญัติอำนาจสูงสุด ค.ศ. 1534” (Act of Supremacy 1534) ที่ระบุให้พระมหากษัตริย์และผู้สืบราชสันตติวงศ์เป็นผู้มีสิทธิขาดเหนือกิจการทางศาสนาทั้งปวงในอังกฤษ⁴³⁶ แล้วติดตามมาด้วยการสถาปนาคริสตจักรแห่งอังกฤษขึ้น พร้อมกับการยุบศาสนสถานและการยึดทรัพย์สินสมบัติของนักบวชในสังกัดคริสตจักรโรมันคาทอลิก⁴³⁷ ทว่าต่อให้สร้างศาสนจักรใหม่ที่แยกตัวจากทางกรุงวาติกัน พระเจ้าเฮนรีที่ 8 ทรงตัดสินใจเก็บและผสานพระอิสริยยศผู้พิทักษ์ศรัทธาเข้ากับคริสตจักรแห่งอังกฤษ เท่ากับเป็นจุดกำเนิดของสถานะทางศาสนาตามจารีตประเพณี⁴³⁸

สำหรับเหตุผลเบื้องหลังการดำเนินการของพระเจ้าเฮนรีที่ 8 นอกเหนือจากเรื่องเฉพาะหน้าอย่างการหย่าจากพระมเหสีคนเดิม เพื่อสมรสกับพระมเหสีใหม่ที่อาจให้กำเนิดบุตรชายแก่พระองค์ได้ เบื้องต้นที่สุดศาสนาคริสต์ได้ลงหลักปักฐานในสังคมเป็นที่เรียบร้อยแล้ว การปฏิเสศศาสนาคริสต์โดยสิ้นเชิงจึงมิใช่สิ่งที่เป็นไปได้หรือกระทั่งจินตนาการได้ ความเชื่อเป็นปัจจัยพื้นฐานประการหนึ่งที่มนุษย์ใช้สังเคราะห์ความเข้าใจของคนต่อโลก โดยเฉพาะในอดีตที่ศาสนาถือเป็นชุดความเชื่อที่มีความเหนียวแน่นที่สุด ซึ่งในยุโรปชุดความเชื่อครอบงำก็คือ

⁴³⁵ The Royal Family, “Henry VIII (r.1509-1547),” accessed April 19, 2023, www.royal.uk/henry-viii.

⁴³⁶ Bogdanor, *The Monarchy*, 216.

⁴³⁷ Cannon and Griffiths, *The Oxford*, 321-324.

⁴³⁸ พระสันตะปาปาได้ประกาศริบพระอิสริยยศผู้พิทักษ์ศรัทธาจากพระเจ้าเฮนรีที่ 8 ก่อนที่รัฐสภาอังกฤษจะออกกฎหมายเมื่อ ค.ศ. 1543 เพื่อสถาปนาพระองค์เป็นผู้พิทักษ์ศรัทธาอีกครั้ง พร้อมให้สถานะนี้ตกทอดไปสู่รัชทายาทด้วย ส่วนทางสกอตแลนด์ ไม่มีการสานต่อพระอิสริยยศผู้ปกป้องและผู้พิทักษ์ศรัทธาคริสเตียน ทำให้เหลือเพียงพระมหากษัตริย์อังกฤษเท่านั้นมีองค์กรสถานะในทำนองผู้พิทักษ์ศรัทธาของศาสนาคริสต์

ศาสนาคริสต์ ตลอดยุคกลางเป็นอย่างน้อย คริสตจักรโรมันคาทอลิกได้รับประโยชน์จากสถานะครอบงำที่ทำให้นักบวชในสังกัดมีอิทธิพลเหนือการปกครองของหลายอาณาจักร นอกจากนี้ ยังมีการปลูกฝังแนวคิดเรื่องเทวสิทธิราชย์ที่อธิบายสัมพันธ์ภาพเชิงอำนาจระหว่างองค์อัครบิดรกับศาสนจักรว่า คริสตจักรโรมันคาทอลิกคือผู้ครองสิทธิขาดในทางจิตวิญญาณ อำนาจทั้งปวงเป็นของพระเจ้าที่มีพระสันตะปาปาเป็นตัวแทนบนโลกมนุษย์ ส่วนพระมหากษัตริย์ในฐานะองค์อัครบิดรก็รับมอบอำนาจจากพระเจ้ามาอีกทอดเพื่อใช้ในการปกครองมนุษย์ การปฏิรูปศาสนาที่เกิดขึ้นเปิดโอกาสให้พระเจ้าเฮนรีที่ 8 ทรงสามารถปรับแนวคิดเรื่องเทวสิทธิราชย์ที่ดำรงอยู่ให้สอดคล้อง หรือกระทั่งเป็นประโยชน์ต่อเป้าหมายทางการเมืองของพระองค์ คือแทนที่จะให้พระสันตะปาปาแสดงบทบาทเป็นคนกลาง พระเจ้าเฮนรีที่ 8 ทรงถือว่าตนได้อำนาจสูงสุดในการปกครองมาจากพระเจ้าเป็นเจ้าโดยตรง อาณาจักรและคริสตจักรแห่งอังกฤษของพระองค์จึงเป็นอิสระ ไม่ขึ้นตรงกับกรุงวาติกัน⁴³⁹

หลังจากการสถาปนาอย่างเป็นทางการในรัชสมัยของพระเจ้าเฮนรีที่ 8 เมื่อ ค.ศ. 1534 คริสตจักรแห่งอังกฤษก็ดำรงอยู่เรื่อยมาและกลายเป็นนิกายหลักของศาสนาคริสต์ในสหราชอาณาจักร การขยายตัวของคริสตจักรแห่งอังกฤษระยะแรกพึ่งพาอาศัยแรงสนับสนุนจากรัฐมาก กล่าวคือ พระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ 6 รัชทายาทของพระเจ้าเฮนรีที่ 8 บังคับให้ประชาชนชาวอังกฤษเปลี่ยนจากนิกายคาทอลิกมาเป็นนิกายแองกลิคัน พร้อมเดินหน้าสร้างความมั่นคงให้แก่คริสตจักรแห่งอังกฤษ นับแต่นั้นเรื่อยมาก็มีความไม่ต่อเนื่องบ้างเป็นระยะจากการที่ราชบัลลังก์ตกเป็นผู้นับถือศาสนาคริสต์นิกายคอทอลิก อย่างสมเด็จพระราชินีนาถแมรีที่ 1 ที่เสด็จขึ้นครองราชย์เมื่อ ค.ศ. 1553 พระองค์ทรงยกเลิกพระราชบัญญัติอำนาจสูงสุดที่พระราชบิดาประกาศใช้ แล้วทรงพยายาม

⁴³⁹ เรียกว่า เป็นการต่อกรกันระหว่าง “หลักความสูงสุดของพระเจ้าแผ่นดิน” (royal supremacy) กับ “หลักความสูงสุดของพระสันตะปาปา” (papal supremacy) ซึ่งเกิดขึ้นไม่เพียงแต่ที่อังกฤษ ทว่ายังรวมถึงยุโรปภาคพื้นทวีปด้วย

ฟื้นฟูศาสนาคริสต์นิกายคอทอลิกให้กลับมาเป็นที่เลื่อมใสในอังกฤษอีกครั้ง แต่ถึงกระนั้น กรณีเหล่านี้มักดำรงอยู่เพียงระยะสั้น และไม่สามารถนำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงที่ถาวร ยกตัวอย่าง ย้อนกลับไปที่กรณีของสมเด็จพระราชินีนาถแมรีที่ 1 เมื่อพระองค์สิ้นพระชนม์ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1558 สมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 1 พระประมุขของคัมภีร์ใหม่ทรงกลับลำนโยบายทันที ด้วยการนำพระราชบัญญัติอำนาจสูงสุดกลับมาบังคับใช้ การปราบปรามผู้ฝักใฝ่พระสันตะปาปา และการอ้อมชูคริสตจักรแห่งอังกฤษอย่างจริงจัง ยิ่งเมื่อทรงมีความขัดแย้งกับกรุงวาติกัน ถึงขนาดที่ฝ่ายหลังประกาศว่า พระองค์ทรงเป็น “พวกนอกรีต” (heretic)⁴⁴⁰ ดังที่ได้อธิบายแล้ว ความขัดแย้งทางศาสนาจะพัวพันแนบแน่นกับความขัดแย้งทางการเมือง รัฐสภาอังกฤษมีเรื่องบาดหมางกับพระมหากษัตริย์ที่เป็นพวกคอทอลิกเสมอ ในแง่นี้ จึงอาจเสนอได้ว่าพัฒนาการของคริสตจักรแห่งอังกฤษบางช่วงเป็นเรื่องการต่อสู้ระหว่างพระมหากษัตริย์กับรัฐสภา โดยเฉพาะสมัยราชวงศ์สจวร์ต จนกระทั่งมีพระราชบัญญัติว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์เมื่อ ค.ศ. 1701 ปัญหาค่อยหมดสิ้นไป เนื่องจากพระมหากษัตริย์ทุกพระองค์นับแต่นั้นล้วนสังกัดอยู่กับคริสตจักรแห่งอังกฤษ ส่งผลรับรองให้คริสตจักรแห่งอังกฤษมีความมั่นคงตามไปด้วยจวบจนทุกวันนี้

โดยภาพรวม คริสตจักรแห่งอังกฤษมีสังฆมณฑล (dioceses) ครอบคลุมแค่เฉพาะดินแดนอังกฤษ ไม่รวมสกอตแลนด์ เวลส์ และไอร์แลนด์เหนือ สังฆมณฑลเช่นว่าประกอบด้วยภาคคริสตจักร (ecclesiastical province) 2 ภาค ได้แก่ ภาคแคนเทอร์เบอรี ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับของอาร์คิบิชอปแห่งแคนเทอร์เบอรีและมีสังฆมณฑล 30 แห่ง กับ ภาคยอร์ก ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับของอาร์คิบิชอปแห่งยอร์กและมีสังฆมณฑลทั้งสิ้น 14 แห่ง ในโครงสร้างการปกครอง

⁴⁴⁰ รัชสมัยของสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 1 เป็นช่วงเวลาที่การเปลี่ยนผ่านทางศาสนาในอังกฤษประสบผลโดยสมบูรณ์ พระองค์ทรงจัดการกับประเด็นคั่งค้างและทรงเร่งผลักดันให้คริสตจักรแห่งอังกฤษมีสถานะครอบงำอย่างมั่นคง ด้วยเหตุนี้ จึงมีการเรียกสิ่งที่เกิดขึ้นในรัชสมัยของพระองค์ว่า การยุติปัญหาทางศาสนาโดยสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 1 (Elizabethan Religious Settlement) ดู Cannon and Griffiths, *The Oxford*, 339-340.

พระมหากษัตริย์ของสหราชอาณาจักรเป็นประมุขสูงสุดของคริสตจักรแห่งอังกฤษ รองลงมาจึงเป็นอาร์คิบิชอปแห่งแคนเทอร์เบอรีและอาร์คิบิชอปแห่งยอร์ก ตามลำดับ สองตำแหน่งหลังมาจากการแต่งตั้งของพระมหากษัตริย์ตามคำแนะนำของนายกรัฐมนตรีที่เอารายชื่อมาจาก “คณะกรรมการสิทธิการเสนอชื่อในนามของพระประมุข” (Crown Nominations Commission) ซึ่งมีสมาชิกเกือบทั้งหมดมาจากผู้นำชั้นสูงของคริสตจักรแห่งอังกฤษ⁴⁴¹ ถ้าพิจารณาเชิงเปรียบเทียบ อาจมีผู้ตั้งข้อสังเกตว่า โครงสร้างการปกครองของคริสตจักรแห่งอังกฤษ ให้ความสำคัญคล้ายคลึงกับคริสตจักรโรมันคาทอลิกมากพอสมควร คือเปลี่ยนจากการมีพระสันตะปาปาในฐานะประมุขสูงสุดเป็นพระมหากษัตริย์ อย่างไรก็ตาม เมื่อลงรายละเอียดจะพบว่าข้อสังเกตเช่นนี้คงไม่ถูกนัก เนื่องจากขณะที่พระสันตะปาปามีอำนาจและดำเนินการต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง พระมหากษัตริย์ของสหราชอาณาจักรกลับเป็นประมุขของคริสตจักรแห่งอังกฤษเพียงโดยนามเป็นหลัก การบริหารจัดการตกเป็นเรื่องของอาร์คิบิชอปแห่งแคนเทอร์เบอรี อาร์คิบิชอปแห่งยอร์ก บิชอป และผู้ดำรงตำแหน่งการปกครองระดับรองลงมา ส่วนการแต่งตั้งทั้งหลายแม้กระทำโดยพระมหากษัตริย์ แต่ก็ต้องมีคำแนะนำจากนายกรัฐมนตรีเสมอ เพื่อให้สถานะและบทบาทตามจารีตประเพณีด้านนี้มีความสอดคล้อง หรืออย่างน้อยที่สุดก็ไม่เป็นอุปสรรคต่อการดำรงอยู่ของระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ⁴⁴²

นอกเหนือจากตำแหน่งประมุขสูงสุดแล้ว พระมหากษัตริย์ยังมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับคริสตจักรแห่งอังกฤษในแง่พิธีกรรม ก่อนอื่นพึงทำความเข้าใจว่า ศาสนาคริสต์นิกายคาทอลิกก็มีพิธีกรรมที่สลับซับซ้อน เน้นความตระการตา และเต็มไปด้วยรายละเอียด ผิดกับนิกายโปรเตสแตนต์ที่แทบไม่มีพิธีกรรมอะไรเลย เน้นความเรียบง่าย อย่างการเข้าโบสถ์จะเป็นเหมือนการพบปะสังสรรค์ และสวดมนต์ตามพระคัมภีร์ อย่างไรก็ตาม แม้ปฏิเสศศาสนาคริสต์นิกายคาทอลิก

⁴⁴¹ มีการส่งตัวแทนจากสำนักนายกรัฐมนตรีมาร่วมประชุมด้วย

⁴⁴² Torrance, *The Crown*, 49.

และสังกัดอยู่กับนิกายโปรเตสแตนต์ คริสตจักรแห่งอังกฤษกลับมีพิธีกรรมจำนวนพอสมควรสำหรับพระมหากษัตริย์ตลอดจนสมาชิกราชวงศ์ ถือเป็นองค์ประกอบหลักประการหนึ่งของความเป็นพระมหากษัตริย์ (kingship) มีหน้าซ้ำพิธีกรรมเหล่านี้ยังมากขึ้นตอนและอลังการจนไม่ค่อยต่างจากพิธีกรรมของพวกคาทอลิกนัก เช่น พิธีขอบคุณพระผู้เป็นเจ้า พระราชพิธีอภิเษกสมรส พิธีรับศีลมหาสนิทของเจ้าชายและเจ้าหญิง พิธีที่จัดในวันสำคัญของราชวงศ์ พระราชพิธีบรมราชาภิเษก พระราชพิธีพระบรมศพและพระราชพิธีพระศพของสมาชิกราชวงศ์ ฯลฯ การที่คริสตจักรแห่งอังกฤษได้รับการก่อตั้งแต่แรกและการอุมุขในเวลาต่อมาจากพระมหากษัตริย์ ส่งผลให้ทั้งสองฝ่ายมีอาจแยกจากกันดังสังเกตได้อย่างชัดเจนที่สุดน่าจะผ่านพระราชพิธีบรมราชาภิเษก กล่าวคือ แม้เป็นพระมหากษัตริย์แล้วนับตั้งแต่เวลาที่ผู้ดำรงตำแหน่งคนก่อนหน้าสิ้นชีพลง การเสด็จขึ้นครองราชย์จะมีความสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อมีพระราชพิธีบรมราชาภิเษกเป็นที่เรียบร้อย พิธีนี้จัดโดยคริสตจักรแห่งอังกฤษที่มหาวิหารเวสต์มินสเตอร์ ทุกขั้นตอนมีนัยทางศาสนาและถือว่ามีศักดิ์สิทธิ์ แม้กระทั่งการให้สัตยาภิญาณในการครองราชย์ (coronation oath) ซึ่งเป็นขั้นตอนเดียวเท่านั้นที่มีกฎหมายที่ออกโดยรัฐสภารองรับ⁴⁴³ เพราะนอกจากการให้คำมั่นว่า จะเคารพกฎหมายรักษาความยุติธรรม และมีเมตตาแล้ว เนื้อหาของคำปฏิญาณยังให้ผู้นำกล่าวตั้งคำถามท่อนหนึ่งต่อพระมหากษัตริย์ เพื่อจะได้รับปากเกี่ยวกับเรื่องคริสตจักรแห่งอังกฤษ ดังนี้⁴⁴⁴

“...จะทรงรักษากฎของพระผู้เป็นเจ้าและทำหน้าที่ผู้ประกาศพระกิตติคุณอันประเสริฐของพระเจ้าหรือไม่ จะทรงใช้พระราชอำนาจพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งศาสนานิกายโปรเตสแตนต์ที่ถูกปฏิรูปแล้วตามกฎหมายสหราชอาณาจักรหรือไม่ จะทรงรักษาคัมภีร์ของ

⁴⁴³ คือพระราชพิธีบรมราชาภิเษกที่รัฐสภาอังกฤษตราขึ้นภายหลังการปฏิวัติอันรุ่งโรจน์

⁴⁴⁴ ผู้นำกล่าวคืออาร์คบิชอปแห่งแคนเทอร์เบอรี

การลงหลักปักฐานของคริสตจักรแห่งอังกฤษ ตลอดจนหลักธรรม คำสอน พิธีการ ศีลธรรม และการปกครองศาสนาจักรตามกฎหมายที่กำหนดในอังกฤษหรือไม่ และจะทรงปกป้องพระราชคณะและคณะสงฆ์แห่งอังกฤษและคริสตจักรซึ่งมีภารกิจ หน้าที่รับผิดชอบ สิทธิ และเอกสิทธิ์ตามที่กฎหมายระบุ หรือที่เกี่ยวกับพวกเขา หรือคนใดคนหนึ่งในหมู่พวกเขาหรือไม่”⁴⁴⁵

ขั้นตอนที่เหลือยังเป็นพิธีการที่มีความเป็นศาสนาสูงมาก ผู้ประกอบพิธีทั้งหมดล้วนแต่เป็นนักบวชชั้นสูงของคริสตจักรแห่งอังกฤษภายใต้การนำของอาร์คบิชอปแห่งแคนเทอร์เบอรี โดยขั้นตอนที่สำคัญที่สุดคือการเจิมน้ำมันศักดิ์สิทธิ์บนร่างกายของพระมหากษัตริย์ พิธีนี้กระทำโดยอาร์คบิชอปแห่งแคนเทอร์เบอรี พร้อมอาร์คบิชอปแห่งยอร์กและบิชอปอีก 2 ราย โดยไม่อนุญาตให้บุคคลอื่นได้เห็นพิธี คือมิใช่แค่ไม่มีการบันทึกภาพเพียงเท่านั้น แม้แต่แขกผู้ร่วมพิธีที่มหาวินิจฉัยเวสต์มินสเตอร์ก็ไม่ได้ชมด้วย เพราะจะมีการนำฉากกันมาตั้งรอบพระมหากษัตริย์ตอนที่มีการเจิมน้ำมันศักดิ์สิทธิ์ ขณะที่การให้สัตยาบันญาณทำให้พระราชพิธีบรมราชาภิเษกมีความสมบูรณ์ในทางรัฐธรรมนูญ การเจิมน้ำมันศักดิ์สิทธิ์ถือเป็นสิ่งที่ทำให้พระราชพิธีดังกล่าวมีความสมบูรณ์ในทางศาสนา อย่างไรก็ดี สองขั้นตอนล้วนมีมิติที่ยึดโยงกับคริสตจักรแห่งอังกฤษ โดยเฉพาะส่วนหลัง สุดท้าย เมื่อเสร็จสิ้นพิธีการที่จบลงด้วยการสวมพระมหามงกุฎลงบนพระเศียรของพระมหากษัตริย์โดยอาร์คบิชอปแห่งแคนเทอร์เบอรี พระมหากษัตริย์ก็จะเสด็จกลับ โดยมีการร้องเพลง “พระเจ้าคุ้มครองพระมหากษัตริย์” (God save the King) หรือ “พระเจ้าคุ้มครองสมเด็จพระราชินีนาถ” (God save the Queen) แล้วแต่เพศของผู้ที่ครองราชย์ เพลงนี้มีสถานะเสมือนเพลงชาติของสหราชอาณาจักรและมักถูกร้องตาม

⁴⁴⁵ Legislation.gov.uk, “Coronation Oath Act 1688,” accessed July 7, 2023, www.legislation.gov.uk/aep/Will_andMar/1/6/data.pdf.

พระราชพิธี⁴⁴⁶ เนื้อเพลงและทำนองคล้ายบทสวดในศาสนาคริสต์ผสมเพลงดุริยางค์ทหาร คือเป็นการอ้อนวอนต่อพระผู้เป็นเจ้า เพื่อขอให้ปกป้องรักษาและอำนวยการแด่พระมหากษัตริย์ให้มีความวัฒนาในทุกมิตี เทากับตอกย้ำนัยทางศาสนาของพระราชพิธีบรมราชาภิเษกตลอดจนตำแหน่งพระมหากษัตริย์⁴⁴⁷

สำหรับพระราชกรณียกิจในฐานะประมุขของคริสตจักรแห่งอังกฤษนั้น ตลอดช่วงเวลาร่วมสมัยที่ผ่านมา พระมหากษัตริย์ของสหราชอาณาจักรให้ความสำคัญและสนับสนุนกิจกรรมของคริสตจักรแห่งอังกฤษเป็นระยะ ส่วนสำคัญคงเพราะตัวผู้ครองราชบัลลังก์เกือบทั้งหมดต่างมีศรัทธาทางศาสนาที่เข้มข้น โดยเฉพาะสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 ผู้ทรงขึ้นชื่อว่า เชื่อในพระผู้เป็นเจ้า และมักหาคำตอบต่อปัญหาในชีวิตจากการอ่านพระคัมภีร์ไบเบิล⁴⁴⁸ นอกจากการเยี่ยมเยียนศาสนสถาน การร่วมศาสนพิธีที่จัดเป็นการเฉพาะกิจ และการส่งเสริมคริสตจักรแห่งอังกฤษผ่านพระราชดำรัสหลายวาระในแต่ละปีแล้ว พระมหากษัตริย์ยังทำหน้าที่เป็นผู้เปิดการประชุมของ “เจเนรอล ซินอด” (General Synod) อันเป็นองค์กรด้านนิติบัญญัติของคริสตจักรแห่งอังกฤษด้วยตัวเองทุก 5 ปี⁴⁴⁹ และร่วมประกอบพิธีเนื่องในโอกาส “วันพฤหัสบดีศักดิ์สิทธิ์” (Holy Thursday) เพื่อรำลึกถึงคราวที่พระเยซูเจ้าทรงรับประทานอาหารเย็นมื้อสุดท้าย (Last Supper) ด้วยการแจกเหรียญเงินพิเศษให้แก่ผู้สูงอายุที่ทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมและศาสนจักร แบ่งตามเพศและใช้อายุของพระมหากษัตริย์

⁴⁴⁶ สถานะเพลงชาติที่ว่าไม่มีกฎหมายฉบับใดรองรับ แต่มาจากรธรรมเนียมปฏิบัติในสังคมเป็นหลัก ประโยค “พระเจ้าคุ้มครองพระมหากษัตริย์” หรือ “พระเจ้าคุ้มครองสมเด็จพระราชินีนาถ” ยังมักถูกใช้ในการยกย่องพระเกียรติตามงานพิธีด้วย

⁴⁴⁷ สำหรับเนื้อร้องและความเป็นมาโดยสรุป ดู The Royal Household, “National Anthem,” accessed July 7, 2023, www.royal.uk/encyclopedia/national-anthem.

⁴⁴⁸ The Royal Household, “The Queen and the Church,” accessed July 7, 2023, www.royal.uk/queen-and-church. มีกรณีอย่างสมเด็จพระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ 8 ที่ทรงขัดแย้งกับคริสตจักรแห่งอังกฤษ อย่างไรก็ตาม นี่ถือเป็นกรณียกเว้น

⁴⁴⁹ Torrance, *The Crown*, 48.

เป็นตัวกำหนดจำนวนคนและจำนวนเหรียญ⁴⁵⁰ พิธีวันพฤหัสบดีศักดิ์สิทธิ์นี้ จัดโดยคริสตจักรแห่งอังกฤษปีละครั้งและมีความสำคัญในแง่การแสดงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น อันเป็นหนึ่งในหลักการพื้นฐานทางศาสนา⁴⁵¹

การกั้นฉากระหว่างพิธีการเจมน้ำมันศักดิ์สิทธิ์ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก
ของสมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 เมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม ค.ศ. 2023
ณ มหาวิหารเวสต์มินสเตอร์⁴⁵²

⁴⁵⁰ ยกตัวอย่าง ปีที่ทรงมีพระชนมายุ 80 พรรษา สมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 ทรงแจกเหรียญเงินแก่ผู้รับเพศชายและเพศหญิงกลุ่มละ 80 เหรียญ ดู The Royal Household, “Royal Maundy Service,” accessed June 30, 2023, www.royal.uk/royal-maundy-service.

⁴⁵¹ ดู The Royal Household, “The Queen;” Church of England, “The Queen: Her Faith and the Church of England,” accessed July 7, 2023, www.churchofengland.org/queen-her-faith-and-church-england.

⁴⁵² Sky News, “Watch: Highlights of King Charles and Queen Camilla’s Coronation,” accessed July 7, 2023, <https://youtu.be/HttpKCU5QhtL>.

อนึ่ง นอกเหนือจากของคริสตจักรแห่งอังกฤษ พระมหากษัตริย์ของสหราชอาณาจักรยังมีบทบาทสำคัญไม่น้อยต่อ “คริสตจักรแห่งสกอตแลนด์” (Church of Scotland) ด้วย คริสตจักรนี้ดำรงอยู่เป็นเอกเทศจากคริสตจักรแห่งอังกฤษ แลมีรูปแบบการจัดการปกครองและพิธีการที่แตกต่างออกไป กล่าวคือ คริสตจักรแห่งสกอตแลนด์มีความเป็นโปรเตสแตนต์มากกว่า ดังจะเห็นว่าไม่มีตำแหน่งบิชอป การรวมศูนย์อำนาจเหนือคณะสงฆ์มีต่ำ รูปแบบพิธีการทั้งหลายมีความเรียบง่าย ไม่เน้นความวิจิตรตระการตา สำหรับพระมหากษัตริย์ของสหราชอาณาจักร ต่างกันกับคริสตจักรแห่งอังกฤษ คริสตจักรแห่งสกอตแลนด์ถือว่าตนมีพระเยซูเจ้าเป็นประมุขสูงสุดแต่เพียงผู้เดียว ไร้บุคคลอื่นที่คริสตจักรต้องขึ้นตรงหรือจงรักภักดี เมื่อเป็นเช่นนี้พระมหากษัตริย์ของสหราชอาณาจักรจึงไม่มีตำแหน่งในทางปกครองเหนือคริสตจักรแห่งสกอตแลนด์อย่างเป็นทางการ เวลาที่เข้าร่วมพิธีกรรมของคริสตจักรแห่งสกอตแลนด์ พระมหากษัตริย์มีฐานะเป็นศาสนิกผู้หนึ่งเท่านั้น อย่างไรก็ตาม นับตั้งแต่ศตวรรษที่ 16 เป็นต้นมา พระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ต้องปฏิญาณตนตอนเสด็จขึ้นครองราชย์ว่าจะธำรงไว้ซึ่งคริสตจักรแห่งสกอตแลนด์⁴⁵³ นอกจากนี้ ยังแต่งตั้งข้าหลวงใหญ่ (Lord High Commissioner) ไปเป็นผู้แทนเปิดและปิดการประชุมสภาของคริสตจักรแห่งสกอตแลนด์⁴⁵⁴ และคอยให้การสนับสนุนแก่คริสตจักรแห่งสกอตแลนด์ตามความเหมาะสม โดยเฉพาะการร่วมศาสนพิธี

11.4.3. การประกอบพระราชพิธี

สถาบันพระมหากษัตริย์ของสหราชอาณาจักรมีภารกิจในแต่ละปีเป็นจำนวนมาก ภารกิจบางส่วนมีพระมหากษัตริย์หรือสมเด็จพระราชินีนาถเป็นผู้รับผิดชอบเอง ขณะที่บางส่วนถูกมอบให้สมาชิกราชวงศ์ที่มีพระราชกรณียกิจ

⁴⁵³ Torrance, *The Crown*, 52.

⁴⁵⁴ The Royal Household, “Lord High Commissioner to the General Assembly of the Church of Scotland,” accessed July 7, 2023, www.royal.uk/lord-high-commissioner-general-assembly-church-scotland.

(working members of the royal family) รับผิดชอบจัดการแทนในฐานะผู้แทนพระองค์ ตามการประมวลข้อมูลของสื่อมวลชน ช่วง ค.ศ. 2022 สมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 ทรงประกอบพระราชกรณียกิจรวม 181 พระราชกรณียกิจ เป็นรองเจ้าหญิงแอนน์ที่ทรงประกอบพระราชกรณียกิจถึง 214 พระราชกรณียกิจ ขณะที่พระราชกรณียกิจของเจ้าชายวิลเลียมกับสมเด็จพระราชินีคามิลล่านั้น อยู่ที่ 126 พระราชกรณียกิจ และ 102 พระราชกรณียกิจตามลำดับ⁴⁵⁵ การกิจส่วนใหญ่มีลักษณะแบบงานจรในความหมายที่ว่า เป็นกิจกรรมที่จัดครั้งเดียวจบ ไม่ได้มีเป็นประจำทุกปี เช่น การเป็นเจ้าภาพงานเลี้ยงรับรองพระราชอาคันตุกะ การเสด็จไปเปิดอาคารสถานที่ งานนิทรรศการ หรือกิจกรรมการแข่งขัน นอกเหนือจากนี้เชื่อว่าทุกภารกิจมีทางราชสำนักเป็นเจ้าภาพโดยตรง อันที่จริงหลายต่อหลายภารกิจเป็นกิจกรรมที่ผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นทางการ บริษัทห้างร้าน มูลนิธิสมาคม หรือปัจเจกชน เป็นผู้จัดแล้วเชิญสมาชิกราชวงศ์เดินทางมาร่วมงานเพื่อเป็นเกียรติ สุดท้ายเมื่อตัดภารกิจที่เข้าข่ายเป็นงานจรหรือที่จัดขึ้นโดยหน่วยงานอื่นออก จะเหลือพระราชพิธี (royal ceremonies) อันหมายถึงภารกิจเชิงพิธีการที่เป็นแบบแผนของทางราชสำนัก ที่ควรพิจารณารวมทั้งหมด 7 พระราชพิธี ได้แก่ พระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา พระราชพิธีพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ (Investiture) พระราชพิธีฉลองวันแห่งเครื่องราชอิสริยาภรณ์การ์เทอร์ (Garter Day Service) พระราชพิธีเนื่องในวันพฤหัสบดีศักดิ์สิทธิ์ (Royal Maundy) พระราชพิธีพระราชทานพระราชดำรัสเนื่องในวันคริสต์มาส (Royal Christmas Message) พระราชพิธีบรมราชาภิเษก และพระราชพิธีบรมศพ

⁴⁵⁵ People, “The Hardest-Working Royal of 2022 Has Been Revealed – And It’s Not King Charles!,” accessed October 12, 2023, <https://people.com/royals/hardest-working-royal-2022-princess-anne>.

ลำดับแรก พระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา จุดที่อาจดูน่าสนใจและไม่เหมือนชาติใดอยู่ตรงที่ว่า เป็นไปได้ที่สหราชอาณาจักรในบางยุคสมัยจะมีวันเฉลิมพระชนมพรรษา 2 วัน ได้แก่ วันเฉลิมพระชนมพรรษาที่เป็นทางการ (official birthday) 1 วัน กับ วันเฉลิมพระชนมพรรษาที่แท้จริง (actual birthday) อีก 1 วัน ยกตัวอย่าง สมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 ประสูติวันที่ 21 เมษายน เท่ากับเป็นวันเฉลิมพระชนมพรรษาที่แท้จริง ทว่าทรงให้ทุกวันเสาร์ที่ 2 ของเดือนมิถุนายนเป็นวันเฉลิมพระชนมพรรษาที่เป็นทางการ ไม่ต่างจากสมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 ที่แม้ทรงมีวันที่ 14 พฤศจิกายนเป็นวันเฉลิมพระชนมพรรษาที่แท้จริง แต่กลับทรงมีวันเฉลิมพระชนมพรรษาที่เป็นทางการอยู่ในเดือนมิถุนายน⁴⁵⁶ ส่วนสาเหตุก็เนื่องด้วยเรื่องสภาพอากาศดังที่กำลังจะบรรยายต่อไป ตามขนบธรรมเนียม ทางราชสำนักฉลองวันเฉลิมพระชนมพรรษาด้วยพิธีการกลางแจ้ง ซึ่งย่อมประสบปัญหาหากเป็นฤดูฝนหรือฤดูหนาวที่มีหิมะตก เมื่อเป็นเช่นนี้ นับตั้งแต่ ค.ศ. 1748 หรือรัชสมัยของพระเจ้าจอร์จที่ 2 เป็นต้นมา ทางราชสำนักจึงอาจกำหนดให้มีวันเฉลิมพระชนมพรรษา 2 วัน ถ้าวันเฉลิมพระชนมพรรษาที่แท้จริงไม่ได้อยู่ในฤดูกาลที่เอื้อต่อการจัดพิธีการกลางแจ้ง สำหรับรายละเอียดของพิธีการฉลองวันเฉลิมพระชนมพรรษาที่แท้จริงมักกระทำการเป็นส่วนพระองค์ในหมู่สมาชิกราชวงศ์เท่านั้น ขณะที่ในวันเฉลิมพระชนมพรรษาที่เป็นทางการจะมีพิธีการสาธารณะที่จัดอย่างอลังการ ซึ่งก็คือพิธีสวนสนามเฉลิมพระเกียรติเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา (Trooping the Colour) ของทหารรักษาพระองค์ ทุกหน่วยเป็องหน้าพระพักตร์ ณ ฮอร์สการ์ดพาเหรด (Horse Guards Parade)

⁴⁵⁶ Royal Museums Greenwich, “Why Did the Queen Have Two Birthdays?,” accessed September 30, 2023, www.rmg.co.uk/stories/topics/why-did-queen-have-two-birthdays.

ลานกว้างขนาดใหญ่กลางกรุงลอนดอน ไม่ไกลจากพระราชวังบักกิงแฮม โดยปกติ การฉลองเริ่มด้วยการเสด็จพระราชดำเนินจากพระราชวังบักกิงแฮม ด้วยราชรถม้า พร้อมสมาชิกราชวงศ์ระดับสูง ท่ามกลางการอารักขาของ หน่วยทหารม้ารักษาพระองค์ในชุดเกราะแบบดั้งเดิม ไปสู่ฮอว์ธอร์นสการ์ดพาเหรด เมื่อถึงที่หมาย พระมหากษัตริย์รับฟังนายทหารผู้บังคับบัญชาถวายรายงาน แล้วจึง ตรวจแถวทหารที่จะเข้าร่วมการสวนสนาม และหลังจบการตรวจแถว ก็เป็น ขั้นตอนการสวนสนามเฉลิมพระเกียรติ เท่าที่ผ่านมา มีทหารรักษาพระองค์เข้าร่วม ปีละเป็นพัน บางส่วนเป็นทหารราบ บางส่วนเป็นทหารม้า ทุกคนแต่งกาย ในเครื่องแบบดั้งเดิม ที่มักคุ้นตาที่สุดน่าจะเป็นทหารราบที่ใส่เสื้อโค้ทสีแดงสด และหมวกทรงสูงสีดำที่ทำจากขนหมี (bearskin) การสวนสนามกินเวลาประมาณ ชั่วโมงเศษ ต่อจากนั้นพระมหากษัตริย์และสมาชิกราชวงศ์พากันเสด็จกลับ พระราชวังบักกิงแฮมในขบวนที่ประกอบด้วยทหารรักษาพระองค์ที่เพิ่งร่วม สวนสนาม ท้ายที่สุด หลังเสร็จการยิงสลุตจำนวน 41 นัด พระมหากษัตริย์ และสมาชิกราชวงศ์จะเสด็จออกสีหบัญชร เพื่อทักทายสาธารณชนและชมฝูง เครื่องบินรบของกองทัพอากาศที่บินเป็นรูปขบวนผ่านเหนือพระราชวังบักกิงแฮม ตลอดพิธีการมักมีคนมากมายมาร่วมชม ทั้งการเสด็จพระราชดำเนินด้วย ราชรถม้าไปตามถนน การสวนสนามที่ฮอว์ธอร์นสการ์ดพาเหรด และการเสด็จออก สีหบัญชร⁴⁵⁷

⁴⁵⁷ Ibid.; Rob Picheta and Max Foster, “Why Does King Charles III Get Two Birthdays?,” accessed October 1, 2023, <https://edition.cnn.com/2023/06/16/uk/trooping-colour-parade-king-charles-walkup-scli-gbr-cmd-intl/index.html>; Independent, “King Takes Part in First Trooping the Colour Ceremony as Monarch,” accessed September 30, 2023, www.independent.co.uk/news/uk/charles-the-king-prince-of-wales-elizabeth-ii-white-hall-b2359442.html; The Royal Household, “The Queen’s Birthday,” accessed September 30, 2023, www.royal.uk/queens-birthday3. นอกจากนี้ ยังมีการจัดงานฉลอง ตามประเทศเครือจักรภพด้วย

ลำดับที่ 2 พระราชพิธีพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ตามที่ถือปฏิบัติกัน จะมีการประกาศรายชื่อผู้ที่ได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ปีละ 2 ครั้ง ครั้งแรกตอนขึ้นปีใหม่ (New Year's Honours Lists) และครั้งที่ 2 ช่วงเดือนที่มีวันเฉลิมพระชนมพรรษาที่เป็นทางการ (King's Birthday Honours List)⁴⁵⁸ ต่อจากนั้นทางราชสำนักจึงจัดพระราชพิธีพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์เป็นรอบ รวมประมาณ 20 รอบต่อปี โดยปกติรอบหนึ่งมีผู้ที่ได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์เข้าร่วมกว่า 60 คน⁴⁵⁹ สถานที่มักใช้ห้องพระโรง (Throne Room) ของพระราชวังบักกิงแฮม หรือห้องรับรองใหญ่ (Grand Reception Room) ของปราสาทวินด์เซอร์ ลำดับพิธีการเริ่มต้นจากการเสด็จของพระมหากษัตริย์หรือผู้แทนพระองค์ ซึ่งมักเป็นสมาชิกราชวงศ์ระดับสูง อย่างรัชทายาทในฐานะประธาน พร้อมการบรรเลงเพลง “พระเจ้าคุ้มครองพระมหากษัตริย์” บรรดาผู้ที่ได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ตลอดจนแขกที่มาร่วมพระราชพิธี ยืนถวายความเคารพ ถัดมาจึงเป็นการพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์เรียงลำดับทีละคน ตามการอ่านชื่อของสมุหพระราชวัง หรือข้าราชการบริพาร ผู้ปฏิบัติหน้าที่รูปแบบการพระราชทานย่อมแล้วแต่ประเภทเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่ได้รับว่าเป็นแบบเหรียญตราประดับอก หรือแบบคล้องคอ และถ้าเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่พระราชทานอยู่ชั้นสูงระดับผู้รับกลายเป็นอัศวิน (knighted) พระมหากษัตริย์ หรือผู้แทนพระองค์จะต้องใช้กระบี่ด้วยการยกกระบี่ขึ้นแล้วเอาปลายกระบี่ลงไปที่ไหล่ขวาและไหล่ซ้ายของผู้รับที่กำลังคุกเข่าอยู่ตามลำดับ อันเป็นวิธีการแต่งตั้งอัศวินที่ใช้มาตั้งแต่ยุคกลาง เมื่อเสร็จแล้วพระมหากษัตริย์หรือผู้แทนพระองค์อาจมีปฏิสันถารเล็กน้อยกับผู้ที่ได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ก่อนเลื่อนสู่บุคคลลำดับถัดไป พิธีการดำเนินไปเช่นนี้จนครบทุกคนในการพระราชทานรอบนั้น จึงเป็นอันสิ้นสุด ประธานในพิธี

⁴⁵⁸ หน่วยงานที่ประกาศคือสำนักคณะรัฐมนตรี (Cabinet Office) ดู The Royal Household, “Investitures,” accessed September 30, 2023, www.royal.uk/investitures.

⁴⁵⁹ Ibid.

เดินทางกลับ ปลอมให้ผู้ที่ได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ได้สนทนากัน หรือถ่ายภาพกับผู้ติดตามเป็นที่ระลึก ที่บริเวณลานด้านนอกพระราชวังบักกิงแฮม หรือสนามหญ้าหน้าพระราชวังวินด์เซอร์⁴⁶⁰

ลำดับที่ 3 พระราชพิธีฉลองวันแห่งเครื่องราชอิสริยาภรณ์การ์เทอร์ ดังที่ได้อธิบายแล้วพอสมควร เครื่องราชอิสริยาภรณ์การ์เทอร์เป็นเครื่องราชอิสริยาภรณ์ตระกูลที่ทรงเกียรติที่สุดของสหราชอาณาจักรและมีประวัติความเป็นมากว่า 650 ปี แม้การพระราชทานเป็นสิทธิขาดของพระมหากษัตริย์เพียงลำพังอย่างแท้จริง ต่างจากเครื่องราชอิสริยาภรณ์ตระกูลอื่นที่มีรัฐบาลเป็นผู้พิจารณา จำนวนผู้ครอบครองเครื่องราชอิสริยาภรณ์การ์เทอร์ที่ยังมีชีวิตอยู่ถูกจำกัดไว้เพียง 26 คนเท่านั้น ในจำนวนนี้ รวมพระมหากษัตริย์และเจ้าชายแห่งเวลส์แล้วด้วย⁴⁶¹ ความพิเศษของเครื่องราชอิสริยาภรณ์ตระกูลนี้เห็นได้จากการมีพิธีการพิเศษเป็นประจำทุกปีสำหรับผู้ครอบครอง นั่นคือพระราชพิธีฉลองวันแห่งเครื่องราชอิสริยาภรณ์การ์เทอร์ อันเป็นหนึ่งในพระราชพิธีดั้งเดิมที่สุดของทางราชสำนัก โดยปกติพระราชพิธีนี้จะมิในเดือนมิถุนายนของแต่ละปี บุคคลที่ได้รับเชิญให้เข้าร่วมมีเฉพาะผู้ครอบครองเครื่องราชอิสริยาภรณ์การ์เทอร์ชั้นแรก ถ้าปีนั้นมีการมอบเครื่องราชอิสริยาภรณ์การ์เทอร์ให้แก่ใคร ซึ่งทางราชสำนักมักประกาศชื่อในวันที่ 23 เมษายน หรือวันนักบุญจอร์จ (Saint George's Day) อันเป็นที่มาของสัญลักษณ์บนตัวเครื่องราชอิสริยาภรณ์การ์เทอร์⁴⁶²

⁴⁶⁰ Ibid; Royal Collection Trust, "Investitures," accessed October 10, 2023, www.rct.uk/collection/themes/exhibitions/a-royal-welcome/buckingham-palace/investitures; The Royal Family, "Investitures," accessed October 10, 2023, www.youtube.com/watch?v=ZinzueddAQ0.

⁴⁶¹ ดู The Royal Household, "The Order of the Garter," accessed October 8, 2023, www.royal.uk/the-order-of-the-garter.

⁴⁶² นักบุญจอร์จถือนักบุญองค์อุปถัมภ์ของอังกฤษ ไม่ทางเซนต์จอร์จ (Saint George's Cross) ยังถูกใช้เป็นสัญลักษณ์บนธงชาติอังกฤษด้วย ดู Ben Johnson, "St George – Patron Saint of England," accessed October 8, 2023, <https://www.historic-uk.com/HistoryUK/HistoryOfEngland/St-George-Patron-Saint-of-England>.

พระราชพิธีฉลองจะเริ่มจากการพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์การ์เทอร์ โดยพระมหากษัตริย์ให้แก่บุคคลนั้น ณ ห้องพระโรงของปราสาทวินด์เซอร์ เบื้องหน้าบรรดาผู้ครอบครองเครื่องราชอิสริยาภรณ์ดังกล่าวที่มาร่วมเป็นสักขีพยาน ลำดับถัดจากนั้น ทุกคนรับประทานอาหารกลางวันร่วมกัน แล้วจึงเดินแถวไปยังโบสถ์เซนต์จอร์จ (St. George's Chapel) ที่ตั้งอยู่ในปราสาทวินด์เซอร์ เพื่อประกอบพิธีกรรมทางศาสนาที่เปิดให้บุคคลภายนอกที่ได้รับเชิญมาร่วมชมได้ สุดท้ายหลังเสร็จสิ้นพิธีกรรม พระมหากษัตริย์และผู้ครอบครองเครื่องราชอิสริยาภรณ์การ์เทอร์ที่มาร่วมงานทั้งหมดจะเดินทางกลับตัวปราสาทหลัก บ้างด้วยรถยนต์ บ้างด้วยรถยนต์ โดยจุดที่ได้รับความสนใจจากสาธารณชนที่สุดในพระราชพิธีฉลองวันแห่งเครื่องราชอิสริยาภรณ์การ์เทอร์คือการเดินแถวไปโบสถ์เซนต์จอร์จ เพราะมีพระมหากษัตริย์ เชื้อพระวงศ์ระดับสูง ตลอดจนบุคคลสำคัญอื่นที่ครอบครองเครื่องราชอิสริยาภรณ์การ์เทอร์ มาร่วมขบวนอย่างพระมหากษัตริย์ของชาติอื่น หรืออดีตนายกรัฐมนตรี แต่ละคนจะแต่งกายในครุยกำมะหยี่ พร้อมหมวกทรงทิวดอร์ที่ประดับขนนกสีขาวขนาดใหญ่ ถือเป็นชุดที่สง่างามและสามารถสร้างความประทับใจให้แก่ผู้ที่พบเห็น การเดินแถวยังมีวงดุริยางค์และข้าราชการบริพารในเครื่องแบบโบราณนำหน้า และถูกขนานบ้างโดยทหารรักษาพระองค์ รายละเอียดทั้งหมดนี้ทำให้พระราชพิธีฉลองวันแห่งเครื่องราชอิสริยาภรณ์การ์เทอร์มักถูกนำไปรายงานข่าวและมีคนเดินทางมาชมพิธี แต่ละปีเป็นจำนวนไม่น้อย⁴⁶³

⁴⁶³ ดู The Royal HouseHold, "The Order of the Garter;" Emily Ferguson, "What is Order of the Garter day and When is the Garter Day Procession?," accessed October 8, 2023, www.express.co.uk/news/royal/1781_714/order-of-the-garter-meaning-explained; Royal Life Magazine, "Garter Day at Windsor Castle," accessed October 8, 2023, <https://royallifemagazine.co.uk/garter-day-at-windsor-castle-2>.

การเดินแถวในพระราชพิธีฉลองวันแห่งเครื่องราชอิสริยาภรณ์การ์เทอร์
เมื่อ ค.ศ. 2018 ที่ปราสาทวินด์เซอร์⁴⁶⁴

ลำดับที่ 4 พระราชพิธีเนื่องในวันพฤหัสบดีศักดิ์สิทธิ์ เช่นเดียวกับทุกนิกายในสังกัดศาสนาคริสต์ ช่วงเดือนเมษายนของแต่ละปี ศาสนจักรแห่งอังกฤษจะเฉลิมฉลองเทศกาลอีสเตอร์ เพื่อรำลึกถึงการเสียสละที่ยิ่งใหญ่ของพระเยซูเจ้า ด้วยการเอาชีวิตตนเป็นเครื่องสังเวยบาปของมนุษย์ ตลอด “สัปดาห์ศักดิ์สิทธิ์” (Holy Week) หรือประมาณ 7 วันก่อนถึงวันอีสเตอร์ ซึ่งตามความเชื่อ เป็นวันที่พระเยซูเจ้าทรงฟื้นคืนชีพหลังทรงถูกจับตรึงกางเขน มีวันที่แทนเหตุการณ์สำคัญแต่ละเหตุการณ์ในช่วงไม่กี่วันสุดท้ายของพระเยซูเจ้า หนึ่งในนั้นคือวันพฤหัสบดีศักดิ์สิทธิ์ อันมีที่มาจากการที่พระเยซูเจ้าทรงรับประทานอาหารมื้อสุดท้าย (The Last Supper) ร่วมกับสาวก (disciples) และได้ทำการล้างเท้าของฝ่ายหลังทีละคน การเฉลิมฉลองวันพฤหัสบดีศักดิ์สิทธิ์เป็นพิธีกรรมที่ค่อนข้างแพร่หลายรวมถึงสหราชอาณาจักร โดยตลอดหลายศตวรรษที่ผ่านมา พระมหากษัตริย์

⁴⁶⁴ BBC, “In Pictures: Pomp and Ceremony for Order of the Garter,” accessed October 8, 2023, www.bbc.co.uk/news/uk-44525070.

ได้ประกอบพระราชพิธีเนื่องในวันพฤหัสบดีศักดิ์สิทธิ์ก่อนข้างต่อนื่อง หากสรุปแบบรวบรัด พระราชพิธีดังกล่าวมีหัวใจอยู่ที่การมอบทานโดยพระมหากษัตริย์ตามแนวปฏิบัติที่สมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 ทรงวางไว้ โบสถ์ที่ใช้จัดพระราชพิธีเนื่องในวันพฤหัสบดีศักดิ์สิทธิ์จะหมุนเวียนไปทั่วประเทศจากเดิมที่อยู่แต่เฉพาะในพื้นที่กรุงลอนดอน พระมหากษัตริย์จะเดินทางมาเข้าโบสถ์ ฟังการเทศนา และนมัสการพระเจ้าผู้เป็นเจ้า เหมือนพิธีกรรมปกติทุกวันอาทิตย์ ต่อจากนั้น พระมหากษัตริย์จะทำทานเนื่องในวันพฤหัสบดีศักดิ์สิทธิ์ด้วยการแจกเหรียญเงินที่เป็นสัญลักษณ์แทนการล้างเท้า (Maundy money) ให้แก่ผู้รับเงินเบี้ยบำนาญที่ผ่านการคัดเลือกโดยศาสนจักรของแต่ละท้องถิ่นที่ว่าเป็นบุคคลผู้ทำคุณประโยชน์แก่ศาสนจักรแห่งอังกฤษและส่วนรวม จำนวนผู้รับเงินเบี้ยบำนาญแต่ละเทศที่จะได้เข้าร่วมพระราชพิธีเนื่องในวันพฤหัสบดีศักดิ์สิทธิ์นี้ จะเอาอายุ ณ ตอนนั้นของพระมหากษัตริย์เป็นตัวตัดสิน ดังเช่นในการจัดครั้งล่าสุดมีผู้รับเงินเบี้ยบำนาญเพศชายและเพศหญิงกลุ่มละ 74 คน เท่าพระชนมายุ 74 ชันษาของสมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 การแจกเหรียญเงินมีขึ้นภายในโบสถ์ที่ใช้จัดพระราชพิธี พระมหากษัตริย์เป็นฝ่ายเดินไปหาผู้ที่ได้รับเหรียญเงิน โดยมีข้าราชการบริพารคอยนำทางถือเป็นพระราชพิธีเดียวที่พระมหากษัตริย์ในฐานะผู้มอบของมีค่าเป็นคนไปหาผู้รับไม่ใช่ในทางกลับกัน⁴⁶⁵ เหรียญเงินที่พระมหากษัตริย์มอบให้ด้วยมือของตนแบ่งออกเป็น 2 ชุด ชุดแรกเป็นเหรียญปกติมูลค่าไม่มาก บรรจุอยู่ในถุงหนังขนาดเล็กสีแดง ส่วนชุดที่ 2 เป็นเหรียญเงินที่มีมูลค่าตามอายุของพระมหากษัตริย์ บรรจุอยู่ในถุงหนังขนาดเล็กสีขาว พระมหากษัตริย์จะเดินแจกไปที่ละคนจนครบทั้งหมด โดยมักกล่าวทักทายและมีบทสนทนากับผู้ที่ได้รับเหรียญเงินด้วย

⁴⁶⁵ Church of England Diocese of Manchester, “Royal Maundy Service,” accessed October 8, 2023, <https://web.archive.org/web/20110514204522/http://www.manchester.anglican.org/bishop/royal-almoner/royal-maundy-service>.

ถือเป็นโอกาสที่พระมหากษัตริย์จะได้พบปะผู้สูงอายุทั่วไปอย่างเป็นกันเอง พร้อมกับแสดงบทบาทอุปถัมภ์ศาสนจักรแห่งอังกฤษ⁴⁶⁶

ลำดับที่ 5 พระราชพิธีพระราชทานพระราชดำรัสเนื่องในวันคริสต์มาส ถ้าเทียบกับพระราชพิธีทั้งหมดที่เอามาพิจารณา พระราชพิธีพระราชทานพระราชดำรัสเนื่องในวันคริสต์มาสเป็นพิธีการที่มีอายุน้อยที่สุด คือเพิ่งเริ่มเมื่อ ค.ศ. 2475 ในรัชสมัยของสมเด็จพระเจ้าจอร์จที่ 5 แฉมน่าจะเรียบง่ายที่สุดด้วย เนื่องจากเป็นแค่เพียงการพระราชทานพระราชดำรัสของพระมหากษัตริย์ แต่ลำพังผ่านทางโทรทัศน์และสื่อรูปแบบอื่น อย่างไรก็ตาม เป็นเรื่องยากที่จะมองข้ามความสำคัญของพระราชพิธีนี้ เหตุเพราะเป็นพิธีการที่เข้าถึงคนจำนวนมาก ทั้งในและนอกสหราชอาณาจักร และถ้าจับประเด็นและออกแบบสาส์น ได้สอดคล้องกับกระแสสังคม พระราชพิธีพระราชทานพระราชดำรัสย่อมทรงพลังอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในแง่ภาพลักษณ์ของพระมหากษัตริย์และปฏิสัมพันธ์ระหว่างสถาบันพระมหากษัตริย์กับสังคม ดังที่เชื่อบอก พระราชพิธีพระราชทานพระราชดำรัสเนื่องในวันคริสต์มาสมีขึ้นเป็นประจำทุกวันที่ 25 ธันวาคม เวลา 15.00 น. และมักเสร็จสิ้นภายใน 8 - 10 นาที ช่วงแรกเป็นการบรรเลงเพลง “พระเจ้าคุ้มครองสมเด็จพระราชินีนาถ” โดยวงดุริยางค์ทหาร แล้วต่อด้วยพระราชดำรัสราว 5 นาที แล้วปิดท้ายด้วยการขับร้องเพลงในวาระคริสต์มาส โดยคณะนักร้องประสานเสียง พระมหากษัตริย์จะมีพระราชดำรัสถึงประชาชนทุกคนในสหราชอาณาจักรและประเทศเครือจักรภพ เนื้อหาของพระราชดำรัสดังกล่าวเป็นสิ่งที่พระมหากษัตริย์มีสิทธิตัดสินใจเองตามที่ตนเห็นสมควร โดยอาจมีบุคคลอื่น หรือข้าราชการบริพารให้ความช่วยเหลือในการยกร่าง⁴⁶⁷

⁴⁶⁶ The Royal Household, “Royal Maundy Service,” accessed October 8, 2023, www.royal.uk/royal-maundy-service; Sky News, “Maundy Thursday,” accessed October 10, 2023, <https://news.sky.com/story/maundy-thursday-what-is-it-and-how-did-king-charles-mark-his-first-one-as-monarch-12840074>.

⁴⁶⁷ ยกตัวอย่าง พระราชดำรัสเนื่องในวันคริสต์มาสครั้งแรกเขียนโดย รัดยาร์ด คิปลิง (Rudyard Kipling) นักเขียนชื่อดัง

การพระราชทานพระราชดำรัสจะถูกบันทึกเทปไว้ไม่กี่วันก่อนหน้าวันคริสต์มาส และมักใช้พระราชวังบักกิงแฮมเป็นสถานที่ถ่ายทำ ระหว่างการถ่ายทอดพระราชดำรัส อาจมีการตัดต่อภาพประกอบเข้ามาด้วยเพื่อให้ผู้ชมเห็นภาพชัดเจนยิ่งขึ้น โดยปกติเนื้อหาของพระราชดำรัสเป็นการสรุปความเป็นไปของบ้านเมืองตลอดช่วงเวลา 1 ปีที่ผ่านมาในทัศนะของพระมหากษัตริย์ ประกอบกับการตั้งข้อสังเกต หรือการฝากข้อคิดให้ทุกคน⁴⁶⁸ ตัวอย่างเช่น หนึ่งในพระราชดำรัสเนื่องในวันคริสต์มาสที่ผู้คนตั้งตารอที่สุดเห็นจะเป็นพระราชดำรัสเมื่อ ค.ศ. 2020 อันเป็นปีที่การระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 เริ่มต้นขึ้นและส่งผลกระทบต่อทั้งโลก สมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 ทรงพยายามชักจูงให้ผู้ฟังรู้สึกว่าการอนาคตยังคงมีความหวังและทุกคนมีได้อยู่เพียงลำพัง ขณะเดียวกัน พระองค์ยังทรงแสดงความชื่นชมต่อบรรดาผู้ที่เสียสละ โดยเฉพาะบุคลากรทางการแพทย์และอาสาสมัคร⁴⁶⁹

ลำดับที่ 6 พระราชพิธีบรมราชาภิเษก เมื่อมีพระมหากษัตริย์องค์ใหม่ทางราชสำนักจำเป็นต้องจัดพระราชพิธีบรมราชาภิเษกเพื่อรับรองการครองราชย์อย่างเป็นทางการ กล่าวคือ ทันทีที่พระมหากษัตริย์องค์ก่อนพ้นจากตำแหน่งไม่ว่าด้วยสาเหตุใด รัชทายาทจะกลายเป็นพระมหากษัตริย์องค์ใหม่ทันทีตามฐานคิดที่ว่าด้วยความต่อเนื่องของสถาบันพระมหากษัตริย์ อย่างไรก็ตามพระมหากษัตริย์องค์ใหม่ยังจำต้องประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษกมิฉะนั้นแล้ว การดำรงตำแหน่งย่อมขาดความสมบูรณ์ ตามธรรมเนียมพระราชพิธีบรมราชาภิเษกจะมีขึ้นประมาณ 1 ปีหลังการเสด็จขึ้นครองราชย์ของพระมหากษัตริย์องค์ใหม่ ราชสำนักและคณะรัฐมนตรีร่วมกันพิจารณา

⁴⁶⁸ The Royal Household, “The Queen’s Christmas Broadcasts,” accessed October 10, 2023, www.royal.uk/history-christmas-broadcast.

⁴⁶⁹ สำหรับพระราชดำรัสทั้งหมดในรัชสมัยของสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 ดู The Royal Household, “Christmas Broadcast Transcripts,” accessed October 10, 2023, www.royal.uk/history-christmas-broadcast.

หาวันที่เหมาะสม ซึ่งมักอยู่ในช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนกันยายนด้วยเหตุผลเรื่องสภาพดินฟ้าอากาศ สถานที่ประกอบพิธีคือมหาวิหารเวสต์มินสเตอร์ ตัวพิธีการเริ่มต้นจากการเดินทางของพระมหากษัตริย์บนราชรถม้าสีทอง มาสู่มหาวิหารเวสต์มินสเตอร์ที่มีแกนบรื้อยรอคอยอยู่ ทั้งสมาชิกราชวงศ์ เชื้อพระวงศ์จากต่างประเทศ ผู้นำรัฐบาล นักการเมือง ทูตานทูต และบุคคลสำคัญจากหลายแวดวง เมื่อเข้าสู่มหาวิหารเวสต์มินสเตอร์แล้ว พระมหากษัตริย์เดินไปยังด้านหน้า ขณะที่คณะนักร้องประสานเสียงขับร้องเพลงทางศาสนา เมื่อถึงจุดประกอบพิธี บุคคลที่ได้รับมอบหมายจำนวน 4 คนนำเสนอ (present) พระมหากษัตริย์ต่อ “ประชาชน” ทีละคน โดยนำเสนอคนละทีกสัคนกที่อยูในทีกสัที่มีกรนำเสนอร่วมกันเปล่งเสียงตอบรับว่า “พระเจ้าคุ้มครองพระมหากษัตริย์” (God save the King) พิธีการขั้นตอนนี้มีชื่อเรียกว่า “การรับรอง” (The Recognition) และมีรากเหง้าจากยุคโบราณที่ผู้ปกครองต้องได้รับการยอมรับจากผู้ถูกปกครอง ลำดับต่อมา เป็นการกล่าวคำสัตย์ปฏิญาณในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก อันเป็นเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด แล้วอาร์ชบิชอปแห่งแคนเทอร์เบอรีจึงมอบพระคัมภีร์ไบเบิลให้แก่พระมหากษัตริย์ในฐานะเครื่องเตือนสติให้ฝ่ายหลังระลึกถึงกฎและคำสอนของพระเจ้าผู้เป็นเจ้า ต่อจากส่วนนี้ก็เป็นพิธีการเจิมน้ำมันศักดิ์สิทธิ์ลงบนตัวของพระมหากษัตริย์ ผู้ประกอบพิธีคืออาร์ชบิชอปแห่งแคนเทอร์เบอรีอีกเช่นกัน พิธีการเจิมนีถือเป็นส่วนที่มีความศักดิ์สิทธิ์ที่สุดของพระราชพิธีและไม่เปิดให้ชม ตลอดการเจิมจึงมีการกั้นฉากรอบด้านอย่างมิดชิด หลังจากนั้น พระมหากษัตริย์เดินไปนั่ง “บัลลังก์บรมราชาภิเษก” (Coronation chair) ที่มี “ศิลาแห่งสโคน” (Stone of Scone) หินก้อนสี่เหลี่ยมที่แทนอำนาจการปกครองเหนือสก็อตแลนด์วางอยู่ด้านใต้ และรับคาทู้ หนึ่งนในเครื่องราชกกุธภัณฑ์ มาถือไว้ในมือสองข้าง ก่อนที่อาร์ชบิชอปแห่งแคนเทอร์เบอรีจะเอาพระมหามงกุฎอิมพีเรียลสเตตมาสวมศีรษะของพระมหากษัตริย์ แล้วถอยมานำแขกผู้ร่วมพิธีเปล่งเสียงพร้อมกันว่า “พระเจ้าคุ้มครองพระมหากษัตริย์” วงดนตรีบรรเลงเพลง

ขณะที่กองทหารปืนใหญ่ที่อยู่ริมแม่น้ำเทมส์ยิงสลุต เสร็จแล้ว พระมหากษัตริย์ย้ายจากบัลลังก์บรมราชาภิเษกไปนั่งที่ราชบัลลังก์ โดยมีอาร์คบิชอปและบิชอปยืนแวดล้อม สักพักจึงเป็นการแสดงความเคารพของบุคคลสำคัญ ท้ายที่สุดเป็นการสถาปนาสมเด็จพระราชินี จากนั้นพระมหากษัตริย์พร้อมสมเด็จพระราชินีจะเดินแถวออกจากมหาวิหารเวสต์มินสเตอร์และขึ้นราชรถม้าสีทองกลับพระราชวังบักกิงแฮม แล้วจึงเสด็จออกสืบทอดร่วมกับสมาชิกราชวงศ์เพื่อทักทายผู้คนที่มาร่วมเฉลิมฉลอง⁴⁷⁰

ลำดับสุดท้าย พระราชพิธีบรมศพ โดยทั่วไปเมื่อพระมหากษัตริย์สวรรคตลง พระบรมศพจะถูกนำมาประดิษฐานที่พระราชวังเวสต์มินสเตอร์เพื่อให้ประชาชนมีโอกาสดูแสดงความเคารพ ต่อจากนั้นไม่กี่วันจะเป็นพระราชพิธีบรมศพ ขั้นแรกเป็นการอัญเชิญพระบรมศพไปมหาวิหารเวสต์มินสเตอร์ด้วยขบวนรถม้า โดยมีกองทหารรักษาพระองค์ ตลอดจนพระมหากษัตริย์องค์ใหม่และสมาชิกราชวงศ์ร่วมติดตาม พระบรมศพถูกบรรจุในหีบไม้ที่คลุมด้วยธงประจำพระมหากษัตริย์ ด้านบนมีเครื่องราชกกุธภัณฑ์วางอยู่ 3 ชิ้น ได้แก่ คทา กางเขนบนลูกโลก และพระมหามงกุฎอิมพีเรียลสเตต เมื่อถึงที่แล้ว พระบรมศพถูกอัญเชิญไปประดิษฐานบนแท่น ก่อนที่พระราชพิธีบรมศพจะเริ่มต้นขึ้น อธิการแห่งมหาวิหารเวสต์มินสเตอร์ (Dean of Westminster) เทศนาและกล่าวไว้อาลัย ตามมาด้วยการร้องเพลงสวดสรรเสริญของผู้ร่วมพระราชพิธี การกล่าวไว้อาลัยโดยบุคคลสำคัญจำนวนหนึ่งซึ่งมีกรมนายกรัฐมนตรี การบรรยายธรรมโดยอาร์ชบิชอปแห่งแคนเทอร์เบอรี และการยืนร้องเพลง “พระเจ้าคุ้มครองพระมหากษัตริย์” ร่วมกัน ลำดับถัดมา

⁴⁷⁰ ดู David Torrance, *The Coronation: History and Ceremonial* (n.p.: House of Commons, 2023), accessed October 9, 2023, <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-9412/CBP-9412.pdf>.

เป็นการเคลื่อนพระบรมศพออกจากมหาวิหารเวสต์มินสเตอร์ แล้วแห่ด้วย กองทหารรักษาพระองค์ไปสู่หลุมฝังพระศพตามความประสงค์ที่ได้ให้ไว้ของ พระมหากษัตริย์ที่สวรรคต⁴⁷¹

11.4.4. การประกอบพระราชกรณียกิจด้านการกุศล

ดังที่ได้บรรยายไปแล้ว หนึ่งในพัฒนาการสำคัญของสถาบัน พระมหากษัตริย์ที่ปรากฏเด่นชัดในรัชสมัยของสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรีย คือการประกอบพระราชกรณียกิจด้านการกุศลผ่านบทบาทในฐานะองค์อุปถัมภ์ ของมูลนิธิและสมาคมจำนวนนับร้อยที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการสาธารณกุศล⁴⁷² นับแต่นั้นเป็นต้นมา บทบาทในลักษณะนี้ก็มีแต่จะยิ่งขยายขอบเขต จนกลายเป็น พระราชกรณียกิจหลักที่ช่วยค้ำจุนและเสริมสร้างความนิยมชมชอบที่สาธารณชน มีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ในสมัยปัจจุบัน ตามการสำรวจความคิดเห็นของ มูลนิธิระดับประเทศแห่งหนึ่งเมื่อ ค.ศ. 2022 พบว่า 1 ใน 3 ของกลุ่มตัวอย่าง ยกให้การสนับสนุนกิจกรรมเพื่อการกุศลเป็นบทบาทที่สำคัญที่สุดของราชวงศ์ ขณะที่ 1 ใน 4 ของกลุ่มตัวอย่างเห็นว่า หากไร้การอุปถัมภ์ของราชวงศ์ ตนจะไม่ทราบอะไรเกี่ยวกับมูลนิธิที่ตัวเองรู้จัก⁴⁷³ เมื่อพิจารณารายละเอียด แต่เฉพาะในรัชสมัยของสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 กับสมเด็จพระเจ้า ชาร์ลส์ที่ 3 มูลนิธิ สมาคม และองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไรต่างต้องการได้รับการอุปถัมภ์จากพระมหากษัตริย์ หรือสมาชิกราชวงศ์ การอุปถัมภ์นี้มีได้มา ในรูปของทุนทรัพย์ หรือสิทธิพิเศษจากราชสำนัก ทว่าเป็นความน่าเชื่อถือ

⁴⁷¹ ดู The Royal Household, “The State Funeral for Her Majesty The Queen,” accessed October 11, 2023, www.royal.uk/state-funeral-her-majesty-queen-0.

⁴⁷² สมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียมิใช่พระประมุของค์แรกที่แสดงบทบาทดังกล่าว อย่างไรก็ตามก็ตี พระองค์ทรงเอาใจใส่และทรงดำเนินการอย่างเป็นระบบ จนถึงเป็นจุดเปลี่ยนสำหรับสถาบัน พระมหากษัตริย์ของสหราชอาณาจักร

⁴⁷³ Charities Aid Foundation, “Supporting Charities Most Important Role of The Royal Family,” accessed October 8, 2023, www.cafonline.org/about-us/press-office/supporting-charities-most-important-role-of-the-royal-family.

เพราะเมื่อขึ้นชื่อว่าเป็นองค์กรในการอุปถัมภ์ของราชวงศ์ สาธารณชนย่อมพร้อมให้การสนับสนุนมากกว่า ดังที่ทางราชสำนักยอมรับเองว่า

“การอุปถัมภ์จากราชวงศ์ (royal patronage) ช่วยเสริมสถานะแก่องค์กร ขณะที่การเสด็จเยือนและการเข้าไปข้องเกี่ยวในกิจการของเชื้อพระวงศ์ที่รับเป็นผู้อุปถัมภ์ (royal patron) นั้นมักสามารถนำมาซึ่งความสนใจของสาธารณชน (publicity) อันเป็นที่ต้องการอย่างมาก”⁴⁷⁴

แน่นอนว่า การรับอุปถัมภ์องค์กรใดย่อมเป็นการพิจารณาของสมาชิกราชวงศ์ผู้นั้นเอง กล่าวคือ สมาชิกราชวงศ์อาจมีความสนใจบางประเด็นอยู่ และเมื่อรู้ว่ามืองค์กรที่จับประเด็นนั้นอยู่ก็เข้าไปให้การอุปถัมภ์ อย่างไรก็ตาม มีกรณีที่มีมูลนิธิ สมาคม หรือองค์กรอาจเสนอขอรับการอุปถัมภ์เองด้วย สำหรับการดำเนินการในส่วนนี้ ขั้นตอนแรกสุดเริ่มต้นจากเลือกสมาชิกราชวงศ์เป็นที่ทราบกันว่า สมาชิกราชวงศ์แต่ละคนมีความสนใจหรือความเกี่ยวข้องกับประเด็นใดเป็นพิเศษ อย่างสมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 ทรงขึ้นชื่อมานานว่าทรงใส่ใจกับปัญหาสิ่งแวดล้อมมาก ขณะที่เจ้าหญิงแอนน์ทรงรักม้าและทรงเป็นนักกีฬาขี่ม้า จึงมีองค์กรที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสิ่งแวดล้อมกับการส่งเสริมกีฬาขี่ม้าได้รับการอุปถัมภ์จากเชื้อพระวงศ์ทั้งสองตามลำดับ การเลือกมักดูความสนใจหรือความเกี่ยวข้องในทำนองนี้ หลังจากนั้น ผู้ขอรับการอุปถัมภ์จึงยื่นเรื่องไปยังสำนักราชเลขาธิการของสมาชิกราชวงศ์ที่ตนต้องการได้รับการอุปถัมภ์

⁴⁷⁴ The Royal Household, “Charities and Patronages,” accessed October 10, 2023, www.royal.uk/charities-and-patronages-1. ดูร่วม Sandy Young, “King Charles Will Redistribute Hundreds of Charity Patronages – Here’s Why They are Such an Important Part of Royal Life,” accessed October 8, 2023, <https://news.liverpool.ac.uk/2022/10/03/king-charles-will-redistribute-hundreds-of-charity-patronages-heres-why-they-are-such-an-important-part-of-royal-life>.

ที่เหลือที่สุดแต่การพิจารณาของสมาชิกราชวงศ์รายนั้น โดยไม่ว่าในกรณีที่สมาชิกราชวงศ์เป็นฝ่ายริเริ่มมอบการอุปถัมภ์ให้เอง หรือกรณีที่มีการทำเรื่องขอรับการอุปถัมภ์ กระบวนการที่ต้องผ่านคือการตรวจสอบคุณสมบัติและความเหมาะสม ทางราชสำนักจะสืบค้นข้อมูลก่อนจะประเมินว่า องค์กรนั้นสมควรได้รับการอุปถัมภ์จากสมาชิกราชวงศ์หรือไม่ ทั้งในแง่การไม่มีชื่อเสียงต่างพร้อยการเป็นองค์กรที่ลงหลักปักฐานมั่นคง และการมีสถานะทางการเงินที่ดี⁴⁷⁵ ในแง่นี้จึงเท่ากับว่า การเป็นองค์กรที่อยู่ในการอุปถัมภ์มีค่าเหมือนกับการผ่านการรับรองมาตรฐาน ช่วยให้ผู้คนไม่น้อยในสังคมมีความเชื่อใจและความสนใจมากขึ้นที่จะให้การสนับสนุน ยิ่งด้วยการบริจาคเงิน

ตลอดรัชสมัยของสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 พระองค์ทรงแสดงบทบาทด้านการอุปถัมภ์องค์กรการกุศลอย่างกระตือรือร้นมาก ณ ตอนเสด็จขึ้นครองราชย์ พระองค์ทรงรับมอบมูลนิธิและสมาคมรวม 433 แห่งจากพระเจ้าจอร์จที่ 6 พระราชบิดาผู้ล่วงลับ มาอยู่ในพระบรมราชินูปถัมภ์ หลังจากนั้นมา พระองค์ก็ทรงทยอยรับมูลนิธิและสมาคมอื่นเข้ามาอยู่ในพระบรมราชินูปถัมภ์เพิ่มเติม จนทำให้ตัวเลขขึ้นไปถึง 600 แห่ง ตามการวิเคราะห์ของมูลนิธิเพื่อการกุศล (Charities Aid Foundation) สมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 โปรดองค์กรที่ทำงานเกี่ยวข้องกับประเด็นชุมชนและภาคพลเมือง องค์กรลักษณะนี้คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 14 ของมูลนิธิและสมาคมทั้งหมดที่อยู่ในพระบรมราชินูปถัมภ์ รองมาเป็นอันดับที่ 2 คือ องค์กรเพื่อการศึกษาและการฝึกอบรม ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนในช่วงร้อยละ 14 เช่นกัน⁴⁷⁶ สำหรับองค์กรที่เหลือ วัตถุประสงค์และกิจกรรมครอบคลุมประเด็น

⁴⁷⁵ The Royal Household, “Charities.”

⁴⁷⁶ ดู Independent, “Which Charities Did Queen Elizabeth II Support?,” accessed October 11, 2023, www.independent.co.uk/life-style/royal-family/queen-elizabeth-ii-charities-b2167884.html; Charity Link, “Queen Elizabeth and Her 600 Charities,” accessed October 11, 2023, www.charitylink.net/blog/queen-elizabeth-and-her-600-charities.

หลากหลายประเภทมาก หากยึดตามการจัดกลุ่มของทางราชสำนัก คือมีทั้งสิ้น 16 ประเภท ได้แก่ เกษตรกรรม สัตว์ กองทัพ ศิลปะและวัฒนธรรม สถาปัตยกรรม ธุรกิจและอุตสาหกรรม เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุและผู้เกษียณอายุ สิ่งแวดล้อม ความเชื่อ สาธารณสุข ประวัติศาสตร์และมรดก สถาบันในเชิงวิชาชีพ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การสังคม ตลอดจนกีฬาและนันทนาการ⁴⁷⁷ สมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 ทรงสนับสนุนองค์กรเหล่านี้ไม่เพียงด้วยการมอบสถานะการเป็นองค์กรในพระบรมราชินูปถัมภ์ ทว่ายังด้วยการเข้าร่วมกิจกรรมและการเสด็จเยี่ยมชมการทำงาน แน่นนอนว่าการมีส่วนร่วมของพระองค์ช่วยให้องค์กรมีความน่าดึงดูดหรือเป็นที่รู้จัก ยกตัวอย่าง เมื่อมูลนิธิได้จัดกิจกรรมแล้ว มีสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 เสด็จมาเป็นประธานหรือได้รับเชิญ ผู้คนย่อมสนใจมาร่วมงานมากกว่าเดิม ขณะที่สื่อมวลชนก็มักยืมดีรายงานข่าวในแง่สิ่งๆที่สมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 กระทำจึงเป็นการชี้นำสังคมให้หันมาเอาใจใส่กับประเด็นที่เป็นคุณค่าต่อส่วนรวมตามทัศนะของพระองค์ ถึงที่สุดแล้ว มีการประเมินว่าตลอดรัชสมัย พระองค์ทรงได้ช่วยเหลือมูลนิธิและสมาคมมากมายระดมทุนทรัพย์เป็นยอดรวมสูงถึง 1.4 พันล้านปอนด์สเตอร์ลิง น่าจะถือเป็นประมุขแห่งรัฐของสหราชอาณาจักรที่มีผลงานด้านการกุศลมากที่สุดในประวัติศาสตร์⁴⁷⁸

ทำนองเดียวกับสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 ผู้ทรงเป็นเสมือนหัวหน้าครอบครัว สมาชิกราชวงศ์รายอื่นต่างมีหน้าที่ประกอบพระราชกรณียกิจด้านการกุศลไม่ต่างกัน พวกเขาได้รับเอามูลนิธิและสมาคมจำนวนมากมาไว้

⁴⁷⁷ ดู The Royal Household, “Search Patronages,” accessed October 11, 2023, www.royal.uk/charities-and-patronages?name=&mrf=2&field_themes_target_id=&field_world_region_value=.

⁴⁷⁸ ดู The Guardian, “The Queen Has Done More for Charity Than Any Other Monarch in History,” accessed October 9, 2023, www.theguardian.com/voluntary-sector-network/2012/jun/11/queen-charitable-support.

ในการอุปถัมภ์ของตน หลายส่วนเป็นองค์กรที่เคยอยู่กับสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 มาก่อน เพื่อแบ่งเบาภาระของพระองค์ โดยเฉพาะในช่วงบั้นปลาย แต่ถึงอย่างไร จุดที่แตกต่างคือเมื่อมิได้เป็นประมุขแห่งรัฐ สมาชิกราชวงศ์มีอิสระและความคล่องตัวมากกว่าที่จะแสดงบทบาทเชิงรุก ทำให้สามารถริเริ่มหรือผลักดันโครงการด้านการกุศลด้วยตนเอง หากสรุปแบบภาพรวม โครงการด้านการกุศลในพระราชดำริของสมาชิกราชวงศ์อาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ ประเภทองค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์กับประเภทรางวัลที่มอบให้ผู้ทำคุณแก่ส่วนรวม สำหรับประเภทแรก สมาชิกราชวงศ์จะก่อตั้งมูลนิธิหรือสมาคมขึ้นมาดำเนินการด้านการกุศล ถือเป็นองค์กรของตนโดยตรง มิใช่เพียงอยู่ในการอุปถัมภ์ยกตัวอย่าง สมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 สมัยที่ยังทรงเป็นรัชทายาท ทรงตั้ง “กองทุนของเจ้าชาย” (Prince’s Trust) ขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1976 เพื่อช่วยเหลือเยาวชนผู้ด้อยโอกาส ผลปรากฏว่ากองทุนแห่งนี้ประสบความสำเร็จงดงาม และสามารถระดมทุนได้มหาศาล จนขยายขอบเขตการทำงานสู่ระดับสากล หลังจากนั้นก็ทรงตั้งมูลนิธิและกองทุนเพื่อการกุศลอีกจำนวนหนึ่งเพิ่มเติม อาทิ “กองทุนการกุศลของเจ้าชายแห่งเวลส์” (Prince of Wales’s Charitable Fund) “มูลนิธิของเจ้าชายเพื่อสุขภาพองค์รวม” (The Prince’s Foundation for Integrated Health) เป็นต้น⁴⁷⁹ หรือในกรณีของเจ้าชายวิลเลียม พระองค์ทรงตั้ง “ราชมูลนิธิ” (Royal Foundation) เมื่อ ค.ศ. 2009 ร่วมกับเจ้าชายแฮร์รี เพื่อทำกิจกรรมสาธารณกุศลหลายด้าน ตั้งแต่การดูแลบรรดาคนไร้บ้าน การส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัย การแก้ไขปัญหาสุขภาพจิต ไปจนถึงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ราชมูลนิธิเป็นองค์กรที่ประสบความสำเร็จเช่นกัน และเป็นที่ยู้งักติในสังคม⁴⁸⁰ แม้ถือเป็นองค์กรในพระราชดำริที่มีความใกล้ชิด

⁴⁷⁹ ดู The Royal Household, “About The King,” accessed October 11, 2023, www.royal.uk/the-king.

⁴⁸⁰ ดู Royal Foundation, “Making a Difference,” accessed October 11, 2023, <https://royalfoundation.com/making-a-difference>.

และอยู่ภายใต้การกำกับชี้นำของสมาชิกราชวงศ์ผู้ก่อตั้ง โดยปกติแล้วสมาชิกราชวงศ์จะไม่ได้มีตำแหน่งเป็นผู้บริหารองค์กร ในทางปฏิบัติมักมีคณะกรรมการทรัสต์ (board of trustees) รับหน้าที่แทน ส่วนโครงการประเภทที่ 2 สมาชิกราชวงศ์อาจเลือกผลักดันประเด็นทางสังคมบางประการผ่านการมอบรางวัลเพื่อสร้างแรงบันดาลใจ มอบแบบอย่างให้แก่สังคม หรือรณรงค์ให้เกิดการตระหนักรู้ ตัวอย่างเช่น เจ้าชายฟิลิป พระสวามีของสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 ทรงก่อตั้ง “รางวัลดยุกแห่งเอดินบะระ” (The Duke of Edinburgh’s Award) เมื่อ ค.ศ. 1956 รางวัลนี้จะมอบให้เยาวชนที่มีพัฒนาการด้านการปรับปรุงตนเองที่โดดเด่น⁴⁸¹ ขณะเดียวกัน เจ้าชายวิลเลียม พร้อมด้วย เดวิด แอตเทนบะระ (David Attenborough) นักธรรมชาติวิทยา ผู้โด่งดังและเป็นที่ยอมรับในสหราชอาณาจักร ทรงระดมทุนจนสามารถก่อตั้ง “รางวัลเอิร์ธช็อต” (Earthshot Prize) เมื่อ ค.ศ. 2021 ในแต่ละปีจวบจนถึง ค.ศ. 2030 จะมีการมอบรางวัลนี้จำนวน 5 รางวัล รางวัลละ 1 ล้านปอนด์สเตอร์ลิงให้แก่บุคคลที่สร้างผลงานด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม⁴⁸² หรือสมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 ทรงตั้ง “รางวัลชุมชนข่าวกรองของเจ้าชายแห่งเวลส์” (Prince of Wales’s Intelligence Community Awards) เมื่อ ค.ศ. 2012 เพื่อเชิดชูผู้อุทิศตนให้แก่กิจการด้านข่าวกรองของประเทศ⁴⁸³

⁴⁸¹ Duke of Edinburgh’s International Award, “About,” accessed October 11, 2023, www.dofe.org/about.

⁴⁸² Earthshot Prize, “The Earthshots Explained” accessed October 3, 2023, <https://earthshotprize.org/the-prize/earthshots>.

⁴⁸³ Eugene Oliver, “Prince of Wales, Patron of The Intelligence Agencies, Visits RAF Menwith Hill,” accessed September 30, 2023, www.usafe.af.mil/News/Article-Display/Article/2385451/the-prince-of-wales-patron-of-the-intelligence-agencies-visits-raf-menwith-hill.

พระราชกรณียกิจเหล่านี้ ไม่ว่าจะเป็นส่วนที่เป็นการรับอุปถัมภ์องค์กรการริเริ่มมูลนิธิ หรือการมอบรางวัล ล้วนช่วยให้สถาบันพระมหากษัตริย์โดยภาพรวมเป็นที่ยอมรับของสังคม และมีความชอบธรรมที่จะดำรงอยู่ต่อไป อย่างไรก็ตาม พระราชกรณียกิจด้านการกุศลถือว่าเป็นสิ่งที่มีความตรงไปตรงมา หลายครั้งมีความละเอียดอ่อนหรือความเป็นการเมืองแฝงอยู่ ทำให้สมาชิกราชวงศ์ที่เข้าไปเกี่ยวข้องต้องหาจุดสมดุลและวางตัวอย่างระมัดระวัง นอกจากนี้ การระดมทุนและการบริหารจัดการที่ตามมาก็ยังต้องใช้ความรอบคอบ เมื่อ ค.ศ. 2021 มีการกล่าวหาหนึ่งในมูลนิธิที่สมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 ทรงก่อตั้งว่า รับเงินบริจาคจากมหาเศรษฐีชาวซาอุดีโดยใช้สัญญาติดับบรรดาศักดิ์เป็นเครื่องแลกเปลี่ยน กรณีนี้กลายเป็นข่าวและนำไปสู่การแจ้งความสมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 และข้าราชการบริพารระดับสูงรายหนึ่ง

11.4.5. การเป็นประมุขของเครือจักรภพแห่งประชาชาติ

ดังที่ทราบกันทั่วไป พระมหากษัตริย์ของสหราชอาณาจักรยังเป็นประมุขแห่งรัฐของประเทศอื่นที่เป็นราชอาณาจักรเครือจักรภพ ณ ปัจจุบันประเทศเหล่านี้มีจำนวนรวม 14 ประเทศ ไม่นับสหราชอาณาจักรเอง ได้แก่ ออสเตรเลีย บาฮามัส เบลีซ แคนาดา เกรนาดา จาไมกา นิวซีแลนด์ หมู่เกาะโซโลมอน ปาปัวนิวกินี แอนทีกาและบาร์บิวดา เซนต์วินเซนต์และเกรนาดีนส์ เซนต์คิตส์และเนวิส ตูวาลู และเซนต์ลูเชีย สถานะและอำนาจหน้าที่ของสถาบันพระมหากษัตริย์ในประเทศเหล่านี้มีเขียนไว้ในรัฐธรรมนูญที่เป็นลายลักษณ์อักษรของแต่ละประเทศ ประกอบกับจารีตประเพณีทางการปกครองเฉพาะตัว รายละเอียดในส่วนนี้มีความแตกต่างกันตามบริบทและพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของประเทศนั้น อย่างไรก็ตาม เป็นประเด็นอยู่นอกขอบเขตการเมืองการปกครองของสหราชอาณาจักร จึงจะไม่มีการนำมาอภิปราย ณ ที่นี้⁴⁸⁴

⁴⁸⁴ สำหรับเรื่องอำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญของพระประมุขในราชอาณาจักรเครือจักรภพ ดู D. A. Low, *Constitutional Heads and Political Crises: Commonwealth Episodes, 1945-85* (Basingstoke: Macmillan, 1988).

ยกเว้นประเด็นหนึ่ง นั่นคือสถานะตามจารีตประเพณีของพระมหากษัตริย์ในการเป็นประมุขของเครือจักรภพแห่งประชาชาติ

ยุคสมัยแห่งการสำรวจเริ่มต้นขึ้นปลายศตวรรษที่ 15 สเปนกับโปรตุเกสเป็นสองชาติแรกที่บุกเบิกการสำรวจทางทะเลและประสบความสำเร็จในการค้นพบ “โลกใหม่” ซึ่งหมายถึงทวีปอเมริกา สำหรับอังกฤษ พระเจ้าเฮนรีที่ 7 ทรงมอบหมายให้นักเดินเรือชาวอิตาลีที่ทำงานภายใต้การว่าจ้างของพระองค์ให้เดินเรือไปทางตะวันตก เพื่อหาเส้นทางสู่ทวีปเอเชีย ก่อนลงเอยกับการขึ้นฝั่งที่เกาะนิวฟันด์แลนด์ที่ทุกวันนี้เป็นส่วนหนึ่งของแคนาดา ต่อมาสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 1 ทรงสานต่อการสำรวจโลกใหม่ โดยเฉพาะตอนเหนือของทวีปอเมริกา จนก่อให้เกิดความขัดแย้งกับสเปนที่มาถึงก่อนและตั้งใจสว่นโลกใหม่ไว้เป็นเขตอิทธิพลและแหล่งทรัพยากรของตนเท่านั้น ความขัดแย้งดำเนินมาถึงจุดเปลี่ยนใน ค.ศ. 1588 เมื่อกองเรือรบอันเกรียงไกรของสเปนที่เรียกว่า “อาร์มาดา” (Armada) พ่ายแพ้อย่างย่อยยับต่อกองเรือของอังกฤษ อิทธิพลของสเปนจึงเริ่มถดถอย เปิดทางให้อังกฤษแผ่อิทธิพลอย่างรวดเร็วและสถาปนาจักรวรรดิบริติชเมื่อมีการก่อตั้งอาณานิคม 13 แห่ง (Thirteen Colonies) เรียงติดต่อกันตามแนวชายฝั่งของทวีปอเมริกาเหนือใน ค.ศ. 1607 ต่อจากนั้นไม่นาน ทั้งทวีปอเมริกาเหนือก็กลายเป็นเขตอิทธิพลของอังกฤษ ส่วนทวีปอเมริกาใต้ก็เป็นของสเปน ส่งผลให้จักรวรรดิบริติชสามารถขยายตัวต่อไปยังเกือบทุกภูมิภาคของโลกภายในระยะเวลาประมาณ 200 ปี⁴⁸⁵

พอเข้าสู่ศตวรรษที่ 19 จักรวรรดิบริติชก็ขึ้นสู่จุดสูงสุด ไม่เพียงในแง่ขนาดที่ครอบคลุมทุกส่วนของโลกและผู้คนถึงกว่า 400 ล้านคน ทำให้ได้รับการขนานนามว่า “จักรวรรดิที่พระอาทิตย์ไม่เคยตกดิน” (The empire on which the sun never sets) ทว่ายังรวมถึงอำนาจและอิทธิพล เพราะบริเตนใหญ่สามารถพิชิตฝรั่งเศสในยุทธการที่วอเตอร์ลูเมื่อเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1815

⁴⁸⁵ ดู Nicholas Canny, *The Oxford History of the British Empire, Vol. I: The Origins of Empire* (Oxford: Oxford University Press, 1998).

ส่งผลให้ไม่เหลือคู่แข่งที่มีพลังกำลังสุลต่าน⁴⁸⁶ สำหรับพระมหากษัตริย์ของบริเตนใหญ่แน่นอนว่า การแผ่ขยายจักรวรรดิระยะหลังเป็นผลงานของรัฐบาลเป็นสำคัญ รัฐสภาและคณะรัฐมนตรีเป็นผู้กำหนดแนวทางบริหารจัดการจักรวรรดิ ตลอดจนการทำสงครามล่าอาณานิคม อย่างไรก็ตาม พระมหากษัตริย์มีสถานะเป็นประมุขของจักรวรรดิ แล้วยังครองตำแหน่งพิเศษอย่าง “จักรพรรดิแห่งอินเดีย” (Emperor of India) หรือ “จักรพรรดินีแห่งอินเดีย” (Empress of India) นับตั้งแต่ ค.ศ. 1876 สถาบันพระมหากษัตริย์จึงมีความสัมพันธ์ที่แยกไม่ออกจากจักรวรรดิบริติช โดยเฉพาะเมื่อมีการปลูกฝังอบรมชนพื้นเมืองให้ยอมรับและเคารพนับถือพระมหากษัตริย์ของบริเตนใหญ่คู่ผู้ปกครองของตนด้วย⁴⁸⁷ มิพักพูดถึงบทบาทของพระมหากษัตริย์ในการชี้แนะนโยบายเกี่ยวกับจักรวรรดิแบบไม่เป็นทางการผ่านการเสนอแนะ หรือการให้คำปรึกษาแก่นายกรัฐมนตรี โดยเฉพาะช่วงก่อนสิ้นรัชสมัยของสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรีย

ประมาณช่วงต้นศตวรรษที่ 20 ชัดเจนว่า จักรวรรดิบริติชได้เข้าสู่ระยะอิ่มตัวแล้วและเริ่มปรากฏกระแสเรียกร้องเอกราชในหลายพื้นที่ โดยภาพรวม ณ เวลานั้น สหราชอาณาจักรจัดระเบียบการปกครองด้วยการแบ่งดินแดนที่สังกัดอยู่กับจักรวรรดิบริติชออกเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ อาณานิคมหลวง (crown colony) ที่มีข้าหลวง หรือผู้ว่าการ (governor) ที่พระมหากษัตริย์แต่งตั้งตามคำแนะนำของรัฐบาลปกครองดินแดนคู่กับสภาท้องถิ่น⁴⁸⁸ อาณาจักร (dominion) ที่ยอมให้ชนท้องถิ่นมีรัฐบาลและรัฐสภาเป็นของตนเอง สถาบันเหล่านี้ทำหน้าที่ปกครองดินแดนเกือบเบ็ดเสร็จ โดยมีข้าหลวงผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ (governor-general) ที่แต่งตั้งโดยพระมหากษัตริย์มาประจำ

⁴⁸⁶ ความล้มเหลวใหญ่หลวงที่สุดครั้งเดียวในประวัติศาสตร์ของจักรวรรดิคือการสูญเสียอาณานิคมอเมริกันเมื่อ ค.ศ. 1783

⁴⁸⁷ Cannon and Griffiths, *The Oxford*, 568, 577. ดูร่วม Jeffrey L. Lant, *Insubstantial Pageant: Ceremony and Confusion at Queen Victoria's Court* (London: H. Hamilton, 1979).

⁴⁸⁸ อาทิ พม่า ซิลอน เคนยา ฮองกง บาฮามาส ไชปรัส ฟิจิ จาไมก้า ฯลฯ

และทำหน้าที่ในฐานะประมุขแห่งรัฐ⁴⁸⁹ และรูปแบบสุดท้าย รัฐในอารักขา (protectorate) เป็นรัฐกึ่งเอกราชที่มีประมุขและรัฐบาลเป็นของตนเอง เพียงแต่มีรัฐบาลของสหราชอาณาจักรคอยกำกับนโยบายด้านการทหาร การต่างประเทศ และการเงินการคลัง⁴⁹⁰ แม้มีความเป็นอิสระในการปกครองตนเองค่อนข้างหลายระดับ แรงกดดันจากภายในยังคงมีแต่จะเพิ่มความเข้มข้นขึ้นและคุกคามการดำรงอยู่ของจักรวรรดิบริติช เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงมีความพยายามปฏิรูปจักรวรรดิอันที่จริง ข้อเสนอแรกสุดหรือที่เรียกกันว่า “สหพันธรัฐแห่งจักรวรรดิ” (Imperial Federation) ได้เริ่มก่อรูปตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 19 แล้ว ทว่ายังไม่มี การหยิบยกมาพูดคุยกันจริงจัง เพราะหลายฝ่ายมองว่ายังไม่ถึงเวลา จนกระทั่งเมื่อมีผู้สนับสนุนแนวคิดนี้ขึ้นมารั้งตำแหน่งนายกรัฐมนตรีช่วงต้นศตวรรษที่ 20 นั่นคือ โจเซฟ แชมเบอร์เลน (Joseph Chamberlain) แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิรูปจักรวรรดิบริติชตามแนวทางสหพันธรัฐจึงเริ่มได้รับความสนใจในวงกว้าง

ข้อเสนอเรื่องสหพันธรัฐแห่งจักรวรรดิให้ความสำคัญกับปัญหาความตึงเครียดระหว่างเจ้าหน้าที่ที่สหราชอาณาจักรส่งไปปกครองอาณานิคมกับชนพื้นเมืองที่ต่างมีภาษา วัฒนธรรม และค่านิยมเฉพาะของตน ยิ่งในอาณานิคมหลวง ซึ่งต่างจากอาณานิคมกับรัฐในอารักขาที่ชนพื้นเมืองมีอำนาจปกครองตนเองสูงกว่ามาก เมื่อเปรียบเทียบกัน ชนพื้นเมืองตามอาณานิคมกับรัฐในอารักขาไม่ค่อยมีความขัดแย้งใหญ่โตกับเจ้าหน้าที่จากจักรวรรดิบริติช แม้กระทั่งในดินแดนที่มีขนาดใหญ่อย่างออสเตรเลียและแคนาดา⁴⁹¹ ด้วยเหตุนี้

⁴⁸⁹ อาทิ แคนาดา นิวซีแลนด์ แอฟริกาใต้ ฯลฯ ดินแดนเหล่านี้เคยเป็นอาณานิคมหลวงมาก่อน ต่อมาจึงค่อยได้รับอธิปไตยในการปกครองตัวเองเพิ่มขึ้น จนกลายสถานะเป็นอาณานิคม

⁴⁹⁰ ดู A. J. Christopher, *The British Empire at its Zenith* (London: Routledge, 1988).

⁴⁹¹ อย่างไรก็ตาม ต้องยอมรับด้วยว่า ประเทศเหล่านี้เกิดขึ้นจากการเนรเทศนักโทษและการอพยพย้ายถิ่นของชาวบริเตนใหญ่ไปตั้งรกรากใหม่ มีผู้คนที่อยู่มาแต่ดั้งเดิม ด้วยเหตุนี้ ชนพื้นเมืองในออสเตรเลีย แคนาดา ตลอดจนดินแดนอย่างนิวซีแลนด์ จึงมีความใกล้ชิดกับผู้คนที่สหราชอาณาจักรในแง่เชื้อชาติและวัฒนธรรม ส่งผลลดโอกาสเกิดความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่ที่ถูกส่งมาจากสหราชอาณาจักรกับชนพื้นเมืองในดินแดนเหล่านั้น

แนวทางหลักที่ถูกเสนอจึงเน้นการมอบอำนาจให้แก่ละตินแดนได้ปกครองตนเอง มีสิทธิกำหนดทิศทางและการบริหารจัดการมากขึ้น เท่ากับแทนที่จักรวรรดิด้วยสหพันธรัฐที่มีสหราชอาณาจักรเป็นจุดศูนย์กลาง และในขณะเดียวกัน จะมีการอาศัยสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นพระประมุข (Crown) ที่ยึดโยงสมาชิกของสหพันธรัฐทั้งหมดเข้าด้วยกันในทางรัฐธรรมนูญและทางสัญลักษณ์⁴⁹²

แน่นอนว่า ข้อเสนอเรื่องสหพันธรัฐจะไม่ถูกนำไปปฏิบัติ เหตุผลเพราะอารมณ์ความรู้สึกของผู้คนช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 ที่ให้คุณค่ากับอัตลักษณ์ของตน มากกว่าการสร้างองค์กรขนาดใหญ่ระดับเหนือรัฐมาครอบงำชุมชนการเมืองของตน อย่างไรก็ตาม แรงกดดันให้มีการปฏิรูปจักรวรรดิยังคงดำรงอยู่ หากไม่ยิ่งเพิ่มความเข้มข้น นำไปสู่ “คำประกาศบัลโฟร์ ค.ศ. 1926” (Balfour Declaration of 1926)⁴⁹³ ปลาย ค.ศ. 1926 อาร์เธอร์ บัลโฟร์ (Arthur Balfour) นายกรัฐมนตรีของสหราชอาณาจักร จัดการประชุมผู้นำรัฐบาลอาณาจักรที่อยู่ในสังกัดจักรวรรดิบริติชที่กรุงลอนดอน เพื่อหารือปัญหาและอนาคตของจักรวรรดิ ทำัยที่สุดการประชุมซึ่งกินเวลา 4 วันได้ข้อสรุปในรูปคำประกาศบัลโฟร์ ซึ่งยอมรับสถานะที่เสมอภาคกันของอาณาจักร ตลอดจนดินแดนในการปกครองของจักรวรรดิ จากเดิมที่ทุกภาคส่วนมีสถานะที่ต่ำต้อยกว่าหรือถือว่าอยู่ภายใต้อำณัติของสหราชอาณาจักร ดังใจความสำคัญตอนหนึ่งของคำประกาศที่ระบุว่า

⁴⁹² Duncan Bell, *The Idea of Greater Britain: Empire and the Future of World Order, 1860-1900* (Princeton; Oxford: Princeton University Press, 2007), 8, 97, 117-118; Duncan Bell, “The Idea of a Patriot Queen?: The Monarchy, the Constitution, and the Iconographic Order of Greater Britain, 1860-1900,” *Journal of Imperial and Commonwealth History* 34, no. 1 (March 2006): 3-22.

⁴⁹³ บางคนอาจสับสนกับ “คำประกาศบัลโฟร์” (Balfour Declaration) ที่ออกโดยรัฐบาลสหราชอาณาจักรใน ค.ศ. 1917 ซึ่งปูทางสู่การก่อตั้งประเทศอิสราเอล และไม่เกี่ยวอะไรกับการปฏิรูปจักรวรรดิบริติช

“พวกเขาเหล่านั้นเป็นประชาคมที่มีอิสระภายในจักรวรรดิบริติช มีสถานะที่เสมอภาคกัน ไม่มีประเทศไหนที่ด้อยกว่าประเทศอื่น ไม่ว่าด้านใดก็ตามทั้งที่เกี่ยวกับกิจการภายในและการต่างประเทศ แม้หลอมรวมเป็นหนึ่งเดียวผ่านความภักดีร่วมกันต่อพระประมุข (the Crown) และมีปฏิสัมพันธ์กันโดยเสรีในฐานะสมาชิกของเครือจักรภพแห่งประชาชาติบริติช (members of the British Commonwealth of Nations)”⁴⁹⁴

ถ้อยความข้างต้นตกผลึกมาจากวิสัยทัศน์ที่เสนอต่อที่ประชุมโดย เจ. บี. เอ็ม. เฮอรัซ็อก (J. B. M. Hertzog) นายกรัฐมนตรีแอฟริกาใต้ และ วิลเลียม ลีออน แม็คเคนซี คิง (William Lyon Mackenzie King) นายกรัฐมนตรีแคนาดา ที่สำคัญคือเป็นครั้งแรกที่มีการฟื้นเอาคำว่า “เครือจักรภพ” (Commonwealth) กลับมาใช้ จากที่เคยมีการใช้คำนี้ในศตวรรษที่ 17 เพื่อเรียกดินแดนอังกฤษ สกอตแลนด์ และไอร์แลนด์ที่กำลังอยู่ภายใต้การปกครองของ โอลิเวอร์ ครอมเวลล์ ผลลัพธ์ที่ตามมาคือ มีการยกสถานะของอาณานิคมหลวงและอาณาจักรให้ใกล้เคียงกันขึ้น มีอิสระและความเป็นตัวของตัวเองในการดำเนินนโยบาย มากกว่าเดิม เท่ากับว่า เริ่มมีการเคลื่อนจากจักรวรรดิที่สหราชอาณาจักรมีอำนาจเด็ดขาดเหนือดินแดนที่เหลือทั้งหมด สู่เครือจักรภพของประชาชาติที่อยู่ภายใต้พระประมุขเดียวกัน

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดใน ค.ศ. 1945 จักรวรรดิบริติช ก็เริ่มปิดฉากลง อาณาจักรทั้งหลายกลายเป็นรัฐอธิปไตย ติดตามาด้วยอาณานิคมหลวงทั่วโลกที่ทยอยได้รับเอกราช เพื่อยึดโยงดินแดนเหล่านี้ที่เคยเป็นส่วนหนึ่งของจักรวรรดิบริติชเข้าไว้ด้วยกันภายใต้พระประมุข สหราชอาณาจักร ผลักดันให้มีการจัดตั้งเครือจักรภพแห่งประชาชาติที่มีพระมหากษัตริย์ของตน

⁴⁹⁴ The National Archives, “Dominion Status and Legislation,” accessed July 7, 2023, www.nationalarchives.gov.uk/cabinetpapers/themes/dominion-status-legislation.htm.

เป็นประมุขขึ้นประมาณปลายทศวรรษ 1940 พร้อมตั้งบรรดาอดีตอาณาจักรและอาณานิคมหลวงเข้าร่วมเป็นสมาชิก ไม่เว้นแม้กระทั่งประเทศที่เลือกปกครองด้วยระบอบสาธารณรัฐอย่างอินเดีย⁴⁹⁵ เจตนารมณ์และหลักการพื้นฐานของเครือจักรภพแห่งประชาชาติมีเอกสารจำนวนหนึ่งรองรับ อาทิ คำประกาศบัลโฟร์ ค.ศ. 1926 “ธรรมนูญแห่งเวสต์มินสเตอร์ ค.ศ. 1931” (Statute of Westminster 1931) “คำประกาศกรุงลอนดอน” (London Declaration) เป็นต้น อย่างไรก็ตาม เนื่องจากเป็นองค์กรที่ไม่เคยมีปรากฏมาก่อน ความสัมพันธ์ระหว่างเครือจักรภพแห่งประชาชาติกับพระมหากษัตริย์ของสหราชอาณาจักรจึงเป็นสิ่งที่ต้องออกแบบและจัดวางกันใหม่ ซึ่งแน่นอนว่า บุคคลที่มีบทบาทสำคัญที่สุดย่อมหนีไม่พ้นสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 ผู้ซึ่งเสด็จขึ้นครองราชย์ต้น ค.ศ. 1952 หรือเพียงไม่กี่ปีหลังเครือจักรภพแห่งประชาชาติในรูปแบบปัจจุบันก่อกำเนิดขึ้น

พระเจ้าจอร์จที่ 6 พระราชบิดาของสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 ทรงดำรงตำแหน่งประมุขของเครือจักรภพแห่งประชาชาติคนแรกในยุคแห่งการประกาศเอกราช อย่างไรก็ตาม พระเจ้าจอร์จที่ 6 ทรงมีพระพลานามัยย่ำแย่ทำให้ทรงแทบมิได้แสดงบทบาทและทรงจำต้องให้สมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 ปฏิบัติหน้าที่แทนหลายเรื่อง โดยเฉพาะการเสด็จเยือนประเทศเครือจักรภพ⁴⁹⁶ ต่อมา หลังเปลี่ยนสู่รัชสมัยใหม่ สมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 ทรงเอาจริงเอาจังอย่างยิ่งกับบทบาทในฐานะประมุขของเครือจักรภพแห่งประชาชาติ แถมทรงแสดงบทบาทดังกล่าวอย่างยาวนานเป็นเวลากว่า 70 ปี ในแง่นี้จึงอาจพูดได้ว่า พระองค์ทรงเป็นผู้นิยามสถานะและบทบาทที่พระมหากษัตริย์ยุคสมัยปัจจุบันพึงมีในฐานะประมุขของเครือจักรภพแห่งประชาชาติ พระราชกรณียกิจหลายประการต่อเครือจักรภพแห่งประชาชาติ

⁴⁹⁵ ไม่จำเป็นที่สมาชิกเครือจักรภพแห่งประชาชาติต้องมีพระมหากษัตริย์ของสหราชอาณาจักรเป็นประมุขแห่งรัฐ

⁴⁹⁶ Marr, *The Diamond*, 19-20.

ได้ถูกริเริ่มในรัชสมัยของพระองค์ ก่อนกลายเป็นจารีตประเพณีที่กำกับพระมหากษัตริย์องค์ต่อมาให้สานต่อ ที่สำคัญ ได้แก่

ประการแรก การเสด็จเยือนประเทศเครือจักรภพ เพื่อรักษาสัมพันธระหว่างสหราชอาณาจักรกับประเทศนั้น ตลอดจนหล่อหลอมเอกภาพภายในเครือจักรภพ ตามสถิติ สมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 ได้เสด็จเยือนประเทศเครือจักรภพอย่างเป็นทางการครบทุกประเทศ ไม่เพียงประเทศละรอบ ทว่าประเทศหลายรอบ โดยบางวาระ พระองค์ยังทรงรับเป็นประธานในพิธีการพิเศษด้วย เช่น การร่วมเปิดประชุมรัฐสภาของแคนาดาเมื่อ ค.ศ. 1954 การเปิดโรงอุปรากรแห่งซิดนีย์ (Sydney Opera House) เมื่อ ค.ศ. 1973 หรือการเปิดอาคารส่วนต่อขยายของรัฐสภานิวซีแลนด์เมื่อ ค.ศ. 1977

ประการที่ 2 การเป็นส่วนหนึ่งของ “กีฬาเครือจักรภพ” (Commonwealth Games) มหกรรมการแข่งขันกีฬาในหมู่ประเทศเครือจักรภพแห่งชาติที่จัดขึ้นทุก 4 ปี สมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 เสด็จเป็นประธานเปิดงานในบางวาระ นอกจากนี้ ยังมีการริเริ่มพิธีวิ่งคบหาของสมเด็จพระราชินีนาถ (Queen’s Baton Relay) ซึ่งคล้ายกับพิธีวิ่งคบเพลิงโอลิมปิก นับตั้งแต่ ค.ศ. 1958 สมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 ทรงเป็นผู้พระราชทานคบหาด้วยพระองค์เอง พร้อมสารพิเศษ ที่พระราชวังบักกิงแฮม ก่อนมีคนผลัดกันนำคทาไปวิ่งตามประเทศเครือจักรภพแห่งชาติ ถือเป็นการเปิดมหกรรม⁴⁹⁷

ประการที่ 3 การเป็นผู้นำในการจัดงานเฉลิมฉลอง “วันเครือจักรภพ” (Commonwealth Day) ทุกวันอังคารที่ 2 ของเดือนมีนาคม งานเฉลิมฉลองนี้เริ่มต้นในรัชสมัยของสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 อีกเช่นกันเมื่อ ค.ศ. 1977 โดยปกติ พระมหากษัตริย์ของสหราชอาณาจักรจะส่งสารพิเศษถึงประชาชนทุกคนของประเทศเครือจักรภพ ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา

⁴⁹⁷ Birmingham 2022, “About The Queen’s Baton Relay,” accessed July 8, 2023, www.birmingham2022.com/queens-baton-relay.

เนื่องในวาระนี้ พร้อมผู้แทนจากประเทศเครือจักรภพที่เดินทางมายังกรุงลอนดอนตลอดจนร่วมงานเฉลิมฉลอง⁴⁹⁸

ประการที่ 4 การเข้าร่วม “การประชุมหัวหน้ารัฐบาลเครือจักรภพ” (Commonwealth Heads of Government Meeting) อันเป็นเวทีเพื่อการพบปะพูดคุยและการส่งเสริมความร่วมมือ การประชุมนี้มีขึ้นทุก 2 ปี นอกจากการประชุมครั้งแรกเมื่อ ค.ศ. 1971 สมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 ทรงเข้าร่วมต่อเนื่อง จนกระทั่งตั้งแต่ ค.ศ. 2013 เป็นต้นมาที่ทรงส่งเจ้าชายแห่งเวลส์เป็นตัวแทน เนื่องด้วยปัญหาสุขภาพ⁴⁹⁹

ประการที่ 5 การอุปถัมภ์กิจกรรมการกุศลสำหรับประเทศเครือจักรภพ เนื่องด้วยมีหลายประเทศเครือจักรภพที่ยังมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ไม่ดีและอยู่ระหว่างการพัฒนา สมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 จึงทรงให้การอุปถัมภ์หลายกองทุนและกิจกรรมการกุศลที่มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในประเทศเครือจักรภพ การอุปถัมภ์ของพระองค์มีความสำคัญต่อการระดมทุน ช่วยให้เกิดโครงการ โดยเฉพาะด้านการสาธารณสุข การส่งเสริมเยาวชน และการอนุรักษ์ป่าไม้⁵⁰⁰

หลังเข้าสู่รัชสมัยใหม่ ค่อนข้างแน่นอนว่า บทบาทข้างต้นซึ่งถือว่ายังมีความเป็นมาไม่นานมากนัก คงจะได้รับสืบสานโดยสมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 ยิ่งเมื่อปรากฏแนวโน้มที่บางประเทศอาจเริ่มไม่ให้ความสำคัญ หรือไม่เล็งเห็นประโยชน์ของเครือจักรภพแห่งประชาชาติ การดำรงรักษาไว้ซึ่งเครือจักรภพแห่งประชาชาติมิใช่เพียงภารกิจของทางการสหราชอาณาจักรเท่านั้น ทว่ายัง

⁴⁹⁸ The Royal Household, “The Queen and the Commonwealth,” accessed July 8, 2023, www.royal.uk/the-queen-and-commonwealth.

⁴⁹⁹ ดู Marr, The Diamond, 255-256; The Guardian, “Queen to Miss Commonwealth Meeting for First Time since 1973,” accessed July 10, 2023, www.theguardian.com/uk/2013/may/07/queen-miss-commonwealth-meeting?CMP=tw_t_fd.

⁵⁰⁰ The Royal Household, “The Queen and the Commonwealth.”

รวมถึงสถาบันพระมหากษัตริย์เองเป็นการเฉพาะด้วย เมื่อเป็นเช่นนี้ บทบาทที่ริเริ่มโดยสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 ย่อมน่าจะลงหลักปักฐานอย่างมั่นคงและมีสถานะเทียบเท่ากับจารีตประเพณี ดังจะเห็นว่า ล่าสุดสมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 ทรงทำทุกอย่างเหมือนกับพระราชมารดาเมื่อถึงวันเครื่องจักรภพครั้งแรกของพระองค์ในฐานะพระมหากษัตริย์⁵⁰¹

11.4.6. การดำเนินความสัมพันธ์กับราชวงศ์ในต่างประเทศ

ย้อนกลับไปสู่ยุคสมบูรณาญาสิทธิราชย์ พระมหากษัตริย์ย่อมเป็นผู้กำหนดและขับเคลื่อนนโยบายทางการทูตของประเทศ ไม่แค่เฉพาะกรณีสหราชอาณาจักรเพียงเท่านั้น ทว่ายังรวมถึงประเทศอื่นทั่วยุโรปด้วย การดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในยุคสมบูรณาญาสิทธิราชย์นี้มีลักษณะเฉพาะตัวอยู่ที่การทับซ้อนกับความสัมพันธ์ส่วนบุคคล กล่าวคือ ด้วยฐานคิดแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่ถือว่าพระมหากษัตริย์เป็นที่สถิตของรัฐ ความสนิทสนมและความขัดแย้งที่พระมหากษัตริย์มีต่อกันเป็นอีกปัจจัยสำคัญที่กำกับสภาพปฏิสัมพันธ์ระหว่างประเทศของพระมหากษัตริย์เหล่านั้นด้วย ดังจะเห็นว่ามีไม่น้อยครั้งที่การทำสงครามของประเทศในยุโรปเป็นผลจากการพยายามสถาปนาความเป็นใหญ่ของพระมหากษัตริย์ประเทศหนึ่งเหนือพระมหากษัตริย์ประเทศอื่น ความยิ่งใหญ่ของประเทศคือความยิ่งใหญ่ของพระมหากษัตริย์ที่กำลังปกครองประเทศนั้นอยู่ และในทางกลับกันด้วย สภาพการณ์เช่นนี้ทำให้ความสัมพันธ์ส่วนบุคคลระหว่างพระมหากษัตริย์ ตลอดจนระหว่างราชวงศ์กลายเป็นเรื่องที่มีความสำคัญยิ่งยวด อย่างน้อยจนกระทั่งหลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 1 หรืออาจพูดอีกแบบว่า การดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างราชวงศ์คือส่วนหนึ่งของการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยหนึ่งในเครื่องมือดำเนินความสัมพันธ์ดังกล่าวที่ถูกใช้เป็นประจำก็คือการอภิเษกสมรส

⁵⁰¹ CBC News, “King Charles Marks 1st Commonwealth Day as Monarch,” accessed July 7, 2023, www.youtube.com/watch?v=TUIXxmRYxAo.

เพื่อผูกสองราชวงศ์เข้าด้วยกัน ซึ่งเท่ากับเป็นการสมานให้ประเทศของราชวงศ์เหล่านั้นเป็นพันธมิตรกันโดยปริยาย หรือมิฉะนั้น ก็เป็นการรับประกันสันติภาพระหว่างกัน

สายสัมพันธ์ระหว่างราชวงศ์ที่ถูกถักทอผ่านการอภิเษกสมรสเป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อนโยบายต่างประเทศของสหราชอาณาจักรในอดีต อีกทั้งสะท้อนบทบาทด้านการระหว่างประเทศของพระมหากษัตริย์ ณ จุดสูงสุดของการแสดงบทบาทในแง่นี้ สมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียทรงเป็นจุดเชื่อมโยงสหราชอาณาจักรกับหลายประเทศในยุโรปผ่านสายสัมพันธ์ระหว่างราชวงศ์ที่ช่วยบรรเทาความขัดแย้งและส่งเสริมสัมพันธไมตรีต่อกัน เนื่องจากพระองค์ทรงมีพระราชโอรสกับพระราชธิดารวมทั้งหมด 9 พระองค์และเกือบทุกพระองค์ต่างแยกย้ายไปอภิเษกสมรสกับสมาชิกราชวงศ์ของประเทศอื่นทั่วยุโรป ยกตัวอย่าง เจ้าหญิงวิกตอเรีย (Victoria) พระราชธิดาองค์โต อภิเษกสมรสกับจักรพรรดิฟรีดริชที่ 3 (Friedrich III) แห่งเยอรมนี ทำให้ตัวพระองค์เองกลายเป็นจักรพรรดินี สมเด็จพระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ 7 พระราชโอรสองค์โตและผู้ได้รับสืบทอดราชบัลลังก์ต่อจากสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรีย อภิเษกสมรสกับเจ้าหญิงอเล็กซานดรา (Alexandra) พระราชธิดาองค์โตของพระเจ้าคริสเตียนที่ 9 (Christian IX) แห่งเดนมาร์ก ขณะที่เจ้าชายอัลเฟรด (Alfred) พระราชโอรสองค์รอง อภิเษกสมรสกับแกรนด์ดัชเชสมาเรีย อเล็กซานดรอฟนา (Maria Alexandrovna) พระราชธิดาองค์เดียวที่ยังทรงมีชีวิตอยู่ของจักรพรรดิอเล็กซานเดอร์ที่ 2 (Alexander II) แห่งรัสเซียเมื่อเป็นเช่นนี้ จึงไม่น่าแปลกใจที่มิคนตั้งฉายาให้สมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียว่า “สมเด็จย่าแห่งยุโรป” (Grandmother of Europe) เพราะทรงมีลูกหลานกระจายตามราชวงศ์ทั่วยุโรป ยิ่งระดับพระราชชนดดา⁵⁰² ผลลัพธ์คือความ

⁵⁰² Theo Aronson, *Grandmama of Europe: The Crowned Descendants of Queen Victoria* (London: Thistle Publishing, 2014).

สนธิสนมและอิทธิพลที่สหราชอาณาจักรมีต่อประเทศเหล่านั้น ไม่เฉพาะด้านการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ทว่าด้านนโยบายภายในประเทศด้วย อย่างในกรณีของเยอรมนี ความใกล้ชิดที่สมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียทรงมีกับราชวงศ์โฮเอ็นท์ซ็อลเลิร์น (Hohenzollern) ผ่านพระราชธิดาองค์โตมีส่วนชะลอแนวโน้มทางการเมืองภายในเยอรมนีไม่ให้เคลื่อนไปทางอนุรักษนิยมจนสุดโต่ง พร้อมยับยั้งท่าทีก้าวร้าวในทางการทูต⁵⁰³

ความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันพระมหากษัตริย์ของสหราชอาณาจักรกับราชวงศ์อื่น โดยเฉพาะส่วนที่ถือเป็นมรดกตกทอดจากรัชสมัยของสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียยังดำรงอยู่ให้เห็นแม้ในปัจจุบัน กล่าวคือ สมาชิกราชวงศ์วินด์เซอร์ทุกวันนี้ล้วนมีความเกี่ยวพันในทางเครือญาติกับสมาชิกราชวงศ์อื่นที่ครองราชบัลลังก์ทั่วยุโรปรวมทั้งหมด 8 ประเทศ ได้แก่ เดนมาร์ก นอร์เวย์ เนเธอร์แลนด์ เบลเยียม โมนาโก ลักเซมเบิร์ก สเปน ลิกเตนสไตน์ และสวีเดน ขาดแค่เพียงอันดอร์ราประเทศเดียวเท่านั้น⁵⁰⁴ หากยึดสมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 เป็นจุดศูนย์กลางในการสืบสาวสาแหรก แม้มิใช่ระดับใกล้ชิด พระองค์ทรงมีบรรพบุรุษร่วมและทำให้เป็นญาติกับพระมหากษัตริย์สมเด็จพระราชินีนาถ ตลอดจนเจ้าชายผู้ปกครองทั้งหลายในยุโรป ทุกพระองค์มีต้นตระกูลที่มาจากหลายราชวงศ์ แต่สุดท้ายก็มาเกี่ยวดองกันผ่านการอภิเษกสมรส ตัวอย่างเช่น เจ้าหญิงวิกตอเรีย ยูจีนี แห่งบัทเทินแบร์ค (Victoria Eugenie of Battenberg) พระราชนัดดาของสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรีย ทรงแต่งงานกับพระเจ้าอัลฟอนโซที่ 13 (Alfonso XIII) พระมหากษัตริย์ของสเปนระหว่าง ค.ศ. 1886-1931 ทั้งคู่ทรงเป็นพระปัยกาและพระปัยยิกาของ

⁵⁰³ Robert A. Kann, "Dynastic Relations and European Power Politics (1848-1918)," *The Journal of Modern History* 45, no. 3 (1973): 387-410. ดูร่วม W. E. Mosse, "The Crown and Foreign Policy. Queen Victoria and the Austro-Prussian Conflict, March-May, 1866," *Cambridge Historical Journal* 10, no. 2 (1951): 205-223.

⁵⁰⁴ ราชวงศ์วินด์เซอร์ยังเกี่ยวดองกับราชวงศ์ยุโรปที่ในอดีตเคยปกครองประเทศ แต่ทุกวันนี้ไร้ซึ่งราชบัลลังก์แล้วด้วย

สมเด็จพระราชาธิบดีเฟลิเปที่ 6 ที่กำลังทรงครองราชย์อยู่ในปัจจุบัน เท่ากับว่า พระมหากษัตริย์ของสเปนและสหราชอาณาจักรทุกวันนี้ต่างเป็นพระภาคาของกันและกัน เหมือนกับ สมเด็จพระราชาธิบดีฟีลิป (Philippe) พระมหากษัตริย์องค์ปัจจุบันของเบลเยียม พระอัยกาของพระองค์ก็คือ สมเด็จพระราชาธิบดีเลโอโพลด์ที่ 2 (Leopold III) ผู้ทรงมีศักดิ์เป็นพระราชปนัดดาของ พระเจ้าเลโอโพลด์ที่ 1 (Leopold I) พระอนุชาต่างพระราชมารดาของ เจ้าชายอัลเบิร์ต พระสวามีของสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรีย ด้วยเหตุนี้ สมเด็จพระราชาธิบดีฟีลิปจึงทรงเป็นพระภาคาของสมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 เช่นกัน⁵⁰⁵

สำหรับปัจจุบัน ดังที่ได้อภิปรายไปแล้ว พระมหากษัตริย์ของสหราชอาณาจักรไม่ได้เป็นผู้กำหนดนโยบายต่างประเทศอีกต่อไป และมีหน้าที่คอยสนับสนุนรัฐบาลในดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการทูตที่ฝ่ายหลังกำหนด โดยในการปฏิบัติหน้าที่นี้ต้องยอมรับว่า ความสัมพันธ์ระหว่างราชวงศ์วินด์เซอร์กับราชวงศ์ที่เหลือนิยุโรปยังคงถือเป็น “เครื่องมือ” (instrument) หรือ “สินทรัพย์” (asset) ลักษณะพิเศษที่อาจช่วยให้ทางการสหราชอาณาจักรเพิ่มพูนประสิทธิภาพหรือมีทางเลือกมากขึ้นในการขับเคลื่อนนโยบายต่างประเทศ ความสัมพันธ์ดังกล่าวมิใช่สิ่งที่หาได้ทั่วไปและใช้เวลาสั่งสมยาวนาน เพราะเกิดจากความเกี่ยวพันทางเครือญาติและตั้งอยู่บนความสนิทสนมระดับปัจเจกบุคคล⁵⁰⁶ ตลอดช่วงเวลาที่ผ่านมาราชสมัยของ

⁵⁰⁵ Euronews, “Queen’s Funeral: Which Royals From Europe are Attending and How are They Related to Elizabeth II?,” accessed October 10, 2023, www.euronews.com/2022/09/16/queens-funeral-which-royals-from-europe-are-attending-and-how-are-they-related-to-elizabet; Daily Mail, “How Europe’s Royals are Related to the Queen: As Every Monarch Confirm They’ll Attend the Funeral, FEMAIL Reveals How Their Family Ties Date Back Centuries,” accessed October 12, 2023, www.dailymail.co.uk/femail/article-11210623/Royal-family-tree-Europes-royals-related-queen.html.

⁵⁰⁶ ดู David Landsman, “King Charles III and the Continuing Relevance of Royal Diplomacy,” British Foreign Policy Group, accessed October 12, 2023, <https://bfpgrp.co.uk/2022/10/king-charles-iii-royal-diplomacy>.

สมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 มีการประกอบพระราชกรณียกิจที่มุ่งสร้างเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศผ่านความสัมพันธ์ระหว่างราชวงศ์เป็นระยะ สมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 ตลอดจนสมาชิกราชวงศ์วินด์เซอร์ต่างมีโอกาสให้การต้อนรับและเสด็จไปพบปะพระมหากษัตริย์ของประเทศอื่นในยุโรป ทั้งแบบทางการและไม่เป็นทางการ มีพักแรมถึงการเข้าร่วมพิธีการสำคัญของราชวงศ์อื่น เช่น พระราชพิธีบรมราชาภิเษก พระราชพิธีพระบรมศพ พระราชพิธีฉลองวาระการครองราชย์ครบ 50 ปี เป็นต้น ตัวอย่างเช่น ราชวงศ์วินด์เซอร์มีความใกล้ชิดมากกับราชวงศ์กลücksบวร์ค (Glücksburg) ของนอร์เวย์ สมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 ได้เสด็จไปเยือนนอร์เวย์อย่างเป็นทางการ 3 ครั้ง เมื่อ ค.ศ. 1955 ค.ศ. 1981 และ ค.ศ. 2001 ขณะที่สมเด็จพระราชาธิบดีฮารัลด์ที่ 5 (Harald V) เสด็จเยือนสหราชอาณาจักรอย่างเป็นทางการเมื่อ ค.ศ. 1994 หรือราว 3 ปีหลังทรงขึ้นครองราชย์ นอกเหนือจากนี้ สมาชิกราชวงศ์ทั้งสองยังหาโอกาสเยี่ยมเยียนพบปะกันยามที่เดินทางไปประเทศของอีกฝ่ายแบบไม่เป็นทางการ ยิ่งในกรณีของสมเด็จพระราชาธิบดีฮารัลด์ที่ 5 กับสมเด็จพระราชินีซอนยา (Sonja) ที่เสด็จมาสหราชอาณาจักรเป็นการส่วนพระองค์ทุกปี และระหว่างการเสด็จแต่ละครั้งทั้งสองทรงหาเวลาพบกับสมาชิกราชวงศ์วินด์เซอร์ด้วย⁵⁰⁷ เป็นเรื่องลำบากที่จะระบุว่าอะไรคือผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมในทางการทูตจากปฏิสัมพันธ์ที่สถาบันพระมหากษัตริย์ของสหราชอาณาจักรและของนอร์เวย์มีต่อกันในช่วงหลายสิบปีที่ผ่านมา ส่วนหนึ่งเพราะปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นเรื่องส่วนบุคคล อีกส่วนเพราะทั้งสหราชอาณาจักรและนอร์เวย์ต่างเป็นระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ พระมหากษัตริย์

⁵⁰⁷ Royal House of Norway, “Close Ties Through the Generations,” accessed October 15, 2023, www.royalcourt.no/nyhet.html?tid=215550&sek=27262#:~:text=Queen%20Elizabeth%20and%20King%20Harald,three%20State%20Visits%20to%20Norway.

จึงไม่แสดงจุดยืนทางการเมืองในที่สาธารณะ ฉะนั้น ถ้ามีการดำเนินการใดที่เกี่ยวข้องกับนโยบายทางการทูตผ่านความสัมพันธ์ระหว่างราชวงศ์ ข้อมูลย่อมไม่ถูกนำมาเปิดเผย ต่อให้เป็นการดำเนินการตามที่รัฐบาลของตนร้องขอ แต่ถึงกระนั้น ปฏิเสธไม่ได้เลยว่าปฏิสัมพันธ์ที่ติระหว่างสองราชวงศ์มีส่วนช่วยให้สองประเทศมีความใกล้ชิดกัน การเสด็จเยือนประเทศของกันและกันตามที่มีการรายงานข่าวช่วยสร้างความรู้สึกเป็นมิตรในหมู่สาธารณชนของสองประเทศซึ่งย่อมเป็นรากฐานสำคัญให้แก่การมีความสัมพันธ์ทางการทูตที่ดีต่อกัน

อีกกรณีตัวอย่างหนึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างราชวงศ์วินด์เซอร์กับราชวงศ์บูร์บง (Bourbon) ที่พระมหากษัตริย์สเปนสังกัดอยู่⁵⁰⁸ กรณีตัวอย่างนี้มีความน่าสนใจ เพราะสะท้อนความเป็นไปได้ที่ความสัมพันธ์ที่ติระหว่างราชวงศ์อาจถูกนำมาใช้ในการรับมือกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่กำลังเจอกับปัญหา กล่าวคือ ระหว่างวันที่ 12 - 14 กรกฎาคม ค.ศ. 2017 สมเด็จพระราชาธิบดีเฟลิเปที่ 6 (Felipe VI) แห่งสเปน พร้อมด้วยสมเด็จพระราชินีเลติเซีย (Letizia) เสด็จเยือนสหราชอาณาจักร ท่ามกลางบรรยากาศอิมคริม์ทางการเมืองอันเป็นผลจากกรณี “เบร์กชิต” หรือการที่สหราชอาณาจักรถอนตัวออกจากสหภาพยุโรป ปัญหาที่ติดตามมาคือ ความไม่แน่นอนว่า ยิบรอลตาร์ ดินแดนโพ้นทะเลขนาดแค่เพียง 6.5 ตารางกิโลเมตรของสหราชอาณาจักรที่อยู่ติดสเปนทางตอนใต้จะมีชะตากรรมเช่นไร เดิมทีการเคลื่อนย้ายผู้คนและสิ่งของระหว่างยิบรอลตาร์กับสเปนสามารถกระทำได้อย่างเสรี จนราวกับว่าไม่มีพรมแดนขวางกั้น เนื่องจากสหราชอาณาจักรและสเปนต่างเป็นสมาชิกสหภาพยุโรป อย่างไรก็ดี พอสหราชอาณาจักรถอนตัวจากสหภาพยุโรป การเคลื่อนย้ายผู้คนและสิ่งของอย่างเสรีย่อมยุติลง ทุกอย่าง

⁵⁰⁸ ราชวงศ์บูร์บงเป็นราชวงศ์ที่เก่าแก่และมีได้จำกัดอยู่แค่เพียงประเทศเดียว นอกจากสเปน พระมหากษัตริย์ลักเซมเบิร์กและพระมหากษัตริย์ฝรั่งเศสในอดีตยังต่างมาจากราชวงศ์นี้

ต้องผ่านกระบวนการข้ามแดน ปัญหานี้ยิ่งทวีความยุ่งยากเมื่อสเปนแสดงเจตนาเสมอว่า ต้องการให้อิบรอลตาร์กลับคืนมาเป็นส่วนหนึ่งของประเทศอีกครั้ง ขณะที่ทางสหราชอาณาจักรกลับยืนยันกรานว่า อิบรอลตาร์เป็นดินแดนของตนโดยชอบธรรม⁵⁰⁹ ประเด็นว่าด้วยอิบรอลตาร์นี้ซึ่งเกี่ยวเนื่องกับเรื่องอำนาจอธิปไตยเป็นปัญหาอ่อนไหวที่ค้างคามานานและก่อดันความสัมพันธ์ระหว่างสเปนกับสหราชอาณาจักร ทั้งนี้ เป็นที่แน่ชัดว่าสมเด็จพระราชาธิบดีเฟลิเปที่ 6 จะชูประเด็นว่าด้วยอิบรอลตาร์ตจนเสด็จเยือน ท่ามกลางการจับตามองของหลายฝ่าย แต่ถึงกระนั้น แม้มีความตึงเครียดระดับประเทศ สมเด็จพระราชาธิบดีเฟลิเปที่ 6 ตลอดจนบรรดาสมาชิกราชวงศ์ของพระองค์ ไม่ว่ารุ่นก่อนหน้าหรือรุ่นปัจจุบัน ต่างมีสายสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับสมาชิกราชวงศ์วินด์เซอร์ ส่วนหนึ่งเนื่องจากสองราชวงศ์มีความเกี่ยวพันกันทางเครือญาติ นอกจากนี้ที่สำคัญสมาชิกราชวงศ์ทั้งสองยังมีความสนิทสนมกัน หรือตามที่สื่อสำนักหนึ่งใช้คำคือเป็น “ความสัมพันธ์ที่มีเสน่ห์” (affectionate relationship)⁵¹⁰ เมื่อเป็นเช่นนี้ความสัมพันธ์ระหว่างสองราชวงศ์จึงถูกใช้ประโยชน์อย่างหนักกระหว่างการเสด็จเยือนของสมเด็จพระราชาธิบดีเฟลิเปที่ 6 และสมเด็จพระราชินีเลติเซียเคียงคู่ไปกับพิธีการที่ราชสำนักของสหราชอาณาจักรจัดอย่างอลังการสมเกียรติ สมาชิกราชวงศ์วินด์เซอร์ยังผลัดกันให้การต้อนรับสมเด็จพระราชาธิบดีเฟลิเปที่ 6 และสมเด็จพระราชินีเลติเซียครบทุกวัน สมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 ทรงเป็นเจ้าภาพงานเลี้ยงรับรอง พร้อมทรงพาสมเด็จพระราชาธิบดีเฟลิเปที่ 6 และสมเด็จพระราชินีเลติเซียชมวัตถุสิ่งของที่ล้ำเตือน

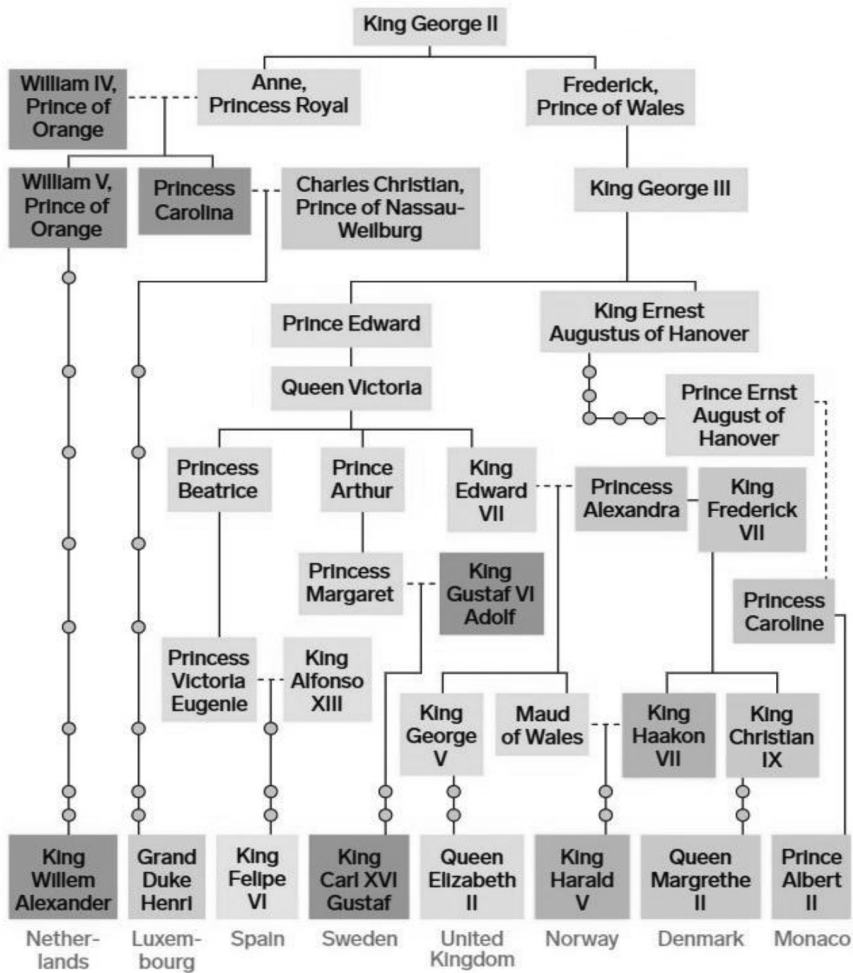
⁵⁰⁹ สเปนจำต้องยกอิบรอลตาร์ให้สหราชอาณาจักรเมื่อ ค.ศ. 1713 ตามสนธิสัญญาที่ทำขึ้นหลังสงครามระหว่างกันยุติลง

⁵¹⁰ ดู Maria E. Alonso, “British and Spanish Royals, Relatives in Dispute Over the ‘Inheritance’ of Gibraltar,” accessed October 17, 2023, www.surinenglish.com/spain/british-spanish-royals-20220909094037-nt.html.

ความสัมพันธ์อันล้ำค่าและยาวนานระหว่างสองราชวงศ์ที่พระราชวังบักกิงแฮม ต่อจากนั้น สมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 ซึ่งขณะนั้นยังทรงเป็นเจ้าชายแห่งเวลส์ ทรงเชิญทั้งสองมาดื่มน้ำชาพร้อมกับพระองค์และดัชเชสแห่งคอร์นวอลล์ ที่พระตำหนักส่วนพระองค์ พอเข้าสู่วันที่ 2 ของการเยือน เจ้าชายแอนดรูว์ ทรงพาสมเด็จพระราชาธิบดีเฟลิเปที่ 6 เข้าประชุมเรื่องธุรกิจ และในวันสุดท้าย เจ้าชายแฮร์รีทรงรับหน้าที่นำสมเด็จพระราชาธิบดีเฟลิเปที่ 6 และสมเด็จพระราชินีเลติเชียเที่ยวชม ณ มหาวิทยาลัยเวสต์มินสเตอร์⁵¹¹ ผลลัพธ์ปรากฏว่า แม้สมเด็จพระราชาธิบดีเฟลิเปที่ 6 ทรงนำประเด็นว่าด้วยยิบรอลตาร์มาเน้นย้ำ ตอนมีพระราชดำรัสต่อรัฐสภาสหราชอาณาจักร ดังที่หลายคนคาดหมาย บรรยากาศเสด็จเยือนกลับเต็มไปด้วยความอบอุ่นแทนที่จะเป็นความเย็นชา หรือความขัดแย้ง ความสัมพันธ์ระหว่างราชวงศ์มีส่วนสำคัญในการช่วยกอบกู้ สถานการณ์ อย่างน้อยก็ตลอดการเสด็จเยือน เหมือนกับที่มีสื่อมวลชน พาดหัวข่าวว่า “การเสด็จเยือนสหราชอาณาจักรของเชื้อพระวงศ์สเปน กลบรอยร้าวจากเบร์กซิด”⁵¹²

⁵¹¹ ดู Euractiv, “Queen Elizabeth Welcomes Spanish Royals but Gibraltar Differences Evident,” accessed October 17, 2023, www.euractiv.com/section/uk-europe/news/queen-elizabeth-welcomes-spanish-royals-but-gibraltar-differences-evident; The Royal Household, “The Spanish State Visit,” accessed September 30, 2023, www.royal.uk/spanish-state-visit.

⁵¹² BBC, “Spanish Royals’ UK Visit Glosses over Brexit Cracks,” accessed September 30, 2023, www.bbc.com/news/world-europe-40558218; ดูร่วม BBC, “King Felipe VI: Spain and UK ‘profoundly intertwined,’” accessed October 1, 2023, www.bbc.com/news/uk-40577753.

ความสัมพันธ์ทางเครือญาติที่ราชวงศ์วินด์เซอร์
มีกับราชวงศ์ของประเทศอื่นในยุโรป⁵¹³

⁵¹³ Insider, “Almost All the Royal Families of Europe are Related to Each Other,” accessed September 30, 2023, www.insider.com/how-europe-royal-families-related-2018-10.

บทบาททำนองข้างต้นยังพบได้ในกรณีราชวงศ์ของประเทศที่ตั้งอยู่ในภูมิภาคอื่นของโลก ไม่ว่าจะเป็นระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญหรือที่เป็นระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ แน่นอนว่าความสัมพันธ์ระหว่างราชวงศ์ในกรณีนี้ย่อมมีความแนบแน่นน้อยกว่ากรณีราชวงศ์ยุโรป ส่วนหนึ่งเพราะไม่ใช่ความสัมพันธ์ที่ตั้งอยู่บนความเป็นเครือญาติ อีกส่วนเพราะความแตกต่างทางวัฒนธรรม และบางกรณียังรวมถึงทางการเมือง ทางศาสนา หรือทางอุดมการณ์ด้วย แต่ถึงอย่างไร ใช่ว่าความสัมพันธ์ระหว่างราชวงศ์ในกรณีของประเทศนอกยุโรปนั้นไม่มีความหมายเลย ในทางตรงกันข้ามพระมหากษัตริย์ของสหราชอาณาจักรมีความสัมพันธ์ที่ดีกับหลายราชวงศ์ในเอเชีย ตะวันออกกลาง และแอฟริกา มากบ้างน้อยบ้างแล้วแต่กรณี โดยความสัมพันธ์นี้ได้ถูกนำมาใช้ส่งเสริมความสัมพันธ์ระดับประเทศเป็นระยะ ด้านหนึ่งสมาชิกราชวงศ์วินด์เซอร์มีโอกาสเดินทางไปพบปะเชื้อพระวงศ์ของประเทศนอกยุโรป หรือร่วมพระราชพิธีที่มีความสำคัญ ส่วนอีกด้านหนึ่งก็มักมีการเชิญพระมหากษัตริย์หรือผู้แทนของนานาประเทศมาเข้าร่วมพระราชพิธีที่สหราชอาณาจักรด้วย อย่างครั้งล่าสุดมีเชื้อพระวงศ์มากมายจากรอบโลกมาเป็นสักขีพยานในพระราชพิธีบรมราชาภิเษกของสมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 อาทิ สมเด็จพระราชาธิบดีมาเลเชีย พระมหากษัตริย์เลโซโท พระมหากษัตริย์จอร์แดน พระมหากษัตริย์ไทย จักรพรรดิญี่ปุ่น ฯลฯ แน่นอนว่าหลายพระราชพิธี รวมทั้งพระราชพิธีบรมราชาภิเษกที่ได้กล่าวไม่ได้จำกัดให้ผู้เข้าร่วมต้องเป็นเชื้อพระวงศ์ คืออาจเป็นหัวหน้ารัฐบาล ผู้นำศาสนา หรือผู้มีบทบาททางเศรษฐกิจสังคมก็ได้ ในแง่นี้จึงอาจมิได้มีความพิเศษมากนัก⁵¹⁴ อย่างไรก็ดี ยังมีพระราชพิธีอื่นที่เป็นเรื่องของเชื้อพระวงศ์เท่านั้น

⁵¹⁴ อย่างพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ค.ศ. 2023 มีประธานาธิบดีและผู้นำรัฐบาลชาติอื่นเข้าร่วมกว่า 80 คน

กรณีที่น่าสนใจที่สุดในรอบ 10 ปีที่ผ่านมาคงหนีไม่พ้นงานพระราชทานเลี้ยงพระกระยาหารกลางวัน ณ ปราสาทวินด์เซอร์ เนื่องในพระราชพิธีฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปีของสมเด็จพระบรมราชินีเอลิซาเบธที่ 2 เมื่อเดือนมิถุนายน ค.ศ. 2012 เพราะมีพระมหากษัตริย์ สมเด็จพระราชินีนาถ และพระบรมวงศานุวงศ์เกือบ 50 รายจาก 26 ประเทศมาเข้าร่วม ในจำนวนนี้เกินกึ่งหนึ่งมาจากประเทศนอกยุโรป เช่น จักรพรรดิอากิฮิโตะ (Akihito) แห่งญี่ปุ่น เจ้าชายนัสเซอร์ อัลโมฮัมมัด อัลจาบีร์ อัลซอบะห์ (Nasser Al-Mohammed Al-Sabah) แห่งคูเวต เจ้าชายโมฮัมเหม็ด บิน ซายิด อัล นะฮ์ยาน (Mohamed bin Zayed Al Nahyan) มกุฎราชกุมารแห่งอาบูดาบี สมเด็จพระราชาธิบดีตูโปอุที่ 6 (Tupou VI) แห่งตองกา ฯลฯ⁵¹⁵ งานพระราชทานเลี้ยงนี้จำกัดเฉพาะในหมู่เชื้อพระวงศ์และถือเป็นกิจกรรมที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างราชวงศ์โดยแท้ แม้มีเสียงวิจารณ์เรื่องความไม่เหมาะสมในการเชิญพระมหากษัตริย์ชาติอาหรับบางราย สืบเนื่องจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศ⁵¹⁶ งานพระราชทานเลี้ยงเป็นทั้งช่องทางสานสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มีเพียงไม่กี่รัฐสามารถใช้ได้และโอกาสแสดงบทบาท หรือการยอมรับของสหราชอาณาจักรในประชาคมโลก ท้ายที่สุด จึงไม่อาจปฏิเสธคุณค่าของความสัมพันธ์ระหว่างราชวงศ์ในฐานะสิ่งที่อาจเป็นประโยชน์ทางการทูตสำหรับประเทศ

⁵¹⁵ BBC, “Jubilee Lunch: Queen’s Guest List,” accessed October 7, 2023, www.bbc.com/news/uk-18115533.

⁵¹⁶ The Guardian, “Human Rights Groups Criticise Queen’s Historic Lunch of Monarchs,” accessed October 8, 2023, www.theguardian.com/uk/2012/may/18/human-rights-queen-lunch-monarchs.

ผู้ร่วมงานพระราชทานเลี้ยงพระกระยาหารกลางวันเนื่องในพระราชพิธีฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปีของสมเด็จพระบรมราชินีเอลิซาเบธที่ 2 ณ ปราสาทวินด์เซอร์

11.5. ราชสำนักและหน่วยงานสนับสนุน

สถาบันพระมหากษัตริย์ไม่ได้มีเพียงเฉพาะองค์พระมหากษัตริย์กับข้าราชการบริพารเท่านั้น แต่ยังประกอบไปด้วยราชสำนักและหน่วยงานสนับสนุนจำนวนหนึ่ง บ้างดำรงอยู่มาเนิ่นนานไม่แพ้ตัวสถาบัน บ้างเป็นหน่วยงานที่เพิ่งจัดตั้งขึ้น ภายใต้ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ หน่วยงานเหล่านี้มีหน้าที่ช่วยเหลือให้พระมหากษัตริย์ ตลอดจนสมาชิกราชวงศ์ที่มีพระราชกรณียกิจ (working members of the royal family) สามารถแสดงบทบาทของตนได้อย่างเหมาะสมและราบรื่น ขณะเดียวกันก็ต้องอยู่ในขอบเขตการดำเนินการที่ไม่รุกล้ำเข้าไปยังพื้นที่การเมือง พร้อมอยู่ภายใต้การกำกับตรวจสอบใกล้ชิด ไม่ใช่โดยสถาบันการเมืองที่มาจากประชาชนอย่างรัฐสภาและรัฐบาลเพียงเท่านั้น ทว่ารวมถึงสื่อมวลชนที่ส่งอิทธิพลอย่างเหลือล้นต่อเสถียรภาพของสถาบันพระมหากษัตริย์ผ่านการรายงานข้อมูลและการชี้นำความคิดเห็นของผู้คนในสังคม การทำงานของราชสำนักและหน่วยงานสนับสนุนจึงกระทบต่อการประกอบพระราชกรณียกิจ ตลอดจนแนวโน้มความอยู่รอดของสถาบันพระมหากษัตริย์ในอนาคต ทำให้เป็นสิ่งที่ต้องเอาใจใส่ โดย ณ ปัจจุบันนี้ นอกจากราชสำนักแล้ว

ยังมีหน่วยงานสนับสนุนอีกอย่างน้อย 3 หน่วยงาน ได้แก่ คณะองคมนตรี (Privy Council) คณะที่ปรึกษาแห่งรัฐ (Counsellors of State) และ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระประมุข (Crown Estate)

11.5.1. ราชสำนัก (Royal Household)

ราชสำนักเป็นหน่วยงานที่คอยช่วยเหลือพระมหากษัตริย์และสมาชิกราชวงศ์ที่มีพระราชกรณียกิจอย่างใกล้ชิดอยู่หลังฉากตลอด 24 ชั่วโมง ไล่ตั้งแต่เรื่องการติดต่อประสานงาน การประชาสัมพันธ์ การเดินทาง การซ่อมแซมอาคารสถานที่ การรักษาความปลอดภัย การดูแลสุขภาพ การกิน ไปจนถึงการพักผ่อนหย่อนใจ ย้อนกลับไปศตวรรษที่ 15 สมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 1 มีราชสำนักขนาดใหญ่ที่ทำงานเป็นระบบแล้ว คือมีการแบ่งข้าราชการตามหน้าที่ความรับผิดชอบ พร้อมอยู่ภายใต้สายการบังคับบัญชาที่ชัดเจน⁵¹⁷ ต่อมาสู่ยุคสมัยปัจจุบัน ราชสำนักของสหราชอาณาจักรได้เผชิญความเปลี่ยนแปลงหลายระลอก จนกลายเป็นองค์กรมืออาชีพที่มีกฎระเบียบและธรรมเนียมปฏิบัติครอบคลุมแทบทุกเรื่อง ข้าราชการบางส่วนครองตำแหน่งที่มีมาหลายร้อยปีและทำหน้าที่เชิงพิธีการ ขณะที่บางส่วนเป็นตำแหน่งที่เพิ่งเกิดขึ้นไม่นานและสอดคล้องกับบทบาท หรือกระทั่งภาพลักษณ์ของสถาบันพระมหากษัตริย์ในระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ⁵¹⁸ โดยในแง่ของการจัดโครงสร้างองค์กร ราชสำนักทุกวันนี้แบ่งเป็น 5 แผนก (departments) ได้แก่ สำนักงานราชเลขาธิการ (Private Secretary's Office) สำนักงานสมุหพระราชวัง (Lord Chamberlain's Office) แผนกเลขาธิการราชสำนัก (Master of the Household's Department) สำนักงานพระคลังข้างที่และพระคลังมหาสมบัติ (Privy Purse and Treasurer's Office) และ กองทุนรอยัลคอลเลกชัน (Royal Collection Trust)⁵¹⁹

⁵¹⁷ ดู Adrian Tinniswood, *Behind the Throne: A Domestic History of the Royal Household* (New York: Basic Books, 2018), Chapter 1.

⁵¹⁸ Ibid.

⁵¹⁹ แปลแบบอาศัยการเทียบเคียงกับตำแหน่งที่คล้ายกันในประเทศไทยโดยอนุโลม

เริ่มต้นจากสำนักงานราชเลขาธิการเป็นลำดับแรก แม้เป็นแผนกที่มีอายุน้อยที่สุดแผนกหนึ่งของราชสำนักและมีจำนวนบุคลากรแค่ 50 - 60 คน สำนักงานราชเลขาธิการสนับสนุนพระราชกรณียกิจทุกด้านของพระมหากษัตริย์ในฐานะประมุขแห่งรัฐ และที่สำคัญคือเป็นเสมือนจุดเชื่อมต่อระหว่างองค์พระมหากษัตริย์กับทุกภาคส่วนที่ต้องเข้ามาติดต่อประสานงาน ไม่ใช่เฉพาะภายในประเทศ ทว่ารวมถึงนอกประเทศอย่างรัฐบาลของราชอาณาจักรเครือจักรภพด้วย⁵²⁰ แน่นอนว่า หัวหน้าที่สำคัญของสำนักงานก็คือราชเลขาธิการ อันเป็นตำแหน่งที่พระมหากษัตริย์แต่งตั้งตามพระราชอัธยาศัย ณ ปัจจุบัน สมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 ทรงได้แต่งตั้ง เอ็ดเวิร์ด ยัง (Edward Young) กับ ไคลฟ์ อัลเดอร์ตัน (Clive Alderton) เป็นราชเลขาธิการ ก่อนที่บุคคลแรกจะขอลาออกเมื่อเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 2023 และทำให้เหลืออัลเดอร์ตันปฏิบัติหน้าที่ราชเลขาธิการแต่เพียงผู้เดียวเรื่อยมา อัลเดอร์ตันมีภูมิหลังเป็นนักการทูตและได้ถวายงานสมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 ตั้งแต่ตอนที่ทรงยังเป็นเจ้าชายแห่งเวลส์ ถือเป็น “มือขวา” ที่พระองค์ทรงเชื่อใจ⁵²¹ ตามเอกสารของทางราชการ อัลเดอร์ตันได้ค่าตอบแทนจากตำแหน่งราชเลขาธิการราว 270,000 ดอลลาร์สหรัฐต่อปี⁵²² ภายใต้การบังคับบัญชาของราชเลขาธิการมีบุคลากรที่ดูแลงานหลายด้านมาก อาทิ เจ้าหน้าที่ประสานงาน นักออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์ ผู้ประสานงานด้านการถวายความปลอดภัย ผู้จัดการ

⁵²⁰ The Royal Household, “The Private Secretary to The Queen,” accessed July 8 2023, www.royal.uk/private-secretary-queen.

⁵²¹ The Telegraph, “The King’s Right-hand Man Replaces Queen Elizabeth’s Private Secretary,” accessed July 10, 2023, www.telegraph.co.uk/royal-family/2022/09/18/kings-right-hand-man-replaces-queen-elizabeths-private-secretary.

⁵²² นอกจากค่าตอบแทนรายเดือนแล้ว ยังมีที่พักอาศัยให้ด้วย ดู Natasha Leake, “How Much Does Sir Clive Alderton, King Charles III’s Private Secretary, Earn?,” accessed July 10, 2023, www.tatler.com/article/everything-we-know-about-the-kings-new-private-secretary-sir-clive-alderton.

ฝ่ายจดหมายเหตุ ผู้ช่วยประจำตัวราชเลขาธิการ เจ้าหน้าที่ฝ่ายสื่อสาร นักวิจัย เป็นต้น⁵²³ เท่าที่ผ่านมา ราชเลขาธิการมักมีบทบาทต่อทิศทางการทำงานของสถาบันพระมหากษัตริย์ไม่น้อย ส่วนสำคัญเพราะมักมีโอกาสนำคำแนะนำพระมหากษัตริย์เกี่ยวกับเรื่องการประกอบพระราชกรณียกิจและการแสดงบทบาทตามรัฐธรรมนูญ มีพิกกล่าวถึงการเป็นผู้เฝ้าประตู (gatekeeper) ที่คอยกรองข้อมูลที่จะผ่านไปถึงพระมหากษัตริย์ ด้วยเหตุนี้จึงมีบางคนไม่เห็นด้วยกับการมีตำแหน่งราชเลขาธิการ เพราะ “ไม่ควรมีใครสามารถใช้พระนามของพระมหากษัตริย์ ถวายคำแนะนำ หรือเป็นผู้ถ่ายทอด (bearer) พระบัญชา เว้นแต่เป็นหนึ่งในรัฐมนตรีผู้มีความรับผิดชอบของพระประมุข”⁵²⁴ เท่าที่ผ่านการแสดงบทบาทของราชเลขาธิการมีความแตกต่างกันตามบุคลิกลักษณะ และทัศนคติของผู้ดำรงตำแหน่ง ตลอดจนเงื่อนไขเฉพาะกรณี ยกตัวอย่าง เฮนรี พอนซอนบี้ (Henry Ponsonby) ทำตัวเป็น “ตัวลดแรงกระแทก” (shock-absorber) ระหว่างรัฐบาลกับสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรีย ด้วยการปรับถ้อยความในจดหมายที่พระองค์ทรงส่งถึงนายกรัฐมนตรี ให้ลดความตรงไปตรงมา หรือความแข็งกระด้างลง (tone down) แทนที่จะใช้วิธีการแนะนำหรือทักท้วงพระองค์โดยตรง ขณะที่ อาร์เธอร์ บิ๊ก (Arthur Bigge) ไม่ค่อยเกรงใจที่จะชี้แนะพระเจ้าจอร์จที่ 5 เรื่องการทำงาน จนฝ่ายหลังทรงยกย่องเขาว่า “ช่วยสอนให้ตนเป็นพระมหากษัตริย์”⁵²⁵

แผนกถัดมาคือสำนักงานสมุหพระราชวัง ถ้าว่าตามลำดับชั้น สมุหพระราชวังถือเป็นตำแหน่งที่มีศักดิ์สูงสุดในราชสำนักของสหราชอาณาจักร อยู่เหนือแม้กระทั่งราชเลขาธิการที่ต้องคอยติดต่อและทำงานใกล้ชิดกับพระมหากษัตริย์

⁵²³ ข้อมูลนี้มาจากการรายงานของสื่อสำนักหนึ่งที่ทางราชสำนักทักท้วงว่า มีปัญหาความคลาดเคลื่อน ดู Hannah Beckler and Mikhaila Friel, “1,133 People who Work for the Queen,” accessed July 8, 2023, www.insider.com/the-firm-royal-org-chart-who-works-for-queen-2022-01.

⁵²⁴ Low, “Introduction,” 16.

⁵²⁵ Jennings, *Cabinet*, 346.

เกือบทุกวันด้วยซ้ำ⁵²⁶ นอกจากนี้ ตำแหน่งสมุหพระราชวังยังมีประวัติความเป็นมา
กว่า 600 ปี หรือย้อนกลับไปถึงรัชสมัยของ พระเจ้าเฮนรีที่ 4 (Henry IV) ทำให้
เป็นหนึ่งในตำแหน่งที่เก่าแก่ที่สุดของราชสำนัก⁵²⁷ สำหรับทุกวันนี้ สมุหพระราชวัง
มีขอบเขตอำนาจหน้าที่ที่ลดลงจากในอดีตมาก กล่าวคือ สมุหพระราชวัง
ไม่ได้มีบทบาททางการเมืองผ่านการเป็นตัวแทนของพระมหากษัตริย์ในรัฐสภา
หรือการตรวจเนื้อหาบทละครทุกชิ้นที่จัดแสดงในสหราชอาณาจักรเหมือน
เมื่อก่อนอีกต่อไป⁵²⁸ ความรับผิดชอบหลักในปัจจุบันเป็นการกำกับดูแลการ
ดำเนินงานของทุกหน่วยงานภายในราชสำนักให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย
และการติดต่อประสานงานระหว่างพระมหากษัตริย์กับสภาขุนนาง ควบคู่กับ
การจัดพิธีการและกิจกรรมสาธารณะที่พระมหากษัตริย์ หรือสมาชิกราชวงศ์
ที่มีพระราชกรณียกิจเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้อง ตั้งแต่พระราชพิธีเสกสมรส
พระราชพิธีบรมราชาภิเษก รัฐพิธีเปิดสมัยประชุมสภา งานเลี้ยงรับรอง
พระราชอาคันตุกะ งานพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์และเหรียญตรา
ไปจนถึงงานพระราชทานเลี้ยงน้ำชา (Garden Party)⁵²⁹ ผู้ที่กำลังดำรงตำแหน่ง
สมุหพระราชวังคือ แอนดรูว์ เดวิด พาร์คเกอร์ (Andrew David Parker)
หรือ บารอนพาร์คเกอร์แห่งมินสเมียร์ (Baron Parker of Minsmere)
พาร์คเกอร์ได้รับโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเมื่อเดือนเมษายน ค.ศ. 2021 โดยสมเด็จพระ
ราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 ซึ่งทรงมีสิทธิเด็ดขาดในฐานะพระมหากษัตริย์
ที่จะแต่งตั้งบุคคลใดก็ได้เป็นสมุหพระราชวัง ก่อนหน้านั้น พาร์คเกอร์รับราชการ

⁵²⁶ ต้องไม่สับสนกับตำแหน่ง “มหาสมุหพระราชวัง” (Lord Great Chamberlain) ที่มีหน้าที่ดูแล
พระราชวังเวสต์มินสเตอร์

⁵²⁷ Tinniswood, *Behind*, Chapter 1.

⁵²⁸ ระหว่าง ค.ศ. 1843-1968 สำนักงานสมุหพระราชวังเป็นผู้ผูกขาดอำนาจอนุมัติการแสดงละคร
ในประเทศ ส่งผลให้สามารถตรวจสอบและควบคุมเนื้อหาของบทละครในทางปฏิบัติ

⁵²⁹ The Royal Household, “Inside the Royal Household,” accessed July 12, 2023,
www.royal.uk/inside-the-royal-household; Express & Star, “Royal Aides Play Important
Role,” accessed July 8, 2023, [www.expressandstar.com/news/uk-news/2021/04/09/
royal-aides-play-important-role](http://www.expressandstar.com/news/uk-news/2021/04/09/royal-aides-play-important-role).

และจับงานต่อต้านการก่อการร้ายในประเทศมาต่อเนื่อง จนได้เลื่อนตำแหน่งขึ้นเป็นผู้อำนวยการใหญ่ (Director General) ของหน่วยความมั่นคง (Security Service) หรือ เอ็มไอไฟว์ (MI5)⁵³⁰ อย่างไรก็ดี แม้กินเงินเดือนประมาณ 90,000 ปอนด์สเตอร์ลิงต่อปี สมุหพระราชวังมีสถานะเป็นเพียงตำแหน่งไม่เต็มเวลา (part-time position) หมายความว่า ไม่ได้เข้าปฏิบัติหน้าที่เป็นประจำทุกวัน⁵³¹ เมื่อเป็นเช่นนี้จึงดูแลราชสำนักแค่เฉพาะระดับภาพรวมเป็นหลักผ่านการประชุมรายเดือนกับหัวหน้าทุกส่วนงาน และมี “ผู้ควบคุมแห่งสำนักงานสมุหพระราชวัง” (Comptroller of the Lord Chamberlain’s Office) มารับผิดชอบการบริหารจัดการในรายละเอียดแทน⁵³² ทั้งสมุหพระราชวังและผู้ควบคุมต่างทำหน้าที่ของตนผ่านสำนักงานสมุหพระราชวัง หน่วยงานนี้ตั้งอยู่พระราชวังบักกิงแฮมและมีบุคลากรประมาณ 300 คน ถือเป็นแผนกที่มีขนาดใหญ่เป็นอันดับที่ 2 ของราชสำนัก เจ้าหน้าที่ในสังกัดมีตำแหน่งหน้าที่หลากหลาย อาทิ ราชองครักษ์ส่วนพระองค์ (Yeomen of the Guard) อนุศาสนาจารย์ ช่างอัญมณีหลวง แพทย์หลวง พนักงานรถม้าหลวง (Royal Waterman) นักบิน นักดาราศาสตร์หลวง ผู้ประสานงานการจัดกิจกรรม ฯลฯ⁵³³

ลำดับที่ 3 คือแผนกเลขาธิการราชสำนัก หน้าที่หลักของแผนกนี้คือการดูแลชีวิตความเป็นอยู่และการแสวงหาความบันเทิงให้แก่พระมหากษัตริย์ตลอดจนสมาชิกราชวงศ์ที่มีพระราชกรณียกิจ ณ ที่พักทางการ (official residences) ซึ่งมีรวม 3 แห่ง ได้แก่ พระราชวังบักกิงแฮม (กรุงลอนดอน)

⁵³⁰ BBC, “The Queen Appoints New Lord Chamberlain Ahead of Prince Philip’s Funeral,” accessed July 10, 2023, www.bbc.com/news/uk-56752755; The Royal Household, “Lord Parker of Minsmere KCB Appointed as Lord Chamberlain,” accessed July 10, 2023, www.royal.uk/lord-parker-minsmere-kcb-appointed-lord-chamberlain. น่าสังเกตว่าสมุหพระราชวังที่ผ่านมาแล้วล้วนแต่เป็นสมาชิกสภาขุนนาง

⁵³¹ Express & Star, “Royal Aides.”

⁵³² ผู้ที่ดำรงตำแหน่งคนปัจจุบันคือ ไมเคิล เวอร์นอน (Michael Vernon)

⁵³³ Beckler and Friel, “1,133 People.”

ปราสาทวินด์เซอร์ (เมืองวินด์เซอร์) และพระราชวังโฮลีย์รู๊ด (เมืองเอดินบะระ) ดังที่น่าจะพอคาดเดา ขอบเขตความรับผิดชอบของแผนกเลขาธิการราชสำนักมีความกว้างขวางมาก ครอบคลุมตั้งแต่เรื่องการบริการอาหารและเครื่องดื่ม การซ่อมแซมเครื่องเรือน การดูแลห้องพักรักษา การซักรีดเครื่องแต่งกาย ไปจนถึงการปลูกยามเข้าด้วยปีสกอต⁵³⁴ ฉะนั้น จึงมีการแบ่งกลุ่มข้าราชการของแผนกออกเป็น 3 แขนง ดังนี้

ก. “แขนงเอฟ” (F Branch) ดูแลอาหารการกินและความบันเทิง ซึ่งรวมถึงการจัดอาหารบริการข้าราชการที่พักรักษาอยู่ที่พระราชวังบั๊กกิงแฮมด้วย

ข. “แขนงจี” (G Branch) จัดการเรื่องเด็กรับใช้ (pages) คนรับใช้ (footmen) และคนเดินสาร

ค. “แขนงเฮช” (H Branch) รับผิดชอบการทำความสะอาดอาคารสถานที่และการซักรีดเสื้อผ้า ควบคู่กับการจัดหาข้าราชการสำหรับปราสาทวินด์เซอร์กับพระราชวังโฮลีย์รู๊ด⁵³⁵

ตามที่มีรายงานข่าว แผนกเลขาธิการราชสำนักมีบุคลากรประมาณ 136 คน⁵³⁶ ทั้งหมดอยู่ภายใต้การกำกับควบคุมของเลขาธิการราชสำนัก ซึ่งมีพลเรือโท โทนี จอห์นสโตน-เบิร์ท (Tony Johnstone-Burt) เป็นผู้ดำรงตำแหน่งคนปัจจุบัน การแต่งตั้งเลขาธิการราชสำนัก ตลอดจนระยะเวลาทำหน้าที่ล้วนเป็นไปตามพระราชอัธยาศัย เลขาธิการราชสำนักมีผู้ช่วยโดยตรง 2 คน คือรองเลขาธิการราชสำนักกับเลขานุการ สำหรับข้าราชการทั่วไป เนื่องจากย่อมขึ้นอยู่กับแขนงที่บุคคลนั้นสังกัดอยู่ อย่างไรก็ตาม แผนกเลขาธิการราชสำนักขึ้นชื่อเรื่องการสืบทอดธรรมเนียมปฏิบัติ จึงพยายามฝึกข้าราชการ

⁵³⁴ เป็นธรรมเนียมของราชสำนักที่จะมีคนเป่าปีสกอต (piper) ยามเข้าที่พระราชวังบั๊กกิงแฮม เพื่อปลูกพระมหากษัตริย์

⁵³⁵ House of Commons, “Report of the Royal Trustees,” accessed July 10, 2023, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/235379/0644.pdf.

⁵³⁶ Beckler and Friel, “1,133 People.”

ให้ทำงานตามแบบแผนและมาตรฐานที่ดำรงอยู่มาตั้งแต่อดีตแทบทุกประการ เหมือนที่นักข่าวรายหนึ่งซึ่งแอบแฝงตัวเข้าไปทำงานเป็นข้าราชการบริพารนาน 2 เดือนบรรยายความรู้สึกไว้ “การทำงานให้แก่แขนงนี้ไม่ต่างกับการย้อนอดีต กลับสู่ยุคสมัยที่พิธีรีตองซึ่งลงไปถึงรายละเอียดระดับยิบย่อยสุดอย่างตำแหน่ง วางแยมเปลือกส้มสำหรับสมเด็จพระราชินีนาถ แทบไม่มีการเปลี่ยนแปลงนับแต่รัชสมัยของสมเด็จพระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ 7 [ค.ศ. 1901-1914]”⁵³⁷

ลำดับที่ 4 คือสำนักงานพระคลังข้างที่และพระคลังมหาสมบัติ อันเป็นหน่วยงานด้านการบริหารที่สนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ของทุกแผนกในสังกัดราชสำนัก โดยเฉพาะเรื่องการเงินและบัญชี ดังที่ชื่อหน่วยงานบ่งบอก ทว่ารวมถึงการจัดซื้อจัดจ้าง การบริหารทรัพยากรบุคคล การดูแลระบบโทรคมนาคม และสารสนเทศ การตรวจสอบภายใน และการจัดการด้านอสังหาริมทรัพย์ของราชสำนักด้วย⁵³⁸ สำนักงานนี้มีบุคลากรทั้งหมดเกือบ 160 คน ส่วนใหญ่เป็นช่างเจ้าหน้าที่สารสนเทศ และคนควบคุมดูแลงานระบบ⁵³⁹ ผู้บริหารจัดการสำนักงานพระคลังข้างที่และพระคลังมหาสมบัติก็คือผู้รักษาพระคลังข้างที่ (Keeper of the Privy Purse) ซึ่งเป็นตำแหน่งที่มีความรับผิดชอบจริง ไม่เหมือนกับผู้ดูแลพระคลังมหาสมบัติ (Treasurer) อันเป็นตำแหน่งตามจารีตประเพณีที่ไม่มีบทบาทบริหารจัดการราชสำนักในทางปฏิบัติแล้ว และปัจจุบันมักตกเป็นของ

⁵³⁷ The Mirror, “Buckingham Palace’s Extraordinary Secrets Revealed by Fake Footman,” accessed July 10, 2023, www.mirror.co.uk/news/real-life-stories/buckingham-palace-queen-tupperware-philip-13663437.

⁵³⁸ The Royal Household, “Inside.”

⁵³⁹ Ibid.

วิป (whip) ฝ่ายรัฐบาลในสภาสามัญชน⁵⁴⁰ ผู้รักษาพระคลังข้างที่คนปัจจุบันคือ ไมเคิล สตีเวนส์ (Michael Stevens) เขาเคยทำงานกับบริษัทตรวจสอบบัญชียักษ์ใหญ่เป็นเวลากว่า 10 ปี แล้วจึงย้ายมาอยู่กองทุนรอยัลคอลเลกชันและได้รับการเลื่อนตำแหน่งค่อนข้างต่อเนื่อง จนขยับขึ้นมาเป็นรองผู้รักษาพระคลังข้างที่และผู้รักษาพระคลังข้างที่ตามลำดับตอนปลายรัชสมัยของสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 ก่อนยังคงอยู่ในตำแหน่งต่อไปหลังเปลี่ยนรัชกาล⁵⁴¹ หน้าที่โดยตรงของผู้รักษาพระคลังข้างที่มิได้จำกัดขอบเขตอยู่แค่เฉพาะสำนักงานพระคลังข้างที่และพระคลังมหาสมบัติ แต่ครอบคลุมไปถึงการกำกับดูแลแหล่งรายได้สำคัญอย่าง ดัชชีแห่งแลงคาสเตอร์ (Duchy of Lancaster) และกองทุนรอยัลคอลเลกชัน ตลอดจนการร่วมนั้งเป็นกรรมการของบรรดาพระราชวัง ปราสาท และศาสนสถานที่เกี่ยวข้องกับราชสำนัก⁵⁴² นอกจากนี้ ผู้รักษาพระคลังข้างที่ยังควบคุมตำแหน่งผู้รักษาทรัพย์สินส่วนพระองค์ (Treasurer to the King) ด้วย คือคอยช่วยดูแลทรัพย์สินที่ถือเป็นขององค์พระมหากษัตริย์ มีใช้ส่วนพระมหากษัตริย์ ยกตัวอย่าง

⁵⁴⁰ ณ เวลานี้ ผู้ดูแลพระคลังมหาสมบัติคือ มาร์คัส โจนส์ (Marcus Jones) สมาชิกสภาสามัญชนในสังกัดพรรคอนุรักษนิยมที่รั้งตำแหน่งรองหัวหน้าวิปฝ่ายรัฐบาล (Government Deputy Chief Whip) ดู GOV.UK, “Treasurer of HM Household (Deputy Chief Whip),” accessed July 10, 2023, www.gov.uk/government/ministers/deputy-chief-whip-comptroller-of-hm-household-2. อันที่จริง ยังมีอีกอย่างน้อยหนึ่งตำแหน่งที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน นั่นคือ ผู้ควบคุมราชสำนัก (Comptroller of the Household) ซึ่งในความเป็นจริงไม่ได้รับผิดชอบราชสำนักและผู้ดำรงตำแหน่งล้วนเป็นวิปฝ่ายรัฐบาล ดู GOV.UK, “Comptroller of HM Household (Government Whip),” accessed July 10, 2023, www.gov.uk/government/ministers/comptroller-of-hm-household-government-whip.

⁵⁴¹ ดู The Herald, “Sir Alan Reid, the Queen’s Money Man,” accessed July 10, 2023, www.heraldsotland.com/news/14643043.sir-alan-reid-queens-money-man-hand-royal-purse-strings-next-year.

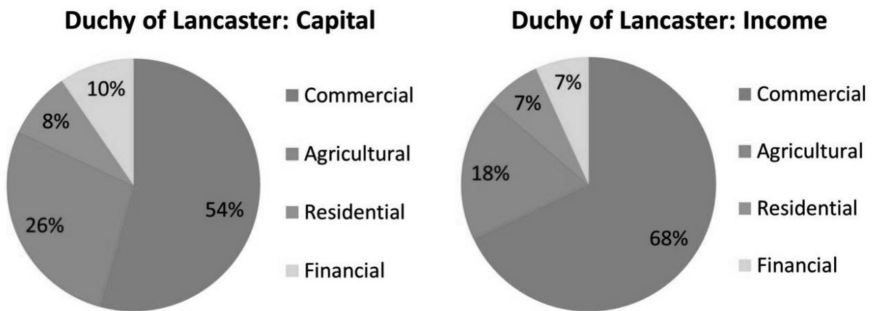
⁵⁴² ดู The Royal Household, “Executive Assistant to the Keeper of the Privy Purse,” accessed July 10, 2023, <https://theroyalhousehold.tal.net/vx/mobile-0/appcentre-1/brand-3/candidate/so/pm/1/pl/4/opp/2507-Executive-Assistant-to-the-Keeper-of-the-Privy-Purse/en-G>

สำหรับสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 พระองค์ทรงครอบครองเงินและอสังหาริมทรัพย์จำนวนหนึ่งที่มีมูลค่าสูง ได้แก่ ปราสาทแบลมอรัล (อเบอร์ดีนไชร์) กับ ตำหนักซานดริงแฮม (นอร์ฟอล์ก) ซึ่งเป็นมรดกที่พระองค์ทรงรับมาจากพระราชบิดา สมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 ทรงมิได้บริหารสินทรัพย์เหล่านี้ด้วยพระองค์เองโดยตรง ทว่าทรงมอบหน้าที่ให้แก่ผู้รักษาทรัพย์สินส่วนพระองค์

ในฐานะจุดศูนย์กลางที่รับผิดชอบเรื่องการเงินทั้งหมดของราชสำนัก สำนักงานพระคลังข้างที่และพระคลังมหาสมบัติต้องมีปฏิสัมพันธ์ใกล้ชิดกับหลายหน่วยงานมาก ทั้งภายในและภายนอกราชสำนัก ซึ่งย่อมรวมถึงรัฐบาลกับรัฐสภาด้วย ดังที่จะอธิบายต่อไป โดยในบรรดาหน่วยงานเหล่านี้ ที่ขึ้นตรงต่อราชสำนักที่สุดและถือเป็นแหล่งรายได้สำคัญคงหนีไม่พ้นดัชชีแห่งแลงคาสเตอร์ เมื่อ ค.ศ. 1399 พระเจ้าเฮนรีที่ 4 ซึ่งทรงเพิ่งครองราชย์ ทรงออกคำสั่งให้แยกทรัพย์สมบัติส่วนที่พระองค์ทรงรับมาจากพระราชบิดาสมัยที่ตนเองขึ้นครองตำแหน่งดยุกแห่งแลงคาสเตอร์ให้คงอยู่เป็นเอกเทศจากทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ไม่ต้องถูกผนวกรวมเป็นก้อนเดียวกันเหมือนที่พระมหากษัตริย์พระองค์ก่อนหน้าทำ ทรัพย์สมบัติส่วนที่พระเจ้าเฮนรีที่ 4 ให้แยกออกนี้คือดัชชีแห่งแลงคาสเตอร์และในเวลาต่อมาก็กลายเป็นมรดกตกทอดไปสู่รัชทายาทที่ขึ้นมาเป็นพระมหากษัตริย์พระองค์ถัดไป⁵⁴³ จนมีสภาพเป็นกลุ่มสินทรัพย์ที่ชัดเจนและแยกเป็นสัดส่วนจากทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ โดยเฉพาะเมื่อรัฐสภาได้มีการออกกฎหมายมาวางกรอบกำกับการบริหารจัดการดัชชีแห่งแลงคาสเตอร์ เริ่มต้นจาก “พระราชบัญญัติที่ดินพระประมุข ค.ศ. 1702” (Crown Lands Act 1702) ที่ห้ามไม่ให้พระมหากษัตริย์จำหน่ายสินทรัพย์ของ

⁵⁴³ พระมหากษัตริย์รับดัชชีแห่งแลงคาสเตอร์มาในฐานะดยุกแห่งแลงคาสเตอร์ อันเป็นตำแหน่งที่พระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ได้ควบโดยอัตโนมัตินับตั้งแต่ ค.ศ. 1399 เป็นต้นมา ดู Duchy of Lancaster, “History,” accessed July 10, 2023, www.duchyoflancaster.co.uk/about-the-duchy/history.

ดัชชีแห่งแลงคาสเตอร์และให้ใช้แต่เฉพาะรายได้ที่เกิดจากสินทรัพย์เหล่านั้น หรืออธิบายอีกแบบว่า พระมหากษัตริย์จะต้องได้แต่ดอกผลเท่านั้น ไม่อาจ จะต้องสินทรัพย์ได้ ก่อนมีกฎหมาย 2 ฉบับตามมาเปลี่ยนเงื่อนไขให้มีความ ยืดหยุ่น นั่นคือ “พระราชบัญญัติที่ดินของดัชชีแห่งแลงคาสเตอร์ ค.ศ. 1855” (Duchy of Lancaster Lands Act 1855) กับ “พระราชบัญญัติดัชชีแห่ง แลงคาสเตอร์ ค.ศ. 1988” (Duchy of Lancaster Act 1988) ฉบับแรกอนุญาตให้ ดัชชีแห่งแลงคาสเตอร์ขายที่ดินที่มีอยู่ หรือซื้อที่ดินเพิ่ม ขณะที่ฉบับหลังเปิดให้มี การปล่อยเช่าระยะยาวได้ นอกจากนี้ การลงทุนของดัชชีแห่งแลงคาสเตอร์ยังต้อง อยู่ภายใต้ “พระราชบัญญัติทรัสต์ ค.ศ. 2000” (Trustee Act 2000)⁵⁴⁴ อีกทั้งมี “พระราชบัญญัติดัชชีแห่งแลงคาสเตอร์และคอร์นวอลล์ (บัญชี) ค.ศ. 1838” (Duchies of Lancaster and Cornwall [Accounts] Act 1838) ซึ่งกำหนดให้ ต้องมีการรายงานบัญชีการเงินของดัชชีแห่งแลงคาสเตอร์ต่อรัฐสภาทุกปีด้วย⁵⁴⁵

สัดส่วนสินทรัพย์ในครอบครองและรายได้ของดัชชีแห่งแลงคาสเตอร์
(สิ้นเดือนมีนาคม ค.ศ. 2023)⁵⁴⁶

⁵⁴⁴ Duchy of Lancaster, “Financial,” accessed July 11, 2023, www.duchyoflancaster.co.uk/financial.

⁵⁴⁵ สมาชิกสภาสามัญชน หรือสมาชิกสภาขุนนางอาจตั้งคำถามต่อข้อมูลในรายงานบัญชีการเงินและให้ข้อสังเกต

⁵⁴⁶ Duchy of Lancaster, “Financial.”

ณ ปัจจุบัน ดัชชีแห่งแลงคาสเตอร์ประกอบด้วยที่ดินและอสังหาริมทรัพย์หลายรูปแบบ ไล่ตั้งแต่แปลงเพาะปลูก ไร่ปศุสัตว์ เหมืองหินทราย สนามกอล์ฟ คลังสินค้า อาคารสำนักงาน ร้านอาหาร ผับ โรงแรม บ้านพักอาศัย ไปจนถึงปราสาทโบราณ พื้นที่ทั้งหมดมีขนาดรวมกันประมาณ 184 ตารางกิโลเมตร กระจายทั่วตอนกลางของเกาะบริเตนใหญ่และกระจุกอยู่ใจกลางกรุงลอนดอน⁵⁴⁷ ด้วยทำเลที่ตั้งและคุณภาพของสินทรัพย์ ดัชชีแห่งแลงคาสเตอร์สามารถสร้างรายได้แต่ละปีเป็นกอบเป็นกำ ตามรายงานปีล่าสุด ตอนสิ้นเดือนมีนาคม ค.ศ. 2023 มูลค่าสินทรัพย์เบ็ดเสร็จของดัชชีแห่งแลงคาสเตอร์คือ 641.1 ล้านปอนด์สเตอร์ลิง ส่วนตัวเลขกำไรอยู่ที่ 26.1 ล้านปอนด์สเตอร์ลิง เพิ่มจากปีก่อนร้อยละ 9.2 รายได้เกือบทั้งหมด (ร้อยละ 93.2) ของดัชชีแห่งแลงคาสเตอร์มาจากอสังหาริมทรัพย์ในการครอบครอง โดยเฉพาะอสังหาริมทรัพย์เชิงพาณิชย์ที่เสียมาจากการลงทุน (ร้อยละ 6.2) และการได้รับดอกเบี้ย (ร้อยละ 0.54) ตามลำดับ⁵⁴⁸ ดอกผลที่เกิดขึ้นทั้งหมดอยู่นอกขอบเขตการเรียกเก็บภาษี แต่ถึงกระนั้น ต่อให้ไม่มีกฎหมายบังคับ สมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 ทรงให้ทางการหักกำไรที่พระองค์ได้จากดัชชีแห่งแลงคาสเตอร์ไปเป็นภาษีด้วยความสมัครใจนับแต่ ค.ศ. 1993 และค่อนข้างแน่นอนว่าสมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 ก็น่าจะทรงยึดแนวปฏิบัตินี้ไว้

⁵⁴⁷ Duchy of Lancaster, “Properties and Estates,” accessed July 11, 2023, www.duchyoflancaster.co.uk/pro-perties-and-estates.

⁵⁴⁸ Duchy of Lancaster, “Financial Reporting,” accessed July 11, 2023, www.duchyoflancaster.co.uk/financial-reporting.

	March 2019 £'000	March 2020 £'000	March 2021 £'000	March 2022 £'000	March 2023 £'000
Capital Valuation					
Direct property portfolio	585,917	613,888	643,371	718,196	698,513
Investment portfolio	70,002	60,966	71,834	75,741	74,879
Other, including cash	(107,317)	(136,363)	(137,868)	(141,181)	(132,224)
	548,602	538,491	577,337	652,756	641,169
Annual growth	2.8%	(1.8%)	7.2%	13.1%	(1.8%)
	2018/19 £'000	2019/20 £'000	2020/21 £'000	2021/22 £'000	2022/23 £'000
Gross income					
Direct property portfolio	27,160	28,204	27,508	28,691	36,393
Investment portfolio	2,609	3,033	2,349	2,650	2,436
Bank interest	45	35	33	13	214
	29,814	31,272	29,890	31,354	39,043
Expenses	(8,090)	(8,499)	(7,625)	(7,534)	(10,833)
Net Operating Income	21,724	22,773	22,265	23,820	28,210
IFRS non-cash adjustments	-	-	-	-	(2,049)
Adjusted net operating income	21,724	22,773	22,265	23,820	26,161
Annual Growth	7.8%	4.8%	(2.2%)	7.0%	9.8%
Net development recovery/(payment)	-	471	-	146	-
Adjusted net surplus for the year	21,724	23,244	22,265	23,966	26,161
Annual growth	7.6%	7.0%	(4.2%)	7.6%	9.2%

มูลค่าสินทรัพย์และผลประกอบการของดัชนีแห่งแลงคาสเตอร์ย้อนหลัง 5 ปี⁵⁴⁹

⁵⁴⁹ Duchy of Lancaster, “Financial Reporting.”

ผลกำไรแต่ละปีตกเป็นของพระมหากษัตริย์ในฐานะเจ้าของดัชชีแห่งแลงคาสเตอร์และโดยปกติจะถูกนำไปใช้จ่ายในกิจการของราชสำนัก ตั้งแต่ค่าน้ำค่าไฟ ค่าจ้างบุคลากร ค่ารักษาความปลอดภัย ค่าเดินทางของพระมหากษัตริย์ ไปจนถึงค่ากินอยู่ของเชื้อพระวงศ์ อย่างไรก็ตาม พระมหากษัตริย์กลับแทบไม่ได้ยุ่งเกี่ยวกับการบริหารจัดการดัชชีแห่งแลงคาสเตอร์ในรายละเอียดเลย เพราะมีคนดำเนินการแทนทั้งหมด ซึ่งตอบโจทย์เรื่องการพึ่งพาอาศัยผู้เชี่ยวชาญและการรักษาพระเกียรติที่อาจมัวหมองได้จากกิจกรรมแสวงหากำไร กล่าวคือ ดัชชีแห่งแลงคาสเตอร์มีประธาน (chancellor) ที่พระมหากษัตริย์แต่งตั้งตามคำแนะนำของนายกรัฐมนตรีเป็นผู้บริหารสูงสุด บุคคลที่ดำรงตำแหน่งในปัจจุบันคือ โอลิเวอร์ ดาวเด็น (Oliver Dowden) ซึ่งทำหน้าที่สมาชิกสภาสามัญชนกับรองนายกรัฐมนตรีไปพร้อมกันด้วย⁵⁵⁰ ถัดลงมาจากประธานเป็นตำแหน่งผู้จัดการใหญ่ (chief executive) และที่สำคัญคือ สภาแห่งดัชชี (Duchy Council) อันเป็นองค์กรสนับสนุนเชิงนโยบายที่มีสมาชิก 10 คน นอกจากผู้จัดการใหญ่และผู้รักษาพระคลังข้างที่เข้ามานั่งในสภาแห่งดัชชีโดยตำแหน่ง สมาชิกที่เหลือเป็นบุคคลที่ประธานเสนอชื่อให้พระมหากษัตริย์แต่งตั้ง เกณฑ์ที่ผ่านมานั้น คนที่มีความรู้และทักษะทางธุรกิจเป็นหลัก เพื่อช่วยกำหนดยุทธศาสตร์และกำกับดูแลการทำงานของดัชชี⁵⁵¹ สำหรับพันธกิจในปัจจุบันของดัชชีแห่งแลงคาสเตอร์มีอยู่ด้วยกัน 4 ประการ ได้แก่ การคงความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เช่าทั้งหลาย การบำรุงสินทรัพย์ การเพิ่มคุณภาพและความหลากหลายของสินทรัพย์ การลงทุนในกิจการด้านความยั่งยืน และการรักษามูลค่าของสินทรัพย์ในการครอบครอง (portfolio)⁵⁵²

⁵⁵⁰ Duchy of Lancaster, “The Chancellor of the Duchy of Lancaster,” accessed July 10, 2023, www.duchyoflancaster.co.uk/about-the-duchy/our-people/chancellor-of-the-duchy-of-lancaster.

⁵⁵¹ Duchy of Lancaster, “The Duchy Council,” accessed July 10, 2023, www.duchyoflancaster.co.uk/about-the-duchy/our-people/the-duchy-council.

⁵⁵² Duchy of Lancaster, *Report and Accounts: Year ended 31st March 2022* (London: Witherbys, 2022), 15.

อนึ่ง นอกเหนือจากดัชชีแห่งแลงคาสเตอร์แล้ว ยังมี ดัชชีแห่งคอร์นวอลล์ (Duchy of Cornwall) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เหมือนกัน ทว่าเป็นของเจ้าชายแห่งเวลส์ ในฐานะดยุกแห่งคอร์นวอลล์ ดัชชีแห่งคอร์นวอลล์มีเป้าหมายเป็นแหล่งทุนสนับสนุนให้รัชทายาทมีความเป็นอิสระในการประกอบพระราชกรณียกิจ ปัจจุบันนี้ ดัชชีแห่งคอร์นวอลล์มีสินทรัพย์ 1,075 ล้านปอนด์สเตอร์ลิง เท่ากับมีมูลค่าสูงกว่าดัชชีแห่งแลงคาสเตอร์เกือบเท่าตัว เนื่องจากถือครองที่ดินและอสังหาริมทรัพย์เบ็ดเสร็จราว 524.3 ตารางกิโลเมตร หรือมากกว่าดัชชีแห่งแลงคาสเตอร์ 340 ตารางกิโลเมตรเศษ⁵⁵³ การดำเนินกิจการอยู่ใต้กฎหมายจำนวนหนึ่งที่สำคัญที่สุด 3 ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติดัชชีแห่งแลงคาสเตอร์และคอร์นวอลล์ (บัญญัติ) ค.ศ. 1838 ที่ระบุให้มีการรายงานบัญชีการเงินต่อรัฐสภาเป็นประจำปีละครั้งและมอบอำนาจให้กระทรวงการคลังกำกับดูแลการลงทุนของดัชชีแห่งคอร์นวอลล์ที่มีมูลค่าตั้งแต่ 500,000 ปอนด์สเตอร์ลิงขึ้นไป⁵⁵⁴ “พระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารจัดการดัชชีแห่งคอร์นวอลล์ ค.ศ. 1863” (Duchy of Cornwall Management Act 1863) ที่วางกรอบกำกับการบริหารสินทรัพย์ของดัชชีแห่งคอร์นวอลล์⁵⁵⁵ และ “พระราชบัญญัติเงินอุปถัมภ์องค์อธิปัตย์ ค.ศ. 2011” (Sovereign Grant Act 2011) ที่กำหนดแนวทางจัดสรรดอกผลในกรณีที่รัชทายาทยังไม่บรรลุนิติภาวะ⁵⁵⁶ ต่างกับดัชชีแห่งแลงคาสเตอร์ เจ้าชายแห่งเวลส์สามารถบริหารดัชชีแห่งคอร์นวอลล์เอง หากต้องการ⁵⁵⁷ เท่าที่ผ่านมาดัชชีแห่งคอร์นวอลล์ทำกำไรต่อเนื่อง และแม้ได้รับการยกเว้นภาษี

⁵⁵³ ดู Duchy of Cornwall, *Integrated Annual Report 2023: For the Year Ended 31st March 2023* (n.p.: Duchy of Cornwall and Flag Communication, 2023), 16, 19.

⁵⁵⁴ ดู Duchy of Cornwall, “Frequently Asked Questions,” accessed July 11, 2023, https://duchyofcornwall.org/frequently-asked-questions.html#question_15.

⁵⁵⁵ ดู Legislation.gov.uk, “Duchy of Cornwall Management Act 1863,” accessed July 11, 2023, www.legislation.gov.uk/ukpga/Vict/26-27/49/contents.

⁵⁵⁶ ดู Legislation.gov.uk, “Sovereign Grant Act 2011,” accessed July 11, 2023, www.legislation.gov.uk/ukpga/2011/15/section/9.

⁵⁵⁷ คราวที่ทรงเป็นเจ้าชายแห่งเวลส์ สมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 ทรงเป็นประธานของสภาแห่งดัชชีด้วยพระองค์เอง

สมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 สมัยที่ทรงยังเป็นเจ้าชายแห่งเวลส์ ทรงเลือกที่จะให้มีการเก็บภาษีผลกำไรของดัชชีแห่งคอร์นวอลล์⁵⁵⁸

	Note	As at 31 st March 2022 £'000	As at 31 st March 2023 £'000
Assets			
Non-current assets			
Investment property	8	1,003,502	1,054,147
Property, plant and equipment	9	9,017	9,814
Investments in joint ventures and associates	10	3,322	2,370
Investments in subsidiaries	10	7,440	7,440
Financial assets	11	92,210	81,089
Retirement benefit assets	7	973	–
Derivative financial instruments	15	881	3,219
Trade and other receivables	12	7,222	14,490
Total non-current assets		1,124,567	1,172,569
Current assets			
Inventories		648	699
Trade and other receivables	12	7,651	6,374
Cash and cash equivalents	22	48,519	25,383
		56,818	32,456
Investment property assets held for sale	13	14,307	14,711
Total current assets		71,125	47,167
Liabilities			
Current liabilities			
Trade and other payables	14	(13,169)	(14,434)
Lease liabilities		(7)	(5)
Total current liabilities		(13,176)	(14,439)
Non-current liabilities			
Trade and other payables	14	(4,528)	(2,386)
Borrowings	15	(135,939)	(137,151)
Lease liabilities		(50)	(55)
Retirement benefit obligations	7	–	(41)
Total non-current liabilities		(140,517)	(139,633)
Net assets		1,041,999	1,065,664
Reserves			
Revenue reserve available for distribution to HRH		4,785	3,496
Retirement benefit reserve		(2,072)	(3,501)
Capital reserve		1,037,934	1,062,063
Hedging reserve		1,352	3,606
Total equity		1,041,999	1,065,664

งบดุลของดัชชีแห่งคอร์นวอลล์ย้อนหลัง 2 ปี⁵⁵⁹

⁵⁵⁸ Duchy of Cornwall, “Frequently Asked.”

⁵⁵⁹ Duchy of Cornwall, *Integrated*, 65.

สุดท้าย กองทุนรอยัลคอลเลกชัน หลายคนคงทราบด้วยความความเป็นมาอันยาวนาน ราชสำนักของสหราชอาณาจักรมีวัตถุล้ำค่าอยู่ในการครอบครองเป็นจำนวนมหาศาลไล่ตั้งแต่ภาพเขียน เครื่องลายคราม รูปแกะสลัก เหริยัตรา นาฬิกาตั้งพื้น เครื่องเรือน อัญมณี เสื้อผ้า ไปจนถึงเอกสารโบราณอายุหลายศตวรรษ ทั้งหมดถูกรวบรวมเป็น “รอยัลคอลเลกชัน” (Royal Collection) และหน่วยงานที่รับผิดชอบก็คือกองทุนรอยัลคอลเลกชัน ภารกิจของกองทุนอาจสรุปว่า มีทั้งหมด 3 ประการ ได้แก่ การเก็บรักษาและอนุรักษ์วัตถุสิ่งของในรอยัลคอลเลกชัน การส่งเสริมให้สาธารณชนได้ชมและเข้าถึงวัตถุสิ่งของในรอยัลคอลเลกชัน และการจัดซื้อจัดหาวัตถุสิ่งของเข้ามาเพิ่มเติมในรอยัลคอลเลกชัน⁵⁶⁰ ณ ตอนนี้ รอยัลคอลเลกชันมีวัตถุสิ่งของมากกว่า 1 ล้านรายการหลายส่วนจัดแสดงตามพระราชวังและตำหนัก 15 แห่ง รวมถึงพระราชวังบักกิงแฮมและหอคอยแห่งลอนดอน ขณะที่บางส่วนถูกจัดแสดงในนิทรรศการเฉพาะกิจ หรือตามพิพิธภัณฑ์และหอศิลป์ที่ได้รับอนุญาตจากกองทุนรอยัลคอลเลกชันให้ยืมยืมวัตถุสิ่งของไปตามระยะเวลาที่ตกลงกัน⁵⁶¹ พระมหากษัตริย์ที่กำลังดำรงตำแหน่งอยู่เป็นคนที่ “ใช้สิทธิครอบครอง [วัตถุสิ่งของนับล้านรายการในรอยัลคอลเลกชัน] แทนรัชทายาทของตน ตลอดจนประเทศชาติ” (held in trust ... for his successors and the nation)⁵⁶² เมื่อพูดถึงเรื่องการบริหารจัดการ กองทุนรอยัลคอลเลกชัน ซึ่งมีสถานะทางการเป็นองค์กรการกุศลที่ได้จดทะเบียนแล้ว (registered charity) กับทางการอังกฤษกับเวลส์ (เลขทะเบียนคือ 1016972) และทางการสกอตแลนด์ (เลขทะเบียนคือ SCO 39772) อำนาจสูงสุดในการกำหนดนโยบายและทิศทางของกองทุนเป็นของคณะกรรมการทรัสต์

⁵⁶⁰ ดู Royal Collection Trust, “About Royal Collection Trust,” accessed July 11, 2023, www.rct.uk/about/royal-collection-trust.

⁵⁶¹ ดู Royal Collection Trust, “About the Collection,” accessed July 11, 2023, www.rct.uk/collection/about-the-collection.

⁵⁶² พระมหากษัตริย์ไม่ใช่เจ้าของวัตถุสิ่งของในรอยัลคอลเลกชัน Ibid.; The Royal Household, “The Royal Collection,” accessed July 11, 2023, www.royal.uk/the-royal-collection.

(Trustee Board) ที่ได้พระมหากษัตริย์เป็นองค์อุปถัมภ์ (patron) และมีข้าราชการระดับสูงอย่างสมุหพระราชวัง ราชเลขาธิการ ตลอดจนผู้รักษาพระคลังข้างที่ร่วมเป็นกรรมการ นอกเหนือจากบุคคลอื่นอีก 6 - 7 คนที่ได้รับการแต่งตั้ง เพราะมีความรู้ความเชี่ยวชาญที่จำเป็นต่องาน⁵⁶³ ถัดลงมาจากคณะกรรมการทรัสต์จะเป็นคณะกรรมการบริหาร (management board) คณะกรรมการนี้มีหน้าที่ดูแลกองทุนรอยัลคอลเลกชันในรายละเอียด หรือพูดอีกแบบคือเป็นผู้รับเอานโยบายของคณะกรรมการทรัสต์ไปปฏิบัติให้เกิดผล ประธานของคณะกรรมการบริหารจะเป็นผู้อำนวยการของรอยัลคอลเลกชัน (Director of the Royal Collection)⁵⁶⁴ แน่นอนว่า ด้วยจำนวนวัตถุสิ่งของที่มีมากนับล้าน มีพักเอ่ยถึงการเป็นวัตถุล้ำค่าเก่าแก่ที่อยู่ในสภาพเปราะบาง คณะกรรมการบริหารจำเป็นต้องมีบุคลากรทำงานให้กว่า 450 คน ทำให้กองทุนรอยัลคอลเลกชันกลายเป็นแผนกที่มีขนาดใหญ่สุดของราชสำนัก ลูกจ้างเกินครึ่งเป็นผู้ดูแล (warden) กับพนักงานขาย (retail assistant) ที่ประจำตามพระราชวังและตึกที่เปิดให้สาธารณชน ตลอดจนนักท่องเที่ยว เข้าชมแบบเสียค่าใช้จ่าย⁵⁶⁵

กิจกรรมในปัจจุบันของกองทุนรอยัลคอลเลกชันเน้นไปที่การจัดแสดงวัตถุสิ่งของและการเปิดให้สาธารณชนได้เข้าชมตามพระราชวังและตึก ควบคู่กับการอนุรักษ์วัตถุสิ่งของแต่ละชิ้นในรอยัลคอลเลกชันให้อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ที่สุดด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อให้สามารถส่งต่อไปยังอนุชนรุ่นหน้า นอกเหนือจากนี้ กองทุนรอยัลคอลเลกชันยังประกอบกิจกรรมทางวิชาการค่อนข้างหลากหลายที่มีเจตนาทำให้ผู้คนทั่วไปมีความรู้และเห็นคุณค่าของวัตถุสิ่งของในรอยัลคอลเลกชัน

⁵⁶³ สำหรับรายชื่อคณะกรรมการชุดปัจจุบัน ดู Royal Collection Trust, “Trustees,” accessed July 11, 2023, www.rct.uk/about/royal-collection-trust/trustees. นอกจากนี้ ยังมีคณะกรรมการบัญชีและความเสี่ยงคอยกำกับดูแลกองทุน

⁵⁶⁴ ผู้อำนวยการคนปัจจุบันคือ ทิม น็อกซ์ (Tim Knox) ดู Royal Collection Trust, “Management Board,” accessed July 11, 2023, www.rct.uk/about/royal-collection-trust/management-board.

⁵⁶⁵ Beckler and Friel, “1,133 People.”

ผ่านการจัดนิทรรศการ การให้บริการจดหมายเหตุ การตีพิมพ์หนังสือ การเป็นเจ้าภาพเทศกาลศิลปะตามเมืองใหญ่ การสนับสนุนการแข่งขันโต้วาทีหัวข้อทางประวัติศาสตร์และการจัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ (workshops)⁵⁶⁶ ตัวอย่างเช่น ระหว่างต้นเดือนเมษายน ค.ศ. 2021 ถึงสิ้นเดือนมีนาคม ค.ศ. 2022 อันเป็นช่วงที่สหราชอาณาจักรและทั้งโลกกำลังเผชิญการระบาดของโรคโควิด-19 กองทุนรอยัลคอลเลกชันดูแลคนมาเที่ยวชมพระราชวังบักกิงแฮมกับปราสาทวินด์เซอร์กว่า 530,000 คน⁵⁶⁷ ส่งงานศิลปะ 251 ชิ้นไปจัดแสดงตามนิทรรศการในสหราชอาณาจักรและอีก 10 ประเทศ พิมพ์หนังสือใหม่รวม 3 เล่ม และแปลงเอกสารเก่ากว่า 25,000 แผ่นให้อยู่ในรูปดิจิทัล พร้อมนำขึ้นเผยแพร่ทางออนไลน์⁵⁶⁸ กิจกรรมบางส่วนมีลักษณะเป็นการบริการสังคมที่ไม่ทำกำไร แต่ขณะเดียวกันก็มีกิจกรรมอีกหลายส่วนที่ทำกำไรให้แก่กองทุนรอยัลคอลเลกชัน โดยเฉพาะค่าเข้าชมพระราชวังและตำหนัก หากพิจารณาช่วงเวลาก่อน ค.ศ. 2020 ซึ่งน่าจะให้ภาพได้ตรงกับการดำเนินงานในสถานการณ์ปกติ ระหว่าง ค.ศ. 2018 - 2019 กองทุนรอยัลคอลเลกชันมีรายได้จากการเก็บค่าเข้าชมทั้งหมด 48.36 ล้านปอนด์สเตอร์ลิง (เกินครึ่งเป็นค่าเข้าชมปราสาทวินด์เซอร์และตำหนักฟร็อกมอร์) เทียบกับค่าขายของที่ระลึก 21.44 ล้านปอนด์สเตอร์ลิง ผลกำไรทั้งหมดตกเป็นของกองทุนและจะถูกสะสมไว้ใช้ในกิจการของตนต่อไป⁵⁶⁹ ราชสำนักหรือกระทั่งพระมหากษัตริย์มีอาจเอาเงินก้อนนี้ไปใช้เพื่อการอื่นที่ไม่เกี่ยวกับกองทุน เหมือนที่ระบุในบันทึก

⁵⁶⁶ Royal Collection Trust, *Royal Collection Trust: Annual Report for the Year Ended 31 March 2022* (n.p.: n.p. 2022), 11-41.

⁵⁶⁷ Ibid., 11.

⁵⁶⁸ Ibid., 23, 29.

⁵⁶⁹ ยังมีรายได้จากการขายหนังสือ การให้บริการทำสำเนา และการรับบริจาค ทว่าคิดเป็นสัดส่วนที่ต่ำมาก Royal Collection Trust, *Royal Collection Trust: Annual Report for the Year Ended 31 March 2019* (n.p.: n.p. 2019), 71.

ที่รัฐบาลและราชสำนักให้การรับรอง “พระมหากษัตริย์มิได้รับประโยชน์เป็นการส่วนตัวจากรายได้ที่เกิดจากรอยัลคอลเลกชัน รายได้นี้เป็นของกองทุนรอยัลคอลเลกชันและจึงไม่จำเป็นต้อง [เสียภาษีเงินได้]”⁵⁷⁰ เท่าที่ผ่านมา 8 - 9 ปี กองทุนสามารถทำกำไรต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม เงินสะสมทุกวันนี้ของกองทุนรอยัลคอลเลกชันได้ลดลงมาก สืบเนื่องจากการปิดประเทศช่วงที่มีการระบาดของโรคโควิด-19 ตามรายงานรอบปีงบประมาณล่าสุด กองทุนรอยัลคอลเลกชันมีทุนรอน 25.7 ล้านปอนด์สเตอร์ลิง ตกลงจากปีก่อนหน้าซึ่งมีอยู่ 37.7 ล้านปอนด์สเตอร์ลิง หรือลดลงถึงร้อยละ 31.8 ส่งผลให้ต้องมีการกู้เงินบ้างบางส่วน⁵⁷¹ ดังที่ผู้อำนวยการของกองทุนรอยัลคอลเลกชันสรุปเองคือ กองทุนรอยัลคอลเลกชันกำลังอยู่ในระยะฟื้นตัว (recovery) และเป็นเรื่องสำคัญยิ่งที่ทางกองทุนต้องทำกำไรให้ได้ เพื่อนำไปใช้หนี้เงินกู้ที่ติดค้างธนาคาร อันจะช่วยให้องค์กรยังคงลอยตัวในทางการเงิน (stay afloat) ต่อไป⁵⁷² ประเด็นนี้ถือเป็นเรื่องใหญ่ เหตุเพราะกองทุนรอยัลคอลเลกชันมิได้รับเงินสนับสนุนจากรัฐแต่อย่างใด เป็นองค์กรเลี้ยงตัวเอง แม้ถือเป็น 1 ใน 5 แผนกของราชสำนักก็ตาม⁵⁷³

⁵⁷⁰ HM Treasury, “Memorandum of Understanding on Royal Taxation,” 8-9, accessed July 9, 2023, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1172709/Memorandum_of_Understanding_on_Royal_Taxation__008_.pdf.

⁵⁷¹ Royal Collection Trust, “Trustees’ Report and Consolidated Financial Statements: 31 March 2022,” 12, accessed July 11, 2023, www.rct.uk/sites/default/files/resources/Financial%20Statements%202021-22.pdf.

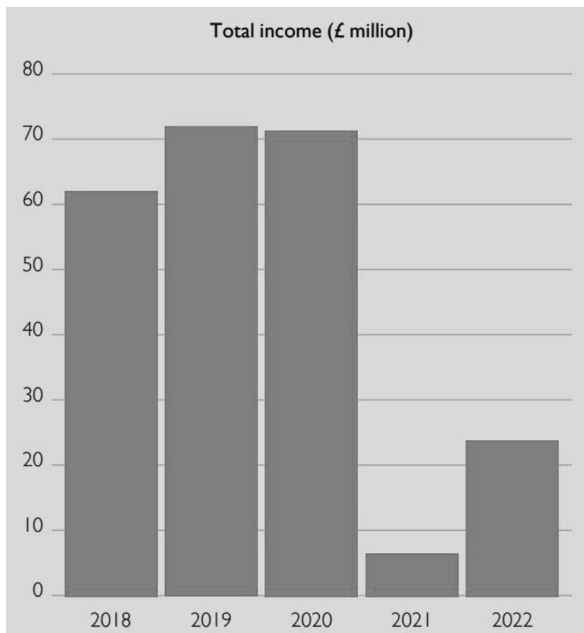
⁵⁷² Royal Collection Trust, *Royal Collection Trust: Annual Report for the Year Ended 31 March 2022*, 7.

⁵⁷³ Royal Collection Trust, “About.” มีการจ่ายเงินให้ราชสำนักบ้างในแต่ละปี แต่เพื่อเป็นค่าตอบแทนการให้บริการ หรือการทำธุรกรรมบางอย่าง มิใช่เพื่อแบ่งผลกำไรให้ ดู Royal Collection Trust, “Trustees’ Report,” 58.

FIVE-YEAR COMPARISON	2014–15 £000	2015–16 £000	2016–17 £000	2017–18 £000	2018–19 £000
Admissions income (including Gift Aid)	32,558	34,391	39,502	40,844	48,365
Retail sales (including off-site, excluding cafés)	14,231	15,845	19,034	18,227	21,438
Charitable expenditure	32,988	35,893	39,563	41,425	45,140
Net incoming resources (before actuarial gain/loss recognised in pension scheme)	2,571	2,001	6,063	4,514	8,077
Capital expenditure	1,137	1,019	3,731	3,823	18,002

* Paying visitors only (includes Learning)

สรุปรายรับรายจ่ายแต่ละประเภทของกองทุนรอยัลคอลเลกชันช่วงก่อนการปิดประเทศ⁵⁷⁴

รายได้ของกองทุนรอยัลคอลเลกชันระหว่าง ค.ศ. 2018-2022

จะเห็นว่า รายได้ลดลงเกินครึ่งช่วงปิดประเทศ⁵⁷⁵

⁵⁷⁴ Royal Collection Trust, *Royal Collection Trust: Annual Report for the Year Ended 31 March 2019*, 71.

⁵⁷⁵ Royal Collection Trust, *Royal Collection Trust: Annual Report for the Year Ended 31 March 2022*, 57.

11.5.2. คณะองคมนตรี

คณะองคมนตรีเป็นหนึ่งในกลไกทางการเมืองที่เก่าแก่ที่สุดของสหราชอาณาจักร นับแต่สมัยของพวกนอร์แมน พระมหากษัตริย์มักอาศัยที่ประชุมขุนนางในการกำหนดนโยบาย ก่อนที่ประชุมจะพัฒนากลายเป็นองค์กรถาวรที่มีชื่อว่า “คณะองคมนตรี” ประมาณสิ้นศตวรรษที่ 14 ตลอดยุคสมบูรณาญาสิทธิราชย์ คณะองคมนตรีมีอำนาจบริหารราชการแผ่นดินในนามของพระมหากษัตริย์ ทว่าจนแล้วจนรอดเมื่อรัฐสภาเริ่มสามารถสถาปนาความเป็นใหญ่ คณะองคมนตรีก็สูญเสียอำนาจตามพระมหากษัตริย์จนเหลือแค่เพียงบทบาทเชิงปรึกษาหารือ (advisory role) แคมอยู่ในการควบคุมของรัฐบาลเป็นหลัก⁵⁷⁶ ณ ปัจจุบัน ถ้าเจาะจงเอาแต่ที่เกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์โดยตรง คณะองคมนตรีมีหน้าที่ 2 ประการด้วยกัน⁵⁷⁷ ประการที่ 1 การพิจารณาให้คำแนะนำ (advice) แก่พระมหากษัตริย์เรื่องการใช้พระราชเอกสิทธิ์ ซึ่งเป็นหน้าที่ที่มีความสำคัญเพราะมีพระราชเอกสิทธิ์หลายอย่างที่พระมหากษัตริย์ไม่อาจริเริ่มใช้ได้เองโดยปราศจากคำแนะนำของคณะองคมนตรี เช่น การยุบสภา การสั่งปิดการประชุมสภา การเรียกประชุมสภา การประกาศสงคราม เป็นต้น การดำเนินการเหล่านี้ตั้งอยู่ในขอบเขตแห่งพระราชเอกสิทธิ์ จึงต้องมีพระมหากษัตริย์เป็นผู้กระทำ อย่างไรก็ตาม การดำเนินการจำเป็นต้องอาศัยการออกพระบรมราชโองการ (proclamation) อันเป็นเอกสารที่พระมหากษัตริย์จะมีคำสั่งให้ออกได้ก็ต่อเมื่อคณะองคมนตรี

⁵⁷⁶ David Torrance, *The Privy Council: History, Functions and Membership* (n.p.: House of Commons Library, 2023), 9-12, accessed July 9, 2023, <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-7460/CBP-7460.pdf>.

⁵⁷⁷ มีหน้าที่อย่างการออก “คำสั่งของคณะองคมนตรี” (Order of Council) ซึ่งคณะองคมนตรีกระทำโดยที่พระมหากษัตริย์ไม่ได้มีส่วนร่วมด้วย คำสั่งดังกล่าวมีสถานะเป็นกฎหมายแบบหนึ่งและมักใช้วางข้อกำหนดสำหรับองค์กรที่ตั้งโดยราชกฎบัตร (royal charter) ที่มีพระมหากษัตริย์เป็นผู้อนุมัติ หรือการกำกับดูแลมหาวิทยาลัยที่คณะองคมนตรีดำเนินการเองได้เลย

มีคำแนะนำก่อน⁵⁷⁸ โดยนับตั้งแต่จรัชสมัยของสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรีย เป็นอย่างน้อย ยังไม่เคยปรากฏกรณีที่พระมหากษัตริย์ปฏิเสธคำแนะนำของ คณะองคมนตรีเลย ในแง่นี้อาจพอเสนอว่าในทางปฏิบัติ คณะองคมนตรี เป็นผู้ตัดสินใจมากกว่าผู้แนะนำ ตัวอย่างเช่น เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม ค.ศ. 2019 หลังเผชิญกับความยุ่งยากในสภาสามัญชน จนทำให้ดูเป็นไปไม่ได้ที่จะเดินทาง ไปประเทศออกจากสหภาพยุโรปตามกรอบเวลาที่กำหนดไว้ บอริส จอห์นสัน นายกรัฐมนตรี ตัดสินใจหาทางออกด้วยการแนะนำสมเด็จพระราชินีนาถ เอลิซาเบธที่ 2 อย่างเป็นทางการให้ทรงสั่งปิดการประชุมสภา พอวันรุ่งขึ้น ก็มีการประชุมคณะองคมนตรี สมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 ทรงเข้าร่วม พร้อมองคมนตรีจำนวนหนึ่ง รวมถึงแกนนำพรรคอนุรักษนิยมของจอห์นสัน ที่ดำรงตำแหน่งประธานคณะองคมนตรี สุดท้ายก็มีคำสั่งในคณะองคมนตรี ให้ปิดการประชุมสภา⁵⁷⁹ จะเห็นว่าการปิดสภาที่ยกตัวอย่างถือเป็นการตัดสินใจ ของรัฐบาล มิใช่พระมหากษัตริย์ และดำเนินการผ่านคณะองคมนตรีซึ่งอยู่ใน การควบคุมของรัฐบาล ดังที่จะอภิปรายต่อไป

ประการที่ 2 การออกคำสั่งร่วมกับพระมหากษัตริย์ เพื่อกำหนด รายละเอียด พร้อมกับรับรองให้การดำเนินการบางอย่างมีผลในทางกฎหมาย หรือที่เรียก “คำสั่งในคณะองคมนตรี” (Order in Council) ซึ่งแตกต่างจาก “คำสั่งของคณะองคมนตรี” (Order of Council) ที่ไม่มีพระมหากษัตริย์ เข้ามาเกี่ยวข้องโดยตรง คณะองคมนตรีสามารถออกคำสั่งเองเลย ดังที่อาจ คาดเดาได้จากชื่อ คำสั่งในคณะองคมนตรีจำเป็นต้องออกในที่ประชุม คณะองคมนตรีโดยมีพระมหากษัตริย์เข้าร่วมและให้การอนุมัติด้วยตนเอง

⁵⁷⁸ ดู Privy Council Office, “Privy Council,” accessed July 11, 2023, <https://privycouncil.independent.gov.uk/privy-council>; Patrick O’Connor, *The Constitutional Role of the Privy Council and the Prerogative* (n.p.: Justice, 2009), 14, accessed July 11, 2023, <https://files.justice.org.uk/wp-content/uploads/2015/09/061708-07/The-Constitutional-Role-of-the-Privy-Council-26-January-2009-.pdf>.

⁵⁷⁹ Supreme Court, “R (on the application of Miller).”

คณะองคมนตรีจะพิจารณาเรื่องแล้วแนะนำพระมหากษัตริย์ผ่านคำสั่งในคณะองคมนตรีแต่ละรายการเหมือนกับพระบรมราชโองการ ฝ่ายหลังไม่อาจออกคำสั่งในคณะองคมนตรีได้ หากปราศจากคำแนะนำของฝ่ายแรก โดย ณ ปัจจุบัน คำสั่งในคณะองคมนตรีแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ประเภทที่อำนาจในการออกมาจากกฎหมายลายลักษณ์อักษร (statutory power) กับประเภทที่อำนาจในการออกมาจากพระราชเอกสิทธิ์ (prerogative power)⁵⁸⁰ เริ่มที่ประเภทที่ 1 ก่อน รัฐสภาอาจตราพระราชบัญญัติให้อำนาจพระมหากษัตริย์เป็นผู้ออกคำสั่งบางเรื่อง คำสั่งที่กำลังพูดถึงนี้ก็คือคำสั่งของคณะองคมนตรีนั่นเอง ซึ่งตาม “พระราชบัญญัติเครื่องมือเชิงกฎหมาย ค.ศ. 1946” (Statutory Instruments Act 1946) คำสั่งของคณะองคมนตรีที่ออกตามพระราชบัญญัติที่รัฐสภาผ่านตั้งแต่หลังวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1948 ล้วนมีสถานะเป็นกฎหมายลำดับรอง ที่มีชื่อเรียกว่า “เครื่องมือเชิงกฎหมาย” (statutory instruments) ทุกวันนี้คำสั่งของคณะองคมนตรีส่วนใหญ่ล้วนอยู่ในรูปเครื่องมือเชิงกฎหมายและถูกใช้โดยรัฐบาลในการบริหารราชการแผ่นดินเป็นหลัก⁵⁸¹ ตัวอย่างเช่น “พระราชบัญญัติรัฐมนตรีในพระองค์ ค.ศ. 1975” (Ministers of the Crown Act 1975) ระบุให้การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบระหว่างกระทรวง ตลอดจนการยุบกระทรวงที่ไม่มีความจำเป็นต้องกระทำผ่านการออกคำสั่งของคณะองคมนตรี⁵⁸² เมื่อเป็นเช่นนี้ ถ้ารัฐบาลต้องการย้ายภารกิจของกระทรวงหนึ่งไปไว้กับอีกกระทรวง ก็ต้องนำเรื่องเข้าที่ประชุมคณะองคมนตรีแล้วเสนอแนะให้พระมหากษัตริย์ออกคำสั่งของคณะองคมนตรี

⁵⁸⁰ Privy Council Office, “Privy Council,” UK Parliament, “Orders in Council,” accessed July 11, 2023, www.parliament.uk/site-information/glossary/orders-in-council.

⁵⁸¹ Privy Council Office, “Meetings & Orders,” accessed July 11, 2023, <https://privycouncil.independent.gov.uk/meetings-and-orders>.

⁵⁸² Legislation.gov.uk, “Ministers of the Crown Act 1975,” accessed July 11, 2023, www.legislation.gov.uk/ukpga/1975/26/enacted.

เพื่อกำหนดรายละเอียดการย้ายภารกิจนั้น หรือตาม “พระราชบัญญัติค่าตอบแทนและบำนาญของทหารเรือกับนาวิกโยธิน ค.ศ. 1895” (Naval and Marine Pay and Pensions Act 1865) การเปลี่ยนแปลงอัตราการเพิ่มบำนาญรายปีก็ต้องผ่านกระบวนการลักษณะเดียวกัน คือรัฐบาลเสนอเรื่องให้มีการออกคำสั่งของคณะองคมนตรีมาแก้อัตรา⁵⁸³ ส่วนคำสั่งประเภทที่ 2 ดังที่ทราบแล้ว หลงเหลือกิจการจำนวนไม่น้อยที่ยังไม่มีกฎหมายลายลักษณ์อักษรกำกับควบคุมและทำให้ถือเป็นส่วนหนึ่งของพระราชเอกลิทธิ อย่างไรก็ตาม แม้ถูกใช้ในนามของพระประมุขอำนาจตัดสินใจที่แท้จริงกลับอยู่กับรัฐบาลที่เป็นผู้แนะนำพระมหากษัตริย์ให้ใช้พระราชเอกลิทธิบางประการผ่านการออกคำสั่งของคณะองคมนตรี ยกตัวอย่างการแต่งตั้งข้าราชการเป็นพระราชเอกลิทธิอีกประการหนึ่งที่มีรัฐบาลเป็นผู้ใช้ในทางปฏิบัติ โดยเมื่อ ค.ศ. 2015 รัฐบาลเสนอให้มีการปรับแนวทางกำกับดูแลการแต่งตั้งข้าราชการผ่านที่ประชุมคณะองคมนตรี ซึ่งมีสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 ทรงเข้าร่วม นำไปสู่การออก “คำสั่งในคณะองคมนตรีว่าด้วยการแต่งตั้งข้าราชการ ค.ศ. 2015” (Public Appointments Order in Council 2015) ที่ให้มีการตั้งคณะกรรมการถาวรขึ้นมาทำหน้าที่เป็นการเฉพาะ หลังจากนั้น เวลารัฐบาลต้องการเปลี่ยนแปลงแนวทางการปฏิบัติงานของคณะกรรมการดังกล่าว ก็จะแนะนำให้มีการออกคำสั่งในคณะองคมนตรีฉบับใหม่มาแก้ไขฉบับเดิม⁵⁸⁴ หรือการแก้ไขรัฐธรรมนูญของยิบรอลตาร์อันเป็นดินแดนโพ้นทะเล (overseas territory) ของสหราชอาณาจักร ก็ต้องกระทำผ่านการออกคำสั่งในคณะองคมนตรีด้วยเช่นกัน⁵⁸⁵ ถึงที่สุดแล้ว

⁵⁸³ Privy Council Office, “List of Business – 15 February 2023,” 81-82, accessed July 12, 2023, <https://privycouncil.independent.gov.uk/wp-content/uploads/2023/02/2023-02-15-List-of-Business.pdf>.

⁵⁸⁴ ดู Commissioner for Public Appointments, “Public Appointments Order in Council 2019,” accessed July 12, 2023, <https://publicappointmentscommissioner.independent.gov.uk/wp-content/uploads/2019/11/Public-Appointments-No.-2-Order-in-Council-2019.pdf>.

⁵⁸⁵ ดู Torrance, *The Privy*, 19.

คงเห็นว่า คำสั่งในคณะองคมนตรีถือเป็นเรื่องของรัฐบาล ขณะที่พระมหากษัตริย์เพียงให้การรับรอง ดังที่ ริชาร์ด มูลส์ (Richard Moules) อธิบาย “คำสั่งในคณะองคมนตรีโดยเนื้อแท้เป็นกฎหมายที่ฝ่ายบริหารตรา (executive legislation) โดยไม่มีการรับรอง หรือการตรวจสอบของรัฐสภา”⁵⁸⁶

สำหรับเรื่ององค์ประกอบ ทุกวันนี้คณะองคมนตรีของสหราชอาณาจักรมีจำนวนสมาชิกมากกว่า 700 คน⁵⁸⁷ อย่างไรก็ตาม มีเพียงไม่ถึง 10 คนเท่านั้นที่เข้าร่วมการประชุมเป็นประจำ กล่าวคือ ในทางปฏิบัติ การแต่งตั้งคณะองคมนตรีถือเป็นอำนาจของรัฐบาลที่ใช้ผ่านการให้คำแนะนำแก่พระมหากษัตริย์ บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งจะดำรงตำแหน่งไปตลอดชีวิต ด้วยเหตุนี้จำนวนสมาชิกจึงมีมาก ตามธรรมเนียมการแต่งตั้งสมาชิกเพิ่มเติมมักยึดตำแหน่งเป็นเกณฑ์หมายความว่า เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงตัวผู้ดำรงตำแหน่งสำคัญทางการเมืองทางตุลาการ หรือทางศาสนจักร ก็จะมีการแต่งตั้งบุคคลนั้นเข้ามาในคณะองคมนตรีด้วย นอกเหนือจากสมาชิกที่รับตำแหน่งมาเพราะเป็นเชื้อพระวงศ์ระดับสูงโดยปกติสมาชิกคณะรัฐมนตรีทุกคนจะได้รับแต่งตั้งให้อยู่ในคณะองคมนตรีด้วยตลอดจนประธานรัฐสภา ประธานศาลสูง หัวหน้าพรรคการเมืองขนาดใหญ่ มุขมนตรีแห่งเวลส์ มุขมนตรีแห่งสกอตแลนด์ มุขมนตรีแห่งไอร์แลนด์เหนือ อาร์ชบิชอปแห่งแคนเทอร์เบอรี และอาร์ชบิชอปแห่งยอร์ก⁵⁸⁸ การประชุมมีทุกเดือน ยกเว้นเดือนมกราคม เดือนสิงหาคม และเดือนกันยายน แต่ครั้งใช้เวลาไม่เกินครึ่งชั่วโมง ประธานคณะองคมนตรีมักเรียกประชุมเฉพาะสมาชิกที่เป็นรัฐมนตรีครั้งละ 3 - 5 คน พวกเขาไปเข้าเฝ้าพระมหากษัตริย์อย่าง

⁵⁸⁶ ดู Richard Moules, “Judicial Review of Prerogative Orders in Council,” *Cambridge Law Journal* 68, no. 1 (March 2009): 14. ดูร่วม O’Connor, *The Constitutional Role*, 15, 21.

⁵⁸⁷ ดู Torrance, *The Privy*, 39; The Privy Council Office, “Privy Council Members,” accessed July 12, 2023, <https://privycouncil.independent.gov.uk/privy-council/privy-council-members>.

⁵⁸⁸ Torrance, *The Privy*, 40-46. นับตั้งแต่ ค.ศ. 1869 มีกฎหมายที่กำหนดให้สมาชิกคณะรัฐมนตรีทุกคนต้องเป็นสมาชิกคณะองคมนตรีด้วย ดู Brazier, *Constitutional*, 71.

พร้อมเพรียงกันและยื่นตลอดการประชุม อันเป็นธรรมเนียมที่มีมาตั้งแต่ยุคของสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรีย ประธานคณะองคมนตรีได้อ่านชื่อคำสั่งในคณะองคมนตรีที่ละรายการ ขณะที่พระมหากษัตริย์ประกาศว่า “อนุมัติ” (approved) แล้วลงนามรับรอง โดยไม่มีการอภิปราย การถกเถียง หรือการลงมติแต่อย่างใด⁵⁸⁹ ทั้งหมดนี้เป็นเรื่องพิธีการเท่านั้น คือพระมหากษัตริย์เพียงมาผ่านคำสั่งในคณะองคมนตรีที่รัฐบาล หรือกระทรวงใดกระทรวงหนึ่งเสนอ เบื้องหน้าสมาชิกคณะองคมนตรีที่เป็นรัฐมนตรี⁵⁹⁰ จึงไม่แปลกที่มีคนเรียกคณะองคมนตรีว่า “ตราประทับที่ทรงเกียรติที่สุด” (the most prestigious rubber stamp)⁵⁹¹

แต่ถึงอย่างไร แม้เป็นกระบวนการที่ดูไม่มีผลอะไรในทางการเมือง การประชุมเพื่ออนุมัติคำสั่งในคณะองคมนตรีเป็นโอกาสที่พระมหากษัตริย์จะได้พบปะกับสมาชิกคณะรัฐมนตรี นอกเหนือจากนายกรัฐมนตรีที่เข้าเฝ้าทุกสัปดาห์เป็นกิจวัตร พระมหากษัตริย์กับสมาชิกคณะรัฐมนตรีอาจแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสร้างความคุ้นเคยกันระหว่าง หรือภายหลังการประชุม⁵⁹² นอกเหนือไปจากส่วนนี้ กระบวนการที่สามารถก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองจะอยู่ที่ระดับคณะกรรมการเป็นหลัก กล่าวคือ คณะองคมนตรียังประกอบด้วยคณะกรรมการสามัญอีก 6 ชุดที่คอยกำกับดูแลเรื่องแต่ละด้าน โดยที่ตัวพระมหากษัตริย์เองไม่ต้องมาเข้าร่วมประชุม หรือข้องเกี่ยวในรายละเอียดเลย อาทิ คณะกรรมการมหาวิทยาลัยสกอตแลนด์ คณะกรรมการตุลาการ คณะกรรมการพระราชพิธีบรมราชาภิเษก (ปฏิบัติหน้าที่เฉพาะเมื่อมีการเปลี่ยนรัชกาล) เป็นต้น หรือหากเกิดการยื่นฎีกา หรือการดำเนินการที่เกี่ยวกับเรื่อง

⁵⁸⁹ Torrance, *The Privy*, 61-63.

⁵⁹⁰ เข้าใจว่า สมาชิกคณะองคมนตรีที่ประธานนัดมาร่วมประชุมคือรัฐมนตรีผู้ซึ่งเป็นเจ้าของเรื่องที่ถูกเสนอในรอบนั้น สำหรับตัวอย่าง ดู Privy Council Office, “Privy Council Meetings,” accessed July 12, 2023, <https://privycouncil.independent.gov.uk/meetings-and-orders/orders-in-council>.

⁵⁹¹ Torrance, *The Privy*, 63.

⁵⁹² Ibid., 64.

ราชกฎบัตร (royal charter) คณะองคมนตรีก็อาจตัดสินใจตั้งคณะกรรมการวิสามัญมารับผิดชอบแบบเฉพาะกิจได้⁵⁹³

11.5.3. คณะที่ปรึกษาแห่งรัฐ

ตามพระราชบัญญัติผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ค.ศ. 1937 พระมหากษัตริย์สามารถมอบหมายภารกิจบางประการให้แก่คณะที่ปรึกษาแห่งรัฐในกรณีที่ตนเองไม่อยู่ในประเทศ หรือลี้ภัย โดยองค์ประกอบของคณะที่ปรึกษาแห่งรัฐนั้นมีสมาชิกยืนพื้น 5 คน คนแรกเป็นคู่สมรสของพระมหากษัตริย์ ถัดมาอีก 4 คนจะเป็นรัชทายาทลำดับที่ 1 - 4 ของลำดับการสืบราชสันตติวงศ์ที่มีอายุ 21 ปีบริบูรณ์ ยกเว้นในกรณีของรัชทายาทโดยประจักษ์ (heir apparent) หรือรัชทายาทโดยสันนิษฐาน (heir presumptive) ที่อาจมีอายุน้อยกว่านั้นได้ มีภูมิสำเนาอยู่ส่วนใดส่วนหนึ่งของสหราชอาณาจักร และไม่เป็นพวกคาทอลิก⁵⁹⁴ โดยถ้าเกิดรัฐสภาเห็นสมควรเป็นไปได้ที่จะมีการออกกฎหมายเฉพาะกิจมาแต่งตั้งบางบุคคลเป็นสมาชิกคณะที่ปรึกษาแห่งรัฐเพิ่มเติม อันจะทำให้มีจำนวนสมาชิกรวมมากกว่า 5 คน ดังที่เคยเกิดใน ค.ศ. 1953 เมื่อรัฐสภาผ่าน “พระราชบัญญัติผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ค.ศ. 1953” (Regency Act 1953) ที่ระบุให้ สมเด็จพระราชินีเอลิซาเบธ พระราชชนนี (Queen Elizabeth The Queen Mother) เป็นสมาชิกคณะที่ปรึกษาแห่งรัฐด้วย⁵⁹⁵ พระองค์ทรงกลายเป็นสมาชิกคนที่ 6 ของคณะที่ปรึกษาแห่งรัฐ จากเดิมที่ทรงต้องสูญเสียตำแหน่งเนื่องด้วยสมเด็จพระเจ้าจอร์จที่ 6 สิ้นพระชนม์ ประกอบกับการที่ทรงมิได้อยู่ในลำดับที่ 1 - 4 ของลำดับการสืบราชสันตติวงศ์ สุดท้ายเมื่อพระองค์เสด็จสวรรคตต้น ค.ศ. 2002

⁵⁹³ The Privy Council Office, “Committees,” accessed July 12, 2023, <https://privycouncil.independent.gov.uk/privy-council/committees>.

⁵⁹⁴ Torrance, *Regency*, 23-24.

⁵⁹⁵ Legislation.gov.uk, “Regency Act 1953,” accessed July 12, 2023, www.legislation.gov.uk/ukpga/Eliz2/2-3/1. เหตุที่ทรงตั้งพระองค์ เพราะทรงเต็มไปด้วยประสบการณ์ แกมมีอาวุโส

จำนวนสมาชิกคณะที่ปรึกษาแห่งรัฐก็กลับมาเหลือ 5 คนอีกครั้ง หรือล่าสุดเมื่อเดือนธันวาคม ค.ศ. 2022 รัฐสภาผ่านพระราชบัญญัติที่ให้เจ้าหญิงแอนน์กับเจ้าชายเอ็ดเวิร์ด พระกนิษฐาและพระอนุชาของสมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 ที่ทรงเคยปฏิบัติหน้าที่สมาชิกคณะที่ปรึกษาแห่งรัฐระยะหนึ่งระหว่างรัชสมัยของสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 ทรงกลับมาดำรงตำแหน่งสมาชิกคณะที่ปรึกษาแห่งรัฐอีกครั้ง สืบเนื่องจากปัญหาละเอียดอ่อนที่เกิดจากการที่เจ้าชายแฮร์รีกับเจ้าชายแอนดรูว์ต่างทรงมีกรณีอื้อฉาว จนทำให้ไม่ควรได้รับมอบหมายให้ประกอบพระราชกรณียกิจแทนพระมหากษัตริย์ในฐานะที่ปรึกษาแห่งรัฐ⁵⁹⁶ เท่ากับว่า ณ ปัจจุบัน สมาชิกคณะที่ปรึกษาแห่งรัฐของสหราชอาณาจักรมีทั้งหมด 7 คน ได้แก่ สมเด็จพระราชินีคามิลลา (Camilla) พระอัครมเหสีในสมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 เจ้าชายวิลเลียม เจ้าชายแฮร์รี เจ้าชายแอนดรูว์ เจ้าหญิงเบียทริซ เจ้าหญิงแอนน์ และเจ้าชายเอ็ดเวิร์ด⁵⁹⁷

ดังที่บรรยายไปข้างต้น คณะที่ปรึกษาแห่งรัฐไม่ได้มีความรับผิดชอบในยามปกติที่พระมหากษัตริย์สามารถปฏิบัติหน้าที่ ทว่าจะมีความสำคัญมากระหว่างช่วงเวลาพิเศษที่พระมหากษัตริย์ประสบกับปัญหาหรือข้อติดขัดบางประการ โดยเฉพาะการเสด็จพระราชดำเนินเยือนต่างประเทศที่มีเป็นระยะ เมื่อเกิดเหตุเช่นนี้พระมหากษัตริย์จะออกหนังสือตราตั้ง (letters patent) มอบหมายให้สมาชิกคณะที่ปรึกษาแห่งรัฐประกอบพระราชกรณียกิจแทนตน การมอบหมายที่ว่านี้ถือเป็นความรับผิดชอบแบบรวมหมู่ คือเป็นการมอบหมายให้ทั้งคณะที่ปรึกษาแห่งรัฐ มิใช่สมาชิกเพียงรายใดรายหนึ่งเท่านั้น

⁵⁹⁶ Legislation.gov.uk, “Counsellors of State Act 2022,” accessed July 12, 2023, www.legislation.gov.uk/ukpga/2022/47/2022-12-07/data.html. การตั้งเป็นไปตามคำขอของสมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 ดู Reuters, “King Charles Asks UK Parliament to Allow Brother and Sister to Act in his Place,” accessed July 12, 2023, www.reuters.com/world/uk/king-charles-asks-uk-parliament-allow-brother-sister-act-his-place-2022-11-14.

⁵⁹⁷ เจ้าชายแฮร์รีกับเจ้าชายแอนดรูว์ต่างทรงมีเรื่องติดตัว จนทำให้แทบไม่ได้ทำหน้าที่ในฐานะสมาชิกคณะที่ปรึกษาแห่งรัฐ

ตามธรรมเนียมที่ผ่านมาพระมหากษัตริย์จะระบุให้สมาชิกคณะที่ปรึกษาแห่งรัฐจำนวน 2 คนทำหน้าที่ร่วมกัน⁵⁹⁸ ตัวอย่างเช่น เนื่องด้วยปัญหาสุขภาพ สมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 ทรงออกหนังสือตราตั้งมอบหน้าที่ให้สมาชิกคณะที่ปรึกษาแห่งรัฐ 2 ราย คือ สมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 (ตอนนั้นยังทรงเป็นรัชทายาท) กับเจ้าชายวิลเลียม ร่วมกันเสด็จไปประกอบรัฐพิธีเปิดสมัยประชุมสภาเมื่อเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 2022 แทนพระองค์⁵⁹⁹ สำหรับขอบเขตพระราชกรณียกิจที่พระมหากษัตริย์สามารถมอบหมายให้แก่คณะที่ปรึกษาแห่งรัฐสรุปได้ว่าเป็นความกว้างขวาง คือครอบคลุมเกือบทุกอย่างที่องค์พระมหากษัตริย์ทำได้ ตั้งแต่การประกาศใช้กฎหมาย การเข้าร่วมประชุมคณะองคมนตรี ไปจนถึงการเป็นประธานในงานพิธีการ ข้อยกเว้นมีเพียง 4 เรื่อง ได้แก่ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเครือจักรภพแห่งประชาชาติ การยุบสภาโดยที่ปราศจากคำสั่งเป็นลายลักษณ์อักษรจากพระมหากษัตริย์ การแต่งตั้งสมาชิกสภาขุนนาง และการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี⁶⁰⁰

11.5.4. สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระประมุข

สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระประมุขของสหราชอาณาจักรเป็นหน่วยงานที่มีภารกิจบริหารจัดการสินทรัพย์ทั้งหมดที่ถือเป็นของพระมหากษัตริย์สินทรัพย์ที่ว่ามิใช่ของรัฐหรือขององค์พระมหากษัตริย์ในฐานะทรัพย์สินส่วนบุคคล และมีทั้งที่ดิน อาคารสิ่งปลูกสร้าง ธุรกิจ ตลอดจนเงินทุน⁶⁰¹ เดิมทีไม่มีการแยกทรัพย์สินของแผ่นดินกับทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ออกจากกัน จนกระทั่งหลังการปฏิวัติอันรุ่งโรจน์เมื่อ ค.ศ. 1688 การแยกดังกล่าวจึงเริ่มปรากฏ

⁵⁹⁸ Torrance, *Regency*, 27-28.

⁵⁹⁹ Ibid., 32.

⁶⁰⁰ Ibid., 28-29; The Royal Household, “Counsellors of State,” accessed July 12, 2023, www.royal.uk/counsellors-state.

⁶⁰¹ ดู The Crown Estate, “Who We Are,” accessed July 14, 2023, www.thecrownestate.co.uk/en-gb/resources/faqs/#whoownsthecrownestate.

เหตุเพราะรัฐสภาสามารถเข้ามากำกับดูแลงบประมาณแผ่นดินอย่างแท้จริง และทำให้มีการดึงรายจ่ายของพระมหากษัตริย์ออกมาเป็นส่วนต่างหากจากรายจ่ายในการบริหารราชการแผ่นดิน หลังจากนั้นจุดเปลี่ยนสำคัญก็มาถึงใน ค.ศ. 1760 เมื่อสมเด็จพระเจ้าจอร์จที่ 3 ทรงตัดสินใจมอบ “ที่ดินของพระประมุข” (Crown Lands) ให้รัฐสภาเป็นผู้ดูแลและรับผลประโยชน์จากรายได้แต่ลำพัง แลกกับ “เงินปี” (civil list) อันหมายถึงเงินสาธารณะที่รัฐสภาจัดสรรแก่พระมหากษัตริย์ทุกปี ดังที่จะอธิบายต่อไป⁶⁰² ณ จุดนี้ องค์กรที่อยู่ในภายหลังจะพัฒนากลายเป็นสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระประมุขจึงก่อรูปขึ้นแล้วสุดท้าย เมื่อมาถึง ค.ศ. 1956 ด้วยการริเริ่มผลักดันของรัฐบาลที่ต้องการสร้างความชัดเจนระหว่างทรัพย์สินของแผ่นดินกับที่ดินของพระประมุข รัฐสภามีมติผ่าน “พระราชบัญญัติสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระประมุข ค.ศ. 1956” (Crown Estate Act 1956) ที่ให้มีสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระประมุขเป็นการเฉพาะ พร้อมตั้งคณะกรรมการอิสระมาบริหารจัดการ ถือเป็นการวางกรอบโครงสร้างที่ดำรงอยู่มาจนทุกวันนี้⁶⁰³

สำหรับปัจจุบัน สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระประมุขดำเนินงานภายใต้ “พระราชบัญญัติสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระประมุข ค.ศ. 1961” (Crown Estate Act 1961) การกำหนดแนวนโยบายและทิศทางของสำนักงานเป็นอำนาจหน้าที่ของกรรมาธิการจำนวนไม่เกิน 8 คนที่ประกอบกันเป็น “คณะกรรมการ” (Board) กรรมาธิการแต่ละคนมีวาระ 4 ปี และมาจากการคัดเลือกของคณะกรรมการที่มีผู้แทนกระทรวงการคลังร่วมประชุมด้วย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังต้องเอารายชื่อที่ผ่านการคัดเลือกไปมอบให้

⁶⁰² สมเด็จพระเจ้าจอร์จที่ 3 ทรงตัดสินใจเช่นนี้ เพราะทรงไม่สามารถจัดหารายได้พอใช้จ่ายในการบริหารราชการแผ่นดิน จึงจำต้องพึ่งพาอาศัยรัฐสภา

⁶⁰³ ดู E. A. Reitan, “From Revenue to Civil List, 1689-1702: The Revolution Settlement and the ‘Mixed and Balanced’ Constitution,” *The Historical Journal* 13, no. 4 (December 1970): 588; The Crown Estate, “Our History,” accessed July 14, 2023, www.thecrownestate.co.uk/en-gb/about-us/our-history.

นายกรัฐมนตรี เพื่อที่ฝ่ายหลังจะได้เสนอให้พระมหากษัตริย์แต่งตั้งต่อไป เท่ากับเป็นการแต่งตั้งโดยพระมหากษัตริย์ตามคำแนะนำของรัฐบาล⁶⁰⁴ หลังได้รับแต่งตั้ง กรรมการิจการจะทำงานอย่างเป็นอิสระเต็มที่ทั้งจากรัฐบาลและพระมหากษัตริย์ ขณะที่ผลกำไรจากทรัพย์สินส่วนพระประมุขในแต่ละปีจะตกเป็นของรัฐบาลผ่านทางกระทรวงการคลัง ในแง่นี้ เท่ากับว่า พระมหากษัตริย์ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระประมุขเลย และไม่ได้รับส่วนแบ่งแม้แต่ร้อยละหนึ่งจากดอกผลที่ทางสำนักงานหาได้ แม้ในทางกฎหมายที่มาของดอกผลดังกล่าวก็คือทรัพย์สินที่มีสถานะเป็นกรรมสิทธิ์ขององค์พระมหากษัตริย์ก็ตาม⁶⁰⁵ หรืออาจอธิบายอีกแบบว่า แม้เป็นเจ้าของ พระมหากษัตริย์มีอาจทำอะไรกับทรัพย์สินส่วนพระประมุขได้เลย ไม่สามารถขาย ถวายโอน หาประโยชน์ หรือกำกับดูแล ทรัพย์สินดังกล่าวที่ ณ สิ้นเดือนมีนาคม ค.ศ. 2022 มีมูลค่าราว 17 พันล้านปอนด์สเตอร์ลิง⁶⁰⁶ โดยยุทธศาสตร์การลงทุนตอนใหม่ของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระประมุขเน้นการขยายจากธุรกิจอสังหาริมทรัพย์สู่พลังงานลม นอกชายฝั่ง (offshore wind energy) ที่มีแนวโน้มทำกำไรเป็นกอบเป็นกำ แม้ตามรายงานปีล่าสุด รายได้กว่าร้อยละ 65 ยังคงมาจากธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ในจำนวนนี้เกินครึ่งหนึ่งเป็นธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ในกรุงลอนดอน รวมถึงสองฝั่งถนนรีเจนต์ ย่านการค้าใจกลางเมืองที่มีราคาเช่าสูงมาก⁶⁰⁷

⁶⁰⁴ The Crown Estate, “The Board,” accessed July 14, 2023, www.thecrownestate.co.uk/en-gb/about-us/our-structure-and-governance/the-board. ดูรวม Legislation.gov.uk, “Crown Estate Act 1961: First Schedule,” accessed July 14, 2023, www.legislation.gov.uk/ukpga/Eliz2/9-10/55/schedule/FIRST.

⁶⁰⁵ The Crown Estate, “FAQs,” accessed July 14, 2023, www.thecrownestate.co.uk/en-gb/resources/faqs; The Crown Estate, “Our Structure and Governance,” accessed July 14, 2023, www.thecrownestate.co.uk/en-gb/about-us/our-structure-and-governance.

⁶⁰⁶ The Crown Estate, *Integrated Annual Report and Accounts 2021/22* (London: Pureprint, 2022), 1.

⁶⁰⁷ *Ibid.*, 1, 18.

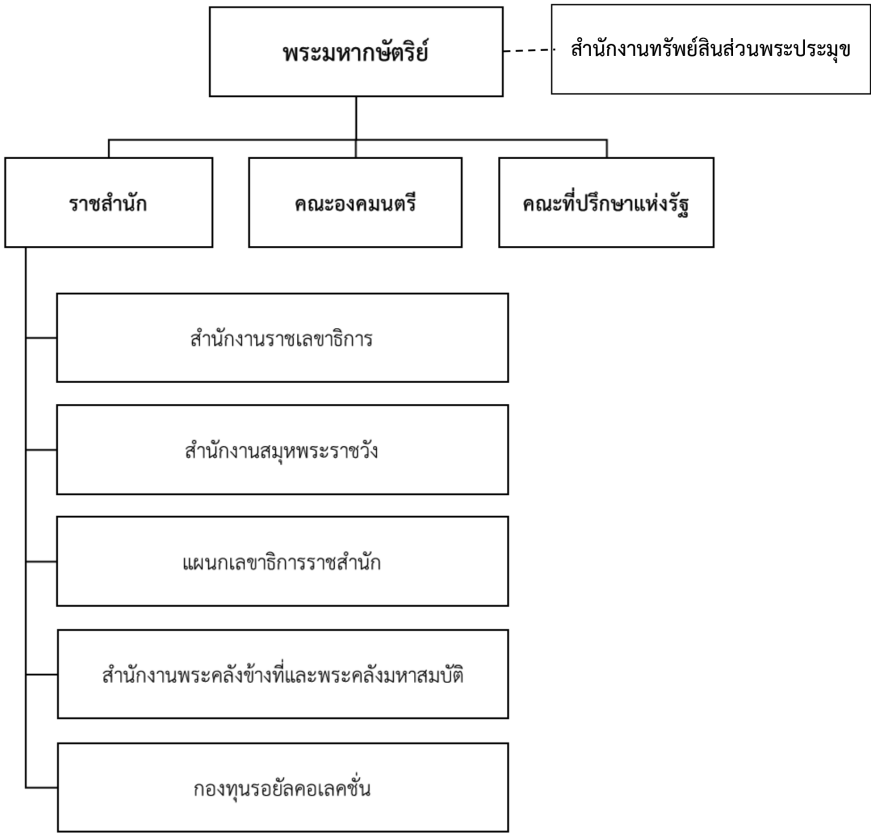
นอกเหนือจากการแต่งตั้งกรมาธิการที่เป็นเพียงพิธีการตามที่กฎหมายกำหนด พระมหากษัตริย์มีความเกี่ยวข้องอย่างเป็นทางการกับสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระประมุขเพียงเรื่องเดียว นั่นคือการคำนวณจำนวนเงินที่ทางราชสำนักจะได้รับการจัดสรรจากรัฐบาลในแต่ละปี หรือที่เรียกว่า “เงินอุปถัมภ์องค์อธิปัตย์” (Sovereign Grant)⁶⁰⁸ ตาม “พระราชบัญญัติเงินอุปถัมภ์องค์อธิปัตย์ ค.ศ. 2011” (Sovereign Grant Act 2011) กระทรวงการคลังต้องจัดสรรงบประมาณให้ราชสำนักทุกปี โดยอาศัยผลกำไร 2 ปีก่อนของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระประมุขเป็นฐานในการคำนวณตามร้อยละที่กฎหมายกำหนด ซึ่ง ณ ปัจจุบันอยู่ที่ร้อยละ 12 ปรับลดจากร้อยละ 25 ช่วง ค.ศ. 2017 - 2022 ตามการพิจารณาของทรัสต์ (trustees) ที่กำกับดูแลการจัดสรรเงินอุปถัมภ์องค์อธิปัตย์⁶⁰⁹ เมื่อเป็นเช่นนี้หมายความว่า แม้ไม่ได้ส่วนแบ่งดอกผลจากการลงทุนของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระประมุขเลย ความสามารถในการทำกำไรของสำนักงานส่งผลถึงซึ่งต่อสถานะทางการเงินของสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยเฉพาะเมื่อเงินอุปถัมภ์องค์อธิปัตย์ถือเป็นรายได้หลักของราชสำนัก ล่าสุดสำหรับรอบปีงบประมาณ 2023 - 2024 ราชสำนักได้รับเงินอุปถัมภ์องค์อธิปัตย์จากทางรัฐบาลเป็นจำนวนรวมทั้งหมด 86.3 ล้านปอนด์สเตอร์ลิง⁶¹⁰ คำนวณจากผลกำไร 2 ปีก่อน หรือรอบปีงบประมาณ 2019 - 2020 ของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระประมุขซึ่งอยู่ที่ 345 ล้านปอนด์สเตอร์ลิง⁶¹¹

⁶⁰⁸ มีข้อยกเว้นเกี่ยวกับ “เงินปี” (civil list) ซึ่งปัจจุบันนี้ไม่มีแล้ว

⁶⁰⁹ Legislation.gov.uk, “Sovereign Grant Act 2011.” HM Treasury, “Sovereign Grant Recalculated as Offshore Wind Profits Rise,” accessed July 14, 2023, [www.gov.uk/government/news/sovereign-grant-recalculated-as-off shore-wind-profits-rise](http://www.gov.uk/government/news/sovereign-grant-recalculated-as-off-shore-wind-profits-rise).

⁶¹⁰ The Royal Household, “The Sovereign Grant and Sovereign Grant Reserve Annual Report and Accounts 2022-23,” 2, accessed July 14, 2023, www.royal.uk/sites/default/files/documents/2023-06/Sovereign%20Grant%20Report%202022-23.pdf.

⁶¹¹ The Crown Estate, *Integrated Annual Report and Accounts 2019/20* (London: Pureprint, 2022), 3.

ผังราชสำนักและหน่วยงานสนับสนุนของสถาบันพระมหากษัตริย์ในสหราชอาณาจักร

หากกล่าวโดยภาพรวม สถาบันพระมหากษัตริย์ของสหราชอาณาจักรมีราชสำนักและหน่วยงานสนับสนุนคอยรองรับ ไม่ว่าจะทางตรงหรือทางอ้อมทั้งหมด 5 องค์กร ประกอบด้วย ราชสำนัก คณะองคมนตรี คณะที่ปรึกษาแห่งรัฐ และสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระประมุข อย่างไรก็ตาม ในบรรดาองค์กรเหล่านี้มีเพียงราชสำนักที่ขึ้นตรงกับพระมหากษัตริย์อย่างแท้จริง แม้มีเงื่อนไขเรื่องการกำกับดูแลโดยหน่วยงานภายนอกตีกรอบอยู่ ส่วนที่เหลือล้วนเป็นองค์กรที่พระมหากษัตริย์มิได้เข้าไปบริหารจัดการเอง

11.5.5. การเงินของราชสำนัก

สุดท้าย นอกเหนือจากตัวราชสำนักและหน่วยงานสนับสนุนที่ได้อภิปรายไปข้างต้นแล้ว ยังสมควรทำความเข้าใจอีกหนึ่งประเด็นสำคัญ นั่นคือการเงินของราชสำนัก ก่อนวันที่ 31 มีนาคม ค.ศ. 2012 รัฐบาลมีพันธะตามกฎหมายที่จะต้องจัดสรรเงินอุดหนุนให้แก่ราชสำนักทุกปี ก่อนแรกของเงินส่วนนี้เรียก “เงินปี” และมียอดแน่นอนตามการทบทวนทุก 10 ปีของคณะกรรมการ “รอยัลทรัสต์” (Royal Trustee) อันประกอบด้วยนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง และผู้รักษาพระคลังข้างที่⁶¹² ส่วนเงินจากรัฐบาลก่อนที่ 2 มีชื่อว่า “เงินช่วยเหลือ” (Grant-in-Aid) ซึ่งมาจากกระทรวงวัฒนธรรม สื่อมวลชน และกีฬา (Department of Culture, Media and Sport) เพื่อใช้จ่ายในการบำรุงรักษาบรรดาพระราชวังกับการประชาสัมพันธ์ และจากกระทรวงคมนาคม (Department of Transport) เพื่อการเดินทางของพระราชวงศ์⁶¹³ ช่วงต้นทศวรรษ 2010 เงินปีกับเงินช่วยเหลือมียอดรวมประมาณปีละ 30 กว่าล้านปอนด์สเตอร์ลิง⁶¹⁴ ถือเป็นรายได้จากภาษีอากรของประชาชนที่มาสสมทบกับเงินที่ราชสำนักหาด้วยตัวเองผ่านหน่วยงานสนับสนุนอย่างดัชชีแห่งแลงคาสเตอร์และกองทุนรอยัลคอลเลกชัน มีพักเอ่ยถึงค่าใช้จ่ายแฝงที่มีหน่วยงานราชการรับไปดูแล โดยเฉพาะเรื่องการอารักขาของตำรวจ อย่างไรก็ตาม ระบบการจัดสรรเงินเช่นนี้ยังคงมีข้อจำกัดไม่น้อยและถูกแทนที่ในที่สุดเมื่อมีการออกพระราชบัญญัติเงินอุปถัมภ์องค์อธิปัตย์ ค.ศ. 2011 ซึ่งถือเป็นการยกเครื่องการเงินของราชสำนักครั้งใหญ่ที่สุดนับตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 18 ภายใต้กฎหมายฉบับใหม่นี้ รัฐบาลมีหน้าที่

⁶¹² เป็นไปตาม “พระราชบัญญัติเงินปี ค.ศ. 1937” (Civil List Act 1937)

⁶¹³ ครอบคลุมการเดินทางทั้งในและนอกประเทศ ดู The Royal Household, “Civil List and Grant-in-Aid,” accessed July 14, 2023, www.royal.uk/royal-finances-0.

⁶¹⁴ The Royal Household, “Royal Public Finance,” 1, accessed July 14, 2023, www.royal.uk/sites/default/files/media/annual_summary_2010-11.pdf.

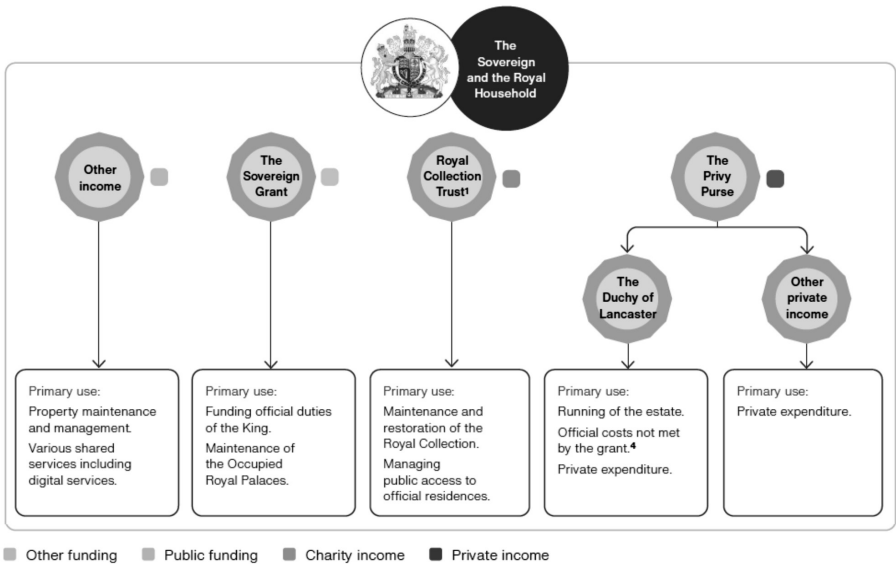
จัดสรรเงินก้อนเดียวให้แก่ราชสำนักในแต่ละปี หรือที่มีชื่อเรียกว่า “เงินอุปถัมภ์องค์อธิปัตย์” (Sovereign Grant) โดยการสรุปยอดเงินจะใช้ร้อยละที่ร้อยละที่กำหนดล่วงหน้าคำนวณกับผลกำไรเมื่อ 2 ปีที่แล้วของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระประมุข ดังที่ได้อธิบายไปข้างต้น พอร์บบใหม่เริ่มมีผลใน ค.ศ. 2012 เงินอุปถัมภ์องค์อธิปัตย์ก็กลายเป็นแหล่งรายได้อันดับ 1 ของราชสำนักในทันที รองลงมาตามลำดับคือเป็นดัชชีแห่งแลงคาสเตอร์ กองทุนรอยัลคอลเลกชัน และรายได้เบ็ดเตล็ด อาทิ ค่าให้บริการทำสำเนาดิจิทัลที่หอจดหมายเหตุของราชสำนัก ค่าธรรมเนียม กำไรจากการลงทุนของพระมหากษัตริย์เป็นการส่วนพระองค์ ฯลฯ ทั้งหมดนี้คือแหล่งรายได้ 4 แหล่งของสถาบันพระมหากษัตริย์ทุกวันนี้ ตามข้อมูลที่ค้นพบ⁶¹⁵ ช่วงรอบปีงบประมาณ 2021 - 2022 ยอดเงินอุปถัมภ์องค์อธิปัตย์อยู่ที่ 86.3 ล้านปอนด์สเตอร์ลิง⁶¹⁶ ดัชชีแห่งแลงคาสเตอร์ ทำกำไร 23.82 ล้านปอนด์สเตอร์ลิง⁶¹⁷ ส่วนกองทุนรอยัลคอลเลกชันขาดทุน 15 ล้านปอนด์สเตอร์ลิง ซึ่งดีขึ้นเท่าตัวจากปีก่อนที่ขาดทุน 36.3 ล้านปอนด์สเตอร์ลิง⁶¹⁸ สาเหตุเพราะการปิดหรือการจำกัดเวลาเข้าชมพระราชวังและดำเนินกิจกรรมตามมาตรการสาธารณสุขของทางการ

⁶¹⁵ ไม่มีการเปิดเผยข้อมูลบางส่วนที่ถือเป็นรายได้จากทรัพย์สินส่วนบุคคล อย่างไรก็ตาม จำนวนเงินที่มาจากรายได้ส่วนนี้ไม่จะมีสัดส่วนสูง โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบกับเงินอุปถัมภ์องค์อธิปัตย์และดัชชีแห่งแลงคาสเตอร์

⁶¹⁶ National Audit Office, *Royal Household Spending and Accountability* (London: n.p., 2023), 17.

⁶¹⁷ Duchy of Lancaster, “Financial Reporting.”

⁶¹⁸ Royal Collection Trust, “Trustees’ Report,” 27. ช่วงปีงบประมาณ ค.ศ. 2021-2022 กองทุนรอยัลคอลเลกชันมียอดรายได้เบ็ดเตล็ดที่ 23.65 ล้านปอนด์สเตอร์ลิง เปรียบเทียบกับช่วงปีงบประมาณ ค.ศ. 2019-2020 หรือ 1 ปีก่อนการระบาดของโรคโควิด-19 ที่มีรายได้เบ็ดเตล็ด 71.52 ล้านปอนด์สเตอร์ลิง

ภาพรวมแหล่งรายได้ทั้งหมดของสถาบันพระมหากษัตริย์ในสหราชอาณาจักร⁶¹⁹

เงินอุปถัมภ์องค์อธิปัตย์ถือเป็นแหล่งรายได้ที่มีความละเอียดอ่อน และถูกสังคมจับตามองมากที่สุด ส่วนหนึ่งเพราะเป็นแหล่งรายได้ที่มีมูลค่าสูง ติดอันดับ 1 และมีแนวโน้มปรับเปลี่ยนอย่างต่อเนื่องตามความสำเร็จทางธุรกิจของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระประมุข ยิ่งตั้งแต่ช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมาที่โครงการพลังงานลมนอกชายฝั่งเริ่มสร้างผลตอบแทนให้แก่ทางสำนักงานเป็นมูลค่ามหาศาล ถึงขั้นทำให้สมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 ทรงหนักใจและทรงร้องขอให้ตัดรายได้ก้อนนี้ทั้งหมดออกจากการคำนวณเงินอุปถัมภ์องค์อธิปัตย์ที่ทางการต้องจัดสรรให้ราชสำนักในแต่ละปี⁶²⁰ ก่อนเพิ่งมีการประกาศเมื่อเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 2023

⁶¹⁹ ดัดแปลงจาก National Audit Office, *Royal Household*, 12.

⁶²⁰ The Guardian, “Cash and the Crown Estate: A Look at the British Monarchy’s Funding Deal,” accessed July 8, 2023, www.theguardian.com/uk-news/2023/jan/19/cash-and-the-crown-estate-a-look-at-the-british-monarchys-funding-deal.

ให้ปรับลดอัตราที่ใช้คำนวณจากร้อยละ 25 เหลือแค่เพียงร้อยละ 12 ผลลัพธ์คือ ยอดเงินอุปถัมภ์องค์อภิปัตย์ในอนาคตจะมีแนวโน้มคงที่ ตามการประเมินของทางการ การใช้อัตราร้อยละ 12 แทนร้อยละ 25 ทำให้ราชสำนักได้เงินอุปถัมภ์องค์อภิปัตย์ลดจากที่ควรจะได้ประมาณ 124 ล้านปอนด์สเตอร์ลิงสำหรับช่วงปีงบประมาณ ค.ศ. 2024 - 2025 และไม่ต่ำกว่า 130 ล้านปอนด์สเตอร์ลิงสำหรับช่วงปีงบประมาณถัดไป⁶²¹ ความเป็นความพยายามหลีกเลี่ยงแรงกดดันจากสังคมในช่วงยากลำบากทางเศรษฐกิจ ขณะที่ยีกส่วนเพราะเงินอุปถัมภ์องค์อภิปัตย์มีสถานะเป็นทุนที่ออกโดยภาครัฐ (public spending) คือเอามาจากภาษีของประชาชนนั่นเอง ตามการรายงานของราชสำนัก ช่วงปีงบประมาณ ค.ศ. 2021 - 2022 เงินอุปถัมภ์องค์อภิปัตย์ก่อภาระให้ประชาชนชาวสหราชอาณาจักรต้องร่วมกันแบกรับเฉลี่ยคนละ 1.29 ปอนด์สเตอร์ลิง⁶²² แม้จะเป็นจำนวนไม่มากแต่ก็ทำให้สถาบันพระมหากษัตริย์ตกเป็นเป้าได้เสมอ เมื่อเป็นเช่นนี้ การใช้เงินอุปถัมภ์องค์อภิปัตย์ที่ได้รับอนุมัติไปเรียบร้อยแล้วจึงถูกกำกับดูแลโดยหลายหน่วยงานที่มีความเป็นอิสระ ไม่ว่าจะเป็นคณะรัฐมนตรี รัฐสภา กระทรวงการคลัง หรือสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน (National Audit Office)⁶²³ มีפקเอ่ยถึงสื่อมวลชนและขบวนการสาธารณรัฐนิยมที่มักแสดงบทบาทตรวจสอบแบบไม่เป็นทางการอย่างแข็งขัน ส่วนดัชนีแห่งแสงศาสตร์

⁶²¹ GOV.UK, "Sovereign Grant Recalculated as Offshore Wind Profits Rise," accessed July 20, 2023, www.gov.uk/government/news/sovereign-grant-recalculated-as-offshore-wind-profits-rise.

⁶²² The Royal Household, "Financial Reports 2022-23," accessed July 15, 2023, www.royal.uk/media-pack/financial-reports-2022-23.

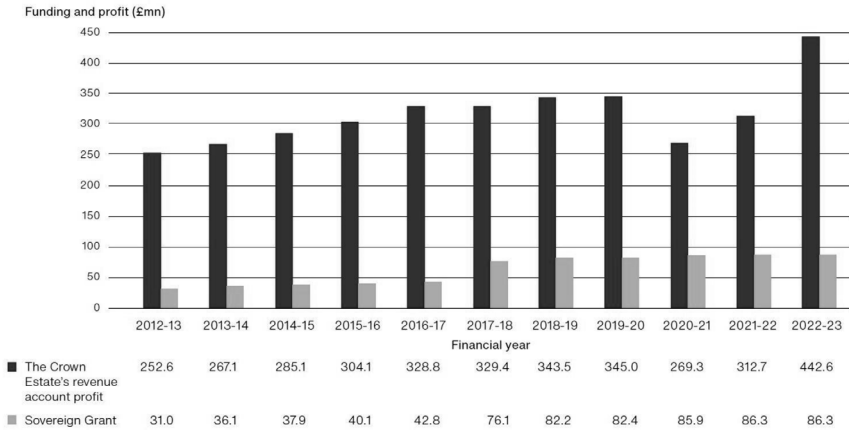
⁶²³ ดู National Audit Office, *Royal Household*, Part 2.

กับกองทุนรอยัลคอลเลกชัน เงินจากสององค์กรนี้มีสถานะเป็นรายได้ส่วนบุคคล (private income) และรายได้จากสาธารณกุศล (charity income) ตามลำดับ การกำกับตรวจสอบจึงดูไม่เข้มข้นเท่ากรณีเงินอุปถัมภ์องค์อธิปัตย์ โดยเฉพาะเมื่อทั้งดัชชีแห่งแลงคาสเตอร์และกองทุนรอยัลคอลเลกชันต่างไม่อยู่ในเขตอำนาจของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน แต่ถึงกระนั้น การใช้จ่ายเงินขององค์กรทั้งสองก็มีระบบกำกับตรวจสอบรองรับอย่างรัดกุม คือต้องว่าจ้างผู้สอบบัญชีเอกชนมาดูแลจัดทำรายงานประจำปีที่มีงบการเงินอย่างละเอียดแนบท้าย เผยแพร่ข้อมูลทางการเงินต่อสาธารณะเป็นประจำ และในกรณีของดัชชีแห่งแลงคาสเตอร์ ยังต้องเสนอรายงานการเงินให้รัฐสภาพิจารณาตามพระราชบัญญัติดัชชีแห่งแลงคาสเตอร์และคอร์นวอลล์ (บัญชี) ค.ศ. 1838 ด้วย⁶²⁴ สุดท้ายเมื่อพูดถึงเรื่องภาษีเงินอุปถัมภ์องค์อธิปัตย์เป็นส่วนหนึ่งของงบประมาณแผ่นดิน จึงไม่ถูกเก็บภาษีเช่นเดียวกับรายได้ของกองทุนรอยัลคอลเลกชันอันเป็นองค์กรการกุศลที่ได้จดทะเบียนแล้วและได้รับการยกเว้นตามกฎหมาย⁶²⁵ ส่วนดัชชีแห่งแลงคาสเตอร์นั้นมีกฎหมายยกเว้นภาษีให้ ทว่าในเวลาต่อมาสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 และสมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 ต่างทรงให้ทางการเก็บภาษีรายได้ของพระองค์ส่วนที่มาจากดัชชีแห่งแลงคาสเตอร์ ถือเป็นการเลือกเสียภาษีเองด้วยความสมัครใจ⁶²⁶

⁶²⁴ รายงานการเงินที่กฎหมายบังคับให้นำเสนอต่อรัฐสภาทุกปีจะถูกเผยแพร่ต่อสาธารณชนด้วย

⁶²⁵ HM Treasury, “Memorandum,” 8-9.

⁶²⁶ Duchy of Lancaster, “Financial.”

ผลกำไรของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระประมุขกับเงินอุปถัมภ์องค์อธิปัตย์ (อัตราที่ใช้คำนวณยอดเงินอุปถัมภ์องค์อธิปัตย์ก่อนช่วงปีงบประมาณ ค.ศ. 2017 - 2018 อยู่ที่ร้อยละ 15 หลังจากนั้นจึงเป็นร้อยละ 25) จะเห็นว่าเงินอุปถัมภ์องค์อธิปัตย์ระยะหลังดูคงที่ ทั้งที่ผลกำไรของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระประมุขพุ่งสูง เหตุเพราะมีการตัดรายได้โครงการพลังงานลมนอกชายฝั่งจากการคำนวณยอดเงินอุปถัมภ์องค์อธิปัตย์⁶²⁷

สำหรับรายจ่าย สถาบันพระมหากษัตริย์มีต้นทุนดำเนินการที่สูง หากพิจารณาแค่เฉพาะส่วนที่ใช้เงินอุปถัมภ์องค์อธิปัตย์ก็ตกปีละ 50 - 60 ล้านปอนด์สเตอร์ลิง อย่างไรก็ตามตัวเลขอาจปรับขึ้นสูงกว่านี้ได้อีก ถ้ามีโครงการพิเศษอย่างปัจจุบัน ราชสำนักมีความจำเป็นต้องบูรณะและปรับปรุงพระราชวังบักกิงแฮมครั้งใหญ่ รายจ่ายที่ใช้เงินอุปถัมภ์องค์อธิปัตย์นับแต่ช่วงปีงบประมาณ ค.ศ. 2021 - 2022 เป็นต้นมา จึงทะยานขึ้นไปยืนเหนือระดับ 110 ล้านปอนด์สเตอร์ลิง คือ 112.3 ล้านปอนด์สเตอร์ลิง ช่วงปีงบประมาณ

⁶²⁷ National Audit Office, Royal Household, 17. อัตราร้อยละนับตั้งแต่ช่วงปีงบประมาณ ค.ศ. 2024-2025 เป็นต้นไป จะลดจากร้อยละ 25 ลงมาอยู่ที่ร้อยละ 12 ดู GOV.UK, “Sovereign Grant.”

ค.ศ. 2021 - 2022 และ 117.3 ล้านปอนด์สเตอร์ลิง ช่วงปีงบประมาณ ค.ศ. 2022 - 2023 เมื่อตัดรายจ่ายพิเศษเพื่อการบูรณะปรับปรุงพระราชวัง บักกิงแฮมออก ยอดรายจ่ายจะลดเหลือ 57.7 ล้านปอนด์สเตอร์ลิง และ 68.3 ล้านปอนด์สเตอร์ลิงตามลำดับ⁶²⁸ โดยแบ่งเป็นเงินเดือนและ ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการว่าจ้างบุคลากรในราชสำนัก ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนสูงสุด ของรายจ่ายในสภาวะปกติ ค่าทำความสะอาดสถานที่ (housekeeping) ค่าบริการรับรอง (hospitality) ค่าพัฒนาระบบดิจิทัล ค่าสาธารณูปโภค ค่าเดินทาง ตลอดจนค่าบำรุงรักษาอาคารสถานที่⁶²⁹ นอกจากนี้ ยังมี รายจ่ายอื่นอีกนับล้านปอนด์สเตอร์ลิงที่อยู่กับดัชชีแห่งแลงคาสเตอร์และ กองทุนรอยัลคอลเลกชัน สององค์กรนี้เรียกได้ว่า เป็นองค์กรเลี้ยงตัวเอง เพราะไม่พึ่งงบประมาณแผ่นดินเลยจึงต้องหารายได้ให้เพียงพอ เริ่มต้น จากกองทุนรอยัลคอลเลกชันก่อน เพราะเป็นกรณีที่ตรงไปตรงมากกว่า ดังที่อธิบายแล้ว กองทุนรอยัลคอลเลกชันเป็นองค์กรการกุศล รายได้ถูกนำไป ใช้จ่ายกับค่าดำเนินการซึ่งมีตั้งแต่เงินเดือนเจ้าหน้าที่ ค่าผลิตสินค้าที่ระลึก ค่าจัดนิทรรศการ ไปจนถึงค่าอนุรักษ์งานศิลปะที่อยู่ในการดูแลของกองทุน

⁶²⁸ Ibid., 19-20. แกนนำขบวนการสาธารณรัฐนิยมทักท้วงว่า ตัวเลขรายจ่ายคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงมาก เพราะไม่รวมค่าใช้จ่ายที่หน่วยงานอื่นต้องรับผิดชอบแทน โดยเฉพาะตำรวจที่ถวายการอารักขาและสภาท้องถิ่น (local councils) ทั้งหลายที่ให้การต้อนรับเวลามีการเสด็จเยือนทางขบวนการยืนยันว่า ตัวเลขที่แท้จริงคือ 345 ล้านปอนด์สเตอร์ลิงต่อปี ไม่ใช่แค่เฉพาะก้อนเงินอุปถัมภ์องค์อธิปัตย์จำนวน 110-120 ล้านปอนด์สเตอร์ลิง ดู CNN, “UK Royal Household Spending Exceeded Income Last Year, Annual Financial Statement Shows,” accessed July 15, 2023, <https://edition.cnn.com/2023/06/28/europe/uk-royal-household-financial-statement-2022-2023-intl/index.html>.

⁶²⁹ Ibid., 21. มีเสียงวิพากษ์วิจารณ์บ้าง ค่าแรงที่ราชสำนักให้แก่บุคลากร โดยเฉพาะระดับล่าง นั้นต่ำมาก คือเกือบลงไปแตะค่าแรงขั้นต่ำ (10.42 ปอนด์สเตอร์ลิงต่อชั่วโมง) เสียด้วยซ้ำ ดู Stephanie Kaloi, “Here’s How Much Employees Make Working For The Royal Family,” accessed July 15, 2023, www.thelist.com/1268559/how-much-employees-make-working-for-royal-family.

ถ้าหากำไร ส่วนต่างจะตกเป็นของกองทุนเพื่อการออม หรือโครงการในอนาคต ไม่มีการแบ่งกำไรให้ราชสำนัก⁶³⁰ สำหรับดัชชีแห่งแลงคาสเตอร์ ช่วงปีงบประมาณ ค.ศ. 2022 - 2023 ต้นทุนดำเนินการเบ็ดเสร็จของดัชชีแห่งแลงคาสเตอร์อยู่ที่ประมาณ 5.34 ล้านปอนด์สเตอร์ลิง สูงอันดับ 1 เป็นค่าดูแลรักษาอาคารสถานที่เชิงพาณิชย์ (1.95 ล้านปอนด์สเตอร์ลิง) รองลงมาเป็นค่าจ้างบุคลากร ค่าดูแลรักษาอาคารสถานที่เชิงที่พักอาศัย และค่าดูแลรักษาอาคารสถานที่เชิงเกษตรกรรมตามลำดับ หลังหักรายการเหล่านี้แล้ว ประกอบกับค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการ 2.47 ล้านปอนด์สเตอร์ลิง และต้นทุนการเงินอีก 2.93 ล้านปอนด์สเตอร์ลิง ดัชชีแห่งแลงคาสเตอร์มีกำไรรวม 28.21 ล้านปอนด์สเตอร์ลิง เพิ่มขึ้นจากปีก่อน 4.2 ล้านปอนด์สเตอร์ลิง⁶³¹ ผลกำไรถูกเก็บสะสมไว้ 1.8 ล้านปอนด์สเตอร์ลิง ส่วนที่เหลืออีก 26.37 ล้านปอนด์สเตอร์ลิงถูกส่งมอบให้กับสำนักงานพระคลังข้างที่⁶³² ปัญหาคือเงินก้อนที่ถูกส่งมอบถือเป็นรายได้ส่วนบุคคล จึงไม่เคยมีการเปิดเผยรายละเอียดว่าทางราชสำนักนำเงินไปใช้จ่ายในแต่ละปีเพื่อการใดบ้าง สมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 ทรงให้ข้อมูลว่า ร้อยละ 49-51 ของรายได้ที่ราชสำนักรับจากดัชชีแห่งแลงคาสเตอร์ตลอดช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมาถูกใช้หมดไปกับกิจการสาธารณะและการกุศล⁶³³ โดยหากสืบค้นงบการเงินย้อนหลังของดัชชีแห่ง

⁶³⁰ Royal Collection Trust, "Financial Statements 2022-23," 26, accessed July 15, 2023, www.rct.uk/sites/default/files/resources/Financial%20Statements%202022-23.pdf.

⁶³¹ Duchy of Lancaster, *Report and Accounts*, 29, 40-41.

⁶³² Ibid., 33.

⁶³³ Rob Evans, Felicity Lawrence, and David Pegg, "Revealed: Royals Took More Than £1bn Income From Controversial Estates," accessed July 15, 2023, www.theguardian.com/uk-news/ng-interactive/2023/apr/05/revealed-royals-took-more-than-1bn-income-from-controversial-estates-king-charles-queen-duchies-cor nwall-lancaster.

แลงคาสเตอร์ ระหว่างช่วงปีงบประมาณ ค.ศ. 2017 - 2018 ถึง ค.ศ. 2022 - 2023 ราชสำนักได้รับเงินจากดัชชีแห่งแลงคาสเตอร์เป็นจำนวนทั้งหมด 154.57 ล้านปอนด์สเตอร์ลิง หรือคิดเฉลี่ยตกปีละประมาณ 22.01 ล้านปอนด์สเตอร์ลิง⁶³⁴ ช่วงปีงบประมาณล่าสุดเป็นปีที่ดัชชีแห่งแลงคาสเตอร์นำส่งเงินให้ทางราชสำนักได้สูงที่สุดในรอบ 7 ปี (26.37 ล้านปอนด์สเตอร์ลิง) เป็นอย่างน้อย⁶³⁵ ส่วนปีที่ต่ำที่สุดนั้นคือช่วงปีงบประมาณ ค.ศ. 2017-2018 (19.12 ล้านปอนด์สเตอร์ลิง)⁶³⁶

ปี	2022-2023	2021-2022	2020-2021	2019-2020	2018-2019	2017-2018	2016-2017
เงิน	26,366	20,775	21,575	25,080	20,773	20,884	19,116

เงินที่ดัชชีแห่งแลงคาสเตอร์นำส่งให้ราชสำนักในแต่ละปีงบประมาณ

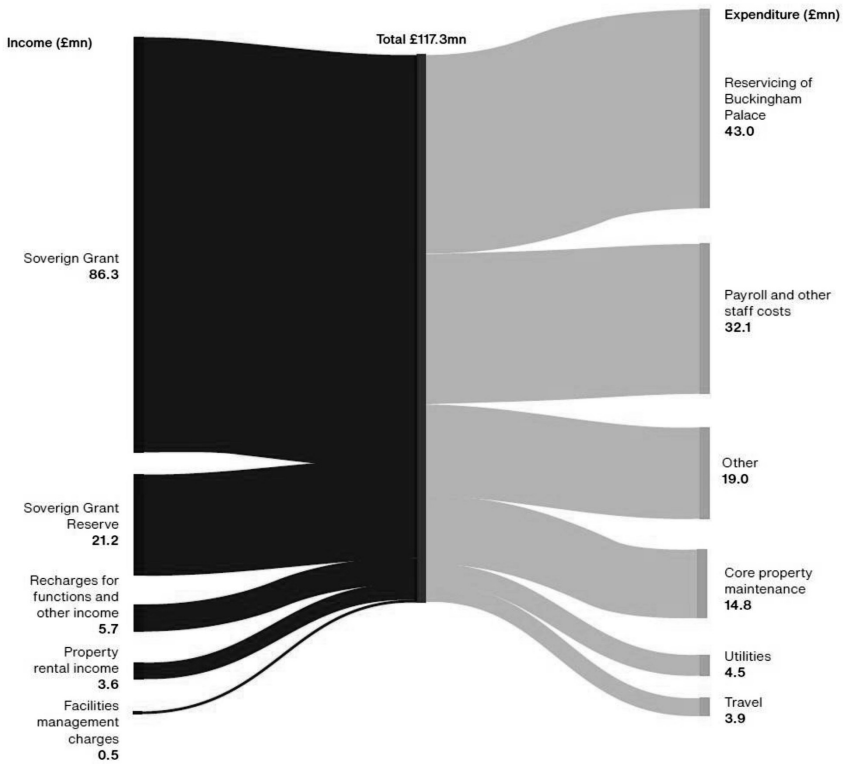
(หน่วย: พันปอนด์สเตอร์ลิง)⁶³⁷

⁶³⁴ สำหรับงบการเงินย้อนหลังของดัชชีแห่งแลงคาสเตอร์ ดู Duchy of Lancaster, “Reports and Accounts,” accessed July 15, 2023, www.duchyoflancaster.co.uk/financial/financial-reporting/reports-and-accounts.

⁶³⁵ เว็บไซต์ของดัชชีแห่งแลงคาสเตอร์มีข้อมูลให้สืบค้นถึงแค่ช่วงปีงบประมาณ ค.ศ. 2016-2017 เท่านั้น

⁶³⁶ ตัวเลขไม่ได้ผ่านการปรับความแตกต่างของอำนาจซื้อตามเงินเพื่อ นอกจากนี้ น่าสนใจว่า ดัชชีแห่งแลงคาสเตอร์ยังทำกำไรและส่งเงินให้ราชสำนักได้อย่างปกติในช่วงปีที่มีการระบาดของโรคโควิด-19

⁶³⁷ ดู Duchy of Lancaster, “Reports and Accounts.”

รายรับและรายจ่ายของราชสำนักส่วนที่มาจากยอดเงินอุปถัมภ์องค์อิตีตย์ ช่วงปีงบประมาณ ค.ศ. 2022 - 2023 จะเห็นว่า โครงการบูรณะและปรับปรุง พระราชวังบักกิงแฮมเป็นรายจ่ายที่มีสัดส่วนสูงมาก⁶³⁸

สุดท้าย เพื่อความครอบคลุม สมควรพิจารณาทรัพย์สินส่วนพระองค์ ด้วย ไม่มีกฎระเบียบที่บังคับพระมหากษัตริย์ ตลอดจนบรรดาพระบรมวงศานุวงศ์ ให้เปิดเผยบัญชีทรัพย์สินของตน เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงแทบเป็นไปได้ที่จะหาข้อมูล ที่แน่ชัดและครบถ้วนสมบูรณ์ เท่าที่พอมีรายงาน สมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธ ที่ 2 ทรงมีทรัพย์สินที่ทรงรับมาจากพระราชบิดาและพระราชมารดาในฐานะ

⁶³⁸ National Audit Office, *Royal Household*, 21.

มรดก⁶³⁹ ตามกฎหมายที่เพิ่งตราไม่ถึง 30 ปี ทางกรจะไม่เรียกเก็บภาษีมรดกจากทรัพย์สินที่ส่งทอดจากพระมหากษัตริย์องค์หนึ่งสู่อีกองค์หนึ่ง และจากพระอัครมเหสีของพระมหากษัตริย์องค์ก่อนหน้าสู่พระมหากษัตริย์ที่กำลังครองราชย์อยู่⁶⁴⁰ อย่างน้อยที่สุด สมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 ทรงได้รับปราสาทแบลมอรัลกับตำหนักซานดริงแฮม พร้อมเงินอีกจำนวนพอสมควรจากพระราชบิดา และปราสาทแห่งมีย์ (Castle of Mey) ที่สกอตแลนด์ รวมถึงภาพเขียนล้ำค่า ม้าของตกแต่ง อัญมณี และเครื่องลายคราม จากพระราชมารดา⁶⁴¹ เพียงเฉพาะมรดกส่วนหลังนี้ก็มีมูลค่าอยู่ในช่วง 50 - 70 ล้านปอนด์สเตอร์ลิงแล้ว⁶⁴² ทรัพย์สินทั้งหมดถูกบริหารจัดการโดยผู้รักษาพระคลังข้างที่ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ผู้รักษาทรัพย์สินส่วนพระองค์ไปพร้อมกัน โดย ณ ตอนที่เสด็จสวรรคตปลาย ค.ศ. 2022 นักวิเคราะห์ส่วนใหญ่คาดการณ์ว่า ทรัพย์สินส่วนพระองค์ของสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 น่าจะมีมูลค่าเบ็ดเสร็จประมาณ 500 - 780 ปอนด์สเตอร์ลิง⁶⁴³ นอกเหนือจากที่บรรยายมานี้ ไม่พบรายละเอียดเชิงลึกเพิ่มเติมเกี่ยวกับทรัพย์สินในการครอบครองของสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 ส่วนผลตอบแทนจากการนำทรัพย์สินส่วนพระองค์ไปลงทุน

⁶³⁹ พระราชบิดาและพระราชมารดาของพระองค์เสด็จสวรรคตใน ค.ศ. 1952 และ ค.ศ. 2002 ตามลำดับ น่าสนใจว่า ช่วงเวลาที่ห่างกันมากเผยให้เห็นความแตกต่างในการรายงานข่าวของสื่อมวลชนเกี่ยวกับพระราชมรดก

⁶⁴⁰ สำหรับกรณีปกติ มรดกที่มีมูลค่าเกิน 250,000 ปอนด์สเตอร์ลิงจะต้องถูกเรียกเก็บภาษีร้อยละ 40 ตามกฎหมาย ข้อยกเว้นช่วยให้การส่งมอบทรัพย์สินจำกัดอยู่ในมหรืราชยาเป็นหลัก เพราะการมอบมรดกให้เชื้อพระวงศ์รายอื่นที่มีได้ขึ้นครองราชย์หรือบุคคลธรรมดา จะต้องเสียภาษีเหมือนกับคนทั่วไป ดู BBC, “Queen inherits Queen Mother’s estate,” accessed July 16, 2023, http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/1993665.stm.

⁶⁴¹ มีรายงานว่า พระราชมารดาของสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 ทรงกันเงินส่วนพระองค์กว่าร้อยละ 30 ของไว้ในรูปกองทุน (trust) สำหรับพระราชปนัดดาด้วย Ibid.

⁶⁴² The Guardian, “Palace Reveals Details of Queen Mother’s £50m Will,” accessed July 9, 2023, www.theguardian.com/uk/2002/may/18/queenmother.monarchy.

⁶⁴³ Tina Donvito, “What Was Queen Elizabeth’s Net Worth, and Who Will Inherit Her Fortune?,” accessed July 16, 2023, www.rd.com/article/queen-elizabeth-net-worth.

ในแต่ละปียังไม่ต้องพูดถึง⁶⁴⁴ สำหรับสมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 หนังสือพิมพ์รายวัน “เดอะการ์เดียน” ยืนยันว่า จากการศึกษาค้นคว้าอย่างละเอียดของตน หลังเสด็จขึ้นครองราชย์และรับมรดกจากพระราชมารดา สมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 ทรงมีทรัพย์สินส่วนพระองค์ 8 กลุ่ม หากตัดดัชชีแห่งแลงคาสเตอร์ที่อาจถูกแย้งว่าไม่ใช่ทรัพย์สินส่วนพระองค์ออก ก็จะเหลือ 7 กลุ่ม ได้แก่ รอยนตมูลค่ารวม 6.3 ล้านปอนด์สเตอร์ลิง ปราสาทแบลมอรัลกับตำหนักซานดริงแฮม ที่ทรงได้รับจากพระราชมารตามูลค่ารวม 330 ล้านปอนด์สเตอร์ลิง ม้าแข่งพันธุ์ดีมูลค่ารวม 27 ล้านปอนด์สเตอร์ลิง แสตมป์หายากนับแสนรายการมูลค่ารวม 100 ล้านปอนด์สเตอร์ลิง งานศิลปะมูลค่ารวม 24 ล้านปอนด์สเตอร์ลิง อัญมณีหลากหลายแบบมูลค่ารวม 533 ล้านปอนด์สเตอร์ลิง และหุ้นบริษัทมหาชนยักษ์ใหญ่มูลค่ารวม 142 ล้านปอนด์สเตอร์ลิง สรุปคือ ทรงครอบครองทรัพย์สินส่วนพระองค์เป็นมูลค่าทั้งสิ้น 1.16 พันล้านปอนด์สเตอร์ลิง ซึ่งเป็นบทสรุปที่ทางราชสำนักทักท้วง “เดอะการ์เดียน” ว่า คลาดเคลื่อนจากข้อเท็จจริงไปมาก⁶⁴⁵

11.6. บริบท เจื่อนไข และข้อถกเถียงร่วมสมัย

ส่วนสุดท้ายนี้จะสำรวจภาพรวมสถานการณ์ที่สถาบันพระมหากษัตริย์ของสหราชอาณาจักรกำลังเผชิญหน้าอยู่ในปัจจุบัน โดยมุ่งเน้นไปที่กระแสความนิยมและการสนับสนุนที่สถาบันพระมหากษัตริย์ได้รับจากสาธารณชน เพราะเป็นเจื่อนไขหลักที่คอยกำหนดว่า การปรับตัวของสถาบันพระมหากษัตริย์

⁶⁴⁴ The Telegraph, “Queen’s Finances are Safe From Cuts for Two Years,” accessed July 16, 2023, www.telegraph.co.uk/news/uknewsqueen-elizabeth-ii/11689154/Queens-finances-are-safe-from-cuts-for-two-years.html.

⁶⁴⁵ “เดอะการ์เดียน” รวมดัชชีแห่งแลงคาสเตอร์เพราะกำลังหมดตกเป็นของสมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 ดู The Guardian, “Revealed: King Charles’s Private Fortune Estimated at £1.8bn,” accessed July 15, 2023, www.theguardian.com/uk-news/ng-interactive/2023/apr/20/revealed-king-charless-private-fortune-estimated-at-almost-2bn.

จะเกิดขึ้นหรือไม่ หากเกิดขึ้นแล้วจะเข้มข้นรวดเร็วเพียงไหน และดำเนินไปในทิศทางใด ประเด็นใหญ่สุดที่หลายคนให้ความสนใจคงหนีไม่พ้นคำถามที่ว่า ระบอบราชาธิปไตยจะสามารถอยู่รอดต่อไปได้อีกยาวนานเพียงใดในสหราชอาณาจักร ท้ายที่สุดแล้วระบอบดังกล่าวจะถูกแทนที่ด้วยระบอบสาธารณรัฐหรือไม่ ยิ่งหลังการจากไปของพระประมุขผู้เป็นที่เคารพรักอย่างสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 และการขึ้นครองราชย์ของสมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 ซึ่งเคยประสบปัญหาสุขภาพลักษณะ สืบเนื่องจากกรณีเจ้าหญิงไดอาน่า (Diana) ดังที่จะบรรยายต่อไป ท่ามกลางทัศนคติต่อราชวงศ์ของคนรุ่นใหม่ที่ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างยิ่ง เนื้อหาต่อจากนี้จะแบ่งออกเป็น 3 หัวข้อ ได้แก่ แนวโน้มความคิดเห็นของสาธารณชนต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ เหตุการณ์ร่วมสมัยที่ส่งผลต่อภาพลักษณ์และความนิยมต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ และความเป็นไปของขบวนการสาธารณรัฐนิยม

11.6.1. แนวโน้มความคิดเห็นของสาธารณชนต่อสถาบันพระมหากษัตริย์

เป็นเรื่องสะดวกที่จะศึกษาและติดตามความเปลี่ยนแปลงว่า ประชาชนทั่วไปในสหราชอาณาจักรรู้สึกนึกคิดอย่างไรกับสถาบันพระมหากษัตริย์ของตน ส่วนสำคัญเพราะมีการสำรวจความคิดเห็นอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบโดยหน่วยงานมากกว่าแค่เพียงหน่วยงานเดียว เริ่มต้นกันด้วย ยูโกฟ (YouGov) บริษัทวิจัยด้านการตลาดระดับโลกที่มีสำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ ณ สหราชอาณาจักร บริษัทแห่งนี้นิยมสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเรื่องประเด็นสาธารณะหลากหลายเรื่องมาก หนึ่งในนั้นคือความจำเป็นของสถาบันพระมหากษัตริย์ ตามข้อมูลจากการสำรวจความคิดเห็นระหว่าง ค.ศ. 2022-2023 สาธารณชนส่วนใหญ่ยังคงมีทัศนะเชิงบวกต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ อย่างไรก็ดี นับตั้งแต่การสวรรคตของสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 สัดส่วนของทัศนะเชิงบวกได้ปรับลดลง คือตกจากระดับเหนือร้อยละ 60 มาอยู่ในช่วงร้อยละ 50 สวนทางกับทัศนะเชิงลบ สะท้อนความท้าทายสำหรับสมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 และสมาชิกราชวงศ์

วันเริ่มต้น การสำรวจ	วันสิ้นสุด การสำรวจ	ทัศนะ เชิงบวก	ทัศนะ เชิงลบ	ไม่ทราบ	ทัศนะ เชิงบวกสุทธิ
18 มีนาคม 2023	20 มีนาคม 2023	58%	32%	11%	26%
10 มกราคม 2023	11 มกราคม 2023	54%	37%	9%	17%
5 มกราคม 2023	6 มกราคม 2023	54%	35%	10%	19%
9 พฤศจิกายน 2022	10 พฤศจิกายน 2022	60%	30%	10%	30%
21 กันยายน 2022	22 กันยายน 2022	62%	29%	9%	33%
13 กันยายน 2022	14 กันยายน 2022	68%	24%	9%	44%

ผลการสำรวจความคิดเห็นต่อสถาบันพระมหากษัตริย์
ระหว่าง ค.ศ. 2022-2023 โดยยูโกฟ⁶⁴⁶

นอกจากการสำรวจข้างต้น ยูโกฟยังสุ่มกลุ่มตัวอย่างมาสอบถามว่า “กล่าวโดยทั่วไป คุณคิดว่าการมีสถาบันพระมหากษัตริย์ดีต่อสหราชอาณาจักรหรือไม่” (Generally speaking, do you think having a monarchy is good or bad for Britain) การสำรวจนี้ดำเนินการทั้งหมด 9 รอบ ระหว่างเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 2019 ถึงเดือนเมษายน ค.ศ. 2023 แต่ละรอบครอบคลุมกลุ่มตัวอย่าง 1,600 - 1,800 คน โดยได้ข้อสรุปว่ากลุ่มตัวอย่างเกินครึ่งหนึ่งมองการดำรงอยู่ของสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นสิ่งที่ดีต่อประเทศ อย่างไรก็ตาม พอวิเคราะห์ลงไปในรายละเอียดจะพบว่าสัดส่วนของผู้ที่มองว่าการมีอยู่ของสถาบันพระมหากษัตริย์ในเชิงบวกได้ปรับลดลงเล็กน้อยเมื่อเทียบกับตอนเริ่มต้นการสำรวจรอบแรก คือเมื่อ ค.ศ. 2019 มีผู้ตอบว่าเป็นสิ่งที่ดีต่อประเทศประมาณร้อยละ 60 แต่ในการสำรวจรอบล่าสุดเมื่อ ค.ศ. 2023 สัดส่วนดังกล่าวลดลงเหลือร้อยละ 53 ขณะที่สัดส่วนของผู้ที่มองว่า การดำรงอยู่ของสถาบันพระมหากษัตริย์ไม่ใช่เรื่องดี กลับเพิ่มจากร้อยละ 10 ใน ค.ศ. 2019 เป็นร้อยละ 14 ใน ค.ศ. 2023

⁶⁴⁶ YouGov, “Royal Family Favourability Tracker,” accessed July 7, 2023, https://docs.cdn.yougov.com/6xeg5h7mi1/RoyalFamily_Opinion_2012toPresent_W.pdf.

เท่ากับว่า ณ ตอนนี้ แม้การสนับสนุนสถาบันพระมหากษัตริย์ยังคงอยู่ในระดับสูง แต่ดูเหมือนมีแนวโน้มลดลงอย่างค่อยเป็นค่อยไป หรืออธิบายอีกแบบว่า มีคนจำนวนมากขึ้นที่ไม่เห็นด้วยกับการดำรงอยู่ของสถาบันพระมหากษัตริย์ หรือมิได้รู้สึกว่ สถาบันดังกล่าวมีความสำคัญอะไรต่อบ้านเมือง (ผู้ที่ตอบว่า ไม่ใช่ทั้งดีและไม่ดี) บทสรุปนี้สะท้อนความท้าทายไม่แตกต่างกับผลการสำรวจอีกอันของยูโกฟที่เพิ่งพูดถึงไปก่อนหน้านี้

	22 กรกฎาคม 2019	31 มกราคม 2020	30 มิถุนายน 2020	31 พฤษภาคม 2021	15 พฤศจิกายน 2021	2 พฤษภาคม 2022	23 ตุลาคม 2022	17 เมษายน 2023
ดี	60%	56%	58%	55%	54%	54%	55%	53%
ไม่ดี	10%	11%	11%	13%	13%	13%	14%	14%
ไม่ใช่ ทั้งดี และไม่ดี	24%	23%	24%	25%	25%	25%	24%	26%
ไม่ทราบ	7%	9%	6%	7%	9%	9%	7%	7%
จำนวน ผู้ตอบ	1,691	1,660	1,667	1,632	1,782	1,780	1,811	1,778

ผลการสำรวจความคิดเห็นต่อการดำรงอยู่ของสถาบันพระมหากษัตริย์ระหว่าง

ค.ศ. 2019 - 2023 โดยยูโกฟ⁶⁴⁷

อันที่จริง ความท้าทายที่ผลการสำรวจนี้เผยให้เห็นจะยิ่งทวีความเด่นชัดขึ้นอีกหลายเท่าตัวเมื่อเอาปัจจัยเรื่องอายุเข้ามาพิจารณาประกอบ กล่าวคือ โดยภาพรวม การสนับสนุนสถาบันพระมหากษัตริย์ยังอยู่ในระดับสูง ดังที่บรรยายไปแล้ว แต่เมื่อเจาะจงพิจารณาเฉพาะผู้ตอบคำถามที่มีอายุในช่วง 18-24 ปี คนที่มองว่า สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นสิ่งที่ดีต่อประเทศกลับมีเพียง

⁶⁴⁷ ผลสำรวจยังมีแบบที่แบ่งแยกย่อยตามอายุ เพศ ภูมิภาค เอดมการณ์ทางการเมืองและระดับการศึกษา ด้วย ดู YouGov, “Is the Monarchy Good or Bad for Britain?” accessed July 10, 2023, <https://yougov.co.uk/topics/politics/trackers/is-the-monarchy-good-or-bad-for-britain>.

ร้อยละ 26 เปรียบเทียบกับคนที่มองว่า เป็นสิ่งที่ไม่ดี และไม่ใช้ทั้งสิ่งที่ดีและไม่ดี ซึ่งมีอยู่ร้อยละ 21 กับร้อยละ 35 ตามลำดับ รวมสองกลุ่มเป็นร้อยละ 56 เท่ากับว่า การสนับสนุนในหมู่เยาวชนมีไม่ถึงครึ่ง เยาวชนส่วนใหญ่รู้สึกเฉยชา และมองว่าสถาบันพระมหากษัตริย์ไม่ใช่ทั้งสิ่งที่ดีและไม่ดีต่อประเทศ โดยสภาพการณ์เช่นนี้มีแนวโน้มปกติที่เยาวชนคนรุ่นใหม่มักตั้งคำถามเชิงวิพากษ์และไม่ผูกพันกับสถาบันพระมหากษัตริย์ที่เป็นตัวแทนของอดีต เพราะย้อนกลับไปเมื่อ ค.ศ. 2019 มีเยาวชนที่ตอบว่า การดำรงอยู่ของสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นสิ่งดีต่อประเทศสูงถึงร้อยละ 48 ส่วนเยาวชนที่คิดเห็นในทางตรงข้ามว่า เป็นสิ่งที่ไม่ดี มีเพียงร้อยละ 9 เท่านั้น

	22 กรกฎาคม 2019	31 มกราคม 2020	30 มิถุนายน 2020	31 พฤษภาคม 2021	15 พฤศจิกายน 2021	2 พฤษภาคม 2022	23 ตุลาคม 2022	17 เมษายน 2023
ดี	48%	27%	30%	30%	20%	28%	30%	26%
ไม่ดี	9%	15%	12%	18%	17%	21%	21%	21%
ไม่ใช่ ทั้งดี และไม่ดี	28%	32%	39%	29%	42%	25%	30%	35%
ไม่ทราบ	14%	25%	18%	22%	21%	26%	18%	18%
จำนวน ผู้ที่ตอบ คำถาม	158	152	140	107	169	178	180	190

ผลการสำรวจความคิดเห็นของเยาวชนในช่วงอายุ 18-24 ปีต่อการดำรงอยู่ของ
สถาบันพระมหากษัตริย์ระหว่าง ค.ศ. 2019-2023 โดยยูโกฟ⁶⁴⁸

ถัดจากยูโกฟ มีศูนย์วิจัยสังคมศาสตร์แห่งชาติ (National Centre for Social Research) หรือที่เรียก แน็ตเซน (NatCen) อันเป็นหน่วยงานที่

⁶⁴⁸ Ibid.

ทำวิจัยด้านสังคมที่ใหญ่ที่สุดของสหราชอาณาจักร หนึ่งในงานประจำที่เน็ดเซนดำเนินการมาต่อเนื่องนับตั้งแต่ ค.ศ. 1983 คือการสำรวจความคิดเห็นและทัศนคติทางสังคมของประชาชน จวบจนปัจจุบัน มีผู้ร่วมตอบแบบสอบถามให้แก่เน็ดเซนกว่า 115,000 คนแล้ว และแน่นอนว่าการสำรวจย่อมครอบคลุมประเด็นสถาบันพระมหากษัตริย์ด้วย ล่าสุดทางเน็ดเซนได้ประมวลความคิดเห็นต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ของประชาชนชาวบริเตนใหญ่ระหว่าง ค.ศ. 1983 - 2021 ก่อนจะเผยแพร่ผลการสำรวจรอบล่าสุดเมื่อเดือนเมษายน ค.ศ. 2023 ข้อสรุปคือ ผู้คนส่วนมากมองว่า “เป็นเรื่องสำคัญที่บริเตนใหญ่จะยังมีสถาบันพระมหากษัตริย์อยู่ต่อไป” (it is important for Britain to continue to have a monarchy) จากการสำรวจติดต่อกันเป็นเวลา 40 ปี ผู้คนที่มองเช่นนี้มีสัดส่วนเฉลี่ย 2 ใน 3 โดยตามการสำรวจ 2 รอบสุดท้ายเมื่อ ค.ศ. 2021 และ ค.ศ. 2023 คนส่วนใหญ่ยังให้การสนับสนุนสถาบันพระมหากษัตริย์ แต่ถึงกระนั้น ระดับการสนับสนุนถือว่าต่ำเป็นประวัติการณ์ ขณะที่สัดส่วนของผู้คนที่มองว่า สถาบันพระมหากษัตริย์ไม่สำคัญเลย หรือสมควรถูกยกเลิก ชัยบั้นมาแตะระดับร้อยละ 25 เป็นครั้งแรก

ความคิดเห็น	ค.ศ. 2022	ค.ศ. 2023
สถาบันพระมหากษัตริย์ “สำคัญมาก” (very important)	31%	29%
สถาบันพระมหากษัตริย์ “ค่อนข้างสำคัญ” (quite important)	24%	26%
สถาบันพระมหากษัตริย์ “ไม่สำคัญมาก” (not very important)	18%	20%
สถาบันพระมหากษัตริย์ “ไม่สำคัญเลย” (not at all important)	11%	25%
สถาบันพระมหากษัตริย์ “สมควรถูกล้มเลิก” (should be abolished)	14%	

ผลการสำรวจความคิดเห็นต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ของเน็ดเซน⁶⁴⁹

⁶⁴⁹ National Centre for Social Research, “British Social Attitudes to the Monarchy,” accessed July 15, 2023, <https://natcen.ac.uk/news/british-social-attitudes-monarchy>; National Centre for Social Research, “Public Support for the Monarchy Falls to Record Low,” accessed July 15, 2023, <https://natcen.ac.uk/news/public-support-monarchy-falls-record-low>.

เมื่อวิเคราะห์ในรายละเอียด แรงสนับสนุนที่สาธารณชนมีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ได้เพิ่มขึ้นสูงสุดสูงสุดในรอบ 20 ปีระหว่าง ค.ศ. 2011 - 2012 อันเป็นช่วงเวลาที่มียุทธการสำคัญที่ช่วยปลุกกระตุ้นค่านิยมของสถาบันพระมหากษัตริย์ เช่น การเสด็จเยือนไอร์แลนด์ของสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 การที่สมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 ทรงพบและจับมือกับมาร์ติน แม็คกินเนส (Martin McGuinness) อดีตผู้บัญชาการของกองทัพสาธารณรัฐไอร์แลนด์ (Irish Republican Army) หรือ ไออาร์เอ (IRA) อันถือเป็นเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ พระราชพิธีเสกสมรสระหว่างเจ้าชายวิลเลียม กับ แคเธอรีน มิดเดิลตัน (Catherine Elizabeth Middleton) การเฉลิมฉลองการครองราชย์ครบ 60 ปีของสมเด็จพระราชินีเอลิซาเบธที่ 2 เป็นต้น ตามที่แนตเซนอธิบาย ทั้งหมดนี้ช่วยดึงค่านิยมให้แก่สถาบันพระมหากษัตริย์ กล่าวคือ มีผู้คนที่ตอบว่า สถาบันพระมหากษัตริย์สำคัญมาก คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 42 และร้อยละ 46 ใน ค.ศ. 2011 และ ค.ศ. 2012 ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม ดังที่ชี้ให้เห็นข้างต้น การสนับสนุนที่ผู้คนมีให้สถาบันพระมหากษัตริย์ได้ลดลงต่ำมากเป็นประวัติการณ์ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา สวนทางกับความรู้สึกเมินเฉยและการต่อต้าน ซึ่งคงเป็นผลสืบเนื่องจากกรณีอื้อฉาวของสมาชิกราชวงศ์บางพระองค์ โดยเฉพาะเจ้าชายแฮร์รีและเจ้าชายแอนดรูว์⁶⁵⁰

ทางแนตเซนเน้นเพิ่มเติมว่า เมื่อพิจารณาช่วงอายุกับระดับการสนับสนุนสถาบันพระมหากษัตริย์ พบว่า คนวัยหนุ่มสาวมีแนวโน้มน้อยกว่าคนสูงอายุที่จะมองว่าสถาบันพระมหากษัตริย์มีความสำคัญมาก ตามการสำรวจความคิดเห็นรอบ ค.ศ. 2021 มีเพียงร้อยละ 14 ของกลุ่มตัวอย่างในช่วงอายุต่ำกว่า 35 ปีที่มองว่าสถาบันพระมหากษัตริย์มีความสำคัญมาก ผิดกันกับกลุ่มตัวอย่างอายุ 55 ปีขึ้นไปที่มีร้อยละ 44 หรือมากกว่าถึง 3 เท่าตัวที่มองว่า สถาบันพระมหากษัตริย์มีความสำคัญมาก ทางแนตเซนวิเคราะห์ว่า ผลการสำรวจอาจชวนให้สรุปว่า

⁶⁵⁰ National Centre for Social Research, “British Social Attitudes.”

การสนับสนุนสำหรับสถาบันพระมหากษัตริย์อาจลดลงในอนาคตเพราะคนสูงอายุถูกแทนที่ด้วยคนวัยหนุ่มสาว แต่ถึงกระนั้น ช่องว่างของระดับการสนับสนุนระหว่างคนหนุ่มสาวกับคนสูงอายุใน ค.ศ. 2021 มีความใกล้เคียงมากกับผลการสำรวจเมื่อ ค.ศ. 1994 หมายความว่า ยิ่งคนมีอายุมากขึ้น แนวโน้มที่จะมองว่า สถาบันพระมหากษัตริย์มีความสำคัญมาก ก็จะต้องเพิ่มตามด้วยตัวอย่างเช่น ตามผลการสำรวจเมื่อ ค.ศ. 1994 ร้อยละ 22 ของกลุ่มตัวอย่างที่เกิดช่วงทศวรรษ 1960 มองว่า เป็นเรื่องสำคัญมากที่สถาบันพระมหากษัตริย์จะยังคงอยู่ต่อไป ส่วนในปัจจุบันสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างที่เกิดช่วงทศวรรษดังกล่าวที่มีทัศนะเช่นนี้ได้เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 38 ยืนยันความเปลี่ยนแปลงทางความคิด⁶⁵¹

ลำดับที่ 3 มีข้อมูลอันเป็นประโยชน์จากบริษัทที่ปรึกษาและสำรวจความคิดเห็นด้านการตลาดชื่อ อิปโซสส์ (Ipsos) บริษัทนี้ได้สำรวจความคิดเห็นของชาวบริเตนใหญ่ต่อสถาบันพระมหากษัตริย์อย่างต่อเนื่องตั้งแต่ ค.ศ. 1997 การสำรวจแต่ละครั้งครอบคลุมกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ จำนวน 500 - 1,000 คน ยกเว้นเฉพาะการสำรวจช่วงวันที่ 14 - 16 ธันวาคม ค.ศ. 2001 วันที่ 1 - 3 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2002 วันที่ 24 - 26 พฤษภาคม ค.ศ. 2002 และวันที่ 23 - 25 เมษายน ค.ศ. 2004 ที่ลดอายุกลุ่มตัวอย่างลงมาเป็น 16 ปีขึ้นไป ส่วนประเด็นคำถามมีข้อเดียวคือ “คุณอยากให้บริเตนใหญ่กลายเป็นสาธารณรัฐหรือยังคงเป็นระบอบราชาธิปไตยต่อไป” (Would you favour Britain becoming a republic or remaining a monarchy) นับแต่เริ่มต้นสำรวจความคิดเห็นต่อประเด็นนี้เป็นครั้งแรกเมื่อ ค.ศ. 1993 อิปโซสส์ค้นพบว่าสถาบันพระมหากษัตริย์ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนในระดับสูงอย่างสม่ำเสมอ ระดับการสนับสนุนยืนอยู่ที่ร้อยละ 69 ในช่วงแรกของการสำรวจก่อนขึ้นไปอยู่ในช่วงร้อยละ 70 - 80 แล้วค่อยลดลงมาเหลือร้อยละ 65

⁶⁵¹ Ibid.

ในการสำรวจครั้งล่าสุดเมื่อ ค.ศ. 2023 ขณะที่ผู้สนับสนุนระบอบสาธารณรัฐมีสัดส่วนร้อยละ 18 ในปีแรกของการสำรวจ และคงอยู่ในช่วงร้อยละ 16 - 21 เรื่อยมา จนในการสำรวจครั้งล่าสุดตัวเลขขยับขึ้นมาอยู่ที่ร้อยละ 25 เป็นครั้งแรก⁶⁵²

ช่วงที่สำรวจ	สาธารณรัฐ	ราชาธิปไตย	ไม่ออกเสียง	ไม่ทราบ
22-26 เมษายน ค.ศ. 1993	18%	69%	-	14%
7-12 มกราคม ค.ศ. 1994	17%	73%	-	10%
28-29 ธันวาคม ค.ศ. 1994	20%	71%	-	9%
6-7 กันยายน ค.ศ. 1997	18%	73%	-	9%
5-8 มีนาคม ค.ศ. 1998	19%	74%	-	7%
18-20 สิงหาคม ค.ศ. 1998	16%	75%	-	9%
23-24 ตุลาคม ค.ศ. 1998	16%	74%	-	10%
5-6 พฤศจิกายน ค.ศ. 1998	18%	73%	-	9%
15-16 มิถุนายน ค.ศ. 1999	16%	74%	-	10%
8-10 พฤศจิกายน ค.ศ. 1999	16%	74%	2%	8%

⁶⁵² Ipsos, “Monarchy/Royal Family Trends - Monarchy v Republic 1993-2023,” accessed July 9, 2023, www.ipsos.com/en-uk/monarchyroyal-family-trends-monarchy-v-republic-1993-2023.

ช่วงที่สำรวจ	สาธารณรัฐ	ราชาธิปไตย	ไม่ออกเสียง	ไม่ทราบ
8-9 มิถุนายน ค.ศ. 2000	19%	74%	2%	8%
13-15 ธันวาคม ค.ศ. 2000	21%	72%	-	6%
29 ธันวาคม ค.ศ. 2000	15%	73%	-	12%
5-6 เมษายน ค.ศ. 2001	20%	71%	-	9%
10-12 เมษายน ค.ศ. 2001	19%	70%	3%	8%
14-16 ธันวาคม ค.ศ. 2001	21%	70%	4%	5%
1-3 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2002	19%	71%	-	10%
24-26 พฤษภาคม ค.ศ. 2002	19%	74%	3%	4%
23-25 เมษายน ค.ศ. 2004	20%	71%	2%	4%
7-9 เมษายน ค.ศ. 2005	22%	65%	-	13%
20-22 เมษายน ค.ศ. 2006	18%	72%	-	10%
15-17 เมษายน ค.ศ. 2011	18%	75%	-	7%
12-14 พฤษภาคม ค.ศ. 2012	13%	80%	-	7%

ช่วงที่สำรวจ	สาธารณรัฐ	ราชาธิปไตย	ไม่ออกเสียง	ไม่ทราบ
9-11 มิถุนายน ค.ศ. 2012	15%	77%	-	8%
10-13 พฤศจิกายน ค.ศ. 2012	16%	79%	-	5%
13-15 กรกฎาคม ค.ศ. 2013	17%	77%	-	6%
13-16 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2016	17%	76%	-	7%
19-24 พฤศจิกายน ค.ศ. 2021	21%	60%	-	19%
11-17 พฤษภาคม ค.ศ. 2022	22%	68%	-	10%
18-25 มกราคม ค.ศ. 2023	22%	64%	-	13%
22-29 มีนาคม ค.ศ. 2023	25%	65%	-	10%

ผลการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนทั่วไปเรื่องระบอบการปกครอง
ที่เหมาะสมที่สุดสำหรับประเทศระหว่าง ค.ศ. 1993-2023 ของอิปซอสส์⁶⁵³

ท้ายที่สุด หนังสือพิมพ์รายวันชื่อดังอย่าง “เดลีเมล” (Daily Mail) ได้ทำการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก⁶⁵⁴ การดำเนินการครอบคลุมกลุ่มตัวอย่างชาวบริเตนใหญ่ 1,569 คน และใช้เวลา

⁶⁵³ Ibid.

⁶⁵⁴ “เดลีเมล” เป็นหนังสือพิมพ์แนวแท็บลอยด์และมีผู้อ่านรายวันสูงสุดในสหราชอาณาจักร

ระหว่างวันที่ 24 - 27 มีนาคม ค.ศ. 2023 หรือเพียงเดือนครึ่งก่อนหน้าพระราชพิธีบรมราชาภิเษกของสมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 การสำรวจมีประเด็นคำถามที่เกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ สมาชิกราชวงศ์ และตัวสมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 รวม 13 ข้อ โดยในจำนวนนี้มี 4 ข้อที่สะท้อนให้เห็นถึงการสนับสนุนที่ประชาชนมีต่อระบอบราชาธิปไตยตลอดจนสถาบันพระมหากษัตริย์ ดังนี้

ก. “คุณคิดว่า สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นสิ่งที่ดี หรือแย่ต่อบริเตนใหญ่” (Do you think the monarchy is good or bad for Britain) ตามการสำรวจ ร้อยละ 52 ตอบว่า เป็นสิ่งที่ดี ร้อยละ 27 ตอบว่า เป็นสิ่งที่แย่ และร้อยละ 14 ตอบว่า ไม่ใช่ทั้งสิ่งที่ดีและสิ่งที่แย่

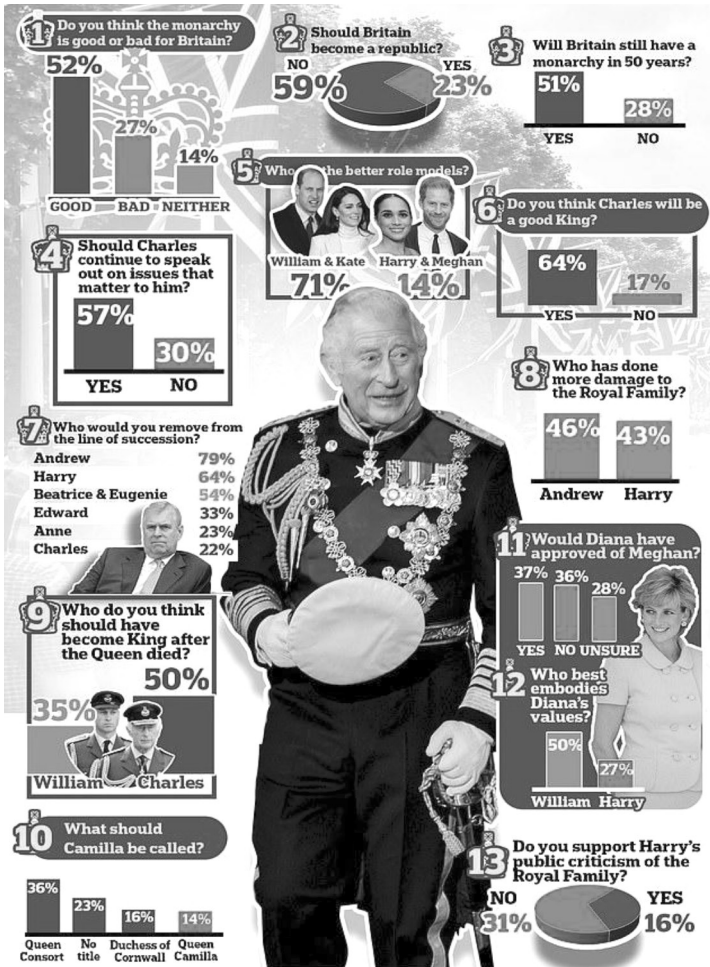
ข. “บริเตนใหญ่ควรจะเป็นสาธารณรัฐหรือไม่” (Should Britain become a republic) ตามการสำรวจ ร้อยละ 59 ตอบว่า ไม่ควร และร้อยละ 23 ตอบว่า ควร

ค. “บริเตนใหญ่จะยังคงมีสถาบันพระมหากษัตริย์อยู่หรือไม่ในอีก 50 ปีข้างหน้า” ตามการสำรวจ ร้อยละ 51 ตอบว่า มี และร้อยละ 28 ตอบว่า ไม่มี

ง. “คุณคิดว่า สมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 จะทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ดีหรือไม่” ตามการสำรวจ ร้อยละ 64 ตอบว่า เป็น และร้อยละ 17 ตอบว่า ไม่เป็น⁶⁵⁵

⁶⁵⁵ Daily Mail, “Boost for the King as Exclusive Poll for MailOnline’s New Royals Site Shows Strong Public Support for Charles as Monarch – Plus Huge Backing for William and Kate Despite Months of Turmoil,” accessed July 15, 2023, www.dailymail.co.uk/femail/article-11995197/Boost-King-exclusive-MailOnline-Royals-poll-shows-public-support-Charles-Monarch.html.

ผลการสำรวจพบว่า 64% เชื่อว่าสมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 จะเป็นพระมหากษัตริย์ที่ดี ในขณะที่อีก 17% ไม่เชื่อว่าสมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 จะเป็นกษัตริย์ที่ดี

ผลการสำรวจความคิดเห็นในช่วงต้น ค.ศ. 2023 ของหนังสือพิมพ์รายวัน “เดลีเมล”⁶⁵⁶

⁶⁵⁶ Ibid.

ด้วยข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการสำรวจความคิดเห็นของยูโกฟ เน็ตเซน อีพอสส์ และหนังสือพิมพ์ “เดลีเมล” ก่อนข้างชัดเจนว่า สถาบันพระมหากษัตริย์ของสหราชอาณาจักรได้รับการสนับสนุนจากประชาชนส่วนใหญ่อย่างต่อเนื่องจนถึงข้อสังเกตได้ว่า สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นที่นิยมในหมู่ประชาชนยิ่งกว่ารัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งเสียอีก⁶⁵⁷ แม้ภายหลังการสวรรคตของสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 การสนับสนุนดังกล่าวก็ยังอยู่ในระดับสูง อย่างไรก็ตามการสนับสนุนมีแนวโน้มปรับลดลงในระยะหลัง และยังไม่แน่อนว่า คนรุ่นใหม่ที่เกิดโตขึ้นมาจะยังมีทัศนคติเชิงลบ หรือความเมินเฉยต่อสถาบันพระมหากษัตริย์หรือเปลี่ยนมุมมองมาเป็นสนับสนุนการดำรงอยู่ของสถาบันพระมหากษัตริย์ ความอยู่รอดของสถาบันพระมหากษัตริย์ในอนาคตจึงมีสิ่งที่น่าสนใจได้ ส่งผลให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่องค์พระมหากษัตริย์ สมาชิกราชวงศ์ ข้าราชการบริหารไปจนถึงรัฐบาล ต้องครุ่นคิดเรื่องการปรับตัวของสถาบันพระมหากษัตริย์อย่างสมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 ทรงตระหนักถึงความไม่พอใจที่ประชาชนหลายส่วนมีต่อการใช้จ่ายของราชสำนัก โดยเฉพาะส่วนที่อาศัยเงินภาษีของประชาชน นำไปสู่ความคิดเรื่องการลดขนาดสถาบันพระมหากษัตริย์ลงดังที่จะพูดถึงต่อไป

11.6.2. เหตุการณ์ร่วมสมัยที่ส่งผลต่อภาพลักษณ์และความนิยมต่อสถาบันพระมหากษัตริย์

ตลอดหลายปีที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน มีเหตุการณ์จำนวนหนึ่งที่ส่งผลต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ของสหราชอาณาจักร ทั้งในแง่บวกและแง่ลบ เหตุการณ์เหล่านี้มีได้เพียงเกิดขึ้นและจบลง ทว่ายังฝากผลกระทบที่จะดำรงอยู่ต่อไปอีกนาน โดยเฉพาะเมื่อคำนึงถึงการรับรู้ (perception) และความรู้สึกนึกคิด (impression) ที่สาธารณชนมีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ เหตุการณ์เกือบ

⁶⁵⁷ ดู Bagehot, “The Monarchy is at its Strongest in Years, Unlike the Government,” accessed July 16, 2023, www.economist.com/britain/2018/05/19/the-monarchy-is-at-its-strongest-in-years-unlike-the-government.

ทั้งหมดที่กำลังจะพิจารณารายละเอียดเป็นฝีมือของสมาชิกราชวงศ์เอง และอาจบอกว่า เป็นปัญหาส่วนบุคคล อย่างไรก็ตาม นอกเหนือจากระดับตัวบุคคล ผลกระทบยังขยายวงไปถึงระดับสถาบัน หรือกระทั่งระบอบการปกครองด้วย เพราะเป็นเรื่องยากที่จะแยกตัวบุคคลและสถาบันออกจากกัน ยิ่งในทัศนะของผู้คนที่มักแปรผันตามอารมณ์ความรู้สึกของตน มากกว่าประเมินเหตุการณ์ผ่านบรรทัดฐาน จารีตประเพณีทางการปกครอง หรือหลักกฎหมาย ทุกวันนี้ ผลกระทบทางสังคมที่ตกค้างจากหลายเหตุการณ์ได้กลายเป็นแรงผลักดันและเงื่อนไขกำกับชี้แนะแนวทางการปรับตัวของสถาบันพระมหากษัตริย์ การทำความเข้าใจแต่ละเหตุการณ์ตามลำดับไปจึงช่วยเผยให้เห็นปัญหาและความละเอียดอ่อนที่กำลังแวดล้อมสถาบันพระมหากษัตริย์ของสหราชอาณาจักร ตลอดจนบรรดาสมาชิกราชวงศ์ โดยในปัจจุบันมีอยู่อย่างน้อย 4 เหตุการณ์ที่ควรกล่าวถึงในแง่นี้ได้แก่ การหย่าร้างในอดีตของสมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 การเคลื่อนไหวของเจ้าชายแฮร์รี กับ เมแกน มาร์เคิล (Meghan Markle) การดำเนินคดีกับเจ้าชายแอนดรูว์ และการเปลี่ยนแปลงองค์พระมหากษัตริย์มาสู่สมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3

11.6.2.1. การหย่าร้างในอดีตของสมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3

สมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 ทรงต้องเผชิญกับเสียงวิพากษ์วิจารณ์มาอย่างยาวนานนับตั้งแต่คราวที่ยังทรงเป็นมกุฎราชกุมาร สืบเนื่องจากความสัมพันธ์สามเส้าระหว่างพระองค์ เจ้าหญิงไดอาน่า และ คามิลลา พาร์กเกอร์ โบลส์ (Camilla Parker Bowles) หรือที่ปัจจุบันกลายเป็น สมเด็จพระราชินีคามิลลา ย้อนกลับไปปลาย ค.ศ. 1977 สมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 ทรงพบกับเจ้าหญิงไดอาน่าเป็นครั้งแรกและทรงเริ่มคบหาต่อกันก่อนที่จะทั้งสองจะทรงมีพระราชพิธีเสกสมรสกลาง ค.ศ. 1981 การเสกสมรสของสมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 กับเจ้าหญิงไดอาน่าเป็นเหตุการณ์ที่ทรงอิทธิพลทางสังคมในสหราชอาณาจักร เพราะได้รับความสนใจกว้างขวางมาก มีประชาชนรับชมพระราชพิธีทางโทรทัศน์ไม่น้อยกว่า 28.4 ล้านคน ขณะที่อีกประมาณ 6 แสนคนพากันออกมาเฉลิมฉลอง

วาระนี้บนท้องถนนใจกลางกรุงลอนดอน⁶⁵⁸ ความสวยงามของเจ้าหญิงไดอาน่า และเรื่องราวความรักระหว่างเจ้าชายกับเจ้าหญิงทำนองในเทพนิยายมีพลังดึงดูดให้คนจำนวนนับไม่ถ้วนรู้สึกตื่นเต้น ปลื้มใจ ตลอดจนมีความสุขไปกับการเสกสมรส ส่งผลปลุกกระแสนิยมให้แก่สถาบันพระมหากษัตริย์ในทันที แคมต่อมาไม่นาน สมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 กับเจ้าหญิงไดอาน่ายังทรงให้กำเนิดโอรส 2 พระองค์ ได้แก่ เจ้าชายวิลเลียม และเจ้าชายแฮร์รี อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ของทั้งคู่ได้ประสบปัญหาและบานปลายเป็นวิกฤติใหญ่สำหรับราชวงศ์วินด์เซอร์ในที่สุด เมื่อปรากฏว่า ในความเป็นจริง สมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 ทรงถูกคนรอบข้างกดดันให้เสกสมรสกับเจ้าหญิงไดอาน่าทั้งที่ทรงมิได้รัก⁶⁵⁹ แคมยังทรงมีใจให้กับคามิลลา บุคคลที่ทรงเคยคบหาก่อนเจ้าหญิงไดอาน่า ด้วยเหตุนี้ ชีวิตภายหลังการเสกสมรสจึงไม่ราบรื่นเลย เป็นเหตุให้ต่างฝ่ายต่างเอาใจออกห่าง ถึงขนาดทรงแยกย้ายไปมีความสัมพันธ์กับผู้อื่น สมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 กับ คามิลลา และไดอาน่า กับ เจมส์ ฮิววิตต์ (James Hewitt)⁶⁶⁰ สุดท้าย ความสัมพันธ์จบลงด้วยการหย่าร้างใน ค.ศ. 1996 แล้วอีกเพียงปีเดียว เจ้าหญิงไดอาน่าก็สิ้นพระชนม์อย่างกะทันหันในอุบัติเหตุทางรถยนต์ที่กรุงปารีส พร้อมลูกชายของมหาเศรษฐีชาวอียิปต์ที่พระองค์ทรงกำลังคบหาอยู่ ณ ขณะนั้น

⁶⁵⁸ BBC, “The Wedding of Prince Charles and Lady Diana Spencer,” accessed July 15, 2023, www.bbc.com/historyofthebbc/anniversaries/july/wedding-of-prince-charles-and-lady-diana-spencer.

⁶⁵⁹ Marie Claire, “Prince Charles Felt Like Prince Philip ‘Pushed’ Him Into Marrying Princess Diana, a Royal Biographer Says,” accessed July 25, 2023, www.marieclaire.com/celebrity/a34544535/prince-charles-felt-prince-philip-pushed-him-into-marrying-princess-diana; The Washington Post, “Authorized Bio’ Paints Glum Picture of Prince Charles,” accessed July 25, 2023, www.washingtonpost.com/archive/lifestyle/1994/10/17/authorized-bio-paints-glum-picture-of-prince-charles/c11cb879-ecb3-4648-8068-a7cd0eb45d0b.

⁶⁶⁰ The Independent, “Who is James Hewitt, the Officer who Had an Affair with Princess Diana?,” accessed August 10, 2023, www.independent.co.uk/life-style/royal-family/james-hewitt-diana-prince-harry-court-b2352292.html.

กรณีการหย่าร้างที่ติดตามมาด้วยโศกนาฏกรรมของเจ้าหญิงไดอาน่า ส่งผลเสียหายต่อราชวงศ์และสถาบันพระมหากษัตริย์ของสหราชอาณาจักรเป็นอย่างยิ่ง เหตุเพราะสาธารณชนทั่วไปต่างเห็นใจและเข้าข้างเจ้าหญิงไดอาน่า ว่าตกเป็นฝ่ายถูกกระทำ ไม่เพียงโดยสมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 ที่ทรงนอกใจไปมีผู้หญิงคนอื่น แต่ยังรวมถึงสมาชิกราชวงศ์ที่เหลือที่ปฏิบัติต่อเจ้าหญิงไดอาน่า ด้วยความเย็นชาหรือกระทั่งความรังเกียจ แม้อาจไม่ใช่เรื่องจริง แต่ผู้คนจำนวนไม่น้อยทั่วประเทศรู้สึกเช่นนั้นโดยสุจริตและทำให้มองการหย่าร้างเป็นความผิดของสมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 และราชวงศ์ โดยเฉพาะเมื่อเจ้าหญิงไดอาน่า ทรงให้สัมภาษณ์และทรงแสดงออกในแบบที่ไม่ค่อยเป็นมิตรกับอดีตพระสวามี⁶⁶¹ ความรู้สึกเชิงลบได้สั่งสมและปะทุเป็นความไม่พอใจต่อราชวงศ์หลังการสิ้นพระชนม์ของเจ้าหญิงไดอาน่า อธิบายแบบรวบรัดที่สุดคือ ใครหลายคนโทษราชวงศ์ว่า ผลักไสไล่ส่งเจ้าหญิงไดอาน่า จนทรงต้องเจอกับจุดจบอันน่าอนาถในที่สุด สมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 เองทรงต้องตกเป็นเป้าโจมตีโดยตรง เนื่องจากทรงมิได้แสดงความเศร้าโศก ซ้ำกลับทรงดูนิ่งเฉยต่อการจากไปของเจ้าหญิงไดอาน่าในระยะแรก⁶⁶² ตลอดช่วงพิธีศพ สถาบันพระมหากษัตริย์จึงต้องเผชิญต่อแรงกดดันและกระแสวิจารณ์ ถือเป็นจุดตกต่ำที่สุดในรัชสมัยของสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 ก็ว่าได้

ต่อให้ล่วงเลยมาหลายปี กรณีเจ้าหญิงไดอาน่าก็ยังคงเป็นรอยด่างสำหรับสถาบันพระมหากษัตริย์ของสหราชอาณาจักร เจ้าหญิงไดอาน่ากลายเป็นสัญลักษณ์ (icon) แห่งยุคสมัยที่ผู้คนนับไม่ถ้วนต่างจดจำและชื่นชม ผลลัพธ์คือแรงกดดันต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ที่ไม่จางหายไป แน่نونว่าเป้าหมายของแรงกดดันย่อมหนีไม่พ้นสมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 โดยเฉพาะหลังทรงเริ่มต้นคบหาและทรงพาคามิลล่าออกงานอย่างเปิดเผย สาธารณชนต่อต้านความสัมพันธ์ของทั้งคู่ เช่นเดียวกับรัฐบาลที่มองเป็นเรื่องน่าอึดอัด อย่างไรก็ตาม

⁶⁶¹ Marr, *The Diamond*, 335-336; Starkey, *Crown*, 493-494.

⁶⁶² ดู Marr, *The Diamond*, 339-347.

ด้วยความรักอันแน่วแน่ สมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 ทรงยืนกรานและผลักดันจนพระองค์กับคามิลลาได้เสกสมรสกันในที่สุดเมื่อ ค.ศ. 2005 ส่งผลให้ฝ่ายหลังกลายเป็นดัชเชสแห่งคอร์นวอลล์ทันที หลังจากนั้นคามิลลาต้องพยายามพิสูจน์ตัวเองต่อสังคมเพื่อการยอมรับ แนวทางคือการประกอบพระราชกรณียกิจอย่างแข็งขันและการวางตนอย่างเหมาะสม ซึ่งให้ผลดีระดับหนึ่ง⁶⁶³ ก่อนสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 จะทรงเรียกร้องสาธุการขอให้ยอมรับคามิลลาในฐานะว่าที่สมเด็จพระราชินี⁶⁶⁴ สุดท้ายเมื่อสมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 เสด็จขึ้นครองราชย์ คามิลลาทรงมีตำแหน่งเป็นสมเด็จพระราชินี กระแสตอบรับในปัจจุบันถือว่าปรับตัวขึ้นมากเมื่อเปรียบเทียบกับช่วงแรกที่ทรงมีข่าวคบหากับสมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 และทรงถูกมองว่าเป็นภริยาน้อยแห่งราชสำนัก (royal mistress)⁶⁶⁵ แต่ถึงกระนั้น ตามการสำรวจความคิดเห็นของยูโกฟ ผู้คนส่วนใหญ่ไม่ต้องการเห็นคามิลลาครองตำแหน่งสมเด็จพระราชินีกว่าร้อยละ 20 อยากให้เธอไม่มีตำแหน่งอะไรเลย⁶⁶⁶ และแม้ไม่มีพลั้งแบบสมัยก่อนที่เข้มข้นระดับสามารถสั่นคลอนเสถียรภาพของสถาบันพระมหากษัตริย์

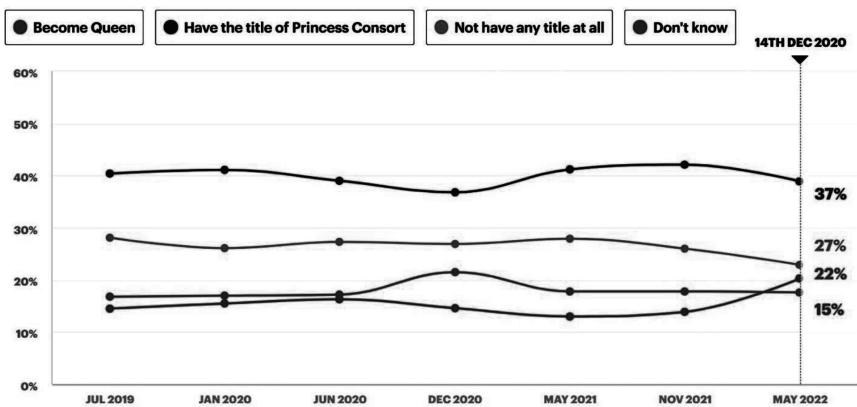
⁶⁶³ ดู Daily Mail, “From Secret Charity Visits to Bringing Out Charles’ Fun Side, Royal Insiders Reveal How Camilla Has Revamped Her Public Image to Become ‘Popular,’” accessed July 31, 2023, www.dailymail.co.uk/femail/article-6898105/How-Camilla-revamped-public-image-according-royal-insiders.html.

⁶⁶⁴ Caroline Davies, “Queen’s Approval Completes Camilla’s Public Image Turnaround,” accessed August 25, 2023, www.theguardian.com/uk-news/2022/feb/07/queens-approval-completes-camillas-public-image-turnaround.

⁶⁶⁵ Ibid.

⁶⁶⁶ YouGov, “Should the Duchess of Cornwall become Queen if Prince Charle becomes King?,” accessed July 9, 2023, <https://yougov.co.uk/topics/politics/trackers/should-the-duchess-of-cornwall-become-queen-if-prince-charle-becomes-king>.

กรณีเจ้าหญิงไดอาน่าก็ยังเป็นประเด็นที่อย่างน้อยที่สุดสร้างความกระอักกระอ่วนให้แก่ทางราชสำนักเสมอ ทั้งสำหรับสมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 และสมเด็จพระราชินีคามิลลา ผู้ซึ่งมักถูกนำไปเทียบกับเจ้าหญิงไดอาน่า⁶⁶⁷

การยอมรับที่สังคมมีต่อสมเด็จพระราชินีคามิลลาระหว่าง ค.ศ. 2019-2022
ตามการสำรวจของยูโกฟ⁶⁶⁸

11.6.2.2. การเคลื่อนไหวของเจ้าชายแฮร์รี กับ เมแกน มาร์เคิล

เจ้าชายแฮร์รีทรงเป็นพระราชโอรสของสมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 กับเจ้าหญิงไดอาน่า นับตั้งแต่สมัยวัยรุ่น พระองค์ทรงถูกจับตามองและทรงตกเป็นข่าวในทางเสียหยา 2 - 3 ครั้ง อย่างตอนที่มิสสื่อตีแผ่ว่าทรงใช้ยาเสพติดรวมถึงกัญชา หรือตอนที่มิสอุปถัมภ์ขณะแต่งเครื่องบินนายทหารนาซีในงานเลี้ยงสังสรรค์กับเพื่อน อย่างไรก็ดี กรณีอื้อฉาวของพระองค์ยังไม่หมดสิ้น เพราะในเวลาต่อมา

⁶⁶⁷ Reuters, “From ‘Rottweiler’ to Queen Consort, Camilla’s Rise from Shadow of Diana,” accessed July 9, 2023, www.reuters.com/world/uk/rottweiler-queen-consort-camillas-rise-shadow-diana-2022-09-08.
⁶⁶⁸ YouGov, “Should the Duchess.”

พระองค์ทรงมีปัญหาใหญ่โตกับทางราชสำนัก สืบเนื่องจากการเสกสมรสกับ เมแกน มาร์เคิล นักแสดงสาวชาวอเมริกันที่เคยผ่านการหย่าร้างมาแล้วครั้งหนึ่ง เมื่อเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 2018 ขณะทรงมีอายุ 34 ปี หลังจากการเสกสมรส ในพระราชพิธีที่มีชาวสหราชอาณาจักรรับชมทางโทรทัศน์กว่า 18 ล้านคน⁶⁶⁹ เมแกนดำรงตำแหน่งดัชเชสแห่งซัสเซกซ์และเริ่มรับมอบหมายหน้าที่ในฐานะสมาชิกราชวงศ์ที่มีพระราชกรณียกิจ ระยะแรกดูเหมือนว่าเมแกนน่าจะสามารรถปรับตัวให้เข้ากับชีวิตในราชสำนักที่เต็มไปด้วยระเบียบกฎเกณฑ์ได้และเป็นที่นิยมระดับหนึ่งในหมู่สาธารณชน แต่ถึงกระนั้น ภายในระยะเวลาประมาณปีเศษ กลับเริ่มปรากฏร่องรอยความตึงเครียดไม่เพียงระหว่างเมแกนกับบรรดาพระบรมวงศานุวงศ์ ทว่ารวมถึงระหว่างเจ้าชายแฮร์รีกับราชสำนักของพระองค์ด้วย ก่อนสถานการณ์จะถึงจุดแตกหักในเดือนมกราคม ค.ศ. 2020 เมื่อเจ้าชายแฮร์รีและเมแกนประกาศสละฐานันดรศักดิ์ ตลอดจนสถานะการเป็นสมาชิกราชวงศ์ พร้อมเตรียมดำเนินการให้ตัวเองเป็นอิสระจากราชวงศ์ในทางการเงิน⁶⁷⁰ ต่อมาหลังบรรลุข้อตกลงในการเจรจากับทางราชสำนัก หรือที่ผู้คนเรียกกันแบบติดตลกว่า “เม็กซิท” (Megxit) เพื่อจัดวางความสัมพันธ์ระหว่างกันใหม่ เจ้าชายแฮร์รีก็ได้พาเมแกนและลูกชายย้ายออกไปอยู่นอกประเทศในที่สุด ท่ามกลางการติดตามรายงานข่าวของสื่อมวลชนทั่วโลก⁶⁷¹ ถือเป็นกรณีที่ส่งผลกระทบใหญ่หลวงต่อภาพลักษณ์และความเป็นเอกภาพของราชวงศ์

⁶⁶⁹ Forbes, “More than 50 Million Watch Royal Wedding: Harry And Meghan Climb The Charts,” accessed August 9, 2023, www.forbes.com/sites/markbeech/2018/05/21/prince-harry-meghan-markle-and-sheku-hit-the-charts-as-more-than-50-million-watch-wedding/?sh=53ad571aca5c.

⁶⁷⁰ BBC, “Prince Harry and Meghan to Step Back as Senior Royals,” accessed August 30, 2023, www.bbc.com/news/uk-51040751.

⁶⁷¹ Insider, “Meghan Markle and Prince Harry’s ‘Megxit’ Deal will Take Effect in April 2020,” accessed August 30, 2023, www.insider.com/meghan-markle-prince-harry-megxit-deal-take-effect-april-2020-2.

อย่างไรก็ดี เรื่องราวนี้ได้จบลงเพียงแค่นั้น เนื่องจากทั้งเจ้าชายแฮร์รีและเมแกนต่างเริ่มเคลื่อนไหวผ่านสื่อในลักษณะที่เป็นการกล่าวหาราชสำนักตลอดจนราชวงศ์ที่พวกตนเพิ่งแยกตัวออกมา ลำดับแรกสุดคือการไปออกรายการโทรทัศน์ของ โอปราห์ วินฟรีย์ (Oprah Winfrey) พิธีกรหญิงชาวอเมริกันผู้โด่งดัง ระหว่างการให้สัมภาษณ์เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 2021 เจ้าชายแฮร์รีและเมแกนระบุว่า การเข้ามาเป็นสมาชิกราชวงศ์สร้างแรงกดดันให้เมแกนถึงขั้นเกิดความคิดจะฆ่าตัวตาย ก่อนมีการดำเนินคดียื่นบรรดาสมาชิกราชวงศ์ รวมถึงสมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 สมัยที่ยังทรงเป็นรัชทายาทว่า ทรงไม่สนใจปกป้องพวกตนเลย ดังที่เมแกนกล่าวว่า “[ราชวงศ์] พร้อมโกหกเพื่อปกป้องสมาชิกพระองค์อื่น แต่พวกเขาไม่เต็มใจที่จะพูดความจริงเพื่อปกป้องฉันและสามีของฉัน”⁶⁷² ต่อมา จากนั้น ทั้งสองยังตกลงทำสารคดีชื่อ “แฮร์รีแอนด์เมแกน” (Harry & Meghan) กับบริษัทเน็ตฟลิกซ์ (Netflix) สารคดีนี้มีทั้งสิ้น 6 ตอน ตอนละ 1 ชั่วโมง เนื้อหาสาระเน้นเรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตคู่ของเจ้าชายแฮร์รีกับเมแกน และออกอากาศตอนแรกต้นเดือนธันวาคม ค.ศ. 2022 โดยมียอดผู้ชมหลายล้านคน แน่นนอนว่าสารคดีบางช่วงบางตอนย่อมมีเนื้อหากระทบต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ เจ้าชายแฮร์รีทรงกล่าวหาว่าราชสำนักเล่น “เกมสกปรก” (dirty game) ด้วยการปล่อยข่าวให้พระองค์เสียชื่อเสียง ขณะที่เจ้าชายวิลเลียม ผู้เป็นพระเชษฐาที่ตะโกนใส่ตนตอนประชุมกันเรื่องการแยกตัวจากราชวงศ์⁶⁷³ สุดท้าย ในการเคลื่อนไหวล่าสุดเมื่อเดือนมกราคม ค.ศ. 2023 เจ้าชายแฮร์รีทรงตีพิมพ์บันทึกความทรงจำชื่อว่า “ตัวสำรอง” (Spare) ซึ่งสร้าง

⁶⁷² ดู New York Times, “What We Learned From Meghan and Harry’s Interview,” accessed August 30, 2023, www.nytimes.com/2021/03/08/world/europe/recap-of-harry-meghan-oprah-interview.html.

⁶⁷³ ดู NBC, “Harry and Meghan Take Direct Aim at the Royal Family in the Final Episodes of Netflix Series,” accessed August 30, 2023, www.nbcnews.com/news/world/royal-family-braced-final-harry-meghan-netflix-episodes-rcna61655.

ปรากฏการณ์ชั่วข้ามคืนด้วยยอดขายวันแรกถึงกว่า 1.43 ล้านเล่มในทุกรูปแบบ⁶⁷⁴ นอกเหนือจากการเปิดเผยเรื่องราวเบื้องหลังบางเหตุการณ์สำคัญ บันทึกรวบรวมทรงจำยังคงมีเนื้อหาหนักไปในทางวิพากษ์วิจารณ์ราชวงศ์อย่างตรงไปตรงมา ไม่ว่าจะเป็นการกล่าวหาเจ้าชายวิลเลียมว่า ทรงเคยทำร้ายร่างกายเจ้าชายแฮร์รี ขณะที่กำลังทะเลาะกันเรื่องเมแกน การยืนยันว่าเมแกนมีความสัมพันธ์ที่ไม่ราบรื่นกับแคเธอรีน มิดเดิลตัน หรือการที่ตนทราบข่าวการสวรรคตของสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 จากสื่อก่อนทางราชสำนัก⁶⁷⁵ แม้ไม่เป็นที่ชื่นชมของสาธารณชนทั่วไปและมักถูกค่อนข้างขบถว่าเรียกร้องความสนใจหรือกระชากสื่อเพื่อหาเงิน จนทำให้มีความน่าเชื่อถือต่ำกว่าจะสามารถคุกคามการดำรงอยู่ของสถาบันพระมหากษัตริย์ได้⁶⁷⁶ การเคลื่อนไหวของเจ้าชายแฮร์รีและเมแกนเป็นสิ่งที่น่าประหลาดสำหรับราชสำนัก พวกเขาดูเหมือนคอยสร้างสถานการณ์ยุ่งยากให้ราชสำนักต้องหาทางจัดการ ยิ่งเมื่อมีการพุ่งเป้า

⁶⁷⁴ New York Times, “Prince Harry’s Memoir Has Record-Breaking Sales,” accessed August 18, 2023, www.nytimes.com/2023/01/11/books/harry-memoir-sales-spare.html.

⁶⁷⁵ ดู CNN, “The Key Takeaways from Prince Harry’s Explosive Memoir,” accessed August 18, 2023, <https://edition.cnn.com/2023/01/09/europe/prince-harry-spare-book-takeaways-intl/index.html>.

⁶⁷⁶ ดู Ellie Muir, “Meghan Markle’s Popularity Falls to Record Low, New Poll Suggests,” accessed August 9, 2023, www.independent.co.uk/life-style/royal-family/meghan-markle-popularity-harry-poll-b2362949.html; Reilly Sullivan, “Royal Expert Says ‘Attention-seeking’ Prince Harry and Meghan Markle ‘Gaslit’ the Public About Racism,” accessed August 11, 2023, www.skynews.com.au/world-news/royal-expert-says-attention-seeking-prince-harry-and-meghan-markle-gaslit-the-public-about-racism/news-story/cca6fc8a6a77aca4c98888491249636b; Edward Helmore, “Harry and Meghan Face Wildly Different Public Perceptions in the UK and US,” accessed August 9, 2023, www.theguardian.com/uk-news/2023/may/17/prince-harry-meghan-car-chase-paparazzi-tabloid-uk-media; James Hockaday, “Harry and Meghan Less Popular than Prince Andrew among Older Britons, New Poll Reveals,” accessed August 18, 2023, <https://uk.news.yahoo.com/harry-and-meghan-less-popular-than-prince-andrew-among-older-britons-new-poll-reveals-111438277.html>.

โจมตีมายังเจ้าชายวิลเลียม บุคคลผู้มีแนวโน้มที่จะกลายเป็นพระมหากษัตริย์ในอนาคต มีพิกัดถึงเรื่องพิธีการและสถานะในราชวงศ์ ยกตัวอย่าง ตอนที่กำลังมีพระราชพิธีบรมราชาภิเษกของสมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 เป็นที่จับตามองว่า เจ้าชายแฮร์รีจะทรงได้รับการปฏิบัติเช่นไรบ้างเมื่อเสด็จจากสหรัฐอเมริกา กลับประเทศมาร่วมงาน และปรากฏว่าเชื้อพระวงศ์ทั้งหลายต่างวางระยะห่างจากพระองค์ ไม่มีปฏิสัมพันธ์ด้วย ไม่เว้นกระทั่งสมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 ที่ทรงมิได้ให้เจ้าชายแฮร์รีมีโอกาสเข้าพบ สรุปคือการดำรงอยู่ของเจ้าชายแฮร์รีในพระราชพิธีนำความกระอักกระอ่วนมาสู่ทุกฝ่ายไม่น้อย⁶⁷⁷ หรือกรณีของคณะที่ปรึกษาแห่งรัฐ ตามกฎหมายเจ้าชายแฮร์รียังทรงเป็นสมาชิกคณะที่ปรึกษาแห่งรัฐอยู่ เนื่องจากทรงเป็นบุคคลที่ 2 ในลำดับการสืบราชสันตติวงศ์ที่บรรลุนิติภาวะแล้ว ถัดจากเจ้าชายวิลเลียม⁶⁷⁸ จนกว่าพระราชโอรสและพระราชธิดาทั้ง 3 พระองค์ของเจ้าชายวิลเลียมจะมีอายุ 21 ชันษาบริบูรณ์หรืออีกกว่า 15 ปี เจ้าชายแฮร์รีก็จะทรงรั้งตำแหน่งนี้ต่อไป ส่งผลให้เกิดการตั้งคำถามถึงความเหมาะสมค่อนข้างกว้างขวาง⁶⁷⁹

11.6.2.3. การดำเนินคดีกับเจ้าชายแอนดรูว์

เจ้าชายแอนดรูว์ทรงเป็นพระราชโอรสองค์ที่ 2 ของสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 เท่ากับทรงเป็นพระอนุชาของสมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 ด้วยพระองค์ทรงขึ้นชื่อเรื่องการมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม โดยเฉพาะการไม่ให้เกียรติผู้น้อยและการพูดการจาที่ไม่ค่อยระมัดระวัง อย่างไรก็ตาม กระแสสังคมมิได้

⁶⁷⁷ BBC, “Prince Harry Leaves Alone After Attending Coronation,” accessed August 9, 2023, www.bbc.com/news/uk-65507002; Katie Nicholl, “The Royal Family Is Wondering Why Prince Harry ‘Bothered to Come’ to the Coronation at All,” accessed August 11, 2023, www.vanityfair.com/style/2023/05/the-royal-family-is-wondering-why-prince-harry-bothered-to-come-to-the-coronation.

⁶⁷⁸ ถัดแต่เงื่อนไเรื่องการบรรลุนิติภาวะ เจ้าชายแฮร์รีทรงอยู่ลำดับที่ 5 ในการสืบราชสันตติวงศ์

⁶⁷⁹ BBC, “Calls to Block Prince Andrew and Prince Harry as Royal Stand-ins,” accessed July 31, 2023, www.bbc.com/news/uk-63706941.

พุ่งเป้ากดดันพระองค์เท่าไรนัก เนื่องจากชัดเจนว่า ไม่มีทางที่พระองค์จะทรงได้ขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์ จนกระทั่งสิ้น ค.ศ. 2014 เจ้าชายแอนดรูว์จึงกลายบุคคลไม่เพียงประสงค์ที่สร้างความเสื่อมเสียอย่างร้ายแรงให้แก่ราชวงศ์และสถาบันพระมหากษัตริย์เมื่อมีการกล่าวหาพระองค์ต่อศาลมลรัฐฟลอริดาที่สหรัฐอเมริกาว่าได้ล่วงละเมิดทางเพศและข่มขืน เวอร์จิเนีย จูฟเฟร (Virginia Giuffre) เมื่อกว่า 10 ปีก่อนขณะที่จูฟเฟรยังเป็นเยาวชน คดีนี้เป็นผลสืบเนื่องจากการดำเนินคดี เจฟฟรีย์ เอ็ปสไตน์ (Jeffrey Epstein) นักธุรกิจชาวอเมริกันผู้มั่งคั่ง โทษฐานค้ามนุษย์ทางเพศ การกระทำผิดเกิดขึ้นในอดีตต่อเนื่องหลายปีและมีเหยื่อจำนวนมากที่เป็นผู้เยาว์ บางรายอายุไม่ถึง 15 ปี โดยระหว่างการพิจารณาคดีเริ่มมีการเพ่งเล็งเจ้าชายแอนดรูว์ เพราะทรงเคยคบหาเอ็ปสไตน์แบบเพื่อนสนิท ก่อนพระองค์จะทรงตกเป็นผู้ต้องสงสัยในที่สุดว่าทรงพัวพันกับการกระทำผิดของเอ็ปสไตน์ คือทรงมีเพศสัมพันธ์กับผู้เยาว์ที่เอ็ปสไตน์จัดหามา นั่นคือ เวอร์จิเนีย จูฟเฟร ตามคำให้การของจูฟเฟร เอ็ปสไตน์พาเธอไปรู้จักกับเจ้าชายแอนดรูว์ ก่อนที่ฝ่ายหลังจะล่วงละเมิดทางเพศเธอทั้งหมด 3 ครั้งช่วงต้น ค.ศ. 2001 เรื่องราวที่จูฟเฟรเก็บไว้กับตัวถูกนำมาเปิดเผยและเป็นที่รับรู้ทั่วโลกตอนเธอให้การต่อศาลระหว่างการพิจารณาคดีของเอ็ปสไตน์เมื่อเดือนเมษายน ค.ศ. 2015 หลังจากนั้น สังคมตลอดจนสื่อมวลชนก็พากันเรียกร้องขอคำตอบจากเจ้าชายแอนดรูว์ว่าพระองค์ได้ทรงทำตามที่จูฟเฟรกล่าวหาหรือไม่ โดยเฉพาะหลังเอ็ปสไตน์ฆ่าตัวตายในห้องขังเมื่อเดือนสิงหาคม ค.ศ. 2019 ต่อมา ในเดือนพฤศจิกายนปีเดียวกัน เจ้าชายแอนดรูว์ทรงยอมให้สัมภาษณ์ทางโทรทัศน์ แก่สำนักข่าวบีบีซี และปรากฏว่า ทรงตอบคำถามได้แย่มาก⁶⁸⁰ ส่งผลให้แรงกดดัน

⁶⁸⁰ ดู Rachel Aroesti, “‘Set Up for Failure:’ The Wild Story Behind the Car Crash Interview which Destroyed Prince Andrew,” accessed August 15, 2023, www.theguardian.com/tv-and-radio/2023/apr/27/set-up-for-failure-the-wild-story-behind-the-car-crash-interview-which-destroyed-prince-andrew.

จากสังคมเพิ่มความเข้มข้นเป็นทวีคูณ จนพระองค์ทรงต้องยุติการประกอบพระราชกรณียกิจทั้งหมดเพียงไม่กี่วันให้หลัง ก่อนสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 จะทรงถอยยศทหาร สถานภาพการเป็นองค์อุปถัมภ์หลายองค์การการกุศล และสิทธิในการถูกเรียกว่า “ฝ่าพระบาท” (His Royal Highness) ของเจ้าชายแอนดรูว์นับตั้งแต่เดือนมกราคม ค.ศ. 2022 ขณะเดียวกันเจ้าชายแอนดรูว์ทรงไม่ประสบความสำเร็จในการยับยั้งมิให้ศาลที่สหรัฐอเมริกาตัดสินของพระองค์มาพิจารณา เท่ากับว่าทรงตกเป็นจำเลยในคดีล่วงละเมิดทางเพศผู้เยาว์ และทรงต้องหาเงินมาใช้สู้คดีเป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม แม้ไม่กี่สัปดาห์ก่อนจะถึงกำหนดที่ต้องมาให้ปากคำต่อศาล เจ้าชายแอนดรูว์ทรงสามารถบรรลุข้อตกลงกับจุฟเฟร กล่าวคือ เพื่อแลกกับการถอนฟ้อง เจ้าชายแอนดรูว์ทรงให้คำมั่นว่าจะบริจาคเงินก้อนใหญ่ให้แก่องค์กรการกุศล พร้อมทั้งยอมรับว่าจุฟเฟรต้องทนทุกข์ทรมานกับการตกเป็นเหยื่อของการล่วงละเมิด เมื่อเป็นเช่นนี้ การพิจารณาคดีจึงจบแบบกะทันหัน⁶⁸¹

แม้หลุดพ้นจากกระบวนการยุติธรรมที่คงกินเวลานานเป็นปี มีแนวโน้มที่จะยิ่งสร้างความอับอาย แถมอาจลงเอยกับคำพิพากษาที่ให้พระองค์ต้องรับโทษทัณฑ์ เจ้าชายแอนดรูว์กลายเป็นฝ่ายผิดและผู้มีมลทินในสายตาของสังคมกรณีอื้อฉาวที่เกิดขึ้นไม่ใช่แค่ปัญหาตัวบุคคล แต่ยังสร้างความเสื่อมเสียให้แก่ราชวงศ์และสถาบันพระมหากษัตริย์ด้วย ความยุ่งยากประการแรกคือ เจ้าชายแอนดรูว์ทรงเป็นพระบรมวงศานุวงศ์ชั้นสูงมาแต่ไหนแต่ไร อีกทั้งยังทรงมีบทบาทค่อนข้างมาก โดยเฉพาะการแบ่งเบาพระราชกรณียกิจของพระประมุขในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกองทัพและการสาธารณสุข และทันทีที่ทรงตกเป็นจำเลยในคดีล่วงละเมิดทางเพศผู้เยาว์ ย่อมไม่เหมาะสมอย่างยิ่งที่ทางราชสำนักจะยังให้พระองค์ประกอบพระราชกรณียกิจทั้งหมดต่อไปในนามของพระประมุขตามเดิม จึงนำไปสู่การยุติบทบาทของพระองค์ ดังที่ได้เอ่ยถึงไปข้างต้น อย่างไรก็ตาม

⁶⁸¹ Harry Taylor and Rachel Hall, “The Fall of Prince Andrew – A Timeline,” accessed July 30, 2023, www.theguardian.com/uk-news/2022/jan/13/prince-andrew-a-timeline.

เพราะทรงเป็นพระบรมวงศานุวงศ์ชั้นสูงและทรงไม่ได้สละฐานันดรศักดิ์แบบ เจ้าชายแฮร์รี เป็นเรื่องละเอียดอ่อนยิ่งนักสำหรับราชสำนักที่จะหาทางปฏิบัติต่อ พระองค์ในแบบที่ไม่ก่อกระแสวิพากษ์วิจารณ์ ตั้งแต่เรื่องการให้ความช่วยเหลือทางการเงินหลังจากที่มีได้รับการจัดสรรงบประมาณจากทางการอีกแล้ว⁶⁸² เรื่องการให้ประทับอยู่พระตำหนักที่เป็นของหลวง ไปจนถึงเรื่องการจัดวาง ตำแหน่งแห่งที่ของพระองค์ในพระราชพิธี อย่างเมื่อตอนที่ทรงเข้าร่วมพระราชพิธี พระบรมศพของสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 และล่าสุดคือ พระราชพิธี บรมราชาภิเษกของสมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 เจ้าชายแอนดรูว์ทรงถูกคนโห่ไล่ ทั้ง 2 คราว และทรงต้องเจอกับข้อห้าม ไม่ว่าจะเป็นการที่ไม่สามารถแต่ง เครื่องแบบทหารได้ หรือการที่ไม่ได้เสด็จออกกระเปียงมูร่วมกับสมเด็จพระเจ้า ชาร์ลส์ที่ 3 เหมือนพระบรมวงศานุวงศ์รายอื่นในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก⁶⁸³ นอกเหนือจากนี้ เช่นเดียวกับเจ้าชายแฮร์รี เจ้าชายแอนดรูว์ยังทรงเป็นสมาชิก คณะที่ปรึกษาแห่งรัฐอยู่ตามที่กฎหมายกำหนด นำมาซึ่งเสียงเรียกร้องให้ขับ พระองค์พ้นจากตำแหน่งที่มีความสำคัญและทรงเกียรติดังกล่าว⁶⁸⁴

11.6.2.4. การเปลี่ยนแปลงองค์พระมหากษัตริย์มาสู่สมเด็จพระเจ้า ชาร์ลส์ที่ 3

เป็นที่ทราบกันดีอย่างยาวนานว่า สมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 ทรงมี ลักษณะนิสัยและวิสัยทัศน์ต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ในยุคปัจจุบันที่ต่างจาก สมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 ผู้ทรงเป็นพระราชมารดา ค่อนข้างมาก ก่อนเสด็จขึ้นครองราชย์ สมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 ทรงไม่ลังเลที่จะผลักดัน

⁶⁸² ดู BBC, “Prince Andrew: Where Does He Get His Money From?,” accessed August 11, 2023, www.bbc.com/news/uk-60401663. ทางกรณีสืบค้นจากเว็บไซต์ของ BBC เมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2023. ทางกรณีสืบค้นจากเว็บไซต์ของ BBC เมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2023.

⁶⁸³ ดู Daily Mail, “King Charles’ Coronation Balcony Line-up Won’t Include Three Huge Royals,” accessed August 11, 2023, www.dailymail.co.uk/news/article-11944903/King-Charles-coronation-balcony-line-revealed-No-Harry-Meghan-Prince-Andrew.html.

⁶⁸⁴ BBC, “Calls to Block.”

วาระที่ตนเชื่อว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง แม้บางครั้งทำให้พระองค์ทรงต้องรुक้าเข้าไปยัง
ปริมณฑลทางการเมือง กรณีที่เด่นชัดที่สุดน่าจะเห็นไม่พ้นการอุทิศตนให้แก่
ประเด็นสิ่งแวดล้อม ตลอดเวลาหลายปีในตำแหน่งรัชทายาท พระองค์ทรงออกโรง
เคลื่อนไหวเรียกร้องทั้งหน้าฉากและหลังฉากให้หลายฝ่ายเอาใจใส่กับการแก้ไข
ปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พระองค์ทรงเคย
มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายสิ่งแวดล้อมต่อนายกรัฐมนตรี
รัฐมนตรี และนักการเมืองผู้มีบทบาทสำคัญจำนวนหนึ่ง มีพิกกล่าวถึงการผลักดัน
ให้ดัชนีแห่งคอร์นวอลล์ลงทุนเฉพาะในกิจการที่ไม่ก่อมลพิษและมีความยั่งยืน
ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงพระตำหนักของพระองค์ให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
ด้วยการติดตั้งแผงเซลล์สุริยะ และล่าสุดก่อนเสด็จขึ้นครองราชย์ พระองค์
ทรงพบกับ โจ ไบเดน (Joe Biden) ประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา แบบสองต่อสอง
ระหว่างการประชุมรัฐภาคีกรอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลง
สภาพภูมิอากาศสมัยที่ 26 หรือ “คอป 26” (COP26) ที่สกอตแลนด์เมื่อ
เดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 2021 เพื่อหารือการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ
ในการจัดการการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ⁶⁸⁵ แน่นอนว่าปัญหาสิ่งแวดล้อม
เป็นประเด็นที่ผู้คนทั่วโลกให้การยอมรับ แต่ขณะเดียวกันก็มีคำถามว่า สมควร
หรือไม่ที่สมาชิกราชวงศ์จะเคลื่อนไหวในประเด็นดังกล่าว ยิ่งผ่านการชักจูง
นักการเมืองให้ปรับเปลี่ยนนโยบาย ความกังวลเช่นนี้ถูกเน้นย้ำทันทีที่พระองค์

⁶⁸⁵ Shannon Osaka, “The Many Paradoxes of Charles III as ‘Climate King,’” accessed August 15, 2023, www.washingtonpost.com/climate-environment/2022/09/13/king-prince-charles-environmentalism-queen/; Fiona Harvey, “Will Charles III be as Green a King as He was a Prince?,” accessed August 15, 2023, www.theguardian.com/uk-news/2022/sep/10/will-charles-iii-green-king-prince-climate-crisis/; CNN, “King Charles’ Focus on the Environment and Climate Change,” accessed August 15, 2023, <https://edition.cnn.com/vid/eos/world/2023/05/07/exp-king-charles-environmentalist-fst-050704aseg2cnni-world.cnn/>; Allie Malloy and Devan Cole, “Prince Charles Meets Biden at Climate Summit,” accessed August 15, 2023, <https://edition.cnn.com/2021/11/02/politics/biden-prince-charles-cop26/index.html>.

ทรงกลายเป็นพระมหากษัตริย์ บ้างคาดหวังให้พระองค์เคลื่อนไหวอย่างแข็งขันต่อไป บ้างต้องการให้รักษาความเป็นกลางอย่างเคร่งครัดและไม่แสดงจุดยืนอะไรที่มีนัยเชิงนโยบายแบบสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 การมีบทบาททางการเมืองเป็นเรื่องที่มีความเสี่ยงติดตามมาสำหรับสถาบันพระมหากษัตริย์ของสหราชอาณาจักร ตลอดรัชสมัยก่อนหน้านี้ของสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 ความเสี่ยงนี้แทบไม่ปรากฏเพราะการวางตัวด้วยความระมัดระวังยิ่ง ส่วนรัชสมัยใหม่ เป็นสิ่งที่ยังคงไม่มีความชัดเจนนักและต้องจับตามองต่อไปว่า สมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 จะทรงพาสถาบันพระมหากษัตริย์ไปในทิศทางไหน และผลลัพธ์จะเป็นเช่นไร⁶⁸⁶

นอกจากนี้ อีกเรื่องสำคัญที่ชัดเจนว่า สมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 ทรงมีความปรารถนาที่จะผลักดันคือการปฏิรูปราชสำนัก แม้ทรงมิได้ให้รายละเอียดเพิ่มเติม สมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 ทรงเคยเปิดประเด็นเรื่องการลดขนาดสถาบันพระมหากษัตริย์ (slimming down the monarchy) ช่วงกลางเดือนเมษายน ค.ศ. 2021 หรือเพียงไม่กี่วันหลัง เจ้าชายฟิลิป (Philip) พระสวามีของสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 เสด็จสวรรคต สมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 ทรงร่วมประชุมกับเชื้อพระวงศ์จำนวนหนึ่ง เพื่อหารือกันถึงอนาคตของราชวงศ์ และปรากฏรายงานข่าวว่า พระองค์ทรงตั้งใจจะทำให้เชื้อพระวงศ์ที่มีสถานะพระบรมวงศานุวงศ์ชั้นสูงลดเหลือแค่ 7 คน จากปัจจุบันที่มีจำนวนกว่า 20 คน เพื่อบรรเทาภาระด้านงบประมาณและลดโอกาสเกิดกรณีอื้อฉาวที่คุกคาม

⁶⁸⁶ ดู Sally Quinn, “How King Charles Can Make Himself Relevant,” accessed August 15, 2023, www.washingtonpost.com/opinions/2023/05/01/king-charles-climate-change-environment/; The Economist, “What to Expect From King Charles III,” accessed August 15, 2023, www.youtube.com/watch?v=p6vQjHl8nb0; Cady Drell, “Prince Charles Is Getting Heat for His Political Views Around a Major Issue,” accessed August 15, 2023, www.marieclaire.com/celebrity/a38242895/prince-charles-political-views-environmentalism-criticism.

ความอยู่รอดของสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยมีผู้สื่อข่าวตั้งข้อสังเกตว่า พระองค์อาจทรงได้รับอิทธิพลจากการลดขนาดราชวงศ์สวีเดนครั้งใหญ่ โดย สมเด็จพระราชาธิบดีคาร์ลที่ 16 กุสตาฟ (Carl XVI Gustaf) เมื่อ ค.ศ. 2019 ซึ่งส่งผลให้พระราชันต์ดาเกือบทั้งหมดของพระองค์ต้องสูญเสียฐานันดรศักดิ์⁶⁸⁷ แน่นอนว่าพอเกิดการเปลี่ยนรัชสมัย หลายคนพากันสงสัยว่าสมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 จะทรงดำเนินการตามเจตนารมณ์ที่เคยเป็นข่าวหรือไม่ ยิ่งเมื่อเกิดกรณีของเจ้าชายแฮร์รีและเจ้าชายแอนดรูว์ ตลอด 2 ปีแรกของรัชสมัย พระองค์ทรงเตรียมลดจำนวนข้าราชการบริพารระดับกลางถึงร้อยละ 20 แต่ทรงยังไม่ทำอะไรกับเชื้อพระวงศ์⁶⁸⁸ แต่ถึงอย่างไร มีบทสัมภาษณ์เมื่อเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 2023 ของเจ้าหญิงแอนน์ พระเชษฐภคินี ที่ทรงมองว่า การลดขนาดราชวงศ์ “ฟังดูไม่ใช่ความคิดที่ดี” (doesn't sound like a good idea)⁶⁸⁹ เช่นเดียวกับคำเตือนจากนักข่าวและผู้สังเกตการณ์ที่กังวลว่า การลดขนาดอาจส่งผลกระทบระยะยาวให้เจ้าชายวิลเลียมทรงแทบไม่เหลือเชื้อพระวงศ์ช่วยประกอบพระราชกรณียกิจ

⁶⁸⁷ Mikhaila Friel and Samantha Grindell, “Here’s What King Charles III’s ‘Slimmed Down’ Monarchy Could Look Like,” accessed September 2, 2023, www.insider.com/what-prince-charles-slimmed-down-monarchy-could-look-like-2021-5; Annabel Sampson, “The Prince of Wales and Prince William to Lead Royal Summit to Decide Future of Monarchy,” accessed August 16, 2023, www.tatler.com/article/royal-summit-future-of-monarchy-prince-charles-prince-william.

⁶⁸⁸ Jon King, “The Four Royal Residences King Charles is ‘Eyeing Up’ for Staff Cuts in New Plans,” accessed August 16, 2023, www.independent.co.uk/life-style/royal-family/king-charles-camilla-royal-household-staff-cuts-b2400180.html.

⁶⁸⁹ พระองค์ทรงให้สัมภาษณ์แก่สื่อสัญชาติแคนาดา ดู Jamie Grierson, “Princess Anne: Slimmed-down Royal Family ‘Doesn’t Sound Like a Good Idea,’” accessed August 16, 2023, www.theguardian.com/uk-news/2023/may/02/princess-anne-slimmed-down-royal-family-doesnt-sound-like-a-good-idea.

หลังเสด็จขึ้นครองราชย์ในอนาคต⁶⁹⁰ สุดท้ายจึงมีความไม่ชัดเจนพอสมควรว่า การปฏิรูปจะเกิดขึ้นหรือไม่ และถ้าเกิดการปฏิรูปขึ้นจริงทิศทางและรูปแบบจะเป็นไปในลักษณะใด อย่างน้อยที่สุด ณ ตอนนี้อย่างน้อย พระมหากษัตริย์องค์ใหม่ทรงตระหนักและยอมรับความจำเป็นที่ราชสำนักจะต้องปรับตัว ส่วนการดำเนินการขั้นต่อไปเป็นสิ่งที่ทุกฝ่ายกำลังรอดู เพราะจะเป็นเงื่อนไขที่กำหนดชะตากรรมของสถาบันพระมหากษัตริย์และระบอบราชาธิปไตยในสหราชอาณาจักร การรักษาสถานภาพเดิม (status quo) กลายเป็นตัวเลือกที่ไม่เหมาะสมแล้ว แม้ให้ผลลัพธ์ที่น่าพึงพอใจในรัชสมัยของสมเด็จพระชาลส์ที่ 2 ก็ตาม

11.6.3. ขบวนการสาธารณรัฐนิยมในปัจจุบัน

การเคลื่อนไหวเรียกร้องให้ประเทศเปลี่ยนการปกครองไปสู่ระบอบสาธารณรัฐซึ่งมีประธานาธิบดีทำหน้าที่ประมุขสูงสุดเป็นสิ่งที่มิปรากฏในสหราชอาณาจักรมาอย่างยาวนานนับศตวรรษแล้ว สำหรับปัจจุบัน มีประชาชนพอสมควรที่สนับสนุนระบอบสาธารณรัฐ ตามการสำรวจของอิปซอสส์เมื่อเดือนมีนาคม ค.ศ. 2023 ร้อยละ 25 ของกลุ่มตัวอย่างอยากเห็นประเทศกลายเป็นสาธารณรัฐ เปรียบเทียบกับร้อยละ 65 ที่ยังยึดมั่นกับการปกครองรูปแบบเดิม⁶⁹¹ โดยในแง่การรวมตัว กลุ่มกดดันในหมู่ขบวนการสาธารณรัฐนิยมที่มีขนาดใหญ่และเป็นที่รู้จักที่สุดของสหราชอาณาจักรก็คือ กลุ่มรีพับลิกัน (Republic) ที่ก่อตั้งเมื่อ ค.ศ. 1983 และจดทะเบียนเป็นองค์กรกับทางการ

⁶⁹⁰ Jamie Phillips, “King Charles’ Slimmed Down Monarchy, with Only Four Members Under the Age of 70, Could Leave Royal Family’s Day-to-day Work Responsibilities ‘Impossible to Fulfil’”, Royal Experts Warn,” accessed August 16, 2023, www.dailymail.co.uk/news/article-12063307/Charles-slimmed-monarchy-leave-day-day-responsibilities-impossible-fulfil.html; Angela Mollard, “King Charles’s ‘Slimmed Down’ Monarchy Could Wind Up As a ‘Burnt-out’ Monarchy - With No One Left to Help Prince George When He Takes Over on the Throne,” accessed August 16, 2023, www.dailymail.co.uk/news/article-12064423/King-Charles-slim-med-monarchy-wind-BURNT-monarchy.html.

⁶⁹¹ Ipsos, “Monarchy/Royal Family Trends.”

เมื่อ ค.ศ 2006 วัตถุประสงค์ของกลุ่มอยู่ที่การยกเลิกระบอบราชาธิปไตย และแทนที่ด้วยการปกครองที่ประมุขแห่งรัฐมาจากการเลือกตั้งทางตรง ทางกลุ่มไม่ใช่พรรคการเมือง มีผู้สนับสนุนจำนวนกว่า 80,000 คนตามที่ระบุในหน้าเว็บไซต์ และใช้การรณรงค์หลายรูปแบบเป็นเครื่องมือ รวมถึงการชุมนุมประท้วง โครงสร้างองค์กรแบ่งเป็น 2 ปีได้แก่ ปีที่เป็นบริษัทจดทะเบียนชื่อ “รีพับลิคแคมเปญ จำกัด” (Republic Campaign Ltd) ซึ่งไม่แสวงหากำไร และรับหน้าที่บริหารจัดการโครงการรณรงค์ทั้งหลายของขบวนการ กับปี “สมาคมรีพับลิคแคมเปญ” (Republic Campaign Association) ที่มีสถานะไม่เป็นทางการ⁶⁹²

ตามวิสัยทัศน์และอุดมการณ์ที่สมาชิกยึดถือร่วมกัน กลุ่มรีพับลิคเชื่อในหลักความเสมอภาคของมนุษย์ ดังที่ระบุในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ทางกลุ่มมองว่า พลเมืองสมควรได้รับความคุ้มครองจากราชไม่ว่าพระราชโดยบุคคลเดียว หรือพระราชโดยเสียงข้างมาก ขณะที่รัฐธรรมนูญของประเทศก็ต้องอยู่บนพื้นฐานแห่งหลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน (popular sovereignty) ไม่มีอำนาจใดที่เหนือกว่าประชาชน ด้วยแนวคิดแบบเสรีนิยมเช่นนี้ จึงเข้าใจได้ที่ทางกลุ่มมองว่าระบอบราชาธิปไตยเป็นปัญหา แม้จะมีแบบที่อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ เหตุเพราะถึงที่สุดแล้ว ประมุขแห่งรัฐ ซึ่งเป็นตำแหน่งสูงสุดของประเทศนั้นสืบทอดกันทางสายเลือด เป็นเรื่องของชาติกำเนิด ประชาชนไม่มีส่วนร่วมตัดสินใจชี้ขาด ไม่เหมือนกับระบอบสาธารณรัฐที่ทุกตำแหน่งทางการเมืองพูดได้ว่า มาจากประชาชนตามหลักประชาธิปไตย⁶⁹³

กลุ่มรีพับลิคทำกิจกรรมรณรงค์อย่างต่อเนื่องเพื่อวิพากษ์วิจารณ์สถาบันพระมหากษัตริย์และโน้มน้าวทั้งสังคมให้เห็นคล้อยตาม โดยเฉพาะประเด็นการทางงบประมาณ ซึ่งเป็นจุดอ่อนที่ง่ายต่อการโจมตีเพื่อดึงความสนใจจากสื่อและสาธารณชน ทางกลุ่มมักจัดการชุมนุมประท้วงเวลามีพระราชพิธีสำคัญ

⁶⁹² Republic, “About Republic,” accessed August 14, 2023, www.republic.org.uk/about.

⁶⁹³ ดู Republic, “Statement of Principles,” accessed August 16, 2023, www.republic.org.uk/statement_of_principles.

ที่เกี่ยวกับราชวงศ์โดยตรง ยกตัวอย่าง ระหว่างที่มีขบวนแห่ทางเรือเนื่องในวาระครบรอบ 50 ปีแห่งการครองราชย์ของสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 เมื่อ ค.ศ. 2012 กลุ่มรีพับลิกันหลายคนหลายสิบมาประท้วงริมแม่น้ำเทมส์ตรงจุดที่สมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 ต้องเสด็จผ่านพร้อมขบวนแห่ คำขวัญที่พวกเขาใช้ในการตะโกนและบนแผ่นป้าย อาทิ “พลเมืองไม่ใช่พสกนิกร” (“citizen not subject”) “ประชาธิปไตย ไม่ใช่ราชาธิปไตย” (democracy not monarchy) “อำนาจสู่ประชาชน” (power to the people) ฯลฯ⁶⁹⁴ หรือล่าสุด ครั้งที่มิพระราชพิธีบรมราชาภิเษกของสมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 เมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม ค.ศ. 2023 กลุ่มรีพับลิกันได้จัดการชุมนุมใกล้เส้นทางขบวนเสด็จ คำขวัญหลักคือ “ไม่ใช่พระมหากษัตริย์ของเรา” (not my king) พวกเขาทั้งปราศรัย ตะโกน และชูแผ่นป้าย โดยปรากฏว่าก่อนที่จะถึงวันพระราชพิธี ทางการตัดสินใจจับกุม เกรแฮม สมิธ (Graham Smith) ผู้บริหารของกลุ่มรีพับลิกัน ตลอดจนแกนนำขบวนคนอื่นด้วยข้อหาต้องสงสัยว่าจะก่อความไม่สงบ ผลคือมีคนจำนวนไม่น้อยที่เห็นใจและช่วยให้กลุ่มรีพับลิกันมีจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้นถึงเกือบเท่าตัว จากประมาณ 5,000 คน เป็นกว่า 9,000 คน ภายในไม่กี่วัน⁶⁹⁵

นอกเหนือจากขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแล้ว ยังมีพรรคการเมืองบางพรรคที่ประกาศจุดยืนสนับสนุนระบอบสาธารณรัฐอย่างชัดเจน ได้แก่ พรรคกรีนแห่งอังกฤษและเวลส์ (Green Party of England and Wales) พรรคสก๊อตติชกรีน (Scottish Greens) และ พรรคซินน์เฟน (Sinn Féin) เริ่มต้นจากพรรคแรก นับตั้งแต่ ค.ศ. 2010 พรรคกรีนแห่งอังกฤษและเวลส์

⁶⁹⁴ The Guardian, “Republicans Stage Protest at Queen’s Diamond Jubilee,” accessed July 30, 2023, www.theguardian.com/uk/2012/jun/03/republicans-stage-protest-queens-diamond-jubilee.

⁶⁹⁵ The Guardian, “Membership of Anti-monarchy Group Republic Almost Doubles in Wake of Coronation Arrests,” accessed August 4, 2023, www.theguardian.com/uk-news/2023/may/13/membership-of-anti-monarchy-group-republic-almost-doubles-in-wake-of-coronation-arrests.

มีสมาชิกสภาสามัญชนจำนวน 1 คน นโยบายข้อหนึ่งของพรรคคือต้องการให้ สหราชอาณาจักรปกครองด้วยระบอบสาธารณรัฐ ดังที่มีการเขียนในเอกสาร สรุพนโยบายด้านการบริหารราชการและรัฐบาลของพรรคว่า

“พรรคกรีนเชื่อว่า หลักการสืบทอดตำแหน่งทางสายเลือดไม่ควรมี ที่ทางในการปกครอง ฉะนั้น พรรคกรีนจึงสนับสนุนให้:

ไม่มีบุคคลใดได้รับตำแหน่งทางการปกครองโดยการสืบทอดทาง สายเลือด

ขุนนางโดยสายเลือด (*hereditary peerage*) ไม่มีสิทธิในรัฐสภา สถาบันพระมหากษัตริย์จะเลิกเป็นหน่วยงานทางการปกครอง บทบาทด้านนิติบัญญัติ ด้านบริหาร และด้านตุลาการของ พระมหากษัตริย์จะหมดไป

ขุนนางกับสมาชิกราชวงศ์จะมีสิทธิพลเมืองและภาระทางการเงิน เล็กเช่นพลเมืองคนอื่น”⁶⁹⁶

ลำดับต่อมา พรรคสก๊อตทิชกรีนเป็นพรรคการเมืองที่ปัจจุบันมีที่นั่ง ในสภาสก๊อตแลนด์รวมทั้งสิ้น 7 ที่นั่ง ด้วยจุดยืนที่เรียกร้องให้สก๊อตแลนด์แยกตัว เป็นเอกราช ไม่น่าแปลกใจที่ทางพรรคจะรณรงค์ให้ยกเลิกสถาบันพระมหากษัตริย์ เพราะมองว่าเป็นสถาบันที่ล้าสมัยและขาดความเป็นประชาธิปไตย ตามที่ ทางพรรคประกาศหลังเปลี่ยนรัชกาล การมีพระมหากษัตริย์องค์ใหม่ชวนให้ ทุกคนตั้งคำถามและถือเป็นโอกาสสถาปนาระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริง แม้ประเทศกำลังประสบกับวิกฤตการณ์ค่าครองชีพ รัฐบาลกลับทุ่มงบประมาณ นับล้านปอนด์สเตอร์ลิงกับงานเฉลิมฉลองการขึ้นครองราชย์ของบุคคลที่ชาวสก๊อต

⁶⁹⁶ Green Party, “Public Administration and Government,” accessed August 14, 2023, <https://policy.green-party.org.uk/our-policies/long-term-goals/public-administration-and-government>.

ไม่ได้เลือก อนาคตจะสดใสกว่านี้ถ้าหากสก๊อตแลนด์กลายเป็น “สาธารณรัฐสมัยใหม่ที่เป็นประชาธิปไตย” (modern and democratic republic) ทางพรรคมุ่งหวังให้สก๊อตแลนด์แยกตัวจากสหราชอาณาจักร เพื่อที่จะได้กำหนดชะตากรรมตนเองและสร้างอนาคตที่สดใสกว่าดังกล่าว⁶⁹⁷ นอกจากนี้ ระหว่างที่มีพระราชพิธีบรมราชาภิเษกเมื่อเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 2023 ลอร์นา สเลเตอร์ (Lorna Slater) ผู้นำพรรคสก๊อตทิชกรีน ได้ไปร่วมงาน “รณรงค์เพื่อสาธารณรัฐ” (Rally for a Republic) ก่อนปราศรัยประณามพระราชพิธีว่ามีลักษณะเป็นจักรวรรดินิยม พร้อมเรียกร้องให้เลิกสถาบันพระมหากษัตริย์⁶⁹⁸ และต่อมาพอสมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 เสด็จเยือนเมืองเอดินบะระในวันที่ 6 กรกฎาคม สเลเตอร์และผู้นำพรรคอีกคนก็ปฏิเสธคำเชิญให้เข้าร่วมพิธีที่สืบเนื่องจากการเสด็จเยือน⁶⁹⁹

ส่วนพรรคซินน์เฟน ซึ่งมีรากเหง้าสืบย้อนกลับไปหาขบวนการชาตินิยมในอดีตที่ไผ่ฝันจะสถาปนาสาธารณรัฐไอร์แลนด์ขึ้น แน่แน่นอนว่าพรรคการเมืองนี้ปฏิเสธทั้งสหราชอาณาจักรและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่รองรับ รวมถึงสถาบันพระมหากษัตริย์ด้วย ตลอดช่วงเวลาที่ยังเป็นกลุ่มติดอาวุธและเคลื่อนไหวในรูปขบวนการลับ แทนที่จะเป็นพรรคการเมือง พรรคซินน์เฟนต่อต้านอำนาจการปกครองของกรุงลอนดอน แคมมองสถาบันพระมหากษัตริย์ว่าอยู่ฝ่ายตรงข้าม⁷⁰⁰

⁶⁹⁷ Scottish Greens, “It’s Time to Abolish the Monarchy,” accessed August 14, 2023, <https://greens.scot/AbolishTheMonarchy>.

⁶⁹⁸ Scottish Greens, “An Independent Scotland Can Abolish the Monarchy and Be a Democracy,” accessed August 15, 2023, <https://greens.scot/news/an-independent-scotland-can-abolish-the-monarchy-and-be-a-democracy>.

⁶⁹⁹ Scottish Greens, “Scottish Green Co-Leaders Decline Royal Invitation,” accessed August 9, 2023, <https://greens.scot/news/scottish-green-co-leaders-decline-royal-invitation>.

⁷⁰⁰ พรรคซินน์เฟนถือเป็นองค์กรที่พัฒนามาจากกองทัพสาธารณรัฐไอร์แลนด์ ซึ่งในอดีต เคยลอบสังหารเชื้อพระวงศ์ชั้นสูงและหมายหัวพระบรมวงศานุวงศ์หลายราย สำหรับความสัมพันธ์กับสถาบันพระมหากษัตริย์ภายหลังการบรรลุสันติภาพระหว่างกัน ดู BBC, “Queen Elizabeth II: The Evolution of Sinn Féin’s Royal Relationship,” accessed August 16, 2023, www.bbc.com/news/uk-northern-ireland-62871441.

ท้ายที่สุดทางพรรคจึงไม่สนับสนุนระบอบราชาธิปไตย ดังที่สังเกตจากการที่สมาชิกพรรคที่ได้รับเลือกตั้งเข้าไปทำหน้าที่ในสภาสามัญชนต่างไม่ยอมถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์⁷⁰¹ อย่างไรก็ตาม เนื่องด้วยมีเป้าหมายสูงสุดอยู่กับการแบ่งแยกดินแดนออกไปตั้งเป็นรัฐเอกราช พรรคชินน์เฟนจึงดูมิได้ใส่ใจไปกว่าสหราชอาณาจักรจะยังเป็นระบอบราชาธิปไตยต่อไปหรือไม่ และด้วยเหตุนี้ทางพรรคจึงน่าจะไม่ใช่ตัวแปรที่ส่งผลโดยตรงต่ออนาคตของสถาบันพระมหากษัตริย์มากเท่าการดำรงอยู่ของสหราชอาณาจักรที่มีไอร์แลนด์เหนือเป็นส่วนหนึ่ง

สำหรับพรรคการเมืองขนาดใหญ่ทั้งหลายของสหราชอาณาจักร พรรคอนุรักษนิยม พรรคแรงงาน และพรรคเสรีนิยมประชาธิปไตย ไม่มีนโยบายหรือจุดยืนเป็นทางการที่สนับสนุนระบอบสาธารณรัฐแต่อย่างใด แม้กระทั่งพรรคแห่งชาติสก๊อต (Scottish National Party) ที่พยายามเรียกร้องเอกราชจากสหราชอาณาจักรและปกครองสก๊อตแลนด์อยู่ในตอนนี้ ก็ไม่ได้ชูนโยบายต่อต้านสถาบันพระมหากษัตริย์⁷⁰² พอมีกรณีที่แกนนำของบางพรรคการเมืองเหล่านี้แสดงทัศนคติแบบสาธารณรัฐนิยม แต่ก็มักเป็นเหตุการณ์ในอดีตและถือเป็นเรื่องส่วนตัวเท่านั้น หาใช่แนวทางของพรรค⁷⁰³ อย่าง ลิซ ทรัสส์ อดีตนายกรัฐมนตรีจากพรรคอนุรักษนิยม⁷⁰⁴ และ เคียร์ สตาร์เมอร์ (Keir Starmer)

⁷⁰¹ ดู Aidan Lonergan, “Gerry Adams Confirms Sinn Féin Will Not Swear Allegiance to the Queen to Take Westminster Seats,” accessed August 16, 2023, www.irishpost.com/news/gerry-adams-confirms-sinn-fein-will-not-swear-allegiance-queen-take-westminster-seats-125111.

⁷⁰² Scottish National Party, “Independence,” accessed August 16, 2023, www.yes.scot/independence.

⁷⁰³ ดูเหมือนว่า เมื่อขึ้นมาเป็นผู้บริหารพรรค นักการเมืองส่วนใหญ่ที่แสดงทัศนคติต่อต้านสถาบันพระมหากษัตริย์ต่างหลีกเลี่ยงประเด็นระบอบสาธารณรัฐ อาจเพราะไม่ต้องการให้พรรคการเมืองของตนเจอความยุ่งยาก

⁷⁰⁴ ดู CNN, “British Prime Minister Liz Truss called for end of the monarchy in 1994,” accessed August 16, 2023, <https://edition.cnn.com/videos/world/2022/09/10/smerconish-british-monarchy-support-queen-eliza-beth-vpx.cnn>.

หัวหน้าพรรคแรงงานคนปัจจุบัน⁷⁰⁵ อันที่จริง มีนักการเมืองที่ได้รับเลือกตั้งน้อยคนมากในสหราชอาณาจักรที่ประกาศตนว่าเป็นผู้ฝักใฝ่ระบอบสาธารณรัฐอย่างน้อยก็ตลอดช่วงรัชสมัยของสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 ข้อยกเว้นเดียวเห็นจะเป็นนักการเมืองบางส่วนในสังกัดพรรคแรงงาน พวกเขาปักใจว่าการดำรงอยู่ของสถาบันทางการเมืองที่ตั้งอยู่บนหลักการสืบทอดตำแหน่งทางสายเลือด ขัดกับเจตนารมณ์และคุณค่าของพรรคแรงงานที่ยึดมั่นแนวอุดมการณ์สังคมนิยมประชาธิปไตย ทำให้รวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มกดดันภายในพรรคที่เรียกว่า “แรงงานเพื่อสาธารณรัฐ” (Labour for a Republic) เพื่อหาทางเปลี่ยนแปลงนโยบายตามความเชื่อของตน⁷⁰⁶

เมื่อพิจารณากระแสสาธารณรัฐนิยมโดยภาพรวม ณ ปัจจุบัน กล่าวได้ว่าสถานการณ์ยังไม่น่าวิตกมากนักสำหรับสถาบันพระมหากษัตริย์ของสหราชอาณาจักร ขบวนการเคลื่อนไหวอย่างกลุ่มรีพับลิกันมีสมาชิกไม่ถึงหมื่นคนและมีอิทธิพลในสังคมที่จำกัด ขณะที่บรรดาพรรคการเมืองขนาดใหญ่ก็ไม่มีแนวนโยบายที่ชัดเจนเรื่องการปฏิรูปสถาบันพระมหากษัตริย์ ส่วนการเปลี่ยนแปลงการปกครองไปสู่แบบสาธารณรัฐยังไม่ต้องพูดถึง ดังที่ได้อภิปรายข้างต้น ตัวแสดงในและนอกสภาเหล่านี้มักเป็นตัวแปร หรือเงื่อนไขที่กำกับให้พระมหากษัตริย์ละเว้นจากการกระทำที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ เช่นเดียวกับการป้องปรามสมาชิกราชวงศ์ทั้งหลายให้ควบคุมพฤติกรรมของตนและมีความรับผิดชอบต่อภาระหน้าที่ มากกว่าภัยคุกคามที่จะทำให้สถาบันพระมหากษัตริย์ต้องพบจุดจบในอนาคตอันใกล้ นอกจากนี้ที่สำคัญที่สุด ประชาชนส่วนใหญ่ของสหราชอาณาจักรยังสนับสนุนระบอบราชาธิปไตย หรืออย่างน้อยก็มิได้ต้องการ

⁷⁰⁵ ดู Daily Mail, “Labour Leader Keir Starmer Boasts of Supporting ‘the Abolition of the Monarchy’ in Rediscovered Video Clip,” accessed August 16, 2023, www.dailymail.co.uk/news/article-9220259/Labour-leader-Keir-Starmer-boasted-supporting-abolition-monarchy.html.

⁷⁰⁶ Labour for a Republic, “Labour for a Republic: Equality, Democracy, No Exceptions,” accessed August 16, 2023, <https://labourforarepublic.org.uk>.

เปลี่ยนแปลงไปสู่ระบอบอื่น แม้กระทั่งหลังการสวรรคตของสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 ปรากฏว่า คะแนนนิยมในตัวสมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 ได้พุ่งทะยานขึ้นสู่ระดับที่ไม่เคยพบมาก่อน ส่วนทางความคาดหวังของทุกฝ่าย แม้จำนวนคนที่มองสถาบันพระมหากษัตริย์ว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่งจะลดลงมากก็ตาม⁷⁰⁷ ตราบใดที่ยังไม่มีกระแสต่อต้านสถาบันพระมหากษัตริย์ในสังคมอย่างรุนแรง การเปลี่ยนแปลงไปสู่ระบอบอื่นย่อมเป็นเรื่องยาก ต่อให้ไม่ถึงกับเป็นไปได้ก็ตาม

11.7. ข้อสังเกตทิ้งท้าย

จากที่ประมวลมาทั้งหมด จะเห็นว่าระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของสหราชอาณาจักรมีลักษณะเฉพาะตัวที่ต่างจากประเทศอื่นมาก นั่นคือการที่ตั้งอยู่บนฐานของระบบกฎหมายแบบจารีตประเพณีเป็นหลัก อำนาจหน้าที่ของสถาบันพระมหากษัตริย์ ตลอดจนความสัมพันธ์ที่มีกับสถาบันการเมืองอื่น นับตั้งแต่รัฐสภา คณะรัฐมนตรี ไปจนถึงระบบราชการ ล้วนดำเนินไปตามกรอบรัฐธรรมนูญที่ก่อรูปขึ้นจากแบบอย่างที่เคยเกิดในอดีต (precedents) มีบางมิติเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่ถูกกำกับควบคุมโดยกฎหมายลายลักษณ์อักษร จุดที่นำข้อควรระวังอยู่ที่ว่า ต่อให้ขาดกฏกติกาที่ผ่านการบัญญัติอย่างชัดเจน และตายตัว สถาบันพระมหากษัตริย์ของสหราชอาณาจักรกลับดำรงอยู่อย่างมั่นคงมาเป็นเวลานานร้อยปี กล่าวคือ เวลากล่าวว่พระมหากษัตริย์ทำอะไรได้หรือไม่ได้ตามรัฐธรรมนูญ เกณฑ์ตัดสินหรือคำอธิบายมักมาในรูปกรณีตัวอย่างจากหน้าประวัติศาสตร์ บางครั้งสืบบย้อนกลับไปไกลเกินศตวรรษ มากกว่า

⁷⁰⁷ ดู Amelia Hill, “British Public Support for Monarchy at Historic Low, Poll Reveals,” accessed August 16, 2023, www.theguardian.com/uk-news/2023/apr/28/public-support-monarchy-historic-low-poll-reveals; Leia Paxton, “King Charles Approval Ratings ‘Through the Roof’ After Dramatic Surge in Public Support,” accessed August 16, 2023, www.express.co.uk/news/royal/1672055/King-Charles-royal-family-public-approval-YouGov-Camilla-Queen-Consort-poll-vn.

บทบัญญัติในกฎหมายลายลักษณ์อักษรฉบับใดฉบับหนึ่ง ยิ่งเมื่อพบกับการสถานการณ์ที่ไม่เคยพบมาก่อน การหาทางออกอาจอาศัยวิธีเทียบเคียงกับแบบอย่างที่มีลักษณะคล้ายกัน แน่นอนว่าการพึ่งพาแบบอย่างที่เคยเกิดในอดีตย่อมมีความแน่นอนและความชัดเจนต่ำเมื่อเทียบกับข้อกำหนดที่ตราเป็นกฎระเบียบ เบื้องต้นที่สุดอาจต้องมีการตีความเหตุการณ์ในอดีต และแทบไม่มีเกณฑ์ที่จะบอกได้อย่างตายตัวว่าเมื่อไหร่ที่แบบอย่างที่เคยเกิดในอดีตจะกลายเป็นจารีตประเพณี ยกตัวอย่าง นับตั้งแต่ ค.ศ. 1708 หรือรัชสมัยของสมเด็จพระราชินีนาถแอนน์ ไม่มีพระมหากษัตริย์องค์ใดของสหราชอาณาจักรที่ใช้สิทธิยับยั้งร่างพระราชบัญญัติที่รัฐสภาได้ให้ความเห็นชอบเป็นที่เรียบร้อย ระยะเวลากว่า 200 ปีนี้เพียงพอแล้วหรือไม่ ที่จะถือว่าเป็นจารีตประเพณีที่พระมหากษัตริย์ต้องรับรองร่างกฎหมายทุกฉบับที่ผ่านรัฐสภา ความเห็นแตกออกเป็น 2 ฝ่าย ฝ่ายหนึ่งเห็นว่า ไม่ และพระมหากษัตริย์ยังสามารถปฏิเสธร่างกฎหมายของรัฐสภา ขณะที่อีกฝ่ายแย้งว่า พระมหากษัตริย์มิได้ใช้สิทธิยับยั้งเป็นเวลายาวนานมาแล้ว จึงสูญเสียสิทธินั้นไปเป็นที่เรียบร้อย ถึงที่สุดยังคงไม่มีคำตอบแน่ชัดและเป็นประเด็นที่จะมีความกระจ่างก็ต่อเมื่อพระมหากษัตริย์เกิดใช้สิทธิยับยั้ง เพราะจะบังคับให้มีการถกเถียงอย่างจริงจังและการวางแนวปฏิบัติในที่สุด

แม้มีความยืดหยุ่น การยึดถือแบบอย่างที่เคยเกิดในอดีตขาดความแน่นอนชัดเจน ดังตัวอย่างที่ได้เสนอไปข้างต้น ขนาดเรื่องที่มีความสำคัญยิ่งอย่างการยับยั้งร่างกฎหมายกลับยังไร้บทสรุป ถึงจุดนี้อาจเกิดข้อสงสัยว่า แล้วเพราะเหตุใดสถาบันพระมหากษัตริย์ของสหราชอาณาจักรจึงสามารถอยู่รอดและมีความมั่นคงจวบจนปัจจุบัน ทั้งที่ขาดกฎหมายลายลักษณ์อักษรรองรับ คำตอบที่เป็นไปได้ประการหนึ่งอยู่ที่การที่ประเทศมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่เข้มแข็งและมั่นคง พัฒนาการทางการเมืองหลายศตวรรษที่ผ่านมาช่วยให้สถาบันการเมืองอื่น โดยเฉพาะรัฐสภา มีความเป็นตัวของตัวเอง สถาบันการเมืองเหล่านี้มีบทบาทในการกำกับสถาบันพระมหากษัตริย์ให้อยู่ภายในกรอบ

จารีตประเพณีอย่างเคร่งครัด มิฉะนั้นย่อมต้องเผชิญกับการลิดรอนอำนาจหน้าที่และมาตรการควบคุมเพิ่มเติม ขณะเดียวกันความเข้มแข็งของระบอบประชาธิปไตยยังมาในรูปภาคประชาสังคมที่ตื่นตัวและมีเสรีภาพ นอกเหนือจากสถาบันการเมืองที่เป็นทางการ ภาคประชาสังคม ไม่ว่าสื่อมวลชน ขบวนการเคลื่อนไหว หรือประชาชนทั่วไป ต่างคอยจับตาดูความเป็นไปและการแสดงบทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์ ตลอดจนพฤติกรรมของบรรดาสมาชิกราชวงศ์ อีกทั้งยังไม่ลังเลที่จะวิพากษ์วิจารณ์เมื่อเห็นสิ่งที่ตนมองว่า ไม่สมควร เจื่อนใจ เช่นนี้ทำหน้าที่เสมือนกลไกป้องกันไม่ให้สถาบันพระมหากษัตริย์กระทำการนอกกรอบรัฐธรรมนูญ ยิ่งเมื่อประกอบกับการดำรงอยู่ของสถาบันการเมืองที่ขึ้นตรงประชาชน

อย่างไรก็ตาม เสถียรภาพของระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญที่ตั้งอยู่บนฐานจารีตประเพณี ตลอดจนระบบการเมืองที่เป็นประชาธิปไตยและภาคประชาสังคมที่กระตือรือร้น ไม่ได้นำไปสู่การหยุดนิ่งของระบอบดังกล่าวแต่อย่างใด ภาคประชาสังคมมีประเด็นเรียกร้อง ข้อวิตกกังวล หรือแนวโน้มทัศนคติที่กดดันให้สถาบันพระมหากษัตริย์ต้องพยายามปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัย ก่อนที่สิ่งเหล่านี้จะถูกยกระดับเป็นมาตรการผ่านสถาบันการเมืองที่เป็นทางการ ยิ่งภายหลังการเปลี่ยนรัชกาล พระมหากษัตริย์องค์ใหม่ทรงแสดงออกชัดเจนว่า ทรงตระหนักถึงปัญหาที่ดำรงอยู่ แถมทรงพร้อมที่จะปฏิรูปราชสำนัก ส่วนสำคัญเพื่อลดภาระทางงบประมาณ ณ ตอนนี้อย่างแน่นอนว่าความเปลี่ยนแปลงคงจะเกิดขึ้นโดยความสมัครใจของทางราชสำนักเองอีกในไม่ช้า แต่ไม่มีข้อมูลมากนักเกี่ยวกับรายละเอียดและขั้นตอนกระบวนการ จึงเป็นพัฒนาการที่ยังต้องรอดูติดตามต่อไป สถาบันพระมหากษัตริย์ที่ได้รับการปฏิรูปอาจพาระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของสหราชอาณาจักรเข้าสู่ยุคใหม่และเป็นเงื่อนไขชี้ชะตาความอยู่รอดของระบอบ

บทที่ 12

บทสรุป

12.1. ภาพรวมระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของกรณีศึกษาแต่ละประเทศ

ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญเป็นระบอบการปกครองตามครรลองประชาธิปไตยแบบที่มีพระมหากษัตริย์ดำรงตำแหน่งประมุขแห่งรัฐ โดยในปัจจุบัน อาจแบ่งระบอบดังกล่าว 2 ประเภทด้วยกัน ได้แก่ ระบอบกึ่งราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ กับ ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญโดยสมบูรณ์ ดังที่ได้ชี้แจงแล้วตั้งแต่ต้น ระบอบราชาธิปไตยทั้ง 2 ประเภท มีเงื่อนไขพื้นฐานร่วมกันคือการที่พระมหากษัตริย์มิได้บริหารประเทศด้วยตนเองโดยตรง ทว่ามีหัวหน้ารัฐบาลที่มาจากประชาชนทำหน้าที่แทน ถ้าขาดเงื่อนไขนี้แน่นอนว่า การปกครองย่อมเท่ากับเป็นระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ หรือไม่ก็เป็นระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์จำแลง ส่วนเงื่อนไขที่แบ่งแยกระหว่างระบอบกึ่งราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญกับระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญนั้น อยู่ที่อำนาจทางการเมือง กรณีที่พระมหากษัตริย์ไร้อำนาจและมีบทบาทเฉพาะในเชิงสัญลักษณ์ ประเทศย่อมถือเป็นระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญโดยสมบูรณ์ มิใช่ระบอบกึ่งราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญที่พระมหากษัตริย์พอมีอำนาจสำคัญบางประการที่อาจตัดสินใจเอามาใช้ตามข้อกำหนดของกฎหมาย และทำให้ยังเป็นตัวแสดงทางการเมือง¹ เงื่อนไขเรื่องอำนาจทางการเมืองช่วยให้การจำแนก (categorisation) ประเทศที่ปกครองด้วยระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญมีความละเอียดและแม่นยำขึ้นกว่าเดิม แต่ถึงกระนั้น ต้องยอมรับว่าเมื่อพิจารณากรณีที่พบทุกวันนี้ เงื่อนไขที่ว่ายังมีข้อจำกัดที่นำไปสู่การลดทอน

¹ ดู บทที่ 3 ของงานวิจัยชิ้นนี้

รายละเอียดอันซับซ้อนให้เหลือแต่ความเรียบง่าย (simplification) ยิ่งในกรณีของระบอบกึ่งราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญซึ่งถือเป็นตัวแบบ (model) ที่กว้างและมีลักษณะทั่วไป คือครอบคลุมกรณีในโลกความเป็นจริงที่หลากหลายมาก ตั้งแต่ประเทศที่พระมหากษัตริย์ไม่แสดงบทบาททางการเมืองเลย จนเกือบเข้าข่ายเป็นระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญโดยสมบูรณ์ ไปถึงประเทศที่พระมหากษัตริย์มีส่วนเลือกผู้นำรัฐบาลในบางสถานการณ์และขึ้นนโยบายทางอ้อม² มีพักเอ่ยถึงความแตกต่างในแง่บริบททางการเมืองและสภาพสังคมที่กระทบต่อธรรมชาติการทำงาน ตลอดจนความอยู่รอดของทั้งระบอบ ฉะนั้นย่อมพูดได้ว่า ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญโดยสมบูรณ์และระบอบกึ่งราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญต่างไม่มีสูตรสำเร็จตายตัวในการออกแบบมีมากกว่าเส้นทางเดียวในการจัดโครงสร้างการปกครองให้เป็นระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญโดยสมบูรณ์ หรือระบอบกึ่งราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ และขณะเดียวกัน อาจเป็นประโยชน์กว่าถ้าการทำความเข้าใจเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันพระมหากษัตริย์กับรัฐธรรมนูญจะไม่จำกัดขอบเขตอยู่เพียงเฉพาะการศึกษาตัวแบบบริสุทธิ์ แล้วให้ความสำคัญกับการพินิจพิเคราะห์กรณีที่ปรากฏในโลกควบคู่ไปพร้อมกัน เพราะดังที่เห็นได้จากเนื้อหาหลายบทที่ผ่านมา แต่ละประเทศที่จัดว่าปกครองด้วยระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญเหมือนกัน กลับมีรายละเอียดเฉพาะตัวที่แตกต่างกันมาก บางประเทศถึงขนาดต่างกันลิบลับ ทำนองเดียวกับการพิจารณาระบอบการปกครองอื่น ตัวแบบที่มุ่งเน้นการจัดระเบียบความคิดให้เรียบง่ายและชัดเจนเป็นหลัก มีอาจจะทอนความสลับซับซ้อนในทางปฏิบัติได้อย่างแม่นยำ จึงจำเป็นที่ความรู้ความเข้าใจว่าด้วยระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญต้องมีข้อมูลจากกรณีศึกษาในโลกความเป็นจริงประกอบด้วย อย่างน้อยระดับภาพรวม

² บทบาทเช่นนี้อาจเป็นไปได้เพราะอำนาจตามรัฐธรรมนูญ หรืออิทธิพลทางการเมือง

เริ่มต้นที่กัมพูชา สืบเนื่องจากสถานการณ์ทางการเมืองในประเทศที่มีความผันผวนสูงมากตั้งแต่ ค.ศ. 1970 เป็นต้นมา จนกระทั่ง ค.ศ. 1991 ที่มีการลงนามในข้อตกลงสันติภาพปารีส สถาบันพระมหากษัตริย์ของกัมพูชา จำต้องสูญเสียความต่อเนื่องที่เคยสามารถรักษาไว้ได้แม้ในยุควิกฤตการณ์คม ต้องรอให้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับ ค.ศ. 1993 จึงค่อยมีการรื้อฟื้นสถาบันพระมหากษัตริย์ขึ้นอีกครั้งและทำให้ประเทศกลับไปสู่ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ กฎหมายสูงสุดฉบับดังกล่าว ซึ่งยังคงบังคับใช้อยู่ถึงทุกวันนี้ มีมาตราที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ถึง 24 มาตรา จากทั้งหมด 157 มาตรา สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์อย่างชัดเจน สาระสำคัญของรัฐธรรมนูญฉบับ ค.ศ. 1993 ใกล้เคียงกับรัฐธรรมนูญฉบับ ค.ศ. 1947 ที่ถูกยกกร่างขึ้นไม่นานก่อนกัมพูชาจะได้รับเอกราชจากฝรั่งเศส³ รัฐธรรมนูญฉบับหลังมีบทบัญญัติเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยเฉพาะประเด็นพระราชอำนาจที่เป็นต้นแบบให้แก่รัฐธรรมนูญฉบับแรก กล่าวคือ ตามแนวทางที่รัฐธรรมนูญฉบับ ค.ศ. 1947 เคยวางไว้ รัฐธรรมนูญฉบับ ค.ศ. 1993 ยึดหลักการที่ให้พระมหากษัตริย์ “ปกเกล้า แต่ไม่ปกครอง” และมีข้อกำหนดที่ชัดเจนเรื่องบทบาทเชิงสัญลักษณ์และพิธีการที่พระมหากษัตริย์ต้องปฏิบัติ ตามมาตรา 8 ของรัฐธรรมนูญ พระมหากษัตริย์ทำหน้าที่เป็นสัญลักษณ์แห่งเอกภาพ ความสามัคคี และความเป็นปึกแผ่นของชาติ พระมหากษัตริย์เป็นผู้รับประกันเอกราช อธิปไตย และบูรณภาพแห่งดินแดนของประเทศ ตลอดจนสิทธิเสรีภาพของประชาชนและการปฏิบัติตามสนธิสัญญาระหว่างประเทศ อำนาจสูงสุดเป็นของพระมหากษัตริย์ ทว่าการใช้อำนาจต้องดำเนินการผ่านสถาบันการเมืองอื่นเท่านั้น ได้แก่ อำนาจอธิบดีบัญญัติผ่านสภา อำนาจบริหารผ่านคณะรัฐมนตรี และอำนาจตุลาการผ่านศาลยุติธรรม นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญ

³ รัฐธรรมนูญฉบับนี้ถูกยกเลิกใน ค.ศ. 1970 เพราะเกิดการรัฐประหารขึ้น

ฉบับ ค.ศ. 1993 ยังให้ความสำคัญคุ้มครองแก่พระมหากษัตริย์อย่างเต็มที่ คือห้ามมิให้บุคคลใดฟ้องร้อง จับกุม หรือคุมขังพระมหากษัตริย์ พระมหากษัตริย์ไม่ต้องรับผิดชอบจากการกระทำของตน มีอาจถูกดำเนินคดีได้ ไม่ว่าในทางแพ่ง ทางอาญา หรือทางปกครอง มาตราว่าด้วยความคุ้มครองของพระมหากษัตริย์เหล่านี้ มีสถานะเป็นบทนิรันดร์ (eternity clause) ไม่สามารถปรับแก้ หรือยกเลิกได้ เท่ากับยังเป็นการยืนยันความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ในสายตาผู้กร่าง หากมีข้อยกเว้นก็เฉพาะเรื่องการไม่นำเอาบทบัญญัติที่กำหนดให้พระมหากษัตริย์เป็นที่เคารพสักการะและไม่อาจถูกล่วงละเมิดของรัฐธรรมนูญฉบับ ค.ศ. 1947 มาใส่ด้วย เหตุที่ตัดสินใจเช่นนี้ก็เนื่องจากประสบการณ์ทางการเมืองของกัมพูชาที่ได้เผชิญกับการล้มล้างระบอบราชาธิปไตยมาแล้ว สมัยที่ปกครองด้วยระบอบคอมมิวนิสต์ สถานะแห่งการเป็นที่เคารพสักการะและไม่อาจถูกละเมิดได้ จึงดูไม่เหมาะสมไม่ควรกับบริบททางสังคม

ขณะเดียวกัน นอกเหนือจากกำหนดให้สามารถเป็นอนุญาโตตุลาการสูงสุดและทำหน้าที่ประธานของหน่วยงานสำคัญระดับชาติจำนวนหนึ่ง อาทิ สภากลาโหมแห่งชาติ คณะกรรมการตุลาการ ที่ประชุมใหญ่แห่งชาติ ฯลฯ รัฐธรรมนูญฉบับ ค.ศ. 1993 มีบทบัญญัติเกี่ยวกับพระราชอำนาจที่ค่อนข้างคล้ายประเทศอื่นในโลกที่ปกครองด้วยระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ นั่นคือ พระมหากษัตริย์เป็นผู้แต่งตั้งนายกรัฐมนตรี เปิดประชุมสภาผู้แทนราษฎร รับรองให้ร่างกฎหมายที่รัฐสภาเห็นชอบมีผลบังคับใช้ด้วยการลงพระปรมาภิไธย มอบเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ตลอดจนพิจารณาให้อภัยโทษ ท้ายที่สุดเมื่อเกิดกรณีที่พระมหากษัตริย์ไม่อยู่ในประเทศ รัฐธรรมนูญมอบหมายความรับผิดชอบให้ประธานวุฒิสภาเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ เพื่อเป็นผู้ลงนามประกาศใช้กฎหมายแทนพระมหากษัตริย์

แง่มุมที่น่าสนใจที่สุดแง่มุมหนึ่งของระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญในกัมพูช่าย่อมหนีไม่พ้นกระบวนการสืบราชสมบัติ เพราะเป็นแง่มุมที่มีลักษณะเฉพาะตัวที่แตกต่างจากประเทศอื่นที่มีพระมหากษัตริย์พอสมควร กล่าวคือ

ตามข้อกำหนดของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ไม่จำเป็นที่ผู้ขึ้นครองราชย์จะต้องสืบเชื้อสายโดยตรงจากพระมหากษัตริย์องค์ก่อนหน้า พระมหากษัตริย์กัมพูชาไม่มีอำนาจในการแต่งตั้งรัชทายาท เมื่อเกิดกรณีที่พระมหากษัตริย์สละราชสมบัติหรือสวรรคต กรมปรีการาชบัลลังก์ อันประกอบด้วยประธานวุฒิสภา ประธานสภาผู้แทนราษฎร นายกรัฐมนตรี ผู้นำคณะสงฆ์มหานิกาย ผู้นำคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย รองประธานวุฒิสภาคนที่ 1 กับคนที่ 2 และรองประธานสภาผู้แทนราษฎรคนที่ 1 กับคนที่ 2 จะต้องร่วมกันพิจารณาเลือกพระมหากษัตริย์องค์ใหม่ภายในเวลา 7 วัน โดยผู้ที่มีสิทธิถูกเลือกจะต้องเป็นเจ้านายเพศชายที่สืบเชื้อสายจากพระองค์ด้วง สมเด็จจนโรดม หรือสมเด็จพระสวีสวดี และมีอายุ 30 ปีขึ้นไป ในแง่นี้ เท่ากับว่า ระบอบราชาธิปไตยของกัมพูชาเป็นระบอบราชาธิปไตยแบบเลือกตั้ง (elective monarchy) อย่างเมื่อคราวที่สมเด็จพระนโรดม สีหนุทรงสละราชสมบัติเมื่อเดือนตุลาคม ค.ศ. 2004 กรมปรีการาชบัลลังก์ได้ประชุมกันและมีมติให้ สมเด็จจนโรดม สีหนุขึ้นครองราชย์แทน โดยหลังได้รับเลือกจากกรมปรีการาชบัลลังก์ พระมหากษัตริย์องค์ใหม่จะต้องให้สัตยาปฎิญาณก่อนเริ่มปฏิบัติหน้าที่ และจะดำรงอยู่ในตำแหน่งไปตลอดชีพ

ตั้งแต่เปลี่ยนมาสู่รัชสมัยของ สมเด็จจนโรดม สีหนุนี้ สถาบันพระมหากษัตริย์ของกัมพูชามิได้แสดงบทบาททางการเมืองมากนัก ส่วนสำคัญเนื่องจาก สมเด็จจนโรดม สีหนุนี้ ทรงมุ่งเน้นบทบาทเชิงจารีตประเพณีเป็นหลักและทรงดำรงตนอยู่ในสถานะประมุขของรัฐอย่างแท้จริง อย่างไรก็ตาม มีกรณีทางการเมืองที่กระทบสถาบันพระมหากษัตริย์เกิดขึ้นใน ค.ศ. 2018 เมื่อมีการออกกฎหมายหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ ผู้สังเกตการณ์หลายฝ่ายเชื่อว่า ฮุน เซน นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ต้องการใช้กฎหมายนี้ลิดรอนสิทธิศัตรูทางการเมืองของตน หรืออาจพูดอีกแบบว่า หวังใช้สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นเครื่องมือ นอกจากนี้ ช่วง ค.ศ. 2020 พรรคการเมืองฝ่ายค้านยังออกมาขอให้ สมเด็จจนโรดม สีหนุใช้พระราชอำนาจในฐานะผู้ไกล่เกลี่ยและอนุญาโตตุลาการในเชิงการเมือง เพื่อยุติการผูกขาดอำนาจของ ฮุน เซน ที่ได้ดำเนินมาต่อเนื่องหลายปี

ประเทศกรณีศึกษาที่ 2 คือจอร์แดน ตอนที่ก่อตั้งเป็นประเทศเมื่อ ค.ศ. 1921 จอร์แดนจำเป็นต้องสร้างความชอบธรรมทางสังคมให้ประชาชนยอมรับอำนาจการปกครอง โดยเฉพาะบรรดาสมาชิกสังคมชนเผ่าที่ไม่ต้องการอยู่ภายใต้กรอบการควบคุมจากส่วนกลาง สภาพการณ์เช่นนี้ถือเป็นความท้าทายทางการเมืองสำหรับสถาบันพระมหากษัตริย์ของจอร์แดนในช่วงทศวรรษแรก ยิ่งเมื่อมีการเผชิญหน้ากับชนเผ่าเบดูอินและชาวไร่ชาวนา ผลลัพธ์คือการสร้างกรอบบางอย่างที่ครอบคลุมและเหนือกว่ากรอบโครงสร้างความเป็นชนเผ่า นำไปสู่การพึ่งอัตลักษณ์ทางศาสนาผ่านตัวตนของพระราชอาบิดีในฐานะสายเลือดของศาสนทูตมุฮัมมัด ศาสดาแห่งศาสนาอิสลาม อัตลักษณ์นี้เป็นเครื่องมือในการสร้างไม่ใช่แค่เพียงจิตสำนึกแห่งความเป็นชาติ แต่ยังรวมถึงความชอบธรรมและความจงรักภักดีต่อราชวงศ์ฮัชไมต์ของจอร์แดนด้วย อย่างไรก็ตาม อัตลักษณ์ทางศาสนายังไม่เพียงพอ และทำให้ต้องมีกรอบเพิ่มเติมอีกกรอบ นั่นคือ กองพลผสมอาหรับ อันเป็นความร่วมมือกันระหว่างชนชั้นนำทางการเมืองและพลเรือนที่มีความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์

ขณะเดียวกัน รูปแบบการปกครองและขอบเขตพระราชอำนาจก็เป็นอีกปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้สถาบันพระมหากษัตริย์มีความมั่นคง จอร์แดนปกครองด้วยระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ ซึ่งสถานะของวลีที่ว่า “ภายใต้รัฐธรรมนูญ” ณ ที่นี้ ไม่ได้สื่อถึงการจำกัดพระราชอำนาจ ทว่าหมายถึงการที่รัฐธรรมนูญรับรองพระราชอำนาจไว้อย่างกว้างขวางมาก โดยพระมหากษัตริย์เป็นทั้งประมุขแห่งรัฐและหัวหน้าฝ่ายบริหาร ตลอดจนผู้บัญชาการกองทัพบก กองทัพเรือ และกองทัพอากาศ อาจกล่าวได้ว่าพระราชอาบิดีแห่งจอร์แดนนั้นมีพระราชอำนาจตามรัฐธรรมนูญที่ไม่ใช่แค่ในเชิงสัญลักษณ์ นอกจากพระราชอำนาจในการประกาศสงคราม การลงนามข้อตกลงสันติภาพ และการรับรองสนธิสัญญา พระมหากษัตริย์ยังมีพระราชอำนาจแต่งตั้งและปลดนายกรัฐมนตรี พระราชอำนาจแต่งตั้งมกุฎราชกุมาร ผู้บัญชาการทหารสูงสุด สมาชิกวุฒิสภา และผู้พิพากษา พระราชอำนาจในการยุบสภา

และพระราชอำนาจจะลอการกำหนดวันเลือกตั้งสภาผู้แทนราษฎร ส่วนประเด็นการสืบราชสมบัติ ตามกฎหมายเถียรบาล ราชสำนักยึดหลักที่ให้พระราชโอรสเท่านั้นที่มีสิทธิครองราชย์

จากการที่รัฐธรรมนูญได้รับรองพระราชอำนาจไว้อย่างกว้างขวาง จอร์แดนกลายเป็นประเทศที่สถาบันพระมหากษัตริย์มีบทบาทสูง ไม่ว่าทางการเมือง การปกครอง ทางเศรษฐกิจ ทางสังคม ทางทหาร หรือทางการต่างประเทศ ปัญหาที่ราชวงศ์ฮัชไมต์แห่งจอร์แดนต้องเผชิญตั้งแต่สิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 คือ ปัญหาการเมืองและเศรษฐกิจของประเทศ รวมถึงปัญหาการเมืองในภูมิภาค จนนำไปสู่วิกฤตการณ์หลายครั้งในช่วงเวลาตลอดประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา ปัญหาการก่อตั้งรัฐอิสราเอลถือเป็นปัญหาใหญ่โตประการหนึ่งอันทำให้จอร์แดนเข้าไปมีบทบาทในพื้นที่เขตเวสต์แบงก์และเป็นเหตุก่อความไม่พอใจให้แก่ชาวปาเลสไตน์ อียิปต์ และชาติอาหรับอื่น ส่งผลให้สถานการณ์ความมั่นคงของราชวงศ์ฮัชไมต์แห่งจอร์แดนมีปัญหา การรับมือกับปัญหาเศรษฐกิจและปัญหาความมั่นคง ทั้งจากภายในและภายนอก ตลอดเวลาเช่นนี้ เป็นปัจจัยประการหนึ่งที่ทำให้สถาบันพระมหากษัตริย์ของจอร์แดนมีอำนาจในทางพฤตินัยมากกว่าสถาบันพระมหากษัตริย์ของประเทศอื่นที่ปกครองด้วยระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ นอกเหนือจากปัญหาเศรษฐกิจและปัญหาความมั่นคงแล้ว จอร์แดนยังเต็มไปด้วยผู้ลี้ภัย ทำให้องค์กรการกุศลที่ดำเนินการภายใต้ราชวงศ์ฮัชไมต์เกิดขึ้นเป็นจำนวนไม่น้อย องค์กรเหล่านี้เป็นช่องทางรองรับเงินทุนช่วยเหลือที่หลั่งไหลมาจากนอกประเทศ ซึ่งมีส่วนสำคัญในการพัฒนาประเทศ เรียกได้ว่า งานด้านสาธารณกุศลเป็นงานขับเคลื่อนพัฒนาชุมชนและสังคมของจอร์แดนที่สำคัญ อันถือเป็นเสาหลักความชอบธรรมอีกประการของสถาบันพระมหากษัตริย์

บทบาทที่มีมากของพระมหากษัตริย์ส่งผลให้สำนักพระราชวังต้องมีหน้าที่มากตามด้วย หน่วยงานดังกล่าวขึ้นตรงต่อพระมหากษัตริย์ คอยรับผิดชอบราชการในพระองค์และพระบรมวงศานุวงศ์ ตลอดจนดูแลทรัพย์สินและผลประโยชน์ของ

องค์พระมหากษัตริย์ ผู้บริหารสูงสุดของหน่วยงานคือราชเลขาธิการพระราชวัง นอกจากนี้ที่สำคัญ สำนักพระราชวังยังเป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างพระราชากับรัฐบาล กองทัพ และหน่วยงานความมั่นคง ตลอดจนระหว่างสถาบันพระมหากษัตริย์กับประชาชนด้วย ภารกิจหลักของราชสำนักฮัซเมตคือการดำเนินการโครงการในและนอกประเทศของพระมหากษัตริย์ ขอบเขตอำนาจของราชสำนักครอบคลุมถึงแผนกทั้งหลายที่สังกัดกับสมาชิกราชวงศ์แต่ละราย ซึ่งเกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคม การศึกษา และการทหาร ถึงที่สุดแล้ว คงไม่เกินเลยที่จะกล่าวว่า สำนักพระราชวังคือหนึ่งในแกนกลางของกลไกการปกครองประเทศที่เชื่อมโยงหน่วยงานทั้งหลายเข้าด้วยกันและเข้ากับพระมหากษัตริย์

ปัจจุบันนี้ ปฏิเสธไม่ได้ว่าจอร์แดนกำลังประสบความท้าทายหลายประการทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการเมือง และด้านการระหว่างประเทศระดับภูมิภาค โดยเฉพาะกระแสเรียกร้องประชาธิปไตยในโลกอาหรับและการเรียกร้องให้ลดพระราชอำนาจลง แม้ความท้าทายเหล่านี้อาจไม่ได้กระทบการดำรงอยู่ของสถาบันพระมหากษัตริย์โดยตรง แต่หากไม่ได้รับการแก้ไขอย่างเหมาะสมก็อาจจะส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพของระบอบราชาธิปไตยได้ แต่ถึงกระนั้นระบอบราชาธิปไตยของจอร์แดนสามารถพึ่งพาปัจจัยภายในและภายนอกอย่างน้อย 5 ประการในการรักษาเสถียรภาพทางการเมือง ได้แก่ การสนับสนุนทางเศรษฐกิจโดยภาครัฐและแหล่งทุนช่วยเหลือจากภายนอกประเทศ ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์มีบทบาทในการแสวงหามา การที่สังคมยังคงสนับสนุนสถาบันพระมหากษัตริย์ตั้งแต่อดีตเรื่อยมาจวบจนปัจจุบัน การที่จอร์แดนไม่มีฝ่ายค้านที่เข้มแข็งจะพอท้าทายสถาบันพระมหากษัตริย์ ศักยภาพของสถาบันการเมืองหลัก รวมถึงราชสำนักที่สามารถดูแลควบคุมหน่วยงานรัฐทั้งหลายได้เป็นอย่างดี และความสามารถของสถาบันพระมหากษัตริย์ในการคอยปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์โลก

ลำดับต่อมาคือญี่ปุ่น พัฒนาการที่เกิดกับระบอบราชาธิปไตยของญี่ปุ่นตั้งแต่เริ่มต้นยุคสมัยใหม่ช่วงกลางศตวรรษที่ 19 เรื่อยมาถึงปัจจุบัน สะท้อน

“พลวัตสุดโต่ง” ทางสังคมการเมืองและความสัมพันธ์กับโลกภายนอกที่ญี่ปุ่นก้าวผ่านมาจวบจนทุกวันนี้ ทั้งการเร่งพัฒนาประเทศให้ทันสมัย การขึ้นสู่สถานะชาติชั้นนำทัดเทียมชาติตะวันตก การแผ่อำนาจแบบจักรวรรดินิยม การทำสงครามใหญ่ ไปจนถึงการปฏิรูปเปลี่ยนแปลงเป็นชาติประชาธิปไตยที่ไฝ่สันติ เหตุการณ์ทั้งหมดนี้นำพาสถาบันพระจักรพรรดิให้ปรับเปลี่ยนสถานะอำนาจ บทบาททางการเมือง และความสัมพันธ์ทางสังคมอย่างสุดโต่งเช่นกัน ในฐานะประเทศที่มีราชวงศ์ที่รับสืบทอดราชบัลลังก์มาอย่างต่อเนื่องยาวนานที่สุดในโลก ญี่ปุ่นมีระบอบราชาธิปไตยที่เหนียวแน่นมั่นคง อีกทั้งการถือพระราชอิสริยยศเป็นถึง “สมเด็จพระจักรพรรดิ” (emperor) ซึ่งหมายถึงผู้ปกครองจักรวรรดิที่ปกคลุมดินแดนและชนชาติมากมาย ก็อาจสร้างความเข้าใจผิดว่า พระจักรพรรดิญี่ปุ่นมีพระราชอำนาจยิ่งใหญ่ แม้ในยุคหนึ่งญี่ปุ่นเคยแผ่จักรวรรดิในนามของพระจักรพรรดิ แต่ยังคงเป็นคำถามตลอดว่า พระจักรพรรดิมีส่วนร่วมกำหนดยุทธศาสตร์ ทั้งการขยายอำนาจและการทำสงคราม มากน้อยเพียงใด อย่างไรก็ตาม นับตั้งแต่ความพ่ายแพ้ในสงครามโลกครั้งที่ 2 จนถึงปัจจุบัน สถาบันพระจักรพรรดิดำรงสถานะเป็นเพียง “สัญลักษณ์” แห่งชาติและความเป็นปึกแผ่นของประชาชน สถานะที่รัฐธรรมนูญฉบับหลังสงครามกำหนดได้รับการยึดถือโดยเชื้อพระวงศ์และรัฐบาลอย่างเคร่งครัด ทำให้กล่าวได้ว่า สถาบันพระจักรพรรดิญี่ปุ่นมีอำนาจน้อยมากจนประเทศถือเป็นระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญโดยแท้จริง

ลักษณะเด่นอย่างหนึ่งของสถาบันพระจักรพรรดินับจากอดีตมาถึงเวลานี้คือการอยู่ในสถานะที่ถูก “กำหนด” “กะเกณฑ์” หรือ “จัดแจง” ให้อยู่ในตำแหน่งแห่งที่ตามความประสงค์ของฝ่ายที่กุมอำนาจแท้จริง จึงไม่ผิดที่จะพูดว่า ในประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่ สมเด็จพระจักรพรรดิของญี่ปุ่นมีแต่ครองราชย์โดยมิได้ปกครอง สถาบันนี้ดำรงความชอบธรรมอยู่ได้ตามชนบประเพณี ความเชื่อ และพิธีกรรมทางศาสนาที่สืบทอดมายาวนาน ความชอบธรรมเช่นว่าเป็นฐานรองรับกลุ่มการเมืองที่เข้ามาใช้อำนาจบริหารบ้านเมือง อธิบายอีกนัยหนึ่งได้ว่า

สถาบันจักรพรรดิในแต่ละช่วงเวลาถูกใช้เป็นเครื่องมือโดยกลุ่มการเมืองที่กุมอำนาจซึ่งมักอ้างนามและประสงค์ของสมเด็จพระจักรพรรดิ เพื่อให้ได้การยอมรับและการเชื่อฟังจากผู้ใต้ปกครอง อาทิ คณะผู้นำสมัยเมจิ (Meiji Oligarch) ที่แย่งชิงสถานะขององค์พระจักรพรรดิขึ้นเป็นองค์อธิปัตย์ในรัฐธรรมนูญฉบับแรก แต่ก็อาศัยการเป็น “ที่ปรึกษาและผู้ช่วย” เพื่อบริหารราชการบ้านเมืองตามแต่ที่ต้นต้องการ หรือในรัชสมัยโชวะที่พวกผู้นำทหารเข้าครองอำนาจการเมือง สถาบันพระจักรพรรดิถูกปรุงแต่งให้มีความสำคัญเทียบเท่า “ตัวตนความเป็นชาติ” (kokutai) ทว่าในการปกครอง สมเด็จพระจักรพรรดิมีแต่ว่างเฉยและให้ความเห็นชอบแก่แนวนโยบายตามที่ฝ่ายบริหารตัดสินใจมาแล้ว อย่างน้อยวาทกรรมยุคหลังสงครามมีส่วนทำให้มีความเชื่อเช่นนั้น อันเป็นการช่วยปลดปล่อยความรับผิดชอบของสถาบันพระจักรพรรดิจากสงคราม

นับจากสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 สถาบันพระจักรพรรดิถูกปรับให้มีสถานะ อำนาจ และบทบาทแบบใหม่ ผ่านพลังที่สลับซับซ้อนกว่าในอดีต จากการที่ญี่ปุ่นเข้าไปพัวพันกับการเมืองระหว่างประเทศในฐานะมหาอำนาจ ผู้ชนะสงครามอย่างสหรัฐอเมริกาเป็นฝ่ายกำหนดชะตากรรมของสถาบันพระจักรพรรดิ ตลอดจนอิทธิพลของชาติที่ถูกญี่ปุ่นรุกรานและกลุ่มอุดมการณ์ในประเทศที่แข่งกันเสนอแนวทางปฏิรูปเมื่อระบอบเก่าได้พังทลายลงพร้อมความปราชัยในสงคราม การลดสถานะจาก “องค์อธิปัตย์” ลงสู่ “สัญลักษณ์” อันปลอดภัยอำนาจทางการเมืองการปกครอง แม้อาจมองได้ว่าเป็นการปรับสถานะแบบสุดโต่งโดยฝีมือของต่างชาติ แต่การปฏิรูปก็นี้ก็สอดคล้องกับความเห็นส่วนใหญ่ในสังคมญี่ปุ่นที่ต้องการเริ่มต้นใหม่ในฐานะชาติประชาธิปไตยที่ละเลิกสงคราม สถาบันพระจักรพรรดิถูกปรับให้สะท้อนระบอบการเมืองสมัยใหม่และหลักสันตินิยม ก่อนสงครามญี่ปุ่นจะรับช่วงต่อจากสหรัฐอเมริกาในการนิยามสถานะขององค์พระจักรพรรดิใหม่ จนทำให้ “ราชาธิปไตยเชิงสัญลักษณ์” อยู่ได้อย่างสมดุล สอดคล้องลงตัวกับทั้งแบบแผนประเพณีของระบอบราชาธิปไตยที่สืบทอดกันมาจากอดีต และหลักอุดมการณ์ประชาธิปไตยสมัยใหม่

ดุลยภาพหลังสงครามตั้งอยู่บนความคิดที่ว่า องค์พระจักรพรรดิในประวัติศาสตร์ไม่เคยมีอำนาจปกครองโดยตรงอยู่แล้ว สถานะที่ถูกยกขึ้นนับแต่สมัยเมจิเป็นสถานะที่ผิดจากประเพณีดั้งเดิม สำหรับการปรับเข้าหาระบอบประชาธิปไตย สถาบันจักรพรรดิถูกจัดแจงให้มีสถานะบนฐานความยินยอมของประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยและดำรงตนอยู่ภายใต้กรอบกฎหมายอย่างเคร่งครัด เพื่อเลี่ยงการถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองและการถูกใช้ปลุกปั่นความรู้สึกชาตินิยมเหมือนอย่างที่เคยเป็นมาในยุคก่อนสงคราม บทบาทของสถาบันจักรพรรดิถูกจำกัดให้เกี่ยวข้องเพียงด้านสังคมและวัฒนธรรม ยกเว้นแต่หน้าที่ด้านกิจการของรัฐตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติ ซึ่งล้วนเป็นการให้ความเห็นชอบเชิงสัญลักษณ์ต่อเรื่องที่รัฐบาลนำเสนอในการบริหารงาน และตามกฎหมายเทียบบาลฉบับหลังสงคราม งบประมาณของราชสำนักยังถูกกำหนดให้เป็นการตัดสินใจร่วมกันของตัวแทนฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายตุลาการ มิใช่เป็นอำนาจเต็มของราชสำนักแบบแต่ก่อน ขณะที่ความสัมพันธ์กับพสกนิกรที่เคยเป็นแบบ “เคาฟเทิดทูน” ก็ถูกให้ความหมายใหม่เป็น “ความรักใคร่ใกล้ชิด” ที่ต่อกันด้วยพระราชกรณียกิจที่สมเด็จพระจักรพรรดิอาสาปฏิบัติจนเป็นแบบแผน โดยเฉพาะการเยี่ยมเยียนราษฎรอย่างสม่ำเสมอด้วยเหตุนี้ สมเด็จพระจักรพรรดิสมัยหลังสงครามจึงมีภาพลักษณ์ในฐานะขวัญกำลังใจและอยู่เคียงข้างประชาชน หรือเป็น “พระจักรพรรดิของปวงชน” นั้นเอง

ความพยายามปรับตัวให้เข้ากับอุดมการณ์ประชาธิปไตยและหลักสันตินิยมในยุคหลังสงครามของสถาบันอันเก่าแก่และมีความเป็นอนุรักษนิยมสูงนี้ ถือเป็นหัวข้อที่มีพลวัตเรื่อยมา ไม่ได้ยุติลงตัวได้ด้วยตรรกะที่ปรุงแต่งขึ้นมาช่วงทศวรรษหลังสงคราม เพื่อรักษาความชอบธรรม ฐานการยอมรับ และเหตุผลแห่งการคงอยู่ ราชสำนักและฝ่ายการเมืองต่างพยายามประคับประคองความหมายและรับมือความท้าทายใหม่ที่กระทบต่อสถาบันพระจักรพรรดิ ณ ปัจจุบันที่มีปัญหาใหญ่โตเรื่องจำนวนพระบรมวงศานุวงศ์ที่ลดลงจนเป็น

อุปสรรคต่อการประกอบพระราชพิธี หรือพระราชกรณียกิจ แล้วยังคุกคาม เสถียรภาพของการสืบราชสันตติวงศ์ในอนาคต สังคมญี่ปุ่นจึงตื่นตัวอีกครั้ง เกิดกระแสถกเถียง เพื่อแสวงหาหนทางและมาตรการที่เหมาะสมในการธำรง รักษาสถาบันอันเก่าแก่นี้ให้คงอยู่ต่อไปผ่านการปฏิรูปปรับเปลี่ยนตาม พลวัตของสังคมประชาธิปไตยที่ดำรงอยู่ท่ามกลางกระแสโลก

สำหรับประเทศกรณีศึกษาที่ 4 เดนมาร์กมีระบอบราชาธิปไตยภายใต้ รัฐธรรมนูญที่ถือว่ามั่นคงยิ่ง สถาบันพระมหากษัตริย์ของประเทศเป็นสถาบัน พระมหากษัตริย์ที่มีประวัติความเป็นมายาวนานที่สุดในยุโรป ทว่ากลับยังคงมีความทันสมัย สามารถดำรงอยู่ได้อย่างลงตัวในระบอบประชาธิปไตยรูปแบบ รัฐสวัสดิการและสังคมพหุวัฒนธรรมของประเทศได้ ตลอดพัฒนาการที่กินเวลานับพันปี สถาบันพระมหากษัตริย์เดนมาร์กเผชิญความท้าทายเสมอ ไม่ว่าจะเป็น ถูกจำกัดพระราชอำนาจโดยขุนนางในยุคแรก มาถึงการถูกจำกัดพระราชอำนาจ โดยรัฐธรรมนูญในยุคปัจจุบัน พระมหากษัตริย์เดนมาร์กทุกวันนี้แทบไม่มี อำนาจทางการเมืองหลงเหลืออยู่และเน้นหน้าที่ในเชิงสัญลักษณ์กับพิธีกรรม ทางการเมือง อาทิ พระราชอำนาจในการแต่งตั้งรัฐบาล พระราชอำนาจยุบสภา พระราชอำนาจในการลงพระปรมาภิไธยบังคับในร่างกฎหมาย ฯลฯ อย่างไรก็ตาม แม้ไร้อำนาจแท้จริง พระมหากษัตริย์กลับเป็นที่นิยม โดยเฉพาะในรัชสมัยของ สมเด็จพระราชินีนาถมาร์เกรเธอที่ 2 ประมุขแห่งรัฐองค์ปัจจุบัน เพราะการปฏิบัติ พระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์ในด้านที่เกี่ยวข้องกับจารีตประเพณี สังคม และวัฒนธรรม ประกอบกับบุคลิกของสมเด็จพระราชินีนาถมาร์เกรเธอที่ 2 ที่มีส่วนสำคัญต่อการดำรงอยู่ของความนิยมชมชอบในตัวสถาบัน ตลอดจน ระบอบราชาธิปไตย

ในทางทฤษฎี ความเข้าใจต่อระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของ เดนมาร์กไม่สามารถอาศัยเพียงการพิจารณาขอบเขตพระราชอำนาจอย่างเป็นทางการเท่านั้น แต่ต้องศึกษาปฏิสัมพันธ์ที่พระมหากษัตริย์มีกับสถาบัน การเมืองอื่นท่ามกลางบริบทสังคมแต่ละยุคสมัยตามกรอบการวิเคราะห์ของ

อีเลน่า วู้ดเดเคอร์ ที่ให้ความสำคัญกับราชวงศ์ ราชสำนัก พิธีการ ภาพแทน และการปรากฏตัว ซึ่งต่างมีนัยสำคัญต่อการจัดสถานะและตำแหน่งแห่งที่ของ พระมหากษัตริย์ในสังคมการเมือง และเมื่อมองผ่านกรอบวิเคราะห์ของ สเตแพน ลินซ์ และมิโนฟฟ์ จะเห็นว่าการเปลี่ยนผ่านระบอบการปกครองของ เดนมาร์กนั้นเกิดขึ้นได้เพราะปัจจัย 3 ประการ ได้แก่ ปัจจัยแรงกดดันทางการเมือง ความหลากหลายทางเชื้อชาติ และตัวแสดงระหว่างประเทศ เริ่มต้นกันที่ ปัจจัยแรงกดดันทางการเมือง การเคลื่อนไหวเรียกร้องภายในประเทศก่อให้เกิด การเปลี่ยนผ่าน เช่นเดียวกันกับความหลากหลายทางเชื้อชาติและตัวแสดง ระหว่างประเทศที่มาในรูปของปฏิสัมพันธ์ระหว่างเชื้อชาติเยอรมันกับ เชื้อชาติเดนิช และการแทรกแซงในอดีตโดยสมาพันธรัฐเยอรมัน ตามลำดับ แต่ถึงกระนั้น ไม่อาจปฏิเสธว่า พระมหากษัตริย์ของเดนมาร์กพร้อมปรับตัวเข้ากับ บริบทที่เปลี่ยนไปและยอมรับอำนาจของประชาชน จึงทำให้ประเทศเปลี่ยนผ่านสู่ ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญได้โดยไม่เสียเลือดเนื้อ

ขณะเดียวกัน หากใช้กรอบแนวคิดการจัดกลุ่มระบอบราชาธิปไตยของ คาร์สเทน แองเคอร์ หลังการสิ้นสุดของระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เมื่อ ค.ศ. 1849 เดนมาร์กไม่ได้เปลี่ยนผ่านสู่ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ โดยสมบูรณ์ในทันที การเปลี่ยนผ่านมีลักษณะค่อยเป็นค่อยไปตามพัฒนาการ ทางการเมืองและทางสังคม ดังจะเห็นได้ว่า ประเพณีปฏิบัติและกฎหมายเทียรบาล ในช่วงสมบูรณาญาสิทธิราชย์ยังคงบังคับใช้อยู่ในช่วงแรกของการปกครอง ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ แต่ก็มีกรเริ่มจำกัดพระราชอำนาจของ สถาบันพระมหากษัตริย์ ควบคู่ไปกับการเพิ่มอำนาจหน้าที่ของสถาบันการเมืองอื่น ในระบบ โดยเฉพาะรัฐสภาอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ท้ายที่สุดเดนมาร์กต้องใช้เวลา ทั้งหมด 52 ปีกว่าการเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ จะประสบผลโดยสมบูรณ์

การสิ้นพระราชอำนาจทางการเมือง หรือบทบาทตามรัฐธรรมนูญมิได้ลดทอน ความชอบธรรมของสถาบันพระมหากษัตริย์เดนมาร์กกลง ในทางตรงข้าม

สถานะความเป็นกลางทางการเมืองกลับช่วยส่งเสริมให้สถาบันพระมหากษัตริย์ในระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญกลายเป็นแหล่งความชอบธรรมเมื่อเทียบกับ สถาบันพระมหากษัตริย์เดนมาร์กไม่มีพระราชอำนาจเหมือนกับสถาบันพระมหากษัตริย์ของสหราชอาณาจักรตามข้อเสนอของ วอลเตอร์ เบจจ็อด ซึ่งก็คือ สิทธิที่จะทรงได้รับการปรึกษาหารือ สิทธิที่จะทรงสนับสนุนและสิทธิที่จะทรงตักเตือน แม้ปรากฏกรณีการตักเตือนผู้นำทางการเมืองเกี่ยวกับกระบวนการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีที่อาจขัดกับรัฐธรรมนูญอยู่หลายครั้ง ทว่าการตักเตือนดังกล่าว ไม่สมควรถือเป็นการใช้พระราชอำนาจนำของสถาบันพระมหากษัตริย์เดนมาร์ก เนื่องจากมิได้เป็นการใช้สิทธิตามลำพัง แต่ใช้ร่วมกับเลขาธิการส่วนพระองค์และหน่วยงานสำนักพระราชวัง อย่างไรก็ตาม แหล่งความชอบธรรมของสถาบันพระมหากษัตริย์เดนมาร์กในสังคมสมัยใหม่นั้นมีความซับซ้อนกว่าในอดีต นอกจากการสืบทอดตำแหน่งทางสายเลือดแล้ว การถือคุณสมบัติความเป็นธรรมดาสามัญก็เป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบสำคัญของความเป็นเดนมาร์กสมัยใหม่ อันหมายความว่า พระมหากษัตริย์มีความเป็นมนุษย์เฉกเช่นเดียวกับประชาชนทั่วไป ดังสะท้อนผ่านกรณีการผลิตผลงานศิลปะของสมเด็จพระราชินีนาถมาร์เกรเธอที่ 2 ที่ได้รับการยอมรับความสามารถในฐานะปัจเจกชนมากกว่าในฐานะพระมหากษัตริย์ มิพักกล่าวถึงกิจกรรมอื่นของพระองค์ ความเป็นธรรมดาสามัญของสมเด็จพระราชินีนาถนั้นทำให้พระองค์มีสถานะพิเศษมากยิ่งขึ้นในสายตาของสาธารณชน

ทุกวันนี้ สถาบันพระมหากษัตริย์เดนมาร์กเผชิญความท้าทายหลักอยู่ 2 ประการ ประการแรก แม้สำนักพระราชวังมีขนาดเล็กและพระราชทรัพย์ก็ไม่ได้มีจำนวนมากนัก แต่การที่เงินปีที่พระมหากษัตริย์ได้จากรัฐปรับขึ้นตามจำนวนของสมาชิกราชวงศ์ที่เพิ่มขึ้นก็ก่อให้เกิดการวิจารณ์เรื่องงบประมาณส่วนพระมหากษัตริย์อย่างกว้างขวาง ผลคือ สถาบันพระมหากษัตริย์พยายามปรับตัวตามเสียงเรียกร้องเพื่อความอยู่รอดในอนาคต โดยเฉพาะผ่านการลดขนาดราชวงศ์ด้วยการถอดพระยศของพระบรมวงศานุวงศ์บางองค์ นอกเหนือจากนี้

ยังมีแนวคิดเรื่องการปรับเปลี่ยนคุณสมบัติของผู้ที่จะได้รับเงินปีให้เหลือเพียงองค์รัชทายาทที่จะสืบทอดราชบัลลังก์เท่านั้น ส่วนความท้าทายประการที่ 2 คือการรักษาความเป็นกลางทางการเมือง พระราชกรณียกิจบางประการของสมาชิกราชวงศ์ถูกมองว่าเกี่ยวข้องกับประเด็นที่มีความเป็นการเมือง เช่น ประเด็นศาสนา ประเด็นผู้อพยพ ประเด็นปัญหาสิ่งแวดล้อม ฯลฯ การแสดงออกต่อประเด็นเหล่านี้ทำให้สถาบันพระมหากษัตริย์ต้องถูกดำเนินหลายครั้งเป็นแรงกดดันให้สถาบันพระมหากษัตริย์ต้องพยายามดำเนินพระราชกรณียกิจที่มีความสำคัญ แต่ขณะเดียวกันก็ต้องไม่ไปสู่การเป็นคู่ขัดแย้งกับภาคส่วนใดภาคส่วนหนึ่งในสังคม

สำหรับมาเลเซีย ประเทศกรณีศึกษาอีกประเทศ หลังจากตกเป็นอาณานิคมของสหราชอาณาจักรมายาวนานกว่าศตวรรษ สหพันธรัฐมาเลเซียก็ได้รับเอกราชใน ค.ศ. 1957 และประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับแรก อันนำไปสู่การปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์หรือพระราชาธิบดีเป็นประมุขของชาติ โดยเรียกชื่อตำแหน่งว่า ยังดี เปอร์ตวน อากง แม้ประเทศได้สถาปนาระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญขึ้น แต่ระบอบดังกล่าวของมาเลเซียก็มีลักษณะเฉพาะตัวบางประการที่ต่างกับที่อื่น กล่าวคือ ประการแรก จาก 12 รัฐที่ประกอบกันเป็นสหพันธรัฐ มีอยู่ถึง 9 รัฐที่ยังคงมีสุลต่านเป็นเจ้าผู้ปกครอง ส่วนที่เหลืออีก 4 รัฐมีผู้ว่าการรัฐทำหน้าที่เป็นผู้ปกครอง ประการที่ 2 พระมหากษัตริย์มาจากการเลือกตั้งโดยสภาเจ้าผู้ปกครองรัฐที่มีสุลต่านทั้ง 9 พระองค์เป็นสมาชิก พระมหากษัตริย์มิได้อยู่ในตำแหน่งตลอดชีพ แต่มีวาระคราวละ 5 ปีเมื่อหมดวาระแล้ว ก็จะมีการนำตำแหน่งไปหมุนเวียนในหมู่สุลต่านของ 9 รัฐ ประการที่ 3 พระมหากษัตริย์สามารถถูกขับพ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระได้โดยการลงมติของสภาเจ้าผู้ปกครองรัฐ ประการที่ 4 นับตั้งแต่ ค.ศ. 1993 เป็นต้นมา พระมหากษัตริย์และสุลต่านมิได้รับความคุ้มครองจากการฟ้องร้องอีกต่อไป เท่ากับอาจตกเป็นจำเลยในคดีแพ่งหรือคดีอาญาได้ อย่างไรก็ตาม การฟ้องร้องต้องกระทำผ่านศาลพิเศษที่ตั้งขึ้นเป็นการเฉพาะตามมาตรา 182

และ 183 ของรัฐธรรมนูญ นอกจากนี้ เมื่อถูกฟ้องร้องในคดีอาญาที่มีศาลพิเศษเป็นผู้พิจารณา พระมหากษัตริย์ต้องหยุดปฏิบัติหน้าที่ชั่วคราว และประการสุดท้าย สุลต่านที่ได้ขึ้นดำรงตำแหน่งพระมหากษัตริย์จะไม่สามารถใช้อำนาจสุลต่านในรัฐของตน ยกเว้นเฉพาะการทำหน้าที่ในฐานะประมุขศาสนาอิสลามของรัฐเท่านั้น

นอกจากสถาบันพระมหากษัตริย์ที่มีลักษณะเฉพาะตัวแล้ว มาเลเซียยังมีอีกหนึ่งสถาบันที่เกี่ยวข้องกับระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของประเทศอย่างใกล้ชิด นั่นคือ สภาเจ้าผู้ปกครองรัฐ องค์ก่ขึ้นตั้งขึ้นตามมาตรา 38 ของรัฐธรรมนูญ หน้าที่สำคัญที่สุดของสภาเจ้าผู้ปกครองรัฐคงหนีไม่พ้นการเลือกพระราชาธิบดีและรองพระราชาธิบดี แต่ขณะเดียวกัน รัฐธรรมนูญยังให้สภาเจ้าผู้ปกครองรัฐมีสิทธิให้ความเห็น หรือคัดค้านการแก้ไขพระราชบัญญัติที่เกี่ยวกับศาสนา แต่งตั้งสมาชิกบางส่วนของศาลพิเศษ ให้คำปรึกษาเรื่องนโยบายของชาติ ตลอดจนพิจารณาให้ความยินยอมแก่การแก้ไขเปลี่ยนแปลงกฎหมาย 2 ประเภท ได้แก่ กฎหมายที่เกี่ยวกับสิทธิพิเศษ เกียรติยศ เอกสิทธิ และศักดิ์ศรีของเจ้าผู้ปกครอง กับกฎหมายที่กระทบต่อสิทธิพิเศษของชาวมลายูดั้งเดิม หรือชาวภูมิบุตร ซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ อำนาจตามรัฐธรรมนูญส่วนนี้ช่วยให้สุลต่านกลายเป็นเสมือนสัญลักษณ์ของผู้ปกป้องคุ้มครองชาวมลายู ทั้งยังทำให้ชาวมลายูยอมรับและสนับสนุนเจ้าผู้ปกครองรวมถึงพระมหากษัตริย์ มาโดยตลอด

เมื่อพูดถึงบทบาทและอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายของพระมหากษัตริย์ เริ่มจากอำนาจฝ่ายบริหาร รัฐธรรมนูญให้พระมหากษัตริย์เป็นที่สถิตของอำนาจบริหารที่มีรัฐบาลเป็นผู้ใช้ พระมหากษัตริย์มีอำนาจแต่งตั้งทั้งนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี ส่วนทางด้านนิติบัญญัติ รัฐธรรมนูญให้อำนาจพระมหากษัตริย์เปิดประชุมสภายุบสภาปิดสมัยประชุมสภา แต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภา และประกาศใช้กฎหมายที่ได้ผ่านการพิจารณาของสภาแล้ว สำหรับด้านตุลาการ พระมหากษัตริย์เป็นคนแต่งตั้งอัยการสูงสุดและบรรดาผู้พิพากษาระดับอาวุโส นอกจากนี้

พระมหากษัตริย์ยังมีอำนาจในการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน อำนาจแต่งตั้ง คณะกรรมการธิการที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐและคณะกรรมการอื่นตามที่ รัฐธรรมนูญบัญญัติ อำนาจพระราชทานอภัยโทษ ตลอดจนเป็นจอมทัพของ ประเทศและประมุขศาสนาอิสลามเหนือ 8 เขตแดนพิเศษและรัฐที่ปราศจาก สุลต่าน

แม้รัฐธรรมนูญมาเลเซียได้มอบอำนาจให้แก่พระมหากษัตริย์หลายด้านมาก จนทำให้ดูราวกับว่า พระมหากษัตริย์มีบทบาทกว้างขวางในทางการเมือง การปกครอง แต่ในความเป็นจริง การใช้อำนาจส่วนใหญ่ของพระมหากษัตริย์ ล้วนเป็นไปตามคำแนะนำของนายกรัฐมนตรีทั้งสิ้น บทบาทของพระมหากษัตริย์ จึงหนักไปทางด้านพิธีการเป็นหลัก หรืออาจสรุปอีกแบบว่า พระมหากษัตริย์ ปกเกล้า แต่ไม่ปกครอง เช่นเดียวกับประเทศทั่วไปในโลกที่ถือว่าเป็นระบอบ ราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ อย่างไรก็ตาม ในกรณีของมาเลเซีย รัฐธรรมนูญ มาตรา 40(3) อนุญาตให้พระมหากษัตริย์สามารถใช้ดุลยพินิจตัดสินใจใน เรื่องสำคัญ 4 เรื่อง ได้แก่ การแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี การปฏิเสธคำขอให้ยุบสภา การเรียกประชุมสภาเจ้าผู้ปกครองรัฐ และกิจการอื่นที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ เจื่อนไขเช่นนี้เริ่มการเป็นประเด็นภายหลัง ค.ศ. 2020 โดยเฉพาะเรื่องการแต่งตั้ง นายกรัฐมนตรีที่กลายเป็นที่สนใจ ทั้งระดับชาติและนานาชาติ เมื่อนายกรัฐมนตรี ถึง 2 คนลาออกหลังดำรงตำแหน่งได้ไม่นาน ทำให้พระมหากษัตริย์ต้องใช้ ดุลยพินิจในการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี นำมาสู่การถกเถียงเกี่ยวกับพระราชอำนาจ ของพระมหากษัตริย์ ต่อมาในค.ศ. 2022 มาเลเซียก็เผชิญกับสภาวะสภาแขวน เป็นครั้งแรกสืบเนื่องจากผลการเลือกตั้งทั่วไป เป็นเหตุให้พระมหากษัตริย์ ต้องเข้ามามีบทบาทอีกครั้งด้วยการพิจารณาเลือกบุคคลที่จะดำรงตำแหน่ง นายกรัฐมนตรีหลังการหารือกับผู้นำพรรคการเมืองที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในสภา 2 อันดับแรก

หากพิจารณาภาพรวมแล้ว จะเห็นว่า บทบาทและอำนาจของพระมหากษัตริย์ สุลต่าน ตลอดจนสภาเจ้าผู้ปกครองรัฐนั้นมีเพิ่มมากขึ้นหลังการก้าวลงจาก

ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของ มหาเธร์ โมฮัมหมัด เมื่อ ค.ศ. 2003 ก่อนเริ่มปรากฏชัดเจนตั้งแต่ ค.ศ. 2008 เป็นต้นมา เหตุเพราะพรรคอัมโนที่ได้ครอบครองอำนาจมายาวนานไม่สามารถรักษาเสียง 2 ใน 3 ของสภาเอาไว้ได้ กลายเป็นจุดเริ่มต้นเปิดทางให้พระมหากษัตริย์กับสุลต่านขยายบทบาทและอำนาจของตนต่อมา ที่สำคัญไปกว่านั้น ระหว่างช่วงสถานการณ์โควิด-19 เป็นต้นมา ประเทศต้องเผชิญกับปัญหาหลายด้าน ประกอบกับความเชื่อมั่นและภาพลักษณ์ของผู้นำการเมือง ทั้งระดับรัฐและระดับสหพันธรัฐ ได้เสื่อมลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากปัญหาการทุจริตในกองทุนวันเอ็มดีบี ผลลัพธ์คือการที่พระมหากษัตริย์สามารถแสดงบทบาทได้มากกว่าเดิม ทั้งในการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี การประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน และการทำหน้าที่ตรวจสอบถ่วงดุลรัฐบาล สุดท้าย จึงอาจกล่าวได้ว่า บทบาทของพระมหากษัตริย์ในระยะหลังมีลักษณะที่ต่างจากตัวแบบของเวสมินสเตอร์ หรืออาจเรียกว่าเป็นรูปแบบเฉพาะของ “รัฐธรรมนูญแบบอีสมินสเตอร์” (Eastminster Constitution) ตามที่มีนักวิชาการตั้งข้อสังเกตอย่างใดก็ดี ยังคงเป็นเรื่องที่ต้องจับตาต่อไปในอนาคตว่าระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของมาเลเซียจะยังคงมีพัฒนาการไปในทิศทางที่พระมหากษัตริย์มีบทบาทเพิ่มขึ้นหรือไม่ แคลิไนด์ และส่งผลกระทบต่อสังคมการเมือง

ถัดมาเป็นลีกเตนสไตน์ ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของลีกเตนสไตน์เป็นอีกกรณีศึกษาที่น่าสนใจอย่างยิ่ง เนื่องจากปรากฏลักษณะพิเศษเฉพาะตัวหลายเรื่องด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้อย่างกว้างขวาง การสืบราชสมบัติที่มีเงื่อนไขแตกต่างจากประเทศอื่น บทบาทในทางจารีตประเพณีและทางศาสนา การบริหารทรัพย์สิน และการลงทุนที่มีอิสระสูง รวมถึงวิธีเอาชนะสิ่งท้าทายการดำรงอยู่ของสถาบันพระมหากษัตริย์ในปัจจุบันที่ดูมีลักษณะเฉพาะตัว โดยถ้าสรุปแบบภาพรวม คงสามารถพูดว่า ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของลีกเตนสไตน์ถือเป็นระบอบกึ่งราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญที่มีองค์กรสูงสุดทางการเมืองในลักษณะขององค์กรคู่ กล่าวคือ แม้ถูกจำกัดพระราชอำนาจและให้ใช้ได้ตามเงื่อนไข

ที่เขียนไว้ในรัฐธรรมนูญเท่านั้น รัฐธรรมนูญของลิกเตนสไตน์กลับกำหนดให้พระมหากษัตริย์มีพระราชอำนาจทางการเมืองอย่างกว้างขวางยิ่งนัก โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบกับระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของประเทศอื่น

สำหรับประเด็นองค์กรคู่ การออกแบบระบอบการเมืองตามรัฐธรรมนูญฉบับ ค.ศ. 1921 ถือเป็นผลจากการประนีประนอมระหว่างสถาบันพระมหากษัตริย์กับประชาชนชาวลิกเตนสไตน์ ระบอบดังกล่าวมองสถาบันพระมหากษัตริย์และประชาชนว่าต่างเป็นสถาบันทางการเมืองสูงสุดที่อยู่เคียงคู่กันในระดับเดียว แล้กำหนดให้การใช้อำนาจทางการเมืองได้รับความยินยอมพร้อมใจของสถาบันทางการเมืองสูงสุดทั้งสองระบอบที่รับรองการมีอำนาจคู่นี้ นอกจากมอบพระราชอำนาจทางการเมืองให้แก่พระมหากษัตริย์อย่างกว้างขวางแล้วยังรับประกันสิทธิมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในแบบราชาธิปไตยทางตรงอย่างกว้างขวางไปพร้อมกันด้วย อย่างไรก็ดี ประสบการณ์ของลิกเตนสไตน์ให้บทเรียนว่า ระบอบที่มีองค์กรสูงสุดทางการเมืองคู่กันเช่นนี้เป็นระบอบที่มีความไม่ชัดเจนเรื่ององค์กร หรือตัวบุคคลที่มีสิทธิชี้ขาดในลำดับสุดท้าย ซึ่งเป็นปัญหาพื้นฐานที่อาจจะก่อให้เกิดความขัดแย้งและวิกฤติทางรัฐธรรมนูญได้ตลอดเวลา

พระราชอำนาจของสถาบันพระมหากษัตริย์ หรือเจ้าชายแห่งลิกเตนสไตน์ตามที่ถูกกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับ ค.ศ. 1921 ได้แก่ พระราชอำนาจในการยับยั้งร่างกฎหมายแบบเด็ดขาด พระราชอำนาจในการประกาศใช้กฎหมายฉุกเฉิน พระราชอำนาจในการแต่งตั้งผู้พิพากษาในฐานะประธานคณะกรรมการสรรหาผู้พิพากษา พระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษ พระราชอำนาจในการเรียกเปิดประชุมรัฐสภา การปิดประชุมรัฐสภา การเลื่อนการประชุมรัฐสภา และการยุบสภาตามการพิจารณาตัดสินใจของพระมหากษัตริย์เอง ตลอดจนพระราชอำนาจในการปลดคณะรัฐมนตรี นายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล อาจกล่าวได้ว่า พระราชอำนาจที่เจ้าชายแห่งลิกเตนสไตน์มีเป็นพระราชอำนาจกว้างขวางมาก ยิ่งเมื่อสามารถใช้ได้

แบบไม่ต้องรอการร้องขอ หรือการเสนอแนะจากรัฐบาลก่อน โดยในทางปฏิบัติ การใช้พระราชอำนาจตามรัฐธรรมนูญของพระมหากษัตริย์นำมาซึ่งปัญหาการตีความเสมอ โดยเฉพาะการใช้พระราชอำนาจที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์กับฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร

นอกจากอำนาจตามกฎหมายแล้ว พระมหากษัตริย์ลิกเตนสไตน์ยังมีบทบาทมากในทางวัฒนธรรม ราชนิกุลลิกเตนสไตน์เป็นจุลรัฐที่ถูกขนานด้วยประเทศที่มีขนาดใหญ่กว่ามากอย่างสวิตเซอร์แลนด์และออสเตรีย ทำให้เกิดปัญหาความไม่ชัดเจนทางจารีตประเพณีและศิลปวัฒนธรรมของประเทศช่วงที่ผ่านมาลิกเตนสไตน์ใช้ความพยายามเต็มที่ในการสร้างอัตลักษณ์ของตนเองให้เป็นที่ประจักษ์ต่อสายตาชาวโลก ซึ่งเมื่อพิจารณาในรายละเอียดจะพบว่า จารีตประเพณีและศิลปวัฒนธรรมของลิกเตนสไตน์แต่ละด้านล้วนมีความเกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์แทบทั้งสิ้น โดยเฉพาะงานเฉลิมฉลองทั้งหลายที่มุ่งเน้นให้ประชาชนยอมรับคุณค่าของพระมหากษัตริย์และราชวงศ์ อย่างไรก็ตาม หากพูดถึงยุคสมัยปัจจุบัน ไม่อาจสรุปได้ว่า ความสำนึกในบุญคุณของสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นจารีตประเพณีทางการเมืองของประชาชนทั่วไปแต่อย่างใด ขณะเดียวกันแม้รัฐธรรมนูญลิกเตนสไตน์ไม่มีบทบัญญัติชัดเจนเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันพระมหากษัตริย์กับศาสนา เจ้าชายและสมาชิกราชวงศ์ต่างนับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก หลายครั้งถึงระดับที่มีอิทธิพลต่อการใช้พระราชอำนาจทางการเมือง ดังกรณีที่เคยเด่นชัดที่สุดคือ การยับยั้งกฎหมายที่อนุญาตให้ประชาชนสามารถยุติการตั้งครม.ได้โดยเจ้าชายอะลอยส์

เมื่อพิจารณาประเทศกรณีศึกษาที่ 7 ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของสเปนมีพัฒนาการที่ยาวนานมาและต้องผ่านห้วงเวลาแห่งการเผชิญหน้าเพื่อช่วงชิงอำนาจทางการเมืองระหว่างฝ่ายรัฐสภากับสถาบันพระมหากษัตริย์อย่างต่อเนื่อง กระบวนการที่วุ่นเริ่มขึ้นช่วงปลายยุคกลาง และคลี่คลายมาในทิศทางที่พระมหากษัตริย์สูญเสียอำนาจของตน สวนทางกับรัฐสภามีอำนาจ

เพิ่มขึ้น ทั้งหมดสะท้อนถึงการเคลื่อนตัวจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาสู่ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญในบริบทของสเปนยุคใหม่ การจัดวางความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันพระมหากษัตริย์กับสถาบันการเมืองอื่นในสเปน มีพลวัตแปรเปลี่ยนไม่หยุดนิ่ง แม้สถาบันพระมหากษัตริย์จะเคยขาดช่วงลง เมื่อมีการสถาปนาระบอบสาธารณรัฐขึ้นถึง 2 ครั้ง แต่ท้ายที่สุดแล้วก็มีการฟื้นฟูสถาบันพระมหากษัตริย์กลับมาและมีความสำคัญขึ้นเป็นลำดับ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสเปนฉบับปัจจุบันมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ ค.ศ. 1978 มาตรา 1.3 ของกฎหมายสูงสุดฉบับนี้ระบุว่า ประเทศปกครอง ด้วยระบอบราชาธิปไตยภายใต้อำนาจอธิปไตย (parliamentary democracy) การบัญญัติเช่นนี้สะท้อนให้เห็นถึงหลักการทางรัฐธรรมนูญที่ยอมรับการ ดำรงอยู่ร่วมกันระหว่างระบอบราชาธิปไตยในฐานะรูปแบบของรัฐกับระบบรัฐสภา ในฐานะรูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันเป็นผลจากกระบวนการจัดทำ ร่างรัฐธรรมนูญที่มุ่งปรับบทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์ให้สอดคล้องกับ หลักการและคุณค่าของระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา (parliamentarization of the monarchy) นำไปสู่การกำหนดให้สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นองค์กร ของรัฐที่มีบทบาทเชิงสัญลักษณ์ ทั้งในมิติความเป็นเอกภาพของชนในชาติ มิติความยั่งยืนของรัฐ และมิติความเป็นผู้แทนของประชาชาติในความสัมพันธ์ กับนานาชาติ พระมหากษัตริย์เป็นตำแหน่งของบุคคลผู้ปฏิบัติหน้าที่ ตามรัฐธรรมนูญในนามของสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยมีบทบาทในฐานะ ประมุขของรัฐและมีความรับผิดชอบตามที่รัฐธรรมนูญ ตลอดจนกฎหมายอื่น กำหนดเอาไว้ พระมหากษัตริย์สเปนจึงมีบทบาททั้งในการเป็นสัญลักษณ์ แห่งความเป็นกลางทางการเมืองและการเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญที่เป็น ส่วนหนึ่งของระบอบการเมือง

ความชอบธรรมที่รองรับการดำรงอยู่และการปฏิบัติหน้าที่ของสถาบัน พระมหากษัตริย์สเปนนั้นมาจากข้อเท็จจริงที่ว่า รัฐธรรมนูญฉบับ ค.ศ. 1978 ได้ผ่านความเห็นชอบโดยการลงประชามติของประชาชน แม้กษัตริย์ฆวน คาร์ลอส

ทรงขึ้นครองราชย์ก่อนการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ แต่รัฐธรรมนูญก็ระบุพระนามของพระองค์ในฐานะทายาทผู้รับสืบทอดราชสมบัติมาอย่างชอบธรรม เมื่อประชาชนใช้อำนาจสูงสุดในการสถาปนารัฐธรรมนูญผ่านการออกเสียงประชามติให้ความเห็นชอบแก่การประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ย่อมสะท้อนว่า ปวงชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยยอมรับการดำรงตำแหน่งประมุขแห่งรัฐของกษัตริย์ฆวน คาร์ลอส ตลอดจนมอบฉันทานุมัติให้แก่กฎเกณฑ์ทั้งปวงที่เกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติ การปฏิบัติหน้าที่ของพระมหากษัตริย์และการดำเนินการใดที่พัวพันสถาบันพระมหากษัตริย์จึงกระทำได้แต่เฉพาะที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ ในทำนองเดียวกันการแก้ไขการเปลี่ยนแปลง หรือการยกเลิกกฎเกณฑ์ตามรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ย่อมต้องผ่านกระบวนการพิจารณาขั้นแรกโดยองค์กรผู้แทนที่มาจากการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย และการตัดสินใจให้ความเห็นชอบขั้นสุดท้ายโดยการออกเสียงประชามติของประชาชนทั้งประเทศ ทั้งหมดเป็นฐานความชอบธรรมของสถาบันพระมหากษัตริย์ในสเปน

ความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์กับประชาชนสเปนไม่ได้มีลักษณะที่ฝ่ายแรกอยู่เหนือกว่าฝ่ายหลัง ด้วยเหตุที่ระบอบราชาธิปไตยภายใต้อำนาจอธิปไตยเป็นผลจากการสถาปนารัฐธรรมนูญใหม่ จึงถือว่าสถาบันพระมหากษัตริย์สเปนในยุคปัจจุบันดำรงอยู่ตามเจตนารมณ์ของประชาชนที่สะท้อนผ่านการออกเสียงประชามติ พระมหากษัตริย์อยู่ในฐานะผู้ปฏิบัติหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญเพื่ออำนวยประโยชน์สุขของประชาชน ไม่ต่างจากองค์กรของรัฐอื่นที่มีหน้าที่ภายใต้เจตจำนงของปวงชน ซึ่งปรากฏผ่านการใช้อำนาจทางการเมืองในระบบรัฐสภา เพียงแต่พระมหากษัตริย์ในฐานะประมุขแห่งรัฐเป็นบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งสูงสุด การปฏิบัติหน้าที่ของพระมหากษัตริย์เป็นไปโดยปราศจากดุลพินิจและเจตจำนงส่วนบุคคล และต้องไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจตัดสินใจทางการเมืองใด

ในฐานะสัญลักษณ์แห่งความเป็นกลางและเอกภาพ พระมหากษัตริย์สามารถให้คำปรึกษาแนะนำ ตลอดจนโน้มน้าวการทำงานขององค์กรที่ใช้อำนาจทางการเมือง ผ่านการทำหน้าที่คนกลางผู้ไกล่เกลี่ยระหว่างสถาบันการเมือง รวมถึงการอาศัยโอกาสในวันสำคัญแสดงทัศนคติต่อสถานการณ์บ้านเมือง ณ ขณะนั้น ลักษณะทั่วไปที่สถาบันพระมหากษัตริย์สเปนมีส่วนร่วมสถาบันพระมหากษัตริย์ในระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของประเทศอื่นคือ พระมหากษัตริย์อยู่ในฐานะที่ไม่อาจละเมิดได้และไม่ต้องรับผิดชอบอะไรในการกระทำที่มีผู้รับสนองพระบรมราชโองการ อย่างไรก็ตาม ภายใต้บริบทที่กลุ่มพลังที่มีจุดยืนตรงข้ามกับระบอบราชาธิปไตยมีบทบาทสำคัญในระบบการเมือง ผลกระทบจากการกระทำและการพุดจาของพระมหากษัตริย์ รวมถึงสมาชิกราชวงศ์ทั้งหลาย เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้สถาบันพระมหากษัตริย์ถูกวิพากษ์วิจารณ์และตั้งคำถามจากสังคมมากยิ่งขึ้น สถาบันพระมหากษัตริย์สเปนทุกวันนี้อยู่ท่ามกลางกระแสความคาดหวังให้มีการปรับตัวในทิศทางที่สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมและคุณค่าแบบประชาธิปไตย

ประเทศกรณีศึกษาสุดท้าย ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของสหราชอาณาจักรถือเป็นผลผลิตของพัฒนาการทางประวัติศาสตร์อันยาวนาน หรือถ้าพูดให้เจาะจงคือ เป็นสิ่งที่ตกผลึกจากการต่อสู้ที่กินเวลากว่าร้อยปีระหว่างสถาบันพระมหากษัตริย์กับรัฐสภาที่เป็นตัวแทนของประชาชน ยิ่งเมื่อประกอบเข้ากับข้อเท็จจริงที่ว่าสหราชอาณาจักรใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณีก็ทำให้พลวัตของระบอบดังกล่าวขึ้นอยู่กับดุลยภาพทางการเมืองของแต่ละยุคสมัยมาก กล่าวคือ ไม่ได้มีการวางแผนอย่างครอบคลุมและเป็นรูปธรรมว่าระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของสหราชอาณาจักรจะมีรูปร่างหน้าตาแบบไหน ไม่มีช่วงเวลาออกแบบรัฐธรรมนูญที่ผู้คนต้องหาข้อสรุปกันเกี่ยวกับสถานะและอำนาจหน้าที่ที่ควรจะเป็นของสถาบันพระมหากษัตริย์เหมือนประเทศอื่น แม้พัฒนาการเช่นนี้สะท้อนความยืดหยุ่นสูงมาก ทั้งในอดีต

และในอนาคต ทว่าขณะเดียวกัน ก็เป็นเหตุให้ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของสหราชอาณาจักรขาดความชัดเจนแน่นอนหลายเรื่องที่ปราศจากบรรทัดฐานในอดีต เพราะไม่มีการวางแนวปฏิบัติหรือระเบียบกฎเกณฑ์กำกับไว้เลย

สำหรับบทบาทหน้าที่ของสถาบันพระมหากษัตริย์ในยุคปัจจุบัน ทุกการดำเนินการที่ส่งผลสำคัญทางการเมืองล้วนอยู่ภายใต้แนวปฏิบัติที่มีแบบอย่างที่เคยเกิดขึ้นมาก่อน (precedents) รองรับ ไม่ว่าจะเป็นการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี การแสดงบทบาทด้านการทูต การยุบสภา การพักและการเรียกประชุมสภา การเปิดสมัยประชุมสภา การให้ความเห็นชอบแก้ร่างกฎหมาย หรือการแต่งตั้งสมาชิกสภาขุนนาง เกือบทุกเรื่องที่เกิดขึ้นเป็นประจักษ์กรอปรัฐธรรมนูญกำกับอยู่ พระมหากษัตริย์ของสหราชอาณาจักรจึงแทบไม่ต้องตัดสินใจอะไรด้วยตนเอง อันจะนำความเสี่ยงมาสู่สถาบันพระมหากษัตริย์จากการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง พระมหากษัตริย์เพียงทำตามคำแนะนำจากรัฐบาล หรือแบบอย่างที่เคยเกิดขึ้นมาก่อนเท่านั้น ส่วนในกรณีที่ต้องการแสดงออกบางประการในทางการเมือง พระมหากษัตริย์มีสิทธิที่จะได้รับการปรึกษาหารือ สิทธิที่จะส่งเสริม และสิทธิที่จะตักเตือนนายกรัฐมนตรี โดยการใช้สิทธิเหล่านี้จะดำเนินไปในทางลับเสมอ เป็นเรื่องระหว่างพระมหากษัตริย์กับหัวหน้ารัฐบาลเท่านั้น ทั้งสองฝ่ายจะไม่นำความไปเผยแพร่ต่อ และที่สำคัญคือไม่มีข้อผูกมัดว่านายกรัฐมนตรีจะต้องดำเนินการตามที่พระมหากษัตริย์บอก ทั้งหมดขึ้นอยู่กับพิจารณาของตัวนายกรัฐมนตรี ในแง่นี้จึงเท่ากับว่า พระมหากษัตริย์ไม่มีอำนาจอะไร อย่างมากที่สุดคือมีอิทธิพลซึ่งแปรเปลี่ยนไปตามแต่ละยุคสมัย และตัวบุคคลผู้ครอบครองราชบัลลังก์ สถานะเช่นนี้ช่วยให้สถาบันพระมหากษัตริย์ของสหราชอาณาจักรอยู่เหนือการเมืองอย่างแท้จริงและสามารถดำรงอยู่ในฐานะส่วนที่ทรงความสง่างามตามทัศนะของ วอลเตอร์ แบจจีจอต แคมยังสอดคล้องกับหลักการอำนาจอธิปไตยของรัฐสภาที่ถือเป็นรากฐานทางการเมืองการปกครองของประเทศ

การทำหน้าที่ของพระมหากษัตริย์มีหน่วยงานสนับสนุนจำนวนหนึ่งที่สำคัญมากที่สุดคงหนีไม่พ้นราชสำนัก ซึ่งประกอบไปด้วย สำนักงานราชเลขาธิการ สำนักงานสมุหพระราชวัง แผนกเลขาธิการราชสำนัก สำนักงานพระคลังข้างที่ และพระคลังมหาสมบัติ และกองทุนรอยัลคอลเลกชัน หน่วยงานเหล่านี้บริหารจัดการโดยพระมหากษัตริย์ แต่อยู่ภายใต้การกำกับตรวจสอบของรัฐสภา โดยเฉพาะเรื่องการใช้จ่ายเงินส่วนที่มาจากงบประมาณสาธารณะ มีการจัดทำรายงานประจำปีและงบการเงินเสนอต่อรัฐสภา ตลอดจนสาธารณชนอย่างต่อเนื่อง เรื่องงบประมาณนี้ถือเป็นประเด็นใหญ่มากสำหรับสถาบันพระมหากษัตริย์ของสหราชอาณาจักร ณ ปัจจุบันนี้ สถาบันพระมหากษัตริย์มีแหล่งรายได้รวม 4 แหล่ง คือ เงินอุปถัมภ์องค์อภิปัตย์ ดัชชีแห่งแลงคาสเตอร์ กองทุนรอยัลคอลเลกชัน และรายได้เบ็ดเตล็ด แหล่งรายได้แรกสุดมาจากภาษีของประชาชนโดยตรง การสุบยอดเงินใช้อัตราร้อยละที่ได้มีคณะกรรมการกำหนดล่วงหน้าคำนวณกับผลกำไรเมื่อ 2 ปีที่แล้วของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระประมุข ล่าสุดช่วงรอบปีงบประมาณ 2021-2022 รัฐบาลต้องจัดสรรงบประมาณเพื่อเป็นเงินอุปถัมภ์องค์อภิปัตย์จำนวนรวม 86.3 ล้านปอนด์สเตอร์ลิง ถือเป็นแหล่งรายได้อันดับ 1 ของราชสำนัก ทิ้งห่างรายได้ในรอบปีงบประมาณเดียวกันจากดัชชีแห่งแลงคาสเตอร์ที่เป็นอันดับ 2 ถึงกว่า 3 เท่าตัว

สถาบันพระมหากษัตริย์ของสหราชอาณาจักรอยู่รอดมาได้อย่างมั่นคงเป็นเวลานาน แม้ระหว่างช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 ที่สถาบันพระมหากษัตริย์ในชาติยุโรปส่วนใหญ่พากันล่มสลาย กุญแจสำคัญของความสำเร็จนี้อยู่ที่การปรับตัวของสถาบันพระมหากษัตริย์เองต่อกระแสสังคมจนลงเอยกับระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญในที่สุด ตลอดรัชสมัยของสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 2 การสวมนำที่และการวางตัวเป็นกลางทางการเมืองช่วยให้สถาบันพระมหากษัตริย์ได้รับความนิยม ยิ่งเมื่อมีการประกอบพระราชกรณียกิจที่ทำให้สถาบันพระมหากษัตริย์ยังมีบทบาทมาก ไม่ว่าด้านศาสนา ด้านการกุศล หรือด้านการระหวางประเทศ อย่างไรก็ดี แม้ดูมั่นคงแต่ถึงที่สุดแล้ว

สถาบันพระมหากษัตริย์ ตลอดจนระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของสหราชอาณาจักรก็ต้องเผชิญกับความท้าทาย ปัญหาที่ถกเถียงกันอยู่แต่ 2 เรื่องด้วยกัน ได้แก่ กรณีอื้อฉาวของสมาชิกราชวงศ์กับการใช้จ่ายงบประมาณสาธารณะ เรื่องแรก มีเรื่องราวที่สร้างความเสื่อมเสียให้ราชวงศ์ รวมถึงสถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นระยะ เช่น การเคลื่อนไหวผ่านสื่อของเจ้าชายแฮร์รีกับเมแกน การดำเนินคดีล่วงละเมิดทางเพศกับเจ้าชายแอนดรูว์ ฯลฯ ส่วนเรื่องสอง ทุกครั้งที่มีการประกาศยอดเงินอุปถัมภ์องค์อภิปิตัย ก็มักมีสื่อมวลชนและขบวนการเคลื่อนไหววิพากษ์วิจารณ์สถาบันพระมหากษัตริย์ว่าเป็นภาระทางการเงินของประชาชนผู้เสียภาษี ณ ตอนนี้ ปัญหาทั้ง 2 เรื่องยังมีพลังไม่พอที่จะพาประเทศไปสู่ระบอบสาธารณรัฐได้แต่ก็มีใช้สิ่งที่มองข้ามได้เลย การเปลี่ยนรัชกาลเปิดโอกาสให้มีการปรับตัวครั้งใหญ่ ดังจะเห็นว่า ไม่นานหลังเสร็จสิ้นพระราชพิธีบรมราชาภิเษกในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 2023 สมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 พระมหากษัตริย์องค์ใหม่ทรงพยายามลดจำนวนข้าราชการบริพาร อีกทั้งมีข่าวว่าทรงต้องการให้ราชวงศ์มีจำนวนสมาชิกน้อยลงด้วย เพื่อลดโอกาสเกิดกรณีอื้อฉาวควบคู่กับการตัดรายจ่าย ทิศทางการปรับตัวของสถาบันพระมหากษัตริย์ในรัชสมัยของสมเด็จพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 3 ยังคงเป็นสิ่งที่ต้องจับตาดูกันต่อไปว่าจะดำเนินไปแบบไหน มีรายละเอียดเช่นไร และส่งผลอย่างไรต่ออนาคตของระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ

จากที่พิจารณารายละเอียดของประเทศกรณีศึกษาแต่ละประเทศ จะเห็นว่า ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญเป็นรูปแบบการปกครองที่มีความหลากหลายสูง ทุกประเทศมีหลักการพื้นฐานร่วมกันเรื่องการมีพระมหากษัตริย์ปกเกล้าในฐานะประมุขแห่งรัฐ โดยมีได้ทำหน้าที่ปกครองประเทศโดยตรง แม้มีบางกรณีที่พระมหากษัตริย์อาจขึ้นนำ หรือผลักดันนโยบายผ่านรัฐบาลได้ก็ตาม นอกเหนือจากลักษณะร่วมนี้ รูปแบบและลักษณะการทำงานของระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญเป็นเรื่องที่มีความแตกต่างระหว่างประเทศมากตามแต่พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ บริบททางสังคม ตลอดจนวัฒนธรรม

ในแง่นี้ ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญจึงถือเป็นตัวแบบ (model) ทางการปกครองที่กว้างมากและไม่มีสูตรที่ตายตัวเพียงสูตรเดียวในการออกแบบ ต่อให้มีการสร้างตัวแบบย่อยมาแบ่งกลุ่มเพิ่มเติม ไม่ต่างจากระบบการปกครองส่วนใหญ่ในโลก ท้ายที่สุดการทำความเข้าใจย่อมไม่ควรทิ้งการศึกษากรณีที่ดำรงอยู่จริงแล้วเอาใจใส่เฉพาะเรื่องหลักการ

12.2. ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญเปรียบเทียบ

ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของประเทศกรณีศึกษาทั้งแปด ณ ที่นี้ อันได้แก่ กัมพูชา ญี่ปุ่น จอร์แดน เดนมาร์ก มาเลเซีย ลิกเตนสไตน์ สเปน และสหราชอาณาจักร มีหลักการร่วมกันประการหนึ่ง นั่นคือการเป็นระบอบการปกครองที่ถือว่าประชาชนเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดทางการเมือง และให้พระมหากษัตริย์เป็นประมุขแห่งรัฐที่มีพระราชอำนาจตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้เท่านั้น อย่างไรก็ตามสิ่งที่ได้ระบุแล้วหลายรอบ ต่อให้ตั้งอยู่บนหลักการพื้นฐานเดียวกัน ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของแต่ละประเทศกรณีศึกษากลับมีความแตกต่างกันในรายละเอียดเป็นอย่างยิ่ง ถึงขนาดที่สามารถกล่าวสำหรับบางประเทศได้ว่า แทบไม่มีสิ่งใดเหมือนกันเลย โดยเฉพาะมิติที่เกี่ยวข้องกับพระราชอำนาจตามรัฐธรรมนูญและบทบาททางการเมืองของสถาบันพระมหากษัตริย์ตามความเป็นจริง อันเป็นภาพสะท้อนระดับความเป็นประชาธิปไตยของประเทศด้วย เนื้อหาในส่วนนี้จะเป็นการเปรียบเทียบให้เห็นถึงความเหมือนและความแตกต่างระหว่างระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของประเทศกรณีศึกษาทั้งหมด 15 ด้าน ดังนี้

- ก. สถานะตามรัฐธรรมนูญของพระมหากษัตริย์
- ข. อำนาจของพระมหากษัตริย์ในการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรี
- ค. อำนาจของพระมหากษัตริย์ในการปลดนายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรี
- ง. อำนาจหน้าที่ของพระมหากษัตริย์ในการเรียกและการปิดประชุมสภา
- จ. อำนาจของพระมหากษัตริย์ในการยุบสภา
- ฉ. อำนาจหน้าที่ของพระมหากษัตริย์ในการผ่านและการยับยั้งร่างกฎหมาย

- ช. อำนาจหน้าที่ของพระมหากษัตริย์ในการแต่งตั้งผู้พิพากษา
- ซ. อำนาจหน้าที่ของพระมหากษัตริย์ในการจัดทำสนธิสัญญา
- ฌ. ความคุ้มกันทางกฎหมายของพระมหากษัตริย์
- ญ. บรรทัดฐานที่วางไว้โดยคำพิพากษา
- ฎ. เงื่อนไขที่กำกับการสืบราชสันตติวงศ์
- ฏ. การปฏิญาณตนตอนขึ้นครองราชย์
- ฐ. บทบาททางศาสนาของพระมหากษัตริย์
- ฑ. ความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์กับกองทัพ
- ฒ. ราชสำนักและองค์กรสนับสนุน
- ณ. แหล่งที่มางบประมาณ

การฟังความสนใจไปที่มีที่สำคัญ 15 ด้านนี้จะช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ครอบคลุมเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ ตลอดจนระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของประเทศที่กำลังศึกษา เหตุเพราะเป็นการพิจารณาที่รวมองค์ประกอบทุกส่วนตามที่ อีเลน่า วู้ดเดเคอร์ และคณะเสนอ ได้แก่ อำนาจกฎหมาย ศาสนา ราชวงศ์ ราชสำนัก ราชอาณาจักร พิธีการ ภาพแทน และการปรากฏตัว⁴

12.2.1. สถานะตามรัฐธรรมนูญของพระมหากษัตริย์

สำหรับประเทศกรณีศึกษาที่เลือกมาจะพบว่า เมื่อพูดถึง “รัฐธรรมนูญ” อาจหมายถึงรัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษร อย่างรัฐธรรมนูญสเปน รัฐธรรมนูญเดนมาร์ก รัฐธรรมนูญมาเลเซีย รัฐธรรมนูญลิกเตนสไตน์ รัฐธรรมนูญญี่ปุ่น และรัฐธรรมนูญจอร์แดน หรือรัฐธรรมนูญจารีตประเพณีที่ไม่ถูกบัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษร อย่างในกรณีของสหราชอาณาจักร ดังนั้น ขอบเขตการพิจารณาสถานะตามรัฐธรรมนูญของพระมหากษัตริย์ในประเทศที่ถือว่าปกครองด้วยระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญย่อมครอบคลุมทั้งสถานะที่มีบทบัญญัติ

⁴ ดูบทที่ 3 ของงานวิจัยชิ้นนี้

ในกฎหมายสูงสุดของประเทศเขียนรองรับและกำกับไว้อย่างชัดเจนตายตัวตลอดจนสถานะของพระมหากษัตริย์ที่ไม่มีกฎหมายฉบับใดกำหนดและก่อรูปขึ้นจากจารีตประเพณีทางการเมืองการปกครอง⁵ แม้มีลักษณะต่างกันอย่างสิ้นเชิง สถานะของพระมหากษัตริย์ทั้ง 2 แบบเป็นเงื่อนไขที่สะท้อนธรรมชาติและพลวัตของระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญในประเทศนั้น

เบื้องต้นที่สุด ประเทศที่ใช้ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญต่างกำหนดให้พระมหากษัตริย์มีสถานะประมุขแห่งรัฐ (head of state) ไม่ว่าด้วยบทบัญญัติของกฎหมาย หรือจารีตประเพณี หมายความว่า พระมหากษัตริย์เป็นบุคคลหนึ่งเดียวที่แทนรัฐทั้งรัฐ (personification of the state) เป็นเสมือนจุดศูนย์กลางขององคาพยพทางการเมืองการปกครอง ตลอดจนทำหน้าที่เป็นตัวแทนสูงสุดของรัฐในการระหว่างประเทศ โดยทั่วไปการกำหนดเช่นนี้มักสื่อถึงการจำกัดอำนาจของพระมหากษัตริย์ในทางการเมืองการปกครองด้วย คือหากไร้ซึ่งบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ หรือจารีตประเพณีที่กำหนดให้เป็นไปในทางอื่น การรับรองสถานะประมุขแห่งรัฐเพียงอย่างเดียวย่อมเป็นการกั้นพระมหากษัตริย์จากอำนาจบริหาร ทำให้พระมหากษัตริย์ครองราชย์ (reign) ทว่าไม่ได้ปกครอง (rule) ประเทศ การว่าราชการแผ่นดินตกเป็นหน้าที่โดยตรงของรัฐบาล ซึ่งมีที่มายึดโยงกับประชาชนทั่วไป⁶ มิใช่พระมหากษัตริย์ที่คอยรับผิดชอบภารกิจด้านพิธีการ (ceremonial function) เป็นหลัก แต่ถึงอย่างไร มีการขยายความเพิ่มเติมในรัฐธรรมนูญของประเทศกรณีศึกษาบางประเทศส่วนที่ว่าด้วยสถานะของสถาบันพระมหากษัตริย์ให้มีรายละเอียดมากยิ่งขึ้นด้วย อย่างการกำหนดให้พระมหากษัตริย์เป็นสัญลักษณ์แห่งความเป็นเอกภาพและความยั่งยืนของรัฐ (กัมพูชาและสเปน) หรือความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชนในชาติ (ญี่ปุ่นและมาเลเซีย) หรือการบังคับให้พระมหากษัตริย์ต้องมีความเป็นกลางทางการเมือง (สเปน) รายละเอียดเหล่านี้เป็นผลของพัฒนาการทางประวัติศาสตร์

⁵ กรณีที่เด่นชัดสุดในแง่นี้คือสหราชอาณาจักร ซึ่งไม่มีรัฐธรรมนูญที่เป็นลายลักษณ์อักษร

⁶ ความยึดโยงเกิดจากการที่รัฐบาลถูกตั้งโดยรัฐสภาที่ประชาชนเลือกตั้งมา หากหัวหน้ารัฐบาลมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน การปกครองของประเทศย่อมกลายเป็นระบอบสาธารณรัฐ

ที่นำมาซึ่งวิสัยทัศน์ต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ที่ต่างกัน ทำให้มีการเน้นย้ำหรือการเพิ่มเติมเงื่อนไขเฉพาะเกี่ยวกับสถานะของพระมหากษัตริย์

ประเทศ	สถานะตามรัฐธรรมนูญ
กัมพูชา	พระมหากษัตริย์อยู่ในสถานะครองราชย์ แต่ไม่ได้ปกครองประเทศ และดำรงตำแหน่งประมุขแห่งรัฐตลอดชั่วชีวิตเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นเอกภาพและความต่อเนื่องของชาติ เป็นผู้รับประกันเอกราช อำนาจอธิปไตย และบูรณภาพแห่งดินแดนของประเทศ ตลอดจนเป็นผู้ที่กำกับการเคารพสิทธิเสรีภาพของพลเมือง และสนธิสัญญาระหว่างประเทศ
ญี่ปุ่น	สมเด็จพระจักรพรรดิเป็นสัญลักษณ์ของประเทศและความเป็นหนึ่งเดียวกันของชนในชาติ โดยสถานะนี้มีที่มาจากเจตจำนงเสรีของประชาชนชาวญี่ปุ่น อันเป็นที่สถิตแห่งอำนาจอธิปไตย
จอร์แดน	พระมหากษัตริย์เป็นประมุขแห่งรัฐและหัวหน้าฝ่ายบริหาร เป็นที่สถิตของอำนาจนิตินบัญญัติ (ร่วมกับรัฐสภา) ตลอดจนอำนาจบริหาร
เดนมาร์ก	รัฐธรรมนูญบัญญัติให้ประเทศปกครองด้วยระบอบราชาธิปไตย ภายใต้รัฐธรรมนูญ พระมหากษัตริย์ใช้อำนาจนิตินบัญญัติร่วมกับรัฐสภา และมีอำนาจบริหารราชการแผ่นดิน อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติ ฝ่ายบริหารเป็นผู้ใช้ของพระมหากษัตริย์อำนาจตามรัฐธรรมนูญ พระมหากษัตริย์มีเฉพาะบทบาทในเชิงสัญลักษณ์และพิธีกรรมเท่านั้น
มาเลเซีย	พระมหากษัตริย์ หรือที่เรียกว่า ยังดี เปอร์ตวน อากง ดำรงตำแหน่งประมุขแห่งสหพันธรัฐ เป็นสัญลักษณ์ของความเป็นหนึ่งเดียวกันของมาเลเซีย
ลิกเตนสไตน์	พระมหากษัตริย์ ซึ่งครองตำแหน่งเจ้าชาย เป็นประมุขแห่งรัฐ ใช้อำนาจที่เกี่ยวข้องกับรัฐตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและกฎหมาย

ประเทศ	สถานะตามรัฐธรรมนูญ
สเปน	พระมหากษัตริย์เป็นประมุขแห่งรัฐ เป็นสัญลักษณ์แห่งความเป็นเอกภาพและความยั่งยืนของรัฐ มีหน้าที่รักษาความเป็นกลางและช่วยไกล่เกลี่ยปัญหาการทำงานระหว่างสถาบันการเมืองทั้งหลายในระบบ เป็นบุคคลที่กระทำการด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในนามผู้แทนสูงสุดของประเทศ โดยเฉพาะกับบรรดาชาติที่เป็นส่วนหนึ่งของประชาคมที่มีประวัติศาสตร์ร่วมกัน ตลอดจนต้องปฏิบัติหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายบัญญัติ
สหราชอาณาจักร	พระมหากษัตริย์เป็นประมุขแห่งรัฐและเป็นประมุขของเครือจักรภพแห่งประชาชาติ เป็นผู้ครองราชย์ แต่มิใช่ผู้ปกครองประเทศ

เปรียบเทียบสถานะตามรัฐธรรมนูญของพระมหากษัตริย์ในประเทศกรณีศึกษา

เป็นที่น่าสังเกตว่า นอกเหนือจากการดำรงสถานะประมุขแห่งรัฐ รัฐธรรมนูญหรือจารีตประเพณีทางการเมืองการปกครองของบางประเทศ กรณีศึกษายังเน้นเรื่องการดำรงอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญให้ชัดเจน ซึ่งหมายถึง การที่พระมหากษัตริย์มิและใช้อำนาจได้ภายในขอบเขตทางกฎหมายเท่านั้น อย่างไรก็ตามกรณีรัฐธรรมนูญเดนมาร์กที่กำหนดให้ฝ่ายบริหารเป็นผู้ใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญของพระมหากษัตริย์แทน พร้อมจำกัดกรอบให้พระมหากษัตริย์มีบทบาทเฉพาะเชิงพิธีการเท่านั้น กรณีรัฐธรรมนูญจอร์แดนที่ให้พระมหากษัตริย์ใช้อำนาจในการบริหารราชการแผ่นดินผ่านทางคณะรัฐมนตรีตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ กรณีรัฐธรรมนูญกัมพูชาที่ให้พระมหากษัตริย์ครองราชย์แต่ไม่ปกครองประเทศ ทำนองเดียวกับจารีตประเพณีทางการเมืองการปกครองของสหราชอาณาจักร หรือรัฐธรรมนูญลิทัวเนียที่ให้เจ้าชายใช้อำนาจที่เกี่ยวข้องกับรัฐตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและกฎหมาย ในแง่หนึ่งกรณีเหล่านี้สะท้อนความพยายามจำกัดอำนาจดั้งเดิมของพระมหากษัตริย์ให้สอดคล้องกับหลักการพื้นฐานของระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญทั้งสิ้น

ประการสุดท้าย มีข้อสังเกตสำคัญว่า ประเทศกรณีศึกษาเกือบทั้งหมดไม่ได้มอบอำนาจสูงสุดทางการเมืองให้อยู่กับสถาบันพระมหากษัตริย์อีกต่อไป แลมีส่วนใหญ่กลับระบุในทางตรงข้ามว่า อำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศเป็นของประชาชน หรือสถาบันการเมืองที่มาจากประชาชนอย่างรัฐสภา กรณียกเว้นเดียวคือลิกเตนสไตน์ที่ให้อำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศเป็นอำนาจร่วมกันของพระมหากษัตริย์กับประชาชน หรืออธิบายอีกแบบว่า เป็นระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญแบบที่มีองค์กรสูงสุดทางการเมืองในลักษณะอำนาจคู่ (dualism) อันเป็นผลจากการประนีประนอมกันตอนออกแบบรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ประกอบกับจารีตประเพณีทางการเมืองการปกครองเฉพาะตัว ความไม่ชัดเจนเรื่องตำแหน่งแห่งที่ของอำนาจสูงสุดนี้สร้างปัญหาทางการเมืองและวิกฤตการณ์ทางรัฐธรรมนูญให้แก่อลิคเตนสไตน์อยู่หลายครั้งด้วยกัน

12.2.2. อำนาจของพระมหากษัตริย์ในการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรี

เนื่องจากการแบ่งแยกระหว่างประมุขแห่งรัฐกับหัวหน้ารัฐบาล โดยที่ฝ่ายหลังเป็นผู้รับผิดชอบการบริหารราชการแผ่นดินและทำให้เป็นฝ่ายที่ครอบครองอำนาจรัฐอย่างแท้จริง อำนาจของพระมหากษัตริย์ที่เกี่ยวข้องกับการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี หรือคณะรัฐมนตรีจึงเป็นประเด็นสำคัญมากสำหรับประเทศกรณีศึกษา อำนาจในการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี หรือคณะรัฐมนตรีไม่ได้เป็นอำนาจเด็ดขาดของพระมหากษัตริย์อีกต่อไป หากแต่เป็นอำนาจที่ใช้ได้ตามความยินยอมของรัฐสภา ไม่โดยชัดแจ้ง ก็โดยนัย คืออาจมีกระบวนการเสนอชื่อให้พระมหากษัตริย์แต่งตั้ง หรือพระมหากษัตริย์อาจต้องพิจารณาแนวโน้มในสภาด้วยตนเอง ก่อนตัดสินใจว่า จะแต่งตั้งบุคคลใดเป็นหัวหน้ารัฐบาล สรุปแบบรวบรัดคือ โดยทั่วไป พระมหากษัตริย์ต้องแต่งตั้งบุคคลที่ได้รับความเห็นชอบจากประชาชนทั่วไปที่ออกแสดงผ่านการเลือกตั้ง เพราะฉะนั้น เท่ากับว่า แม้มีรัฐธรรมนูญ หรือจารีตประเพณีทางการเมืองการปกครองรับรองชัดเจน

ให้เป็นของพระมหากษัตริย์ อำนาจแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี หรือคณะรัฐมนตรีของพระมหากษัตริย์ตามระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญถือเป็นพระราชอำนาจในเชิงสัญลักษณ์ที่นำพระมหากษัตริย์เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการแต่งตั้งฝ่ายบริหารชั้นตอนสุดท้าย เพียงเพื่อช่วยให้เกิดความชอบธรรมแก่บรรดาบุคคลที่เข้ามาใช้อำนาจในการปกครองประเทศเท่านั้น มิใช่อำนาจแท้จริงทางการเมืองที่ทำให้พระมหากษัตริย์มีสิทธิกำหนดตัวบุคคลที่จะเป็นนายกรัฐมนตรีตามที่ตนเห็นสมควร หรือกล่าวอีกแบบคือ พระมหากษัตริย์มีอำนาจแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรี ทว่าต้องใช้อำนาจนั้นตามความยินยอม หรือความต้องการของเสียงข้างมากในรัฐสภาอย่างเคร่งครัด⁷

การสำรวจประเทศกรณีศึกษาเผยให้เห็นว่า การแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีในทุกประเทศกรณีศึกษาล้วนเป็นไปตามความยินยอม หรือความไว้วางใจของรัฐสภา อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณารายละเอียดจะพบว่า มีวิธีการ หรือขั้นตอนในการใช้พระราชอำนาจด้านนี้ของพระมหากษัตริย์ที่แตกต่างกัน ยกตัวอย่าง รัฐธรรมนูญญี่ปุ่น รัฐธรรมนูญกัมพูชา และรัฐธรรมนูญลีกเตนส์ไตน์ต่างระบุให้พระมหากษัตริย์แต่งตั้งนายกรัฐมนตรีตามการเสนอชื่อ หรือการเสนอแนะของรัฐสภา โดยไม่ได้กำหนดขั้นตอนให้พระมหากษัตริย์ปรึกษาหารือบุคคลใดก่อนต่อให้เกิดกรณีที่ไม่มีพรรคการเมืองเสียงข้างมากในสภา ขณะที่ในประเทศอย่างสเปนและเดนมาร์ก กลับมีการให้พระมหากษัตริย์ประชุมหรือพูดคุยกับกลุ่มการเมืองเพื่อหาตัวผู้ที่สมควรดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี คล้ายกับสหราชอาณาจักรในสภาวะสภาแขวนที่พระมหากษัตริย์อาจขอคำแนะนำและข้อมูลจากผู้ที่มีบทบาททางการเมืองว่า บุคคลใดมีแนวโน้มได้รับการสนับสนุนจากสภามากที่สุด

⁷ สิ่งที่กำลังควบคุมให้พระมหากษัตริย์ต้องดำเนินการเช่นนี้มักเป็นเงื่อนไขทางการเมืองมากกว่าระเบียบกฎหมาย

ประเทศ	อำนาจในการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรี
กัมพูชา	พระมหากษัตริย์แต่งตั้งนายกรัฐมนตรีตามการเสนอของประธานรัฐสภา และแต่งตั้งคณะรัฐมนตรีตามการเสนอของนายกรัฐมนตรี ซึ่งทั้งสองกรณี จะต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา
ญี่ปุ่น	สมเด็จพระจักรพรรดิแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีตามที่รัฐสภาเสนอชื่อ
จอร์แดน	พระมหากษัตริย์มีอำนาจตามรัฐธรรมนูญในการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีกับรัฐมนตรี และได้ใช้อำนาจนี้อย่างเสรี จนกระทั่งมีการประท้วงครั้งใหญ่ ใน ค.ศ. 2011 เพื่อเรียกร้องให้พระมหากษัตริย์คืนอำนาจปกครองประเทศแก่ประชาชน นับตั้งแต่นั้นมา ก็เกิดเป็นจารีตประเพณีที่กำกับการใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญของพระมหากษัตริย์ว่าบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีต้องมาจากการเลือกตั้งของประชาชน
เดนมาร์ก	พระมหากษัตริย์เชิญผู้นำพรรคการเมืองที่มีที่นั่งในสภามาร่วมประชุมกัน เพื่อให้เสนอชื่อบุคคลที่เหมาะสมเป็นผู้นำในการจัดตั้งรัฐบาล ก่อนพระมหากษัตริย์จะใช้อำนาจแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรี ที่ได้รับความไว้วางใจจากเสียงส่วนใหญ่ของสมาชิกรัฐสภา
มาเลเซีย	ยังดี เปอร์ตวน อากง มีอำนาจแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี โดยต้องเลือกบุคคลที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและได้รับความไว้วางใจจากเสียงข้างมากในสภาผู้แทนราษฎร สำหรับรัฐมนตรี พระมหากษัตริย์จะใช้อำนาจแต่งตั้งตามคำแนะนำของนายกรัฐมนตรี
ลิกเตนสไตน์	เจ้าชายเป็นผู้แต่งตั้งนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีตามคำแนะนำของรัฐสภา
สเปน	หลังการประชุมกับผู้แทนของกลุ่มการเมืองในรัฐสภา พระมหากษัตริย์จะเสนอชื่อผู้ที่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร สุดท้าย เมื่อผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อแถลงนโยบายและได้รับความไว้วางใจจากสภาผู้แทนราษฎรเป็นที่เรียบร้อยแล้ว พระมหากษัตริย์จึงแต่งตั้งบุคคลนั้นเป็นนายกรัฐมนตรี โดยมีประธานสภาผู้แทนราษฎรรับสนองพระบรมราชโองการ สำหรับกรณีสมาชิกคณะรัฐมนตรี พระมหากษัตริย์จะแต่งตั้งตามการเสนอชื่อของนายกรัฐมนตรี

ประเทศ	อำนาจในการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรี
สหราชอาณาจักร	การแต่งตั้งนายกรัฐมนตรียังถือเป็นพระราชเอกสิทธิ์ แต่ในทางปฏิบัติ พระมหากษัตริย์ต้องแต่งตั้งบุคคลที่มีแนวโน้มสูงที่จะได้รับความไว้วางใจจากสภาสามัญชน ซึ่งเท่ากับว่าในทางปฏิบัติ นั้น ไม่มีพระราชอำนาจโดยอิสระ ในการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี ถ้าหากเกิดความไม่ชัดเจนว่า บุคคลใดที่ได้รับความไว้วางใจจากสภาสามัญชน พระมหากษัตริย์อาจปรึกษาหารือบุคคลอื่นก่อนใช้อำนาจแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี

เปรียบเทียบอำนาจของพระมหากษัตริย์ในการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรี
ในประเทศกรณีศึกษา

12.2.3. อำนาจของพระมหากษัตริย์ในการปลดนายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรี

ลักษณะสำคัญอีกประการหนึ่งของระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ ที่พบจากการพิจารณาประเทศกรณีศึกษา คือ การที่รัฐบาลขึ้นสู่และอยู่ในอำนาจได้ด้วยความไว้วางใจของรัฐสภา หากต่อมารัฐบาลสูญเสียความไว้วางใจดังกล่าว ก็ทำให้ต้องลงจากอำนาจไป เพราะย่อมไม่สามารถเอาตัวรอดจากการอภิปรายไม่ไว้วางใจ สรุปคือ การดำรงอยู่ของรัฐบาลขึ้นอยู่กับรัฐสภาที่ถือเป็นตัวแทนของประชาชน อย่างไรก็ตาม แม้การสนับสนุนจากรัฐสภาเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ในการดำรงอยู่ของรัฐบาล ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของประเทศกรณีศึกษาส่วนใหญ่กลับให้พระมหากษัตริย์มีอำนาจปลดนายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีด้วย มีเพียงกัมพูชากับญี่ปุ่นที่พระมหากษัตริย์ไร้อำนาจดังกล่าว ไม่ว่าตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ หรือจารีตประเพณีทางการเมืองการปกครองส่วนที่หล่อแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่พระมหากษัตริย์มีอำนาจก็ต่อเมื่อรัฐสภาไม่ให้ความไว้วางใจแก่รัฐบาล หรือเกิดสถานการณ์บางอย่างที่เข้ากับเงื่อนไขตามที่รัฐธรรมนูญระบุ ยกตัวอย่าง ตามมาตรา 40(2) (b) ของรัฐธรรมนูญ ประกอบกับคำพิพากษาศาลสูงสุดเมื่อ ค.ศ. 2009 พระมหากษัตริย์ของมาเลเซีย อาจพิจารณาปลดนายกรัฐมนตรีที่เสียการสนับสนุนของเสียงข้างมากใน

สภาผู้แทนราษฎรและปฏิเสธที่จะลาออก หรือในกรณีของสเปน พระมหากษัตริย์มีอำนาจปลดนายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีที่ขาดคุณสมบัติตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด และสุดท้าย กลุ่มที่พระมหากษัตริย์ใช้อำนาจได้ตามที่ตนเห็นควร หรือไม่มีเงื่อนไขที่ชัดเจนมากำกับควบคุมการใช้อำนาจนั้น ตัวอย่างเช่น พระมหากษัตริย์ลิกเตนสไตน์ พระมหากษัตริย์จอร์แดน และพระมหากษัตริย์สหราชอาณาจักรต่างยังมีอำนาจปลดนายกรัฐมนตรีโดยไม่ต้องรอความเห็นชอบจากใคร แต่ถึงกระนั้นสมควรเสริมด้วยว่า ต่อให้มีอำนาจ พระมหากษัตริย์ในประเทศกรณีศึกษาทั้งสามก็ไม่สามารถปลดนายกรัฐมนตรีได้ตามอำเภอใจ เนื่องจากย่อมมีผลสะท้อนกลับทางการเมือง และอันที่จริงพระมหากษัตริย์ของประเทศเหล่านี้ก็ไม่ได้ใช้อำนาจปลดนายกรัฐมนตรีมานานมากแล้ว กรณีจอร์แดนคือเมื่อประมาณ 12 ปีก่อน กรณีสหราชอาณาจักรคือนับตั้งแต่ ค.ศ. 1834 และกรณีลิกเตนสไตน์คือไม่เคยมีปรากฏ ในแง่นี้ อาจเสนอได้ว่า หากมีการใช้ขึ้นมา อำนาจปลดนายกรัฐมนตรีคงถือเป็นสิ่งผิดปกติอย่างยิ่ง

ประเทศ	อำนาจปลดนายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรี
กัมพูชา	พระมหากษัตริย์ไม่มีอำนาจปลดนายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรี อำนาจดังกล่าวเป็นของรัฐสภาที่ใช้ได้ผ่านการลงมติไม่ไว้วางใจ
ญี่ปุ่น	พระมหากษัตริย์ไม่มีอำนาจปลดนายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรี อำนาจดังกล่าวเป็นของรัฐสภาที่ใช้ได้ผ่านการลงมติไม่ไว้วางใจ
จอร์แดน	พระมหากษัตริย์มีอำนาจปลดนายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรี ตามที่ตนเห็นควร ตลอดจนสามารถพิจารณาให้ หรือไม่ให้ความยินยอมแก่การลาออก จากตำแหน่งของรัฐมนตรีตามที่นายกรัฐมนตรีให้คำแนะนำ
เดนมาร์ก	พระมหากษัตริย์ไม่มีอำนาจปลดนายกรัฐมนตรี ส่วนการปลดรัฐมนตรี ต้องเป็นไปตามคำแนะนำของนายกรัฐมนตรี

มาเลเซีย	พระมหากษัตริย์ไม่มีอำนาจปลดนายกรัฐมนตรี เว้นแต่ในกรณีที่นายกรัฐมนตรีสูญเสียเสียงสนับสนุนข้างมากในสภา หากเกิดกรณีเช่นนี้ขึ้น พระมหากษัตริย์มีหน้าที่แจ้งให้นายกรัฐมนตรีพิจารณาทำเรื่องขอยุบสภา หรือลาออกจากตำแหน่ง โดยถ้านายกรัฐมนตรีเลือกยุบสภา แทนการลาออก พระมหากษัตริย์อาจตัดสินใจใช้ดุลพินิจตาม มาตรา 40 (2) (b) ของรัฐธรรมนูญในการปฏิเสธคำขอให้ยุบสภาและเรียกร้องให้นายกรัฐมนตรีลาออก หากฝ่ายหลังปฏิเสธ พระมหากษัตริย์สามารถปลดนายกรัฐมนตรีได้ ส่วนการปลดรัฐมนตรี เป็นอำนาจของพระมหากษัตริย์ที่ต้องใช้ตามคำแนะนำของนายกรัฐมนตรี
ลีกเตนสไตน์	รัฐธรรมนูญกำหนดให้คณะรัฐมนตรีมีความรับผิดชอบต่อเจ้าชายด้วย นอกเหนือจากรัฐสภา ขณะเดียวกัน มีการให้อำนาจเจ้าชายปลดนายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีได้ใน 2 กรณี คือ (1) กรณีที่ปลดคณะรัฐมนตรีทั้งคณะ เจ้าชายสามารถตัดสินใจด้วยตนเองเลย แล้วแจ้งให้คณะรัฐมนตรีทราบ และ (2) กรณีที่ปลดนายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล เจ้าชายจะต้องตัดสินใจร่วมกับรัฐสภา
สเปน	พระมหากษัตริย์มีอำนาจถอดนายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีออกจากตำแหน่งในกรณีที่ขาดคุณสมบัติ หรือเกิดมีลักษณะต้องห้ามตามที่กฎหมายกำหนด นอกจากนี้ ยังมีอำนาจปลดรัฐมนตรีตามการกราบทูลของนายกรัฐมนตรี
สหราชอาณาจักร	พระมหากษัตริย์สามารถปลดคณะรัฐมนตรีได้โดยถือเป็นพระราชเอกสิทธิ์ แต่ถึงอย่างไร ครั้งสุดท้ายที่พระมหากษัตริย์ใช้พระราชเอกสิทธิ์นี้ก็คือเมื่อ ค.ศ. 1834 หรือเกือบ 200 ปีที่แล้ว

เปรียบเทียบอำนาจปลดนายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีของพระมหากษัตริย์
ในประเทศกรณีศึกษา

12.2.4. อำนาจหน้าที่ของพระมหากษัตริย์ในการเรียกและการปิดประชุมสภา

การเรียกและการปิดประชุมสภาเคยเป็นอำนาจที่พระมหากษัตริย์ของบางประเทศกรณีศึกษาใช้ขัดขวางการทำงานของรัฐบาล คือมีกรณีที่พระมหากษัตริย์สั่งปิดการประชุมสภา แล้วไม่เรียกประชุมสภาอีกเป็นเวลานานหลายปี เพื่อให้ตนปกครองบ้านเมืองแต่ลำพังโดยปราศจากฝ่ายนิติบัญญัติแบบไม่มีกำหนด ดังที่เคยเกิดขึ้นในสหราชอาณาจักรสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เมื่อเป็นเช่นนี้ อำนาจหน้าที่ในการเรียกและการปิดประชุมสภาจึงเป็นสิ่งสำคัญ โดยจากการพิจารณาประเทศกรณีศึกษาทั้งแปด ปรากฏว่าอำนาจหน้าที่ดังกล่าวไม่ถือเป็นสิ่งที่มีความหมายอีกต่อไป กล่าวคือ ยกเว้นเดนมาร์กที่มีได้ให้พระมหากษัตริย์มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการเรียกและการปิดประชุมสภาเลย ตลอดจนสเปน กัมพูชา และญี่ปุ่นที่รัฐธรรมนูญมิได้มอบอำนาจในการปิดประชุมสภาให้แก่พระมหากษัตริย์ ณ ปัจจุบัน การเรียกและการปิดประชุมสภาดูกลายเป็นพระราชอำนาจในเชิงสัญลักษณ์เป็นสำคัญ เพราะตามรัฐธรรมนูญ หรือจารีตประเพณีทางการเมืองการปกครอง พระมหากษัตริย์ไม่สามารถออกคำสั่งเรียกหรือปิดการประชุมสภาได้ด้วยกรริเริ่มของตน หากต้องดำเนินการตามเงื่อนไขของรัฐธรรมนูญ มิฉะนั้น ก็ตามคำแนะนำของฝ่ายอื่น ซึ่งอาจเป็นรัฐบาลหรือรัฐบาลแล้วแต่กรณี ในแง่นี้ การเรียกและการปิดประชุมสภาจึงเป็นคล้ายหน้าที่ในความรับผิดชอบของพระมหากษัตริย์มากกว่าอำนาจ ยกตัวอย่างพระมหากษัตริย์กัมพูชาต้องเรียกประชุมสภาภายใน 60 วันหลังเสร็จการเลือกตั้งทั่วไป ขณะที่พระมหากษัตริย์มาเลเซียต้องเรียกประชุมสภาและสั่งปิดการประชุมสภาตามคำแนะนำของนายกรัฐมนตรีเสมอ เป็นไปได้ว่าการให้พระมหากษัตริย์เข้ามาเกี่ยวข้อง แม้ไม่มีสิทธิตัดสินใจอะไร ก็เพื่อเกียรติยศของสภา

ประเทศ	อำนาจหน้าที่ในการเรียกและการปิดประชุมสภา
กัมพูชา	พระมหากษัตริย์เป็นผู้เรียกประชุมสภาผู้แทนราษฎรภายใน 60 วัน นับแต่เสร็จสิ้นการเลือกตั้งทั่วไป และการประชุมวุฒิสภาสมัยแรกของแต่ละวาระ อย่างไรก็ดี รัฐธรรมนูญไม่ได้ให้พระมหากษัตริย์มีอำนาจปิดการประชุมสภา
ญี่ปุ่น	การเรียกประชุมสภาเป็นหน้าที่ว่าด้วยการของรัฐที่สมเด็จพระจักรพรรดิต้องปฏิบัติตามคำแนะนำและความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี แต่ถึงอย่างไร รัฐธรรมนูญไม่ได้ให้สมเด็จพระจักรพรรดิมีอำนาจปิดการประชุมสภา
จอร์แดน	รัฐธรรมนูญกำหนดไว้เป็นการทั่วไปแต่เพียงว่า พระมหากษัตริย์มีอำนาจในการเรียกประชุมสภา การเปิดการประชุมสภา การเลื่อนการประชุมสภา และการปิดการประชุมสภา อนึ่ง พระมหากษัตริย์อาจสั่งเลื่อนการเลือกตั้งกรณีเกิดเหตุสุดวิสัยที่คณะรัฐมนตรีเห็นว่าทำให้ไม่สามารถจัดการเลือกตั้ง หากมีการใช้อำนาจนี้ การเรียกและการเปิดประชุมสภาย่อมถูกเลื่อนออกไปด้วย
เดนมาร์ก	พระมหากษัตริย์ไม่มีอำนาจหน้าที่ในการเรียก หรือการปิดประชุมสภาเลย อย่างไรก็ดี มีจารีตประเพณีที่พระมหากษัตริย์ ตลอดจน พระบรมวงศานุวงศ์ จะเข้าร่วมพิธีเปิดประชุมสภาประจำปีในฐานะผู้สังเกตการณ์
มาเลเซีย	รัฐธรรมนูญให้อำนาจพระมหากษัตริย์ในการเรียกประชุมสภา แต่การใช้อำนาจไม่ได้เป็นไปตามดุลพินิจ เนื่องจากต้องปฏิบัติตามคำแนะนำของนายกรัฐมนตรี เช่นเดียวกับการปิดการประชุมสภาที่พระมหากษัตริย์จะใช้อำนาจสั่งการได้เฉพาะเมื่อนายกรัฐมนตรีมีคำแนะนำ
ลิกเตนสไตน์	โดยปกติ เจ้าชายมีอำนาจในการเรียกและการปิดการประชุมสภานอกจากนี้ หากเกิดเหตุจำเป็น เจ้าชายสามารถสั่งเลื่อนการประชุมรัฐสภาออกไปได้ แต่ต้องไม่เกินกว่า 3 เดือน
สเปน	พระมหากษัตริย์มีอำนาจเรียกประชุมรัฐสภาสมัยประชุมสามัญครั้งแรก โดยต้องเรียกประชุมภายใน 25 วันนับจากวันเลือกตั้งทั่วไป อย่างไรก็ดี รัฐธรรมนูญไม่ได้ให้พระมหากษัตริย์มีอำนาจปิดการประชุมสภา

ประเทศ	อำนาจหน้าที่ในการเรียกและการปิดประชุมสภา
สหราชอาณาจักร	การเรียกและการพักการประชุมรัฐสภาเป็นพระราชเอกสิทธิ์ของพระมหากษัตริย์ อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติการกำหนดวันเรียกประชุมรัฐสภาเป็นอำนาจของรัฐบาล ส่วนการพักการประชุมรัฐสภา นายกรัฐมนตรีจะเป็นผู้แนะนำให้พระมหากษัตริย์ใช้อำนาจ ตามจารีตประเพณี พระมหากษัตริย์มีสิทธิปฏิเสธการเรียก หรือการพักการประชุมรัฐสภาตามที่มีผู้แนะนำ ทว่ากรณีเช่นนี้ไม่เคยเกิดมาเป็นเวลานานร้อยปีแล้ว ทุกวันนี้จึงถือเป็นอีกเรื่องที่ยังไม่มีแนวปฏิบัติที่ชัดเจน

เปรียบเทียบอำนาจหน้าที่ในการเรียกและการปิดประชุมสภา
ของพระมหากษัตริย์ในประเทศกรณีศึกษา

12.2.5. อำนาจของพระมหากษัตริย์ในการยุบสภา

การยุบสภาเป็นอำนาจที่ใช้ตามการตัดสินใจทางการเมืองโดยแท้ ซึ่งในระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ อำนาจนี้โดยทั่วไปจะสงวนไว้เป็นของนายกรัฐมนตรีในทางปฏิบัติ เพื่อที่จะให้ฝ่ายบริหารสามารถถ่วงดุลและคานอำนาจฝ่ายนิติบัญญัติ เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงไม่ใช่เรื่องน่าประหลาดใจที่เกือบทุกประเทศกรณีศึกษาล้วนทำให้ฝ่ายบริหารเป็นผู้ตัดสินใจที่แท้จริงว่าจะยุบสภาหรือไม่ กล่าวคือ พระมหากษัตริย์มีอำนาจยุบสภาไม่ว่าตามรัฐธรรมนูญหรือจารีตประเพณีทางการเมืองการปกครอง แต่ถึงอย่างไรอำนาจนั้นจะถูกนำมาใช้ได้ก็ต่อเมื่อรัฐบาลร้องขอ ถ้าไม่มีการร้องขอ พระมหากษัตริย์ย่อมไม่สามารถใช้อำนาจยุบสภาที่ตนมีอยู่ และเมื่อมีการร้องขอ พระมหากษัตริย์ก็ต้องดำเนินการตามความต้องการของรัฐบาล หรืออย่างมากที่สุดพระมหากษัตริย์อาจปฏิเสธที่จะใช้อำนาจเฉพาะเมื่อมีเหตุการณ์พิเศษอย่างยิ่งเกิดขึ้นเท่านั้น เช่น ในกรณีของสหราชอาณาจักรที่มีทศนะว่า พระมหากษัตริย์มีสิทธิยับยั้งคำร้องขอให้มีการยุบสภาของนายกรัฐมนตรีบนเงื่อนไขว่าการยุบสภาจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงภายในระบอบประชาธิปไตย ท้ายที่สุดการยุบสภาจึงเป็นเรื่องของรัฐบาล แม้อำนาจยุบสภาอยู่

กับพระมหากษัตริย์ก็ตาม หรือพูดอีกแบบว่าพระมหากษัตริย์เป็นเจ้าของอำนาจ แต่ไม่ใช่ผู้ตัดสินใจใช้อำนาจเลย ข้อยกเว้นมีแค่เพียง 2 กรณี ได้แก่ จอร์แดน กับลิทเทินสไตน์ คือเป็นสองประเทศที่ปกครองด้วยระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ แต่กลับให้พระมหากษัตริย์สามารถใช้อำนาจยุบสภาด้วยตัวเอง โดยปราศจากการเสนอแนะหรือการร้องขอของนายกรัฐมนตรี เท่ากับว่าพระมหากษัตริย์มีอำนาจและอาจแสดงบทบาทสำคัญทางการเมืองได้ เช่น ในกรณีของลิทเทินสไตน์ รัฐธรรมนูญกำหนดให้พระมหากษัตริย์ตัดสินใจยุบสภาได้เองเลย เพื่อควบคุมการทำงานของรัฐบาล มีการวางเงื่อนไขไว้แล้วว่าพระมหากษัตริย์จะใช้อำนาจยุบสภาได้เฉพาะเมื่อมีเหตุผลความจำเป็นยิ่งยวดเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติผู้ที่มีอำนาจตีความว่ามีเหตุผลความจำเป็นยิ่งยวดที่จะต้องยุบสภาหรือไม่ ก็คือตัวเจ้าชายหรือพระมหากษัตริย์ ดังนั้นการตัดสินใจจึงมีความเด็ดขาด ไม่มีกลไกใดมายับยั้งหรือท้าทายอีกชั้นหนึ่ง

ประเทศ	อำนาจในการยุบสภา
กัมพูชา	พระมหากษัตริย์ใช้อำนาจยุบสภาตามการเสนอแนะของนายกรัฐมนตรี ประกอบกับความเห็นชอบของประธานรัฐสภา โดยจะต้องมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมาภายใน 60 วันนับแต่การประกาศยุบสภา
ญี่ปุ่น	พระมหากษัตริย์มีหน้าที่ใช้อำนาจยุบสภาผู้แทนราษฎร ตามคำแนะนำและความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี
จอร์แดน	รัฐธรรมนูญกำหนดให้พระมหากษัตริย์สามารถยุบสภาผู้แทนราษฎรได้ ผ่านการตราพระราชกฤษฎีกา และมีอำนาจยุบวุฒิสภา หรือปลดสมาชิกวุฒิสภาผู้ใดผู้หนึ่งออกจากตำแหน่งตามที่ตนเห็นสมควร อำนาจยุบสภานี้ ไม่ว่าในส่วนของสภาผู้แทนราษฎร หรือวุฒิสภา เป็นอำนาจเด็ดขาดที่พระมหากษัตริย์ใช้ได้เองโดยไม่ต้องให้รัฐบาลริเริ่มดำเนินการ
เดนมาร์ก	พระมหากษัตริย์ใช้อำนาจยุบสภาตามคำแนะนำของนายกรัฐมนตรี

ประเทศ	อำนาจในการยุบสภา
มาเลเซีย	พระมหากษัตริย์ใช้อำนาจยุบสภาตามคำแนะนำของนายกรัฐมนตรี แต่อาจปฏิเสธคำแนะนำนั้น หากเห็นว่า การยุบสภาจะก่อความเสียหายต่อส่วนรวม หรือเป็นแค่กลยุทธ์ของนายกรัฐมนตรีที่สูญเสียการสนับสนุนของพรรคตน
ลีกเตนสไตน์	รัฐธรรมนูญกำหนดให้พระมหากษัตริย์สามารถยุบสภาได้เอง โดยมีเงื่อนไขว่าต้องมีเหตุผลความจำเป็นอย่างยิ่ง แต่ถึงกระนั้น เนื่องจากพระมหากษัตริย์เป็นผู้ตีความเหตุผลความจำเป็นดังกล่าว อำนาจยุบสภาจึงถือเป็นของพระมหากษัตริย์อย่างแท้จริง
สเปน	พระมหากษัตริย์ใช้อำนาจยุบสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือรัฐสภา ตามการเสนอแนะของนายกรัฐมนตรีที่ได้หารือกับคณะรัฐมนตรีของตนแล้ว นอกจากนี้ ยังมีกรณีพิเศษที่พระมหากษัตริย์สามารถใช้อำนาจดังกล่าวแบบไม่มีนายกรัฐมนตรีเข้ามาเกี่ยวข้อง นั่นคือกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรไม่สามารถลงมติเลือกตัวนายกรัฐมนตรีได้ภายในเวลา 2 เดือนนับแต่การลงมติครั้งแรก เมื่อเกิดกรณีเช่นนี้ พระมหากษัตริย์ต้องยุบสภา เพื่อให้มีการเลือกตั้งใหม่ โดยประธานสภาผู้แทนราษฎรจะเป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
สหราชอาณาจักร	อำนาจยุบสภายังเป็นพระราชเอกสิทธิ์ของพระมหากษัตริย์ ทว่าในทางปฏิบัติพระมหากษัตริย์ไม่สามารถยุบสภาได้โดยปราศจากการร้องขอของนายกรัฐมนตรี นอกจากนี้ มีปัญหาถกเถียงว่าพระมหากษัตริย์มีสิทธิยับยั้งคำร้องขอให้มีการยุบสภาของนายกรัฐมนตรีหรือไม่ ซึ่งความเห็นแทบทุกฝ่ายยืนยันว่า การยับยั้งจะทำได้เฉพาะในสถานการณ์พิเศษเท่านั้น โดยเฉพาะหากการยุบสภาจะก่อปัญหาร้ายแรงต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

เปรียบเทียบอำนาจในการยุบสภาของพระมหากษัตริย์ในประเทศกรณีศึกษา

12.2.6. อำนาจหน้าที่ของพระมหากษัตริย์ในการผ่านและการยับยั้งร่างกฎหมาย

แน่นอนว่า พระมหากษัตริย์ในฐานะประมุขแห่งรัฐย่อมเป็นผู้ประกาศใช้กฎหมาย คือเป็นบุคคลที่อยู่ชั้นท้ายสุดของกระบวนการนิติบัญญัติ และมีอำนาจหน้าที่เปลี่ยนร่างกฎหมายให้กลายเป็นกฎหมาย แม้ในระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ โดยจากการสำรวจประเทศกรณีศึกษาทั้งแปดปรากฏว่า แต่ละประเทศมีรายละเอียดเรื่องอำนาจหน้าที่ของพระมหากษัตริย์ในการผ่านและการยับยั้งร่างกฎหมายที่ต่างกันพอสมควรและสามารถแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มที่พระมหากษัตริย์ไม่มีอำนาจยับยั้งร่างกฎหมายที่ทางรัฐสภาได้ให้ความเห็นชอบ เท่ากับต้องรับรองร่างกฎหมายทุกฉบับที่รัฐสภาเสนอ ไม่ว่าตนเห็นด้วยหรือไม่ก็ตาม ถ้าพูดอีกแบบคือเป็นเสมือนกับ “ตรายาง” ประเทศกรณีศึกษาที่จัดอยู่ในกลุ่มนี้มี สเปน เดนมาร์ก ญี่ปุ่น และกัมพูชา (2) กลุ่มที่พระมหากษัตริย์มีอำนาจยับยั้งร่างกฎหมายของรัฐสภา ทว่าไม่ได้เด็ดขาดหมายความว่า จะต้องรับรองร่างกฎหมายทุกฉบับโดยอัตโนมัติเสมอ พระมหากษัตริย์อาจไม่ยอมให้ความเห็นชอบแก่การประกาศใช้ร่างกฎหมายบางฉบับไม่ว่าด้วยเหตุผลใดก็ตาม เมื่อเกิดกรณีเช่นนี้ขึ้นรัฐสภาจะพิจารณาทบทวนและอาจมีมติยืนยันร่างกฎหมายของตน บางกรณีภายใต้เงื่อนไขคะแนนเสียงข้างมากเป็นพิเศษ ซึ่งจะทำให้ร่างกฎหมายนั้นมีผลบังคับใช้เลยในที่สุดโดยปราศจากการลงนามของประมุขแห่งรัฐ สำหรับกรณีลักษณะนี้ที่รัฐสภาใช้อำนาจยืนยันร่างกฎหมาย การกระทำของพระมหากษัตริย์ดูเหมือนจะเหมือนเท่ากับการชะลอร่างกฎหมายมากกว่าการยับยั้ง ประเทศกรณีศึกษาที่จัดอยู่ในกลุ่มนี้มี จอร์แดนและมาเลเซีย (3) กลุ่มที่พระมหากษัตริย์มีอำนาจในการยับยั้งร่างกฎหมายแบบเด็ดขาด กล่าวคือ หากพระมหากษัตริย์ปฏิเสธไม่ลงพระปรมาภิไธยในร่างกฎหมายที่ได้ผ่านการพิจารณาของรัฐสภา หรือปล่อยร่างกฎหมายทิ้งไว้จนพ้นกำหนดระยะเวลาตามที่รัฐธรรมนูญระบุ จะถือว่าร่างกฎหมายนั้นเป็นอันตกไป โดยรัฐสภาไม่มีอำนาจยืนยันหรือดำเนินการอะไร เพื่อให้

ร่างกฎหมายที่ถูกยับยั้งมีผลใช้บังคับขัดกับความประสงค์ของพระมหากษัตริย์ ประเทศกรณีศึกษาที่จัดอยู่ในกลุ่มนี้มีแค่ประเทศเดียว นั่นคือลิกเตนสไตน์ และ (4) กลุ่มที่ไม่ชัดเจนว่าพระมหากษัตริย์มีอำนาจยับยั้งร่างกฎหมายของ รัฐสภาหรือไม่ ประเทศกรณีศึกษาที่จัดอยู่ในกลุ่มนี้ก็คือสหราชอาณาจักร ซึ่งยังคงขาดข้อสรุปว่า พระมหากษัตริย์สามารถใช้พระราชเอกสิทธิ์ยับยั้ง ร่างกฎหมายประเภทใดบ้าง หรือภายใต้เงื่อนไขเช่นไร ทั้งนี้ อำนาจยับยั้ง ร่างกฎหมายของพระมหากษัตริย์ถือเป็นอำนาจที่มีความเป็นการเมืองสูง เหตุเนื่องจากกระทบต่อเจตจำนงของประชาชนที่แสดงออกผ่านรัฐสภาโดยตรง นอกจากนี้ การดำรงอยู่ของอำนาจนี้ยังสัมพันธ์กับระดับความเป็นประชาธิปไตย ของประเทศด้วย

ประเทศ	อำนาจหน้าที่ในการผ่านและการยับยั้งร่างกฎหมาย
กัมพูชา	พระมหากษัตริย์มีหน้าที่ลงพระปรมาภิไธย ในร่างพระราชบัญญัติ ที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบ และร่างพระราชกฤษฎีกาที่รัฐบาลเสนอมา พระมหากษัตริย์มีอำนาจวินิจฉัยขั้นสุดท้าย เพื่อให้องค์กรของรัฐ สามารถดำเนินงานต่อไปได้ อย่างไรก็ตาม พระมหากษัตริย์ ไม่มีอำนาจยับยั้งร่างกฎหมายใด
ญี่ปุ่น	รัฐธรรมนูญกำหนดให้พระมหากษัตริย์มีหน้าที่ “ประกาศใช้กฎหมาย” ตามคำแนะนำและความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี ถือเป็นหนึ่งในหน้าที่ ว่าด้วยกิจการของรัฐ เท่ากับว่าพระมหากษัตริย์ไม่มีอำนาจยับยั้งร่างกฎหมายใด
จอร์แดน	ร่างกฎหมายทุกฉบับที่รัฐสภาได้ให้ความเห็นชอบจะต้องถูกนำไปเสนอ ต่อพระมหากษัตริย์ เพื่อให้ลงพระปรมาภิไธย โดยพระมหากษัตริย์ มีสิทธิยับยั้งร่างกฎหมายตามที่ตนเห็นควร อย่างไรก็ตาม การยับยั้งของพระมหากษัตริย์อาจถูกเพิกถอนได้ หากรัฐสภา มีมติยืนยันร่างกฎหมายที่พระมหากษัตริย์ยับยั้งด้วยคะแนนเสียง ไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกรัฐสภาทั้งหมด ในกรณีเช่นนี้ ร่างกฎหมายจะมีผลบังคับใช้โดยไม่ต้องมีพระปรมาภิไธย

ประเทศ	อำนาจหน้าที่ในการผ่านและการยับยั้งร่างกฎหมาย
เดนมาร์ก	พระมหากษัตริย์จะต้องลงพระปรมาภิไธยในร่างกฎหมายไม่เกิน 30 วัน นับตั้งแต่วันที่รัฐสภาผ่านร่างกฎหมายนั้น เพื่อประกาศใช้เป็นกฎหมาย โดยไม่มีอำนาจยับยั้งร่างกฎหมายใด
มาเลเซีย	ร่างพระราชบัญญัติจะต้องผ่านความเห็นชอบจากพระมหากษัตริย์ โดยพระมหากษัตริย์สามารถยับยั้งร่างกฎหมายไว้ได้ 30 วัน เมื่อพ้นจากนี้ไป รัฐธรรมนูญกำหนดให้ร่างพระราชบัญญัตินั้นมีผลบังคับใช้เป็นกฎหมาย ทั้งนี้ กฎหมายที่ออกโดยไม่ผ่านความเห็นชอบของพระมหากษัตริย์จะไม่สามารถนำมาบังคับใช้กับองค์กรที่มีหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญในการตรากฎหมาย
ลักเซมเบิร์ก	พระมหากษัตริย์สามารถปฏิเสธร่างกฎหมาย หรือไม่ยอมลงพระปรมาภิไธย ภายในระยะเวลาที่รัฐธรรมนูญกำหนด ผลคือร่างกฎหมายนั้นเป็นอันตกไป รัฐสภาไม่มีอำนาจยืนยันร่างกฎหมายของตน อำนาจยับยั้งมีความเด็ดขาด
สเปน	พระมหากษัตริย์จะต้องให้ความเห็นชอบแก่ร่างกฎหมายไม่เกิน 15 วัน นับตั้งแต่วันที่รัฐสภาผ่านร่างกฎหมายนั้น เพื่อประกาศใช้เป็นกฎหมาย โดยไม่มีอำนาจยับยั้งร่างกฎหมายใด
สหราชอาณาจักร	ร่างกฎหมายทุกฉบับที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบต้องได้รับพระบรมราชานุญาต ก่อนจึงจะมีผลใช้บังคับ สำหรับอำนาจในการยับยั้งร่างกฎหมาย ครั้งสุดท้ายที่พระมหากษัตริย์ยับยั้งร่างกฎหมายที่ทางรัฐสภาเสนอมาคือเมื่อ ค.ศ. 1708 นักกฎหมายในปัจจุบันจึงเห็นค่อนข้างตรงกันว่า การยับยั้งร่างกฎหมายเป็น พระราชเอกสิทธิ์ที่ยังคงดำรงอยู่ แต่พระมหากษัตริย์ไม่สมควรใช้เลย ยกเว้น กรณีที่มีความจำเป็นยิ่งอย่างการคุ้มครองการปกครองระบอบประชาธิปไตย

เปรียบเทียบอำนาจหน้าที่ในการผ่านและการยับยั้งร่างกฎหมาย
ของพระมหากษัตริย์ในประเทศกรณีศึกษา

12.2.7. อำนาจหน้าที่ของพระมหากษัตริย์ในการแต่งตั้งผู้พิพากษา

พระมหากษัตริย์ของประเทศครีนิศึกษามีอำนาจหน้าที่ในการแต่งตั้งผู้พิพากษาที่ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นจอร์แดนเพียงประเทศเดียว กล่าวคือพระมหากษัตริย์เป็นคนแต่งตั้งผู้พิพากษาอย่างเป็นทางการในฐานะประมุขแห่งรัฐ แต่การแต่งตั้งนั้นไม่ใช่อำนาจตัดสินใจเด็ดขาดของพระมหากษัตริย์เนื่องจากจำเป็นต้องแต่งตั้งผู้พิพากษตามคำแนะนำของนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี คณะกรรมการด้านตุลาการ หรือคณะกรรมการสรรหาที่เป็นอิสระ แล้วแต่กรณีด้วยเหตุนี้ พระมหากษัตริย์จึงเพียงให้การรับรองสิ่งที่องค์กรอื่นตัดสินใจมาแล้ว ยกเว้นจอร์แดนที่พระมหากษัตริย์มีอำนาจเลือกตัวบุคคลที่จะได้รับแต่งตั้ง นอกจากนี้มีกรณีกัมพูชากับลีกเตนส์ไตน์ที่ปรากฏรายละเอียดค่อนข้างพิเศษกว่าที่อื่น นั่นคือพระมหากษัตริย์มีส่วนร่วมในกระบวนการสรรหาผู้พิพากษาผ่านการทำหน้าที่ในตำแหน่งประธานขององค์กรที่รับผิดชอบการแต่งตั้งผู้พิพากษาแต่ถึงอย่างไร การแต่งตั้งล้วนเป็นไปตามมติขององค์กรที่รับผิดชอบ ไม่ใช่การตัดสินใจของพระมหากษัตริย์

ประเทศ	อำนาจหน้าที่ในการแต่งตั้งผู้พิพากษา
กัมพูชา	พระมหากษัตริย์เป็นผู้ประกันความเป็นอิสระของตุลาการมีหน้าที่แต่งตั้งประธานศาลฎีกา และลงพระปรมาภิไธยในพระราชกฤษฎีกา แต่งตั้งโยกย้าย หรือถอดถอนผู้พิพากษาทั่วประเทศ ตามที่สภาสูงสุดของตุลาการ ซึ่งมีพระมหากษัตริย์ทำหน้าที่ประธานในเชิงสัญลักษณ์ เสนอ
ญี่ปุ่น	สมเด็จพระจักรพรรดิแต่งตั้งผู้พิพากษาศาลสูงสุดตามที่คณะรัฐมนตรีเสนอ
จอร์แดน	ผู้พิพากษาต้องผ่านการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งและถอดถอนโดยพระมหากษัตริย์ รัฐธรรมนูญบัญญัติให้ผู้พิพากษาประจำศาลแพ่งและศาลชะรีอะฮ์จะได้รับการแต่งตั้งและถอดถอนโดยการออกพระราชกฤษฎีกาตามกฎหมาย
เคนมารัก	พระมหากษัตริย์แต่งตั้งผู้พิพากษตามคำแนะนำของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

ประเทศ	อำนาจหน้าที่ในการแต่งตั้งผู้พิพากษา
มาเลเซีย	พระมหากษัตริย์แต่งตั้งผู้พิพากษาทั่วประเทศตามคำแนะนำของนายกรัฐมนตรี ประกอบกับการปรึกษาหารือสภาเจ้าผู้ปกครองรัฐ นอกจากนี้ เฉพาะกรณีผู้พิพากษาอาวุโสพิเศษ ซึ่งหมายถึงผู้พิพากษาศาลแห่งสหพันธรัฐ ที่มีอายุเกิน 66 ปี พระมหากษัตริย์แต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งดังกล่าว ตามการแนะนำของประธานศาลฎีกา
ลิกเตนสไตน์	พระมหากษัตริย์มีอำนาจตามรัฐธรรมนูญในการแต่งตั้งผู้พิพากษา โดยให้พระมหากษัตริย์กับรัฐสภาร่วมกันแต่งตั้งคณะกรรมการสรรหา ซึ่งมีพระมหากษัตริย์เป็นประธานและมีเสียงชี้ขาด ขึ้นมาดำเนินเรื่อง หลังได้ข้อสรุปแล้ว คณะกรรมการสรรหาจะเสนอชื่อบุคคลที่เห็นสมควร แต่งตั้งให้รัฐสภาพิจารณาต่อไป
สเปน	พระมหากษัตริย์มีอำนาจหน้าที่ในการแต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งของรัฐ ตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งรวมถึงการแต่งตั้งคณะกรรมการตุลาการ ที่กำกับดูแลระบบยุติธรรมของทั้งประเทศ การแต่งตั้งประธานศาลฎีกา ตามที่คณะกรรมการตุลาการเสนอชื่อ การแต่งตั้งประธานศาลรัฐธรรมนูญ และคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตามการเสนอชื่อขององค์กรอื่นที่รัฐธรรมนูญ มอบหมายให้มีอำนาจหน้าที่
สหราชอาณาจักร	พระมหากษัตริย์แต่งตั้งผู้พิพากษาทั่วประเทศตามคำแนะนำของรัฐมนตรี หรือคณะกรรมการแต่งตั้งฝ่ายตุลาการที่เป็นหน่วยงานอิสระ พระมหากษัตริย์มีอำนาจแต่เพียงให้การรับรองอย่างเป็นทางการเท่านั้น หลังการแต่งตั้ง พระมหากษัตริย์ไม่อาจถอดถอนผู้พิพากษา เว้นแต่ สภาสามัญชนและสภาขุนนางต่างยื่นเรื่องร้องเรียน

เปรียบเทียบอำนาจหน้าที่ในการแต่งตั้งผู้พิพากษาของพระมหากษัตริย์ในประเทศกรณีศึกษา

12.2.8. อำนาจหน้าที่ของพระมหากษัตริย์ในการจัดทำสนธิสัญญา

โดยพื้นฐานแล้ว การจัดทำข้อตกลงระหว่างประเทศถือเป็นอำนาจของรัฐบาล และหลายประเทศที่ปกครองด้วยระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ มักกำหนดให้พระมหากษัตริย์เข้ามามีส่วนร่วมในลักษณะที่ต้องผูกพันตนเอง

กับการตัดสินใจทางการเมืองของรัฐบาล อย่างไรก็ตาม บทบาทของพระมหากษัตริย์เกี่ยวกับการจัดทำสนธิสัญญาในประเทศกรณีศึกษามีระดับที่แตกต่างกัน เช่น รัฐธรรมนูญญี่ปุ่นเขียนไว้อย่างชัดเจนว่า พระมหากษัตริย์ไม่มีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำสนธิสัญญา รัฐธรรมนูญก็มพูชาบังคับให้สนธิสัญญาทุกฉบับต้องมีพระมหากษัตริย์ลงพระปรมาภิไธยจึงจะมีผลบังคับใช้ ทำนองเดียวกับสเปนและเดนมาร์ก เป็นต้น นอกจากนี้ บางประเทศมีการกำหนดเพิ่มเติมด้วยว่า อำนาจในการทำสนธิสัญญา หรืออำนาจตัดสินใจขั้นสุดท้ายเป็นของฝ่ายบริหาร มิฉะนั้น ก็ฝ่ายนิติบัญญัติ

ประเทศ	อำนาจหน้าที่ในการจัดทำสนธิสัญญา
กัมพูชา	พระมหากษัตริย์เป็นผู้ลงพระปรมาภิไธยและให้สัตยาบันแก่สนธิสัญญาตลอดจนอนุมัติสัญญาระหว่างประเทศทั้งหมด ตามความเห็นชอบของรัฐสภา
ญี่ปุ่น	สมเด็จพระจักรพรรดิมีหน้าที่รับรองข้อตกลงทางการทูตตามคำแนะนำและความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี ถือเป็นหนึ่งในหน้าที่ว่าด้วยกิจการของรัฐ
จอร์แดน	พระมหากษัตริย์มีอำนาจประกาศสงครามและให้สัตยาบันแก่สนธิสัญญาตลอดจนข้อตกลงระหว่างประเทศ อย่างไรก็ตาม สนธิสัญญาและข้อตกลงที่เกี่ยวข้องกับภาระผูกพันทางการเงินของรัฐ หรือกระทบต่อสิทธิของประชาชนชาวจอร์แดนจะต้องได้รับอนุมัติจากสมัชชาแห่งชาติก่อน
เดนมาร์ก	พระมหากษัตริย์ต้องลงพระปรมาภิไธยในข้อตกลงระหว่างประเทศที่ได้รับความยินยอมจากรัฐสภาเป็นที่เรียบร้อย นายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
มาเลเซีย	อำนาจในการทำข้อตกลงระหว่างประเทศเป็นของ “คณะผู้บริหารแห่งสหพันธรัฐ” ซึ่งหมายความว่าครอบคลุมยังดี เปอร์ตวน อากง ด้วย อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติ พระมหากษัตริย์รวมถึงสภาเจ้าผู้ปกครองรัฐ มิได้มีอำนาจที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำสนธิสัญญาระหว่างประเทศ บทบาทที่แท้จริงของพระมหากษัตริย์ตามรัฐธรรมนูญคือการที่อาจให้ความเห็นและคำแนะนำ

ประเทศ	อำนาจหน้าที่ในการจัดทำสนธิสัญญา
ลิกเตนสไตน์	รัฐธรรมนูญไม่ได้บัญญัติเรื่องพระราชอำนาจที่เกี่ยวกับสนธิสัญญาโดยตรง แต่กำหนดเป็นการทั่วไปให้พระมหากษัตริย์เป็นตัวแทนของรัฐในกิจการทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกับต่างประเทศ โดยต้องอาศัยความร่วมมือกับรัฐบาล
สเปน	พระมหากษัตริย์มีหน้าที่แสดงความยินยอมของรัฐ ในการเข้าร่วมความตกลงระหว่างประเทศผ่านการทำสนธิสัญญาตามที่กฎหมายกำหนดเงื่อนไข รวมถึงการประกาศสงครามและการประกาศสงบศึกโดยความเห็นชอบของรัฐสภา
สหราชอาณาจักร	การทำสนธิสัญญาเป็นส่วนหนึ่งของพระราชเอกสิทธิ์ คือเป็นไปในนามของพระประมุข อย่างไรก็ตาม บุคคลผู้ลงมือดำเนินการในความเป็นจริงนั้น ไม่ใช่พระมหากษัตริย์ ทว่าเป็นรัฐบาล ซึ่งใช้พระราชเอกสิทธิ์แทน

เปรียบเทียบอำนาจหน้าที่ในการจัดทำสนธิสัญญาของพระมหากษัตริย์ในประเทศกรณีศึกษา

12.2.9. ความคุ้มกันทางกฎหมายของพระมหากษัตริย์

ความคุ้มกันทางกฎหมายของพระมหากษัตริย์เป็นเรื่องที่แต่ละประเทศมีลักษณะเฉพาะตัว เพราะขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ ค่านิยมในสังคม ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันพระมหากษัตริย์กับสาธารณชนแต่ละยุคแต่ละสมัย เมื่อเป็นเช่นนี้ ระดับความคุ้มกันทางกฎหมายที่มีให้แก่พระมหากษัตริย์จึงต่างกัน ส่งผลกระทบต่อธรรมชาติของระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ รวมถึงความเป็นประชาธิปไตยของประเทศ โดยมีจุดน่าสังเกตว่า ณ ปัจจุบันประเทศกรณีศึกษาได้ปฏิเสธแนวคิดที่ว่าด้วยความศักดิ์สิทธิ์ของสถาบันพระมหากษัตริย์ แล้วคงไว้เฉพาะความคุ้มกันทางกฎหมายสำหรับประมุขแห่งรัฐ ดังที่สังเกตเห็นได้ว่า ไม่มีการพูดถึง “ความศักดิ์สิทธิ์” หรือ “ความเป็นที่สักการะ” ของพระมหากษัตริย์ในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ของประเทศกรณีศึกษา สิ่งที่มาแทนคือ “สถานะที่ไม่อาจล่วงละเมิดได้”

เรื่องความคุ้มกันทางกฎหมายของพระมหากษัตริย์ ทุกประเทศกรณีศึกษาถือว่าพระมหากษัตริย์ไม่อาจถูกฟ้องร้อง หรือถูกดำเนินคดีทั้งในทางกฎหมายแพ่ง

และทางกฎหมายอาญา เป็นจุดที่มีลักษณะร่วมกัน รวมถึงการกำหนดให้ผู้รับสนองพระบรมราชโองการจะต้องรับผิดชอบในทางกฎหมายแทน ยกเว้นเพียงมาเลเซียประเทศเดียวที่รัฐธรรมนูญกำหนดให้อาจมีการจัดตั้งศาลพิเศษขึ้นเพื่อพิจารณาความผิดของพระมหากษัตริย์ อย่างไรก็ตาม ในกรณีศาลดังกล่าวพิพากษาว่ากระทำผิดจริง พระมหากษัตริย์ยังสามารถได้รับอภัยโทษจากสภาเจ้าผู้ปกครองรัฐ ส่วนความคุ้มครองทางกฎหมายในลักษณะพิเศษโดยเฉพาะจากการกระทำที่กระทบต่อเกียรติยศและชื่อเสียงของพระมหากษัตริย์มีความแตกต่างมากพอสมควรในหมู่ประเทศกรณีศึกษา คือปรากฏตั้งแต่กรณีที่ประชาชนวิจารณ์หรือล้อเลียนพระมหากษัตริย์ได้โดยไม่ผิดกฎหมายแบบในสหราชอาณาจักรและญี่ปุ่น กรณีที่มีกฎหมายหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ แต่ไม่เคยถูกใช้เลยแบบในเดนมาร์ก ไปจนถึงกรณีที่มีกฎหมายหมิ่นพระบรมเดชานุภาพที่เข้มงวดแบบในกัมพูชา

ประเทศ	ความคุ้มครองทางกฎหมาย
กัมพูชา	พระมหากษัตริย์ได้รับเอกสิทธิ์และความคุ้มครอง ไม่มีบุคคลใดฟ้องร้องกล่าวหาพระมหากษัตริย์ได้ พระมหากษัตริย์จึงไม่ต้องรับผิดชอบ นอกจากนี้ ได้มีการประกาศใช้กฎหมายหมิ่นพระบรมเดชานุภาพที่เข้มงวดเมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2018
ญี่ปุ่น	สมเด็จพระจักรพรรดิมีความคุ้มครองทางกฎหมายตามรัฐธรรมนูญที่กำหนดว่าในการปฏิบัติหน้าที่ว่าด้วยกิจการของรัฐ สมเด็จพระจักรพรรดิทำตามคำแนะนำและความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี ความรับผิดชอบทั้งหมดจึงตกแก่คณะรัฐมนตรี นอกจากนี้ กฎมณเฑียรบาล ยังระบุว่าผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ไม่อาจถูกดำเนินคดี ข้อบัญญัตินี้ ประกอบกับการที่รัฐธรรมนูญให้สมเด็จพระจักรพรรดิเป็นสัญลักษณ์ของประเทศ ศาลสูงสุดจึงมีคำวินิจฉัยว่า สมเด็จพระจักรพรรดิไม่อาจถูกดำเนินคดีทางกฎหมายได้ สำหรับเรื่องกฎหมายหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ ญี่ปุ่นไม่มีกฎหมายในลักษณะดังกล่าว

ประเทศ	ความคืบกันทางกฎหมาย
จอร์แดน	รัฐธรรมนูญระบุว่า พระมหากษัตริย์ในฐานะประมุขแห่งรัฐ ได้รับการยกเว้นความผิดและความรับผิดชอบตามหลักพระมหากษัตริย์มีอาจะกระทำผิดสำหรับเรื่องกฎหมายหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ ประมวลกฎหมายอาญากำหนดให้การหมิ่นพระบรมเดชานุภาพเป็นความผิด มีโทษจำคุก 1-3 ปี
เดนมาร์ก	รัฐธรรมนูญวางหลักไว้ว่า พระมหากษัตริย์ไม่สามารถถูกฟ้องร้องหรือถูกพิพากษาโดยศาลได้ เพราะไม่มีอำนาจทำสิ่งใดด้วยตนเอง นายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีซึ่งเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการจะเป็นผู้รับผิดชอบทางกฎหมาย นอกจากนี้ การหมิ่นประมาทพระมหากษัตริย์มีความผิดตามมาตรา 115 ของประมวลกฎหมายอาญาฉบับ ค.ศ. 1930 และมีโทษจำคุกสูงสุด 3 ปี อย่างไรก็ตาม ยังไม่เคยมีการนำมาตรานี้มาบังคับใช้เลย
มาเลเซีย	ตามรัฐธรรมนูญ พระมหากษัตริย์จะไม่ถูกดำเนินคดี ทั้งทางแพ่งและอาญา เว้นแต่ได้รับความเห็นชอบจากอัยการสูงสุด ศาลพิเศษจะถูกตั้งขึ้นเพื่อพิจารณาความผิด หากถูกตัดสินว่าทำผิด พระมหากษัตริย์อาจได้รับอภัยโทษจากสภาเจ้าผู้ปกครองรัฐ สำหรับเรื่องกฎหมายหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ มาเลเซียไม่มีกฎหมายในลักษณะดังกล่าว อย่างไรก็ตาม มีกฎหมายว่าด้วยการยุบปลุกปั่น ค.ศ. 1948 ที่ห้ามการกระทำ การพูดจา หรือการเผยแพร่สื่อสิ่งพิมพ์ที่ถือเป็นการดูหมิ่นสถาบันพระมหากษัตริย์
ลิกเตนสไตน์	พระมหากษัตริย์มีความคืบกันทางกฎหมาย 3 ประการ ได้แก่ ความคืบกันทางกฎหมายแพ่ง ทางกฎหมายอาญา และทางกฎหมายปกครอง โดยพระมหากษัตริย์ไม่อาจถูกฟ้องร้องและไม่ต้องมีความรับผิดชอบในทางกฎหมาย นอกเหนือจากนี้ ยังไม่ต้องมีความรับผิดชอบในทางการเมืองด้วย สำหรับเรื่องกฎหมายหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ ประมวลกฎหมายอาญาไม่ได้ให้ความคุ้มครองแก่พระเกียรติยศเป็นพิเศษ มีเพียงบทบัญญัติที่คุ้มครองพระมหากษัตริย์จากการประทุษร้ายหรือการข่มขู่ว่าจะประทุษร้ายเท่านั้น

ประเทศ	ความคุ้มกันทางกฎหมาย
สเปน	รัฐธรรมนูญกำหนดให้พระมหากษัตริย์อยู่ในฐานะที่ไม่อาจล่วงละเมิดได้ และไม่ต้องมีความรับผิดชอบใด แม้ความคุ้มกันตามรัฐธรรมนูญเหล่านี้ไม่ครอบคลุมพระราชินีและสมาชิกราชวงศ์ ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 490 และมาตรา 491 การใส่ร้าย หรือหมิ่นประมาทบุคคลในสถาบันพระมหากษัตริย์ถือเป็นความผิด หากเป็นการกระทำความผิดที่ก่อให้เกิดความเสียหายร้ายแรง มีโทษจำคุกระหว่าง 6 เดือนถึง 2 ปี กรณีที่ไม่ร้ายแรง มีโทษปรับเทียบเท่าอัตราโทษจำคุก 6-12 เดือน นอกจากนี้ การนำภาพของพระมหากษัตริย์และพระราชวงศ์มาใช้ในลักษณะที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อเกียรติยศของสถาบันพระมหากษัตริย์ มีโทษปรับเทียบเท่าอัตราโทษจำคุก 6-12 เดือน
สหราชอาณาจักร	การหมิ่นพระบรมเดชานุภาพไม่ถือเป็นความผิด แต่มีพระราชบัญญัติความผิดร้ายแรงทางอาญาโทษฐานกบฏ ค.ศ. 1848 ที่ให้อำนาจทางการลงโทษผู้คิดเปลี่ยนจากระบอบราชาธิปไตยสู่ระบอบอื่น แต่ถึงอย่างไรไม่มีการใช้กฎหมายฉบับนี้เอาผิดผู้ใดมาตั้งแต่ ค.ศ. 1879 แล้ว ส่วนการฟ้องร้องพระมหากษัตริย์เป็นสิ่งที่ทำไม่ได้ เนื่องจากมีหลักความคุ้มครองสำหรับประมุข ไม่ว่าในฐานะตัวบุคคลหรือในฐานะประมุข และไม่ว่าในคดีอาญา คดีแพ่ง นอกจากนี้ยังมีกฎหมายกว่า 160 ฉบับที่ยกเว้นการบังคับใช้กับพระมหากษัตริย์

เปรียบเทียบความคุ้มกันทางกฎหมายของพระมหากษัตริย์ในประเทศกรณีศึกษา

12.2.10. บรรทัดฐานที่วางไว้โดยคำพิพากษา

เมื่อพิจารณาในแง่ของกฎหมาย พระราชสถานะและพระราชอำนาจเป็นประเด็นที่อาจเผชิญกับข้อพิพาทได้ ยิ่งในกรณีที่เกี่ยวพันสถาบันการเมืองอื่น ทำให้จำเป็นต้องมีการชี้ขาดโดยองค์กรทางตุลาการ เพื่อจัดวางขอบเขตอำนาจหน้าที่และบทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์ที่แน่ชัดในระบบการเมืองผ่านการสร้างบรรทัดฐาน ทำนองเดียวกับสถาบันการเมืองโดยทั่วไปที่อาจมีข้อพิพาทระหว่างกันเกิดขึ้นเป็นระยะ ยิ่งเมื่อต้องเจอกับเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิด

อย่างไรก็ตาม สำหรับประเทศกรณีศึกษาคงต้องสรุปว่า บรรทัดฐานที่วางไว้โดยคำพิพากษาไม่ใช่เครื่องมือ หรือกลไกที่แพร่หลายในการกำกับควบคุมพระราชสถานะและพระราชอำนาจของสถาบันพระมหากษัตริย์ ทั้งในอดีตและปัจจุบัน เพราะจากการศึกษาค้นคว้า ไม่พบ หรือแทบไม่พบบรรทัดฐานที่วางไว้โดยคำพิพากษาในแต่ละประเทศกรณีศึกษา ประเทศกรณีศึกษา กลุ่มที่ไม่พบมีจำนวน 3 ประเทศ ได้แก่ กัมพูชา เดนมาร์ก และลิกเตนสไตน์ ส่วนกลุ่มที่พบมีทั้งสิ้น 5 ประเทศ ได้แก่ จอร์แดน ญี่ปุ่น มาเลเซีย สเปน และสหราชอาณาจักร โดยสำหรับกลุ่มหลังสุดนี้ แต่ละประเทศมีบรรทัดฐานที่วางไว้โดยคำพิพากษาแค่เพียงบรรทัดฐานเดียว ยกเว้นสหราชอาณาจักรเท่านั้นที่มี 3 บรรทัดฐาน ซึ่งเท่ากับว่า เป็นประเทศกรณีศึกษาที่พบบรรทัดฐานที่วางไว้โดยคำพิพากษาเป็นจำนวนมากที่สุด⁸ ช่วยยืนยันประเด็นข้างต้นว่าการวางบรรทัดฐานผ่านอำนาจตุลาการไม่ใช่สิ่งที่แพร่หลายในหมู่ประเทศที่ปกครองด้วยระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ สาเหตุอาจเพราะธรรมชาติของพัฒนาการทางการเมืองที่การนิยามพระราชสถานะและพระราชอำนาจมักเป็นผลของการต่อสู้ระหว่างรัฐสภากับสถาบันพระมหากษัตริย์ ดังปรากฏให้เห็นจากประวัติศาสตร์ของประเทศกรณีศึกษาจำนวนหนึ่ง โดยเฉพาะเดนมาร์กและสหราชอาณาจักร หรือสรุปอีกแบบคือ ระเบียบกฎหมายที่กำกับควบคุมสถาบันพระมหากษัตริย์มีแนวโน้มมาในรูปของข้อบังคับที่รัฐสภาออกมากกว่าคำพิพากษาของศาล

นอกเหนือจากนี้ หากไม่นับมาเลเซียกรณีเดียวที่ศาลแห่งสหพันธรัฐมีคำตัดสินที่วางบรรทัดฐานซึ่งเปิดทางให้พระมหากษัตริย์สามารถแสดงบทบาททางการเมืองด้วยการหยั่งเสียงสนับสนุนในสภาก่อนชี้ขาดว่าจะให้บุคคลใดดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ยังปรากฏด้วยว่าในหมู่บรรทัดฐาน

⁸ ควรชี้ให้เห็นด้วยว่า สหราชอาณาจักรใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี ทว่ากลับปรากฏบรรทัดฐานที่วางไว้โดยคำพิพากษาที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นจำนวนน้อยมาก

จำนวนไม่มากที่ค้นพบ ถ้ามีใช้บรรทัดฐานสำหรับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นบ่อย ก็เป็นบรรทัดฐานที่ไม่ได้มีความสำคัญถึงขั้นนิยามลักษณะพื้นฐานของระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของประเศนั้น ตัวอย่างเช่น ศาลฎีกาของจอร์แดนได้มีคำพิพากษาเมื่อ ค.ศ. 1954 ซึ่งสร้างบรรทัดฐานว่า พระราชอำนาจในการประกาศภาวะฉุกเฉิน หรือการออกกฎหมายการศึกษาที่มีความเบ็ดเสร็จเด็ดขาด ถือเป็นการใช้อำนาจอธิปไตยที่ไม่อยู่ภายใต้การกำกับตรวจสอบของฝ่ายตุลาการเลย บรรทัดฐานนี้มีความเกี่ยวข้องเฉพาะแค่ช่วงที่ประเทศเผชิญสถานการณ์พิเศษ จึงไม่ถูกอ้างถึงบ่อยนัก ล่าสุดคือตอนเกิดการระบาดของโรคโควิด-19 ช่วง ค.ศ. 2020 - 2022 และถ้าก่อนหน้านี้ ก็ต้องย้อนอดีตกลับไปไกลถึง ค.ศ. 1992 และ ค.ศ. 1967 สืบเนื่องจากการที่อิสราเอลเข้ายึดครองดินแดนเวสต์แบงก์ ที่ ณ ตอนนั้นจอร์แดนปกครองอยู่และการทำสงครามกับอิสราเอลตามลำดับ หรือสหราชอาณาจักร ซึ่งพบบรรทัดฐานจำนวนมากสุด มีบรรทัดฐานจากคำพิพากษาในคดีว่าด้วยพระบรมราชโองการ (Case of Proclamations) เมื่อ ค.ศ. 1610 กับคำพิพากษาของศาลสูงสุดในคดีว่าด้วยการสั่งปิดสภา เมื่อวันที่ 24 กันยายน ค.ศ. 2019 (R [Miller] v The Prime Minister and Cherry v Advocate General for Scotland) อย่างไรก็ดี แม้เกี่ยวพันโดยตรงกับขอบเขตพระราชเอกสิทธิ์ บรรทัดฐานทั้งสองตีกรอบควบคุมฝ่ายบริหาร หรือรัฐบาล มากกว่าพระมหากษัตริย์ เพราะ ณ ปัจจุบันพระราชเอกสิทธิ์ที่คำพิพากษาเหล่านี้วางขอบเขตล้วนอยู่ในมือของรัฐบาลแล้ว ในทางปฏิบัติ เท่ากับว่า บรรทัดฐานที่พบเป็นคล้ายส่วนเสริม หาใช่หัวใจของระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ สรุปคือ โดยทั่วไปพระราชสถานะและพระราชอำนาจในระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญมักมิได้ถูกนิยามด้วยบรรทัดฐานที่วางไว้โดยคำพิพากษา บรรทัดฐานในลักษณะนี้มีจำกัด ไม่ค่อยทรงอิทธิพลทางการเมือง และมักมีผลบังคับใช้กับกรณีที่มีความจำเพาะ

ประเทศ	บรรทัดฐานที่วางไว้โดยคำพิพากษา
กัมพูชา	ไม่พบบรรทัดฐานที่วางไว้โดยคำพิพากษา เหตุเพราะศาลแทบไม่มีบทบาทในการกำกับสถานะและอำนาจของสถาบันพระมหากษัตริย์ อย่างตอนเกิดความไม่ชัดเจนขึ้น เนื่องจากการสละราชสมบัติของ สมเด็จพระนโรดม สีหนุ ทางออกกลับไม่ใช่การใช้ศาลตีความรัฐธรรมนูญ ว่าเป็นการให้รัฐสภาออกกฎหมายที่อนุญาตให้พระมหากษัตริย์ สละราชสมบัติได้
ญี่ปุ่น	พบบรรทัดฐานที่วางไว้โดยคำพิพากษาเพียงบรรทัดฐานเดียว คือ บรรทัดฐานที่เกิดจากคำพิพากษาเฮเซปีที่ 1 เลขที่ 126 ของศาลฎีกา เมื่อ ค.ศ. 1989 หรือที่รู้จักกันในชื่อ “คำพิพากษาวาดะวาระ” องค์พระจักรพรรดิกับเขตอำนาจศาลแพ่ง” ซึ่งวางหลักว่า สมเด็จพระจักรพรรดิไม่อาจถูกฟ้องร้องดำเนินคดี แม้กระทั่ง ในศาลแพ่ง เนื่องจากสมเด็จพระจักรพรรดิ มีสถานะเป็นสัญลักษณ์ แห่งชาติและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชาติ เท่ากับ ขยายขอบเขตของความคุ้มกันทางกฎหมายออกไป
จอร์แดน	พบบรรทัดฐานที่วางไว้โดยคำพิพากษาเพียงบรรทัดฐานเดียว คือ บรรทัดฐานที่เกิดจากคำพิพากษาที่ 42/52/1952: 54 ของศาลฎีกา เมื่อ ค.ศ. 1952 ซึ่งยืนยันว่า ตามมาตรา 124 ของรัฐธรรมนูญ ประกอบกับกฎหมายการป้องกัน (Defense Law) พระมหากษัตริย์ มีอำนาจเต็มในการออกพระราชกฤษฎีกาเพื่อประกาศภาวะฉุกเฉิน หรือกฤษฎีกาการศึก โดยไม่อยู่ภายใต้การควบคุมของตุลาการ เพราะถือเป็นการใช้อำนาจอธิปไตย ดังคำพิพากษาที่ระบุว่า “พระมหากษัตริย์เป็นผู้เดียวที่มีอำนาจประเมินว่ามีเหตุฉุกเฉินอยู่ หรือไม่ และศาลมีอำนาจกล่าวถึงการประเมินของพระองค์ได้”
เดนมาร์ก	ไม่พบบรรทัดฐานที่วางไว้โดยคำพิพากษา เหตุเพราะศาลมีบทบาท จำกัดในการกำกับสถานะและอำนาจของสถาบันพระมหากษัตริย์ จากการที่มาตราที่ 13 ของรัฐธรรมนูญฉบับ ค.ศ. 1953 กำหนดว่า “พระมหากษัตริย์ไม่สามารถถูกฟ้องร้อง หรือถูกพิพากษาโดยศาล พระมหากษัตริย์ไม่มีอำนาจทางการเมือง รัฐมนตรี จักต้องรับผิดชอบการกระทำของรัฐบาล”

ประเทศ	บรรทัดฐานที่วางไว้โดยคำพิพากษา
มาเลเซีย	พบบรรทัดฐานที่วางไว้โดยคำพิพากษาเพียงบรรทัดฐานเดียว คือ บรรทัดฐานที่เกิดจากคำพิพากษาของศาลแห่งสหพันธรัฐในคดีพิพาทที่เกิดขึ้นที่รัฐเปรักระหว่าง ดาโต๊ะ สรี โมฮัมหมัด นิซาร์ จามาลุดดิน (Mohammad Nizar Jamaluddin) กับ ดาโต๊ะ สรี แซมบรี อับดุลกาดีร์ (Zambry Abdul Kadir) ([2010] 2 CLJ 925) เมื่อ ค.ศ. 2009 แม้เป็นคำพิพากษาระดับรัฐ แต่สุดท้ายแล้ว มีการอ้างอิงเป็นบรรทัดฐานที่เปิดทางให้พระมหากษัตริย์ใช้พระราชอำนาจแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีถึง 3 คน ระหว่าง ค.ศ. 2020-2022 หลังจากที่พระมหากษัตริย์ได้ทำการหยั่งเสียงสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและผู้นำพรรคการเมืองว่าสนับสนุนใครเป็นหัวหน้ารัฐบาล
ลีกเตนสไตน์	ไม่พบบรรทัดฐานที่วางไว้โดยคำพิพากษา สาเหตุหลักเพราะจุดยืนของสถาบันพระมหากษัตริย์ที่ไม่เห็นด้วยกับการให้ศาลทำหน้าที่วินิจฉัยชี้ขาดเรื่องขอบเขตอำนาจหน้าที่ระหว่างตนกับรัฐสภา
สเปน	พบบรรทัดฐานที่วางไว้โดยคำพิพากษาเพียงบรรทัดฐานเดียว คือ บรรทัดฐานที่เกิดจากคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 126/1997 เมื่อ ค.ศ. 1997 ที่ชี้ว่า บทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยการสืบทอดราชทินนามของตระกูลชนชั้นสูงที่ให้ทายาทเพศชายมีสิทธิอันดับแรกไม่เข้าข่ายการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลด้วยความแตกต่างเรื่องเพศ เนื่องจากสถานะดังกล่าวเป็นการรักษาเกียรติยศและการสืบทอดความทรงจำของตระกูลที่ได้รับราชทินนาม เท่ากับถือเป็นคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ ไม่ใช่คุณลักษณะที่ทำให้บุคคลต้องได้รับผลทางกฎหมายใด จึงไม่ขัดต่อหลักความเสมอภาคทางเพศตามรัฐธรรมนูญ เป็นสิ่งที่สามารถดำเนินต่อไปได้ และแม้รัฐธรรมนูญมาตรา 57 กำหนดให้รัชทายาทเพศชายเป็นผู้มีสิทธิสืบทอดสมบัติอันดับแรก แต่ก็เป็นกฎเกณฑ์ตามรัฐธรรมนูญเอง จึงมีความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

ประเทศ	บรรทัดฐานที่วางไว้โดยคำพิพากษา
สหราชอาณาจักร	พบบรรทัดฐานที่วางไว้โดยคำพิพากษา 3 บรรทัดฐาน ได้แก่ บรรทัดฐานที่เกิดจากคำพิพากษาในคดีว่าด้วยพระบรมราชโองการ ค.ศ. 1610 ที่ยืนยันว่า พระมหากษัตริย์ไม่สามารถตรากฎหมายได้ โดยขาดความเห็นชอบของรัฐสภา พระราชเอกสิทธิไม่รวมอำนาจนิติบัญญัติ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากปัจจุบันรัฐบาลเป็นผู้ใช้พระราชเอกสิทธิส่วนใหญ่แทนพระมหากษัตริย์ การบังคับใช้บรรทัดฐานนี้จึงพุ่งเป้าตรงไปยังฝ่ายบริหารเป็นหลัก ไม่ใช่พระมหากษัตริย์ อีกแล้ว และสองบรรทัดฐานสุดท้ายคือการให้ศาลมีอำนาจตรวจสอบการใช้พระราชเอกสิทธิว่าชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ หากไม่ชอบ ย่อมเป็นโมฆะ และการตีกรอบให้พระราชเอกสิทธิต้องไม่ขัดหลักอำนาจอธิปไตยของรัฐสภา กับหลักความรับผิดชอบต่อรัฐสภา สองบรรทัดฐานหลังนี้เกิดจากคำพิพากษาของศาลสูงสุดในคดีว่าด้วยการสั่งปิดสภาเมื่อ ค.ศ. 2019 และเน้นควบคุมการใช้พระราชเอกสิทธิโดยฝ่ายบริหารเช่นเดียวกัน

เปรียบเทียบบรรทัดฐานที่วางไว้โดยคำพิพากษาในประเทศกรณีศึกษา

12.2.11. เงื่อนไขที่กำกับการสืบราชสันตติวงศ์

การสืบราชสันตติวงศ์เป็นอีกเรื่องที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างไปตามจารีตประเพณีแต่ละประเทศ รวมถึงอิทธิพลของแนวคิดสมัยใหม่ต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ในประเทศนั้น โดยทั่วไปแล้ว การขึ้นสู่ตำแหน่งพระมหากษัตริย์หรือการสืบราชสันตติวงศ์มักเอาเงื่อนไขด้านชาติวุฒิเป็นเกณฑ์ชี้ขาดเพียงประการเดียว จะมีก็แต่เฉพาะระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของไม่กี่ประเทศกรณีศึกษาเท่านั้นที่นำเอาเงื่อนไขอื่นเข้ามาประกอบด้วย ได้แก่ ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของมาเลเซียที่กำหนดให้พระมหากษัตริย์ต้องเป็นเจ้านายที่ได้รับเลือกตั้งจากสุลต่านผู้ปกครองรัฐมลายู 9 รัฐ (แถมมีการกำหนดวาระดำรงตำแหน่งไว้ที่ 5 ปี) กับระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของกัมพูชาที่มีองค์กรพิเศษทำหน้าที่ตัดสินใจเลือกกว่าเจ้านายคนใดที่มีคุณสมบัติ

จะได้ขึ้นครองราชย์เป็นพระมหากษัตริย์องค์ใหม่ ทำให้ไม่จำเป็นเสมอไปที่พระมหากษัตริย์จะต้องเป็นพระราชโอรส หรือพระราชธิดาของผู้ที่ครอบครองราชบัลลังก์คนก่อนหน้า

นอกเหนือจากกัมพูชาก็มาเลเซียแล้ว ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของประเทศที่เหลือ อันประกอบด้วยสหราชอาณาจักร สเปน เดนมาร์ก ญี่ปุ่น จอร์แดน และลีกเตนส์ไตน์ ล้วนใช้หลักการสืบทอดราชสมบัติตามสายโลหิตแต่ลำพัง คือมีการเรียงลำดับการสืบราชสันตติวงศ์ตามความอาวุโสของตัวบุคคลและความสำคัญของสายตระกูลที่บุคคลนั้นสังกัดอยู่ (primogeniture) เหมือนกับการรับมรดก โดยรูปแบบการใช้หลักการนี้ในประเทศกรณีศึกษาข้างต้นยังสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ด้วยกัน ได้แก่ กลุ่มที่ให้กับกลุ่มที่ไม่ให้สิทธิสืบราชสมบัติแก่ผู้หญิง เริ่มจากกลุ่มแรก เดนมาร์ก สเปน และสหราชอาณาจักร ต่างให้สิทธิเจ้านายที่เป็นสตรีเพศได้ขึ้นครองราชย์ โดยมีข้อสังเกตว่า ในกรณีของสเปนนั้น มีการยกเจ้านายที่เป็นบุรุษให้มีสถานะเหนือกว่าเจ้านายที่เป็นสตรี (male-preference primogeniture) หมายความว่า เจ้านายที่เป็นสตรีเพศที่มีอาวุโสสูงสุดและมาจากสายตระกูลหลักจะขึ้นครองราชย์ได้ก็ต่อเมื่อไม่มีบุคคลอื่นในสายตระกูลที่เป็นบุรุษ หากมีราชบัลลังก์จะตกเป็นของบุคคลดังกล่าว ต่อให้มีอายุน้อยกว่าก็ตาม⁹ สำหรับกลุ่มที่ 2 ญี่ปุ่น จอร์แดน และลีกเตนส์ไตน์ จำกัดวงเฉพาะสมาชิกราชวงศ์เพศชายเท่านั้นที่มีสิทธิในราชบัลลังก์ (Salic law) ต่อให้เป็นลูกคนแรกของพระมหากษัตริย์องค์ก่อนหน้า ก็ไม่มีโอกาสรับสืบทอดราชสมบัติโดยเด็ดขาด หากเป็นสตรีเพศ ณ ปัจจุบัน การห้ามสตรีขึ้นครองราชย์เป็นกฎเกณฑ์ที่เจอการวิพากษ์วิจารณ์มาก

⁹ อันที่จริง สหราชอาณาจักรก็เคยใช้รูปแบบเดียวกันกับสเปน คือให้สมาชิกราชวงศ์เพศชายมีสิทธิเหนือเพศหญิง จนกระทั่ง ค.ศ. 2013 จึงมีการแก้ไขกฎเกณฑ์การสืบราชสมบัติให้มีความเท่าเทียมกันทางเพศ ท่ามกลางการสนับสนุนจากสังคม

เพราะปฏิเสธความเท่าเทียมทางเพศ แล้วยังมีแนวโน้มก่อปัญหา หรือกระทั่งวิกฤติในทางปฏิบัติ จากการที่ทำให้จำนวนสมาชิกราชวงศ์ผู้มีสิทธิเป็นรัชทายาทมีจำนวนน้อย ดังเห็นได้จากกรณีของญี่ปุ่นทุกวันนี้

ประเทศ	เงื่อนไขที่กำกับการสืบราชสันตติวงศ์
กัมพูชา	พระมหากษัตริย์ไม่มีอำนาจกำหนดตัวรัชทายาทที่จะได้รับสืบทอดราชสมบัติต่อจากตน เมื่อพระมหากษัตริย์องค์ปัจจุบันเกิดเสียชีวิต หรือสละราชสมบัติ กรมปรีการาชบัลลังก์จะประชุมกันและลงคะแนนเลือกพระมหากษัตริย์องค์ใหม่ภายใน 7 วัน โดยผู้ที่มีสิทธิเป็นตัวเลือกลองต้องมีอายุไม่น้อยกว่า 30 ปี และสืบเชื้อสายจากพระองค์ด้วง สมเด็จเจ้านโรดม หรือสมเด็จพระสุวตถิ เท้ากับว่า เป็นระบอบราชาธิปไตยที่พระมหากษัตริย์มาจากการเลือกตั้ง
ญี่ปุ่น	กฎหมายเพียรบาลกำหนดให้รัชทายาทเพศชายจากสายตระกูลของฝ่ายชายเป็นผู้สืบราชสันตติวงศ์ โดยจะขึ้นครองราชย์ทันทีที่สิ้นสมเด็จพระจักรพรรดิองค์ปัจจุบัน กฎมณเฑียรบาลได้กำหนดลำดับการสืบสันตติวงศ์ไว้ชัดเจน การแก้ไขเปลี่ยนแปลงทุกกรณีจำเป็นต้องได้รับความเห็นชอบจาก “คณะกรรมาธิการพระราชวัง” ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนจากสำนักพระราชวัง ฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายตุลาการ ก่อน อนึ่ง สำหรับการเปลี่ยนรัชสมัยรอบล่าสุดเมื่อ ค.ศ. 2019 มีการออกกฎหมายพิเศษที่จะมีผลบังคับใช้แค่ครั้งเดียว เพื่ออนุญาตให้สมเด็จพระจักรพรรดิสละราชสมบัติ และส่งต่อราชบัลลังก์ก่อนสวรรคตได้
จอร์แดน	ราชสมบัติจะตกเป็นของลูกชายคนโตของพระมหากษัตริย์องค์ก่อนหน้า เงื่อนไขสำหรับผู้ที่จะขึ้นครองราชย์คือ ต้องเป็นคนมุสลิม มีสติสัมปชัญญะครบถ้วนสมบูรณ์ กำเนิดจากภริยาที่ชอบด้วยกฎหมาย และมีบิดากับมารดาที่เป็นมุสลิม
เดนมาร์ก	ราชสมบัติจะตกเป็นของลูกคนโตของพระมหากษัตริย์องค์ก่อนหน้า ไม่ว่าจะเป็นลูกชาย หรือลูกสาว

ประเทศ	เงื่อนไขที่กำกับการสืบราชสันตติวงศ์
มาเลเซีย	พระมหากษัตริย์ไม่ได้อยู่ในตำแหน่งตลอดชีพ แต่มีวาระ 5 ปี ผู้ดำรงตำแหน่งจะหมุนเวียนตามลำดับรัฐที่มีสุลต่าน หรือเจ้าผู้ปกครอง และต้องได้รับคะแนนสนับสนุนอย่างน้อย 5 ใน 9 จากเจ้าผู้ปกครองด้วยกัน มิฉะนั้น บุคคลที่อยู่ลำดับถัดไปจะมีสิทธิได้รับการพิจารณาแทน
ลิกเตนสไตน์	ตามกฎหมายเทียบราล ราชบัลลังก์จะตกเป็นของบุตรชายคนโต ในสายที่เก่าแก่ที่สุดของราชวงศ์ เจ้านายที่เป็นสตรีเพศไม่มีสิทธิ เหนือราชบัลลังก์เลย ต่อให้เป็นลูกคนแรกของพระมหากษัตริย์องค์ปัจจุบัน
สเปน	ราชบัลลังก์จะตกเป็นของเจ้านายที่มีอาวุโสที่สุดในสายตระกูลที่ใกล้ชิดกับ พระมหากษัตริย์องค์ก่อนมากที่สุด โดยให้สิทธิเจ้านายเพศชายเหนือเพศหญิง กล่าวคือ ในหมู่สมาชิกสายตระกูลเดียวกัน ผู้ชายมีลำดับการสืบราชสมบัติ ก่อนผู้หญิง เฉพาะกรณีที่เป้นเพศเดียวกัน ถึงค่อยยึดแต่ความอาวุโส ทั้งนี้ รัฐสภามีหน้าที่ดูแลการสืบราชสันตติวงศ์ให้ดำเนินไปอย่างเหมาะสม โดยต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของบ้านเมืองเป็นสำคัญ
สหราชอาณาจักร	พระราชบัญญัติว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ ค.ศ. 2013 วางข้อกำหนดให้ การสืบราชสมบัติต้องเป็นไปตามลำดับการเกิดโดยสมบูรณ์ คือไม่ยึดเรื่องเพศ อีกต่อไป เว้นแต่กรณีที่ถือกำเนิดก่อนวันที่ 28 ตุลาคม ค.ศ. 2011 ยังให้สิทธิลูกชายเหนือลูกสาว แม้มีอายุน้อยกว่า นอกจากนี้ ยังมีกฎหมายที่ให้ผู้ที่ขึ้นครองราชย์ต้องนับถือคริสตจักรแห่งอังกฤษ และไม่ใช่พวกคาทอลิกด้วย

เปรียบเทียบเงื่อนไขที่กำกับการสืบราชสันตติวงศ์ในประเทศกรณีศึกษา

12.2.12. การปฏิญาณตนตอนขึ้นครองราชย์

การปฏิญาณตนตอนขึ้นครองราชย์เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญสำหรับ
ผู้ที่จะเป็นพระมหากษัตริย์ โดยเฉพาะในระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ
เพราะเป็นขั้นตอนที่จะสร้างความชอบธรรมแก่การดำรงตำแหน่ง แม้อาจไร้ผล
บังคับทางกฎหมายเมื่อมีการละเมิดเกิดขึ้น การปฏิญาณตนของพระมหากษัตริย์

มักแฝงแนวคิดที่ชี้นำ หรือกำกับระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของประเทศนั้น รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันพระมหากษัตริย์กับรัฐธรรมนูญ โดยรายละเอียดที่ควรให้ความสนใจเวลาพูดถึงประเด็นการปฏิญาณตนมีอยู่ 2 จุดเป็นอย่งน้อย ได้แก่ ตัวพิธีการกับเนื้อหาคำกล่าวปฏิญาณตน

พิธีการปฏิญาณตนเป็นเครื่องบ่งชี้ระดับหนึ่งว่า พระมหากษัตริย์ขึ้นครองราชย์และปฏิบัติหน้าที่ประมุขแห่งรัฐภายใต้ความรับผิดชอบต่อองค์กรใด ตลอดจนมีความยึดโยงกับประชาชนหรือไม่ มากขนาดไหน อย่างการที่พระมหากษัตริย์เดนมาร์ก สเปน และจอร์แดนต้องกล่าวคำปฏิญาณตนต่อหน้าที่ประชุมรัฐสภา ตอนขึ้นครองราชย์มีความหมายเชิงสัญลักษณ์ว่า พระมหากษัตริย์ให้คำมั่นต่อรัฐสภาซึ่งถือเป็นผู้แทนของประชาชน ไม่มากก็น้อย ตรงข้ามกับมาเลเซียที่พระมหากษัตริย์ปฏิญาณตนต่อสภาเจ้าผู้ปกครองรัฐ ไม่ใช่รัฐสภา สำหรับเนื้อหาคำกล่าวปฏิญาณตน บางกรณีมีการระบุภาระหน้าที่ของพระมหากษัตริย์ บางกรณีพูดถึงคุณค่าสูงสุดที่ชี้นำรัชสมัย โดยเฉพาะในแง่ศาสนาหรือความเชื่อ บางกรณีเปิดให้พระมหากษัตริย์สามารถเพิ่มเติมบางเรื่องที่ตนเห็นว่ามีสำคัญเข้าไปในคำกล่าวปฏิญาณตน เพื่อแสดงตัวตนให้สังคมรับรู้ ทั้งนี้มีจุดน่าตั้งข้อสังเกตว่า รัฐธรรมนูญญี่ปุ่นกำหนดเนื้อหาเกี่ยวกับการปฏิญาณตนของพระมหากษัตริย์ตอนขึ้นครองราชย์ไว้น้อยมาก ซึ่งน่าจะเป็นลักษณะเฉพาะทางจารีตประเพณีของญี่ปุ่นเอง

ประเทศ	การปฏิญาณตนตอนขึ้นครองราชย์
กัมพูชา	พระมหากษัตริย์ต้องให้สัตย์ปฏิญาณตนตามที่ระบุไว้ในภาคผนวกที่ 4 ของรัฐธรรมนูญว่า “ข้าพเจ้าขอสาบานตนว่า จะเคารพต่อรัฐธรรมนูญและกฎหมายของราชอาณาจักรกัมพูชา ตลอดจนอุทิศความวิริยะอุตสาหะของข้าพเจ้าทั้งปวงให้แก่การทำงานเพื่อประโยชน์ของรัฐและประชาชน”

ประเทศ	การปฏิญาณตนตอนขึ้นครองราชย์
ญี่ปุ่น	ไม่มีการปฏิญาณตนที่ชัดเจนตอนขึ้นครองราชย์ แต่มีพิธีกรรมที่ต้องประกอบ ได้แก่ การสักการะศาลเจ้าในศาสนาชินโตและสุสานสมเด็จพระจักรพรรดิองค์สำคัญ ตลอดจนการบวงสรวงดวงวิญญาณของพระราชบรรพบุรุษ และการประกาศพระปฐมบรมราชโองการในฐานะคำมั่นที่ให้แก่พสกนิกรว่า ตนจะครองราชย์ด้วยพระราชประสงค์เช่นไร
จอร์แดน	ตามมาตรา 29 ของรัฐธรรมนูญ พระมหากษัตริย์ต้องให้สัตย์ปฏิญาณต่อหน้ารัฐสภาว่า “จะเคารพและปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ ตลอดจนจรรีกรักดีต่อประเทศชาติ”
เดนมาร์ก	รัชทายาทจะต้องให้สัตย์ปฏิญาณเป็นลายลักษณ์อักษรต่อหน้าสภาแห่งรัฐตอนที่ตนมีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ว่า “จะปฏิบัติตามและศรัทธาในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรเดนมาร์ก” เมื่อราชบัลลังก์ว่างลง รัชทายาทที่ปฏิญาณตนแล้วสามารถขึ้นครองราชย์ทันที โดยไม่ต้องมีพระราชพิธีบรมราชาภิเษก คือนายกรัฐมนตรีจะประกาศการขึ้นครองราชย์ของพระมหากษัตริย์องค์ใหม่เลย
มาเลเซีย	พระมหากษัตริย์องค์ใหม่ต้องให้สัตย์ปฏิญาณต่อหน้าสภาเจ้าผู้ปกครองรัฐพร้อมด้วยประธานศาลฎีกา หรือผู้พิพากษาที่มีอาวุโสระดับรองลงในกรณีที่ประธานศาลฎีกาไม่สามารถเข้าร่วมพิธี เนื้อหาคำกล่าวปฏิญาณตนมีเรื่องการเคารพกฎหมายของบ้านเมือง การยึดมั่นหลักนิติธรรม การดำรงไว้ซึ่งความยุติธรรมและความซื่อสัตย์ และการค้าจนศาสนาอิสลาม
ลิกเตนสไตน์	รัฐธรรมนูญกำหนดให้พระมหากษัตริย์กล่าวคำปฏิญาณตนว่า “ด้วยเกียรติยศของพระมหากษัตริย์ พระองค์จะปกครองราชรัฐลิกเตนสไตน์ให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายทั้งหลาย จะรักษาไว้ซึ่งบูรณภาพของประเทศ และจะใช้พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์โดยไม่แบ่งแยกและอย่างเสมอภาค” รัฐธรรมนูญระบุต่อไปด้วยว่า เมื่อพระมหากษัตริย์องค์ใหม่ให้สัตย์ปฏิญาณเป็นลายลักษณ์อักษรแล้ว รัฐสภาต้องเรียกประชุมวาระพิเศษภายใน 30 วัน เพื่อให้การรับรองคำปฏิญาณตนดังกล่าว

ประเทศ	การปฏิญาณตนตอนขึ้นครองราชย์
สเปน	พระมหากษัตริย์ต้องให้สัตย์ปฏิญาณต่อที่ประชุมสภาว่า “ตนจะปฏิบัติหน้าที่ทั้งปวงด้วยความซื่อตรง จะยึดมั่นรัฐธรรมนูญและกฎหมาย ตลอดจนรับประกันว่า รัฐธรรมนูญและกฎหมายจะได้รับการเคารพและปฏิบัติตาม และจะเคารพสิทธิของพลเมืองและแคว้นแคว้นปกครองตนเอง”
สหราชอาณาจักร	ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยคำสัตย์ปฏิญาณในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ค.ศ. 1688 ผู้ที่จะขึ้นครองราชย์ต้องปฏิญาณตนว่า “จะยึดมั่นกฎหมายที่ออกโดยรัฐสภา ประสิทธิ์ประสาทความยุติธรรมและเมตตาธรรม ตลอดจนพิทักษ์คริสตจักรแห่งอังกฤษ” ส่วนพระราชบัญญัติสหภาพ ค.ศ. 1706 ได้เพิ่มเรื่องการให้สัตย์ปฏิญาณว่า “จะปกป้องคริสตจักรแห่งสกอตแลนด์” อย่างไรก็ตาม มีการปรับคำสัตย์ปฏิญาณในอดีตโดยไม่มีกฎหมายรองรับ

เปรียบเทียบการปฏิญาณตนตอนขึ้นครองราชย์ของพระมหากษัตริย์ในประเทศกรณีศึกษา

12.2.13. บทบาททางศาสนาของพระมหากษัตริย์

จากการพิจารณาประเทศกรณีศึกษาทั้งแปด อาจแบ่งบทบาททางศาสนาของพระมหากษัตริย์ในระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญออกเป็น 2 ขั้วตรงข้าม เริ่มจากขั้วแรก คือขั้วที่รับบทบาท อันเป็นผลจากการตัดเรื่องศาสนาออกจากรัฐธรรมนูญและกฎหมายอย่างชัดเจน อย่างกรณีของญี่ปุ่นที่ห้ามทางศาสนับสนุนกิจกรรมทางศาสนาใด เมื่อเป็นเช่นนี้บทบาทและกิจกรรมทางศาสนาของสถาบันพระมหากษัตริย์ญี่ปุ่น ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของรัฐ จึงต้องดำเนินไปในฐานะจารีตประเพณีและวัตรปฏิบัติของราชวงศ์เท่านั้น ไม่ใช่ในฐานะพิธีที่เป็นทางการของรัฐ หรือกรณีของสเปน รัฐธรรมนูญมิได้พูดถึงเรื่องบทบาททางศาสนาของพระมหากษัตริย์แม้แต่เน้อย นามพระมหากษัตริย์ดำเนินการอะไรที่เกี่ยวกับศาสนา จึงถือว่าเป็นการดำเนินการในฐานะผู้นับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกคนหนึ่งเท่านั้น

สำหรับอีกขั้ว บางประเทศมีศาสนาประจำชาติ หรือกำหนดให้พระมหากษัตริย์ต้องนับถือศาสนาตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดแค่เพียง

ศาสนาเดียวเท่านั้น ผลคือความสัมพันธ์และบทบาทของพระมหากษัตริย์ที่มีต่อศาสนจักร ยกตัวอย่าง รัฐธรรมนูญเดนมาร์กบังคับให้คนที่ขึ้นครองราชย์เป็นพระมหากษัตริย์ต้องนับถือนิกายลูเธอรัน อีวานเจลลิคัล เท่ากับว่าพระมหากษัตริย์ไม่มีเสรีภาพในการนับถือศาสนาเอกเช่นปัจเจกชนทั่วไป โดยรัฐธรรมนูญยังมอบอำนาจให้พระมหากษัตริย์เป็นผู้มีอำนาจแต่งตั้งบาทหลวงและบิชอปอย่างเป็นทางการ ตลอดจนทำหน้าที่ประธานในบางพิธีกรรมทางศาสนา ทำนองเดียวกับสหราชอาณาจักร กัมพูชา มาเลเซีย และจอร์แดนที่พระมหากษัตริย์เป็นองค์อุปถัมภ์คือมีพันธหน้าที่บางประการต่อศาสนาประจำชาติหรือศาสนาที่ถือเป็นศาสนาหลักของประเทศ อาทิ การปกป้องศาสนา การพิทักษ์รักษาศาสนสถาน การมอบสมณศักดิ์แห่งคณะสงฆ์ การแต่งตั้งสมเด็จพระสังฆราช หรือนักบวชระดับรองลงมา เป็นต้น

ประเทศ	บทบาททางศาสนา
กัมพูชา	ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติตามรัฐธรรมนูญ นอกจากดำรงตำแหน่งองค์อัครศาสนูปถัมภก พระมหากษัตริย์เป็นผู้แต่งตั้งสมเด็จพระสังฆราช ทั้งของคณะสงฆ์มหานิกายและคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย ตลอดจนให้การรับรองและการสถาปนาสมณศักดิ์แห่งคณะสงฆ์ตามการเสนอของสมเด็จพระสังฆราชแต่ละนิกายร่วมกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงธรรมการ
ญี่ปุ่น	สมเด็จพระจักรพรรดิมีหน้าที่ประกอบพระราชพิธีซึ่งสืบทอดมาในราชสำนักตามความเชื่อแบบชินโต สถาบันพระมหากษัตริย์มีความสัมพันธ์แนบแน่นกับความเชื่อนี้จากความเป็นมาในอดีตและตำนานการสืบเชื้อสายจากเทพเจ้า แม้รัฐธรรมนูญห้ามรัฐบาลให้การสนับสนุนแก่กิจกรรมทางศาสนาใด แต่สมเด็จพระจักรพรรดิก็มีพระราชกรณียกิจด้านศาสนาชินโตอย่างต่อเนื่องภายในราชสำนัก ซึ่งสอดคล้องกับความคาดหวังของสังคมที่ต้องการให้สถาบันพระมหากษัตริย์มีบทบาทสืบสานประเพณีและวัฒนธรรม

ประเทศ	บทบาททางศาสนา
จอร์แดน	แม้ตระกูลฮัชไมต์สืบเชื้อสายโดยตรงจากมุฮัมมัด ศาสนทูตแห่งศาสนาอิสลาม พระมหากษัตริย์กลับไม่มีตำแหน่งทางศาสนา ไม่เคยตั้งตนเป็นเคาะลีฟะฮ์ ตลอดจนไม่เคยสถาปนารัฐให้เป็น “ผู้นำแห่งศรัทธาชน” (Amirul Mumineen) อย่างไรก็ตาม พระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ที่ผ่านมายืนยันความรับผิดชอบทางประวัติศาสตร์ในฐานะผู้พิทักษ์ศาสนสถานศักดิ์สิทธิ์ของทั้งชาวมุสลิมและชาวคริสต์ในกรุงเยรูซาเล็ม
เดนมาร์ก	รัฐธรรมนูญกำหนดให้คนที่จะขึ้นครองราชย์เป็นพระมหากษัตริย์ต้องนับถือนิกายลูเธอรัน อีวานเจลิคัลเท่านั้น พระมหากษัตริย์มีอำนาจแต่งตั้งบาทหลวงและบิชอปในประเทศอย่างเป็นทางการตามคำแนะนำของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศาสนา ตลอดจนมีบทบาทเป็นประธานในพิธีการทางศาสนาที่สำคัญ
มาเลเซีย	พระมหากษัตริย์เป็นประมุขศาสนาอิสลามใน 8 เขตแดน อันประกอบด้วยดินแดนในสหพันธรัฐ (กัวลาลัมเปอร์ ปูตาจายา และบาบวน) รัฐที่พระมหากษัตริย์ดำรงตำแหน่งสุลต่าน และดินแดนอีก 4 รัฐ ได้แก่ ซาราวัก ปีนัง มะละกา และซาบาร์
ลีกเตนสไตน์	รัฐธรรมนูญระบุให้ศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกเป็นศาสนาประจำชาติ และได้รับการคุ้มครองอย่างเต็มที่จากรัฐ อย่างไรก็ตาม รัฐธรรมนูญไม่ได้กำหนดหน้าที่ให้พระมหากษัตริย์ต้องอุปถัมภ์ศาสนาใด
สเปน	รัฐธรรมนูญไม่ได้ให้พระมหากษัตริย์เป็นประมุขของศาสนจักร พระมหากษัตริย์และบรรดาสมาชิกราชวงศ์มีบทบาทเพียงในฐานะศาสนิกชนของคริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิก และประกอบเฉพาะพระราชกรณียกิจเชิงการอนุรักษ์จารีตประเพณีทางศาสนาเท่านั้น
สหราชอาณาจักร	พระมหากษัตริย์มีบทบาทตามจารีตประเพณีในฐานะประมุขคริสตจักรแห่งอังกฤษและมีหน้าที่ตามกฎหมายในการพิทักษ์คริสตจักรแห่งสกอตแลนด์ อย่างไรก็ตาม มีความพยายามในระยะหลังที่จะทำให้สถาบันพระมหากษัตริย์เปิดรับศาสนาอื่นมากขึ้น

เปรียบเทียบบทบาททางศาสนาของพระมหากษัตริย์ในประเทศกรณีศึกษา

12.2.14. ความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์กับกองทัพ

การตัดสินใจเรื่องกองทัพและการป้องกันประเทศเป็นอำนาจบริหารอย่างหนึ่งที่โดยปกติสงวนไว้ให้กับรัฐบาล หรือผู้แทนที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน อย่างไรก็ตาม พระมหากษัตริย์อาจมีส่วนร่วมในการใช้อำนาจบริหาร เช่นว่า แม้กระทั่งในระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ โดยสำหรับประเทศกรณีศึกษา สามารถเสนอว่าความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์กับกองทัพมีอยู่ทั้งสิ้น 3 รูปแบบ กล่าวคือ รูปแบบแรก พระมหากษัตริย์เป็นจอมทัพ แลมีอำนาจแต่งตั้งบุคลากร ยกตัวอย่าง พระมหากษัตริย์จอร์แดนเป็นคนแต่งตั้งผู้บัญชาการกองทัพ ผู้อำนวยการหน่วยข่าวกรอง และผู้บัญชาการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ขณะที่ในมาเลเซีย พระมหากษัตริย์มีอำนาจตามรัฐธรรมนูญในการแต่งตั้งคณะกรรมการอาหาร รูปแบบที่ 2 พระมหากษัตริย์เป็นเพียงจอมทัพโดยไม่มีอำนาจใดในทางปฏิบัติ ซึ่งถือเป็นรูปแบบที่แพร่หลายที่สุด ดังที่เห็นในกัมพูชา สเปน และสหราชอาณาจักร การที่ให้พระมหากษัตริย์ดำรงตำแหน่งจอมทัพนั้นมักเป็นความพยายามเชื่อมโยงสถานะและบทบาทแต่ในอดีตของสถาบันพระมหากษัตริย์เข้ากับสถานะทางรัฐธรรมนูญในปัจจุบัน อำนาจหน้าที่จึงเป็นไปในเชิงสัญลักษณ์เท่านั้น และรูปแบบสุดท้าย พระมหากษัตริย์ไม่มีตำแหน่งหรืออำนาจใดที่เกี่ยวข้องกับกองทัพเลย แบบเดนมาร์ก ญี่ปุ่น และลีกเตนสไตน์ สองประเทศแรกมีกองทัพ หรือกองกำลังป้องกันตนเอง แต่รัฐธรรมนูญได้ตัดพระราชอำนาจและบทบาทด้านการทหารของพระมหากษัตริย์ออกไปด้วยเหตุผลเฉพาะตัว ส่วนลีกเตนสไตน์ เนื่องจากมีขนาดเล็กมาก หรือเป็นจุลรัฐ ลีกเตนสไตน์จึงไม่มีกองทัพหรือกองกำลังป้องกันตนเองเลยตั้งแต่อดีต ทำให้พระมหากษัตริย์ไม่มีบทบาทด้านการทหารตามไปด้วย เพราะการป้องกันประเทศจะทำผ่านบทบาทด้านการเมืองระหว่างประเทศของพระมหากษัตริย์แทน

ประเทศ	ความสัมพันธ์กับกองทัพ
กัมพูชา	พระมหากษัตริย์ดำรงตำแหน่งจอมทัพของกองทัพแห่งชาติกัมพูชา มีอำนาจแต่งตั้งผู้บัญชาการทหารสูงสุดตามการเสนอของกระทรวงกลาโหม ผ่านนายกรัฐมนตรี นอกจากนี้ พระมหากษัตริย์ยังเป็นประธานสภาสูงสุด แห่งการป้องกันประเทศ และเป็นผู้ประกาศสงครามตามความเห็นชอบ ของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา
ญี่ปุ่น	ญี่ปุ่นไร้ซึ่งกองทัพ มีเฉพาะกองกำลังป้องกันตนเอง โดยสมเด็จพระจักรพรรดิ ไม่มีสถานะใดที่เกี่ยวข้องกับกองกำลังดังกล่าวเลย ผิดกับสมัยก่อน สงครามโลกครั้งที่ 2 ที่สมเด็จพระจักรพรรดิมีตำแหน่งเป็นจอมทัพ
จอร์แดน	พระมหากษัตริย์เป็นผู้บัญชาการกองทัพบก กองทัพเรือ และกองทัพอากาศ แลยังมีอำนาจแต่งตั้งผู้บัญชาการกองทัพ ผู้อำนวยการหน่วยข่าวกรอง และ ผู้บัญชาการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ วัตถุประสงค์เพื่อไม่ให้ผู้ดำรงตำแหน่ง เกี่ยวข้องกับการเมือง และขึ้นตรงต่อพระมหากษัตริย์โดยอิสระ
เดนมาร์ก	พระมหากษัตริย์มิได้ดำรงตำแหน่งจอมทัพ หรือมีอำนาจใดทางการทหาร
มาเลเซีย	พระมหากษัตริย์ดำรงตำแหน่งจอมทัพแห่งสหพันธรัฐ และครองยศสูงสุด ของ 3 เหล่าทัพ ได้แก่ จอมพล พลเรือเอก และพลอากาศเอก อย่างไรก็ตาม พระมหากษัตริย์ไม่มีหน้าที่ หรือความรับผิดชอบที่เกี่ยวกับการ บริหารจัดการกองทัพแต่อย่างใด
ลิทัวเนีย	ลิทัวเนียไม่เคยมีกองทัพเป็นของตนเอง และอาศัยนโยบายทางการทูต ในการป้องกันประเทศแทน พระมหากษัตริย์จึงมิได้ดำรงตำแหน่งจอมทัพ หรือมีบทบาททางการทหาร
สเปน	รัฐธรรมนูญกำหนดให้พระมหากษัตริย์เป็นผู้นำสูงสุดแห่งกองทัพ
สหราชอาณาจักร	พระมหากษัตริย์เป็นจอมทัพ และกำลังพลทุกคนต้องปฏิญาณตนว่า จะจงรักภักดีและรับใช้พระประมุข อย่างไรก็ตาม การบริหารจัดการกองทัพ เป็นความรับผิดชอบของรัฐบาลที่ใช้อำนาจในนามพระประมุข บทบาท ของพระมหากษัตริย์ทุกวันนี้จึงจำกัดอยู่ในเชิงสัญลักษณ์เป็นสำคัญ

เปรียบเทียบความสัมพันธ์กับกองทัพของพระมหากษัตริย์ในประเทศกรณีศึกษา

12.2.15. ราชสำนักและองค์กรสนับสนุน

ประเด็นเรื่องราชสำนักและองค์กรที่คอยช่วยสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ของพระมหากษัตริย์ในระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญมีจุดสำคัญที่ต้องพิจารณาอยู่ตรงที่ว่า หน่วยงานเหล่านี้ถูกจัดวางให้มีตำแหน่งแห่งที่แบบใดในโครงสร้างรัฐ มีความเป็นอิสระหรืออยู่ภายใต้การควบคุมตรวจสอบขององค์กรอื่น โดยเฉพาะที่ยึดโยงกับประชาชน มากน้อยเพียงใด สำหรับประเทศกรณีศึกษาทั้งแปด การจัดวางดังกล่าวมีความแตกต่างกันมาก ส่วนใหญ่มักให้สำนักพระราชวัง หรือองค์กรสนับสนุนเป็นหน่วยงานอิสระที่ขึ้นตรงต่อพระมหากษัตริย์ อย่างราชสำนักของสหราชอาณาจักร สเปน เดนมาร์ก จอร์แดน และลิกเตนสไตน์ ต่างจากประเทศที่ให้สำนักพระราชวังอยู่ในโครงสร้างองค์กรของรัฐตามปกติ อย่างสำนักพระราชวังของญี่ปุ่นที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักคณะรัฐมนตรี และกัมพูชาที่มีกระทรวงสำนักพระราชวังคอยดูแลกิจการของราชสำนัก นอกจากนี้ มีข้อสังเกตว่าราชสำนักของบางประเทศกรณีศึกษาได้แยกภารกิจของราชสำนักด้านที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติพระราชกรณียกิจทั่วไป ออกจากการบริหารจัดการทรัพย์สินอย่างชัดเจน รวมถึงการทำให้หน่วยงานที่บริหารจัดการทรัพย์สินให้แก่ราชสำนักมีสถานะพิเศษเพื่อความคล่องตัวอย่างในกรณีของสหราชอาณาจักรและลิกเตนสไตน์ที่มีการจัดตั้งกองทุนหรือมูลนิธิขึ้นมารับผิดชอบ

ประเทศ	ราชสำนักและองค์กรสนับสนุน
กัมพูชา	กระทรวงสำนักพระราชวังคอยดูแลบรรดากิจการเกี่ยวกับพระราชสำนัก และพระบรมราชวังจตุมุขสิริมงคล ภารกิจหลักคือช่วยเหลือและให้คำแนะนำแก่พระมหากษัตริย์ในการปฏิบัติหน้าที่ นอกจากนี้ ยังมีกรมบริหารราชบัลลังก์ ซึ่งประกอบด้วยบุคคล 9 คน และมีอำนาจคัดเลือกผู้สืบทอดราชบัลลังก์ ตลอดจนคณะองคมนตรีในฐานะที่ปรึกษา เรื่องราชการแผ่นดินที่ใกล้ชิดที่สุดของพระมหากษัตริย์

ประเทศ	ราชสำนักและองค์กรสนับสนุน
ญี่ปุ่น	ตามกฎหมายเทียบบาล ราชสำนักถูกจำกัดขอบเขตให้เหลือแค่สมาชิกราชวงศ์ที่มีความสัมพันธ์ทางสายเลือดโดยตรงกับสมเด็จพระจักรพรรดิ อันได้แก่ พระราชโอรสและครวเรือนของพระอนุชา โดยมีองค์กรสนับสนุนกิจการในราชสำนักคือ สำนักพระราชวังที่อยู่ใต้การกำกับดูแลของสำนักคณะรัฐมนตรี ต่างจากช่วงก่อนสงครามที่มีสถานะเป็นกระทรวงและมีการบริหารจัดการแยกเป็นเอกเทศจากรัฐบาล
จอร์แดน	ราชสำนักเป็นหน่วยงานในพระองค์และขึ้นตรงต่อพระมหากษัตริย์ มีอำนาจและหน้าที่รับผิดชอบราชการในพระองค์และพระบรมวงศานุวงศ์ ตลอดจนดูแลทรัพย์สินและผลประโยชน์ขององค์พระมหากษัตริย์ โดยมีราชเลขาธิการพระราชวังเป็นผู้บริหารจัดการ
เดนมาร์ก	ราชสำนักเป็นหน่วยงานในพระองค์ที่มีขนาดเล็ก ประกอบด้วยราชสำนักย่อยทั้งหมด 4 ราชสำนัก ซึ่งมีหน้าที่ช่วยเหลือและดูแลพระบรมวงศานุวงศ์ชั้นสูง อันได้แก่ (1) สมเด็จพระราชินีนาถ (2) มกุฎราชกุมารและมกุฎราชกุมารี (3) เจ้าชายโจอาคิมและเจ้าหญิงมารี และ (4) เจ้าหญิงเบเนดิกเทอ
มาเลเซีย	หน่วยงานสำคัญคือสภาเจ้าผู้ปกครองรัฐ โดยรัฐธรรมนูญได้ให้อำนาจสำคัญบางประการ รวมถึงอำนาจให้คำปรึกษาด้านนโยบายแก่พระมหากษัตริย์ หน่วยงานทำหน้าที่เป็นเลขานุการของสภาเจ้าผู้ปกครองรัฐคือสำนักงานผู้รักษา พระราชลัญจกร นอกจากนี้ มีสำนักพระราชวังดูแลเรื่องภาพพจน์และอำนวยความสะดวกให้แก่พระมหากษัตริย์ ตลอดจนพระมเหสี
ลิกเตนสไตน์	สำนักพระราชวังมีสถานะเป็นสำนักงานเลขานุการในพระองค์ มีหน้าที่ช่วยงานพระมหากษัตริย์ ส่วนการบริหารจัดการทรัพย์สิน มีการตั้งมูลนิธิเจ้าชายแห่งลิกเตนสไตน์ขึ้นมาทำหน้าที่ภายใต้การกำกับดูแลของเจ้าชาย
สเปน	สำนักพระราชวังเป็นองค์กรสนับสนุนพระมหากษัตริย์และสมาชิกราชวงศ์ ในการปฏิบัติภารกิจตามรัฐธรรมนูญ สำนักพระราชวังไม่ถือเป็นส่วนหนึ่งของระบบราชการ แต่เป็นองค์กรอิสระ พระมหากษัตริย์แต่งตั้งถอดถอนข้าราชการพลเรือนและทหารในสังกัดสำนักพระราชวังได้โดยอิสระ

ประเทศ	ราชสำนักและองค์กรสนับสนุน
สหราชอาณาจักร	ราชสำนักแบ่งออกเป็นทั้งหมด 5 แผนก ได้แก่ สำนักงานราชเลขาธิการ สำนักงานสมุหพระราชวัง สำนักงานพระคลังข้างที่และพระคลังมหาสมบัติ แผนกเลขาธิการราชสำนัก และกองทุนรอยัลคอเลคชั่น นอกจากนี้ ยังมีคณะองคมนตรี คณะที่ปรึกษาแห่งรัฐ และสำนักงานทรัพย์สินส่วนประมุข แต่ถึงอย่างไร มีเพียงราชสำนักกับคณะที่ปรึกษาแห่งรัฐที่ขึ้นตรงต่อ พระมหากษัตริย์ในทางปฏิบัติ

เปรียบเทียบราชสำนักและองค์กรสนับสนุนของพระมหากษัตริย์ในประเทศกรณีศึกษา

12.2.16. แหล่งที่มางบประมาณ

งบประมาณของสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นอีกประเด็นที่มีความสำคัญและได้รับความสนใจจากประชาชนทั่วไปอย่างมาก เพราะเกี่ยวข้องกับการใช้เงินสาธารณะที่มาจากภาษีของประชาชน เมื่อพิจารณาประเทศกรณีศึกษาจะเห็นหลักการสำคัญร่วมกันประการหนึ่งว่า รัฐสภามีหน้าที่จัดสรรงบประมาณที่เพียงพอให้แก่สถาบันพระมหากษัตริย์ในฐานะรายการหนึ่งของงบประมาณประจำปี ไม่ว่าจะเป็นชื่อเรียกรายการว่า เงินปี เงินอุดหนุน เงินอุปถัมภ์ หรืองบประมาณส่วนพระมหากษัตริย์ก็ตาม โดยมีประเทศกรณีศึกษา 2 ประเทศที่น่าพูดถึงเป็นการเฉพาะ คือกัมพูชาที่ไม่ได้มีการเปิดเผยให้สาธารณชนรับทราบถึงรายละเอียดงบประมาณที่ใช้ในกิจการของกระทรวงพระราชวังและพระราชกรณียกิจ ตลอดจนทรัพย์สินส่วนพระองค์ของพระมหากษัตริย์จึงไม่อาจรู้แนวทางจัดสรรงบประมาณให้แก่สถาบันพระมหากษัตริย์ที่แน่ชัดและลึกเตนสไตน์ที่ไม่ได้มีการจัดสรรงบประมาณให้สถาบันพระมหากษัตริย์เลย แต่ถึงอย่างไร สถาบันพระมหากษัตริย์ได้รับประโยชน์ทางการเงินในรูปแบบการยกเว้นภาษีสำหรับธุรกิจและกิจการของสถาบันพระมหากษัตริย์แทน

ประเทศ	แหล่งที่มางบประมาณ
กัมพูชา	ไม่มีการเปิดเผยรายละเอียดงบประมาณแต่ละปีสำหรับกระทรวงพระราชวัง และพระราชกรณียกิจ ขณะที่ทรัพย์สินส่วนพระองค์ของพระมหากษัตริย์ก็ขาดการรายงานต่อสาธารณชนเช่นกัน เท่าที่ปรากฏข้อมูล สมเด็จพระนโรดม สีหมุนี ประกาศตอนขึ้นครองราชย์ว่ามีเงินประมาณ 50,000 ดอลลาร์สหรัฐ พระบรมราชวังจตุมุขศิริมงคลที่กรุงพนมเปญ และบ้านพักที่เสียมเรียบ
ญี่ปุ่น	งบประมาณได้รับจัดสรรผ่านกระบวนการในรัฐสภา โดยมีกฎหมาย 2 ฉบับกำกับเรื่องทรัพย์สิน งบประมาณ และการทำธุรกรรมของราชสำนัก ได้แก่ กฎมณเฑียรบาลด้านการเงินและทรัพย์สิน และ กฎหมายเพื่อการบังคับใช้กฎมณเฑียรบาลด้านการเงินและทรัพย์สิน ซึ่งระบุยอดงบประมาณไว้ชัดเจน และแบ่งระหว่างงบประมาณของสำนักพระราชวังกับงบประมาณสำหรับค่าใช้จ่ายส่วนพระองค์ของสมาชิกราชวงศ์ ตลอดจน กำหนดเพดานมูลค่าทรัพย์สินที่ทางราชสำนักรับ หรือมอบได้โดยไม่ต้องให้รัฐสภาอนุมัติ
จอร์แดน	เงินอุดหนุนสถาบันพระมหากษัตริย์ตามระบบเงินปีจะกำหนดไว้ในกฎหมายงบประมาณประจำปี ซึ่งต้องผ่านการพิจารณาของรัฐสภา เงินส่วนนี้ถูกนำไปใช้สนับสนุนการปฏิบัติงานของพระมหากษัตริย์ผ่านราชสำนัก
เดนมาร์ก	นอกจากเงินที่รัฐบาลให้ทุกปีตามอัตราดัชนีค่าตอบแทนลูกจ้างของภาครัฐเพื่อใช้จ่ายในการบริหารจัดการราชสำนักและเรื่องส่วนตัวบางประการแล้ว พระราชบัญญัติเงินปีส่วนพระมหากษัตริย์ยังมอบหมายให้รัฐสภามีหน้าที่จัดสรรงบประมาณประจำปีแก่สถาบันพระมหากษัตริย์ เพื่อนำไปใช้ปฏิบัติพระราชกรณียกิจทางการและชำระรายจ่ายของสถาบันพระมหากษัตริย์ เช่น การบำรุงรักษาวัง การบริหารจัดการราชสำนัก ค่าใช้จ่ายส่วนพระองค์ ฯลฯ
มาเลเซีย	รัฐธรรมนูญกำหนดให้รัฐสภามีหน้าที่จัดสรรเงินปีให้แก่พระมหากษัตริย์ โดยมีการกำหนดรายละเอียดจำนวนเงินไว้ในพระราชบัญญัติเงินปี ค.ศ. 1982 ซึ่งไม่อาจถูกตัดลดระหว่างรัชสมัย ตามกฎหมายฉบับนี้ เงินปีประกอบไปด้วยเงิน 4 ส่วน คือ (1) เงินที่ให้แก่พระมหากษัตริย์โดยตรง เพื่อเป็นเงินเบี้ยหวัด ค่าเลี้ยงรับรอง และค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับพระราชวังรวมปีละ 1,054,560 ริงกิต (2) เงินที่ให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจตามกฎหมาย

ประเทศ	แหล่งที่มางบประมาณ
	เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับพระราชวังและการเลี้ยงรับรอง เงินเดือนบุคลากร และรายจ่ายเบ็ดเตล็ด รวมปีละ 3,823,800 ริงกิต (3) เงินที่ให้แก่พระราชินี เพื่อเป็นเงินเบี้ยหวัด ค่าเลี้ยงรับรอง และค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับพระราชวัง รวมปีละ 196,872 ริงกิต และ (4) เงินพิเศษที่ขึ้นอยู่กับพิจารณาของรัฐบาลขณะนั้น นอกจากนี้ ยังมีเงินสำหรับเจ้าผู้ปกครองที่เคยดำรงตำแหน่งพระมหากษัตริย์จนกว่าจะเสียชีวิตด้วยตามพระราชบัญญัติ อิสตานา เนการา ค.ศ. 1982
ลีกเตนสไตน์	รัฐบาลไม่ได้จัดสรรงบประมาณให้แก่สถาบันพระมหากษัตริย์ อย่างไรก็ตาม สถาบันพระมหากษัตริย์ได้รับผลประโยชน์ทางการเงินในรูปการยกเว้นภาษีให้แก่ธุรกิจและกิจกรรมของสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งคิดเป็นเงินมหาศาล
สเปน	รัฐสภามีหน้าที่อนุมัติงบประมาณรายปีสำหรับพระมหากษัตริย์โดยกำหนดในพระราชบัญญัติรายจ่ายประจำปี เมื่อได้รับการจัดสรรงบประมาณแผ่นดินเป็นค่าใช้จ่ายของราชวงศ์และสำนักพระราชวัง พระมหากษัตริย์มีอิสระในการบริหารงบประมาณด้วยตนเอง งบประมาณประจำปีของสำนักราชวงศ์แบ่งค่าใช้จ่ายออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ (1) เงินปีสำหรับสมาชิกราชวงศ์ (2) เงินเดือนบุคลากร (3) รายจ่ายหมวดค่าใช้จ่าย ค่าวัสดุ และค่าสาธารณูปโภคของสำนักราชวงศ์ (4) เงินกองทุนฉุกเฉิน (5) บงบลทุนสำหรับจัดหาสินทรัพย์ถาวร รวมถึงทรัพย์สินที่จับต้องไม่ได้ อย่างระบบเทคโนโลยีดิจิทัล
สหราชอาณาจักร	พระมหากษัตริย์มีแหล่งรายได้รวม 4 แหล่ง เรียงตามลำดับความสำคัญคือ (1) เงินอุปถัมภ์องค์อธิปัตย์ อันเป็นเงินจากภาษีของประชาชน และคิดจากการนำร้อยละที่กำหนดล่วงหน้าไปคำนวณกับผลกำไรเมื่อ 2 ปีที่แล้วของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระประมุข (2) ดัชนีแห่งแลงคาสเตอร์ ซึ่งมีลักษณะเป็นกองทุนที่ส่งกำไรแต่ละปีให้ราชสำนัก (3) กองทุนรอยัลคอเลกชัน หรือองค์กรการกุศลที่หารายได้มาใช้ในการดูแลรักษาวัตถุล้ำค่าจำนวนนับไม่ถ้วนที่อยู่ในการครอบครองของราชสำนัก โดยเฉพาะงานศิลปะ และ (4) รายได้เบ็ดเตล็ด รวมถึงผลกำไรจากการนำทรัพย์สินส่วนพระองค์ไปลงทุน

เปรียบเทียบแหล่งที่มางบประมาณของพระมหากษัตริย์ในประเทศกรณีศึกษา

12.3. ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญโดยสมบูรณ์และระบอบกึ่งราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ

คงเห็นแล้วว่า ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญในยุคปัจจุบันมีความหลากหลายมาก ไม่ว่าในแง่อำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญของสถาบันพระมหากษัตริย์ ความสัมพันธ์กับสถาบันการเมืองอื่น บทบาททางสังคม แหล่งรายได้ หรือการบริหารจัดการราชสำนัก ในหมู่ประเทศกรณีศึกษาทั้ง 8 ประเทศ ปรากฏตั้งแต่ประเทศที่สถาบันพระมหากษัตริย์มีอำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญอย่างกว้างขวางและใช้อำนาจนั้นจริง อีกทั้งมีบทบาททางสังคมอย่างแข็งขัน ดังเห็นได้ในประเทศอย่างจอร์แดน ลิกเตนสไตน์ และเดนมาร์ก ขณะที่อีกด้านก็มีประเทศที่รัฐธรรมนูญไม่มอบอำนาจหน้าที่ใดในทางการเมืองการปกครองให้แก่สถาบันพระมหากษัตริย์เลย แฉกในทางปฏิบัติก็ไม่ปรากฏการแสดงบทบาททางการเมืองการปกครองอย่างน้อยในลักษณะที่ชัดเจน ทำให้เหลือเพียงบทบาททางสังคมหรืองานพิธีการ และแม้กระทั่งการบริหารจัดการราชสำนักก็เป็นเรื่องที่มีได้อยู่ในการควบคุมดูแลของพระมหากษัตริย์โดยตรงหรือโดยเด็ดขาด เหมือนประเทศอย่างญี่ปุ่นกับกัมพูชา นอกเหนือจากนี้ สำหรับประเทศกรณีศึกษาที่ไม่ได้อยู่สุดไปทางขั้วใดขั้วหนึ่ง ยังพบความหลากหลายและความลักลั่นระหว่างกันด้วย กล่าวคือ สถาบันพระมหากษัตริย์บางประเทศมีอำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญมาก ส่วนของบางประเทศกลับมีน้อย สถาบันพระมหากษัตริย์บางประเทศสามารถมีบทบาททางสังคมกว้างขวาง ส่วนของบางประเทศกลับมีจำกัด สถาบันพระมหากษัตริย์บางประเทศมีความเป็นอิสระเหนือราชสำนักและเรื่องการเงินของตนสูง ส่วนของบางประเทศกลับมีต่ำ ต้องอยู่ภายใต้การกำกับดูแลอย่างใกล้ชิดของหน่วยงานอื่น โดยเฉพาะรัฐบาลและรัฐสภา ยกตัวอย่าง สถาบันพระมหากษัตริย์ของมาเลเซียในระยะไม่กี่ปีที่ผ่านมาได้เข้ามาใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญผ่านการมีส่วนร่วมในกระบวนการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี ทว่าขณะเดียวกันกลับมีบทบาททางสังคมและความเป็นอิสระทางการเงินไม่สูงเท่าไร เปรียบเทียบกับสถาบันพระมหากษัตริย์ของ

สหราชอาณาจักรที่หาได้ใช้อำนาจทางการเมืองที่มีอยู่ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ แต่แสดงบทบาททางสังคมกว้างขวาง อีกทั้งมีความเป็นอิสระทางการเงินสูงกว่า โดยเฉพาะเมื่อคำนึงถึงดัชชีแห่งแลงคาสเตอร์ (Duchy of Lancaster) อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณากรณีสเปน อาจสามารถเสนอว่าการใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญของสถาบันพระมหากษัตริย์อยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกับมาเลเซีย ดังเห็นได้จากความเกี่ยวข้องในการตั้งรัฐบาลหลังการเลือกตั้งทั่วไป ค.ศ. 2023 เช่นเดียวกับความเป็นอิสระทางการเงิน แต่พอดูเรื่องบทบาททางสังคมจะพบว่า มีมากกว่า โดยอยู่ในระดับที่ไม่ต่างจากสหราชอาณาจักรนัก สรุปคือ ลักษณะแต่ละมิติของระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญในแต่ละประเทศกรณีศึกษา มีความไม่สม่ำเสมอกันชัดเจน ไขว่สถาบันพระมหากษัตริย์ที่มีอำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญสูงมากจะมีสถานะเหนือสถาบันอื่น บทบาททางสังคม สิทธิในการบริหารจัดการราชสำนัก ตลอดจนความเป็นอิสระทางการเงินที่สูงตามไปด้วย เช่นเดียวกัน ในทางตรงข้าม รายละเอียดล้วนแตกต่างกันไปตามแต่ละประเทศ มีพักเอ่ยถึงพลวัตข้ามช่วงเวลาและประเทศอื่นอีกนับสิบที่มีได้ครอบคลุมอยู่ในกลุ่มประเทศกรณีศึกษา 8 ประเทศ ณ ที่นี้ เมื่อเป็นเช่นนี้จึงยิ่งชัดเจนขึ้นไปอีกว่า ไม่มีแค่เพียงแนวทางเดียวในการออกแบบระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ เหมือนที่เคยระบุแล้วหลายครั้ง ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญถือเป็น ตัวแบบทางความคิด (conceptual model) ที่ครอบคลุมกรณีในโลกความเป็นจริง ที่ต่างกันแบบแทบคนละขั้ว ทำให้ไม่เป็นประโยชน์นัก หรืออาจถึงขั้นคลุมเครือที่จะเรียกทุกประเทศที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขแห่งรัฐและไม่ใช้ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ว่า ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ ทางออกคือการสร้างประเภทมาจำแนกระบอบดังกล่าวให้แยกย่อยลงไปอีก (subcategorization) แน่แน่นอนว่าเมื่ออาศัยทางออกนี้ หนึ่งในประเภทย่อยที่จำต้องมีย่อมหนีไม่พ้น “ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญโดยสมบูรณ์” (absolute constitutional monarchy) อันหมายถึงรูปแบบการปกครองที่พระมหากษัตริย์ปกเกล้าในฐานะประมุขแห่งรัฐแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น

และไม่มีอำนาจ บทบาท หรือส่วนร่วมทางการเมืองเลยอย่างแท้จริง อีกทั้งยังอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสถาบันการเมืองอื่น โดยเฉพาะที่มีความยึดโยงกับประชาชนอย่างรัฐสภาและรัฐบาล เพื่อความโปร่งใสและความสอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตย อันที่จริง ดังที่จะอภิปรายต่อไป มีระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญเพียงส่วนน้อยในโลก แม้กระทั่งสมัยปัจจุบัน ที่จัดอยู่ในประเภทระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญโดยสมบูรณ์ ส่วนที่เหลือสมควรถือเป็นระบอบกึ่งราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญมากกว่า เนื่องจากต่างยังไม่ถึงกับไร้อำนาจ บทบาท หรือส่วนร่วมทางการเมืองอย่างสิ้นเชิงในแง่ทางการเมืองต่อให้ไม่ปรากฏในทางปฏิบัติเลยก็ตาม ยกตัวอย่าง หากเห็นว่ามิเหตุอันควร พระมหากษัตริย์ของสหราชอาณาจักรทุกวันนี้สามารถพิจารณาปฏิเสธคำร้องขอให้ยุบสภาของนายกรัฐมนตรี แม้ยังไม่เคยมีมาก่อนในประวัติศาสตร์ที่พระมหากษัตริย์ไม่ยอมยุบสภาตามที่รัฐบาลต้องการ ทำนองเดียวกับการยับยั้งกฎหมายที่ไม่มีมากกว่า 300 ปีแล้ว แต่มิได้หมายความว่าจะไม่เกิดในอนาคต หรือเมื่อประเทศเจอกับภาวะสภาวะที่ไม่มีพรรคการเมืองใดครอบครองเสียงข้างมากในสภา พระมหากษัตริย์ของมาเลเซียอาจใช้ดุลพินิจตามรัฐธรรมนูญในการเรียกผู้นำพรรคการเมืองสำคัญมาหารือเพื่อผลักดันให้การจัดตั้งรัฐบาลบรรลุผล เท่ากับว่ายังพอมีบทบาทและส่วนร่วมทางการเมือง ต่อให้เฉพาะในสถานการณ์พิเศษที่พบไม่บ่อยก็ตาม ใกล้เคียงกับพระมหากษัตริย์ของสเปนที่อาจรับบทเป็นผู้ประคับประคองกระบวนการจัดตั้งรัฐบาลหลังการเลือกตั้งทั่วไปที่ไม่มีผู้ชนะที่ชัดเจนผ่านการเรียกบรรดาหัวหน้าพรรคการเมืองแถวหน้ามาประชุมกัน สำหรับกรณีเหล่านี้แม้ไม่ใช่ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์อย่างแน่นอน เพราะพระมหากษัตริย์มิได้บริหารประเทศเอง แลมีหัวหน้าฝ่ายบริหารที่มาจากการเลือกตั้ง แต่ก็ไม่สามารถกล่าวเช่นกันว่า ต่างเป็นระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญโดยสมบูรณ์ที่พระมหากษัตริย์ไม่มีความเกี่ยวข้องกับการเมืองเลย จึงเข้าข่ายเป็นระบอบกึ่งราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ

อย่างไรก็ตาม การสร้างระบอบกึ่งราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญขึ้นมาเป็นประเภทย่อยต่างหากที่อยู่ระหว่างระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์กับระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญโดยสมบูรณ์เมื่อใช้เรื่องบทบาทและอำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญเป็นเกณฑ์ยังปรากฏข้อจำกัดในตัวพอสมควร เนื่องจากเป็นประเภทที่ครอบคลุมกรณีที่แตกต่างกันมาก ทั้งกรณีที่เกือบเป็นระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์และกรณีที่อ้างว่าเป็นระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญโดยสมบูรณ์แล้วหรือยัง ต่างกันกับระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญโดยสมบูรณ์ที่เป็นประเภทย่อยของกรณีที่ล้วนมีลักษณะใกล้เคียงกันเมื่อเป็นเช่นนี้ จึงควรมีการพิจารณาแบ่งระบอบกึ่งราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญออกเป็นประเภทย่อยลงไปอีกชั้นหนึ่ง ซึ่งเมื่อได้สำรวจวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจะพบว่ามีความเรื่อง “ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญและระบอบกึ่งราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ” ของ คาร์สเทน แองเคอร์ ที่ได้สร้างกรอบวิเคราะห์เบื้องต้นผ่านการพิจารณาระดับความเข้มข้นของพระราชอำนาจ¹⁰ ถ้าประยุกต์และต่อยอดจากแนวคิดของแองเคอร์ที่สรุปว่า มีพระราชอำนาจที่เป็นไปได้ในระบอบกึ่งราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญรวมทั้งสิ้น 4 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านบริหาร (2) ด้านนิติบัญญัติ (3) ด้านนโยบายภายในประเทศ และ (4) ด้านการยุบสภา¹¹ สามารถเสนอใหม่่ว่า สำหรับระบอบราชาธิปไตยประเภทดังกล่าว มีการดำเนินการทางการเมืองการปกครองอยู่ 6 เรื่องที่อาจพัวพันกับอำนาจและบทบาทตามคุณลักษณะของพระมหากษัตริย์ ดังนี้

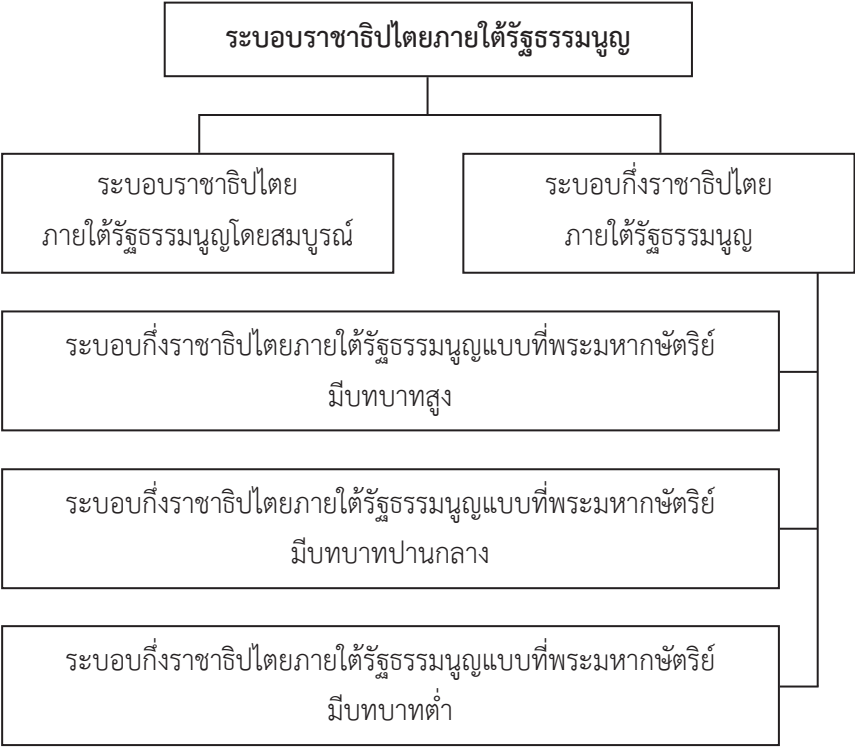
¹⁰ ตามการแบ่งของแองเคอร์ ระบอบราชาธิปไตยแบบที่เป็นประชาธิปไตยมีอยู่ 2 ประเภท คือ “ระบอบกึ่งราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ” และ “ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ” ถือว่า คล้ายกับการแบ่งในงานวิจัยชิ้นนี้ เพียงแต่ว่างานวิจัยชิ้นนี้ยึดเอา “ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ” (constitutional monarchy) เป็นหลัก แล้วค่อยแบ่งระหว่าง “ระบอบกึ่งราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ” กับ “ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญโดยสมบูรณ์” แทน เนื่องจากน่าจะสอดคล้องกับความคุ้นเคยและความเข้าใจที่แพร่หลาย ดู Carsten Ancker, “Constitutional Monarchies and Semi-Constitutional Monarchies: A Global Historical Study, 1800–2017,” *Contemporary Politics* 27, no. 1 (2021): 23–40.

¹¹ Ibid. สำหรับรายละเอียดและการอภิปราย ดู บทที่ 3 ของงานวิจัยชิ้นนี้

- ก. การจัดตั้งรัฐบาล (อำนาจบริหาร)
- ข. การปลดรัฐบาล (อำนาจบริหาร)
- ค. การบัญญัติกฎหมาย (อำนาจนิติบัญญัติ)
- ง. การยุบสภา (อำนาจนิติบัญญัติ)
- จ. การแต่งตั้งผู้พิพากษา (อำนาจตุลาการ)
- ช. การให้อภัยโทษ (อำนาจตุลาการ)

การดำเนินการแต่ละเรื่องข้างต้นมีความสำคัญมาก เพราะส่งผลชี้ขาด สิ่งที่เกิดขึ้นในทางบริหาร ทางนิติบัญญัติ หรือทางตุลาการ หากระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของประเทศได้อนุญาตและรับรองให้พระมหากษัตริย์สามารถมีส่วนร่วม หรืออิทธิพลเหนือการดำเนินการเหล่านี้อย่างเป็นทางการ ไม่ว่าจะเพียงเรื่องเดียว บางเรื่อง หรือทุกเรื่อง ในฐานะตัวแสดงอิสระที่ตัดสินใจอะไรได้ด้วยตัวเอง แทนที่จะต้องปฏิบัติตามกฎหรือจารีตประเพณีแบบอัตโนมัติ ย่อมเท่ากับว่า ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญดังกล่าวเข้าข่ายเป็นระบอบกึ่งราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ ไม่ใช่ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญโดยสมบูรณ์ นอกจากนี้ ยิ่งการมีส่วนร่วมหรืออิทธิพลของพระมหากษัตริย์ครอบคลุมการดำเนินการหลายเรื่องมากเท่าไร ระบอบกึ่งราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญนั้นก็ยิ่งห่างไกลจากการเป็นระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญโดยสมบูรณ์และใกล้เคียงกับการเป็นระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มากเท่านั้น ในแง่นี้ การสร้างประเพณีย่อยเพื่อใช้จำแนกระบอบกึ่งราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญจึงอาจอาศัยความครอบคลุมของส่วนร่วม หรือบทบาททางการเมืองที่พระมหากษัตริย์มีเป็นเกณฑ์ คือถ้ามีความครอบคลุมมากถึง 5 หรือ 6 เรื่อง ย่อมถือเป็นระบอบกึ่งราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญแบบที่พระมหากษัตริย์มีบทบาทสูง ส่วนกรณีที่มี 3 - 4 เรื่อง หรือ 1 - 2 เรื่อง ก็ควรจัดให้เป็นระบอบกึ่งราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญแบบที่พระมหากษัตริย์มีบทบาทปานกลาง และบทบาทต่ำตามลำดับ ท้ายที่สุด ควบคู่กับการจำแนกระหว่างระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญกับระบอบกึ่งราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ

ยังสามารถแบ่งระบอบกึ่งราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญออกเป็น 3 ประเภทย่อย อีกด้วย

การจำแนกระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญออกเป็นประเภทย่อย

ด้วยการจำแนกประเภทย่อยตามที่เสนอ อาจจัดกลุ่มประเทศกรณีศึกษาทั้งแปดตามเงื่อนไขเรื่องอำนาจและการมีส่วนร่วมในการดำเนินการทางการเมืองอย่างเป็นทางการ เริ่มต้นจากกัมพูชา พระมหากษัตริย์ไม่มีอำนาจ หรือส่วนร่วมตามรัฐธรรมนูญในการดำเนินการเรื่องใดเลย การจัดตั้งและการปลดรัฐบาลขึ้นอยู่กับรัฐสภาอย่างเบ็ดเสร็จ พระมหากษัตริย์เพียงรับรองผลการตัดสินใจของรัฐสภา เช่นเดียวกับการบัญญัติกฎหมายที่พระมหากษัตริย์มีหน้าที่ลงพระปรมาภิไธยในร่างพระราชบัญญัติทุกฉบับที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบ โดยไม่อาจยับยั้งได้

ส่วนการยุบสภาก็ต้องกระทำตามที่นายกรัฐมนตรีและประธานรัฐสภายื่นเรื่องเท่านั้น ไม่แตกต่างจากการแต่งตั้งผู้พิพากษาและการให้อภัยโทษที่เป็นการตัดสินใจของฝ่ายอื่น มิใช่พระมหากษัตริย์ เพราะฉะนั้นจึงเท่ากับว่า พระมหากษัตริย์ก็มิพวชาไม่มีอำนาจ หรือบทบาทอิสระอย่างเป็นทางการในเรื่องใดเลย ทำให้ควรจัดประเทศนี้อยู่ในกลุ่มระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญโดยสมบูรณ์ สภาพการณ์แบบที่ปรากฏในกัมพูชาที่พระมหากษัตริย์ไม่สามารถริเริ่มดำเนินการตัดสินใจ หรือเข้าไปมีส่วนร่วมกำหนดผลลัพธ์ของการดำเนินการทางการเมือง การปกครองตามที่ตนเห็นควร ไม่ว่าเรื่องการจัดตั้งรัฐบาล การปลดรัฐบาล การบัญญัติกฎหมาย การยุบสภา การแต่งตั้งผู้พิพากษา หรือการให้อภัยโทษ¹² ยังพบเจอได้ในประเทศกรณีศึกษาอื่นอีก 2 ประเทศ นั่นคือญี่ปุ่นกับเดนมาร์ก สำหรับสองประเทศนี้ พระมหากษัตริย์ต่างปราศจากอำนาจ บทบาท หรือส่วนร่วมที่เป็นอิสระและเป็นทางการในการดำเนินการทั้ง 6 เรื่องตามที่ระบุ จึงเป็นระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญโดยสมบูรณ์เช่นกัน ตัวอย่างเช่น พระมหากษัตริย์เดนมาร์กต้องแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีตามการเสนอชื่อของผู้นำพรรคการเมือง ไม่มีอำนาจปลดนายกรัฐมนตรี ขณะที่อำนาจปลดรัฐมนตรีต้องใช้ตามที่นายกรัฐมนตรีแนะนำ เหมือนกับอำนาจยุบสภา นอกจากนี้ ตรงกันข้ามกับการมีอำนาจยับยั้ง พระมหากษัตริย์เดนมาร์กกลับมีหน้าที่ต้องประกาศใช้ร่างกฎหมายทุฉบับที่รัฐสภาได้ให้ความเห็นชอบภายในเวลา 30 วัน ส่วนการแต่งตั้งผู้พิพากษา และการให้อภัยโทษ ล้วนเป็นอำนาจที่ใช้ตามคำแนะนำของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม โดยในกรณีของการให้อภัยโทษ ต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาด้วย

¹² สถานภาพของสถาบันพระมหากษัตริย์กัมพูชายังเป็นผลของบริบททางการเมืองภายใต้การครอบงำของ ฮุน เซน ด้วย

สำหรับประเทศกรณีศึกษาที่เหลืออีก 4 ประเทศ ประเทศที่พระมหากษัตริย์มีบทบาทจำกัดที่สุดคงเป็นสเปน อันที่จริง พระมหากษัตริย์สเปนมีอำนาจและบทบาทตามรัฐธรรมนูญน้อยมาก จนเกือบจะถือเป็นระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญโดยสมบูรณ์ ทำนองเดียวกันกับกัมพูชา ญี่ปุ่น และเดนมาร์ก ด้วยซ้ำ ทว่าติดตรงที่ต้องร่วมประชุมกับบรรดาผู้นำพรรคการเมืองที่มีที่นั่งในสภาเพื่อค้นหาตัวบุคคลที่จะดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีหลังเสร็จสิ้นการเลือกตั้งทั่วไป ซึ่งทำให้พระมหากษัตริย์อาจแสดงบทบาทสำคัญอย่างยิ่งยวดได้ แม้ไม่ถึงขนาดมีอำนาจชี้ขาดในขั้นตอนสุดท้าย ถ้าหากไม่มีพรรคการเมืองใดสามารถคว้าเสียงข้างมากในสภามาครอบครอง สถานการณ์เช่นนี้เพิ่งเกิดขึ้นไม่นานช่วงเดือนสิงหาคมถึงเดือนตุลาคม ค.ศ. 2023 เมื่อไม่ปรากฏความชัดเจนว่าพรรคการเมืองไหนที่ได้รับความนิยมไว้วางใจจากเสียงข้างมากในสภาภายหลังการเลือกตั้งทั่วไปปลายเดือนกรกฎาคมระหว่าง พรรคประชาชน (People's Party) ของอัลเบร์โต นูญเญซ เฟย์โฆโอ (Alberto Núñez Feijóo) กับพรรคสังคมนิยม (Socialist Party) ของ เปโดร ซานเชซ (Pedro Sánchez) เพราะต่างได้ที่นั่งในสภาเพียงร้อยละ 31 - 33 เท่านั้น เมื่อเป็นเช่นนี้หลังผ่านมาร่วมเดือนโดยยังไร้ข้อสรุปเรื่องผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี สมเด็จพระราชาธิบดีเฟลิเปที่ 6 จึงเรียกประชุมผู้นำพรรคการเมือง ก่อนมอบหมายบุคคลที่ทรงเห็นว่ามีโอกาสมากที่สุดให้ไปรวมเสียงในสภาเพื่อจัดตั้งรัฐบาล¹³ แน่แน่นอนว่าต่อให้มีคะแนนสูสี พรรคการเมืองที่มีจำนวนที่นั่งในสภามากสุดย่อมเป็นที่คาดหวังว่า

¹³ France 24, "Spain's King Asks Sanchez to Try to Form New Government," accessed September 12, 2023, www.france24.com/en/europe/20231003-spain-s-king-asks-sanchez-to-try-and-form-new-govt; AP, "Spain's King Begins a New Round of Talks in Search of a Candidate to Form Government," accessed September 9, 2023, <https://apnews.com/article/spain-government-election-parliament-e1efcd0e559e8d6afee131a37cddb3e51>; DW, "Spain's King Begins Meeting Parties to Form New Government," accessed September 12, 2023, www.dw.com/en/spains-king-begins-meeting-parties-to-form-new-government/a-66592902.

จะได้รับการมอบหมายดังกล่าว อย่างไรก็ตาม การพิจารณาของพระมหากษัตริย์เน้นไปที่การประเมินว่า พรรคการเมืองใดน่าจะได้คะแนนเสียงในสภาเกินกึ่งหนึ่งมากกว่าจำนวนสมาชิกสภาที่พรรคการเมืองมีโดยลำพัง นอกไปจากบทบาทนี้ซึ่งจะมีได้เฉพาะในภาวะสภาแขวนที่เกิดไม่บ่อย พระมหากษัตริย์สเปนไม่มีอำนาจ บทบาท หรือส่วนร่วมใดตามรัฐธรรมนูญอีกในลักษณะตัวแสดงอิสระไม่ต่างจากพระมหากษัตริย์กัมพูชา ญี่ปุ่น หรือเดนมาร์ก ดังนั้น จึงเท่ากับมีบทบาทครอบคลุมการจัดตั้งรัฐบาลเพียงเรื่องเดียว ทำให้ถือเป็นระบอบกึ่งราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญแบบที่พระมหากษัตริย์มีบทบาทต่ำ

ลำดับถัดมา พระมหากษัตริย์มาเลเซีย หรือ ยังดี เปอร์ตวน อากง มีอำนาจและบทบาทมากกว่าพระมหากษัตริย์สเปนพอสมควร คือนอกจากการดำเนินการตามดุลพินิจผ่านการประชุมกับผู้นำกลุ่มการเมืองและหัวหน้าพรรคการเมือง เพื่อให้การจัดตั้งรัฐบาลบรรลุผล เฉพาะในสถานการณ์ที่ไม่มีฝ่ายใดรวบรวมเสียงในสภาผู้แทนราษฎรได้เกินครึ่งหลังการเลือกตั้งทั่วไป หรือที่เรียกว่าภาวะสภาแขวน ดังที่เพิ่งเกิดเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ของประเทศช่วงปลาย ค.ศ. 2022 ซึ่งเป็นบทบาทที่คล้ายคลึงกับกรณีพระมหากษัตริย์สเปนมาก พระมหากษัตริย์มาเลเซียยังมีอำนาจตามมาตรา 40 (2) (b) ของรัฐธรรมนูญในการปฏิเสธไม่ยุบสภาตามคำขอของนายกรัฐมนตรีที่ได้สูญเสียการสนับสนุนของเสียงข้างมากในสภาผู้แทนราษฎร หากเห็นว่าการยุบสภาจะก่อความเสียหายต่อบ้านเมือง และมีใช้เรื่องยากที่สภาผู้แทนราษฎรชุดปัจจุบันจะตั้งรัฐบาลใหม่ ทั้งนี้ ในกรณีที่นายกรัฐมนตรีไม่ยอมลาออกหลังพระมหากษัตริย์บอกปิดคำขอให้ยุบสภา ฝ่ายหลังสามารถปลดฝ่ายแรกพ้นตำแหน่งตามบรรทัดฐานที่ศาลสูงวางไว้ใน ค.ศ. 2010 สืบเนื่องจากกรณีที่สูลต่านรัฐเปรักถอนมุขมนตรีของตน เพราะฉะนั้นพระมหากษัตริย์มาเลเซียจึงอาจมีอำนาจและบทบาทเกี่ยวข้องกับเรื่องการจัดตั้งรัฐบาล การปลดรัฐบาล และการยุบสภา เท่ากับครอบคลุมการดำเนินการ 3 เรื่อง โดยในจำนวนนี้ มีอยู่ 2 เรื่อง คือ การปลดรัฐบาลกับการยุบสภา ที่พระมหากษัตริย์มีอำนาจตัดสินใจขั้นสุดท้าย ทำให้เป็น

ระบอบกึ่งราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญแบบที่พระมหากษัตริย์มีบทบาทปานกลาง
 หนึ่ง ยังมีความไม่ชัดเจนที่ควรพูดถึง คือการให้อภัยโทษ ตามรัฐธรรมนูญ
 พระมหากษัตริย์มาเลเซียมีอำนาจให้อภัยโทษ บรรเทาโทษ หรือพักโทษ
 ผู้ต้องคำพิพากษาของศาลว่ากระทำความผิดในเขตดินแดนแห่งสหพันธรัฐ
 อันได้แก่ กัวลาลัมเปอร์ ลาบวน และปุตราจายา ตามคำแนะนำที่ได้รับจาก
 คณะกรรมการอภัยโทษ (Pardons Board)¹⁴ อย่างไรก็ตาม สืบเนื่องจากการที่
 กระบวนการพิจารณาทั้งหมดถูกปกปิดเป็นความลับ จึงไม่สามารถประเมินได้ว่า
 พระมหากษัตริย์มีอำนาจ หรือส่วนร่วมในการพิจารณาเรื่องเพียงใด สามารถ
 ปฏิเสธคำแนะนำของคณะกรรมการอภัยโทษได้หรือไม่ ส่งผลให้ความเห็นแตกออก
 เป็น 2 ฝ่าย ระหว่างฝั่งที่มองว่า พระมหากษัตริย์มีสิทธิไม่ทำตามคำแนะนำของ
 คณะกรรมการอภัยโทษ กับฝั่งที่โต้แย้งว่าพระมหากษัตริย์ต้องทำตาม และมีหน้าที่
 แค่ว่าคอยรับรองการตัดสินใจของคณะกรรมการอภัยโทษในลักษณะตรายาง
 เท่านั้น เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงจำเป็นต้องละเว้นเรื่องการให้อภัยโทษไว้และไม่นำเอามา
 ประกอบการจัดประเภทระบอบราชาธิปไตยของมาเลเซีย¹⁵

สำหรับกรณีที่พระมหากษัตริย์มีอำนาจและบทบาทมากเป็นอันดับที่ 6
 ในหมู่ประเทศรณศึกษาทั้งแปด พระมหากษัตริย์สหราชอาณาจักรสามารถ
 เข้าไปเกี่ยวข้องกับกำเนินการทางการเมืองการปกครองในฐานะตัวแสดงอิสระ
 รวม 4 เรื่อง ภายใต้เงื่อนไขและข้อจำกัดบางประการ ได้แก่ การจัดตั้งรัฐบาล
 การปลดรัฐบาล การบัญญัติกฎหมาย และการยุบสภา เริ่มต้นจากเรื่องแรก
 พระมหากษัตริย์ต้องใช้อำนาจแต่งตั้งบุคคลที่ได้รับการสนับสนุนจากเสียงข้างมาก
 ในสภาเป็นนายกรัฐมนตรีเสมอ อย่างไรก็ตาม หากเกิดสถานการณ์ที่ขาดความ

¹⁴ แต่ละรัฐมีคณะกรรมการอภัยโทษของตัวเอง ส่วนดินแดนสหพันธรัฐมีคณะกรรมการอภัยโทษที่มี
 พระมหากษัตริย์เป็นประธาน

¹⁵ ต่อให้พระมหากษัตริย์มีอำนาจ บทบาท หรือส่วนร่วมในกระบวนการให้อภัยโทษอย่างเป็นอิสระ
 มาเลเซียก็ยังคงตกอยู่ในประเภทระบอบกึ่งราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญแบบที่พระมหากษัตริย์
 มีบทบาทปานกลางอยู่ดี เพราะความครอบคลุมเพิ่มจากการดำเนินการ 3 เรื่องเป็น 4 เรื่อง
 ซึ่งถือเป็นบทบาทระดับปานกลาง

ชัดเจนว่า ใครคือบุคคลดังกล่าว พระมหากษัตริย์อาจปรึกษาหารือผู้เกี่ยวข้อง ก่อนมอบหมายให้บุคคลผู้มีแนวโน้มเป็นที่ยอมรับของสภาสมาชิกชนมากที่สุด ไปพยายามรวบรวมเสียงสนับสนุนให้เพียงพอ เหมือนกับที่สมเด็จพระราชินีนาถ เอลิซาเบธที่ 2 เคยดำเนินการตอนที่ ฮาโรลด์ แม็คมิลแลน สละตำแหน่ง นายกรัฐมนตรีเมื่อ ค.ศ. 1963 และไม่ชัดว่าพรรคอนุรักษนิยมสนับสนุนใคร เป็นผู้นำคนใหม่แทนเขา ณ ปัจจุบัน มีการสร้างกลไกรับรองในหมู่พรรคการเมือง ขนาดใหญ่เป็นที่เรียบร้อยเพื่อลดโอกาสเกิดความไม่ชัดเจน และตลอดเวลา หลายปีที่ผ่านมาเมื่อเกิดภาวะสภากลางหลังการเลือกตั้ง พรรคการเมือง ขนาดใหญ่ก็สามารถเจรจาต่อรองกันสำเร็จ ทำให้พระมหากษัตริย์ไม่ต้องใช้ดุลพินิจดำเนินการอะไร แต่ถึงกระนั้นนี่มีได้แปลว่าไม่มีทางที่ประเทศจะเจอความไม่ชัดเจนในอนาคต และพระมหากษัตริย์จะไม่สามารถแสดงบทบาท ในการจัดตั้งรัฐบาลได้อีกเลย ส่วนเรื่องการปลดรัฐบาล การบัญญัติกฎหมาย และการยุบสภา พระมหากษัตริย์มีอำนาจขยับนายกรัฐมนตรีจากตำแหน่ง เช่นเดียวกับอำนาจยับยั้งร่างกฎหมายที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้วกับอำนาจ ปฏิเสธคำร้องให้ยุบสภาของนายกรัฐมนตรี ซึ่งล้วนเป็นอำนาจตัดสินใจขั้นสุดท้าย แน่แน่นอนว่าพระมหากษัตริย์สหราชอาณาจักรไม่เคย หรือไม่ได้ใช้อำนาจแต่ละ ประการที่บรรยายมาเป็นเวลานานมาก อย่างครั้งสุดท้ายที่ปลดนายกรัฐมนตรี คือเมื่อ ค.ศ. 1834 หรือประมาณ 200 ปีที่แล้ว ขณะที่ยังไม่มีครั้งใดที่ พระมหากษัตริย์ปฏิเสธคำขอให้ยุบสภา แต่ถึงที่สุดแล้วในทางรัฐธรรมนูญ พระมหากษัตริย์ก็ยังมีอำนาจเหล่านี้ มิใช่อำนาจที่สูญสิ้นไปเพราะมิได้ถูกใช้ (desuetude) จากทั้งหมด สหราชอาณาจักรจึงสมควรจัดอยู่ในกลุ่มระบอบ กึ่งราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญแบบที่พระมหากษัตริย์มีบทบาทปานกลาง คล้ายคลึงมาเลเซีย เพียงแต่อาจมีบทบาทและส่วนร่วมมากกว่าในการ ดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการบัญญัติกฎหมาย

สุดท้าย เมื่อพิจารณาอีกสองประเทศกรณีศึกษาที่เหลือ ชัดเจนว่าจอร์แดน และลีกเตนส์ไตน์ต่างปกครองด้วยระบอบกึ่งราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ

แบบที่พระมหากษัตริย์มีบทบาทสูง กล่าวคือ ต่างกันกับกรณีอย่างกัมพูชา ญี่ปุ่น และเดนมาร์ก พระมหากษัตริย์ของจอร์แดนกับลีกเตนส์ไตน์มีอำนาจ บทบาท และส่วนร่วมในการดำเนินการทางการเมืองการปกครองที่สำคัญอย่าง กว้างขวางมากในฐานะตัวแสดงอิสระ ถ้าพูดให้เฉพาะเจาะจงคือ สามารถเข้าไป ร่วมผลักดันหรือกระทั่งชี้ขาดทุกเรื่อง ยกเว้นเพียงการจัดตั้งรัฐบาลที่ต้องเคารพ ความต้องการของประชาชนที่แสดงออกผ่านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จึงเท่ากับครอบคลุมการดำเนินการถึง 5 ใน 6 เรื่อง นับตั้งแต่การปลดรัฐบาล ที่พระมหากษัตริย์จอร์แดนและลีกเตนส์ไตน์มีอำนาจตามรัฐธรรมนูญที่จะขับ นายกรัฐมนตรีพ้นตำแหน่ง พร้อมด้วยสมาชิกคณะรัฐมนตรีแบบยกชุด ไม่แตกต่าง จากการยุบสภาที่พระมหากษัตริย์มีสิทธิสั่งการได้เองเลย ไม่ต้องรอให้มีผู้เสนอเรื่อง หรือคำแนะนำก่อน ยิ่งในกรณีจอร์แดนที่พระมหากษัตริย์สามารถยุบวุฒิสภา หรือปลดสมาชิกวุฒิสภาที่ตนมองเป็นบุคคลไม่พึงประสงค์ด้วย ขณะเดียวกัน พระมหากษัตริย์ของจอร์แดนกับลีกเตนส์ไตน์ยังมีอำนาจยับยั้งร่างกฎหมายที่ผ่าน รัฐสภามาแล้ว มีบทบาทอิสระในการแต่งตั้งผู้พิพากษา ตลอดจนให้อภัยโทษแก่ ผู้ต้องคำพิพากษาของศาลคนใดก็ได้ตามที่ตนเห็นควร ด้วยอำนาจและบทบาท กว้างขวางเช่นนี้ย่อมไม่แปลกหากมีผู้เสนอว่า จอร์แดนและลีกเตนส์ไตน์ควร ถือเป็นระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มากกว่าระบอบกึ่งราชาธิปไตยภายใต้ รัฐธรรมนูญ โดยเมื่อนำมาเทียบกับกันอาจเสนอว่าพระมหากษัตริย์ของจอร์แดน มีอำนาจและบทบาทสูงกว่าของลีกเตนส์ไตน์ระดับหนึ่ง เพราะในจำนวน การดำเนินการ 5 เรื่อง พระมหากษัตริย์ของจอร์แดนมีอำนาจตัดสินใจ ขั้นสุดท้าย 4 เรื่อง สืบเนื่องจากพระราชอำนาจยับยั้งร่างกฎหมายที่ไม่เด็ดขาด จึงต้องถูกตัดออกไป¹⁶ ขณะที่พระมหากษัตริย์ของลีกเตนส์ไตน์มีอำนาจตัดสินใจ ขั้นสุดท้ายเพียง 3 เรื่อง คือตัดเรื่องการปลดนายกรัฐมนตรีกับการแต่งตั้งผู้พิพากษา เหตุเพราะพระมหากษัตริย์ต้องประสานรัฐสภาและคณะกรรมการสรรหา

¹⁶ รัฐสภาจอร์แดนอาจเพิกถอนการยับยั้งของพระมหากษัตริย์ด้วยคะแนนเสียงไม่ต่ำกว่า 2 ใน 3

ตอนจะดำเนินการเรื่องเหล่านี้ตามลำดับ แปลว่ามีใช้อำนาจตัดสินใจขั้นสุดท้ายเหมือนในกรณีจอร์แดน¹⁷ เมื่อเป็นเช่นนี้จึงน่าจะสรุปได้ว่า แม้จะสับสนและต่างเป็นระบอบกึ่งราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญแบบที่พระมหากษัตริย์มีบทบาทสูง พระมหากษัตริย์ของจอร์แดนมีลักษณะที่ใกล้เคียงระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มากกว่าของลีกเตนสไตน์

¹⁷ พระมหากษัตริย์ลีกเตนสไตน์ต้องตัดสินใจร่วมกับรัฐสภาในการปลดนายกรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล

ประเภทของระบอบราชาธิปไตย ภายใต้รัฐธรรมนูญ	ประเทศกรณีศึกษา
ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญโดยสมบูรณ์	กัมพูชา (0), ญี่ปุ่น (0), เดนมาร์ก (0)
ระบอบกึ่งราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ แบบที่พระมหากษัตริย์มีบทบาทต่ำ	สเปน (1)
ระบอบกึ่งราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ แบบที่พระมหากษัตริย์มีบทบาทปานกลาง	มาเลเซีย (3), สหราชอาณาจักร (4)
ระบอบกึ่งราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ แบบที่พระมหากษัตริย์มีบทบาทสูง	จอร์แดน (5), ลิกเตนสไตน์ (5)

การจัดประเภทระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของประเทศกรณีศึกษา
(ตัวเลขในวงเล็บหมายถึงจำนวนการดำเนินการทางการเมืองการปกครอง
ที่อาจพัวพันอำนาจและบทบาทตามดุลพินิจของพระมหากษัตริย์)

สรุปว่า แม้ถือเป็นระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญเหมือนกัน ประเทศกรณีศึกษาที่เลือกมาพิจารณาทั้งแปดมีระดับอำนาจ บทบาท และส่วนร่วมอย่างเป็นทางการของพระมหากษัตริย์ในการดำเนินการสำคัญทางการเมืองการปกครองที่หลากหลาย ไล่ตั้งแต่ระดับที่เท่ากับศูนย์ คือเป็นระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญโดยสมบูรณ์ อย่างกัมพูชา ญี่ปุ่น และเดนมาร์ก ขึ้นมาสู่ระดับที่เข้าข่ายเป็นระบอบกึ่งราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญแบบที่พระมหากษัตริย์มีบทบาทต่ำ อย่างสเปน แบบที่พระมหากษัตริย์มีบทบาทปานกลาง อย่างมาเลเซียกับสหราชอาณาจักร ไปจนถึงแบบที่พระมหากษัตริย์มีบทบาทสูง อย่างจอร์แดนกับลิกเตนสไตน์ การแบ่งประเภทย่อยที่พัฒนาขึ้นนี้เป็นการต่อยอดและได้รับอิทธิพลจากงานของ คาร์สเทน แองเคอร์ น่าจะสามารถนำไปใช้ในฐานะเครื่องมือหรือกรอบวิเคราะห์เพื่อการจัดระเบียบความคิด ตลอดจนการจำแนกกลุ่มและการเปรียบเทียบระหว่างระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของประเทศอื่นได้อีกด้วย

สำหรับปัจจัยที่มีอิทธิพลกำหนดว่าประเทศจะลงเอยกับระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญแบบไหน สถาบันพระมหากษัตริย์จะมีอำนาจหน้าที่และบทบาทมากน้อยแค่ไหน แนวนอนที่สุดปัจจัยพื้นฐานย่อมเป็นพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะลักษณะความขัดแย้งทางการเมืองในประเทศแต่ละยุคสมัย ประเด็นอะไรที่ละเอียดอ่อน หรือก่อความขัดแย้งให้ผู้คนทั่วไปในสังคมคุ้ยขัดแย้งแต่ละชั่วประกอบด้วยใครบ้าง ขั้วเดียวกันเช่นไร และพระมหากษัตริย์ราชสำนัก ตลอดจนประชากรกลุ่มที่สนับสนุนสถาบันพระมหากษัตริย์เข้าไปเกี่ยวพันอย่างไร ดำรงอยู่ตรงไหนในความขัดแย้ง สิ่งเหล่านี้เป็นเงื่อนไขกำกับว่าสถาบันพระมหากษัตริย์จะเผชิญปัญหา ความท้าทาย แรงกดดัน หรือกระทั่งภัยคุกคามรูปแบบใดในประวัติศาสตร์ และผลท้ายที่สุดจะเป็นอะไร ซึ่งอาจไม่ใช่ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญแบบใดแบบหนึ่งเท่านั้น แต่รวมถึงความอยู่รอดและความล่มสลายของระบอบด้วย ยกตัวอย่าง กรณีสหราชอาณาจักรตลอดศตวรรษที่ 17 ความขัดแย้งที่ใหญ่โตที่สุดคือเรื่องศาสนา ความไม่ลงรอยระหว่างพวกคาทอลิกกับคริสตจักรแห่งอังกฤษแบ่งคนในสังคมเป็น 2 ฝ่าย จนกระทบต่อพัฒนาการของระบอบราชาธิปไตย เนื่องจากการที่สถาบันพระมหากษัตริย์และราชสำนักโน้มไปทางฝ่ายคาทอลิกทำให้ตนเองกลายเป็นแก่นแกนของความขัดแย้ง นำไปสู่การเผชิญหน้ากับฝ่ายตรงข้ามที่มีรัฐสภาเป็นแกนนำในที่สุด ประเด็นการจำกัดอำนาจจึงแยกไม่ออกจากประเด็นเรื่องศาสนา และจึงเข้าใจได้ว่าการปฏิวัติอันรุ่งโรจน์ใน ค.ศ. 1688 อันเป็นผลจากความพยายามกีดกันพวกคาทอลิกจากราชบัลลังก์จะส่งผลจำกัดพระราชอำนาจด้วยถึงขั้นช่วยปูทางหรือเร่งรัดการเคลื่อนสู่ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญหรือกรณีกัมพูชา หลังได้รับเอกราชจากฝรั่งเศส สังคมแตกขั้วระหว่างฝ่ายที่นิยมกับฝ่ายที่ต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ สุดท้ายแล้วความขัดแย้งนี้จะถึงสถาบันพระมหากษัตริย์เข้าเป็นส่วนหนึ่งด้วยและตีกรอบการเคลื่อนไหวของพระมหากษัตริย์ รวมถึงราชสำนัก โดยเฉพาะเมื่อสงครามเย็นทวีความเข้มข้น ทำนองเดียวกับกรณีมาเลเซียที่มีความขัดแย้งทางเชื้อชาติเป็นประเด็นหลัก

ในสังคม และการที่สถาบันพระมหากษัตริย์มีความใกล้ชิดถึงขั้นเป็นตัวแทนของความเป็นมลายูก็นำให้สถานะและบทบาทของพระมหากษัตริย์มีพลวัตไปในแบบแยกไม่ออกจากการเมืองเรื่องชาติพันธุ์ ซึ่งเป็นเงื่อนไขที่คอยนิยามและกำกับระบอบราชาธิปไตยในมาเลเซีย

นอกจากพัฒนาการทางประวัติศาสตร์แล้ว เป็นไปได้ที่ปัจจัยอื่นจะมีอิทธิพลร่วมด้วย ที่ควรเอ่ยถึง อาทิ บทบาทของตัวแสดงภายนอก อย่างสหราชอาณาจักรในจอร์แดนและมาเลเซียตอนกำลังจะได้รับเอกราช หรือสหรัฐอเมริกาในญี่ปุ่นหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เสถียรภาพของการเมืองในประเทศและความเข้มแข็งของตัวแสดงอื่นในสังคม หากการเมืองขาดเสถียรภาพและตัวแสดงอื่นไม่เข้มแข็ง ย่อมมีแนวโน้มที่พระมหากษัตริย์อาจแสดงบทบาท หรือกระทั่งมีอำนาจหน้าที่เพิ่มขึ้น กระแสสังคมที่อาจยอมรับหรือไม่ยอมรับการมีบทบาททางการเมืองการปกครองของพระมหากษัตริย์ ฯลฯ ถึงที่สุดคงไม่มีความตายตัวในแง่พัฒนาการและที่มาที่ไปของระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ การทำความเข้าใจพลวัตจึงต้องศึกษาปัจจัยทั้งหลายประกอบกันและตระหนักถึงลักษณะเฉพาะของแต่ละกรณี

12.4. ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของไทยในมุมมองเปรียบเทียบ

จากที่ประมวลและวิเคราะห์มาทั้งหมด ต้องยอมรับว่า ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญเป็นรูปแบบการปกครองที่เต็มไปด้วยความแตกต่างหลากหลายในทางปฏิบัติ การเปรียบเทียบที่นำเสนอไปตอนต้น ตลอดจนการแบ่งกลุ่มย่อยที่ได้แจกแจง คงพอช่วยจัดระเบียบความเข้าใจเกี่ยวกับระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญในโลกทุกวันนี้ได้ระดับหนึ่ง และก่อนจะจบการศึกษาควรนำข้อค้นพบและบทสรุปที่ได้มาพิจารณาระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของไทยด้วย ซึ่งเป็นอีกกรณีที่มีลักษณะเฉพาะตัว โดยการเปรียบเทียบระหว่างระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของไทยกับของประเทศกรณีศึกษาทั้งแปดที่กำลังตามมานี้ จะดำเนินไปผ่านแง่มุม 4 มิติ ได้แก่ มิติพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ มิติสถานะและอำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ มิติบทบาท

หน้าที่ตามจารีตประเพณี และมีการบริหารจัดการราชสำนัก เป้าหมายมิใช่การประเินชิงคุณค่า ทว่าเพื่อพิจารณาความเหมือนและความต่าง อันจะเผยให้เห็นว่าระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของไทยมีตำแหน่งแห่งที่เช่นไรในบริบทสากล

12.4.1. มิติพัฒนาการทางประวัติศาสตร์

อาจเสนอได้ว่า สถาบันพระมหากษัตริย์ไทยสามารถสืบย้อนรากเหง้ากลับไปได้ไกลถึงสมัยสุโขทัย อย่างน้อยในแง่ปรัชญาและรากฐานความชอบธรรมที่รองรับการดำรงอยู่ของสถาบัน ทำนองเดียวกับกรณีอื่น ผู้ปกครองเหนืออาณาบริเวณที่ต่อมาจะเป็นดินแดนไทยในสมัยปัจจุบันเริ่มต้นจากการเป็นหัวหน้าชุมชนของตน ก่อนสามารถขยายอำนาจและสร้างอาณาจักรขึ้น หลังจากนั้นจึงมีการพยายามสร้างความชอบธรรม โดยเฉพาะผ่านพิธีกรรมเพื่อยกสถานะตัวเองเป็นผู้นำที่มีความพิเศษเหนือคนอื่นและจำกัดการส่งต่อตำแหน่งให้อยู่แค่เฉพาะในหมู่ผู้สืบเชื้อสายเท่านั้น สำหรับกรณีของไทย ระยะเวลาราชสำนักและชนชั้นนำได้รับอิทธิพลทางความคิดจากอารยธรรมอินเดียที่มาในรูปของความเชื่อแบบฮินดู แต่สัักพักความเชื่อแบบฮินดูก็ถูกแทนที่ด้วยศาสนาพุทธนิกายเถรวาทที่มีลังกาเป็นจุดศูนย์กลาง ด้วยเหตุนี้พระมหากษัตริย์จึงสร้างความชอบธรรมให้ตนเองผ่านการโน้มน้าวผู้ถูกปกครองให้ยอมรับว่าตนมีธรรมะ หรือคุณธรรมพิเศษบางประการที่ทำให้คู่ควรแก่การเป็นผู้ปกครองแตกต่างจากอาณาจักรข้างเคียงอย่างเขมรที่ยังคงสมาทานความเชื่อแบบฮินดู และนำเสนอพระมหากษัตริย์ในฐานะสมมติเทพ¹⁸ ผลคือ พระมหากษัตริย์ในอาณาบริเวณที่ต่อมากลายเป็นดินแดนไทยมีพันธะที่จะต้องอุปถัมภ์และปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาพุทธ สิ่งเหล่านี้อาจมีพลังไม่พอจำกัดอำนาจผู้ปกครองในความเป็นจริง แต่ก็ทำให้ความชอบธรรมของพระมหากษัตริย์

¹⁸ Subhadradis Diskul, "Ancient Kingship in Mainland Southeast Asia" in *Kingship In Asia and Early America*, ed. A. L. Basham (Mexico City: Colegio de México, 1981), 158.

ไม่ใช่สิ่งที่เบ็ดเสร็จเด็ดขาดเนื่องจากขึ้นอยู่กับพฤติกรรม หรืออาจอธิบายว่า ความชอบธรรมมิได้มาจากการเป็นเทวราชาที่เชื่อมโยงกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์เบื้องบน เท่ากับการเป็นธรรมราชาผู้ครองตนอย่างเหมาะสมตามหลักศาสนาพุทธ¹⁹

นับตั้งแต่ยุคสุโขทัยเรื่อยมาถึงยุครัตนโกสินทร์ตอนต้น สถาบันพระมหากษัตริย์มีแบบแผนที่อยู่ตัวมากพอสมควรเมื่อพิจารณามิติอำนาจหน้าที่ บทบาท พิธีกรรม และรากฐานความชอบธรรม จุดเปลี่ยนสำคัญจะมาถึงประมาณทศวรรษ 1850 อันเป็นรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เพราะการมาถึงของลัทธิล่าอาณานิคม ไทย หรือ ณ ตอนนั้นมีชื่อว่า สยาม เริ่มตกเป็นเป้าหมายของชาติมหาอำนาจตะวันตก สร้างแรงกดดันหนักหน่วงให้ชนชั้นนำ ณ เวลานั้น ต้องหาทางหนีทีไล่ นำไปสู่การเจริญรอยตามโลกตะวันตก (Westernization) ด้วยการสร้างรัฐสมัยใหม่ขึ้น ตลอดรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีการปฏิรูปการปกครองจากแบบอาณาจักรโบราณมาเป็นแบบรัฐสมัยใหม่ ที่สำคัญด้วยการรวมอำนาจเข้าสู่ส่วนกลาง ชนชั้นนำที่พระนครลดทอนอำนาจของเจ้าเมืองที่เคยมีอิสระในการปกครองเมืองของตน แล้วแทนที่พวกเขาด้วยข้าราชการที่พวกตนแต่งตั้งและควบคุมสั่งการโดยตรง²⁰ ขณะเดียวกัน ยังมีการสลายบทบาทและอิทธิพลของเจ้านายแต่ละกลุ่มพร้อมทำให้ชนชั้นนำสยามมีความเป็นหนึ่งเดียวและขึ้นตรงต่อพระมหากษัตริย์อย่างแท้จริง จากเดิมที่อำนาจและอิทธิพลกระจายจัดกระจายไปกระจุกอยู่กับเจ้านายระดับสูงบางราย ถึงขนาดที่ชาวตะวันตกตั้งข้อสังเกตว่า สยามมีพระมหากษัตริย์ 2 องค์ เพราะมีตำแหน่งกรมพระราชวังบวรสถานมงคล หรือวังหน้า ที่อาจทรงอำนาจเทียบเท่าพระมหากษัตริย์²¹ สุดท้าย ภายใต้การผลักดันอย่าง

¹⁹ ดู David M. Engel, *Law and Kingship in Thailand During the Reign of King Chulalongkorn* (Ann Arbor: Center for Southeast Asian Studies, University of Michigan, 1975), 1-20.

²⁰ ดู เดช บุนนาค, *การปกครองระบบเทศาภิบาลของประเทศไทยสยาม พ.ศ. 2435-2458* (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์, 2548), บทที่ 1-2.

²¹ Kullada Kesboonchoo Mead, *The Rise and Decline of Thai Absolutism* (London: RoutledgeCurzon, 2004), Chapter 2, 4.

เป็นขั้นเป็นตอนของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัฐสมัยใหม่ก็ก่อรูปขึ้นในสยาม อย่างไรก็ตาม ผลสำเร็จเช่นว่าไม่ได้จำกัดอยู่แต่กับเรื่องการบริหารราชการแผ่นดิน ทว่ายังครอบคลุมถึงระบอบการปกครอง กล่าวคือการก่อเกิดของรัฐสมัยใหม่นำมาซึ่งระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ด้วย เพราะเป็นครั้งแรกในสยามที่อำนาจการปกครองสถิตอยู่ที่สถาบันพระมหากษัตริย์อย่างแท้จริง คล้ายกับประเทศอย่างสหราชอาณาจักรและเดนมาร์ก การสร้างรัฐสมัยใหม่ตั้งอำนาจเหนือบ้านเมืองทั้งปวงมาไว้ที่พระมหากษัตริย์ พร้อมสร้างกลไกการบริหารราชการแผ่นดินที่ยังลึกถึงระดับท้องถิ่นมารองรับ พระมหากษัตริย์จึงกลายเป็นผู้ปกครองที่มีความเด็ดขาด ทั้งในทางหลักการและในทางปฏิบัติ ตลอดระยะเวลาประมาณ 40 ปีที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงครองราชย์ สถาบันพระมหากษัตริย์สยามได้รับการพลิกโฉม จนเป็นศูนย์กลางทางการเมืองการปกครอง มีการยุบตำแหน่งกรมพระราชวังบวรสถานมงคลเมื่อ ค.ศ. 1885 การตั้งเสนาบดีสภาและองคมนตรีสภามาช่วยบริหารประเทศ ตลอดจนการสร้างระบอบราชการผ่านการจัดตั้งกระทรวง รวมถึงกระทรวงวัง²² พอสิ้นสุดรัชสมัยใน ค.ศ. 1910 สยามจึงถือว่าปกครองด้วยระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นที่เรียบร้อย

หลังจากนั้น จะมีพัฒนาการสำคัญเกิดขึ้นในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว นั่นคือการวางรากฐานทางอุดมการณ์ให้สถาบันพระมหากษัตริย์สยาม ตลอดจนระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงคอยส่งเสริมความชอบธรรมของสถาบันพระมหากษัตริย์ในฐานะศูนย์กลางทางการเมืองการปกครองด้วยการสร้างค่านิยมที่ยกสถาบันดังกล่าวเป็นองค์ประกอบที่ขาดไม่ได้ของความเป็นชาติ ความพยายามนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการสร้างความรู้รักชาตินิยมที่พระองค์ทรงมุ่งมั่นผลักดัน เป้าหมายอยู่ที่การทำให้ผู้คนในประเทศมีความเป็นเอกภาพ

²² Ibid., Chapter 2.

และมองตัวเองเป็นสมาชิกของชุมชนเดียวกัน โดยสิ่งที่เชื่อมโยงและหลอมรวมทุกคนเข้าเป็นหนึ่งเดียวกันก็คือความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ แม้เป็นหนึ่งในสามเสาหลักของบ้านเมืองตามทัศนะของทางการ ต้องเข้าใจว่าสถาบันพระมหากษัตริย์มีสถานะพิเศษกว่าอีกสองเสาหลักที่เหลือ เพราะมีอำนาจหน้าที่ปกป้องความอยู่รอดของชาติในฐานะผู้ปกครองประเทศและความรุ่งเรืองของศาสนาในฐานะอัครศาสนูปถัมภก เท่ากับว่าสถาบันพระมหากษัตริย์คือแก่นที่แท้จริงของชาติไทย²³ ทางการพยายามเผยแพร่มุมมองลักษณะนี้ ควบคู่ไปกับพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเองที่ทรงคอยผลิตวรรณกรรมที่เน้นย้ำเรื่องความจงรักภักดี²⁴ ท่ามกลางการทำลายทางความคิดจากนักเขียนและนักคิดหัวก้าวหน้าที่เสนอนิยามความเป็นชาติแบบอื่นที่มีได้มีสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นหัวใจ²⁵

แม้มีความพยายามหลอมรวมสถาบันพระมหากษัตริย์เข้ากับชาติไทยในแง่ของอุดมการณ์ เพื่อให้ชาตินิยมแยกไม่ออกจากราชานิยม (royalism) วาระสุดท้ายของระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์สยามจะมาถึงในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้เสด็จขึ้นครองราชย์เมื่อ ค.ศ. 1925 ระบบการตัดสินใจที่รวมศูนย์อยู่ที่บุคคลคนเดียวไม่อาจรับมือกับกิจการของรัฐที่ขยายตัวอย่างต่อเนื่อง แฉมทวิความสลับซับซ้อน ขณะที่กระแสสังคม ยิ่งในหมู่ชนชั้นกลาง ก็เริ่มตั้งคำถามกับการดำรงอยู่ของระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ พร้อมเรียกร้องประชาธิปไตย สภาพการณ์เช่นนี้เป็นเหตุให้พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพยายามลดการรวมศูนย์และปรับกระบวนการกำหนดนโยบายให้มีลักษณะของการปรึกษาหารือ โดยเฉพาะผ่านการตั้งอภิรัฐมนตรีสภา

²³ ดู สายชล สัตยานุรักษ์, 10 ปีญาชนสยาม เล่ม 1: ปีญาชนแห่งรัฐสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (กรุงเทพฯ: โอเพ่นบุ๊ก, 2557), 143-145, 256-269.

²⁴ ดู สุภิญญา สุดบรรทัด, การยึดครองสิทธิอำนาจระหว่างกลุ่มอนุรักษนิยมกับกลุ่มก้าวหน้าโดยอาศัยสื่อสิ่งพิมพ์ก่อนปี 2475 (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543), 110-114.

²⁵ ดู Matthew Phillip Copeland, *Contested Nationalism and the 1932 Overthrow of the Absolute Monarchy in Siam* (PhD diss., Australian National University, 1993).

ที่พาเจ้านายระดับสูงจำนวนหนึ่งมาร่วมตัดสินใจเรื่องสำคัญกับพระมหากษัตริย์ แต่ถึงกระนั้น ความพยายามในการปฏิรูปของพระองค์ไม่เพียงพอที่จะหยุดเสี่ยงวิพากษ์วิจารณ์ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ อุปสรรคใหญ่มาจากแรงต้านในหมู่เจ้านายด้วยกันที่ไม่เห็นความจำเป็นของการปฏิรูปเป็นเหตุให้บางโครงการไม่บรรลุผล รวมถึงการประกาศใช้รัฐธรรมนูญที่แม้ยังรักษาไว้ซึ่งระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์อยู่ ทว่าเปิดให้มีรัฐสภาที่มีสมาชิกบางส่วนมาจากการเลือกตั้ง²⁶ ท้ายที่สุดจึงเกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองโดยกลุ่มบุคคลที่เรียกตัวเองว่า คณะราษฎร เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน ค.ศ. 1932

การเปลี่ยนแปลงการปกครองนำพาสยามจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์สู่ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญในเวลาชั่วข้ามคืน อย่างไรก็ตาม ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญที่เกิดขึ้นยังต้องผ่านพัฒนาการอีกหลายทศวรรษกว่าจะมีระเบียบกฎเกณฑ์และธรรมเนียมปฏิบัติที่ลงตัวมารองรับ รัฐธรรมนูญที่คณะราษฎรสถาปนาขึ้นทั้ง 2 ฉบับใน ค.ศ. 1932 เพียงวางกรอบกติการะดับภาพรวมเท่านั้น กล่าวคือ รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวและฉบับถาวรที่ประกาศใช้ในปีเดียวกันยกสถาบันพระมหากษัตริย์ออกจากการเมืองและให้มีบทบาทเพียงการปกเกล้า ไม่ใช่การปกครอง จากนั้นไปมีนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีมารับผิดชอบราชการแผ่นดินแทนพระมหากษัตริย์ ส่วนงานนิติบัญญัติก็เป็นเรื่องของรัฐสภา เท่ากับว่าพระมหากษัตริย์มิใช่ผู้ใช้อำนาจบริหารและอำนาจนิติบัญญัติโดยตรงในฐานะผู้ปกครองแบบสมัญสมบูรณาญาสิทธิราชย์อีกต่อไป ดังที่เขียนไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับถาวร ค.ศ. 1932 ว่า พระมหากษัตริย์ “ทรงใช้อำนาจนิติบัญญัติโดยคำแนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร” (มาตรา 6) และ “ทรงใช้อำนาจบริหารทางคณะรัฐมนตรี” (มาตรา 7) ที่สำคัญอีกประการคือ การนำหลักการลงนามรับสนองพระบรมราชโองการมาใช้ อันจะช่วยให้พระมหากษัตริย์ไม่ต้องรับผิดชอบในทางการเมืองเพราะไม่อาจกระทำการอะไร สอดคล้องกับหลักการ

²⁶ ดู Ibid.; เบนจามิน เอ. บัทสัน, *อวสานสมบูรณาญาสิทธิราชย์ในสยาม* (กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2543), บทที่ 2-3.

“พระมหากษัตริย์ทรงมีอาชญากรรม” (the king can do no wrong) ที่รองรับระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ

พัฒนาการระยะแรกของระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญค่อนข้างขาดความแน่นอนชัดเจน ส่วนสำคัญเพราะเพียง 3 ปีให้หลังการเปลี่ยนแปลงก็เกิดการสละราชสมบัติ สืบเนื่องจากความขัดแย้งระหว่างคณะราษฎรกับพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ก่อนสยามจะไม่มีพระมหากษัตริย์ประทับอยู่ในประเทศเป็นการถาวรยาวนานถึงประมาณ 15 ปี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล พระมหากษัตริย์องค์ใหม่ ทรงรับการศึกษายูที่สวิสเซอร์แลนด์ เท่ากับแทบไม่มีโอกาสพัฒนาระเบียบกฎเกณฑ์และธรรมเนียมปฏิบัติที่เกี่ยวกับระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญขึ้นมาให้เป็นขึ้นเป็นอัน ต้องรอกระทั่งสิ้นทศวรรษ 1940 เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ผู้ทรงครองราชย์สืบต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล เสด็จกลับมาประทับที่ไทยอย่างถาวร โอกาสเช่นว่าจึงเริ่มปรากฏ ลำดับแรก มีการฟื้นฟูราชสำนักและบทบาททางสังคมของพระมหากษัตริย์ ก่อนมีการจัดตั้งหน่วยงานสนับสนุนที่สำคัญขึ้น นั่นคือคณะองคมนตรี อันเป็นผลผลิตของรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2492 ที่ฝ่ายอนุรักษนิยมร่วมกันผลักดัน²⁷ ต่อมาเมื่อ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ก้าวขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีใน ค.ศ. 1958 สถาบันพระมหากษัตริย์ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐเพิ่มกว่าแต่ก่อนมาก มีการนำพระราชพิธีที่หายไปหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองกลับมาจัดอีกครั้ง การส่งเสริมการเสด็จพระราชดำเนินเยือนต่างจังหวัดและต่างประเทศ การพาคณะบุคคลเข้าเฝ้า และที่สำคัญคือการริเริ่มธรรมเนียมการบริจาคโดยเสด็จพระราชกุศล²⁸ หลังจอมพลสฤษดิ์เสียชีวิตสิ้น ค.ศ. 1963 ภาครัฐยังคงแนวนโยบายเดิมไว้

²⁷ อันที่จริง คณะองคมนตรีมีขึ้นเป็นครั้งแรกในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อ ค.ศ. 1874 ก่อนถูกล้มเลิกทันทีหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองใน ค.ศ. 1932

²⁸ ดู ทักษิณ เจริญมิตร, *การเมืองระบอบขุนอุปถัมภ์แบบเผด็จการ* (กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2548), 359-374.

ช่วยให้สถาบันพระมหากษัตริย์สามารถขยายบทบาททางสังคม โดยเฉพาะท่ามกลางสถานการณ์สงครามเย็นที่มีภัยคุกคามจากลัทธิคอมมิวนิสต์ ซึ่งเป็นเงื่อนไขให้สถาบันพระมหากษัตริย์ยังจำต้องพยายามประกอบพระราชกรณียกิจเพื่อดึงผู้คนมากมายในพื้นที่ชนบทไม่ให้กลายเป็นปฏิปักษ์กับรัฐไทย²⁹

ทศวรรษ 1960 เป็นช่วงที่บทบาททางสังคมของสถาบันพระมหากษัตริย์เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเป็นทวีคูณ ส่งผลให้หน่วยงานสนับสนุนอย่างสำนักพระราชวังและเครือข่ายผู้ถวายงานขยายตัวตาม³⁰ เช่นเดียวกับโครงการในพระราชดำริที่มีจำนวนและความหลากหลายกว่าเดิมด้วย³¹ เมื่อเป็นเช่นนี้ สถาบันพระมหากษัตริย์จึงมีสถานะที่มั่นคงและได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในฐานะศูนย์รวมจิตใจของประชาชน แต่ถึงอย่างไร พอพิจารณามิติปฏิสัมพันธ์กับสถาบันการเมืองอื่นระหว่าง ค.ศ. 1950 - 1980 ไทยตกอยู่ใต้อำนาจนิยมเป็นหลัก ทำให้ระเบียบกฎเกณฑ์และธรรมเนียมปฏิบัติที่กำกับบทบาทหน้าที่ของสถาบันพระมหากษัตริย์ตามระบอบประชาธิปไตยไม่ได้รับการพัฒนามากนัก จุดเปลี่ยนที่สำคัญอย่างยิ่งยวดมาถึงใน ค.ศ. 1973 เมื่อเกิดเหตุการณ์ “14 ตุลาฯ” ท่ามกลางวิกฤตการณ์ทางการเมือง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงให้ นายสัญญา ธรรมศักดิ์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแทน จอมพล ถนอม กิตติขจร ก่อนตั้งสมัชชาแห่งชาติขึ้นเพื่อหาคนมาเป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติชุดใหม่ การแสดงบทบาทที่ไม่เคยปรากฏในยามวิกฤตินี้เป็นไปได้เพราะการประกอบพระราชกรณียกิจอย่างกระตือรือร้นตลอดหลายปีที่ผ่านมา

²⁹ ดู นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, *พระผู้ทรงปกเกล้าฯ ประชาธิปไตย 60 ปี สิริราชสมบัติกับการเมืองการปกครองไทย* (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549) 100-104, 109; ปรการ กลั่นฟุ้ง, *การเสด็จพระราชดำเนินท้องที่ต่างจังหวัดของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช พ.ศ. 2493-2530* (วิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551), บทที่ 4.

³⁰ ดู อาสา คำภา, *กว่าจะครองอำนาจนา: การคลี่คลายขยายตัวของเครือข่ายในหลวงภายใต้ปฏิสัมพันธ์ชนชั้นนำไทย ทศวรรษ 2490-2530* (นนทบุรี: ฟาเดียวกัน, 2564), บทที่ 4-5.

³¹ ชนินดา ชิตบัณฑิตย์, *โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ: การสถาปนาพระราชอำนาจนาในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว* (กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2550), บทที่ 3.

ช่วยให้สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นที่ยอมรับในฐานะผู้ชี้ขาดทางการเมือง โดยเฉพาะเมื่อผลลัพธ์คือการหวนคืนสู่ระบอบรัฐธรรมนูญ³²

เหตุการณ์ “14 ตุลาฯ” ไม่เพียงดึงสถาบันพระมหากษัตริย์เข้ามาแสดงบทบาททางการเมืองและสร้างแบบแผน (precedent) ที่จะส่งอิทธิพลต่อไปในอนาคต ทว่ายังถือเป็นจุดเริ่มต้นที่สถาบันดังกล่าวจะได้ดำรงอยู่ร่วมและจัดวางความสัมพันธ์กับสถาบันการเมืองในระบอบประชาธิปไตยด้วยเพราะต่างกับกับช่วงเวลาก่อนหน้า ตั้งแต่ ค.ศ. 1973 ถึงตอนสิ้นรัชสมัยใน ค.ศ. 2016 ไทยจะอยู่กับระบบรัฐสภาเป็นส่วนใหญ่³³ ผลคือการพัฒนาระเบียบกฎหมายและธรรมเนียมปฏิบัติที่ต่อมากำกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างสถาบันพระมหากษัตริย์กับสถาบันการเมืองอย่างสภาและรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการมอบคำแนะนำแก่นายกรัฐมนตรี การยับยั้งร่างกฎหมาย การยุบสภา การพระราชทานอภัยโทษ การดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ การบริหารจัดการราชสำนัก หรือการประกอบพระราชพิธี ตัวอย่างเช่น ได้มีการวางแนวปฏิบัติว่าด้วยการพระราชทานอภัยโทษจนลงตัว กล่าวคือ เมื่อมีฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษ รัฐบาลจะพิจารณาเรื่อง ก่อนทำความเห็นเสนอสำนักราชเลขาธิการ เพื่อส่งเรื่องเข้าสู่ที่ประชุมคณะองคมนตรี แล้วจึงค่อยไปยังพระมหากษัตริย์ตามลำดับ รัฐบาลเป็นผู้เตรียมพระราชหัตถเลขาพระราชทานอภัยโทษ หากเห็นควรให้ปล่อยตัว หรือลดโทษ ทว่าพระมหากษัตริย์อาจให้องคมนตรีร่างพระราชหัตถเลขาขึ้นใหม่ได้ เมื่อเรียบร้อยสำนักราชเลขาธิการจะนำเรื่องแจ้งรัฐบาล เป็นอันสิ้นสุดกระบวนการ³⁴ หรือการ

³² ดู จันทนา ไชยนาเคนทร์, *การเมืองในสมัยนายกรัฐมนตรีพระราชทาน สัญญา ธรรมศักดิ์* (พ.ศ. 2516-2518) (วิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554), 75-96.

³³ สำหรับระยะเวลา 43 ปีดังกล่าว มีช่วงที่ระบบรัฐสภาถูกล้มล้างรวมเป็นเวลา 7 ปี ได้แก่ ระหว่าง ค.ศ. 1976-1979 ระหว่าง ค.ศ. 1991-1992 ระหว่าง ค.ศ. 2006-2007 และระหว่าง ค.ศ. 2014-2016

³⁴ เพ็ญจันทร์ โชติบาล, *พระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษของพระมหากษัตริย์ไทย* (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548), 212-211; ธงทอง จันทรางศุ, *พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ในทางกฎหมายรัฐธรรมนูญ* (กรุงเทพฯ: เอส. ซี. พรินท์แอนด์แพค, 2548), 119-123.

ขับเคลื่อนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ การบริหารจัดการโครงการ เคยมีความกระจัดกระจายและไม่เป็นระบบ จนกระทั่งมีการตั้งสำนักงาน คณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ขึ้นใน ค.ศ. 1981 เพื่อผลักดันให้เกิดการประสานงานข้ามหน่วยงาน นำมาซึ่ง การบริหารจัดการที่เป็นระเบียบ มีประสิทธิภาพ และดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน สำนักงานนี้ดำรงอยู่ถึงปัจจุบันและเป็นกลไกที่เชื่อมราชสำนักกับรัฐบาล ตลอดจนระบบราชการ สำหรับเรื่องโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ³⁵

ไทยเปลี่ยนผ่านสู่ระบอบประชาธิปไตยเต็มใบอย่างค่อยเป็นค่อยไป ในทศวรรษ 1990 มีเหตุการณ์ “พฤษภาทมิฬ” เมื่อ ค.ศ. 1992 เป็นตัวเร่ง ก่อนตกผลึกเป็นรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 ตลอดช่วงเวลาสำคัญนี้ สถาบันพระมหากษัตริย์ยังคงมีบทบาทอยู่ นอกเหนือจากพระราชพิธีและ พระราชกรณียกิจปกติแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าหัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงผลักดันโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของพระองค์ต่อไป โดยทรงให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับเรื่องการพัฒนาและเรื่องน้ำ เมื่อประกอบกับบุคลิกและ พระราชจริยวัตรที่เรียบง่าย การทรงงานช่วยเพิ่มความนิยมชมชอบที่สาธารณชน มีในตัวพระองค์ ถึงระดับที่มีนักวิชาการเสนอว่า องค์พระมหากษัตริย์เป็นที่มา แห่งความชอบธรรม เป็นเงื่อนไขที่ทำให้ประชาชนยอมรับสถาบันพระมหากษัตริย์ และระบอบราชาธิปไตย ต่างกับประเทศอื่นที่องค์พระมหากษัตริย์ได้รับความ ชอบธรรมจากสถาบันและระบอบที่ตนรับบทเป็นประธาน³⁶ ความชอบธรรม ที่เข้มข้นเปิดทางให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าหัวภูมิพลอดุลยเดชทรงมีสถานะพิเศษ ทั้งในยามปกติและยามวิกฤติ กล่าวคือ รัฐบาลพร้อมรับฟังและมักดำเนินการ ตามคำแนะนำของพระองค์ด้วยความกระตือรือร้น ประชาชนมองพระองค์

³⁵ ชนิดา ชิตบัณทิติย์, *โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ*, บทที่ 4.

³⁶ อาจเสนอว่า ความนิยมในองค์พระมหากษัตริย์ (royalism) เกื้อหนุนความนิยมในสถาบันพระมหากษัตริย์ (monarchism) ดู Kobkua Suwannathat-Pian, *Kings, Country and Constitutions Thailand's Political Development, 1932-2000* (London: RoutledgeCurzon, 2003), 181-182.

ในฐานะต้นแบบและยึดเอาความจงรักภักดีเป็นหนึ่งในคุณสมบัติพื้นฐานของการเป็นคนไทย ขณะเดียวกันพระองค์ทรงสามารถชี้นำสังคมในยามวิกฤติไม่ว่าจะเป็นตอนเกิดเหตุการณ์ “พฤษภาทมิฬ” ที่ทรงฝ่าทางตันด้วยพระราชดำริระหว่างการเข้าเฝ้าของคู่ขัดแย้งแค่เพียงไม่กี่นาที ตอนเกิดวิกฤตการณ์ทางการเงิน ค.ศ. 1997 ที่ทรงเสนอแนวทางดำเนินชีวิตซึ่งเวลาต่อมาพัฒนาเป็นปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หรือตอนเกิดวิกฤติทางการเมืองภายหลังการเลือกตั้งทั่วไป ค.ศ. 2006 ที่ทรงปฏิเสธการเรียกรื้อ “นายกรัฐมนตรีพระราชทาน” พร้อมเสนอแนะให้สถาบันตุลาการหาทางแก้ปัญหา ท้ายที่สุดแม้ทรงจำเป็นต้องลดการทรงงานในช่วงปลายรัชสมัย เพราะข้อจำกัดที่เกิดจากพระพลานามัย ความเคารพนับถือที่ประชาชนทั่วไปมีต่อพระองค์กลับดูไม่ลดน้อยลงเลย การแสดงออกซึ่งความจงรักภักดีกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน เช่น การแต่งเสื้อเหลืองทุกวันจันทร์ การใส่สายรัดข้อมือที่มีข้อความว่า “เรารักพระเจ้าอยู่หัว” การบริจาคเงินโดยเสด็จพระราชกุศล การประดับพระบรมฉายาลักษณ์ตามบ้านพักอาศัย ฯลฯ จึงอาจเสนอว่าสถาบันพระมหากษัตริย์ไทยในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าหัวภูมิพลอดุลยเดชบรรลุซึ่งสถานะอันสูงส่งและมั่นคงอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อนอย่างน้อยนับแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง ดูเหมือนว่าแม้มีกรณีของการแสดงบทบาททางการเมืองในยามวิกฤติบ้าง กฎแห่งเบื้องหลังความชอบธรรมและการยอมรับที่ประชาชนมีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ไทยในยุคสมัยใหม่คือการอุทิศตนผ่านการทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม โดยเฉพาะพระราชกรณียกิจด้านการกุศล ตลอดจนการครองตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีอยู่เสมอ³⁷

หลังจากการสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระเจ้าหัวภูมิพลอดุลยเดช เมื่อเดือนตุลาคม ค.ศ. 2016 สถาบันพระมหากษัตริย์ต้องเผชิญกับความ

³⁷ ดู Ibid., 188-196; นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, *พระผู้ทรงปกเกล้าฯ*, 221-233; คริส เบเกอร์ และคนอื่น, *กลางใจราษฎร์: ทบทวนการทรงงาน* (กรุงเทพฯ: เอเชียบุ๊คส์, 2556), 175-176.

เปลี่ยนแปลงอีกครั้ง มีการปรับปรุงแบบการบริหารจัดการราชสำนัก ตลอดจนทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ไปสู่ระบบใหม่ที่แตกต่างจากระบบเดิมไม่น้อย ขณะเดียวกันเมื่อมาถึงเดือนสิงหาคม ค.ศ. 2020 ขบวนการเคลื่อนไหวที่นำโดยเยาวชนคนรุ่นใหม่ได้ปรากฏตัวขึ้นพร้อมข้อเรียกร้องให้มีการปฏิรูปสถาบันพระมหากษัตริย์ ก่อนมีการเดินขบวนชุมนุมตามมาเป็นระยะตลอดช่วงปลายปีเดียวกัน ส่วนสำคัญเพื่อสนับสนุนข้อเรียกร้องดังกล่าว ท่ามกลางบรรยากาศทางสังคมที่แตกขั้วออกเป็นฝ่ายที่เห็นด้วยกับฝ่ายที่คัดค้านการปฏิรูป สถานการณ์การเคลื่อนไหวเริ่มสงบลงเมื่อเข้าสู่ ค.ศ. 2021 อย่างไรก็ตาม ยังคงมีความพยายามที่จะผลักดันบางส่วนของข้อเรียกร้องต่อไป โดยเฉพาะเรื่องการยกเลิกหรือการแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 ที่ห้ามผู้ใดหมิ่นประมาท ดูหมิ่น หรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายพระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ทางกรณำมาตรา 112 มาใช้ถี่ขึ้นมาก และก่อให้เกิดเสียงวิจารณ์ถึงขั้นเป็นประเด็นเชิงนโยบายที่ได้รับความสนใจระหว่างพรรคการเมืองในการเลือกตั้งทั่วไปต้น ค.ศ. 2023 และพรรคก้าวไกล ซึ่งประกาศว่าจะแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 ก็สามารถกวาดที่นั่งจนกลายเป็นพรรคการเมืองที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในสภาผู้แทนราษฎร แม้ประสบความล้มเหลวในการจัดตั้งรัฐบาล ณ จุดนี้ ชัดเจนว่าสถาบันพระมหากษัตริย์คงต้องหาทางปรับตัวอีกครั้งเพื่อสถานะที่มั่นคง คนรุ่นใหม่จำนวนไม่น้อยมีมุมมองต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ที่แตกต่างออกไปคนรุ่นก่อนมากและคาดหวังที่จะเห็นความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นกับสถาบันดังกล่าว

เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศกรณีศึกษา จำเป็นต้องตระหนักแต่ต้นว่าระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของแต่ละประเทศมีความแตกต่างกันมาก และได้ก่อรูปขึ้นผ่านพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ที่มีลักษณะเฉพาะตัว ในแง่นี้เท่ากับว่าเส้นทางสู่ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญหาได้มีเพียงเส้นทางเดียวหรือไม่ก็เส้นทาง ทำให้เป็นเรื่องไม่สมควรที่จะนำประสบการณ์ของแต่ละประเทศมาเปรียบเทียบกันและสร้างตัวแบบทั่วไป (general model) เพื่อใช้วิเคราะห์กรณี

ทั้งหลายแบบครอบจักรวาล แต่ถึงอย่างไร หากจำแนกการพิจารณาออกเป็นด้านพอเป็นไปได้ที่จะเสนอบทวิเคราะห์ผ่านการเปรียบเทียบอย่างน้อย 3 ด้าน เริ่มจากด้านแรก จุดกำเนิดของสถาบันพระมหากษัตริย์ เมื่อสืบสาวประวัติศาสตร์ของแต่ละประเทศกรณีศึกษา น่าจะสรุปได้ว่าสถาบันพระมหากษัตริย์ไทย มีลักษณะร่วมกับประเทศกรณีศึกษาส่วนใหญ่ในแง่ของจุดกำเนิด คือมีที่มาจากผู้ปกครองระดับท้องถิ่นสมัยโบราณที่มีความสามารถในการรวบรวมผู้คนและสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนของตน จนพัฒนากลายเป็นอาณาจักรในที่สุด ก่อนที่ผู้ปกครองดังกล่าว ซึ่งเดิมที่มีสถานะเป็นเพียงผู้นำชุมชน หัวหน้าเผ่า หรือเจ้าผู้ครองนคร จะยกตัวเองขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์ผ่านการประกอบพิธีกรรม และการสร้างราชวงศ์ หลังจากนั้นอาจมีการเปลี่ยนราชวงศ์เกิดขึ้นในบางกรณี แต่ตัวสถาบันพระมหากษัตริย์ก็ยังคงดำเนินต่อไป อย่างน้อยในรูปรากฐานทางความคิด ดังจะเห็นว่าตอนเข้าสู่ยุครัตนโกสินทร์ มีการเปลี่ยนจากราชวงศ์ธนบุรีของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช มาเป็นราชวงศ์จักรี อย่างไรก็ตาม ชุดความคิดที่คอยรองรับการดำรงอยู่ของสถาบันพระมหากษัตริย์ยังคงคล้ายเดิม เช่นเดียวกับราชสำนักและบรรดาระเบียบกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง หรืออธิบายอีกแบบว่า ราชบัลลังก์ได้ก่อกำเนิดขึ้นและคงอยู่สืบไป ขณะที่บุคคลตลอดจนราชวงศ์ที่ครองราชบัลลังก์อาจเปลี่ยนแปลง จุดกำเนิดในลักษณะที่เชื่อมโยงกับการไต่เต้าขึ้นมาจากการเป็นผู้ปกครองระดับท้องถิ่นนี้พบได้ในทุกประเทศ กรณีศึกษา ยกเว้นเพียงจอร์แดนเท่านั้น เพราะมีเงื่อนไขพิเศษเพิ่มเติมเรื่องการสังกัดชนเผ่าอาหรับที่สืบเชื้อสายโดยตรงจากมุฮัมมัด ศาสนทูตแห่งศาสนาอิสลาม นอกเหนือไปจากนี้ กรณีอื่นล้วนคล้ายคลึงกับไทย ตัวอย่างเช่น พระมหากษัตริย์สเปนสืบย้อนรากเหง้ากลับไปหาเจ้าผู้ครองนครที่ประสบความสำเร็จในการแผ่ขยายดินแดนและอิทธิพลช่วงศตวรรษที่ 9 - 11 จนกลายเป็นพระมหากษัตริย์ของอาณาจักรอารากอนและพระมหากษัตริย์ของอาณาจักรกัสติล ก่อนสองอาณาจักรจะรวมเป็นหนึ่งเดียวกันในรัชสมัยของพระเจ้าคาร์ลอสที่ 1 ผู้ถือเป็นพระมหากษัตริย์องค์แรกของสเปน หรือมาเลเซีย เป็นที่ยอมรับกันว่า

พระมหากษัตริย์ในปัจจุบันมีพัฒนาการมาจากผู้ปกครองที่สามารถสถาปนาอาณาจักรสิงหปุระ

ด้านที่ 2 ความเป็นมาในอดีต เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศกรณีศึกษา ดูเหมือนว่าพัฒนาการของสถาบันพระมหากษัตริย์ไทย ทั้งในช่วงก่อนหน้าและช่วงที่เป็นระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ มีลักษณะสำคัญ 3 ประการ เป็นอย่างน้อย ได้แก่ ความต่อเนื่องที่มีสูง การรับอิทธิพลจากภายนอก และการเปลี่ยนแปลงที่หลีกเลี่ยงการแตกหัก ทำให้มีความคล้ายและความต่างกับประเทศกรณีศึกษา แล้วแต่กรณี กล่าวคือเริ่มจากประเด็นความต่อเนื่อง ระบอบราชาธิปไตยของไทยจัดอยู่ในกลุ่มที่ไม่เคยมีการขาดช่วง เหมือนญี่ปุ่น เดนมาร์ก และลักเซมเบิร์ก ขณะที่ในหมู่ประเทศกรณีศึกษาที่เหลือ ปรากฏบางช่วงเวลาที่เป็นระบอบราชาธิปไตยถูกล้มล้างหรือระงับไป ส่วนหนึ่งเพราะมีการเปลี่ยนไปสู่ระบอบสาธารณรัฐสักระยะก่อนฟื้นฟูระบอบราชาธิปไตยกลับมาอีกครั้ง อย่างสหราชอาณาจักรกับสเปนที่ต่างเคยผ่านการปกครองระบอบสาธารณรัฐมาแล้ว และกัมพูชาช่วงที่ปกครองด้วยระบอบคอมมิวนิสต์ตั้งแต่กลางทศวรรษ 1970 ถึงต้นทศวรรษ 1990 อีกส่วนเนื่องจากประเทศถูกทำให้กลายเป็นอาณานิคม นำไปสู่การเลิกสมระบอบราชาธิปไตย หรือการลดทอนสถานะของพระมหากษัตริย์ให้กลายเป็นเพียงผู้ปกครองระดับรองที่ขึ้นตรงต่อรัฐบาลเจ้าอาณานิคม ไม่ใช่ผู้นำประเทศหรือประมุขแห่งรัฐ จนกระทั่งมีการคืนเอกราช การฟื้นฟูสถาบันพระมหากษัตริย์และระบอบราชาธิปไตยจึงตามมา อย่างกัมพูชา จอร์แดน และมาเลเซีย ทั้งนี้ กรณีของกัมพูชา ต้องเน้นว่ามีความน่าสนใจมากเป็นพิเศษ เพราะความต่อเนื่องของสถาบันพระมหากษัตริย์ต้องขาดตอนไม่แต่เฉพาะช่วงเวลาที่ประเทศตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศสระหว่าง ค.ศ. 1863 - 1954 ทว่ายังต้องรวมช่วงเวลาที่ประเทศตกเป็นคอมมิวนิสต์ด้วย ประการที่ 2 การรับอิทธิพลจากภายนอก สถาบันพระมหากษัตริย์ไทยได้รับผลกระทบจากความเป็นไปและพลวัตที่เกิดขึ้นนอกประเทศเป็นระยะนับตั้งแต่ยุคโบราณ เริ่มจากอิทธิพลของศาสนาฮินดู ก่อนถูกแทนที่ด้วยอิทธิพลของศาสนาพุทธ

นิยายเกรวาท ต่อมาในยุครัตนโกสินทร์ ชนชั้นนายอมผลักดันการปฏิรูปครั้งใหญ่ เพราะเกรงกลัวภัยคุกคามจากภายนอกในรูปของลัทธิล่าอาณานิคม และแนวทางการปฏิรูปก็เป็นสิ่งที่ถูก “นำเข้า” มาจากชาติตะวันตกโดยตรง อันนำไปสู่ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ สุดท้ายต้องยอมรับด้วยว่าการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ ค.ศ. 1932 ที่พาประเทศสู่ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญคือผลจากปฏิสัมพันธ์กับภายนอกเป็นสำคัญเช่นกัน ทั้งในแง่แรงจูงใจเชิงอุดมการณ์ของผู้ก่อการและในแง่แนวทางออกแบบการปกครองระบอบใหม่ เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศกรณีศึกษา อิทธิพลจากภายนอกจะมีบทบาทเด่นชัดมากในหมู่ประเทศนอกโลกตะวันตก อย่างกัมพูชา จอร์แดน และญี่ปุ่น กล่าวคือ ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของกัมพูชาตอนแรกเริ่มช่วงครึ่งหลังของทศวรรษ 1940 ถือเป็นผลผลิตของแนวคิดทางกฎหมายสายฝรั่งเศส ซึ่งเป็นชาติเจ้าอาณานิคม หลังจากนั้น เมื่อมีการฟื้นฟูสถาบันพระมหากษัตริย์ในทศวรรษ 1990 การยกร่างรัฐธรรมนูญไม่เพียงได้รับอิทธิพลทางความคิดจากต่างชาติ ทว่ายังดำเนินไปภายใต้การกำกับดูแลของสหประชาชาติ ส่วนจอร์แดนกับญี่ปุ่น คล้ายกับกัมพูชา สหราชอาณาจักรมีบทบาทเบื้องหลังการออกแบบรัฐธรรมนูญของจอร์แดนตอนที่กำลังจะได้รับเอกราช ส่วนญี่ปุ่นก็ชัดเจนว่าเจริญรอยตามชาติตะวันตกตอนยกร่างรัฐธรรมนูญฉบับเมจิ ก่อนที่สหรัฐอเมริกาจะเข้ามามีอิทธิพลต่อการปกครองช่วงยึดครอง สืบเนื่องจากความพ่ายแพ้ในสงครามโลกครั้งที่ 2 กรณีของไทยอาจไม่ปรากฏบทบาทของตัวแสดงนอกประเทศอย่างเข้มข้นเท่ากับสามประเทศนี้ที่มีมหาอำนาจเข้ามาข้องเกี่ยวกับการสร้างระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญโดยตรง แต่ก็ยังถือว่าเป็นกรณีที่มีอิทธิพลจากภายนอกมาก เพราะถ้าหันมาพิจารณาประเทศกรณีศึกษาที่เหลือ อันได้แก่ เดนมาร์ก ลิกเตนสไตน์ สเปน และสหราชอาณาจักร น่าจะเห็นว่าหากไม่นับอิทธิพลทางความคิดจากภายนอก อาทิ คติความเชื่อแบบพวกวะทาน ศาสนาคริสต์ กระแสอุดมการณ์เสรีนิยม ฯลฯ พลวัตที่ขับเคลื่อนพัฒนาการเป็นเรื่องภายในประเทศเป็นหลัก อย่างมากที่สุดก็มีกรณีของสเปนที่การฟื้นฟูสถาบัน

พระมหากษัตริย์เป็นผลของสงครามโนเลียน แต่สุดท้าย การออกแบบระบอบ ก็เป็นสิ่งที่กลุ่มพลังภายในประเทศรับผิดชอบเองจนเกิดเป็นรัฐธรรมนูญภาคิสรูปคือ จากการเปรียบเทียบกับประเทศกรณีศึกษา แม้ไม่ถึงอยู่ระดับสูงที่สุด อิทธิพลจากภายนอกในกรณีไทยต้องถือว่ามีมาก ประการสุดท้าย การเปลี่ยนแปลง ที่หลีกเลี่ยงการแตกหัก เบื้องต้นที่สุดคือสถาบันพระมหากษัตริย์ไทยไม่เคยขาดช่วง ดังที่เคยอภิปรายไปแล้ว นอกจากนี้ ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นยังมีลักษณะ ค่อยเป็นค่อยไป หรืออย่างมากที่สุดคือสะท้อนการประนีประนอม สภาพเช่นนี้ พบได้แม้กระทั่งระหว่างกาเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ อย่างตอนสถาปนาระบอบ สมบูรณาญาสิทธิราชย์ หรือตอนเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ ค.ศ. 1932 ข้อสรุปจะยิ่งชัดเจนเมื่อนำบางประเทศกรณีศึกษามาพิจารณาประกอบ สหราชอาณาจักรผ่านสงครามกลางเมืองที่คร่าชีวิตผู้คนมากมายและการเผชิญหน้า ระหว่างสถาบันพระมหากษัตริย์กับรัฐสภา กว่าที่ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญจะลงหลักปักฐาน หรือที่เดนมาร์ก พัฒนาการในศตวรรษที่ 19 อันเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อสำคัญ ถูกขับเคลื่อนโดยความแตกแยกภายในสังคม ไม่ว่าจะเป็นระหว่างกลุ่มอนุรักษนิยมกับกลุ่มเสรีนิยม หรือกลุ่มชาตินิยมกับกลุ่มผู้คน ในแคว้นเชลวิกและโฮลชไตน์ ในแง่นี้ ความเป็นมาในอดีตของสถาบัน พระมหากษัตริย์ไทยจึงดูมีความใกล้เคียงกับประเทศกรณีศึกษาอย่างจอร์แดน ลิกเตนสไตน์ และกระทั่งญี่ปุ่น มากกว่า เพราะล้วนไม่ใช่กรณีที่พัฒนาการ เต็มไปด้วยการเผชิญหน้า ความตึงเครียด หรือการสู้รบ แต่เน้นการประนีประนอม หรือการปรับตัวที่ชนชั้นนำขับเคลื่อนเอง แม้มีการเรียกร้องและการเคลื่อนไหว ในสังคมบ้าง

ด้านที่ 3 รากฐานความชอบธรรมทางการเมืองและแนวคิดทฤษฎีทาง รัฐธรรมนูญ ทำนองเดียวกับประเทศกรณีศึกษาทั้งแปด สถาบันพระมหากษัตริย์ไทย เริ่มจากการพึ่งพาอาศัยความชอบธรรมในทางศาสนาผ่านการประกอบพิธีกรรม และการนำเสนอภาพลักษณ์บางประการสู่สังคม อย่างไรก็ตาม พอเข้าสู่ยุคสมัยใหม่ที่อิทธิพลของศาสนาเริ่มเสื่อมคลาย มีความจำเป็นต้องแสวงหาความชอบธรรม

จากแหล่งอื่นมาเสริม ช่วงแรกที่ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เพิ่งถูกสถาปนาขึ้น สถาบันพระมหากษัตริย์อาศัยการเป็นผู้นำด้านวิชาการและการสร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่บ้านเมืองเป็นรากฐานความชอบธรรม นอกเหนือจากการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาและการครองตนให้เป็นธรรมราชาตามหลักศาสนาพุทธ ก่อนมีการเผยแพร่แนวคิดชาตินิยมแบบที่ยึดสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นศูนย์กลาง แต่ถึงกระนั้น เป็นที่ประจักษ์แล้วว่าสิ่งเหล่านี้มีพลังไม่มากพอค้ำจุนระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ไว้ เพราะเมื่อถึงเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1932 ก็เกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองสู่ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ แน่นอนว่ารากฐานความชอบธรรมในระบอบใหม่ย่อมแตกต่างไปจากระบอบเก่าพอสมควร แค่เฉพาะการมีแนวคิดทฤษฎีทางรัฐธรรมนูญเพิ่มเติมเข้ามาคอยรองรับการดำรงอยู่และการทำหน้าที่ของสถาบันพระมหากษัตริย์ก็เป็นองค์ประกอบใหม่ที่ผิดแผกไปอย่างมากแล้ว ระยะแรก รัฐบาลและผู้นำทางการเมืองหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองมีบทบาททางแนวคิดทฤษฎีทางรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเจ้าของอำนาจอธิปไตย การใช้อำนาจอธิปไตยผ่านทางสถาบันการเมือง 3 ฝ่าย สถานะแห่งการเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้ หรือการลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ แนวคิดเหล่านี้หลายส่วนเป็นการนำเข้า หรือการได้รับอิทธิพลจากนอกประเทศ แต่สุดท้ายก็มีการประยุกต์ให้เข้ากับบริบทไทย ต่อมาจะมีการพัฒนาแนวคิดทฤษฎีทางรัฐธรรมนูญขึ้นมาเพิ่มอีก ที่สำคัญที่สุดคงเป็นเรื่องระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งเริ่มปรากฏประมาณต้นทศวรรษ 1950 ก่อนจะมีอิทธิพลต่อการสร้างคำอธิบายว่าด้วยพระราชสถานะและพระราชอำนาจที่สอดคล้องกับประเพณีการปกครองของสังคมไทย แนวคิดนี้ช่วยให้ความชอบธรรมแก่การแสดงบทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยเฉพาะในยามเกิดวิกฤติ³⁸ ขณะเดียวกัน หลังจากທີ່พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชเสด็จ

³⁸ ดู ปุณณ เทพนรินทร์, “สำรวจสถานะการศึกษา ‘ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข’ ในปัจจุบัน,” *รัฐศาสตร์สาร* 43, ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2565): 46-99.

กลับมาประทับในประเทศเป็นการถาวร ยังเริ่มมีการก่อรูปขึ้นของรากฐานความชอบธรรมแบบใหม่อย่างค่อยเป็นค่อยไป นั่นคือการประกอบพระราชกรณียกิจด้านการกุศลและการพัฒนา ภายในเวลาประมาณ 30 - 40 ปีให้หลัง พัฒนาการจะตกผลึกในรูปโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตลอดจนมูลนิธิอีกจำนวนหนึ่ง พอถึงทศวรรษ 2530 ก็เป็นที่ชัดเจนว่า สิ่งเหล่านี้เป็นที่มาหลักของการสนับสนุนอันท่วมท้นที่สาธารณชนมีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ถึงขนาดช่วยให้แนวคิดทฤษฎีทางรัฐธรรมนูญว่าด้วยพระราชอำนาจแบบไทยได้รับการยอมรับกว้างขวางด้วย สุดท้ายดูเหมือนว่าพัฒนาการได้ดำเนินมาถึงจุดลงตัว หรือที่บางคนสรุปว่าเกิดเป็นฉันทามติ อย่างน้อยตลอดปลายรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช คือสถาบันพระมหากษัตริย์มีพระราชกรณียกิจที่มุ่งเป้าไปยังประโยชน์ส่วนรวมเป็นรากฐานความชอบธรรมหลัก ประกอบกับแนวคิดทฤษฎีทางรัฐธรรมนูญแบบไทย นอกเหนือจากองค์ประกอบดั้งเดิมอย่างพระราชประเพณีโบราณ พิธีกรรมทางศาสนา และหลักการที่ตกทอดมานับตั้งแต่ยุคอยุธยาที่ล้วนเชื่อมโยงพลังในโลกสมัยใหม่ ฉะนั้น เมื่อพิจารณาด้านรากฐานความชอบธรรมทางการเมืองและแนวคิดทฤษฎีทางรัฐธรรมนูญ จึงดูเหมือนว่าพัฒนาการของประเทศไทยระดับภาพรวมไม่ได้ต่างจากประเทศกรณีศึกษาทั้งหลายนัก กล่าวคือ สถาบันพระมหากษัตริย์ยุคแรกเริ่มพึ่งพาพิธีกรรมทางศาสนาและการนำเสนอภาพลักษณ์ต่อสังคม อาจในฐานะผู้พิทักษ์อาณาจักรผู้มีพลังวิเศษ ผู้แทนของพระเจ้าเบื้องบน ผู้อุปถัมภ์ศาสนา ผู้มากด้วยคุณธรรม หรือผู้ทรงภูมิปัญญา เป็นรากฐานความชอบธรรม หลังจากนั้นพอเริ่มต้นมีรัฐธรรมนูญ ผลงานในการสร้างความเจริญรุ่งเรืองให้แก่บ้านเมืองค่อยเพิ่มความสำคัญต่อเนื่อง จนกลายเป็นเงื่อนไขหลักของการยอมรับจากสังคม และต่อมาพอเปลี่ยนผ่านสู่ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ สถาบันพระมหากษัตริย์ไม่มีส่วนร่วมโดยตรงในการบริหารประเทศอีกต่อไป ทำให้จำต้องแสวงหารากฐานความชอบธรรมใหม่ ซึ่งน่าสนใจว่าการประกอบพระราชกรณียกิจที่เกี่ยวข้องกับการกุศลและสาธารณประโยชน์ได้กลายเป็น

ทางออกหลักในทุกกรณี รวมถึงประเทศไทย แน่แน่นอนว่ารายละเอียดปลีกย่อยย่อมมีความแตกต่างระหว่างกรณี แต่ถึงที่สุดแล้วพัฒนาการของสถาบันพระมหากษัตริย์แต่ละที่ในมิติรากฐานความชอบธรรมได้ดำเนินมาภายในกรอบใหญ่ ไล่ตั้งแต่ยุคโบราณที่อาศัยความเชื่อและศาสนา ยุครัฐสมัยใหม่ที่เน้นผลงานด้านการปกครอง มาสู่ยุคปัจจุบันที่พระราชกรณียกิจด้านสังคมมีความสำคัญเป็นพิเศษ

12.4.2. มิติสถานะและอำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ

หลังสิ้นสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ สถานะและอำนาจหน้าที่ของสถาบันพระมหากษัตริย์ไทยเป็นสิ่งที่รัฐธรรมนูญวางกรอบกำกับไว้ รัฐธรรมนูญฉบับแรกซึ่งประกาศใช้วันที่ 27 มิถุนายน ค.ศ. 1932 รับรองแค่เพียงว่า พระมหากษัตริย์เป็น “ประมุขสูงสุดของประเทศ” (มาตรา 3) และแทบมิได้ให้อำนาจอะไรเลย ไม่มีกระทั้งอำนาจให้อภัยโทษและอานาจยุบสภา ส่วนอำนาจยับยั้งกฎหมายมีแบบไม่เบ็ดเสร็จ (มาตรา 8) ต่อมาเพียงประมาณครึ่งปี ก็มีรัฐธรรมนูญอีกฉบับมาแทนที่เมื่อวันที่ 10 ธันวาคมปีเดียวกัน กฎหมายสูงสุดฉบับที่ 2 นี้ยกพระราชสถานะให้สูงขึ้นด้วยการบัญญัติว่า “องค์พระมหากษัตริย์ดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้” (มาตรา 3) พร้อมมอบตำแหน่งจอมทัพ (มาตรา 5) แบบสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์และผู้ใช้อำนาจอธิปไตยอย่างเป็นทางการ (มาตรา 2) ขณะเดียวกันยังปรากฏบทบัญญัติที่ให้พระมหากษัตริย์มีอานาจยุบสภา (มาตรา 35) อำนาจให้อภัยโทษ (มาตรา 55) อำนาจประกาศสงคราม (มาตรา 54) และอำนาจทำสนธิสัญญา (มาตรา 54) ด้วย เมื่อมองย้อนกลับไปรัฐธรรมนูญฉบับวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1932 วางกรอบกำกับสถาบันพระมหากษัตริย์ที่มีความถาวรพอสมควร เนื่องจากสถานะและอำนาจของพระมหากษัตริย์ตามที่รัฐธรรมนูญฉบับนี้ระบุจะยังคงดำรงอยู่เรื่อยมาจวบจนถึงปัจจุบัน แม้ประเทศไทยมีการเปลี่ยนรัฐธรรมนูญถึง 20 ฉบับ และแต่ละฉบับมีเนื้อหาต่างกันไม่น้อย ความเปลี่ยนแปลงในส่วนพระราชสถานะและพระราชอำนาจตามรัฐธรรมนูญจะมีเพียงไม่กี่ประการเท่านั้น ทั้งหมดเป็นไปในทิศทางของ

การยกพระราชสถานะ หรือการเพิ่มพระราชอำนาจ และส่วนใหญ่มาพร้อมรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2492 คือการกำหนดให้พระมหากษัตริย์มีอำนาจพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ อำนาจสถาปนาฐานันดรศักดิ์ และอำนาจยับยั้งร่างกฎหมายที่ผ่านสภาต้องใช้เวลา 2 ใน 3 ยืนยัน จากเดิมที่ใช้แค่กึ่งหนึ่ง³⁹ นอกจากนี้ มีอำนาจแต่งตั้งวุฒิสมาชิกที่เพิ่มมาภายหลัง ถ้าไม่นับอำนาจเหนือราชสำนัก ตลอดจนองค์กรสนับสนุนอย่างคณะองคมนตรี ที่จะแยกพูดถึงต่างหาก ดังนั้น จึงน่าจะเสนอได้ว่า พระราชสถานะ พระราชอำนาจ และความสัมพันธ์ตามรัฐธรรมนูญระหว่างสถาบันพระมหากษัตริย์กับสถาบันการเมืองอื่นค่อนข้างอยู่ตัวหลังพ้นช่วง 20 ปีแรกของระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ

สำหรับความรับผิดชอบทางกฎหมาย ดังที่อ้างข้างต้น รัฐธรรมนูญฉบับแรกระบุว่า “กษัตริย์จะถูกฟ้องร้องคดีอาชญากรรมได้ เป็นหน้าที่ของสภาผู้แทนราษฎรจะวินิจฉัย” (มาตรา 6) อย่างไรก็ตาม พอมีการยกร่างรัฐธรรมนูญฉบับที่ 2 กลับไม่ปรากฏบทบัญญัติที่พูดถึงการฟ้องร้องพระมหากษัตริย์เป็นการเฉพาะ พบเพียงบทบัญญัติว่าด้วยพระราชสถานะที่ให้พระมหากษัตริย์ “เป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้” (มาตรา 3) โดยเจตนารมณ์ของบทบัญญัติมาตรานี้คือการห้ามมิให้ใครฟ้องร้องพระมหากษัตริย์นั่นเอง ชำียงขยายขอบเขตให้ครอบคลุมคดีความทุกประเภท ไม่ใช่เฉพาะคดีอาญาเพียงเท่านั้น ต่อมา เมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2492 นอกจากยังคงห้ามการละเมิดพระมหากษัตริย์ (มาตรา 5) มีการเขียนลงไปให้ชัดเป็นมาตราเฉพาะว่า “ผู้ใดจะกล่าวหา หรือฟ้องร้องพระมหากษัตริย์ในทางใด ๆ มิได้” (มาตรา 6) หลังจากนั้นเรื่อยมาก็มีการห้ามฟ้องร้องพระมหากษัตริย์ปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญทุกฉบับ ไม่ว่าที่เป็นประชาธิปไตยหรือที่สถาปนาระบอบอำนาจนิยม เท่ากับไม่มีการเปลี่ยนแปลงอะไรนับตั้งแต่ ค.ศ. 1949 ซึ่งต้องถือว่าคล้ายคลึงกับ

³⁹ สมชาย ปรีชาศิลปกุล, นีคือปณิธานที่หาญมุ่ง: ข้อถกเถียงว่าด้วยสถาบันพระมหากษัตริย์ในองค์กรจัดทำรัฐธรรมนูญของไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2475-2550 (นนทบุรี: ฟ้าเดียวกัน, 2561), 175.

พัฒนาการในประเทศกรณีศึกษา กล่าวคือ ประเด็นความรับผิดชอบทางกฎหมายของพระมหากษัตริย์ไม่ได้มีความผันผวน เป็นเรื่องที่ค่อนข้างเสถียรและตรงไปตรงมา ส่วนหนึ่งคงเนื่องจากพระมหากษัตริย์ดำรงตำแหน่งประมุขแห่งรัฐและมีสถานะเป็นสัญลักษณ์ของรัฐ ทั้งยังไม่ได้บริหารราชการแผ่นดินเองโดยตรง อีกส่วนน่าจะเพราะหลักการที่ยกให้พระมหากษัตริย์เป็นบ่อเกิดของความยุติธรรมศาลทั้งหลายตัดสินคดีในพระปรมาภิไธย และด้วยเหตุนี้ การอนุญาตให้ฟ้องร้องหรือดำเนินคดีกับพระมหากษัตริย์ได้จึงมีปัญหา อย่างน้อยในเชิงทฤษฎี และนำไปสู่การรับรองในห้วงข้อธิปไตยมีความคุ้มกันทางกฎหมาย (sovereign immunity)

ต่อมายังประเด็นเรื่องกฎหมายเถียรบาล หรือระเบียบว่าด้วยการสืบราชสมบัติรากฐานสำคัญที่สุดที่รองรับการดำเนินการเกี่ยวกับการสืบราชสมบัติของสถาบันพระมหากษัตริย์ไทยก็คือกฎหมายเถียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ ซึ่งมีผลบังคับใช้นานนับตั้งแต่ ค.ศ. 1924 หรือรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ก่อนหน้านั้นไม่มีระเบียบกฎหมายที่แน่ชัด และก่อให้เกิดปัญหาขึ้นบางครั้ง โดยเฉพาะสมัยอยุธยา ตามกฎหมายเถียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ การเรียงลำดับยึดหลักที่เน้นความใกล้ชิดทางสายเลือด โดยยกให้เชื้อพระวงศ์ที่เป็นบุรุษมีสถานะเหนือกว่าเชื้อพระวงศ์ที่เป็นสตรี (male-preference primogeniture) เว้นแต่พระมหากษัตริย์ได้แต่งตั้งรัชทายาทไว้ หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองกฎหมายเถียรบาลฉบับนี้ก็ยังคงมีผลบังคับใช้อยู่ แต่มีการเพิ่มเติมเงื่อนไขเรื่องความเห็นชอบของรัฐสภา คือบุคคลจะสามารถขึ้นครองราชย์ได้ก็ต่อเมื่อมีสิทธิตามกฎหมายเถียรบาลและได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา อย่างไรก็ดีใน ค.ศ. 1974 รัฐธรรมนูญฉบับใหม่อนุญาตให้พระราชบิดาของพระมหากษัตริย์ขึ้นครองราชย์ได้ หากไร้ซึ่งพระราชโอรส และท้ายที่สุดใน ค.ศ. 1991 เมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับที่ 14 ไม่ปรากฏเงื่อนไขเรื่องความเห็นชอบของรัฐสภาในกรณีที่เป็นรัชทายาทที่พระมหากษัตริย์ตั้งอีกต่อไป เท่ากับว่าฝ่ายนิติบัญญัติจะมีส่วนในกระบวนการสืบราชสมบัติเฉพาะเมื่อพระมหากษัตริย์องค์ก่อนไม่ได้แต่งตั้ง

รัชทายาทไว้ นับจากนั้นมาก็ไม่มีการเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบอะไรอีก จวบจนปัจจุบัน แม้มีการยกร่างรัฐธรรมนูญใหม่เป็นระยะ โดยเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศกรณีศึกษา จะเห็นว่าการสืบราชสมบัติไม่ได้เป็นประเด็นยุ่งยากนัก ในสังคมไทย และกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องมีความเสถียรค่อนข้างสูง คล้ายประเทศอย่างกัมพูชา จอร์แดน มาเลเซีย สเปน และลักเซมเบิร์ก เนื่องจากประเทศกรณีศึกษาเหล่านี้แทบไม่มีการปรับแก้ระเบียบกฎหมายว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ นานที่ถึงจะเกิดเท่านั้น และผู้คนในสังคมก็ไม่เคยทะเลาะกันเรื่องการสืบราชสมบัติถึงขั้นแตกหัก แม้ปรากฏเสียงเรียกร้องในบางกรณีที่หวังจะเห็นกฎกติกาที่เป็นสมัยใหม่ ส่วนประเทศกรณีศึกษาที่เหลือ อันได้แก่ เดนมาร์ก ญี่ปุ่น และสหราชอาณาจักร กลับแตกต่างออกไปมากน้อยแล้วแต่กรณี กล่าวคือ ญี่ปุ่นมีปัญหาเรื่องรัชทายาทเป็นระยะและนำมาซึ่งแรงกดดันให้มีการแก้ไขกฎหมายหลายครั้งว่าด้วยการสืบราชสมบัติ ยิ่งในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมาที่มีกรณีการสละราชสมบัติและเสียงเรียกร้องให้เจ้านายสตรีมีสิทธิขึ้นครองราชย์ เดนมาร์กมีความตึงเครียดมากในอดีต เนื่องจากการทับซ้อนระหว่างราชวงศ์ อันเป็นผลจากการอภิเษกสมรสที่ทำให้ผู้ครองราชบัลลังก์ของเดนมาร์กอาจดำรงตำแหน่งเป็นพระมหากษัตริย์ของประเทศอื่นด้วยพร้อมกัน กฎเกณฑ์เรื่องการสืบราชสมบัติจึงมีความละเอียดอ่อน จวบจน ค.ศ. 2008 เป็นอย่างน้อย และสหราชอาณาจักรเคยต้องประสบกับสงครามกลางเมือง และการเปลี่ยนระบอบ เพราะกฎกติกาที่เปิดทางให้พวกคาทอลิกเป็นพระมหากษัตริย์ได้ แม้กระทั่งปัจจุบัน ก็ยังมีข้อห้ามบางประการที่เกี่ยวกับศาสนาหลงเหลืออยู่และเป็นประเด็นที่มีเสียงวิจารณ์บ้างบางครั้ง ที่แย่ที่สุดจึงสรุปว่า สำหรับเรื่องการสืบราชสมบัติ พัฒนาการของประเทศไทยมีความคล้ายคลึงบางประเทศกรณีศึกษาในแง่ความเสถียรและความราบรื่น แต่ขณะเดียวกัน ก็ต่างจากประเทศกรณีศึกษาที่เหลือมากพอสมควร

ประเด็นถัดมาคือการตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ตามรัฐธรรมนูญฉบับแรกของประเทศไทย รัฐบาลเป็นผู้ทำหน้าที่แทนพระมหากษัตริย์

ในกรณีที่ฝ่ายหลังไม่อยู่ในประเทศ หรือมีข้อขัดขัดบางประการ อย่างไรก็ตามไม่ถึงครึ่งปีให้หลัง หรือเมื่อประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับที่ 2 ก็มีการวางแผนทางดำเนินการใหม่ที่จะเป็นกรอบกำกับเรื่องมาจวบจนปัจจุบัน กล่าวคือ พระมหากษัตริย์เป็นผู้แต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ นอกเหนือจากนี้ รายละเอียดช่วงแรกขาดความตายตัวว่าจะให้ผู้ใดดำเนินการตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ หากพระมหากษัตริย์มิได้แต่งตั้ง จนกระทั่งมีรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2492 จึงค่อยเริ่มมีแนวทางที่ลงตัว คือให้คณะองคมนตรีเสนอชื่อบุคคลที่ควรทำหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต่อรัฐสภา โดยเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศกรณีศึกษาจะเห็นว่า พัฒนาการที่ประเทศไทยประสบไม่ได้มีความแตกต่างไปจากประเทศอื่นอย่างมีนัยสำคัญแต่อย่างใด กล่าวคือ การตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ไม่ใช่ประเด็นที่มีความผวนวน หรือสะท้อนความละเอียดอ่อนนักในสังคม เพราะเมื่อเริ่มมีการกำหนดเรื่องการตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ขึ้นมาเป็นครั้งแรกแล้ว ก็จะมีการแก้ไขติดตามมา ก่อนลงตัวและใช้กันสืบมาอย่างต่อเนื่อง หากจะมีการปรับเปลี่ยนก็เป็นรายละเอียดการดำเนินการปลีกย่อย มากกว่าสาระสำคัญ

สุดท้าย บรรทัดฐานที่วางไว้โดยคำพิพากษา นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบันระเบียบกฎเกณฑ์ที่กำกับสถาบันพระมหากษัตริย์ไทยดำรงอยู่ในรูปของกฎกติกาที่เขียนเป็นลายลักษณ์อักษร โดยเฉพาะรัฐธรรมนูญกับกฎหมายและจารีตประเพณีเป็นสำคัญ คำพิพากษาถือว่ามิมีบทบาทน้อยมาก ยกเว้นแค่สองกรณีเท่านั้นคือ คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 6/2543 และ คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 3/2562 แม้คำวินิจฉัยแรกเป็นเรื่องการไม่ให้สิทธิเลือกตั้งแก่พระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท และพระบรมราชวงศ์ ส่วนคำวินิจฉัยที่ 2 เป็นเรื่องการห้ามเสนอชื่อสมาชิกพระบรมวงศานุวงศ์ชั้นสูงให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี ถึงที่สุดแล้ว คำวินิจฉัยทั้งสองยืนยันประเด็นเดียวกันว่า การดำรงตนอยู่เหนือการเมืองและการวางตัวเป็นกลางทางการเมืองคือหลักการพื้นฐานทางรัฐธรรมนูญของประเทศไทย เฉกเช่นเดียวกับ

ประเทศอื่นที่ปกครองด้วยระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ ในแง่นี้ น่าจะพูดได้ว่า ไม่ปรากฏพัฒนาการของบรรทัดฐานที่วางไว้โดยคำพิพากษา ซึ่งเมื่อเทียบกับประเทศกรณีศึกษา จะเห็นว่าไม่มีความแตกต่างกัน กล่าวคือ คำพิพากษาเป็นสิ่งที่ไม่ค่อยมีบทบาทนักในฐานะปัจจัยที่คอยขับเคลื่อนพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของสถาบันพระมหากษัตริย์ บทบาทที่ปรากฏมักเป็นการยืนยัน หรือการต่อยอดบรรทัดฐานที่ดำรงอยู่แล้วเป็นครั้งคราว มากกว่าการกำกับความเปลี่ยนแปลงของบรรทัดฐานใดบรรทัดฐานหนึ่งอย่างต่อเนื่อง ตัวอย่างเช่น กรณีของสหราชอาณาจักร มี “คดีว่าด้วยพระบรมราชโองการ” (Case of Proclamations) เมื่อ ค.ศ. 1610 ที่วางหลักว่า รัฐสภาเท่านั้นที่มีอำนาจตรากฎหมาย และพระมหากษัตริย์มีอำนาจเท่าที่กฎหมายกำหนด คำพิพากษานี้มีความสำคัญ ทว่าไม่ได้เป็นผลจากคำพิพากษาก่อนหน้า หรือนำไปสู่คำพิพากษาใดในอนาคต ประจวบกับคำพิพากษาที่ตัดขาดจากคำพิพากษาอื่น แม้เป็นส่วนหนึ่งของพัฒนาการในการจำกัดพระราชอำนาจก็ตาม หรือกรณีของมาเลเซีย เมื่อ ค.ศ. 1998 มหาเธร์ โมฮัมหมัด (Mahathir Mohamad) นายกรัฐมนตรี ออกคำสั่งปลดรองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังของตนโดยไม่มีการนำเรื่องเสนอให้พระมหากษัตริย์ลงพระปรมาภิไธย ทำให้มีการฟ้องร้องตามมาว่าขัดต่อรัฐธรรมนูญ ก่อนศาลจะพิพากษาว่า คำสั่งปลดที่ไร้พระปรมาภิไธยนั้นชอบแล้ว ต่อมาเมื่ออีกคดีช่วง ค.ศ. 2009 - 2010 ที่รัฐประักคือศาลแห่งสหพันธรัฐวางบรรทัดฐานว่า สุลต่านสามารถปลดมุขมนตรีโดยไม่มีการลงคะแนนเสียงในสภา แม้เป็นเพียงกรณีระดับมลรัฐ คำพิพากษานี้สร้างบรรทัดฐานที่เปิดทางให้พระมหากษัตริย์มาเลเซียพิจารณาแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีเองในบางสถานการณ์โดยที่สภาไม่ได้ลงมติเลือกผู้ที่สมควรดำรงตำแหน่งอย่างเป็นทางการ ทั้งนี้ จะเห็นว่า คำพิพากษาทั้งสองเป็นกรณีที่แตกต่างกัน มิได้เชื่อมต่อกัน หรือกับคำพิพากษาอื่นในเชิงพัฒนาการบรรทัดฐานที่เกิดขึ้นจึงมีลักษณะเป็นกรณีเฉพาะ

12.4.3. มิติบทบาทหน้าที่ตามจารีตประเพณี

แม้มีการเปลี่ยนราชวงศ์และการสถาปนาอาณาจักรใหม่เกิดขึ้นบ้าง สถาบันพระมหากษัตริย์ไทยมีความเป็นมาที่ยาวนานในแง่จารีตประเพณี ถึงขั้นที่สืบย้อนไปได้ไกลถึงสมัยสุโขทัย เพราะมีการสืบสานวิถีคิด ขนบธรรมเนียม รูปแบบพระราชพิธี ตลอดจนแบบแผนภายในราชสำนัก อย่างค่อนข้างต่อเนื่อง ถ้าหากเริ่มต้นพิจารณา นับตั้งแต่ยุคครัตนโกสินทร์ตอนต้น พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงให้ขุนนางผู้เชี่ยวชาญหรือพื้นแบบแผนและพระราชพิธี ในสมัยอยุธยา ที่ควรเอ่ยถึงน่าจะหนีไม่พ้นวรรณกรรมโบราณและพระราชพิธี จำนวนมาก สิ่งเหล่านี้ไม่ใช่แค่งานเขียนและพิธีกรรมเพียงเท่านั้น ทว่าเป็นสิ่งที่ตอกย้ำ นัยและภาพความเป็นผู้ปกครองตามคติความเชื่อโบราณซึ่งผสมผสานแนวคิด ทางศาสนา ระเบียบบทบาทหน้าที่ตามจารีตประเพณีเน้นหนักไปที่การประกอบ พระราชพิธีและการปฏิบัติตามแบบแผนของราชสำนัก โดยหลายส่วนมีความ สัมพันธ์ใกล้ชิดกับศาสนจักร เนื่องจากพื้นฐานที่สุดทั้งพระราชพิธีและแบบแผน ล้วนแฝงคติทางศาสนา ไม่ว่าจะเป็นเช็งฮินดู หรือเช็งพุทธ มิพักพูดถึงการรับหน้าที่ เป็นผู้ประกอบพิธีการของพราหมณ์และพระภิกษุสงฆ์ หลังจากนั้น ตั้งแต่ปลาย รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นต้นมา ค่อยเริ่มปรากฏ ไม่เพียงบทบาทหน้าที่ใหม่ที่ทางราชสำนักรับจากโลกตะวันตก แต่รวมถึง การปรับเปลี่ยนรูปแบบบทบาทหน้าที่เดิมให้มี “ความศิวิไลซ์” ตามมาตรฐาน ตะวันตกด้วย ที่เด่นชัดอย่างการนำเครื่องราชอิสริยาภรณ์เข้ามาผสมผสานกับ ระบบฐานันดรที่มีอยู่ การยกเลิกธรรมเนียมการหมอบคลาน และการปรับ แบบแผนภายในราชสำนักให้เป็นสากล สุดท้าย จุดเปลี่ยนที่สำคัญจะมาถึง เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองใน ค.ศ. 1932 มีการเลิกพระราชพิธีโบราณ บางประการ อย่างพระราชพิธีโล้ชิงช้า ก่อนจะไม่มีพระมหากษัตริย์ประทับอยู่ ในประเทศและทำให้การแสดงบทบาทหน้าที่ตามจารีตประเพณียิ่งถดถอยไป ต้องรอกระทั่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าหัวภูมิพลอดุลยเดชเสด็จกลับประเทศ มาเป็นการถาวร บทบาทหน้าที่ดังกล่าวจึงได้รับการฟื้นฟูอย่างค่อยเป็นค่อยไป

ก่อนที่ทางการจะเข้ามาส่งเสริมนับแต่สมัยของ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ช่วยให้สถาบันพระมหากษัตริย์มีสถานะทางสังคมที่โดดเด่นกว่าเดิม พระราชพิธีมีขึ้นอย่างสม่ำเสมอ เป็นระบบ และอลังการ ขณะเดียวกันมีการขยายขอบเขตพระราชกรณียกิจไปสู่มิติใหม่ ก่อนจะพัฒนากลายเป็นส่วนหนึ่งของบทบาทหน้าที่ตามจารีตประเพณี ตัวอย่างเช่น ราชสำนักให้การสนับสนุนกิจการสาธารณกุศลสารพัดรูปแบบ มีการก่อตั้งหน่วยงานเฉพาะ อาทิ มูลนิธิราชประชานุเคราะห์ มูลนิธิอานันทมหิดล มูลนิธิราชประชาสมาสัย ฯลฯ พร้อมกับโครงการเพื่อสาธารณประโยชน์และการพัฒนาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าหัวภูมิพลอดุลยเดชทรงผลักดันด้วยพระองค์เอง หรือเมื่อถึงปลายทศวรรษ 1980 ก็เป็นที่ชัดเจนว่าการพระราชทานพระราชดำริสแก่บุคคลที่มาถวายชัยมงคลเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาได้กลายเป็นอีกธรรมเนียมปฏิบัติที่ทั้งสังคมคุ้นเคยกันดีสุดท้ายเมื่อล่วงเข้าสู่รัชสมัยใหม่ มีการปรับเปลี่ยนธรรมเนียมปฏิบัติและแบบแผนบางส่วน ขณะที่อีกหลายส่วนยังคงได้รับการสืบสานในฐานะบทบาทหน้าที่ของพระมหากษัตริย์ตามจารีตประเพณี เพราะฉะนั้นน่าจะเห็นว่า บทบาทหน้าที่ตามจารีตประเพณีเป็นสิ่งที่ไม่ได้หยุดนิ่งตายตัว ทว่ามีพลวัตตามยุคสมัยอันเป็นลักษณะที่ประเทศไทยมีร่วมกับประเทศกรณีสึกษา ดังสะท้อนผ่านมิตีย่อยรวมทั้งสิ้น 5 ด้านด้วยกัน

ด้านแรก งานการกุศล บทบาทหน้าที่ตามจารีตประเพณีด้านนี้ถือเป็นของค่อนข้างใหม่ เพราะในยุคก่อนหน้านี้ที่เป็นระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์พระมหากษัตริย์มีหน้าที่บริหารราชการแผ่นดินโดยตรง จึงต้องดูแลทุกข์สุขของประชาชนในฐานะหัวหน้ารัฐบาล จนมาหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ ค.ศ. 1932 พระมหากษัตริย์มิได้อำนาจบริหารในมืออีกต่อไป และจำเป็นต้องแสวงหาบทบาทใหม่ อันจะเป็นเครื่องค้ำจุนความชอบธรรมและการอยู่รอดของสถาบันพระมหากษัตริย์ในระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ ผลคือพระราชกรณียกิจด้านการกุศล⁴⁰ ส่วนหนึ่งในรูปขององค์กรและโครงการ

⁴⁰ นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, *พระผู้ทรงปกเกล้าฯ*, 108-110.

ที่พระมหากษัตริย์ผลักดันด้วยตนเอง เช่น มูลนิธิราชประชานุเคราะห์ มูลนิธิราชประชาสถาย มูลนิธิชัยพัฒนา มูลนิธิสายใจไทย มูลนิธิพระดาบส มูลนิธิอานันทมหิดล ฯลฯ อีกส่วนในรูปของการอุปถัมภ์ หรือการเข้าร่วมกิจกรรม การกุศลที่มีบางหน่วยงานจัด ดังจะสังเกตเห็นว่าตลอดรัชสมัยมีการรับสมาคม และมูลนิธิจำนวนนับไม่ถ้วนเข้ามาอยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์ มีพักเอื่อยถึงการ อุปถัมภ์ของสมาชิกราชวงศ์พระองค์อื่น สถานะของการอยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์ ช่วยรับรองให้องค์กรเป็นที่น่าเชื่อถือและยอมดำเนินกิจการได้ด้วยความ ราบรื่นขึ้น พระราชกรณียกิจด้านการกุศลทั้ง 2 ส่วนขยายตัวอย่างเป็นระบบตั้งแต่ ต้นรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ก่อนชัดเจนว่า เป็นพระราชกรณียกิจที่สอดคล้องกับความคาดหวังของสังคมและสามารถสร้าง การยอมรับอย่างกว้างขวาง ทุกปีมีผู้คนและองค์กรมากมายร่วมกันถวายเงิน บริจาคให้องค์กรและโครงการสาธารณกุศลที่พระมหากษัตริย์ผลักดัน โดยเมื่อ เปรียบเทียบกับประเทศกรณีศึกษา น่าสนใจว่าทุกประเทศมีลักษณะร่วมกันในแง่ นี้ อย่างเด่นชัดมาก กล่าวคือ พระมหากษัตริย์ในประเทศกรณีศึกษาทั้งแปดต่าง ให้ความสำคัญกับพระราชกรณียกิจด้านการกุศลและได้รับแรงสนับสนุนจาก ประชาชนให้ประกอบพระราชกรณียกิจในลักษณะดังกล่าว แม้แต่พระมหากษัตริย์ ที่ยังมีบทบาททางการเมืองมาก อย่างในจอร์แดนและลีกเตนสไตน์ ก็ประกอบ พระราชกรณียกิจด้านการกุศลอย่างแข็งขันไม่ต่างกัน สาเหตุน่าจะเพราะพระราช กรณียกิจด้านการกุศลเป็นสิ่งที่ไม่ค่อยส่อเสี่ยงต่อการโต้เถียง อีกทั้งยังสอดคล้อง กับสถานะของพระมหากษัตริย์ในฐานะศูนย์จิตใจ หรือสัญลักษณ์ของชาติด้วย เพราะฉะนั้นจึงไม่น่าประหลาดใจที่ปัจจุบันนี้งานการกุศลได้กลายเป็นพระราช กรณียกิจหลักของสถาบันพระมหากษัตริย์ในทุกประเทศกรณีศึกษา จนถือเป็น บทบาทหน้าที่ตามจารีตประเพณีของพระมหากษัตริย์ในระบอบราชาธิปไตย ภายใต้รัฐธรรมนูญ เหมือนประเทศไทย อย่างไรก็ดี แม้พบลักษณะร่วม รายละเอียด เบื้องหลังพระราชกรณียกิจย่อมมีความแตกต่างกันไป ไม่ว่าจะเป็นการบริหารจัดการ มิติที่มาจากประมาณ หรือมิติขอบเขตการดำเนินกิจกรรม ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขและ

บริบทของแต่ละที่ ซึ่งในกรณีของประเทศไทย จะพบว่าพระราชกรณียกิจด้านการกุศลมีปริมาณและความหลากหลายกว่าทุกประเทศกรณีศึกษา โดยเฉพาะกัมพูชา ญีปุ่น มาเลเซีย เดนมาร์ก สเปน และสหราชอาณาจักร อีกทั้งได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐถึงขั้นมีหน่วยงานพิเศษมาช่วยดูแลการประสานงาน นั่นคือสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เมื่อเป็นเช่นนี้จึงอาจเสนอว่าพระราชกรณียกิจด้านการกุศลของสถาบันพระมหากษัตริย์ไทยเป็นสิ่งที่สอดคล้องกับพัฒนาการทั่วไปของระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญในยุคปัจจุบัน ทว่ามีความเข้มข้นและความซับซ้อนเป็นพิเศษ

ด้านที่ 2 ปฏิสัมพันธ์กับศาสนจักร โดยพื้นฐานที่สุทธรัฐธรรมนูญทุกฉบับของประเทศไทย ยกเว้นแค่เพียงฉบับชั่วคราวเมื่อวันที่ 27 มิถุนายน ค.ศ. 1932 ล้วนระบุให้พระมหากษัตริย์ไทยต้องเป็นพุทธมามกะและอัครศาสนูปถัมภกด้วย ขณะเดียวกัน ยังมีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ที่มอบอำนาจให้พระมหากษัตริย์เป็นผู้แต่งตั้งสมเด็จพระสังฆราชและกรรมการมหาเถรสมาคม ตลอดจนสถาปนาสมณศักดิ์ของพระภิกษุในคณะสงฆ์ เมื่อเป็นเช่นนี้ความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันพระมหากษัตริย์กับศาสนจักรจึงมีสถานะทางการรองรับ ส่งผลให้บทบาทหน้าที่ตามจารีตประเพณีเป็นเสมือนส่วนที่ต่อยอดขึ้นมาอีกทีหนึ่ง หรืออธิบายอีกแบบคือ ปฏิสัมพันธ์กับศาสนจักรมีบทบาทหน้าที่ตามกฎหมายเป็นรากฐานหลักรองลงมาเป็นบทบาทหน้าที่ตามจารีตประเพณี โดยในส่วนของศาสนาพุทธอันเป็นศาสนาที่ประชากรไทยกว่าร้อยละ 90 นับถือ มีความคาดหวังในสังคมมาอย่างยาวนานว่า พระมหากษัตริย์จะทรงช่วยปกป้องและให้การอุปถัมภ์แก่ศาสนาพุทธ ถือเป็นหนึ่งในรากฐานความชอบธรรมที่รองรับสถาบันพระมหากษัตริย์ตั้งแต่สมัยโบราณ ดังสะท้อนผ่านแนวคิดเรื่องธรรมราชาของศาสนาพุทธ ผลคือการทำพระมหากษัตริย์รับเป็นประธาน หรือศูนย์กลางของพิธีสำคัญระดับชาติในศาสนาพุทธ อาทิ ถือน้ำหลวง พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลเนื่องในวันมาฆบูชา พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลเนื่องใน

วันอาสาฬหบูชาและเทศกาลเข้าพรรษา พระราชพิธีเปลี่ยนเครื่องทรงพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร เป็นต้น นอกเหนือจากนี้ ยังมีเรื่องของการสร้างพระพุทธรูปประจำพระชนมวาร การทำนุบำรุงและมอบสถานะพระอารามหลวง การผนวชเป็นพระภิกษุเมื่อถึงวัยที่สมควร ตลอดจนพระราชกรณียกิจในลักษณะเฉพาะกิจที่เกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธ ส่วนศาสนาอื่น แม้มีข้อกำหนดของรัฐธรรมนูญ เรื่องการที่ต้องเป็นอัครศาสนูปถัมภก พระมหากษัตริย์ไทยยังมีบทบาทหน้าที่ตามจารีตประเพณีที่สอดคล้องกันด้วย รายละเอียดของการอุปถัมภ์มักมีความแตกต่างไปตามยุคสมัยและรัชกาล แต่ถึงที่สุดแล้ว ก็จะมีการดำเนินการหรือการเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นการส่งเสริมศาสนาอื่นในประเทศไทยด้วย ยกตัวอย่าง พระบาทสมเด็จพระเจ้าหัวภูมิพลอดุลยเดชทรงผลักดันให้มีการจัดทำพระคัมภีร์อัลกุรอานฉบับภาษาไทย ทรงร่วมงานเมาลิดกลาง อีกทั้งพระราชทานทุนทรัพย์เพื่อการซ่อมแซมปรับปรุงมัสยิดหลายแห่ง หรือกรณีศาสนาคริสต์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าหัวภูมิพลอดุลยเดชเสด็จเยี่ยมเยียนสถานศึกษาและโรงพยาบาลในการดูแลของคริสตจักร ตลอดจนพระราชทานทุนทรัพย์เพื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรมของคริสต์ศาสนิกชน⁴¹ โดยเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศกรณีศึกษา ชัดเจนว่าไม่แตกต่างกันนัก หากเป็นศาสนาหลัก หรือศาสนาประจำชาติ พระมหากษัตริย์ล้วนเข้าร่วมพิธีการและคอยให้การสนับสนุนแก่กิจกรรมของศาสนานั้นอย่างสม่ำเสมอ ส่วนสำคัญด้วยเหตุผลเรื่องการสืบสานประเพณีและวัฒนธรรม อันเป็นความคาดหวังที่ผู้คนในระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญมักมีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ และถ้าดำรงตำแหน่งเป็นประมุขของศาสนจักรด้วยแบบในสหราชอาณาจักรและมาเลเซีย บทบาทหน้าที่ด้านการศาสนาตามจารีตประเพณีย่อมมีแนวโน้มเพิ่มความเคร่งครัด อย่างไรก็ตาม เมื่อกล่าวถึงศาสนาอื่น บทบาทหน้าที่ตามจารีตประเพณีกลับมีความหลากหลาย คือพบกรณีตั้งแต่ที่สถาบันพระมหากษัตริย์

⁴¹ ดู พูลศักดิ์ สุขทรัพย์ทวีผล, พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชอัครศาสนูปถัมภก (กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2550).

ไม่ค่อย หรือไม่ข้องเกี่ยวเลยอย่างญี่ปุ่น จอร์แดน เคนมาร์ก มาเลเซีย ลิกเตนสไตน์ และสเปน ไปจนถึงกรณีที่ทำให้การอนุเคราะห์หรือเข้าไปมีส่วนร่วมเป็นระยะ ในฐานะอัครศาสนูปถัมภกอย่างสหราชอาณาจักรและกัมพูชา ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขทางศาสนาและสภาพสังคม ในแง่นี้ จึงอาจพูดได้ว่าสถาบันพระมหากษัตริย์มีบทบาทหน้าที่ตามจารีตประเพณีที่เกี่ยวกับการศาสนาอย่างกว้างขวาง เพราะปรากฏพระราชกรณียกิจไม่เพียงเฉพาะศาสนาหลักของประเทศเท่านั้น ทว่ายังครอบคลุมถึงศาสนาอื่นด้วย แม้แต่ที่มีผู้นับถือเพียงไม่ถึงร้อยละ 1 แน่แน่นอนว่า พระราชกรณียกิจในส่วนของศาสนาอื่นย่อมไม่ได้มีมากและถี่เท่ากับศาสนาพุทธ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในเชิงเปรียบเทียบ ต้องถือว่ามีไม่น้อย เป็นเหตุให้ควรจัดประเทศไทยอยู่ในกลุ่มที่สถาบันพระมหากษัตริย์มีบทบาทหน้าที่ตามจารีตประเพณีที่เกี่ยวกับศาสนจักรมาก ทำนองเดียวกับสหราชอาณาจักรและกัมพูชา

ด้านที่ 3 การมอบบรรดาศักดิ์และเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ณ ปัจจุบันประเทศไทยไม่มีบรรดาศักดิ์แล้ว การพระราชทานยศดลลงภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ ค.ศ. 1932 และไม่มีการรื้อฟื้นเกิดขึ้นจวบจนทุกวันนี้ ที่ยังคงเหลืออยู่มีแค่เพียงฐานันดรศักดิ์ที่มอบให้แก่พระบรมวงศานุวงศ์ในฐานะพระยศเจ้านาย ไม่นับรวมสมณศักดิ์ที่เป็นเรื่องทางศาสนจักร แน่แน่นอนว่าการพระราชทานฐานันดรศักดิ์ถือเป็นพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ตามรัฐธรรมนูญ ดังรัฐธรรมนูญหลายฉบับที่มีการระบุให้พระมหากษัตริย์มีสิทธิสถาปนาฐานันดรศักดิ์ตามที่เห็นสมควร อย่างไรก็ตาม แม้เป็นเรื่องที่มีกฎหมายรองรับการพระราชทานฐานันดรศักดิ์ถือเป็นบทบาทหน้าที่ตามจารีตประเพณีด้วย เพราะรัฐธรรมนูญเพียงให้พระมหากษัตริย์มีอำนาจดำเนินการโดยมิได้ระบุเงื่อนไขหรือรายละเอียดใดเพิ่มเติม จำเป็นต้องอาศัยจารีตประเพณีเป็นกรอบกำกับการใช้พระราชอำนาจดังกล่าว ที่สำคัญคือการจัดลำดับชั้นของเจ้านายทั้งหลายไล่ตั้งแต่พระมเหสีของพระมหากษัตริย์ พระบรมวงศ์ ไปจนถึงพระอนุวงศ์ มีพักพุดถึงการเฉลิมพระยศเจ้านายที่มีขั้นตอนการดำเนินการที่เก่าแก่และ

มากพอสมควร สำหรับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ รัฐธรรมนูญหลายฉบับรวมถึงที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้ รับรองให้พระมหากษัตริย์มีอำนาจเด็ดขาดในการพิจารณา มอบเครื่องราชอิสริยาภรณ์ นอกจากนี้ เครื่องราชอิสริยาภรณ์แต่ละตระกูล ยังมีพระราชบัญญัติกำหนดองค์ประกอบและรูปแบบของเครื่องราชอิสริยาภรณ์ คุณสมบัติของผู้รับพระราชทาน ตลอดจนกฎเกณฑ์การส่งคืน ยิ่งกรณีเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่เชิดชูยิ่งช้างเผือกกับเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีเกียรติยศยิ่งมงกุฎไทย ซึ่งเป็นสองตระกูลที่มีการพระราชทานให้แก่ผู้คนเป็นจำนวนมากที่สุด ที่มีระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการขอพระราชทาน มawangหลักเกณฑ์กลั่นกรองรายชื่อผู้สมควรได้รับพระราชทานด้วย ในแง่ที่แตกต่างกันจากเรื่องฐานันดรศักดิ์ การพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์เป็นสิ่งที่มีความหมายรองรับค่อนข้างครอบคลุมทุกมิติ ทำให้เข้าข่ายเป็นอำนาจตามกฎหมายมากกว่าบทบาทหน้าที่ตามจารีตประเพณี ถ้ามีข้อยกเว้นอาจจำกัดเฉพาะเครื่องราชอิสริยาภรณ์บางตระกูลที่พระราชทานให้แก่พระบรมวงศานุวงศ์ เพราะไม่มีการเขียนระเบียบกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างละเอียดนัก อีกทั้งไม่ต้องให้นายกรัฐมนตรีรับสนองพระบรมราชโองการ มอบในกรณีเหล่านี้จึงจะไปตามจารีตประเพณีเป็นสำคัญ โดยเมื่อเทียบกับประเทศกรณีศึกษา เริ่มจากเรื่องบรรดาศักดิ์ มีเพียงกัมพูชา มาเลเซีย สเปน และสหราชอาณาจักรที่ยังเก็บบรรดาศักดิ์ไว้⁴² ขณะที่การพระราชทานฐานันดรศักดิ์ปรากฏในทุกประเทศกรณีศึกษาและเป็นการดำเนินการของพระมหากษัตริย์ที่มีจารีตประเพณีรองรับ ประกอบกับระเบียบกฎเกณฑ์เป็นลายลักษณ์อักษรในฐานส่วนเสริม กรณีที่มีลักษณะเฉพาะตัวที่สุดคงเป็นมาเลเซีย เพราะระบบฐานันดรศักดิ์ทั้งหมดจำกัดอยู่ ณ ระดับมลรัฐ คือสุลต่านเป็นผู้มอบฐานันดรศักดิ์ นอกเหนือจากบรรดาศักดิ์ประเภท ดาโต๊ะ (Dato) กับ ดาโต๊ะศรี (Dato Seri)

⁴² เดนมาร์กยังคงมีบรรดาศักดิ์ด้วย ทว่าพระมหากษัตริย์จะมอบให้แก่เฉพาะเชื้อพระวงศ์ที่ถูกถอดพระยศ โดยเฉพาะเนื่องจากการแต่งงานที่ไม่ได้รับความเห็นชอบจากราชสำนัก หรือการหย่าร้าง ไม่ได้มีการให้แก่สามัญชนเป็นการทั่วไป

เพราะฉะนั้น ประเทศไทยและประเทศกรณีศึกษาทั้งแปดจึงมีลักษณะร่วมกัน หากมองข้ามการดำรงอยู่ของบรรดาศักดิ์ในบางประเทศกรณีศึกษา ส่วนเรื่อง การมอบเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ทุกประเทศกรณีศึกษา รวมถึงประเทศไทย มีกฎระเบียบปลายลักษณะอักษรมากำกับกับการบริหารจัดการเครื่องราชอิสริยาภรณ์ โดยอาจเสนอว่า มีเครื่องราชอิสริยาภรณ์ 2 แบบ คือ แบบที่ฝ่ายอื่น โดยเฉพาะ รัฐบาลเป็นผู้ริเริ่มการทำเรื่องขอมอบ กับแบบที่พระมหากษัตริย์พิจารณาตนเอง แบบแรกมักมีกฎเกณฑ์กำกับอย่างละเอียด ไม่เหมือนแบบหลังที่มีแนวโน้ม เป็นไปตามกรอบจารีตประเพณี แต่ถึงอย่างไร สุดท้ายแล้วพูดได้ว่าพระมหากษัตริย์ ในทุกประเทศกรณีศึกษามีอำนาจเต็มเหนือเรื่องการพระราชทานเครื่องราช อิสริยาภรณ์ เช่นเดียวกับประเทศไทย

ด้านที่ 4 พระราชพิธี พระมหากษัตริย์ไทยมีพระราชพิธีที่ต้องประกอบ ในแต่ละปีเป็นจำนวนมาก บางส่วนด้วยพระองค์เอง บางส่วนด้วยผู้แทนพระองค์ พระราชพิธีอาจแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือพระราชพิธีที่จัดขึ้นเนื่องใน เหตุการณ์พิเศษ อาทิ พระราชพิธีเสกสมรส พระราชพิธีสถาปนาสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร พระราชพิธีบรมราชาภิเษก พระราชพิธีทรงผนวช พระราชพิธีกาถุณยานภิเษก เป็นต้น กับพระราชพิธีที่จัด ประจำทุกปีเป็นกิจวัตร เช่น พระราชพิธีเฉลิมฉลองวันพระราชสมภพ พระราชพิธี ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลเนื่องในวันมาฆบูชา พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศล เนื่องในวันอาสาฬหบูชาและเทศกาลเข้าพรรษา พระราชพิธีเปลี่ยนเครื่องทรง พระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร ฯลฯ การประกอบพระราชพิธีถือเป็นองค์ประกอบ สำคัญของพระราชกรณียกิจ เหตุเพราะเป็นการยืนยันชุดคุณค่าที่ทรงรับสถาบัน พระมหากษัตริย์ ดังจะเห็นว่า ทุกพระราชพิธีล้วนมีวัตถุประสงค์ หรือสื่อนัยทาง ศาสนา นอกจากนี้ พระราชพิธีเกือบทั้งหมดยังเป็นสิ่งที่รับสืบทอดต่อมาจาก ยุคโบราณ แม้มีการปรับเปลี่ยนรายละเอียดบ้างให้เหมาะกับยุคสมัย ยกตัวอย่าง พระราชพิธีบรมราชาภิเษกเป็นขัตติยราชประเพณีที่สามารถสืบรากเหง้ากลับไป ถึงยุคสุโขทัย แต่ถึงกระนั้น มีการปรับปรุงรายละเอียดของพระราชพิธีบ้าง

เป็นระยะ อย่างการริเริ่มเปิดให้ชาวต่างชาติเข้าร่วมพิธีในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว การเปลี่ยนให้ผู้เข้าเฝ้าถวายคำนับขณะการเสด็จออกมหาสมาคมแทนการหมอบกราบในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และการจัดอากาศยานเข้าร่วมพระราชพิธีในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช⁴³ ส่วนพระราชพิธีที่สร้างใหม่มีน้อยมาก ที่สำคัญที่สุดคงเป็นพระราชพิธีเฉลิมฉลองวันพระราชสมภพที่เพิ่งมีในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศกรณีศึกษา พบว่าแทบไม่มีจุดแตกต่างกัน กล่าวคือ พระราชพิธีเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ไม่ว่าประเทศใด รูปแบบและรายละเอียดย่อมไม่เหมือนกัน แต่พระราชพิธีมักมีประวัติความเป็นมายาวนาน สัมกับสถานะของการเป็นจารีตประเพณี ขณะเดียวกันยังยึดศาสนาหลักหรือศาสนาประจำชาติเป็นรากฐานรองรับด้วย ตัวอย่างเช่น พระราชพิธีที่มีความสำคัญที่สุดของลีกเตนสไตน์คือพระราชพิธีวันชาติจัดตรงกับวันสำคัญทางศาสนาด้วย ขณะที่พระจักรพรรดิญี่ปุ่นต้องประกอบพระราชพิธีที่จำนวนไม่น้อยในแต่ละปีทีล้วนเป็นพิธีกรรมทางศาสนาชินโต ทำนองเดียวกับสหราชอาณาจักรที่แทบทุกพระราชพิธีล้วนเชื่อมโยงกับศาสนาคริสต์ แม้สถาบันพระมหากษัตริย์มีจุดยืนเปิดรับความหลากหลายทางศาสนาก็ตาม ท้ายที่สุดแล้ว ไม่มีสถาบันพระมหากษัตริย์ของประเทศกรณีศึกษาใดที่ดำรงอยู่โดยปราศจากพระราชพิธี ในทางตรงข้าม พระราชพิธีเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ไม่ต่างจากกรณีของประเทศไทย โดยเมื่อพิจารณารายละเอียด ชัดเจนว่า ลักษณะของพระราชพิธีทั้งหลายคือการที่มักสะท้อนนัยหรือชุดคุณค่าทางศาสนาที่สังคมยึดถือ

ด้านที่ 5 ความสัมพันธ์กับราชวงศ์ในต่างประเทศ ความสัมพันธ์ที่สถาบันพระมหากษัตริย์ไทยมีกับราชวงศ์ในต่างประเทศถือเป็นปัจจัยที่ส่งผล

⁴³ คริส เบเกอร์ และคนอื่น, *กลางใจราษฎร์*, 431-435.

ต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมาอย่างยาวนาน ย้อนกลับไปสู่รัชสมัยของ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว การริบเร่ผูกมิตรกับบรรดาราชวงศ์ ในยุโรป โดยเฉพาะผ่านการเสด็จประพาสยุโรปรวม 2 ครั้งใน ค.ศ. 1897 และ ค.ศ. 1907 เป็นส่วนหนึ่งของกุศโลบายทางการทูต เพื่อเอาตัวรอดจาก ลัทธิล่าอาณานิคม ซึ่งปรากฏว่าประสบความสำเร็จพอสมควร ในเวลาต่อมา สายสัมพันธ์ระหว่างราชวงศ์ที่ก่อรูปขึ้นตั้งแต่รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจะได้รับการสืบสานโดยพระมหากษัตริย์องค์ต่อมา ตลอดจนพระบรมวงศานุวงศ์ ขณะเดียวกันยังมีการขยายความสัมพันธ์ไปสู่ ราชวงศ์ที่เกิดขึ้นใหม่ หรือกลับมาเป็นผู้ปกครองอีกครั้งหลังประเทศได้รับเอกราช ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ทั้งที่อยู่ในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์และระบอบ ราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ แน่แน่นอนว่าตลอดศตวรรษที่ผ่านมาเป็นอย่างน้อย มีประเทศในโลกแค่เพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่ยังคงมีสถาบันพระมหากษัตริย์ บทบาทหน้าที่ตามจารีตประเพณีของสถาบันพระมหากษัตริย์ไทยในส่วน ที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์กับราชวงศ์ในต่างประเทศจึงลดลงแต่ถึงกระนั้น สำหรับประเทศที่ยังเป็นระบอบราชาธิปไตย ปฏิเสธไม่ได้ว่า ความสัมพันธ์ ระหว่างราชวงศ์มีส่วนช่วยเสริมสร้างมิตรภาพ ไม่เพียงระดับทางการ ทว่ารวมถึงระดับผู้คนทั่วไปด้วย ความสัมพันธ์เช่นว่าเป็นสิ่งที่ก่อกำเนิดและผ่าน การรักษามายาวนานจากรัชสมัยสุริยัสมัย ถือเป็นทรัพยากรพิเศษทางการทูต ที่เฉพาะสถาบันพระมหากษัตริย์เท่านั้นที่ครอบครอง สาเหตุสำคัญเพราะมี ความเป็นส่วนบุคคลสูง และแม้มีการเปลี่ยนองค์พระมหากษัตริย์แต่บุคคลที่ขึ้นมา ครอบครองราชบัลลังก์แทนก็ย่อมเป็นรัชทายาทที่ถือเป็นเลือดเนื้อเชื้อไข ความสัมพันธ์จึงมีความต่อเนื่องสูงมาก ตัวอย่างเช่น ความสัมพันธ์ระหว่าง ราชวงศ์จักรีกับราชวงศ์กลücksเบิร์ก (Glücksburg) แห่งนอร์เวย์สามารถ สืบย้อนกลับไปไกลถึงมิตรภาพที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวกับ สมเด็จพระเจ้าโฮกุนที่ 7 (Haakon VII) มีต่อกันคราวฝ่ายแรกเสด็จเยือน นอร์เวย์เป็นครั้งแรกใน ค.ศ. 1907 คล้ายคลึงกับกรณีของราชวงศ์เบลเยียม

ที่ความสัมพันธ์กับราชวงศ์จักรีได้เริ่มต้นขึ้นอย่างจริงจังนับตั้งแต่รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ก่อนได้รับการสานต่อให้แน่นแฟ้น สมเด็จพระราชาธิบดีโบดวง (Baudouin) ทรงเปิดเผยว่า พระองค์เองทรงมีโอกาสทอดพระเนตรการต้อนรับที่สมเด็จพระบรมชนกนาถกับสมเด็จพระราชชนนีทรงได้รับตอนเสร็จเยือนประเทศไทยในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงมีทัศนคติที่ดีต่อประเทศไทยมาตั้งแต่ตอนที่ทรงเป็นมกุฎราชกุมาร และเมื่อทรงขึ้นครองราชย์พระองค์ทรงมีพระชนมายุที่ใกล้เคียงและช่วยให้สนิทสนมกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมาก ถึงขั้นมีผู้ตั้งข้อสังเกตระหว่างการพบกันว่า พระองค์ทรงปฏิบัติต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชราวกับเป็น “พระราชอนุชาแท้ ๆ”⁴⁴ โดยเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศกรณีศึกษา ไม่ปรากฏความแตกต่างแต่อย่างใด กล่าวคือ การเจริญมิตรกับราชวงศ์ในต่างประเทศถือเป็นบทบาทหน้าที่ตามจารีตประเพณีประการหนึ่งของสถาบันพระมหากษัตริย์ในทุกประเทศกรณีศึกษา เช่นเดียวกับประเทศไทย แม้พบความหลากหลายในแง่ของรายละเอียดปฏิสัมพันธ์ ตลอดจนผลสืบเนื่อง คือบางราชวงศ์อาจมีความสนิทสนม หรือ जुตร่วมกับบางราชวงศ์มากกว่าอีกราชวงศ์หนึ่ง และความสัมพันธ์ระหว่างราชวงศ์ที่สถาบันพระมหากษัตริย์แต่ละแห่งมีอาจส่งผลต่อการดำเนินนโยบายทางการทูตมากน้อยต่างกัน ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขทางการเมืองของประเทศนั้น แต่ถึงที่สุดแล้ว สถาบันพระมหากษัตริย์ของทุกประเทศกรณีศึกษาล้วนแสดงบทบาทหน้าที่และให้ความสำคัญแก่การดำเนินความสัมพันธ์กับราชวงศ์ในต่างประเทศทั้งสิ้น

สุดท้าย ด้านที่ 6 บทบาทในสถานการณ์พิเศษ อันที่จริงบทบาทในสถานการณ์พิเศษถือว่าเป็นบทบาทหน้าที่ตามกฎหมาย อย่างไรก็ตาม รากเหง้าของบทบาทดังกล่าวมีจุดเริ่มต้นมาจากจารีตประเพณี สำหรับกรณีของประเทศไทย พระมหากษัตริย์ในอดีตเป็นผู้ปกครองประเทศและครอบครองอำนาจเด็ดขาด

⁴⁴ วงเดือน นาราสัจ และคนอื่น, *นวมินทรบรมนาถราชไมตรี* (กรุงเทพฯ: ธนาการสิทธิ์ไทย, 2561), 269.

ระหว่างที่เกิดสถานการณ์พิเศษ ยิ่งในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ กล่าวคือ ยามเกิดศึกสงคราม ภัยพิบัติ หรือการกบฏ การตัดสินใจทั้งหมดทั้งปวงย่อมมาจาก พระมหากษัตริย์ เป็นจุดศูนย์กลางของการตัดสินใจในสถานการณ์พิเศษ จนกระทั่งหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง บทบาทหน้าที่ตามจารีตประเพณีนี้ จึงสูญหายไป รัฐบาลกลายเป็นผู้รับผิดชอบหลักในสถานการณ์พิเศษ ณ ปัจจุบัน ประเทศไทยมีกฎหมายเกี่ยวกับสถานการณ์พิเศษรวมทั้งสิ้น 3 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พ.ศ. 2457 พระราชกำหนดการบริหารราชการ ในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 และ พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคง ภายใต้อาณัติ พ.ศ. 2551 ตามกฎหมายเหล่านี้ พระมหากษัตริย์ ไม่ได้มีส่วนร่วมดำเนินการในสถานการณ์พิเศษแต่อย่างใด นอกจากออก พระบรมราชโองการตามพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก เท่ากับมีหน้าที่รับรอง การตัดสินใจของรัฐบาลเท่านั้น โดยถ้านำไปเทียบกับประเทศระบอบประชาธิปไตย จะพบว่า ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นลิกเตนสไตน์แค่แห่งเดียว กล่าวคือ สถาบันพระมหากษัตริย์ ของทุกประเทศระบอบประชาธิปไตยเคยมีบทบาทหน้าที่ตามจารีตประเพณี ในการบริหารราชการแผ่นดินด้วยอำนาจเด็ดขาดยามเกิดสถานการณ์พิเศษ จนกระทั่งเมื่อประเทศปกครองด้วยระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ ความเปลี่ยนแปลงจึงเกิดขึ้น โดยทั่วไปอำนาจในสถานการณ์พิเศษได้ตกเป็น ของรัฐบาลแทน ส่วนใหญ่ภายใต้การกำกับดูแลอย่างรัดกุมของฝ่ายนิติบัญญัติ เมื่อเป็นเช่นนี้ สถาบันพระมหากษัตริย์จึงหมดสิ้นบทบาทหน้าที่ตามจารีตประเพณี ที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์พิเศษ มากสุดคือมีบางประเทศระบอบประชาธิปไตยอย่าง กัมพูชา จอร์แดน และมาเลเซีย ที่กฎหมายให้พระมหากษัตริย์มีอำนาจหน้าที่ ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินตามการเสนอแนะของรัฐบาล ส่วนลิกเตนสไตน์ อันเป็นกรณียกเว้น แม้บทบาทหน้าที่ตามจารีตประเพณีได้ถูกแทนที่ไป เรียบร้อยแล้ว รัฐธรรมนูญกำหนดให้พระมหากษัตริย์มีดุลพินิจเด็ดขาดในการ ตัดสินใจว่ามีสถานการณ์ฉุกเฉินเกิดขึ้นหรือไม่ แบบไม่ต้องปรึกษาหารือรัฐสภา สรุปคือ ผิดกับทุกประเทศระบอบประชาธิปไตย รวมถึงประเทศไทย บทบาทหน้าที่ตาม

จารีตประเพณีของสถาบันพระมหากษัตริย์ที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์พิเศษ ถูกเปลี่ยนมาอยู่ในรูปอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายแทน มิใช่สูญหายไปเลย

จากที่ประมวลมาทั้งหมด น่าจะเห็นว่า เมื่อพิจารณาระดับภาพรวม สถาบันพระมหากษัตริย์ของประเทศไทยมีบทบาทหน้าที่ตามจารีตประเพณี ที่คล้ายกับสถาบันพระมหากษัตริย์ของประเทศกรณีศึกษามาก จุดต่างจะจำกัด แค่เพียงระดับรายละเอียดบางด้าน ที่เด่นชัด ได้แก่ งานการกุศลและปฏิสัมพันธ์ กับศาสนจักร เริ่มต้นจากด้านงานการกุศล สถาบันพระมหากษัตริย์ของ ประเทศไทยมีโครงการด้านการกุศลที่กว้างขวางมากเมื่อเปรียบเทียบกับ ประเทศกรณีศึกษา อีกทั้งยังทำงานร่วมและได้รับการสนับสนุนเต็มที่จากภาครัฐ ไม่เหมือนประเทศกรณีศึกษาส่วนใหญ่ ส่วนด้านปฏิสัมพันธ์กับศาสนจักร มีความหลากหลายในหมู่ประเทศกรณีศึกษาเมื่อคำนึงถึงศาสนาที่มีใช้ศาสนา ประจำชาติ หรือศาสนาหลักของประเทศ เพราะมีประเทศกรณีศึกษาเกินครึ่ง ที่สถาบันพระมหากษัตริย์จำกัด หรือมีแนวโน้มจำกัดปฏิสัมพันธ์ไว้เฉพาะกับ ศาสนาประจำชาติ หรือศาสนาที่ประชากรส่วนใหญ่นับถือ มิได้เข้าไปข้องเกี่ยว อย่างเอาจริงเอาจังกับศาสนาอื่น ต่างจากประเทศไทย ตลอดจนบางประเทศ กรณีศึกษา อย่างกัมพูชาและสหราชอาณาจักร ที่สถาบันพระมหากษัตริย์มีส่วน สนับสนุนกิจกรรมของศาสนาอื่นในประเทศอย่างเปิดเผยและต่อเนื่อง

12.4.4. การบริหารจัดการราชสำนัก

แน่นอนว่า สถาบันพระมหากษัตริย์ย่อมต้องมีราชสำนักคอยรองรับ เพื่อให้สามารถดำรงอยู่และดำเนินกิจกรรม ซึ่งเมื่อพิจารณาประเทศกรณีศึกษา สถาบันพระมหากษัตริย์ทุกแห่งล้วนมีราชสำนักช่วยดูแลภารกิจ ทั้งในส่วนที่ เชื่อมโยงกับตำแหน่งประมุขแห่งรัฐ ส่วนที่เป็นเรื่องของราชวงศ์ และส่วนที่เป็น เรื่องส่วนตัว นอกจากนี้ สถาบันพระมหากษัตริย์ของประเทศกรณีศึกษา ยังมีหน่วยงานสนับสนุนที่เพิ่มเติมจากราชสำนัก จำนวนมากน้อยและมีลักษณะ อำนาจหน้าที่แตกต่างกัน องค์ภาพเหล่านี้เป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่ง แม้ไม่ค่อย ปรากฏให้เห็นเบื้องหน้า เพราะถือเป็นแกนกลางของสถาบันพระมหากษัตริย์

เป็นกลไกที่ขับเคลื่อนไม่เฉพาะการใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญ แต่รวมถึงการแสดงบทบาทหน้าที่ตามจารีตประเพณีและการกำกับดูแลราชวงศ์ด้วย การทำงานและรูปแบบของราชสำนักจึงส่งอิทธิพลต่อธรรมชาติของระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ ตลอดจนความอยู่รอดของสถาบันพระมหากษัตริย์ ยิ่งในยุคนปัจจุบันที่พระราชกรณียกิจมีความสลับซับซ้อน ดำเนินไปท่ามกลางบริบททางสังคมที่ละเอียดอ่อน แคมมักอยู่ในความสนใจของสาธารณชนซึ่งมีทั้งที่เป็นมิตรและไม่เป็นมิตรต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ราชสำนักจึงเป็นหนึ่งในองค์ประกอบที่จำเป็นต่อการทำความเข้าใจระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของแต่ละประเทศ ตลอดจนแนวโน้มการปรับตัว หรือไม่ปรับตัว โดยในการทำความเข้าใจดังกล่าว จุดเน้นควรอยู่ที่กฎเกณฑ์และแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการราชสำนัก ตลอดจนหน่วยงานสนับสนุน ยิ่งมิติที่เกี่ยวกับบุคลากร งบประมาณ และทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

เริ่มต้นด้วยการวิเคราะห์กัมพูชาเป็นลำดับแรก ลักษณะเฉพาะของกัมพูชาที่น่าสนใจและต่างจากประเทศกรณีศึกษาส่วนใหญ่คือการที่อำนาจบริหารจัดการราชสำนัก โดยเฉพาะในทางปฏิบัติ เป็นของรัฐบาลมากกว่าพระมหากษัตริย์ ตัวราชสำนักดำรงอยู่ในรูปหน่วยงานที่มีชื่อทางการว่า กระทรวงพระบรมมหาราชวัง (Ministry of Royal Palace) มีผู้บังคับบัญชาสูงสุดขององค์กรมาจากฝ่ายการเมือง ปัจจุบันคือสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมวรวงศ์วิชัย กง ซอม ออล (Kong Sam Ol) ซึ่งไม่เพียงเป็นสมาชิกรัฐบาลในตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี ทว่ายังสังกัดอยู่พรรคประชาชนกัมพูชา (Cambodian People's Party) ที่มีฮุน เซน (Hun Sen) เป็นผู้นำด้วย นอกจากนี้ผู้ครอบครองตำแหน่งสำคัญของกระทรวง รวมถึงที่ปรึกษาและผู้ช่วย ยังมาจากการเสนอชื่อของรัฐบาลให้พระมหากษัตริย์พิจารณาแต่งตั้ง มิได้เป็นสิ่งที่พระมหากษัตริย์ริเริ่มดำเนินการเองเมื่อเป็นเช่นนี้ พระมหากษัตริย์กัมพูชาจึงไม่ใช่ผู้บริหารจัดการราชสำนักของตนโดยตรง หรืออย่างแท้จริง รัฐบาลต่างหากที่มีอำนาจครอบงำบรรดากิจการของราชสำนัก สอดคล้องกับบางเหตุการณ์เมื่อไม่นานมานี้ที่สะท้อน

ให้เห็นถึงอำนาจการตัดสินใจที่อยู่กับรัฐบาล ขณะเดียวกันราชสำนักยังพึ่งพางบประมาณแผ่นดินที่รัฐบาลจัดสรรให้ในแต่ละปี แถมการใช้งบประมาณก็ยังอยู่ในอำนาจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพระบรมมหาราชวังที่ถือเป็นคนของรัฐบาล ส่วนทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ไม่มีการเปิดเผยข้อมูลที่ชัดเจนแต่คงมีมูลค่าน้อย แม้อาจมีสื่อบางสำนักนำเสนอในทางตรงกันข้าม พระมหากษัตริย์ก็มักพูชาไม่มีกองทุน กลุ่มธุรกิจ หรือที่ดินที่สามารถสร้างรายได้จำนวนมหาศาลให้ทำให้งบประมาณแผ่นดินมีความสำคัญอย่างยิ่งยวด สุดท้าย เมื่อพิจารณาหน่วยงานสนับสนุนอื่น พระมหากษัตริย์ก็มักพูชามีกรมปรัการาชบัลลังก์กับคณะองคมนตรี หน่วยงานแรกไม่สำคัญนักในยามปกติ เพราะมีบทบาทเฉพาะตอนเปลี่ยนรัชกาล คือทำหน้าที่เลือกผู้สืบราชสมบัติจากบรรดาบุคคลที่มีสิทธิ ขณะที่คณะองคมนตรีมีหน้าที่คอยให้คำปรึกษาแก่พระมหากษัตริย์เรื่องกิจการของรัฐโดยสมาชิกล้วนมาจากการแต่งตั้งของพระมหากษัตริย์ เท่ากับเป็นองค์าพพะเดียวของสถาบันพระมหากษัตริย์ที่ไม่ได้มาจากรัฐบาล อีกทั้งมีการห้ามในรัฐธรรมนูญมิให้องคมนตรีเป็นสมาชิกรัฐบาลด้วย

ต่างกับกับักพูชาแบบคนละชั่ว การบริหารจัดการราชสำนักในจอร์แดนถือเป็นอำนาจโดยตรงของพระมหากษัตริย์แต่เพียงผู้เดียว ไม่ใช่สิ่งที่รัฐบาลเข้ามามีส่วนข้องเกี่ยว ไม่ว่าในทางกฎหมาย หรือในทางปฏิบัติ ตัวราชสำนักมีชื่อทางการว่า พระราชสำนักฮัชไมต์แห่งจอร์แดน (Royal Hashemite Court of Jordan) เป็นหน่วยงานขนาดใหญ่โตตามขอบเขตภารกิจที่ครอบคลุมทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม สอดคล้องกับการที่พระมหากษัตริย์จอร์แดนมีอำนาจหน้าที่กว้างขวาง จนทำให้ประเทศเข้าข่ายเป็นระบอบกึ่งราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญแบบที่พระมหากษัตริย์มีบทบาทสูง บุคคลที่มีหน้าที่ดูแลกิจการทั้งหลายของราชสำนักก็คือหัวหน้าราชสำนักฮัชไมต์ ซึ่งเป็นตำแหน่งที่ทรงอิทธิพลมาก ผู้ครอบครองตำแหน่งนี้มีสถานะเป็นผู้นำอันดับที่ 3 ของประเทศ มาจากการแต่งตั้งของพระมหากษัตริย์เอง แถมไม่อยู่ภายใต้อำนาจกำกับตรวจสอบของรัฐสภาหรือสถาบันการเมืองใด นอกเหนือจากหัวหน้าราชสำนักแล้ว

มีตำแหน่งระดับสูงตำแหน่งอื่นอีก อาทิ ที่ปรึกษาพิเศษส่วนพระองค์ หัวหน้าเลขาธิการราชสำนัก เลขาธิการส่วนพระองค์ ผู้จัดการราชสำนัก ฯลฯ ทั้งหมดล้วนมีพระมหากษัตริย์เป็นผู้แต่งตั้ง ลักษณะเด่นของราชสำนักจอร์แดนที่มีแผนกแยกย่อยจำนวนมาก แต่ละแผนกรับผิดชอบภารกิจเฉพาะ หลายส่วนเชื่อมโยงโดยตรงกับการบริหารประเทศ ขวนให้ตั้งข้อสังเกตว่าราชสำนักจอร์แดนมีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับราชการแผ่นดินไม่น้อย และในบางแง่มุมก็ดูเหมือนทำงานคู่ขนานไปกับรัฐบาล ถือว่าตรงกันข้ามกับกรณีอย่างกัมพูชาและญี่ปุ่น ซึ่งจะพูดถึงต่อไป เพราะแทนที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแล หรือกระทั่งการควบคุมของรัฐบาล ราชสำนักจอร์แดนกลับไม่เพียงเป็นอิสระ ทว่ายังสามารถแสดงบทบาทในแบบที่ส่งผลต่อการดำเนินนโยบายของรัฐบาล ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับพระมหากษัตริย์และหัวหน้าราชสำนัก ณ เวลานั้น ส่วนเรื่องงบประมาณสถาบันพระมหากษัตริย์จอร์แดนได้รับการจัดสรรเงินปีจากภาครัฐเป็นจำนวนมากในแต่ละปี เพื่อใช้จ่ายในกิจการของราชสำนักรวมถึงพระราชกรณียกิจ ไม่มีข้อมูลว่า สถาบันพระมหากษัตริย์มีรายจ่ายเบ็ดเสร็จในแต่ละปีเท่าไร แต่ด้วยจำนวนเงินปีที่สูง จึงน่าจะสมสันนิษฐานว่าเงินปีที่ได้รับจากรัฐถือเป็นแหล่งรายได้หลัก แม้ปรากฏรายงานข่าวว่ามีการนำทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ที่มีอยู่ไม่น้อยเช่นกันมาใช้ในการประกอบพระราชกรณียกิจด้วย ท้ายที่สุดเรื่องหน่วยงานสนับสนุนอื่น สถาบันพระมหากษัตริย์จอร์แดนไม่มีหน่วยงานสนับสนุนใดอีก คือมีเพียงราชสำนักคอยรองรับการดำเนินงานเพียงเท่านั้น ซึ่งอาจไม่น่าประหลาดใจเพราะราชสำนักมีขนาดใหญ่โต มีบุคลากรนับพันและแผนกแยกย่อยมากมาย จึงอาจเสนอว่าทุกหน่วยงานที่จำเป็นได้รวมอยู่ในราชสำนักแล้ว ยกตัวอย่าง แม้ไม่มีคณะองคมนตรี พระมหากษัตริย์จอร์แดนสามารถพึ่งพาคำแนะนำจากที่ปรึกษาพิเศษส่วนพระองค์ที่สังกัดอยู่กับราชสำนัก

ประเทศกรณีศึกษาต่อมาคือญี่ปุ่น ราชสำนักญี่ปุ่นจัดอยู่ในกลุ่มส่วนน้อยของประเทศกรณีศึกษาทั้งแปด เนื่องจากคล้ายกับกัมพูชา พระมหากษัตริย์ไม่ได้มีอำนาจบริหารจัดการราชสำนักของตนอย่างแท้จริง ราชสำนักของสถาบัน

พระมหากษัตริย์ญี่ปุ่นใช้ชื่อว่า สำนักพระราชวัง (Imperial Household Agency) และที่สำคัญคือมีสถานะเป็นแค่ “สำนักงาน” หนึ่งในสังกัดสำนักคณะรัฐมนตรี (Cabinet Office) ที่มีนายกรัฐมนตรีเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของหน่วยงาน และมีเลขาธิการคณะรัฐมนตรี (Chief Cabinet Secretary) ที่มาจากฝ่ายการเมืองคอยช่วยเหลือหน่วยงานในระดับรายละเอียดอีกทอดหนึ่ง เท่ากับว่าราชสำนักไม่ใช่หน่วยงานที่ดำรงอยู่เป็นอิสระหรือเป็นเอกเทศ แต่เป็นส่วนย่อยหนึ่งของอีกหน่วยงานราชการที่ขึ้นตรงกับนายกรัฐมนตรี ตามกฎหมายสำนักพระราชวัง (Imperial Household Agency Law) นายกรัฐมนตรีเป็นผู้ที่มีอำนาจเต็มในการควบคุมดูแลสำนักพระราชวัง นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาเฉพาะตัวสำนักพระราชวัง จะพบว่าผู้บริหารสูงสุดของหน่วยงาน ซึ่งก็คือเลขาธิการสำนักพระราชวัง (Grand Steward) มักเป็นข้าราชการระดับอาวุโสที่ทำงานอยู่ตามหน่วยงานของภาครัฐ อาทิ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสิ่งแวดล้อม กระทรวงสาธารณสุข ฯลฯ แล้วมีคำสั่งโอนย้ายมาดำรงตำแหน่ง มีใช้ข้าราชการที่เติบโตมาในราชสำนัก รัฐบาลมีบทบาทในการพิจารณาหาคนมาดำรงตำแหน่งนี้ แม้ต้องให้สมเด็จพระจักรพรรดิเห็นชอบก่อนตามกฎหมายสำนักพระราชวัง ถึงที่สุดแล้ว จึงชัดเจนว่าราชสำนักญี่ปุ่นไม่ค่อยมีความเป็นอิสระนักและอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐบาล อันเป็นรูปแบบการบริหารจัดการที่ต่างกับช่วงก่อนหน้าสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่สมเด็จพระจักรพรรดิมีอำนาจเด็ดขาดเหนือราชสำนัก รูปแบบที่ดำรงอยู่ในปัจจุบันเป็นมรดกตกทอดมาจากสมัยยึดครองที่สหรัฐอเมริกาผลักดันการปฏิรูปให้สถาบันพระมหากษัตริย์ญี่ปุ่นเป็นเพียงสัญลักษณ์เท่านั้น ขณะเดียวกัน การให้สถาบันพระมหากษัตริย์อยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของรัฐบาลยังปรากฏให้เห็นชัดเจนเมื่อพูดถึงเรื่องงบประมาณ สถาบันพระมหากษัตริย์พึ่งงบประมาณที่ต้องได้รับการอนุมัติจากรัฐสภา แลมีคณะกรรมการการเงินและทรัพย์สินคอยตัดสินใจประเด็นที่เกี่ยวกับทรัพย์สินและงบประมาณ จุดสำคัญคือคณะกรรมการชุดนี้ มีสมาชิกมาจากฝ่ายการเมืองทั้งหมด ไม่มีสมาชิกราชวงศ์ หรือข้าราชการ

เท่ากับว่ารัฐบาลคุมการใช้จ่ายของราชสำนักด้วย นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญยังกำหนดให้ทรัพย์สินทุกอย่างของราชสำนักเป็นของรัฐ ส่งผลให้สมเด็จพระจักรพรรดิแทบไม่มีทรัพย์สินเป็นของตัวเอง ถือว่าเป็นการควบคุมที่เข้มงวดกว่าทุกประเทศกรณีศึกษา สุดท้าย สำหรับหน่วยงานสนับสนุนอื่น สถาบันพระมหากษัตริย์ญี่ปุ่นมีเพียงคณะกรรมาธิการพระราชวัง (Imperial Household Council) คอยช่วยพิจารณาบางเรื่องสำคัญที่เกี่ยวกับกิจการในราชสำนัก ตั้งแต่การสืบราชสันตติวงศ์ การถอดฐานันดรศักดิ์ ไปจนถึงการตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ อย่างไรก็ตาม คณะกรรมาธิการดังกล่าวมิได้ขึ้นตรงต่อสมเด็จพระจักรพรรดิ เพราะมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน มีพักเอ่ยถึงการที่สมาชิกส่วนใหญ่มิใช่เชื้อพระวงศ์ หรือคนของราชสำนัก หากเป็นผู้ดำรงตำแหน่งอย่างประธานศาลฎีกาและประธานสภาผู้แทนราษฎร

ถัดมาเป็นเดนมาร์ก ทำนองเดียวกันกับจอร์แดน การบริหารจัดการราชสำนักเดนมาร์กเป็นเรื่องที่อยู่ในอำนาจของพระมหากษัตริย์ แม้ไม่มีกฎหมายฉบับใดรองรับ ราชสำนักเดนมาร์กเป็นองค์กรที่มีการจัดวางโครงสร้างภายในที่ชัดเจนและได้รับงบประมาณสนับสนุนจากรัฐบาล ราชสำนักประกอบด้วย 3 หน่วยงานย่อย อันได้แก่ สำนักงานสมุหพระราชวัง (Lord Chamberlain's Office) สำนักราชเลขาธุการในพระองค์ (Private Secretary's Office) และคณะสภาเครื่องราชอิสริยาภรณ์ (Chapter of the Royal Orders of Chivalry) ผู้บริหารและข้าราชการของหน่วยงานเหล่านี้ล้วนได้รับการแต่งตั้งจากพระมหากษัตริย์ โดย ณ ค.ศ. 2024 บุคลากรของราชสำนักมีจำนวนทั้งหมดเพียงราว 130 คน ถือว่าน้อยมาก ยิ่งเมื่อเทียบกับประเทศกรณีศึกษา แม้กระทั่งที่พระมหากษัตริย์มีบทบาทจำกัดมากอย่างญี่ปุ่น พระมหากษัตริย์เดนมาร์กเป็นผู้คอยบริหารจัดการราชสำนักผ่านสมุหพระราชวังกับราชเลขาธุการ รัฐบาลมิได้เข้ามาข้องเกี่ยวกับกิจการของราชสำนักแบบญี่ปุ่นและกัมพูชา ส่วนหน่วยงานสนับสนุนอื่นของสถาบันพระมหากษัตริย์เดนมาร์ก ไม่ปรากฏหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการให้คำปรึกษา หรือการตัดสินใจในฐานะ

ประมุขแห่งรัฐ ทั้งหมดเป็นหน่วยงานที่คอยรับผิดชอบการอำนวยความสะดวกหรือการประสานเฉพาะด้าน คือคณะทหารผู้ติดตามของสมเด็จพระราชินีนาถ (Her Majesty The Queen's Military Household) หัวหน้ากองทัพอากาศในสมเด็จพระราชินีนาถ (Captain of Her Majesty The Queen's Naval Household) และผู้เชี่ยวชาญด้านการล่าสัตว์หลวง (Master of the Royal Hunt) สำหรับประเด็นทรัพย์สิน กฎหมายกำหนดให้รัฐสภาจัดสรรเงินปีแก่สถาบันพระมหากษัตริย์ อัตราจะถูกปรับทุกปี ปีละ 2 ครั้ง ตามดัชนีค่าตอบแทนเจ้าหน้าที่รัฐ เงินส่วนนี้ซึ่งมาจากงบประมาณแผ่นดิน ถือเป็นรายได้หลักของสถาบันพระมหากษัตริย์ คือคิดเป็นสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 96 เท่ากับว่าสถาบันพระมหากษัตริย์ต้องพึ่งพาภาครัฐในทางการเงินแทบโดยสมบูรณ์ ขณะที่ทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์นั้นมีค่อนข้างน้อยและไม่พอนำมาใช้จ่ายในกิจการของราชสำนัก

ลำดับที่ 5 คือมาเลเซีย สิ่งที่ต้องตระหนักก็คือข้อเท็จจริงที่ว่าระบอบราชาธิปไตยของประเทศมีระบบสุลต่านที่ระดับรัฐคอยรองรับและพระมหากษัตริย์ของสหพันธรัฐมีวาระดำรงตำแหน่งแค่เพียง 5 ปี ไม่ใช่ตลอดชีพ โครงสร้างภาพรวมจึงมีลักษณะ 2 ชั้น คือ มีพระมหากษัตริย์กับสุลต่าน ขณะที่ราชสำนักก็ย่อมมีทั้งของพระมหากษัตริย์และสุลต่านด้วย เมื่อพิจารณาระดับสหพันธรัฐ พระมหากษัตริย์ หรือ ยังดี เปอร์ตวน อากง มีสำนักพระราชวัง (Istana Negara) คอยสนับสนุนการทำงาน การบริหารจัดการสำนักพระราชวังเป็นอำนาจของพระมหากษัตริย์ ซึ่งจะแต่งตั้งเลขานุการสำนักพระราชวัง (Comptroller of the Royal Household) มาคอยดูแลหน่วยงานโดยตรงแทนตน สำนักพระราชวังทุกวันนี้มีบุคลากรเกือบ 240 คน และแบ่งออกเป็นทั้งสิ้น 6 กอง ได้แก่ กองพระราชพิธี กองราชกิจ กองกิจการศาสนาอิสลาม กองอารักขา กองบริการการจัดการ และกองรักษาความปลอดภัย ถือว่ามีขนาดที่ค่อนข้างเล็กเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศกรณีศึกษาอื่น ขณะเดียวกันพระมหากษัตริย์ยังมีหน่วยงานสนับสนุนอื่น

ที่ทำงานคู่ขนานไปกับสำนักพระราชวัง คือ สภาเจ้าผู้ปกครองรัฐ (Conference of Rulers) สำนักงานผู้รักษาพระราชลัญจกร (Office of the Keeper of the Rulers' Seal) และที่ปรึกษาทางด้านกฎหมาย ภารกิจของสองหน่วยงานหลังมีลักษณะค่อนข้างทั่วไปและตรงไปตรงมา ซึ่งในหลายประเทศกรณีศึกษาได้จัดให้หน่วยงานแบบนี้สังกัดอยู่ในสำนักพระราชวัง มิได้แยกออกมาต่างหาก ขณะที่สภาเจ้าผู้ปกครองรัฐเป็นที่รวมของบรรดาสุลต่านและผู้ว่าการรัฐที่ไม่มีราชวงศ์ปกครอง อำนาจหน้าที่ไม่เพียงมีเรื่องการให้คำปรึกษาแก่พระมหากษัตริย์และการลงคะแนนเลือกพระมหากษัตริย์องค์ต่อไป ทว่ายังรวมไปถึงการตัดสินใจเรื่องสำคัญบางประการ อาทิ การแต่งตั้งผู้ดำรงตำแหน่งตามรัฐธรรมนูญ การยับยั้งร่างกฎหมาย การให้อภัยโทษ การให้ความยินยอมแก่กฎหมายที่จะส่งผลเปลี่ยนแปลงอาณาเขตของรัฐ เป็นต้น เท่ากับว่า มีเรื่องสำคัญที่พระมหากษัตริย์ต้องมาตัดสินใจร่วมกับคนอื่นในสภาเจ้าผู้ปกครองรัฐ สำหรับเรื่องงบประมาณ มีการรับรองเรื่องเงินปีไว้ในรัฐธรรมนูญ และมีพระราชบัญญัติเฉพาะที่แจกแจงรายละเอียด รวมถึงจำนวนเงินที่ทางการต้องจัดสรรให้แก่พระมหากษัตริย์ในแต่ละปี เงินก้อนนี้ถือเป็นแหล่งรายได้หลักของพระมหากษัตริย์ซึ่งดำรงตำแหน่งเพียงชั่วคราวเท่านั้น ขณะเดียวกันไม่มีการเปิดเผยรายละเอียดทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ อย่างไรก็ตาม ทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์เป็นสิ่งที่มีความสำคัญตั้งอยู่บนความมั่นคงของราชวงศ์ที่ปกครองรัฐ กล่าวคือพระมหากษัตริย์มาจากและกลับไปเป็นสุลต่านเมื่อหมดวาระ ทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์จึงผูกกับตำแหน่งสุลต่านและเครือข่ายธุรกิจของราชวงศ์ที่ตนสังกัดอยู่ อันเป็นสิ่งที่ไม่มีการเปิดเผยข้อมูลเช่นกัน แม้มีรายงานข่าวเกี่ยวกับความมั่นคงของหลายราชวงศ์เป็นระยะ

ลำดับที่ 6 คือลิกเตนสไตน์ สถาบันพระมหากษัตริย์ของลิกเตนสไตน์เคยอาศัยสำนักพระราชวัง (Court Chancellery) เป็นกลไกในการปกครองประเทศ ก่อนที่หน่วยงานดังกล่าวจะถูกลดสถานะลงมาเป็นสำนักงานราชเลขานุการในพระองค์ (Prince's Secretariat) อันเป็นผลจากการถ่ายโอนอำนาจหน้าที่

ที่เคยเป็นของพระมหากษัตริย์ไปมอบให้แก่ทางรัฐบาล ณ ปัจจุบัน สำนักงานราชเลขาธิการในพระองค์เป็นหน่วยงานที่ขึ้นตรงต่อพระมหากษัตริย์ทั้งในทางกฎหมายและในทางปฏิบัติ พระมหากษัตริย์เป็นผู้ที่แต่งตั้งบุคลากรและคอยกำกับดูแลการบริหารจัดการสำนักงานราชเลขาธิการในพระองค์ผ่านข้าราชการบริพารอาวุโส ภายในองค์กรมีหน่วยงานย่อยที่ควรกล่าวถึงคือสภาที่ปรึกษาประจำสำนักพระราชวัง (Hofkanzleigremium) ซึ่งมีหน้าที่ช่วยพระมหากษัตริย์ตัดสินใจเรื่องสำคัญด้วยการให้คำแนะนำ นอกเหนือจากสำนักงานราชเลขาธิการในพระองค์แล้ว ยังมีหน่วยงานสนับสนุนที่สำคัญหน่วยงานหนึ่ง นั่นคือบริษัทลิเกเตนสไตน์กรุ๊ป (Liechtenstein Gruppe) อันเป็นองค์กรที่มีหน้าที่บริหารจัดการทรัพย์สินและการลงทุนของราชวงศ์ พระมหากษัตริย์ถือครองบริษัทนี้ผ่านมูลนิธิเจ้าชายแห่งลิเกเตนสไตน์ (Prince of Liechtenstein Foundation) ผู้บริหารสูงสุด (CEO) ตอนนี้เป็นสมาชิกราชวงศ์ระดับสูง เท่าที่พบข้อมูล บริษัทลิเกเตนสไตน์กรุ๊ปได้ช่วยสร้างรายได้จำนวนมหาศาลให้แก่สถาบันพระมหากษัตริย์ โดยเฉพาะจากการดำเนินธุรกิจการเงินการธนาคาร การเกษตรและผลิตภัณฑ์อาหาร อุตสาหกรรมป่าไม้ ธุรกิจพลังงาน และอสังหาริมทรัพย์ ส่วนเรื่องทรัพย์สิน จุดต่างจากประเทศกรณีศึกษาอื่นที่น่าสนใจที่สุดอยู่ตรงที่สถาบันพระมหากษัตริย์ลิเกเตนสไตน์ไม่ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากรัฐ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานมาจากธุรกิจและการลงทุนของราชวงศ์เอง จึงเท่ากับว่าสถาบันพระมหากษัตริย์สามารถพึ่งพาตนเองในทางงบประมาณโดยสมบูรณ์ แม้มีข้อยกเว้นด้านภาษีตามกฎหมายที่ช่วยตัดต้นทุนทางการเงินแต่ละปีของบริษัทลิเกเตนสไตน์กรุ๊ปที่เป็นแหล่งรายได้หลักของสถาบันพระมหากษัตริย์ลงอย่างมาก

ต่อมาที่สเปน เหมือนกับประเทศกรณีศึกษาส่วนใหญ่ พระมหากษัตริย์สเปนเป็นผู้มีอำนาจเต็มในการบริหารจัดการราชสำนัก รัฐธรรมนูญรับรองให้พระมหากษัตริย์แต่งตั้งถอดถอนข้าราชการบริพารได้เอง เป็นเพียงเรื่องเดียวที่ไม่ต้องมีผู้รับรองพระบรมราชโองการ แต่ถึงกระนั้น หากเป็นการปรับโครงสร้าง

องค์กร รัฐบาลอาจเข้ามามีส่วน เนื่องจากต้องอาศัยการออกพระราชกฤษฎีกา โดยตัวราชสำนักมีชื่อว่า สำนักราชวัง (Royal Household of Spain) มีสถานะแยกออกจากกระบบราชการ ทำให้เป็นอิสระและขึ้นตรงต่อ พระมหากษัตริย์อย่างแท้จริง สมกับเจตนารมณ์ของพระราชกฤษฎีกาที่รับรอง การดำรงอยู่ของสำนักราชวัง โครงสร้างภายในแบ่งออกเป็น 3 หน่วยงานย่อย ได้แก่ สำนักบริหารกลาง สำนักงานเลขาธิการ และศูนย์บัญชาการทหาร รักษาพระองค์ มีหัวหน้าสำนักราชวังเป็นผู้บริหารสูงสุด นอกจากนี้ มีตำแหน่งพิเศษในสังกัดสำนักราชวัง 2 ตำแหน่ง คือ ที่ปรึกษาด้านการทูตกับ ผู้ตรวจสอบบัญชี ทั้งหมดเป็นองคตพพที่คอยช่วยสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ ของพระมหากษัตริย์ เท่ากับทุกอย่างรวมอยู่ในสำนักราชวัง ไม่มีหน่วยงาน สนับสนุนอื่นแยกต่างหากออกมาแบบบางประเทศกรณีศึกษาที่มีคณะองคมนตรี หรือสภาที่ปรึกษา เมื่อพูดถึงเรื่องทรัพย์สิน รัฐธรรมนูญกำหนดให้มีการจัดสรร เงินปีแก่สถาบันพระมหากษัตริย์ในจำนวนที่เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่ ในฐานะประมุขแห่งรัฐ ผู้มีอำนาจอนุมัติเงินปีคือรัฐสภาตามการเสนอของ สำนักราชวัง และเมื่อมีการจัดสรรไปแล้ว การบริหารจัดการเงินเป็นเรื่องที่อยู่ใน ความรับผิดชอบของพระมหากษัตริย์ที่จะดำเนินการตามเห็นควร สำหรับ เรื่องทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ได้มีการยกอสังหาริมทรัพย์ รวมถึงพระราชวัง 8 แห่ง งานศิลปะ และวัตถุสิ่งของที่ทรงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ทั้งหมดให้ ภาครัฐรับเอาไปบริหารจัดการผ่านสำนักงานบริหารมรดกของชาติ (Patrimonio Nacional) ตั้งแต่ทศวรรษ 1980 ส่งผลให้ทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ลดมูลค่าลงเป็นอย่างมากนับแต่นั้นมา ไม่มีกฎหมายบังคับให้มีการรายงานข้อมูล ทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ แต่เมื่อต้น ค.ศ. 2022 สำนักราชวังได้เปิดเผย ข้อมูลดังกล่าวเอง และปรากฏว่าทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์มีมูลค่าไม่มาก ส่วนใหญ่เป็นเงินสะสมที่ได้รับจากการดำรงตำแหน่งเจ้าชายในอดีตและ พระมหากษัตริย์ในปัจจุบัน ที่เหลือมีงานศิลปะ ของเก่า และเครื่องประดับอัญมณี บ้างเล็กน้อย

สุดท้าย สหราชอาณาจักร พระมหากษัตริย์ของสหราชอาณาจักร มีอำนาจในการบริหารจัดการราชสำนัก (Royal Household) ทั้งเรื่องบุคลากรและเรื่องงบประมาณอย่างเป็นอิสระ รวมถึงจากรัฐบาล ณ ปัจจุบัน ราชสำนักมีบุคลากรราว 1,140 คน ถือว่าใหญ่ และแบ่งเป็น 5 แผนก ได้แก่ สำนักงานราชเลขาธิการ (Private Secretary's Office) สำนักงานสมุหพระราชวัง (Lord Chamberlain's Office) แผนกเลขาธิการราชสำนัก (Master of the Household's Department) สำนักงานพระคลังข้างที่และพระคลังมหาสมบัติ (Privy Purse and Treasurer's Office) และ กองทุนรอยัลคอลเลกชัน (Royal Collection Trust) แต่ละส่วนรับผิดชอบภารกิจเฉพาะและมีหัวหน้า หรือประธาน (chairman) ที่พระมหากษัตริย์มีสิทธิแต่งตั้ง การทำงานและกฎเกณฑ์ภายในของแต่ละแผนกมีความแตกต่างกันตามลักษณะภารกิจ จึงถือเป็นราชสำนักที่มีโครงสร้างแบบกระจายอำนาจ ดังจะเห็นว่าไม่มีบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่มีอำนาจบังคับบัญชาทั้งราชสำนัก นอกเหนือจากองค์พระมหากษัตริย์เอง อนึ่ง ยังมีอีกหน่วยงานที่ควรพูดถึง คือดัชชีแห่งแลงคาสเตอร์ (Duchy of Lancaster) แม้ไม่ใช่ส่วนหนึ่งของราชสำนักอย่างเป็นทางการ หน่วยงานนี้อยู่ภายใต้การกำกับดูแลโดยตรงของราชสำนัก ดัชชีแห่งแลงคาสเตอร์มีหน้าที่บริหารที่ดินและอสังหาริมทรัพย์หลายรูปแบบให้เกิดรายได้ ก่อนนำส่งผลกำไรทั้งหมดให้แก่ราชสำนัก ถือเป็นแหล่งรายได้สำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ แอมนำไม่ได้อยู่ภายใต้อำนาจของรัฐบาลด้วย นอกจากราชสำนักและดัชชีแห่งแลงคาสเตอร์แล้วยังมีหน่วยงานสนับสนุนอีก 3 หน่วยงาน ได้แก่ คณะองคมนตรี (Privy Council) คณะที่ปรึกษาแห่งรัฐ (Counsellors of State) และสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระประมุข (Crown Estate) หน่วยงานแรกมีหน้าที่คอยให้คำปรึกษาแนะนำแก่พระมหากษัตริย์และรับรองการดำเนินการของทางราชสำนักที่ต้องออกเป็นคำสั่งคณะองคมนตรี หน่วยงานที่ 2 จะรับผิดชอบพระราชกรณียกิจแทนในยามที่พระมหากษัตริย์ไม่ประทับอยู่ในประเทศ หรือมีเหตุติดขัดจนทำหน้าที่ไม่ได้ และหน่วยงานที่ 3 มีหน้าที่บริหารทรัพย์สินส่วนพระองค์ทั้งหมด โดยผลประกอบการ

แต่ละปีจะเป็นฐานสำหรับการคำนวณเงินปีที่สถาบันพระมหากษัตริย์จะได้รับจากทางการ เมื่อพูดถึงเรื่องการเงิน รายได้หลักของสถาบันพระมหากษัตริย์คือเงินอุปถัมภ์องค์อธิปัตย์ (Sovereign Grant) ที่มาจากภาษีประชาชน ซึ่งใช้ผลกำไร 2 ปีก่อนหน้าของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระประมุขเป็นฐานในการคำนวณตามร้อยละที่กฎหมายกำหนด การใช้จ่ายเงินส่วนนี้มีกฎเกณฑ์กำกับและอยู่ภายใต้การดูแลสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน เพราะเป็นงบประมาณแผ่นดิน ต่างกันกับเงินจากดัชชีแห่งแลงคาสเตอร์ที่ถือเป็นแหล่งรายได้อันดับ 2 ที่สถาบันพระมหากษัตริย์มีอิสระในการใช้จ่าย เพราะมีสถานะเป็นรายได้ส่วนบุคคล สำหรับทรัพย์สินส่วนพระองค์ ไม่มีกฎระเบียบใดบังคับให้พระมหากษัตริย์เปิดเผยบัญชีทรัพย์สิน และมีการยกเว้นภาษีมรดกในทรัพย์สินที่ส่งทอดจากพระมหากษัตริย์องค์หนึ่งสู่อีกองค์

จากที่ได้พิจารณาามาทั้งหมด จะเห็นว่าการบริหารจัดการราชสำนักในแต่ละประเทศกรณีศึกษามีกฎเกณฑ์และแนวปฏิบัติที่แตกต่างกัน เบื้องต้นที่สุดอาจแบ่งประเทศกรณีศึกษาออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่พระมหากษัตริย์มีอำนาจเต็มเหนือราชสำนักของตน กับกลุ่มที่ฝ่ายการเมืองมีอำนาจหรือมีส่วนร่วมโดยตรงในการดำเนินงานของราชสำนัก กลุ่มแรกเป็นส่วนมาก ประกอบด้วย จอร์แดน เดนมาร์ก ลิกเตนสไตน์ มาเลเซีย สเปน และสหราชอาณาจักร ส่วนกลุ่มที่ 2 มีเพียงกัมพูชากับญี่ปุ่น ซึ่งน่าสังเกตว่าทั้งสองประเทศนี้ต่างถือเป็นระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญโดยสมบูรณ์ แคมมีรัฐธรรมนูญที่เป็นผลผลิตของการเปลี่ยนผ่านครั้งใหญ่ที่พัวพันอิทธิพลของต่างชาติ กรณีกัมพูชาคือการเข้ามาจัดระเบียบการปกครองใหม่โดยองค์การบริหารชั่วคราวแห่งสหประชาชาติในกัมพูชา (United Nations Transitional Authority in Cambodia) และกรณีญี่ปุ่นคือการยึดครองโดยฝ่ายสัมพันธมิตรภายใต้การนำของสหรัฐอเมริกา เนื่องจากความปราชัยในสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยถ้าเปรียบเทียบกัน อาจสรุปว่า ราชสำนักของญี่ปุ่นมีความเป็นตัวของตัวเองต่ำกว่าของกัมพูชาและจัดเป็นกรณีพิเศษที่สุด เพราะราชสำนักมิใช่องค์กร

ที่ดำรงอยู่อย่างเป็นเอกเทศ ทว่าสังกัดอยู่ในสำนักคณะรัฐมนตรี เป็นเพียงหน่วยงานย่อยหน่วยงานหนึ่งและขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี รูปแบบการบริหารจัดการราชสำนักเช่นนี้ตามที่มีกฎหมายและแนวปฏิบัติรองรับมีความเป็นเอกลักษณ์สูง เพราะเมื่อพิจารณาประเทศกรณีศึกษาที่เหลือ รวมถึงัมพูชา ราชสำนักต่างมีสถานะทางการเป็นหน่วยงานที่ดำรงอยู่โดยตัวเอง บางกรณีถึงกับเป็นกระทรวง ฉะนั้น จึงอาจสรุปว่าโดยปกติแม้มีชื่อเรียกต่างกัน ราชสำนักมักเป็นหน่วยงานเอกเทศ ขณะที่กฎเกณฑ์และแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการก็มักมีแนวโน้มให้พระมหากษัตริย์เป็นผู้มีอำนาจเต็ม ส่วนในแง่การจัดระเบียบองค์กรภายใน หากไม่นับลิกเตนสไตน์ที่ขาดข้อมูล ราชสำนักของเกือบทุกประเทศกรณีศึกษามีผู้บริหารสูงสุด 1 คนคอยบริหารจัดการแทนพระมหากษัตริย์แน่นอนว่าชื่อตำแหน่งย่อมมีความแตกต่างกัน บ้างเรียกหัวหน้า บ้างเรียกเลขาธิการ บ้างเรียกสมุหพระราชวัง บ้างเรียกรัฐมนตรี แต่ถึงที่สุดแล้วลักษณะความรับผิดชอบล้วนคล้ายคลึงหรือกระทั่งเหมือนกัน โครงสร้างที่รวมศูนย์เช่นนี้ดูแพร่หลายที่สุด มีข้อยกเว้นแค่สหราชอาณาจักรเพียงกรณีเดียวเท่านั้น กล่าวคือ ราชสำนักของสหราชอาณาจักรแบ่งออกเป็น 5 แผนก แต่ละแผนกมีหัวหน้าของตัวเอง โดยไม่มีบุคคลใดที่อยู่คั่นกลางระหว่างพวกเขากับพระมหากษัตริย์ จึงอาจพูดว่าการบริหารจัดการสะท้อนลักษณะของการกระจายอำนาจภายใต้การกำกับดูแลของพระมหากษัตริย์ และทำให้แตกต่างไปจากประเทศกรณีศึกษาอื่น สำหรับหน่วยงานย่อยภายในราชสำนัก ประเทศกรณีศึกษามีแนวทางแบ่งภารกิจหน้าที่ระหว่างหน่วยงานย่อยภายในราชสำนักที่ไม่เหมือนกัน โดยทั่วไปทุกประเทศกรณีศึกษามีหน่วยงานย่อยที่คอยปฏิบัติหน้าที่ในฐานะราชเลขาธิการและสมุหพระราชวัง นอกเหนือไปจากนี้ การจัดระเบียบองค์กรเป็นเรื่องที่ดูขึ้นอยู่กับขอบเขตพระราชอำนาจและลักษณะของพระราชกรณียกิจเป็นหลัก ยกตัวอย่างประเทศกรณีศึกษาอย่างมาเลเซีย มีกองกิจการศาสนาอิสลามเป็นการเฉพาะเจาะจง ขณะที่สเปนตั้งเอาหน่วยทหารรักษาพระองค์มาเป็นหน่วยงานย่อยหนึ่งในสังกัดราชสำนัก

สำหรับหน่วยงานสนับสนุนอื่น เมื่อพิจารณารายละเอียดจะพบว่า ประเทศกรณีศึกษาทั้งแปดมีความหลากหลายในแง่ของหน่วยงานสนับสนุนอื่น นอกจากราชสำนัก มีประเทศกรณีศึกษาแค่เพียง 2 ประเทศ ได้แก่ จอร์แดน กับสเปน ที่ไม่มีหน่วยงานสนับสนุนอื่นเลย ส่วนที่มีมากที่สุดคือสหราชอาณาจักร มาเลเซีย และเดนมาร์ก ซึ่งมีหน่วยงานสนับสนุนอื่น 3 หน่วยงานเท่ากัน อย่างไรก็ตาม การดูจำนวนไม่น่าสามารถช่วยฉายภาพที่เป็นประโยชน์นัก เพราะแม้มีจำนวนเท่ากัน การกิจที่อยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานอื่นกลับต่างกันมาก ส่งผลให้หน่วยงานอื่นของแต่ละประเทศกรณีศึกษามีขนาดที่ไม่เท่ากัน ตัวอย่างเช่น หน่วยงานอื่นของมาเลเซียมีสภาเจ้าผู้ปกครองรัฐ สำนักงานผู้รักษาพระราชลัญจกร และที่ปรึกษาทางด้านกฎหมาย หน่วยงานเหล่านี้มีขนาดเล็ก ไม่ว่าในเชิงบุคลากร หรืองบประมาณ ผิดกับสหราชอาณาจักรที่ลำพังเพียงสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระประมุขก็มีบุคลากรเกือบ 500 คนแล้ว เมื่อเป็นเช่นนี้จึงดูเหมาะสมกว่า หากจะอาศัยภารกิจของหน่วยงานเป็นฐานในการอภิปราย กล่าวคือ ในหมู่ประเทศกรณีศึกษาที่มีหน่วยงานสนับสนุนอื่น การกิจที่แบ่งออกจากราชสำนัก มามอบหมายให้หน่วยงานเหล่านี้ดูแลมีทั้งหมด 5 ด้านด้วยกัน ได้แก่ ด้านทหาร รักษาพระองค์ ด้านการให้คำปรึกษา ด้านทรัพย์สิน ด้านการทำหน้าที่เฉพาะ ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด และด้านเบ็ดเตล็ด เริ่มจากด้านทหารรักษาพระองค์ มีเพียงเดนมาร์กที่เดียวเท่านั้นที่มีหน่วยงานอื่นที่ไม่ใช่กองทัพ หรือกระทรวงกลาโหม คอยรับผิดชอบภารกิจด้านทหารรักษาพระองค์ นั่นคือคณะทหารผู้ติดตามของสมเด็จพระราชินีนาถกับหัวหน้ากองทัพอากาศในสมเด็จพระราชินีนาถ ต่อมา ที่ด้านการให้คำปรึกษา มาเลเซียมีที่ปรึกษาทางด้านกฎหมาย ส่วนกัมพูชากับสหราชอาณาจักรต่างมีคณะองคมนตรี ด้านทรัพย์สิน ลีกเตนสไตน์มีมูลนิธี เจ้าชายแห่งลีกเตนสไตน์ และ สหราชอาณาจักรมีสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระประมุข หน่วยงานเหล่านี้คอยบริหารจัดการทรัพย์สินของราชสำนักหรือของพระมหากษัตริย์ อย่างไรก็ตาม มีเฉพาะกรณีมูลนิธีเจ้าชายแห่งลีกเตนสไตน์ เท่านั้นที่ส่งกำไรให้แก่ราชสำนัก กรณีของสหราชอาณาจักร ผลกำไรของ

สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระประมุขเป็นพื้นฐานสำหรับการคำนวณยอดเงินอุปถัมภ์องค์อธิปัตย์เท่านั้น ด้านการทำหน้าที่เฉพาะตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด กรมปรัการราชบัลลังก์ของกัมพูชากับสภาเจ้าผู้ปกครองรัฐของมาเลเซียเป็นผู้เลือกผู้สืบทราชสมบัติเมื่อเกิดการผลัดรัชกาล โดยในกรณีของสภาเจ้าผู้ปกครองรัฐรัฐธรรมนูญยังมอบอำนาจเพิ่มเติมบางประการ เช่น การแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงบางตำแหน่งสำคัญ การยับยั้งร่างกฎหมายของสภา การให้อภัยโทษ การให้ความยินยอมแก่กฎหมายที่จะส่งผลเปลี่ยนแปลงอาณาเขต ฯลฯ คณะกรรมาธิการพระราชวังของญี่ปุ่นมีอำนาจเหนือบางเรื่องสำคัญเกี่ยวกับกิจการในราชสำนัก เช่น การสืบราชสันตติวงศ์ การถอดฐานันดรศักดิ์ การแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ เป็นต้น และคณะที่ปรึกษาแห่งรัฐของสหราชอาณาจักรจะเข้ามารับผิดชอบบางพระราชกรณียกิจแทนในกรณีที่พระมหากษัตริย์เจอปัญหาขัดข้องหรือเดินทางไปต่างประเทศ สุดท้ายด้านเบ็ดเตล็ด ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการล่าสัตว์หลวงของเดนมาร์ก และสำนักงานผู้รักษาพระราชลัญจกรของมาเลเซีย คือเป็นหน่วยงานที่มีการกิจที่มีลักษณะเฉพาะทางมาก ตามที่ได้พิจารณาจะเห็นว่ามิใช่ทุกประเทศกรณีศึกษาที่มีหน่วยงานสนับสนุนอื่นนอกจากราชสำนัก แต่ถึงกระนั้นอาจมีหน่วยงานทำนองเดียวกันเป็นแผนกย่อยในราชสำนักแทน ตัวอย่างเช่น สเปนไม่มีหน่วยงานสนับสนุนที่เกี่ยวข้องกับกองทัพแยกเป็นการเฉพาะเอกเช่นเดนมาร์ก แต่มีศูนย์บัญชาการทหารรักษาพระองค์เป็นหน่วยงานย่อยของราชสำนัก หรือจอร์แดนไม่มีคณะองคมนตรี หรือสภาที่ปรึกษาทว่ามีตำแหน่งที่ปรึกษาสังกัดอยู่กับราชสำนัก ท้ายที่สุด จึงเป็นรายละเอียดที่แล้วแต่การพิจารณาจัดระเบียบของแต่ละประเทศ โดยในหมู่ประเทศกรณีศึกษาที่มีหน่วยงานสนับสนุนอื่น น่าสังเกตว่าหน่วยงานอื่นที่ดูภารกิจด้านการทำหน้าที่เฉพาะตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดจะมีแนวโน้มเป็นอิสระจากพระมหากษัตริย์มากระดับหนึ่ง ไม่เหมือนด้านอื่นที่มักขึ้นตรงกับพระมหากษัตริย์ ส่วนสำคัญคงเพราะอำนาจหน้าที่และกระบวนการทำงานมีกรอบรัฐธรรมนูญกำกับ ทำให้สามารถดำเนินการในสิ่งที่มิพบัญญัติกฎหมายไว้ได้เอง

ประเทศกรณีศึกษา	หน่วยงานสนับสนุนอื่น
กัมพูชา	กรมบริการราชบัลลังก์คณะองคมนตรี
ญี่ปุ่น	คณะกรรมการการพระราชวัง
จอร์แดน	ไม่มี
เดนมาร์ก	คณะกรรมการผู้ติดตามของสมเด็จพระราชินีนาถ หัวหน้ากองทัพอากาศ ในสมเด็จพระราชินีนาถผู้เชี่ยวชาญด้านการล่าสัตว์หลวง
มาเลเซีย	สภาเจ้าผู้ปกครองรัฐสำนักงานผู้รักษาพระราชลัญจกร ที่ปรึกษาทางด้านกฎหมาย
ลิทัวเนีย	มูลนิธิเจ้าชายแห่งลิทัวเนีย
สเปน	ไม่มี
สหราชอาณาจักร	คณะองคมนตรี คณะที่ปรึกษาแห่งรัฐ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระประมุข

หน่วยงานสนับสนุนอื่นนอกจากราชสำนักในประเทศกรณีศึกษา

สุดท้าย ประเด็นการเงิน ถ้าอาศัยเกณฑ์เรื่องความเป็นอิสระในการวิเคราะห์ชัดเจนว่า ญี่ปุ่นเป็นประเทศกรณีศึกษาที่สถาบันพระมหากษัตริย์ไม่มีอิสระทางการเงินเลย เช่นเดียวกับหลายประเทศงบประมาณที่สถาบันพระมหากษัตริย์ญี่ปุ่นได้รับต้องผ่านความเห็นชอบของรัฐสภา อย่างไรก็ตาม งบประมาณเช่นนี้จะถูกส่งไปที่สำนักพระราชวัง ซึ่งเป็นเพียงสำนักงานหนึ่งในสังกัดสำนักคณะรัฐมนตรีเลขาธิการสำนักพระราชวังที่รัฐบาลเลือกเป็นผู้บริหารจัดการงบประมาณและมีคณะกรรมการการพระราชวังด้านการเงินและทรัพย์สินคอยกำกับควบคุมการใช้งบประมาณโดยสมาชิกคณะกรรมการล้วนเป็นฝ่ายการเมือง มีพักเอ่ยถึงบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่กำหนดให้รัฐเป็นเจ้าของทรัพย์สินทั้งหมดของราชสำนัก รองจากญี่ปุ่น เห็นจะเป็นกัมพูชา เพราะพระมหากษัตริย์กัมพูชาแทบไม่มีแหล่งรายได้อื่นนอกจากงบประมาณจากรัฐให้พึ่งพา และเมื่อได้งบประมาณมาแล้ว การใช้ยังเป็นเรื่องที่อยู่ในการพิจารณาโดยตรงของ

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพระบรมมหาราชวังที่เป็นคนของรัฐบาล สองประเทศ กรณีศึกษาถัดมา ซึ่งมีระดับความเป็นอิสระใกล้เคียงกัน ได้แก่ เดนมาร์กกับสเปน กล่าวคือ แม้มีอิสระในการจัดสรรเงินที่ได้รับมากกว่ากรณีญี่ปุ่นและกรณีกัมพูชา สถาบันพระมหากษัตริย์ของสองประเทศนี้ต่างพึ่งพางบประมาณแผ่นดินที่มีรัฐสภาเป็นผู้ให้ความเห็นชอบแทบโดยสมบูรณ์ เหตุหลักเพราะทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์มีน้อย หรือไม่ก็อยู่ภายใต้การบริหารจัดการของหน่วยงานพิเศษที่ไม่ขึ้นตรงต่อพระมหากษัตริย์ อันดับต่อมาเป็นมาเลเซียกับจอร์แดน สถาบันพระมหากษัตริย์ของสองประเทศกรณีศึกษานี้ต่างพึ่งพาอาศัยงบประมาณจากรัฐ และมีอำนาจบริหารจัดการงบประมาณดังกล่าวเช่นเดียวกับกรณีเดนมาร์กและสเปน อย่างไรก็ตาม จุดแตกต่างที่ทำให้สถาบันพระมหากษัตริย์ของมาเลเซียกับจอร์แดนมีความเป็นอิสระมากกว่า จะอยู่ที่เรื่องทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ที่มีเป็นจำนวนมาก อีกทั้งไม่อยู่ใต้การกำกับควบคุมของรัฐ สำหรับอันดับที่ 7 คือสหราชอาณาจักร งบประมาณจากรัฐในรูปของเงินอุดหนุนคืออภิปัตย์ เป็นแหล่งรายได้สำคัญ ทว่าไม่ใช่แหล่งรายได้แค่แหล่งเดียว เนื่องจากยังมีดัชชีแห่งแลงคาสเตอร์ที่ประกอบธุรกิจและส่งผลกำไรมหาศาลให้ราชสำนักทุกปี แบบที่รัฐบาลไม่อาจเข้ามายุ่งเกี่ยวได้ จึงถือว่ามีความเป็นอิสระทางการเงินสูงกว่าห้าประเทศกรณีศึกษาที่เพิ่งพูดถึงไป นอกจากนี้ทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ยังมีมาก แคมมิได้ถูกจัดให้เป็นของรัฐหรือบริหารจัดการโดยรัฐ ท้ายที่สุดกรณีที่มีความเป็นอิสระทางการเงินสูงสุดในหมู่ประเทศกรณีศึกษาคือ ลิกเตนสไตน์ เพราะไม่ได้งบประมาณสนับสนุนจากรัฐเลย หรือพูดอีกแบบคือ มีความเป็นอิสระทางการเงินโดยสมบูรณ์ ทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์มีมูลค่ามหาศาล เป็นแหล่งรายได้หลักในแต่ละปีและไม่เปิดให้รัฐกำกับดูแล มุลนิธเจ้าชายแห่งลิกเตนสไตน์ที่ขึ้นตรงต่อพระมหากษัตริย์มีอำนาจหน้าที่และนำทรัพย์สินดังกล่าวไปประกอบธุรกิจตามที่เห็นสมควรเพื่อแสวงหาผลกำไร

เมื่อเปรียบเทียบระหว่างประเทศกรณีศึกษากับประเทศไทย เริ่มจากประเด็นการบริหารจัดการราชสำนัก ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการ

ในพระองค์ พ.ศ. 2560 ประกอบกับพระราชกฤษฎีกาที่ออกมารองรับ ราชสำนักของสถาบันพระมหากษัตริย์ไทยมีชื่อทางการว่า สำนักพระราชวัง และมีสถานะเป็นส่วนราชการในพระองค์ที่แยกออกจากระบบราชการปกติ โดยที่สำคัญคือการจัดองค์กรและการบริหารจัดการสำนักพระราชวังถือเป็นเรื่องที่ต้องดำเนินการตามพระราชอัธยาศัยแบบเด็ดขาด พระมหากษัตริย์เป็นผู้มีอำนาจตั้งบุคคลากรและมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบ รัฐบาลไม่มีอำนาจเข้าไปควบคุมกิจการในราชสำนัก ในแง่นี้ จึงสามารถสรุปว่าสถาบันพระมหากษัตริย์ไทยมีอำนาจเต็มเหนือราชสำนัก เปรียบเช่นประเทศกรณีศึกษาส่วนใหญ่ อันได้แก่ จอร์แดน เดนมาร์ก ลิกเตนสไตน์ มาเลเซีย สเปน และสหราชอาณาจักร ขณะเดียวกันเมื่อพิจารณาเรื่องหน่วยงานสนับสนุนอื่นนอกจากราชสำนัก พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการในพระองค์ พ.ศ. 2560 กำหนดให้สำนักงานองคมนตรีกับหน่วยบัญชาการถวายความปลอดภัยรักษาพระองค์ สองหน่วยงานนี้มีสถานะเป็นส่วนราชการในพระองค์เหมือนสำนักพระราชวัง หน่วยงานแรกมีไว้รองรับคณะองคมนตรี ซึ่งเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญและมีหน้าที่หลักในการถวายความเห็นต่อพระมหากษัตริย์ในพระราชกรณียกิจทั้งปวง ส่วนหน่วยงานที่ 2 มีภารกิจดูแลความสงบเรียบร้อยภายในเขตพระราชฐาน พร้อมกับอารักขาองค์พระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท ตลอดจนพระบรมวงศานุวงศ์ นอกจากนี้ ยังมีสำนักงานทรัพย์สินพระมหากษัตริย์ คอยบริหารจัดการทรัพย์สินทั้งส่วนในพระองค์และส่วนในพระมหากษัตริย์ เท่ากับมีหน่วยงานสนับสนุนอื่นครอบคลุม 3 ด้าน ได้แก่ ด้านทหารรักษาพระองค์ ด้านการให้คำปรึกษาและด้านทรัพย์สิน ท้ายที่สุด สำหรับประเด็นเรื่องทรัพย์สิน เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศกรณีศึกษา สถาบันพระมหากษัตริย์ไทยดูเหมือนมีอิสระทางการเงินอยู่ในระดับสูง อย่างน้อยคือไม่ด้อยไปกว่ากรณีสหราชอาณาจักร ซึ่งจัดเป็นอันดับที่ 7 เหตุเพราะนอกจากได้งบประมาณจากรัฐและสามารถบริหารจัดการงบประมาณดังกล่าวเอง สถาบันพระมหากษัตริย์ไทยยังมีอำนาจเหนือทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ สามารถนำดอกผลรายปีนับพันล้านบาทจากทรัพย์สิน

ดังกล่าวมาสนับสนุนภารกิจของราชสำนัก⁴⁵ ตามพระราชบัญญัติจัดระเบียบทรัพย์สินฝ่ายพระมหากษัตริย์ พ.ศ. 2561 การดำเนินการใดก็ตามที่เกี่ยวกับทรัพย์สินพระมหากษัตริย์ให้เป็นไปตามพระราชอัธยาศัย เท่ากับมีสิทธิขาดและไม่อยู่ใต้การกำกับดูแลอย่างเป็นทางการขององค์กรใด อย่างไรก็ตามก็ดี เนื่องจากยังต้องพึ่งพางบประมาณรัฐอยู่ ความเป็นอิสระทางการเงินย่อมมีมากไม่เท่าลิกเตนสไตน์

12.5. แนวโน้มในอนาคตของระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ

ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญมิใช่รูปแบบการปกครองที่มีความแพร่หลายแต่อย่างใด ณ ปัจจุบัน มีไม่กี่ประเทศในโลกเท่านั้นที่ปกครองด้วยระบอบดังกล่าว ขณะเดียวกัน เมื่อพูดถึงแนวโน้มข้างหน้าค่อนข้างชัดเจนว่าระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญมีใช้ทางเลือกที่ได้รับความนิยม หรือการยอมรับจากสาธารณชนทั่วไป โดยเมื่อพิจารณาความเป็นมาในอดีตนับตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมาประกอบ หากไม่นับประเทศเกิดใหม่ที่ได้รับเอกราชจากเจ้าอาณานิคม มีแค่เพียงประเทศเดียวที่เปลี่ยนจากการปกครองระบอบอื่นมาสู่ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ นั่นคือกัมพูชาเมื่อ ค.ศ. 1993 อย่างไรก็ตามก็ดี กรณีกัมพูชามีลักษณะพิเศษมาก เหตุเนื่องจากเกี่ยวข้องกับบทบาทของตัวแสดงระหว่างประเทศ แถมอาจถือเป็นการฟื้นฟูระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญที่เคยถูกล้มล้างไปใน ค.ศ. 1970 มากกว่าการสถาปนาขึ้นใหม่ ท้ายที่สุด แนวโน้มในอนาคตจึงไม่น่าใช่การเพิ่มจำนวน ขณะที่การพลิกมาเป็นระบอบการปกครองที่ผู้คนนิยมชมชอบยิ่งไม่ต้องพูดถึง เพราะดูไม่มีความเป็นไปได้เลย แนวโน้มจำกัดอยู่แค่เฉพาะการทรงตัว หรือการลดลงเพียงเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวโน้มของระบอบราชาธิปไตยโดยทั่วไป

แนวโน้มที่ไม่ค่อยสดใสสำหรับระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญน่าจะมีต้นตอมาจากมูลเหตุอย่างน้อย 2 ประการ ประการแรก แม้เริ่มถูกท้าทาย

⁴⁵ คริส เบเคอร์ และคนอื่น, *กลางใจราชวงศ์*, 366-368.

แนวคิดแบบเสรีนิยมประชาธิปไตยยังคงมีพลังและเป็นที่ยอมรับของสาธารณชนทั่วโลก แนวคิดเช่นนี้ให้คุณค่าแก่ความเสมอภาคและทำให้ขัดแย้งในทางหลักการเป็นอย่างน้อยกับระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญที่ยึดเรื่องชาติกำเนิดเป็นเงื่อนไขเข้าดำรงตำแหน่งประมุขแห่งรัฐ มีพิกัดถึงภาพของระบอบราชาธิปไตยที่มักผูกโยงกับจารีตประเพณีโบราณและการมีลำดับชั้นต่ำสูง เมื่อเป็นเช่นนี้ สาธารณชนส่วนใหญ่ในโลกยุคปัจจุบันจึงมักไม่มองระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญเป็นทางเลือกที่เหมาะสมสำหรับประเทศของตน โดยเฉพาะเมื่อเทียบกับระบอบสาธารณรัฐที่สอดคล้องกับแนวคิดแบบเสรีนิยมประชาธิปไตยกว่า ดังจะสังเกตเห็นว่า มีการสำรวจทัศนคติของผู้คนในบางประเทศที่ปกครองด้วยระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญเป็นระยะว่า สนับสนุนระบอบสาธารณรัฐหรือไม่ แตกต่างจากประเทศที่ปกครองด้วยระบอบสาธารณรัฐที่การสำรวจลักษณะดังกล่าวมิได้พุ่งเป้าสอบถามความคิดเห็นที่ประชาชนมีต่อระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ เช่นเดียวกับขบวนการเคลื่อนไหวที่มักพบเจอกลุ่มสาธารณรัฐนิยมในประเทศที่ปกครองด้วยระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญเป็นขบวนการขนาดใหญ่ ต่างกันสิ้นเชิงกับกลุ่มสนับสนุนระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญในประเทศที่เป็นสาธารณรัฐ ขณะเดียวกันอุปสรรคที่ส่งผลให้ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญไม่เป็นที่ยอมรับมาจากความยุ่งยากในการสถาปนาราชวงศ์ กล่าวคือ ถ้ามีการเปลี่ยนผ่านสู่ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ ประเด็นสำคัญที่ต้องตอบให้ได้แต่ต้นคือ บุคคลใดจะเป็นพระมหากษัตริย์ ยิ่งสำหรับประเทศที่ไม่เคยมีสถาบันพระมหากษัตริย์มาก่อน คุณเป็นเรื่องยากที่สังคมจะให้การยอมรับปฐุชนธรรมดาผู้หนึ่งในฐานะพระมหากษัตริย์ พร้อมยกครอบครัวของผู้นั้นขึ้นเป็นราชวงศ์ เพราะการยอมรับเช่นนี้มีใช้สิ่งที่จะบรรลุได้ในเวลาอันสั้น ทว่าต้องอาศัยการสั่งสมมาอย่างยาวนาน หลายครั้งพึงพาตำนาน คติความเชื่อ และศรัทธาทางศาสนาประกอบด้วย พูดย่ออีกแบบคือ ตำแหน่งพระมหากษัตริย์มีคุณสมบัติ

ที่ไม่สามารถบรรลุทันทีแบบตำแหน่งประธานาธิบดี ทั้งหมดนี้เป็นเหตุให้การเปลี่ยนผ่านสู่ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญมีโอกาสเกิดขึ้นน้อย

สำหรับแนวโน้มของประเทศที่ปกครองด้วยระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญในยุคปัจจุบัน โจทย์ใหญ่ที่สุดยังคงเป็นเรื่องการรักษาไว้ซึ่งความชอบธรรม หรือพูดอีกแบบคือ ทำอย่างไรให้สังคม อย่างน้อยโดยส่วนใหญ่ ยังคงยอมรับ หรือสนับสนุนการดำรงอยู่ของสถาบันพระมหากษัตริย์ โจทย์เช่นนี้เป็นเรื่องท้าทายสำหรับสถาบันพระมหากษัตริย์ ยิ่งในระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ เพราะสถาบันพระมหากษัตริย์ในระบอบดังกล่าวมิได้เป็นหัวหน้ารัฐบาล ไม่มีอำนาจบริหารราชการแผ่นดินโดยตรง เมื่อเป็นเช่นนี้จึงอาจทำให้มีคำถามว่า แล้วอะไรคือบทบาทหน้าที่ของสถาบันพระมหากษัตริย์เท่าที่ผ่านมา สถาบันพระมหากษัตริย์ของหลายประเทศที่ปกครองด้วยระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญพากันปรับตัวด้วยการจับงานด้านการกุศล และโครงการสาธารณประโยชน์ที่มีความเป็นการเมืองน้อย โดยภาพรวมการปรับตัวในทิศทางนี้ให้ผลลัพธ์ที่น่าพึงพอใจ แม้ในระดับที่ต่างกัน และน่าจะยังคงเป็นแนวโน้มข้างหน้าของสถาบันพระมหากษัตริย์ในระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ ขณะเดียวกันควบคู่ไปกับการแสวงหาบทบาทใหม่ที่จะช่วยนิยามสถานะและคำจูนความชอบธรรมของสถาบันพระมหากษัตริย์ การปรับตัวยังมาในรูปของการลดทอนโอกาสเกิดปัญหาที่อาจสั่นคลอนการยอมรับในหมู่สาธารณชน ประเด็นที่สุ่มเสี่ยงและอ่อนไหวเสมอต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ในระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ ไม่ว่าประเทศใด ย่อมหนีไม่พ้นเรื่องอื้อฉาวกับเรื่องทรัพย์สิน เริ่มต้นจากประเด็นแรก เรื่องอื้อฉาว อาทิ ปัญหาหย่าร้าง ปัญหาความสัมพันธ์นอกสมรส ปัญหาการแสวงหาผลประโยชน์ ปัญหาการแสดงพฤติกรรมไม่เหมาะสม ฯลฯ เป็นกรณีที่อาจเกิดขึ้นและสร้างความเสื่อมเสียอย่างร้ายแรงให้แก่สถาบันพระมหากษัตริย์ โดยเฉพาะในกรณีที่มีการนำเสนอภาพลักษณ์ที่เชื่อมโยงกับความเป็นครอบครัว หรือชุดคุณค่าทางศีลธรรมบางประการ นอกเหนือจากนี้ ผู้ก่อเรื่องอื้อฉาว

ใช้ว่าเป็นพระมหากษัตริย์เสมอไป แต่อาจเป็นเชื้อพระวงศ์หรือกระทั่งข้าราชการบริพารระดับสูง ด้วยเหตุนี้จึงปรากฏความพยายามในหลายประเทศเพื่อหลีกเลี่ยงกรณีนี้ออานว มีตั้งแต่การวางระบบตรวจสอบภายในราชสำนัก ไปถึงการลดขนาดพระบรมวงศานุวงศ์ ต่อมาประเด็นที่ 2 เรื่องทรัพย์สิน มีการพุ่งเป้าโจมตีสถาบันพระมหากษัตริย์ในหลายประเทศว่า ใช้งบประมาณจำนวนมากในแต่ละปี โดยเฉพาะกรณีที่ต้องพึ่งพาภาษีของประชาชน มาตราการที่ปรากฏในหลายประเทศเน้นการปรับลดรายจ่าย อาจด้วยการลดขนาดพระบรมวงศานุวงศ์ลง การจำกัดจำนวนข้าราชการบริพาร หรือการตัดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น นอกเหนือจากนี้ ยังมีการพยายามเพิ่มความโปร่งใสและการแสวงหารายได้ด้วย ทั้งหมดเพื่อลดแรงกดดันจากสาธารณชน การปรับตัวที่สรุปมานี้มีความเด่นชัดมากเมื่อพิจารณาประเทศกรณีศึกษาที่อยู่ในยุโรป อย่างเดนมาร์ก สเปน และสหราชอาณาจักร สาเหตุสำคัญน่าจะเพราะความเปิดกว้างของเมือง และอิทธิพลของแนวคิดแบบเสรีนิยมประชาธิปไตยที่หยั่งรากฝังลึก เพราะฉะนั้น สถาบันพระมหากษัตริย์ในประเทศเหล่านี้จึงต้องหาทางปรับตัวอยู่เสมอ อย่างไรก็ตาม สถาบันพระมหากษัตริย์ของประเทศกรณีศึกษานอกภูมิภาคยุโรป ต่างก็มีความจำเป็นต้องปรับตัวด้วยเช่นกัน แม้อาจพบแรงกดดันที่ต่ำกว่า ณ ปัจจุบัน ดูเหมือนว่า แนวโน้มของสถาบันพระมหากษัตริย์ในระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญจะยังคงเป็นการให้ความสำคัญกับการกิจด้านการกุศล และสาธารณประโยชน์ทั้งหลาย เคียงคู่กับการกิจเชิงจารีตประเพณี อาทิ การประกอบพิธีกรรมทางศาสนา การสนับสนุนศิลปวัฒนธรรม การเป็นประธานในพิธีโบราณ ฯลฯ ความท้าทายหลักน่าจะอยู่ที่การหาจุดสมดุล เนื่องจากในด้านหนึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นเสมือนกับสัญลักษณ์ของความต่อเนื่อง เป็นตัวแทนวัฒนธรรมของชาติ ขณะที่อีกด้าน ก็ต้องรู้จักปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยและความคิดของสาธารณชนที่มีพลวัตเสมอ แน่นอนว่า ไม่มีสูตรสำเร็จในการหาจุดสมดุล สถานการณ์ย่อมขึ้นอยู่กับบริบทของประเทศนั้น ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม.

บรรณานุกรม

บทที่ 1 รายละเอียดโครงการ

Alfred Stepan, Juan J. Linz, and Juli F. Minoves. “Democratic Parliamentary Monarchies.” *Journal of Democracy* 25, no. 2 (April 2014).

Henri Frankfort. *Kingship and the Gods: A Study of Ancient Near Eastern Religion as the Integration of Society and Nature* (Chicago: University of Chicago Press, 1978).

James George Frazer. *The Golden Bough: A Study in Magic and Religion* (London: Macmillan, 1959).

Juli F. Minoves-Triquell. *Monarchy, a Democratic Paradox: The Head of State in European Parliamentary Democracies* (PhD diss., Yale University, New Haven, 2011), 1.

Michael Herb. “Princes and Parliaments in the Arab World.” *Middle East Journal* 58, no. 3 (Summer, 2004).

Robert Hazell and Bob Morris. *The Role of the Monarchy in Modern Democracy: European Monarchies Compared* (Oxford and London: Hart, 2020).

บทที่ 3 ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ

A. Azfar Moin and Alan Strathern. “Sacred Kingship in World History: Between Immanence and Transcendence.” in *Sacred Kingship in World History: Between Immanence and Transcendence*, ed. A. Azfar Moin and Alan Strathern (New York: Columbia University Press, 2022).

- A. W. Bradley and K. D. Ewing. *Constitutional and Administrative Law* (Harlow: Longman, 2007).
- Alfred Stepan, Juan J. Linz, and Juli F. Minoves. “Democratic Parliamentary Monarchies.” *Journal of Democracy* 25, no. 2 (April 2014).
- André Molitor. *La fonction royale en Belgique* (Bruxelles: Centre de recherche et d’information socio-politiques, 1979).
- Arend Lijphart. *Patterns of Democracy: Government Forms and Performance in Thirty-Six Countries* (New Haven: Yale University Press, 1999).
- Bertrand de Jouvenel. *Sovereignty: An Inquiry into the Political Good* (Cambridge: Cambridge University Press, 1957).
- Carsten Anckar. “Constitutional Monarchies and Semi-Constitutional Monarchies: A Global Historical Study, 1800–2017.” *Contemporary Politics* 27, no. 1 (2021).
- Chris Jones. “Introduction.” in *The Routledge History of Monarchy*, ed. Elena Woodacre et al. (New York: Routledge, 2019).
- Dan Jones. *Magna Carta: The Making and Legacy of the Great Charter* (London: Head of Zeus, 2015).
- Dieter Langewiesche. “Monarchy – Global. Monarchical Self-Assertion in a Republican World” *Journal of Modern European History* 15, no. 2 (2017).
- Economist Intelligence Unit. “Democracy Index 2021.” accessed October 9, 2022, [https:// www.eiu.com/n/campaigns/democracy-index-2021](https://www.eiu.com/n/campaigns/democracy-index-2021).

- Elena Woodacre et al. *The Routledge History of Monarchy* (New York: Routledge, 2019).
- Elena Woodacre. “Understanding the Mechanisms of Monarchy.” in *The Routledge History of Monarchy*, ed. Elena Woodacre et al. (New York: Routledge, 2019).
- F. E. Peters. *Muhammad and the Origins of Islam* (New York: State University of New York Press, 1994).
- Felicia Roșu. *Elective Monarchy in Transylvania and Poland-Lithuania, 1569-1587* (Oxford; New York: Oxford University Press, 2018).
- Francis Oakley. *Kingship: The Politics of Enchantment* (Malden: Blackwell Publishing, 2006).
- H. M. Scott, ed. *Enlightened Absolutism: Reform and Reformers in Later Eighteenth-Century Europe* (Hampshire: Palgrave Macmillan, 1990).
- Henri Frankfort. *Kingship and the Gods: A Study of Ancient Near Eastern Religion as the Integration of Society and Nature* (Chicago: University of Chicago Press, 1978).
- Henri J. M. Claessen. “Kingship in the Early State.” *Anthropologica* 28 (1986): 113-115.
- _____. “Specific Features of the African Early State.” in *The Study of the State*, ed. Henri J. Claessen and Peter Skalnik (The Hague: Mouton, 1981).
- Jack Corbett. Wouter Veenendaal, and Lhawang Ugyel, “Why Monarchy Persists in Small States: The Cases of Tonga, Bhutan and Liechtenstein.” *Democratization* 24, no. 4 (2017).

- Jeroen Duindam. *Dynasties: A Global History of Power, 1300-1800* (Cambridge: Cambridge University Press, 2015), 2; Claessen, “Kingship.” 125.
- John Gray. “Canaanite Kingship in Theory and Practice.” *Vetus Testamentum* 2, no. 3 (July 1952).
- John W. Dower. *Embracing Defeat: Japan in the Wake of World War II* (New York: W. W. Norton & Co., 2000).
- Jonathan Sperber. *Revolutionary Europe, 1780-1850* (London: Routledge, 2000).
- José Antonio Cheibub, Jennifer Gandhi, and James Raymond Vreeland “Democracy and Dictatorship Revisited” *Public Choice* 143, 1/2 (April 2010).
- Juli F. Minoves-Triquell. *Monarchy, a Democratic Paradox: The Head of State in European Parliamentary Democracies* (PhD diss., Yale University, New Haven, 2011).
- Justus M. van der Kroef. “Kingship and Political Legitimacy in Southeast Asia: Patterns of an Enduring Tradition.” *Asiatische Studien – Études asiatiques* 22 (1968).
- Karl Loewenstein. “Monarchy Gains Lost Ground in Europe.” *Social Science* 11, no. 3 (July 1936).
- M.C. Subhadradis Diskul. “Ancient Kingship in Mainland Southeast Asia.” in *Kingship in Asia and early America*, ed. A. L. Basham (Mexico: El Colegio de México, 1981).
- Marshall Sahlins and David Graeber. *On Kings* (Chicago: Hau Books, 2017).

- Matthew Glencross and Judith Rowbotham. "Introduction." in *Monarchies and the Great War*, ed. Matthew Glencross and Judith Rowbotham (Cham, Switzerland: Palgrave Macmillan).
- Mauro F. Guillén. "Symbolic Unity, Dynastic Continuity, and Countervailing Power." *Social Forces* 97, no. 2 (December 2018).
- Michael Crowder. "Indirect Rule: French and British Style." *Africa: Journal of the International African Institute* 34, no. 3 (July 1964).
- _____. "Princes and Parliaments in the Arab World." *Middle East Journal* 58, no. 3 (2004).
- Michael Herb, *All in the Family: Absolutism, Revolution and Democratic Prospects in the Middle Eastern Monarchies* (New York: State University of New York, 1999).
- Nicole Brisch. *Religion and Power: Divine Kingship in the Ancient World and Beyond* (Chicago: Oriental Institute, 2008).
- Nora Berend. *Christianization and the Rise of Christian Monarchy: Scandinavia, Central Europe and Rus' c. 900-1200* (Cambridge: Cambridge University Press).
- Paul Brooker. *Non-Democratic Regimes* (London: Palgrave Macmillan, 2014).
- Peter Brown. *The Rise of Western Christendom: Triumph and Diversity, A.D. 200-1000* (Chichester, Wiley-Blackwell, 2013).
- Reinhard Bendix. *Kings or People: Power and the Mandate to Rule* (Berkeley: University of California Press, 1980).

- Robert Aldrich and Cindy McCreery. “Monarchies, Decolonisation and Post-Colonial Asia.” in *Monarchies and Decolonisation in Asia*, ed. Robert Aldrich and Cindy McCreery (Manchester: Manchester University Press, 2020).
- Robert Hazell and Bob Morris. *The Role of Monarchy in Modern Democracy: European Monarchies Compared* (Oxford and London: Hart, 2020).
- Robert Heine-Geldern. *Conceptions of State and Kingship in Southeast Asia* (Ithaca: Department of Far Eastern Studies Cornell University, 1956).
- Roger Kershaw. *Monarchy in South East Asia: The Faces of Tradition in Transition* (London; New York: Routledge, 2001).
- Russell E. Martin. “Introduction.” in *The Routledge History of Monarchy*, ed. Elena Woodacre et al. (New York: Routledge, 2019).
- S. E. Finer. *The History of Government from the Earliest Times, Vol. I: Ancient Monarchies and Empires* (Oxford: Oxford University Press, 1997).
- S. M. Lipset. “Social Conflict, Legitimacy, and Democracy.” in *Comparative Government: A Reader*, ed. Jean Blondel (London: Macmillan, 1969).
- Stephen S. Large. *Emperor Hirohito and Shōwa Japan: A Political Biography* (London: Routledge, 1992).
- Subhadradis Diskul. “Ancient Kingship in Mainland Southeast Asia” in *Kingship In Asia and Early America*, ed. A. L. Basham (Mexico City: Colegio de México, 1981).

Vernon Bogdanor. *The Monarchy and the Constitution* (Oxford: Clarendon Press, 1995).

W. M. Spellman. *Monarchies 1000-2000* (London: Reaktion Books, 2001).

W. Montgomery Watt. *Muhammad at Mecca* (Oxford: Clarendon Press, 1960).

Walter Bagehot. *The English Constitution* (Oxford: Oxford University Press, 1928).

Young Whan Kihl and Hong Nack Kim. North Korea: *The Politics of Regime Survival* (London; New York: M. E. Sharpe, 2006).

Zita Eva Rohr. "Introduction." in *The Routledge History of Monarchy*, ed. Elena Woodacre et al. (New York: Routledge, 2019).

บทที่ 4 ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของกัมพูชา

กฎหมาย รายงาน และประกาศราชการ

บริษัท ดีเอฟดีแอล (ประเทศไทย) จำกัด. "ข้อมูลกฎหมายของประเทศกัมพูชา และข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสังคม วัฒนธรรม การเมืองและความมั่นคงของประเทศกัมพูชา." (การเสนอรายงานการศึกษาต่อสำนักคณะกรรมการการกฤษฎีกา, พฤศจิกายน 2562) สืบค้นเมื่อ 11 มกราคม 2566.
[https:// lawforasean.krisdika.go.th/File/files/CoS_Cambodia%20Law%20Research_Thai%20version.pdf](https://lawforasean.krisdika.go.th/File/files/CoS_Cambodia%20Law%20Research_Thai%20version.pdf)

ปิยบุตร แสงกนกกุล. "กฎหมายรัฐธรรมนูญและสถาบันการเมืองกัมพูชา: จากความขัดแย้งทางการเมืองสู่การสถาปนาฉันทรัฐประชาธิปไตย." (การเสนอรายงานการศึกษาต่อคณะกรรมการส่งเสริมงานวิจัย คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2559).

วารสาร นิตยสาร และหนังสือพิมพ์

- Frost, Frank. "CAMBODIA: From UNTAC to Royal Government." *Southeast Asian Affairs*. (1994): 79-101.
- Kruarattikan, Sitthiphon "Norodom Sihanouk's special relationship with North Korea: A Preliminary Survey." *Interdisciplinary Research Review* 14, no. 4 (March 7, 2019).
- Lawrence, Ben. "The Symbolic Safeguard: Royal Absence in Cambodia's Constitutional Monarchy." *Asian Journal of Law and Society* 9, No.3 (October, 2022): 384, 382-398.
- Norén-Nilsson, Astrid. "The Demise of Cambodian Royalism and the Legacy of Sihanouk." *SOJOURN: Journal of Social Issues in Southeast Asia* 31, no. 1 (2016): 1-36.
- Osborne, Milton "King-Making in Cambodia: From Sisowath to Sihanouk." *Journal of Southeast Asian Studies* 4, No. 2 (1973): 170.
- Osborne, M. E. "Beyond Charisma: Princely Politics and the Problem of Political Succession in Cambodia." *International Journal* 24, no. 1 (1968/1969, Winter): 109-121.
- Smith, R. M. "Prince Norodom Sihanouk of Cambodia." *Asian Survey* 7, no. 6 (June 1, 1967): 353-362.
- Ven, Horn Ken. "Smile of Peace: Jayavarman VII's conflict resolution toward peace and development in Angkor Era." *Journal of Buddhist Education and Research* 3, No. 2 (July/December 2017): 8-18
- Vickery, Michael. "The Reign of Suryavarman I and Royal Factionalism at Angkor." *Journal of Southeast Asian Studies* 16, no. 2, (September 1985): 232.

หนังสือและเอกสารอื่นในภาษาไทย

แซนด์เลอร์, เดวิด. *ประวัติศาสตร์กัมพูชา*. แปลโดย พรณงาม เก้าธรรมสาร, สดใส ชันติวรพงศ์, และ วงเดือน นาราสังข์. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2546.

ฐากูร จุลินทร, และคณะ. *การกำหนดกฎหมายเทียบบาลในรัฐธรรมนูญไทย*. กรุงเทพฯ: กลุ่มงานวิจัยและพัฒนา สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2557.

ณัฐพร ไทยจงรักษ์. *สภาพการดำรงชีวิตชาวเขมรระหว่าง พ.ศ. 2518-2522 ศึกษา “ภูมิภาค” ตะวันออก ตะวันตกเฉียงใต้และตะวันตกเฉียงเหนือ*. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.

ดี. อี. จี. ฮอลล์, และ วรณยุพา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา, *ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ = A history of South-East Asia*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2522.

สุภัทรดิศ ดิศกุล. *ประวัติศาสตร์เอเชียอาคเนย์ถึง พ.ศ. 2000*. กรุงเทพฯ: สมาคมประวัติศาสตร์ในพระบรมราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพฯ, 2549.

อนุชา อชิรเสนา. *ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ในประวัติศาสตร์รัฐธรรมนูญไทย*. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2559.

อภิรักษ์ สงเคราะห์. *สถาบันกษัตริย์เขมรสมัยโบราณจนถึงคริสต์ศตวรรษที่ 13 นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 2544.

หนังสือและเอกสารอื่นในภาษาต่างประเทศ

Aymonier, Etienne, *Le Cambodge. Vol. I : le royaume actuel*. Paris: Ernest Leroux. 1900.

Aeusrivongse, Nidhi. “The Devaraja Cult and Khmer Kingship at Angkor, Explorations” *Early Southeast Asian History: The Origins of Southeast Asian Statecraft*, Ann Arbor: University of Michigan Center for Southeast Asian Studies, 1976.

- Briggs, Lawrence Palmer. *The Ancient Khmer Empire*. Bangkok: White Lotus. 1999.
- Chandler, David P. *A History of Cambodia*. Cambridge: Cambridge University Press, 2007.
- Charadine, Pich. *The Role of Cambodia's Monarchy in the 20th and 21st century: The Shift to an End*. Phnom Penh: Zaman University, 2014.
- Cambodia Constitution 1993 [រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា១៩៩៣] Phnom Penh: National Assembly, 1993.
- Decoux, Jean. *À la Barre de l'Indochine (1940–1945)*. Paris: Plon, 1949.
- Delvert, Jean. *Cambodge*. Paris : Presses Universitaires de France, 1983.
- Gillard Maurice. *Droit Constitutionnel Cambodgien*. Phnom Penh : Presses Universitaire du Cambodge, 2005.
- Goscha, Christopher. “Colonial monarchy and decolonization in the French Empire: Bao Dai, Norodom Sihanouk and Mohammed V” in *Monarchies and decolonization in Asia*, edited by Robert Aldrich and Cindy McCreery. Manchester: Manchester University Press, 2020.
- Gour, Claude–Gilles. *Institutions constitutionnelles et politiques du Combodge* Paris: Dolloz, 1965.
- Jeldres, Julio A. *The Royal House of Cambodia*. Phnom Penh: Monument Books, 2003.
- Kulke, Hermann. *The Devaraja Cult*. Itacha: Cornell University, 1978.
- Mehta, Harish C. *Warrior Prince: Norodom Ranariddh, Son of King Sihanouk of Cambodia*. Singapore: Graham Brash, 2001.

- Mikaelian, Gregory, Marie-Sybille (de) Vienne, and Bernard Formoso, “Présence des royautés sud-est asiatiques?.” L’ASIE du Sud-Est 2014: Bilan, enjeux et perspectives Bangkok: IRASEC, 2014.
- Ministry of Education, Youth and Sport. *Sieksa Sankom 4* [សិក្សាសង្គម ៤] Phnom Penh: Publishing and Distribution House of Ministry of Education, Youth and Sport, 2018.
- Ministry of Education, Youth and Sport. *Sieksa Sankom 5* [សិក្សាសង្គម ៥] Phnom Penh: Publishing and Distribution House of Ministry of Education, Youth and Sport, 2018.
- Ministry of Education, Youth and Sport. *Sieksa Sankom 6* [សិក្សាសង្គម ៦] Phnom Penh: Publishing and Distribution House of Ministry of Education, Youth and Sport, 2018.
- Ministry of Education, Youth and Sport. *Sieksa Sankom 7* [សិក្សាសង្គម ៧] Phnom Penh: Publishing and Distribution House of Ministry of Education, Youth and Sport, 2018.
- Ministry of Education, Youth and Sport. *Sieksa Sankom 9* [សិក្សាសង្គម ៩] Phnom Penh: Publishing and Distribution House of Ministry of Education, Youth and Sport, 2018.
- Ministry of Education, Youth and Sport. *Sieksa Sankom 10* [សិក្សាសង្គម ១០] Phnom Penh: Publishing and Distribution House of Ministry of Education, Youth and Sport, 2018.
- Morice, Jean. *Cambodge, du sourire à l’horreur*. Paris: France-Empire, 1977.
- Narong, Men S. *Who’s Who in Cambodia: Special Focus on the Royal Family 2005-2006*. Phnom Penh Cambodia: Media Business Networks, 2005.

- Osborne, Milton. *Sihanouk: Prince of Light, Prince of Darkness*. Hawaii: University of Hawaii Press, 1994.
- Osborne, Milton. *The French Presence in Cochinchina and Cambodia: Rule and Response (1859-1905)*. Chonburi: White Lotus, 1997.
- Owen, Norman G. *The Emergence of Modern Southeast Asia: A New History*. Hawaii: University of Hawaii Press, 2004.
- Hor Peng, Phallack Kong, and Jorg Menzel eds. *Cambodia Constitution Law*. Phnom Penh: Konrad-Adenauer-Stiftung, 2016.
- Rithy, Huot. *Prochum Ratthamanunh Kampuchea 1947-1999* [ប្រជុំរដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជា 1947-1999], Phnom Penh: Norton University, 1997.
- Réorganisation des services du *Palais Royale*. *Kret Nombre 30 PR du 31 décembre 1960*. Phnom Penh: Imprimerie du Palais Royale, 1961.
- Sihanouk, Norodom. *L'Indochine vue de Pékin* Paris : Editions du seuil, 1972.
- Sihanouk, Norodom. *Memoirs of His Majesty King Norodom Sihanouk of Cambodia*. Phnom Penh: Monument Books, 2005.
- Sann, Son. *Mémoires d'un serviteur du Cambodge*. Phnom-Penh: Funan, 2011.
- Sopheap, Chhorn. *Ratthamanunh Kampuchea* [រដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជា] Phnom Penh: The Royal University of Law and Economics, 2008.

Stuart-Fox, Martin and Trude Jacobsen. *Power and Political Culture in Cambodia*. Singapore: Asia Research institute, 2013.

Thach, Toan. *Norodom Sihanouk: La Tragédie du Peuple Khmer*. Paris: L'Harmattan, 2014.

Thaijongrak, Nathaporn. *Histoire du nord du Cambodge et ses relations avec la Thaïlande durant la période contemporaine*. Thèse de doctorat en Histoire et civilisations, Paris : Université de Paris VII, 2013.

Tully, John Andrew. *A Short History of Cambodia: From Empire to Survival*. New South Wales: Allen & Unwin, 2006.

ข้อมูลออนไลน์

กระทรวงการต่างประเทศ. “ราชอาณาจักรกัมพูชา.” กระทรวงการต่างประเทศ. สืบค้นเมื่อ 25 มกราคม 2566, <https://www.mfa.go.th/th/content/5d5bcc1d15e39c306000a030?cate=5d5bcb4e15e39c3060006870>.

พัชร นิยมศิลป์. “รูปแบบรัฐบาลและระบบกฎหมายในประเทศสมาชิกอาเซียน.” สถาบันพระปกเกล้า. สืบค้นเมื่อ 12 มกราคม 2566, <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=รูปแบบรัฐบาลและระบบกฎหมายในประเทศสมาชิกอาเซียน>.

รัตนพร เหมันกิก. “ขุนศึกศักดิ์นาออกญาพญาครุฑ: ‘ระบอบอุปถัมภ์เครื่องราชา’ ในการเมืองไทย-กัมพูชา.” ประชาไท. สืบค้นเมื่อ 16 พฤศจิกายน 2565, <https://prachatai.com/journal/2021/07/94175>.

Asean-info.com. “กัมพูชา – ภูมิศาสตร์/อากาศ.” Asean-info.com. สืบค้นเมื่อ 11 มกราคม 2566, https://www.asean-info.com/asean_members/cambodia_location_climate.html.

- BBC News. “กัมพูชาออกกฎหมายหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ.” BBC. สืบค้นเมื่อ 12 มกราคม 2566, <https://www.bbc.com/thai/international-42918415>.
- Huyen, Anh. “ความสัมพันธ์เวียดนาม-กัมพูชา: ครึ่งศตวรรษแห่งความสามัคคีและความผูกพัน.” VOVWORLD. สืบค้นเมื่อ 25 มกราคม 2566, <https://vovworld.vn/th-TH>.
- Voiceonline. “นักวิเคราะห์ชี้กษัตริย์กัมพูชาอ่อนแอแต่ไม่ล่มสลาย.” Voicetv. สืบค้นเมื่อ 12 มกราคม 2566, <https://www.voicetv.co.th/read/53940>.
- AKP Kampong Chhnang. “Samdech Chaufea Veang Kong Sam Ol Distributes Relief To Victims Of Gusts In Kampong Chhnang Province.” Ministry of Information. Accessed February 20, 2023, <https://www.information.gov.kh/articles/2771>.
- Aljazeera. “Cambodian politicians pardoned.” Aljazeera. Accessed January 25, 2023, <https://www.aljazeera.com/news/2006/2/6/cambodian-politicians-pardoned>.
- “Audience of HRH Samdech Mohessara Norodom Chakrapong.” King Norodom Sihamoni official website. Accessed February 25, 2023, https://www.norodomsihamoni.org/en/news/2006-08-26_2
- BBC News. “Cambodia former king Norodom Sihanouk dies aged 89.” BBC News. Accessed January 25, 2023, <https://www.bbc.com/news/world-asia-19943963>.
- Carol kearnney. “Cambodian King Norodom Sihamoni Highest-Paid Monarch in the World.” MediaMass. Accessed January 14, 2023, <https://en.mediamass.net/people/cambodian-king-norodom-sihamoni/highest-paid.html>.

- Chan, Kim. “King Delays Return Until Stalemate Ends.” The Cambodia Daily. Accessed June 27, 2023, <https://english.cambodiadaily.com/news/king-delays-return-until-stalemate-ends-39887/>.
- Chandara, Lor. “Prince Opts For Politics, Not Throne.” The Cambodia Daily. Accessed July 9, 2023, <https://english.cambodiadaily.com/news/prince-opts-for-politics-not-throne-27260/>.
- Chea, Vanyuth. “A King who is ‘poor’ but with a golden heart.” Khmers Times. Accessed August 25, <https://www.khmertimeskh.com/50906281/a-king-who-is-poor-but-with-a-golden-heart/>
- China Daily. “Hu meets Cambodia’s new king in Beijing.” CHINA daily. Accessed January 25, 2023, http://www.chinadaily.com.cn/english/doc/2004-10/18/content_383481.htm.
- Cheang, Sopheng. “Cambodian royalty to open Angelina Jolie’s film on Khmer Rouge survivor.” USA Today. Accessed February 4, 2023, <https://www.usatoday.com/story/life/movies/2017/02/14/cambodian-royalty-open-angelina-jolies-film-khmer-rouge-survivor/97894738/>.
- Cheang Sophean, “New faces in Cambodia’s parliament as king welcomes incoming lawmakers”. AP. Accessed September 24, 2023, <https://apnews.com/article/cambodia-national-assembly-hun-manet-0133e3de01b184fc94cb3bfd20e30354>
- Cochrane, Liam. “Sihamoni crowned new King.” The Phnom Penh Post. Accessed February 4, 2023, <https://www.phnompenhpost.com/national/sihamoni-crowned-new-king>.

- Committee to Protect Journalists. “Cambodian journalist released from prison in amnesty.” Cambodian information center. Accessed February 14, 2023, <http://editorials.cambodia.org/2010/04/cambodian-journalist-released-from.html>.
- “Constitution du Cambodge 1947”. Digithèque MJP. Accessed March 20, 2023, <https://mjp.univ-perp.fr/constit/kh1947.htm#1>.
- Dara, Mech. “On Independence Day, King Sihamoni Calls for Unity.” The Cambodia Daily. Accessed February 27, 2023, <https://english.cambodiadaily.com/news/on-independence-day-king-sihamoni-calls-for-unity-46800/>.
- Goscha, Christopher , “Associated states of Indochina” UQAM. Accessed December 12, 2022, <http://indochine.uqam.ca/en/historical-dictionary/77-associated-states-of-indochina.html>.
- Gray, Denis D. “Cambodia’s king a “Prisoner” in his Palace.” NBC news. Accessed January 18, 2023, http://www.nbcnews.com/id/43209362/ns/world_news-asia_pacific/t/cambodias-king-prisoner-his-palace/#.Ui0nS2Yzl8d.
- Gray, Denis D. “Sihanouk: Cambodia’s last true king.” The San Diego Union-Tribune, accessed July 1, 2023, <https://www.sandiegouniontribune.com/sdut-sihanouk-cambodias-last-true-king-2013feb02-story.html>.
- His Majesty King Norodom Sihamoni. “Royal support to Koh Pich Victims Families.” King Norodom Sihamoni. Accessed February 2, 2023, https://www.norodomsihamoni.org/en/social/2010-11-22_4.

“His Majesty King Norodom Sihamoni has become a scapegoat of endless criticism from powerful Cambodian politicians.” (អង្គព្រះមហាក្សត្រ សម្តេច នរោត្តម សីហមុនី ក្លាយជាផ្ទាំងស៊ុបនៃការរិះគន់មិនចេះចប់ពីក្រុមអ្នកនយោបាយខ្មែរដោយមាន ឫទ្ធិ), accessed October 10, 2022, www.rfa.org/khmer/news/politics/king-sihamoni-becomes-the-latest-target-of-traitor-criticism-among-politicians-10252022113257.html.

Nicolas Fontaine, “*Le roi Norodom Sihamoni accueilli à l’Élysée par Emmanuel Macron pour les 70 ans de l’indépendance du Cambodge.*” accessed December 15, 2023, <https://histoiresroyales.fr/roi-norodom-sihamoni-accueilli-elysee-emmanuel-macron-70-ans-independance-cambodge/>.

Hun Manet is Cambodia’s New Prime Minister, accessed December 1, 2023, <https://kamnotra.io/en/2023/08/hun-manet-is-cambodias-new-prime-minister-new-cabinet-sworn-in/>

Hutt, David. “The Real Danger of Cambodia’s ‘Gay King’ Episode.” The Diplomat. Accessed January 31, 2023, <https://thediplomat.com/2017/01/the-real-danger-of-cambodias-gay-king-episode>.

International Dance Day. “His Majesty King Norodom SIHAMONI of Cambodia.” International Dance Day. Accessed February 4, 2023, https://www.international-dance-day.org/king_norodom_sihamoni.html.

Jeldres, J. A. “A much misunderstood monarch.” New mandala. Accessed January 25, 2023. <http://asiapacific.anu.edu.au/newmandala/2012/10/21/a-much-misunderstood-monarch/>.

- Jeldres, Julio A. “Cambodia’s Monarchy: The search for the successor.” Phnom Penh Post. Accessed March 30, 2023, <https://www.phnompenhpost.com/national/cambodias-monarchy-search-successor>.
- Jeldres, Julio A. “The death of a prince.” Phnom Penh Post, accessed July 7, 2023, <https://www.phnompenhpost.com/opinion/death-prince>.
- Kimkong Heng, “Cambodia’s State of Emergency Law and its Social and Political Implications.” Asia Pacific Bulletin, accessed December 12, 2023, <https://www.eastwestcenter.org/publications/cambodia%E2%80%99s-state-emergency-law-and-its-social-and-political-implications>.
- Kognov, Tith. “King appeals to citizens to cast ballots in National Election.” Khmer Times. Accessed February 20, 2023, <https://www.khmertimeskh.com/501241497/king-appeals-to-citizens-to-cast-ballots-in-national-election/>.
- Kognov, Tith. “NEC unveils 2023 National Election calendar.” Khmer Times. Accessed January 14, 2023. <https://www.khmertimeskh.com/501154592/nec-unveils-2023-national-election-calendar/>.
- Leung, Wency. “King Sihanouk Declares His Personal Finances.” The Cambodia Daily. Accessed June 15, 2023, <https://english.cambodiadaily.com/news/king-sihanouk-declares-his-personal-finances-42739/>.
- Macrae, Samuel. “A Tale of Two Kingdoms: Thailand and Cambodia.” The Diplomat, Accessed March 15, 2023, <https://thediplomat.com/2017/10/a-tale-of-two-kingdoms-thailand-and-cambodia/>.

Meyn, Colin. “The rapid spread of social media is altering Cambodia’s political landscape, and the old guard is struggling to keep up.” *Southeastasiaglobe*. Accessed December 5, 2022, <https://southeastasiaglobe.com/virtual-democracy-social-media-elections-cambodia-cpp-cnrp/>.

Nette, Andrew “Cambodian king pardons Sary.” UPI Archives, accessed October 15, 2023, <https://www.upi.com/Archives/1996/09/14/Cambodian-king-pardons-Sary/6261842673600/>.

Nuon Narim, “King pardons former chief bodyguard to late Senate president.” *Khmer Times*, accessed October 15, 2023, <https://www.khmertimeskh.com/50569702/king-pardons-former-chief-bodyguard-to-late-senate-president/>.

Orm Bunthoeurn, “King Sihamoni and PM lauded on International Buddhist Day.” *Phnom Penh Post*, accessed November 30, 2023 <https://www.phnompenhpost.com/national/king-sihamoni-and-pm-lauded-international-buddhist-day>

Pheaktra, Neth, and Brendan Brady, “More royals could face political exit.” *The Phnom Penh Post*, accessed July 10, 2023, <https://www.phnompenhpost.com/national/more-royals-could-face-political-exit>.

Pheaktra, Neth, and Brendan Brady. “Ranariddh appointed King Sihamoni’s new top adviser: Palace.” *Phnom Penh Post*. Accessed March 23, 2023, <https://www.phnompenhpost.com/national/ranariddh-appointed-king-sihamonis-new-top-adviser-palace>.

- Pheaktra, Neth, and Sebastian Strangio. “Ranariddh speaks out.” Phnom Penh Post. Accessed March 23, 2023, <https://www.phnompenhpost.com/national/ranariddh-speaks-out>.
- Ponnudurai, Parameswaran. “Whither Cambodia’s Monarchy?.” RFA. Accessed January 20, 2023, <https://www.rfa.org/english/commentaries/east-asia-beat/monarchy-10172012231737.html>.
- Thul, Prak Chan. “Cambodia parliament adopts lese-majeste law, prompting rights concerns.” Reuters, Accessed January 11, 2023, <https://www.reuters.com/article/us-cambodia-king-idUSKCN1FY0RV>.
- People’s Daily. “Cambodian King Norodom Sihamoni deeply appreciated President Xi’s people-centered vision.” Ministry of Foreign Affairs of the People’s Republic of China. Accessed January 16, 2023, https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/topics_665678/ddzgsgcd/ttxx/202207/t20220729_10729944.html.
- Philip, Catherine “Sihanouk Grants Pardon to Prince.” The Cambodia Daily, accessed October 15, 2023, <https://english.cambodiadaily.com/news/sihanouk-grants-pardon-to-prince-86685/#:~:text=The%20royal%20pardon%2C%20originally%20requested%20by%20the%20prince%E2%80%99s,need%20to%20pay%20the%20multi-million%20dollar%20compensation%20package>.
- Preahmhaksaatr Tengtang Ning Phtal Than Tibroeksaea/ Chomnuoy Kar Krasuong Preahbaromreachvang Chamnuon 42 រូប (ព្រះមហាក្សត្រតែងតាំងនិងផ្តល់ឋានៈទីប្រឹក្សា/ជំនួយការក្រសួងព្រះបរមរាជវាំងចំនួន៤២រូប) , Thmey Thmey, Accessed January 6, 2024, <https://thmeythmey.com/?page=detail&id=120687>.

Radio Free Asia. “Cambodian king leaves signing of controversial constitutional amendments to ruling party.” Refworld. Accessed December 21, 2022, <https://www.refworld.org/docid/5b222119a.html>].

Rodthaphibeal Triem Chamnay Leu Krasuong Preahbaromreachvang Cheang 22, 5 Lean Dollar Amerik Leu Kammovithi Preahreachkech (រដ្ឋាភិបាលត្រៀមចំណាយលើក្រសួងព្រះបរមរាជវាំងជាង២២,៥លានដុល្លារអាមេរិកលើកម្មវិធីព្រះរាជកិច្ច), Cambodia Daily, Accessed January 6, 2024, <https://www.cambodiadaily.com/2024/01/06/00/18/73397/>.

Royal Decree on the Appointment of the Royal Government of the Kingdom of Cambodia [ព្រះរាជក្រឹត្យស្តីពីការតែងតាំងរាជរដ្ឋាភិបាលនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា]. accessed December 5, 2023, <https://moj.gov.kh/kh/news-event/542>

Samean, Yun. “Cambodian Opposition Member Urges King Sihamoni to Intervene in Political Deadlock.” RFA. Accessed, June 6, 2023, <https://www.rfa.org/english/news/cambodia/intervention-05142020205944.html>.

Samean, Yun. “Court Sentences Ranariddh to 18 Months in Jail.” The Cambodia Daily. Accessed July 10, 2023, <https://english.cambodiadaily.com/news/court-sentences-ranariddh-to-18-months-in-jail-60854/>.

Samean Yun, “Pedophile Pardoned on Government Request.” Radio free asia, accessed October 15, 2023, <https://www.rfa.org/english/news/cambodia/sex-12232011164253.html>

- Samean, Yun. “PM Criticizes New Idea for King Selection.” The Cambodia Daily, accessed February 24, 2023, <https://english.cambodiadaily.com/news/pm-criticizes-new-idea-for-king-selection-34063/>.
- Samean, Yun. “Ranariddh Pardoned, Expected To Return Sunday.” The Cambodia Daily. Accessed July 9, 2023, <https://english.cambodiadaily.com/news/ranariddh-pardoned-expected-to-return-sunday-58707/>.
- Samean, Yun. “Suit Filed on Sale of F’pec Headquarters.” The Cambodia Daily. Accessed July 12, 2023, <https://english.cambodiadaily.com/news/suit-filed-on-sale-of-fpec-headquarters-60381/>.
- Samean, Yun. “Throne Council Selects Sihamoni to be the Next King.” The Cambodia Daily. Accessed June 2, 2023, <https://english.cambodiadaily.com/stories-of-the-month/throne-council-selects-sihamoni-to-be-the-next-king-393/>.
- Saravorn. “Royal Family Tree: Ang Duong Dynasty.” scribd. Accessed December 12, 2022, <https://www.scribd.com/doc/17123103/King-Family#>.
- Sassoon, Alessandro Marazzi. “King Sihamoni calls for climate action at COP21.” The Phnompenh Post. Accessed January 25, 2023, <https://www.phnompenhpost.com/national/king-sihamoni-calls-climate-action-cop21>.
- Sereyath. Sok. “Ministry of the Royal Palace: No Crown Prince in Cambodia.” CCP. Accessed January 24, 2023, <https://www.cpp.org.kh/en/details/288526>.

Sieff, Abby. “Cambodia: first charges under controversial royal insult law.” International Bar Association. Accessed January 12, 2023, <https://www.ibanet.org/article/42653764-6802-4C42-BDB1-290E29C383B2>

So, Kenneth T. *Preah Khan’s Reach and The Genealogy of Khmer Kings*. Accessed March 30, 2023, <https://www.uslegalforms.com/jsfiller-desk17/?mode>.

Sokhavuth, Tin. “King Sihamoni requests ‘Bokator’ and ‘Koh Ker’ on the World Heritage List.” Khmer Times. Accessed February 4, 2023, <https://www.khmertimeskh.com/50971325/king-sihamoni-requests-bokator-and-koh-ker-on-the-world-heritage-list/>.

Sokhen, Ben. “New chapter begins: PM Hun Manet’s visit to China brings fresh impetus to ties” Khmer Times. Accessed September 24, 2023, <https://www.khmertimeskh.com/1360561/new-chapter-begins-pm-hun-manets-visit-to-china-brings-fresh-impetus-to-ties/>

Sokheng, Vong. “Chakrapong re-ignites Throne Council debate with election call.” Phnom Penh Post. Accessed January 24, 2023, <https://www.phnompenhpost.com/national/chakrapong-re-ignites-throne-council-debate-election-call>.

Sokheng, Vong. “Decree creates three new provinces.” Phnom Penh Post. Accessed March 18, 2023, <https://www.phnompenhpost.com/national/decreed-creates-three-new-provinces>.

Sreypich, Or. “\$1 million royal gift for Kantha Bopha.” Khmer Times. Accessed January 16, 2023, <https://www.khmertimeskh.com/510829/1-million-royal-gift-for-kantha-bopha/>.

Strangio, Sebastian, and Neth Pheaktra. “A King to unite the country gives the monarchy life after Sihanouk.” The Phnom Penh Post. Accessed March 19, 2023, <https://www.phnompenhpost.com/post-plus/king-unite-country-gives-monarchy-life-after-sihanouk>.

Sun Narin, “Cambodia’s Controversial State of Emergency Draft Signed into Law.” Accessed December 12, 2023, VOA Khmer <https://www.voacambodia.com/a/cambodia-s-controversial-state-of-emergency-draft-signed-into-law/5398771.html>

Tae Anakdoeng Te? Tropyosambotte Robsa Preahmhaksaatr Khmer Khosaknea Cheang 6 Meun Dng Bae Briebthieb Tow Nung Tropyosambotte Sdech Thai (តើអ្នកដឹងទេ? ទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ព្រះមហាក្សត្រខ្មែរខុសគ្នាជាង៦ម៉ឺនដងបើប្រៀបធៀបទៅនឹងទ្រព្យសម្បត្តិស្តេចថៃ), Amapapa News, accessed March 20, 2023, https://www.amapapa.news/2018/03/blog-post_368.html?fbclid=IwAR0n0gXKRtjV2wF5oEDek4BvHQN8xZDS9s015ZYJeP0eZMqFTdgqiw1SJ4

The Cabinet of Cambodia. Neayokadthan Issaariyoyos (នាយកដ្ឋាន តស៊ូរិយយស), Accessed December 29, 2023. <https://www.ocm.gov.kh/ocmwinwin20/event-8/>.

The National Television of Cambodia. Preah Reach Pithisampoth Mondal Preah Kammdthan Preah Karuna Preahmohakasa Sihamoni (ព្រះរាជពិធីសម្ពោធមណ្ឌលព្រះកម្ពុដ្ឋាន ព្រះករុណាព្រះមហាក្សត្រ សីហមុនី), (video). December 19, 2022. Accessed January 20, 2023, <https://www.youtube.com/watch?v=LRKfE-MRxgM>

The Phnom Penh Post/ANN. “Royals chip in to aid demining efforts.”

The Star. Accessed January 20, 2023, <https://www.thestar.com.my/aseanplus/aseanplusnews/2022/07/27/royals-chip-in-to-aid-demining-efforts>.

The World Factbook. “Population. Cambodia.” CIA.gov. Accessed December 12, 2022, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/about/archives/2022/countries/cambodia/>.

Thmey, Thmey. “King Norodom Sihamoni to attend Japan’s Emperor enthronement ceremonies in October.” Cambodianess. Accessed January 20, 2023, <https://cambodianess.com/article/king-norodom-sihamoni-to-take-part-in-japans-emperor-enthronement-ceremonies-in-october>.

Thmey Thmey. *Preahmohakasat Ning Samdech Me Yeang Bratanphleung Baucha Preahsap Samdech Sisowath Chivan Monirak* (ព្រះមហាក្សត្រ និង សម្តេចម៉ែយ៉ាងប្រទានភ្លើងបូជាព្រះសពសម្តេចស៊ីសុវត្ថិ ជ័រន្តមុនីរក្ស). Accessed November 6, 2022, <https://thmeythmey.com/?page=detail&id=57265>.

VOA, “Former King Norodom Sihanouk Said That He Had No Right to Pardon Mr. Cheam Channy.” VOA Cambodia, accessed October 15, 2023, <https://www.voacambodia.com/a/a-40-2005-08-18-voa4-90140242/1354362.html>

“Yuvaneath’s Official Biography.” *Khemara Times Newspaper*, June 3, 2006. Accessed March 18, 2023, <https://web.archive.org/web/20070929122028/http://khemaratimes.com/printedition/49-web.pdf>

- Xinhua. “Cambodian king, PM wrap up annual Water Festival.” Xinhuanet. Accessed February 1, 2023, http://www.xinhuanet.com/english/2017-11/04/c_136728501.htm.
- Xinhua. “Cambodia marks beginning of farming season with royal ploughing ceremony.” Xinhuanet. Accessed February 1, 2023, http://www.xinhuanet.com/english/201805/03/c_137153698.htm.

บทที่ 5 ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของจอร์แดน หนังสือและบทในหนังสือ

- Aburman, Muhammad and Haniyeh, Hasan Abu. *The Islamic Solution in Jordan*. The Center for Strategic Studies. Amman: Friedrich Ebert Foundation, 2012.
- Aruri, Naseer Hasan. *Jordan: A Study in Political Development (1921-1965)*. The Hague: MartinusNijhoff, 1972.
- C, Ryan. *Jordan and the Arab Uprisings*. New York and Chichester: Columbia University Press, 2018.
- Dann, Uriel. *King Hussein and the Challenge of Arab Radicalism: Jordan, 1955-1967*. Oxford: Oxford University Press, 1989.
- David, Fromkin. *A Peace to End All Peace: The Fall of the Ottoman Empire and the Creation of the Modern Middle East*. Stroud: Phoenix Press, 1989.
- Fathi, Schirin H. *Jordan-an Invented Nation?: Tribe state dynamics and the formation of national identity*. Hamburg: Deutsches Orient-Institute, 1994.
- Fieldhouse, David. *Western Imperialism in the Middle East 1914 -1958*. Oxford: Oxford University Press, 2006.

- Fischbach, Michael. *State, Society, and Land in Jordan*. Leiden: Brill, 2000.
- George, Alan George. *Jordan: Living in the crossfire*. New York: Zed Books, 2005.
- Glubb, J. B. *The Story of the Arab Legion*. Hodder, Stoughton: Da Capo Press, 1976.
- Hasselbarth, Sarah. *Islamic Charities in the Syrian Context in Jordan and Lebanon*. Beirut: Friedrich Ebert Stiftung, 2014.
- Herb, Michael. *All in the family*. Albany, New York: State University of New York Press, 1999.
- Heydemann, Steven. *War, Institutions, and Social Change in the Middle East*. California: University of California Press, 2000.
- Husain Syed, Muzaffar, Akhtar, Syed Saud and Usmani, B. D. *Concise History of Islam*. Vij Books: India, 2011.
- Kimche, Jon. *The Second Arab Awakening*. London: Thames and Hudson, 1970.
- Mahafza, Tarikh A. *Al-Urdun Al-Mmueasir ahed Al-Imara, Contemporary History of Jordan during the Era of the Emirate*. Amman: Jordan University Press, 1973.
- Massad, Joseph A. *Colonial Effects: The Making of National Identity in Jordan*. Columbia: Columbia University Press, 2001.
- Mikaberidze, Alexander. *Conflict and Conquest in the Islamic World*. Santa Barbara, USA: ABC-CLIO, 2011.
- Murray, Julie. *Legacies of the Anglo-Hashemite Relationship in Jordan: How This Symbiotic Alliance Established the Legitimacy and Political Longevity of the Regime in the Process of State-Formation, 1914-1946*. Boston: Tufts University, 2018.

- Nohlen, Dieter, Grotz, Florian and Christof Hartmann. *Elections in Asia and the Pacific: A Data Handbook: Volume 1: Middle East, Central Asia, and South Asia* (Elections in Asia and the Pacific Vol. 1). ed. Oxford: Oxford University Press, 2002.
- Ramahi, Sawsan. *Palestinian and Jordanian Citizenship*. London: Memo Publishers, 2015.
- Robins, Philip. *History of Jordan*. Cambridge: Cambridge University Press, 2019.
- Rogan, Eugene L. *Frontiers of the State in the Late Ottoman Empire: Transjordan, 1850-1921*. Cambridge: Cambridge University Press, 2002.
- Salibi, Kamal. *The Modern History of Jordan*. New York: I.B. Tauris, 1998.
- Sharp, Jeremy M. *Jordan: Background and U.S. Relations*. U.S.: The U.S. Congress, 2017.
- Shatnawi, Faisal. *The Jordanian Constitutional System*. Amman: JO: Dar Wa'el, 2013.
- Shlaim, Avi. *Collusion across the Jordan: King Abdullah, the Zionist Movement, and the Partition of Palestine*. New York: Columbia University Press, 1988.
- Shwadran, Benjamin. *Jordan: A State of Tension*. New York: Council for Middle Eastern Affairs Press, 1959.
- Smith, Roy L. *Desert democracy*. Nashville, Tennessee: Abington Press, 1939.
- Tell, Tariq. "The Social Origins of Mandatory Rule in Transjordan." *The Routledge Handbook of the History of the Middle East*

Mandates, ed. Schayegh, Cyrus and Arsan, Andrew. Oxford: Routledge, 2015.

Tell, Tariq. *The Social and Economic Origins of Monarchy in Jordan*. Beirut: Palgrave MacMillan, 2013.

The International Institute for Strategic Studies, *The Military Balance 2010*. London: Routledge, 2010.

Vatikiotis, P. J. *Politics and the Military in Jordan*. London: Routledge, 2017.

Wilson, Mary C. *King Abdullah, Britain and the Making of Jordan*. Cambridge: Cambridge University Press, 1987.

Yahaya, M. and Halimi, A. J. *Sejarah Islam*. Kuala Lumpur: Penerbit Fajar Bakti Sdn. Bhd., 1993.

Zebian, Tayseer *King Abdullah as I Know him*. National Library: Amman, 1967.

บทความ

Al-Sharafat, Saud. “Sustained Counterterrorism Efforts Remain Key to Preventing Attacks in Jordan.” The Washington Institute for Near East Policy. Last modified March, 2021. Accessed <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/sustained-counterterrorism-efforts-remain-key-preventing-attacks-jordan>

Garg, Anjali. “Open Budget Survey 2017: global comparison of budget transparency comes at a critical time.” Open Knowledge International. Last modified 2017. Accessed February 9, 2018. <https://blog.okfn.org/2018/02/06/open-budget-survey-2017-global-comparison-of-budget-transparency-comes-at-a-critical-time/>

- Al-refaie, Ahmad. “The King’s Prerogatives in the Jordanian Constitutional System.” *Journal of Politics and Law* 12(4). Last modified November 2019. Accessed December 13, 2022. https://www.researchgate.net/publication/337626231_The_King’s_Pre rogatives_in_the_Jordanian_Constitutional_System.
- hussein, Al. “His Royal Highness Crown Prince Al Hussein Bin Abdullah.” *Alhussein.jo*, Accessed January 17, 2023. <https://www.alhussein.jo/en/his-royal-highness-crown-prince-al-hussein-bin-abdullah>
- Saud, Al-Sharafat. “Jordan revisits relationship with Muslim Brotherhood.” *Al-Monitor: The Pulse of the Middle East*. Last modified March 2, 2021. Accessed October 13, 2022. <https://www.al-monitor.com/originals/2021/01/jordan-muslim-brotherhood-dissolve-crackdown-relations.html>.
- Massadeh, Abd El-Mahdi. “The Structure of Public Administration in Jordan: A Constitutional and Administrative Law Perspective.” *Arab Law Quarterly* 14, (1999): 91-111.
- Susser, Asher. “Is the Jordanian Monarchy in Danger?.” *Middle East Briefs*, no.72 (April 2013); Asher Susser, “Jordan Facing Up to the ISIS Challenge: A Net Assessment.” *Middle East Briefs*, no.92 (April 2015).
- Assaf, David. “The revolt of Jordan’s military veterans.” *Foreign Policy*. Last modified July 16, 2010. Accessed January 29, 2023, http://mideast.foreignpolicy.com/artic-les/2010/06/15/the_revolt_of_jordans_military_veterans.

- HA., Barari and CA, Satkowski. “The Arab Spring: The case of Jordan.” *Ortadoğu Etütleri* 3, no.2 (2012): 41–58. Accessed 11 December, 2022. https://www.orsam.org.tr/d_hbanaliz/2hassane.pdf.
- Beverly Milton, Edwards and Hinchcliffe, Peter. “Abdullah’s Jordan: New king, old problems.” *Middle East Report* 29, (1999): 28-31.
- L., Brand. “Palestinians and Jordanians: A crisis of identity.” *Journal of Palestine Studies* 24, no.4 (1995): 51.
- Riedel, Bruce. “Jordan’s arab spring.” The Daily Beast. Last modified November 15, 2012. Accessed November 19, 2022, <http://www.thedailybeast.com/articles/2012/11/15/jordan-s-arab-spring.html>.
- Center for Insight in Survey Research, “Public Opinion Survey: Residents of Jordan.” Institute, of International Republican. Last modified November 14-22, 2020. Accessed May 29, 2022, https://www.iri.org/wp-content/uploads/2020/03/jordan_scrubbed_slides_3.27.20_1.pdf.
- S. wren, Christopher. “Hussein Marries American and Proclaims Her Queen.” The New York Times. Last modified June 16, 1978. Accessed July 4, 2022, <https://www.nytimes.com/1978/06/16/archives/hussein-marries-american-and-proclaims-her-queen-no-national.html>.
- M., Cramer. “Regime reform in the Arab Spring: Explaining divergent paths of Jordan and Morocco.” Last modified November 23, 2012. Accessed May 3, 2022. https://www.sciencespo.fr/kuwait-program/wp-content/uploads/2018/05/KSP_Paper_Award_Fall_2012_Marissa_Cramer.pdf.

- Schenker, David. "Will Jordan be the first Arab monarchy to fall?." The Atlantic. Last modified January 8, 2013. Accessed December 15, 2022. <http://www.theatlantic.com/international/archive/2013/01/will-jordan-be-the-first-arab-monarchy-to-fall/266897/>.
- Y., Doughan. "The new Jordanian patriotism after the Arab Spring." Brandeis, no.134. Last modified March 2020. Accessed July 17, 2022. <https://www.brandeis.edu/crown/publications/middle-east-briefs/pdfs/101-200/meb134.pdf>.
- A., Francis. "Carnegie endowment for international peace." Research report. Last modified 2015. Accessed June 11, 2022. <http://www.jstor.org/stable/resrep12890>.
- Ben., Fishman and al-Omari, Ghaith."Jordan's Economic Protests: Repackaging Reform." Washington Institute for Near East Policy. Last modified June 14, 2018. Accessed November 21, 2022. <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/jordans-economic-protests-repackaging-reform>.
- H., Ghabon. "Jordan: New constitutional amendments require powers for the king "Solo." [توجب جديدة دستورية تعديلات:الأردن], CNN Arabic. Last modified September 11, 2016. Accessed May 16, 2022. <https://arabic.cnn.com/middleeast/2016/04/18/jordan-king-authorities-legislation>.
- AA, Ghanem and M., Mustafa. "Strategies of electoral participation by Islamic movements: The Muslim Brotherhood and parliamentary elections in Egypt and Jordan." *Contemporary Politics* 17, no.4 (2020): 393–409.

- Ismael Elayyan, Hani. “Jordan.” in Global Perspectives on the United States: A Nation by Nation Survey, ed. David Levinson and Karen Christensen. Great Barrington MA: Berkshire Publishing Group, 2007: 350–354. Accessed July 9, 2022, https://archive.org/details/globalperspectiv0000unse_j6p5/mode/2up.
- Huang, C., and Gough, K. “The Jordan Compact: Three Years on, Where Do We Stand?” Center For Global Development. Last modified March 11, 2019. Accessed January 23, 2023, <https://www.cgdev.org/blog/jordan-compact-three-years-on>.
- Ahmed Shboul, Hani. “The Relationship between Religion and State in Jordan.” International Journal of History and Cultural Studies 4, no.1 (2018): 48. Accessed January 9, 2023. <https://www.arcjournals.org/pdfs/ijhcs/v4-i1/3.pdf>.
- Irvine, V. Elizabeth, Bickerton, Ian J. and S. Abu, Kamel “Jordan.” Encyclopedia Britannica. Accessed July 16, 2023. <https://www.britannica.com/place/jordan>.
- Goldberg, Jeffrey. “The modern king in the arab spring.” The Atlantic. Last modified March 18, 2013. Accessed November 19, 2022. <http://www.theatlantic.com/magazine/archive/2013/04/monarch-in-themiddle/309270/2/>.
- M. Sharp, Jeremy. “Jordan: Background and U.S. Relations.” Congressional Research Service Report for Congress. Last modified 2011. Accessed 23 May, 2022. <http://www.fas.org/sgp/crs/mideast/RL33546.pdf>.

- Teitelbaum, Joshua. "Sharif Husayn Ibn Ali and the Hashemite Vision of the Post Ottoman Order: From Chieftaincy to Suzerainty." *Middle Eastern Studies* 34, no. 1 (1998):.
- Choucair, Julia. "Illusive Reform: Jordan's Stubborn Stability." Carnegie Endowment for International Peace. Last modified December 2006. Accessed September 1, 2022. https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:bu5QRDUOKwMJ:https://carnegieendowment.org/files/cp76_choucair_final.pdf&cd=1&hl=th&ct=clnk&gl=th.
- Mufti, Malik. "A King's Art: Dynastic Ambition and State Interest in Hussein's Jordan." *Diplomacy & Statecraft* 13, no.3, (2002).
- Kamrava, Mehran. "Military professionalization and civil-military relations in the middle east." *Political Science Quarterly* 115, no.1 (2000): 67-92. Accessed November 9, 2022, <http://www.jstor.org/stable/2658034>.
- M., Kamrava. "The Arab Spring and the Saudi-led counterrevolution." Last modified Winter 2012. Accessed December 5, 2022. <https://www.fpri.org/docs/media/TheArabSpring.pdf>.
- Merhej, Karim. "The Never-Ending Process of Political Reform in Jordan." The Tahrir Institute for Middle East Policy. Last modified May 4, 2022. Accessed January 9, 2023. <https://timep.org/2022/05/04/the-never-ending-process-of-political-reform-in-jordan/>.
- Pattison, Mark. "Iraqi refugees in Jordan are 'guests' with few privileges." *Catholic Courier*. Last modified September 29, 2010. Accessed June 13, 2022. <https://catholiccourier.com/cc/index>.

cfm/news/world-nation/iraqi-refugees-in-jordan-are-guests-with-few-privileges.

A. Brand, Laurie. “Economics and Shifting Alliances: Jordan’s Relations with Syria and Iraq, 1975-81.” *International Journal of Middle East Studies* 26, no. 3 (August 1994): 393-413.

Mufti, Malik. “A King’s Art: Dynastic Ambition and State Interest in Hussein’s Jordan.” *Diplomacy & Statecraft* 13, no.3, (2002).

Heller, Mark. “Politics and the Military in Iraq and Jordan, 1920-1958: The British Influence.” *Armed Forces & Society* 4, no. 1 (1977), 75-99.

Muasher, Marwan. “Reform in Jordan: After the vote.” Carnegie Endowment for International Peace, 2013. Accessed November 27, 2022. <https://carnegieendowment.org/sada/2011/10/27/armies-and-civilians-in-arabawakening-inevitable-compromise/6b7f>.

Salameh, M. T. B., Abudalbouh, W. K. and Ak-Silwani, R. F. (2020), “The Socio-Political Implications of the Syrian Refugee Crisis on Jordan: 2011-2018.” *Journal of Politics and Law* 13, no.1 (2020). Accessed June 14, 2022, <https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/jpola13&div=14&id=&page>

Tell, Nawaf. “Jordanian security sector governance: Between theory and practice.” Paper presented at the workshop organized by the DCAF Working Group on Security Sector Governance and Reform in the Middle East and North Africa (MENA) “Challenges of security sector governance in the Middle East” in Geneva, Switzerland (2004, July).

- Ewing, Richard. "Prince's secretary mum who married a king." The Free Library. Last modified February 5, 1999. Accessed November 7, 2022, <https://www.thefreelibrary.com/JORDAN+HEIR'S+STRATFORD+LINKS%3b+Prince's+secretary+mum+who+married+a...-a060460850>.
- E. Lucas, Russell. "Jordan: The Death of Normalization with Israel." Middle East Journal 58, no. 1 (Winter, 2004): 93-111.
- CR., Ryan. "Jordanian foreign policy and the Arab Spring." Middle East Policy 21 no.1 (2014).
- Quintan Wiktorowicz, "The Political Limits to Nongovernmental Organizations in Jordan." World Development 30, no.1, (2002).
- Helfont, Samuel and Helfont, Tally. "Jordan: Between the Arab Spring and the Gulf Cooperation Council." Orbis 56, no.1 (2012): 83-84.
- Al-Mahadin, Salam. "An Economy of Legitimizing Discourses: The Invention of the Bedouin and Petra as National Signifiers in Jordan." *Critical Arts: A Journal of South-North Cultural Studies* 21, no. 1 (2007): 86-105.
- Moubayed, Sami. "The Hashemite Royals of Jordan: Survivors, Warriors, Peacemakers." Inside Arabia. May 1, 2021.
- Hamdan, Sara. "Gulf Council Reaches Out to Morocco and Jordan." The New York Times. Last modified May 25, 2011. Accessed January 9, 2023. http://www.nytimes.com/2011/05/26/world/middleeast/26iht-M26-GCC.html?_r=1&page-wanted=all.
- Al-Sharafat, Saud. "Sustained Counterterrorism Efforts Remain Key to Preventing Attacks in Jordan." Washington Institute. Last modified March 11, 2021. Accessed August 20, 2022.

<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/sustained-counter-terrorism-efforts-remain-key-preventing-attacks-jordan>.

L. Yom, Sean. “Jordan in the balance: Evaluating regime stability.” Combating Terrorism Center. Last modified January 2013. Accessed February 12, 2022. <http://www.ctc.usma.edu/posts/jordan-in-thebalance-evaluating-regime-stability>.

L. Yom, Sean. “Tribal politics in contemporary Jordan: The case of the Hirak movement.” *Middle East Journal* 68, no.2 (2014): 229-247.

al-Shawa, Slam. “Jordan Economy Loss from the Gulf War.” *Sawt al-Sha’b*, 2824, (February 26, 1991).

Nanes, Stefanie. “Choice, Loyalty, and the Melting Pot: Citizenship and National Identity in Jordan.” *Nationalism and Ethnic Politics* 14, no.1 (2008). Accessed January 11, 2023. <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/13537110701872683>.

Al-Khalidi, Suleiman. “Jordan to Speed Tempo of Imf-Backed Reforms This Year—Finance Minister.” Reuters. Last modified March 31, 2021. Accessed October 13, 2022. <https://www.reuters.com/article/jordan-economy-imf-int/jordan-to-speed-tempo-of-imf-backed-reforms-this-year-financeminister-idUSKBN2BN27A>.

Alnaimat, Tareq. “The Continued Fragmentation of the Jordanian Brotherhood.” Carnegie Endowment for International Peace. Last modified October 18, 2018. Accessed December 11, 2022. <https://carnegieendowment.org/sada/77531>.

- Mohammad, Yaghi. “Jordan’s Election Law: Reform or Perish?.” Fikra Forum. Last modified October 5, 2012. Accessed February 9, 2023. <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/jordans-election-law-reform-or-perish>.
- Sayigh, Yezid. “Agencies of coercion: Armies and internal security forces.” *International Journal of Middle East Studies* 43, no.3 (2011): 403-405.
- SL, Yom and FG, III., Gause. “Resilient royals: How Arab monarchies hang on.” *Journal of Democracy*. Last modified 2012. Accessed January 7, 2023. <https://journalofdemocracy.org/articles/resilient-royals-how-arab-monarchies-hang-on/>.

เว็บไซต์

- “About the Royal Hashemite Court.” The Royal Hashemite Court. Accessed November 29, 2022, <https://rhc.jo/en/royal-court/about-royal-hashemite-court>.
- AP News. “Syria’s Assad Calls Jordan’s King amid Thaw in Relations.” AP News. Last modified October 3, 2021. Accessed October 13, 2022. <https://apnews.com/article/middle-east-syria-jordan-abdullah-ii-amman-04fd5f4cc64bedc5d51ee45e2d0e5915>.
- BBC News. “Profile: Jordan’s Queen Rania.” BBC News. Last modified November 7, 2001. Accessed July 9, 2022. http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/1632614.stm.
- BBC News. “Jordan’s Prince Hamzah bin Hussein renounces title of prince.” BBC News. Last modified April 3, 2022. Accessed October 11, 2022. <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-60976314>.

- Biography.com Editors. “Queen Noor of Jordan Biography.” Biography. Last modified April 5, 2021. Accessed July 23, 2022. <https://www.biography.com/royalty/queen-noor-of-jordan>.
- Cairo Times. “Queen Dina.” Royalark. Last modified 1999. Accessed November 7, 2022, <http://www.royalark.net/Arabia/mecca5.htm>.
- CIA. “The World Fact book, Jordan.” The World Factbook. Last modified April 18, 2023. Accessed July 9, 2022. <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/jordan/>.
- SA., Cook. “What’s Behind the New Israel-UAE Peace Deal?.” Council on Foreign Relations. Last modified August 17, 2020. Accessed December 10, 2022. <https://www.cfr.org/inbrief/whats-behind-new-israel-uae-peace-deal>.
- Doing Business 2020, “Doing Business 2020: Comparing Business Regulation in 190 Economies - Economy Profile of Sierra Leone (English)” (Washington, D.C.). Accessed December 6, 2022. <http://documents.worldbank.org/curated/en/784291575365792406/Doing-Business-2020-Comparing-Business-Regulation-in-190-Economies-Economy-Profile-of-Sierra-Leone>.
- Dynamics Innovations. “Jordan Hashemite Charity Organization (JHCO).” Accessed 29 January 2023. [https://www.di.jo/customers/Jordan-Hashemite-Charity-Organization-\(JHCO\)](https://www.di.jo/customers/Jordan-Hashemite-Charity-Organization-(JHCO)).
- Government of Jordan, Department of statistics, “2015 census report.” Government of Jordan. Department of statistics. Last modified January 1, 2016. Accessed June 19, 2022. http://census.dos.gov.jo/wp-content/uploads/sites/2/2016/02/Census_results_2016.pdf.

- “Hashemite Fund for Human Development”. Accessed <http://www.johud.org.jo/WhoWeAre>.
- Jordan Hashemite Charity Organization (JHCO). “Jordan Hashemite Charity Organization (JHCO).” *Jordan Hashemite Charity Organization (JHCO)*, (N.D.). Accessed [https://www.di.jo/customers/Jordan-Hashemite-Charity-Organization-\(JHCO\)](https://www.di.jo/customers/Jordan-Hashemite-Charity-Organization-(JHCO)).
- Jordan Times. “King proclaims Rania Queen.” *Jordanembassyus.org*. Last modified March 22, 1999. Accessed July 12, 2022. <https://web.archive.org/web/20110605171654/http://www.jordanembassyus.org/032299002.htm>.
- Jordan River Foundation (JRF). “Jordan River Foundation (JRF).” Jordan River Foundation, (N.D.). Accessed November 10, 2022. <https://www.jordanriver.jo/en>.
- Jordan Foreign Affairs, “King Hussein’s Foreign Affairs: A Commitment to World Peace.” The Hashmite Kingdom of Jordan (n.d.). Accessed November 10, 2022. http://www.kinghussein.gov.jo/f_affairs5a.html.
- Jordanian Royal Medical Services. “Princess Muna College.” Jordanian Royal Medical Services. Accessed July 4, 2022, <https://web.archive.org/web/20140222011603/http://www.jrms.gov.jo/Default.aspx?tabid=260&language=en-US>.
- “Jordanian Royal Orders.” The Royal Watcher, Royalwatcherblog. Last modified January 30, 2019. Accessed January 15, 2023. <https://royalwatcherblog.com/2019/01/30/jordanian-royal-orders/>.

Jordan Times, “King proclaims Rania Queen.” Jordanembassyus.org. last modified March 22, 1999. Accessed June 21, 2022. <https://web.archive.org/web/20110605171654/http://www.jordanembassyus.org/032299002.htm>

Jordan Times. “Jordan remembers Queen Alia.” Jordan Times. Last modified February 8, 2016. Accessed July 24, 2022. <https://jordantimes.com/news/local/jordanians-remember-queen-alia>.

Jordan Times. “Royal Decree promotes Crown Prince to rank of captain in JAF.” Jordan Times. November 11, 2021. Accessed November 1, 2022. <https://jordantimes.com/news/local/royal-decree-promotes-crown-prince-rank-captain-jaf>.

King Abdullah Official Website. “His Majesty King Abdullah II Ibn Al Hussein’s Vision: Peace.” King Abdullah Official Website (n.d.). Accessed January 9, 2023. http://www.kingabdullah.jo/index.php/en_US/pages/view/id/151.html.

Asser, Martin. “Battle of the wives.” BBC News. Last modified February 9, 1999. Accessed July 9, 2022. http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/276136.stm.

Ghazal, Mohammad. “Jordan second largest refugee host worldwide” Jordan Times. Last modified Mar 8, 2017. Accessed December 15, 2022. <https://jordantimes.com/news/local/jordan-second-largest-refugee-host-worldwide-%E2%80%94-unhcr>.

Noor Al Hussein Foundation. “Noor Al Hussein Foundation.” Noor Al Hussein Foundation, (N.D.). Accessed December 8, 2022. <http://www.nooralhusseinfoundation.org>.

- Refworld. “The Constitution of the Hashemite Kingdom of Jordan.” Refworld, January 1, 1952. Accessed June 10, 2022. <https://www.refworld.org/docid/3ae6b53310.html>.
- Refworld. “Jordan: Jordanian National Charter of 1991.” Refworld. Last modified June 1, 1991. Accessed June 10, 2022. <https://www.refworld.org/docid/3ae6b53b4.html>.
- Kingdom of Jordan. “The Constitution of the Hashemite Kingdom of Jordan, Chapter 4, Article 47.” Refworld. Last modified January 1, 1952. Accessed June 10, 2022. <https://www.refworld.org/docid/3ae6b53310.html>.
- Satloff, Robert. “Why King Abdullah Is King.” American Interest. Last modified April 18, 2020. Accessed January 11, 2022. <https://www.the-american-interest.com/2020/04/18/why-king-abdullah-is-king/>.
- “Royal Initiatives and Development Projects.” The Royal Hashemite Court. Accessed November 29, 2022. <https://rhc.jo/en/royal-court/royal-initiatives-and-development-projects>.
- Hamdan, Sara. “Gulf Council Reaches Out to Morocco and Jordan.” The New York Times. Last modified May 25, 2011. Accessed June 27, 2022. http://www.nytimes.com/2011/05/26/world/middleeast/26iht-M26-GCC.html?_r=1&page-wanted=all.
- Soldiers of Peace. “Prince Hassan bin Talal.” Soldiersofpeacemovie, (N.D.). Accessed <http://www.soldiersofpeacemovie.com/about/the-cast/21/hrh-prince-el-hassan-bin-talal/>
- Tkiyet Um Ali. “Our Story.” Tkiyet Um Ali, (N.D.). Accessed December 23, 2022. <https://www.tua.jo/concept-commencement1>.

The Parliament of Jordan. “General Information about the National Assembly.” The Parliament of Jordan (n.d.). Accessed June 13, 2022. <https://parliament.jo/en/node/145>.

UNHCR. “Gulf Donors and NGOs Assistance to Syrian Refugees in Jordan.” UNHCR. Last modified 2014. Accessed <https://data2.unhcr.org/fr/documents/download/45613>.

UN Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East, “Where We Work: Refugee Camps in Jordan.” Accessed October 15, 2022. <https://www.unrwa.org/where-we-work/jordan>.

United Nations. “Hashemite Kingdom of Jordan.” United Nations, April 3, 2015. Accessed June 13, 2022. <https://www.un.org/youthenvoy/tag/hashemite-kingdom-of-jordan/>.

King Abdullah Official Website. “His Majesty King Abdullah II Ibn Al Hussein’s Vision: Peace.” King Abdullah Official Website, (N.D.). Accessed September 21, 2022. http://www.kingabdullah.jo/index.php/en_US/pages/view/id/151.html.

บทที่ 6 ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของญี่ปุ่น ภาษาไทย

เบญจรงค์ ใจใส แดร์ อาร์สตานีอง. “การเปลี่ยนแปลงของความหมายของพิธี ‘ไดโจไซ’ ในประวัติศาสตร์ญี่ปุ่น.” *วารสารภาษาและวัฒนธรรม*. ปีที่ 40. ฉบับที่ 2. กรกฎาคม-ธันวาคม 2564, 112-136.

กรกิจ ดิษฐาน. “เจาะลึกพิธีไดโจไซ ขั้นตอนลึกกลับที่สุดในงานราชาภิเษกญี่ปุ่น.” *โพสต์ทูเดย์*. 14 พฤศจิกายน 2562. <https://www.posttoday.com/international-news/606392> (เข้าถึงเมื่อ 7 ธันวาคม 2566)

- “จักรพรรดิญี่ปุ่น: 35 ปีแห่งการต่อต้านกับขบวนการที่ถดถอย.” *บีบีซีไทย*. 30 เมษายน 2562. [https:// www.bbc.com/thai/international-48079782](https://www.bbc.com/thai/international-48079782) (เข้าถึงวันที่ 15 เมษายน 2566).
- ไซโต, ฮิโตะ และ เอลิซาเบธ ลี. *พงศาวดารญี่ปุ่น*, แปลโดย ยูปีเตอร์, พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ศรีปัญญา, 2561.
- “สมเด็จพระจักรพรรดิญี่ปุ่น: กิโลเมตรสูง-ตำนานทวยเทพ ที่จะปรากฏในพระราชพิธีขึ้นครองราชย์สู่รัชสมัยเรา.” *บีบีซีไทย*. 24 เมษายน 2562. <https://www.bbc.com/thai/47918918> (เข้าถึงวันที่ 5 พฤศจิกายน 2565).
- “สมเด็จพระจักรพรรดิญี่ปุ่นพระราชทานเครื่องราชฯ ทูตไทย ‘บรรสานบนนาคว’.” *มติชนออนไลน์*. 18 ตุลาคม 2562. https://www.matichon.co.th/foreign/news_1717106 (เข้าถึงเมื่อ 5 ธันวาคม 2566).

ภาษาอังกฤษ

- The Advisory Council on the Imperial House Law. *The Advisory Council on the Imperial House Law Report*. November 24, 2005. https://japan.kantei.go.jp/policy/koshitsu/051124_e.pdf
- Auer, James E., ed. *From Marco Polo Bridge to Pearl Harbor: Who was Responsible?* Tokyo: Yomiuri Shimbun, 2006.
- Benedict, Ruth. *The Chrysanthemum and the Sword: Patterns of Japanese Culture*. Boston: Houghton Mifflin, 1946.
- Bix, Herbert P. “Inventing the ‘Symbol Monarchy’ in Japan, 1945-52.” *The Journal of Japanese Studies* 21, no. 2 (1995): 319-365.
- Bix, Herbert P. *Hirohito and the Making of Modern Japan*. New York: Harper Collins Publishers Inc., 2001.
- Bix, Herbert P. “War Responsibility and Historical Memory: Hirohito’s Apparition.” *Asia-Pacific Journal: Japan Focus* 6,

No. 5 (May 3, 2008). <https://apjjf.org/-Herbert-P.-Bix/2741/article.html> (accessed December 7, 2023)

Buruma, Ian. *Inventing Japan, 1853-1964*. New York: The Modern Library, 2004.

“CDP Election Contenders all Call for Review of Accord with JCP.” *Asahi Shimbun*. November 23, 2021. <https://www.asahi.com/ajw/articles/14487345> (accessed April 15, 2023).

“Celebrations for Princess Mako’s Marriage Muted over Money Dispute.” *Kyodo News*. October 26, 2021. <https://english.kyodonews.net/news/2021/10/afabc87d8007-update1-celebrations-for-princess-makos-marriage-muted-over-money-dispute.html> (accessed November 3, 2022).

Clement, Ernest Wilson. “Constitutional Imperialism in Japan.” *The Academy of Political Science* 6, No. 3 (April, 1916): 1-104.

Cohen, Theodore and Herbert Passin. *Remaking Japan: The American Occupation as New Deal*. New York: The Free Press, 1987.

Collie, Craig. *Nagasaki*. London: Portobello Books, 2013.

Decoration Bureau. “Decorations and Medals – Praise and the Glory.” *Decoration Bureau, Cabinet Office, Government of Japan*. July 2014. https://www.cao.go.jp/en/pmf/pmf_8.pdf (accessed December 5, 2023).

Decoration Bureau. “Summary of the Honors System.” *Decoration Bureau, Cabinet Office, Government of Japan*. <https://www8.cao.go.jp/shokun/en/honors-system.html> (accessed December 5, 2023).

Dower, John W. *War without Mercy: Race and Power in the Pacific War*. New York: Patheon Books, 1986.

- Dower, John W. *Embracing Defeat: Japan in the Wake of World War II*. New York: W.W. Norton & Company, Inc., 2000.
- “Dr. M Conferred Japan’s Highest Award.” *The Nation*. November 6, 2018. <https://www.nationthailand.com/international/30357992> (accessed December 7, 2023).
- “Ebisu – Japanese Mythology.” *Britannica*. July 20, 1998. <https://www.britannica.com/topic/Ebisu#ref152534> (accessed November 4, 2022).
- “Editorial: Answer to Imperial Succession Problem must be Based on Japan’s Modern Values.” *Mainichi*. March 24, 2021. <https://mainichi.jp/english/articles/20210324/p2a/00m/0op/007000c> (accessed April 10, 2023).
- “Editorial: Stop Using the Emperor or Imperial Family for Political Gain.” *Asahi Shimbun*. June 24, 2023. <https://www.asahi.com/ajw/articles/14940648> (accessed December 5, 2023).
- Ejima, Akiko. “Japan’s Soft State of Emergency: Social Pressure Instead of Legal Penalty.” *Verfassungsblog*. May 13, 2020. <https://verfassungsblog.de/japans-soft-state-of-emergency-social-pressure-instead-of-legal-penalty/> (accessed December 5, 2023)
- Emmerson, John K. “The Japanese Communist Party after Fifty Years” *Asian Survey* 12, No. 7 (July 1972): 564-579.
- Fernando, Shaun. “Shinzo Abe to Receive the Collar of the Supreme Order of the Chrysanthemum.” *Japan Forward*. July 12, 2022. <https://japan-forward.com/shinzo-abe-to-receive-the-collar-of-the-supreme-order-of-the-chrysanthemum/> (accessed December 7, 2023).

- Gibney, Alex. "Six Days to Reinvent Japan." *The Wilson Quarterly* 20, no. 4 (1996): 72-80.
- Gordon, Andrew. *A Modern History of Japan: From Tokugawa Times to the Present*. New York: Oxford University Press, 2003.
- Goodman, Carl F. "Contemplated Amendments to Japan's 1947 Constitution: A Return to Iye, Kokutai and the Meiji State." *Washington International Law Journal*, 26, no. 1 (2017): 17-74. <https://digitalcommons.law.uw.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1742&context=wilj> (accessed December 5, 2023).
- Hafetz, Jonathan. "Japan's Constitution does not Need an Emergency Clause: Future Crisis can be Addressed through the Existing Legislative Process." *Nikkei Asia*. June 20, 2022. <https://asia.nikkei.com/Opinion/Japan-s-constitution-does-not-need-an-emergency-clause> (accessed December 5, 2023).
- Hane, Mikiso. *Modern Japan: A Historical Survey*, Boulder: Westview Press, 1992.
- Hane, Mikiso and Louis G. Perez. *Premodern Japan: A Historical Survey*, 2nd ed. Boulder: Westview Press, 2015.
- Harding, Christopher. *A History of Modern Japan: In Search of a Nation - 1850 to the Present*. Tokyo: Tuttle Publishing, 2020.
- Harvey, Robert. *American Shogun: MacArthur, Hirohito and the American Duel with Japan*. London: John Murray Publishers, 2007.
- Hattori, Ryuji. *Japan at War and Peace: Shidehara Kijuro and the Making of Modern Diplomacy*. Canberra: ANU Press, 2021.
- Hearn, Lafcadio. *Japan: An Attempt at Interpretation*. New York: Macmillan Company, 1904.

- Holland, Oscar. "Japan's Ancient and Mysterious Royal Regalia." *CNN*. October 21, 2019. <https://edition.cnn.com/style/article/japan-enthronement-royal-regalia/index.html> (accessed December 7, 2023).
- Hotta, Eri. *Japan 1941: Countdown to Infamy*. New York: Vintage Book, 2013.
- "An Imperial Appeal to the People." *Nikkei Asia*. August 18, 2016. [https://asia.nikkei.com/ Politics/An-Imperial-appeal-to-the-people](https://asia.nikkei.com/Politics/An-Imperial-appeal-to-the-people) (accessed April 13, 2023).
- "Imperial Couple's Visit to Britain Postponed amid Virus Outbreak." *The Japan Times*. March 19, 2020. <https://www.japantimes.co.jp/news/2020/03/19/national/imperial-couples-visit-britain-postponed-amid-virus-outbreak/> (accessed December 7, 2023).
- "Imperial Heirlooms, Sacred Treasures Made Tax Exempt for 2019 Succession." *Mainichi*. May 2, 2019. <https://mainichi.jp/english/articles/20190502/p2a/00m/0na/014000c#:~:text=Imperial%20treasures%20are%20prescribed%20under,exempting%20them%20from%20inheritance%20tax.> (accessed April 15, 2023).
- Iokibe, Makoto. "Japan Meets the United States for the Second Time." *Daedalus* 119, no. 3 (Summer 1990): 91-106.
- Ito, Koichiro. "Inside the Niinamesai: The Emperor's Most Difficult Ritual." *Japan Forward*. November 25, 2017. <https://japan-forward.com/inside-the-niinamesai-the-emperors-most-difficult-ritual/> (accessed December 7, 2023).

- Iwai, Katsumi. “Abdication and the Japanese Emperor as a Pacifist Symbol.” *Nippon.com*. September 6, 2016. <https://www.nippon.com/en/currents/d00235/> (accessed April 15, 2023).
- “Japan, Britain’s Royal Visits Date Back to 19th Century.” *Yomiuri Shimbun*. May 7, 2023. <https://japannews.yomiuri.co.jp/society/imperial-family/20230507-108225/> (accessed December 7, 2023).
- “Japan: Communist Party Accepts Emperor’s Speech at Opening Ceremony of the Diet as Constitutional.” *Library of Congress*, January 4, 2016. <https://www.loc.gov/item/global-legal-monitor/2016-01-04/japan-communist-party-accepts-emperors-speech-at-opening-ceremony-of-the-diet-as-constitutional/> (accessed April 15, 2023).
- “Japan Upper House Chief Urged South Korea Speaker to Retract Calls for ‘Comfort Women’ Apology.” *Japan Times*, November 1, 2019. <https://www.japantimes.co.jp/news/2019/11/01/national/politics-diplomacy/south-korea-speaker-comfort-women-apology-call/> (accessed April 16, 2023).
- “Japanese Communist Party Marks 100th Anniversary.” *Japan Times*. July 16, 2022. <https://www.japantimes.co.jp/news/2022/07/16/national/politics-diplomacy/japan-communist-party-100th-anniversary/> (accessed November 3, 2022).
- “Japanese Crown Prince and Princess Depart Japan for King Charles III Coronation.” *The Japan Times*. May 4, 2023. <https://www.japantimes.co.jp/news/2023/05/04/national/crown-prince-akishino-princess-kiko-king-charles-coronation/> (accessed December 7, 2023).

- “Japanese Emperor to Make State Visit to United Kingdom.” *Reuters*. January 14, 2020. <https://www.reuters.com/article/idUSKBN1ZD0LJ/> (accessed December 7, 2023).
- “Japan’s Emperor and Imperial Family.” *Nippon.com*. October 26, 2021. <https://www.nippon.com/en/features/jg00108/japan’s-emperor-and-imperial-family.html> (accessed April 10, 2023).
- “Japan’s Emperor Prays for Peace in First Abdication in 200 Years.” *Reuters*. April 30, 2019. <https://www.reuters.com/article/us-japan-emperor-idUSKCN1S5245> (accessed November 3, 2022).
- “Japan’s Emperor Talks about Forthcoming Trip to Indonesia.” *Yomiuri Shimbun*. June 16, 2023. <https://japannews.yomiuri.co.jp/society/imperial-family/20230616-116632/> (accessed December 5, 2023).
- “Japan’s Female Emperors.” *Nippon.com*. June 30, 2020. <https://www.nippon.com/en/japan-data/h00753/> (accessed April 15, 2023).
- “Japan’s Little Prince could be Last Emperor on Unreformed Chrysanthemum Throne.” *Reuters*. October 14, 2016. <https://www.reuters.com/article/us-japan-emperor-succession-idUSKCN12D33O> (accessed November 2, 2022).
- “Japan’s Parties Draw Battle Lines as Election Campaign Begins.” *Nikkei Asia*. October 19, 2021. <https://asia.nikkei.com/Politics/Japan-election/Japan-s-parties-draw-battle-lines-as-election-campaign-begins> (accessed April 15, 2023).
- “Japan’s Ruling Camp Nervous about Opposition Unity as Election Looms.” *Japan Times*. October 16, 2021.

- “Japan Prince Wades Into Controversy over Imperial Rite Funding.” *New Straits Times*. November 30, 2018. <https://www.nst.com.my/world/2018/11/436166/japan-prince-wades-controversy-over-imperial-rite-funding> (accessed December 7, 2023).
- Japan Watch Project Analyst. “Japanese Imperial Transition 2019.” *Japan Watch Project*. 2019. <https://japanwatch.today/th/blog/post/japanese-imperial-transition-2019> (accessed December 7, 2023).
- Johnston, Eric. “Major Opposition Parties in Japan Unite in Attempt to Dislodge LDP.” *Japan Times*. October 13, 2021. <https://www.japantimes.co.jp/news/2021/10/13/national/politics-diplomacy/opposition-unity-explainer/> (accessed April 15, 2023).
- Jones, Colin P.A. “The Reiwa Daijosai: Pomp, Circumstance and Litigation.” *The Japan Times*. December 23, 2019. <https://www.japantimes.co.jp/community/2019/12/23/issues/reiwa-daijosai-pomp-circumstance-litigation/> (accessed December 7, 2023).
- Kades, Charles L. “The American Role in Revising Japan’s Imperial Constitution.” *Political Science Quarterly* 104, no.2 (Summer, 1989): 215-247.
- Kasahara, Hidehiko. “Issues for Japan’s Imperial Family.” *Nippon.com*. March 5, 2012. <https://www.nippon.com/en/currents/d00018/> (accessed April 17, 2023)
- Kasahara, Hidehiko. “The Compromise and Contradictions in Emperor Akihito’s Abdication Legislation.” *Nippon.com*. April 18, 2017. <https://www.nippon.com/en/in-depth/a05402/> (accessed April 13, 2023).

- Kazuhiro, Takii. *The Meiji Constitution: The Japanese Experience of the West and the Shaping of the Modern State*. Tokyo: International House of Japan, 2007.
- Klieman, A.S. “Preparing for the Hour of Need: Emergency Powers in the United States.” *The Review of Politics*, 41, no. 2 (April 1979): 235-255.
- Kunaicho. “Official Duties and Public Activities in the Imperial Palace.” Accessed April 15, 2023. <https://www.kunaicho.go.jp/e-about/kyuchu/kyuchu.html>
- “Kyoto Governor Sued over Attendance at Emperor’s Succession Ritual.” *Kyodo News*. November 4, 2020. <https://english.kyodonews.net/news/2020/11/e88cf5f1cafb-kyoto-governor-sued-over-attendance-at-emperors-succession-ritual.html> (accessed December 7, 2023).
- “LDP Drafts Conservative Revisions to Constitution.” *The Japan Times*. April 29, 2012. <https://www.japantimes.co.jp/news/2012/04/29/national/ldp-drafts-conservative-revisions-to-constitution/> (accessed December 7, 2023).
- “LDP Suggests Controversial Draft Revision to Constitution not Fixed.” *The Mainichi*. October 14, 2016. <https://mainichi.jp/english/articles/20161014/p2a/00m/0na/007000c> (accessed December 7, 2023).
- Lee, John M. “Queen and Quiet Crowds Greet Hirohito in London.” *New York Times*. October 6, 1971. <https://www.nytimes.com/1971/10/06/archives/queen-and-quiet-crowds-greet-hirohito-in-london-queen-elizabeth.html> (accessed December 6, 2023).

“Letter from Douglas MacArthur to Prime Minister dated 25 February 1947.” *National Diet Library*. https://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryo/05/137/137_002l.html (accessed September 30, 2023).

“Letter from Shigeru Yoshida to General MacArthur dated December 27, 1946.” *National Diet Library*. https://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryo/05/134/134_001l.html (accessed September 30, 2023).

Liberal Democratic Party of Japan. “LDP Announces a New Draft Constitution for Japan.” Accessed April 15, 2023. <https://www.jimin.jp/english/news/117099.html>

McClain, James L. *Japan: A Modern History*. New York: W.W. Norton & Company, 2002.

McNeill, David. “Japan’s Crown Princess Admits Depression.” *Independent*. July 31, 2004. <https://www.independent.co.uk/news/world/asia/japan-s-crown-princess-admits-depression-5356548.html> (accessed April 16, 2023).

McNelly, Theodore. “The Japanese Constitution: Child of the Cold War.” *Political Science Quarterly* 74, no. 2 (June 1959): 176-195.

McNelly, Theodore H. “‘Induced Revolution’: The Policy and Process of Constitutional Reform in Occupied Japan.” In *Democratizing Japan: The Allied Occupation*, edited by Robert E. Ward and Sakamoto Yoshikazu, 79-110. Honolulu: University of Hawai‘i Press, 1987.

- Maizland, Lindsay. "The Japanese Emperor's Role in Foreign Policy." *Council on Foreign Relations*. April 26, 2019. <https://www.cfr.org/in-brief/japanese-emperors-role-foreign-policy> (accessed December 5, 2023).
- Maloney, Iain. "'Sakamoto Ryoma and the Meiji Restoration' Creates the Man Anew." *Japan Times*. January 30, 2021. <https://www.japantimes.co.jp/culture/2021/01/30/books/book-reviews/sakamoto-ryoma-and-the-meiji-restoration/> (accessed November 6, 2022).
- Matsui, Shigenori. *The Constitution of Japan: A Contextual Analysis*. Portland: Hart Publishing, 2011.
- Meyers, Howard. "Revisions of the Criminal Code of Japan During the Occupation." *Washington Law Review* 25, no. 1 (1950): 104-134.
- Mesmer, Philippe. "Queen Elizabeth II's Funeral: Japanese Emperor's Presence Reflects Strong Ties between Two Monarchies." *Le Monde*. September 18, 2022. https://www.lemonde.fr/en/international/article/2022/09/18/queen-elizabeth-ii-s-funeral-japanese-emperor-s-attendance-reflects-strong-ties-between-two-monarchies_5997465_4.html (accessed December 6, 2023).
- Mikuriya, Takashi. "Inside the Imperial Abdication Panel: A Legal and Political Balancing Act." *Nippon.com*. April 7, 2017. <https://www.nippon.com/en/in-depth/a05401/> (accessed April 13, 2023).

Minashita, Kiryu. “Getting Emotional: How Media Coverage of Japan’s Imperial Family Has Changed.” *Nippon.com*. December 23, 2019. <https://www.nippon.com/en/in-depth/d00528/getting-emotional-how-media-coverage-of-japan’s-imperial-family-has-changed.html> (accessed April 15, 2023).

Morton, Louis. “Soviet Intervention in the War with Japan.” *Foreign Affairs* 40, no. 4 (1962): 653-662.

Murakami, Fuminobu. “Incest and Rebirth in Kojiki.” *Monumenta Nipponica* 43, no. 4 (1988): 455-463.

Ninivaggi, Gabriele. “Why Emperor Naruhito’s Visit to Indonesia Matters Symbolically and Practically.” *Japan Times*. June 24, 2023. <https://www.japantimes.co.jp/news/2023/06/24/national/imperial-visit-indonesia-analysis/> (accessed December 5, 2023).

“No Constitutional Issue with Emperor’s Address: Imperial Agency Chief.” *Nikkei Asia*. August 11, 2016. <https://asia.nikkei.com/Politics/No-constitutional-issue-with-Emperor-s-address-Imperial-agency-chief> (accessed April 13, 2023).

Okabe, Noburu. “Royal Ties Underpin New Anglo-Japanese Alliance.” *Nippon.com*. January 4, 2022. <https://www.nippon.com/en/in-depth/d00772/> (accessed December 6, 2023).

“Organization and Functions of the Imperial Household Agency.” *Imperial Household Agency*. <https://www.kunaicho.go.jp/e-kunaicho/soshiki.html>

Orr, James J. *The Victim as Hero: Ideologies of Peace and National Identity in Postwar Japan*. Honolulu: University of Hawai’i Press, 2001.

- “Over Half Say Japan Needs to Amend Constitution for Virus Response.” *Kyodo News*. May 1, 2021. <https://english.kyodonews.net/news/2021/05/edf64fdd4d6a-over-half-say-japan-needs-to-amend-constitution-for-virus-response.html> (accessed December 5, 2023).
- “Panel Submits Two Proposals for Ensuring Stable Imperial Succession.” *Japan Times*. December 22, 2021. <https://www.japantimes.co.jp/news/2021/12/22/national/proposal-succession/> (accessed November 3, 2022).
- “Papers Reveal Plan for Emperor Akihito to Visit South Korea on First Trip.” *Japan Times*. March 31, 2020. <https://www.japantimes.co.jp/news/2020/03/31/national/history/japan-south-korea-emperor-akihito-visit/> (accessed April 15, 2023).
- Peattie, Mark R. “Nanshin: The ‘Southward Advance,’ 1931-1941, as a Prelude to the Japanese Occupation of Southeast Asia.” in *The Japanese Wartime Empire, 1931-1945*, edited by Peter Duus, Ramon H. Myers, and Mark R. Peattie, 189-242. Princeton: Princeton University Press, 1996.
- “Prince Akishino Questions Japanese Government Financing of Shinto-Linked Rite.” *The Japan Times*. November 30, 2018. <https://www.japantimes.co.jp/news/2018/11/30/national/prince-akishino-questions-japanese-government-financing-shinto-linked-rite/> (accessed December 7, 2023).
- “Princess Mako Weds after Drawn-out Engagement Drama.” *Japan Times*. October 26, 2021. <https://www.japantimes.co.jp/news/2021/10/26/national/japan-princess-mako-marriage/> (accessed November 3, 2022).

- Rai, Arpan. “Why Japan’s Emperor will be the Most Significant Dignitary to Visit London during Queen’s Funeral.” *Independent*. September 16, 2022. <https://www.independent.co.uk/asia/japan/japan-emperor-naruhito-queen-funeral-b2168779.html> (accessed December 6, 2023).
- Reid, T.R. “Akihito Visit Fuels Anger in Britain.” *Washington Post*. May 27, 1998. <https://www.washingtonpost.com/archive/politics/1998/05/27/akihito-visit-fuels-anger-in-britain/fb3f6205-b863-46bc-87e3-b9068c23a728/> (accessed December 7, 2023).
- Repeta, Lawrence. “Covid-19 is a Weak Excuse for Changing Japan’s Constitution.” *East Asia Forum*. September 27, 2021. <https://www.eastasiaforum.org/2021/09/27/covid-19-is-a-weak-excuse-for-changing-japans-constitution/> (accessed December 5, 2023).
- Ruoff, Kenneth J. *The People’s Emperor: Democracy and the Japanese Monarchy, 1945-1995*. Cambridge: Harvard University Asia Center, 2001.
- Saito, Katsuhisa. “Panel Report Discounts Possibility of Femail Succession in Japan.” *Nippon.com*. March 24, 2022. <https://www.nippon.com/en/japan-topics/c06128/> (accessed April 17, 2023).
- Saito, Katsuhisa. “Royal Reduction: The Postwar Downsizing of Japan’s Imperial Family.” *Nippon.com*. June 20, 2022. <https://www.nippon.com/en/japan-topics/c06133/> (accessed April 16, 2023).
- Sato, Motoei, “The Nation’s Ardent Expectations for the Compilation Project of ‘The True History of the Emperor Showa’ by the Imperial Household Agency.” *Chuo Online*. May 30, 2011. <https://yab.yomiuri.co.jp/adv/chuo/dy/opinion/20110530.html>. (accessed April 20, 2023)

- Seagrave, Sterling. *The Yamato Dynasty: The Secret History of Japan's Imperial Family*. London: Bantam Press, 1999.
- Shillony, Ben-Ami. "The Japanese Imperial Institute: Crisis and Continuity." *The Suntory Centre*, Discussion Paper No. IS/06/512, November 2006.
- "South Korea Visits Left as Unfinished Business for New Emperor." *Kyodo News*. May 2, 2019. <https://english.kyodonews.net/news/2019/05/eb2e3cabf929-s-korea-visit-left-as-unfinished-business-for-new-emperor.html> (accessed April 15, 2023).
- "The Story of Princess Kazunomiya." *Nakasendoway*. Accessed November 5, 2022. <https://www.nakasendoway.com/the-story-of-princess-kazunomiya/>
- "Survey Finds over 70% in Favor of Woman Becoming Emperor in Japan." *Nippon.com*. May 28, 2020. <https://www.nippon.com/en/japan-data/h00721/> (accessed April 16, 2023).
- Takahashi, Koichiro, "The Future of Japan's Dwindling Imperial Family." *Nippon.com*. July 25, 2014. <https://www.nippon.com/en/currents/d00129/> (accessed April 15, 2023).
- Takashi, Mikuriya. "Inside the Imperial Abdication Panel: A Legal and Political Balancing Act." *Nippon.com*. April 7, 2017. <https://www.nippon.com/en/in-depth/a05401/> (accessed April 10, 2023).
- Takemae, Eiji. *Inside GHQ: The Allied Occupation of Japan and its Legacy*. New York: Continuum, 2002.
- Takemae, Eiji. *The Allied Occupation of Japan*. New York: Continuum, 2003.

Tatsumi, Yuki. “Japan’s Emperor Visits the Philippines: Major Takeaways.” *The Diplomat*. February 6, 2016. <https://thediplomat.com/2016/02/japans-emperor-visits-the-philippines/> (accessed December 5, 2023).

Taylor, Adam. “Japanese Politician Says Wartime Sex Slaves were ‘Necessary’.” *Business Insider*. May 14, 2013. <https://www.businessinsider.com/toru-hashimoto-comfort-women-were-necessary-2013-5> (accessed April 13, 2023)

Titus, David A. “The Making of the ‘Symbol Emperor System’ in Postwar Japan.” *Modern Asian Studies* 14, no. 4 (1980): 529-578.

“Traveling on the Edo Highways: A Journey of Shogun and Princesses.” *Edo-Tokyo Museum News*, no. 13 (March 29, 2019). https://www.edo-tokyo-museum.or.jp/assets/img/2019/03/EdohakuNews_13.pdf?fbclid=IwAR09JvFm8PhDa9ULhU9arxq3PTJuokm-sPfdYjz8ALLK-V7pLZFJbLcGBf8 (accessed November 5, 2022).

Tsutsui, Kiyotada “A Turning Point for the System of Emperor as Symbol: Bagehot, Emperor Showa, and Fuzawa’s ‘On the Imperial Family.’” *Asia-Pacific Review* 26, no. 2 (2019): 26-36.

“Uncertainty Hangs over Kishida’s Ability to Deliver Constitutional Reform.” *Japan Times*. January 19, 2023. <https://www.japantimes.co.jp/news/2023/01/19/national/politics-diplomacy/fumio-kishida-constitutional-reform/> (accessed December 5, 2023).

“Vast Majority of Japanese Support Emperor’s Wish to Abdicate: Poll.” *Nikkei Asia*. August 12, 2016. <https://asia.nikkei.com/Politics/Vast-majority-of-Japanese-support-emperor-s-wish-to-abdicate-poll> (accessed April 13, 2023).

Watson, Adam. *The Evolution of International Society*. New York: Routledge, 1992.

Yamazaki, Jane W. *Japanese Apologies for World War II: A Rhetorical Study*. New York: Routledge, 2006.

“5-13 Eliminating the Crimes of High Treason and Lese Majesty from Criminal Code.” *National Diet Library*. <https://www.ndl.go.jp/constitution/e/shiryō/05/150shoshi.html> (accessed September 30, 2023).

บทที่ 7 ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของเดนมาร์ก กฎหมาย รายงาน และประกาศราชการ

Folketinget. *My Constitutional Act: My Constitutional Act with explanations*. Copenhagen: Folketinget, 2014. https://www.thedanishparliament.dk/media/sites/ft/pdf/publikationer/engelske-publikationer-pdf/my_constitutional_act_with_explanations.ashx.

_____. *The Parliamentary System of Denmark*. Copenhagen: Folketinget, 2014. https://www.thedanishparliament.dk/-/media/pdf/publikationer/english/the-parliamentary-system-of-denmark_2014.ashx.

Kongehuset. “Changes in Titles and Forms of Address in the Royal Family.” Kongehuset. accessed September 28, 2022.

<https://www.kongehuset.dk/en/news/changes-in-titles-and-forms-of-address-in-the-royal-family>.

_____. “Press release: HRH The Crown Prince steps down as active member of the International Olympic Committee.” accessed June 8, 2021. <https://www.kongehuset.dk/en/media-centre/press-releases/press-release-hrh-the-crown-prince-steps-down-as-active-member-of-the-international-olympic>.

_____. “Statement from Hm the Queen.” Kongehuset. accessed October 3, 2022. <https://www.kongehuset.dk/en/news/statement-from-hm-the-queen>.

_____. *The Royal House of Denmark’s Annual Report 2021*. Copenhagen: Kongehuset, 2021. accessed May 13, 2023. https://www.kongehuset.dk/media/4c5elzbc/the-royal-house-of-denmark_-annual-report_2021.pdf.

_____. *The Royal House of Denmark’s Annual Report 2022*. Copenhagen: Kongehuset, 2022. accessed October 4, 2023. <https://www.kongehuset.dk/media/n0ipreje/the-royal-house-of-denmark-annual-report-2022.pdf>.

The 1953 Constitutional Act of Denmark, 1953. accessed May 13, 2023. https://www.constituteproject.org/constitution/Denmark_1953.pdf?lang=en.

The Act of Succession of March 27, 1953. accessed June 12, 2009. <https://english.stm.dk/media/8875/the-act-of-succession-of-march-27.pdf>.

The Emergency Management Act 2009, Act no. 660 of 10 June 2009. accessed December 21, 2023. https://disasterlaw.ifrc.org/sites/default/files/media/disaster_law/202008/The%20Emergency%20Management%20Act%20of%20Denmark_2009.pdf

The Epidemic Act 2009, Act No. 1172 of 10 December 2008. accessed December 21, 2023. <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2009/814>

วารสาร นิตยสาร และหนังสือพิมพ์

Allen, Julie K. “Remembering the Schleswig War of 1864: A Turning Point in German and Danish National Identity.” *The Bridge* 37, no. 1 (2014): 53-70.

Altrincham, Lord. “Monachy Today.” *The National and English Review*, 1957. accessed May 11, 2023. https://archive.org/details/sim_national-and-english-review_195708_149_894/page/60/mode/2up.

Besselink, Leonard F. M. “The Globalizing Turn in the Relationship Between Constitutionalism and Democracy.” *Netherlands Journal of Legal Philosophy* 39, no. 3 (2010): 234-244. accessed May 11, 2023. https://www.elevenjournals.com/tijdschrift/rechtsfilosofieentheorie/2010/3/RenR_1875-2306_2010_039_003_003.pdf.

Corcos, Christine. “From Agnatic Succession to Absolute Primogeniture: The Shift to Equal Rights of Succession to Thrones and Titles in the Modern European Constitutional Monarchy.” *Michigan State Law Review* 1587 (2012): 1588-1670.

- Damgaard, Erik, and Henrik Jensen. "Assessing Strength and Weakness in Legislatures: The Case of Denmark." *The Journal of Legislative Studies* 12, no. 3-4 (September-December 2006): 426-442.
- Dubinka-Hushcha, Lizaveta A. "Political Institutions and Their Role in the Foreign Policy of Denmark." *Vestnik Sankt-Peterburgskogo Universiteta, Istoriya* 67, no. 1 (2022): 174-189. <https://doi.org/10.21638/11701/spbu02.2022.112>.
- Earl, Marjorie. "He Keeps Forgetting He's King." *Macleans*, October, 1953. accessed May 11, 2023. <https://archive.macleans.ca/article/1953/10/1/he-keeps-forgetting-hes-king>.
- Faerkel, Jens. "Some aspects of the Constitution of Denmark." *Irish Julist* 1, no. 3 (Summer, 1982): 1-31. accessed May 11, 2023. <https://www.jstor.org/stable/44026921>.
- Fallentin Nyborg, Annemette, Sune Klinge, Helle Krunke, and Jens Elo Rytter. "Covid-19 and emergency laws in Denmark" *Swedish Journal of Law*, no 10 (2020): 1098-1115.
- Jakobsen, Johnny Grandjean Gøgsig. "A Brief History of Medieval Monasticism in Denmark (with Schleswig, Rügen and Estonia)." *Religions* 12, no. 7 (2021): 1-20. <https://doi.org/10.3390/rel12070469>.
- Jenkins, Richard. "Modern Monarchy: A Comparative View from Denmark." *British Sociological Association* 7, no. 1 (2017): 1-8. <https://dx.doi.org/10.5153/sro.704>.
- Jerslev, Anne. "Contemporary ceremonial media events – time and temporalities of liveness." *Nordic Journal of Media Studies* 4, no. 1 (June 2022): 19-36. <https://doi.org/10.2478/njms-2022-0002>.

- Kaarsted, Tage. "Denmark, a limited monarchy." *Res Publica* 33, no. 1 (1991): 41-48. [https:// doi.org/10.21825/rp.v33i1.20369](https://doi.org/10.21825/rp.v33i1.20369).
- Kaspersen, Lars Bo. "Creation of modern Denmark." *Historical Social Research* 45, no. 1 (2020): 182-206.
- _____. "How Denmark Became Democratic: The Impact of Warfare and Military Reforms." *Acta Sociologica* 47, no. 1 (March 2004): 71-89. <https://doi.org/10.1177/0001699304041552>.
- Kærgård, Niels. "The Foundation for the Danish Welfare State: Ethnic, Religious and Linguistic Harmony." Paper presented at the International Economic History Congress, Helsinki, Finland, 2006.
- Krunke, Helle. "Monarchy and Gender in Denmark." *Royal Studies Journal* 7, no. 2 (2020): 46-63. <https://dx.doi.org/10.21039/rsj.256>.
- Kurrild-Klitgaard, Peter. "Picking a loser? A social choice perspective on the Danish government formation of 1975." *Public Choice* 158, no. 3/4 (March 2014): 483-497.
- Marklund, Andreas. "My King's Good Words: Royal Addresses, Modern Media and National Narratives in Denmark, 1933–1945." *National Identities* 19, no. 3 (2017): 333-357. <https://dx.doi.org/10.1080/14608944.2016.1177005>.
- Nyborg, Annemette Fallentin, Helle Krunke and Jens Elo Rytter. "Covid-19 and Emergency laws in Denmark." *Swedish Journal of Law*, no. 10 (2020): 1098-1115.
- Østergård, Uffe. "The Danish Path to Modernity." *Thesis Eleven* 77, no. 1 (2004): 25-43. <https://dx.doi.org/10.1177/0725513604042658>.

Phillips, Louise. “Media Discourse and the Danish Monarchy: Reconciling Egalitarianism and Royalism.” *Media, Culture & Society* 21, no. 2 (1999): 221-245. <https://dx.doi.org/10.1177/016344399021002006>.

Sauerberg, Steen. “The General Election in Denmark 1988.” *Scandinavian Political Studies* 11, no. 4 (1988). accessed May 11, 2023. https://tidsskrift.dk/scandinavian_political_studies/article/download/32617/30683?inline=1.

Sørensen, Aage B. “On Kings, Pietism and Rent-Seeking in Scandinavian Welfare States.” *Acta Sociologica* 41, no. 4 (1998): 363-375. accessed May 11, 2023. <https://www.jstor.org/stable/4201100>.

หนังสือและเอกสารอื่นในภาษาไทย

ไชยันต์ ไชยพร. ปิยเกษัตริย์: เส้นทางสู่ระบอบกษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญเดนมาร์ก, 1849. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, (2561).

พนิต มงคลธรรม. “ความชอบธรรมตามกฎหมายว่าด้วยการสืบราชสมบัติของ กษัตริย์เดนมาร์ก: พัฒนาการทางประวัติศาสตร์.” *วารสารนิติศาสตร์ และสังคมท้องถิ่น* 2, ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2561).

พรณศรี วิชากรกุล, “ความสัมพันธ์ระหว่างราชวงศ์ในยุโรปปัจจุบัน.” *วารสารอักษรศาสตร์* 2, ฉบับที่ 1 (2522): 127-129.

สมชาย ปรีชาศิลปกุล. “อภิรัฐมนตรีธรรมนูญจารีตประเพณีไทย 2475-2555.” *วิภาษา* 6, ฉบับที่ 2 (2555): 20.

หนังสือและเอกสารอื่นในต่างประเทศ

Adriansen, Hanne Kirstine, and Inge Adriansen. “A Political Geography of University Foundation: The Case of the Danish

- Monarchy.” In *Geographies of the University*, edited by Peter Meusburger, Michael Heffernan, and Laura Suarsana, 193-217. Switzerland: Springer International Publishing AG, 2018.
- Andersen, Jens. *King word. [Kongeord]* Copenhagen: Politikens Forlag, 2024.
- Barbara, Augustin. *Marriage Across Frontiers*. Avon: Multilingual Matters, 1989.
- Bradford, Sarah. *Queen Elizabeth II Her Life in Our Time*. London: Viking, 2012.
- Breum, Martin. *Cold Rush: The Astonishing True Story of the New Quest for the Polar North*. Montreal: McGill-Queen’s University Press, 2018.
- Buhl, da Lykke Hjort. “Taming Liminality: To Be Caught Betwixt and Between By Corona.” In *Coming of Age in a Copenhagen lockdown Antropologiske perspektiver på en pandemic*, edited by Bjarke Oxlund, 52-63. Copenhagen: Forfatterne & Forlaget, 2020.
- Christiansen, Flemming J. “Denmark: How to Form and Govern Minority Coalitions.” In *Coalition Governance in Western Europe*, edited by Torbjörn Bergman, Hanna Bäck, and Johan Hellström, 124-164. Oxford: Oxford University Press, 2021.
- Christiansen, Peter Munk. “The constitution.” In *The Oxford Handbook of Danish Politics*, edited by Peter Munk Christiansen, Jørgen Elklit, and Peter Nedergaard, 8-27. Oxford: Oxford University Press, 2020.

Damgaard, Erik. “Denmark: Delegation and Accountability in Minority Situations.” In *Delegation and Accountability in Parliamentary Democracies*, edited by Kaare Strøm, Wolfgang C. Müller, and Torbjörn Bergman, 281-300. Oxford: Oxford University Press, 2003.

Deedy, Carmen. *The Yellow Star: The Legend of King Christian X of Denmark*. Atlanta, USA: Peachtree Press, 2000.

Elklit, Jørgen. “Party Behaviour and the Formation of Minority Coalition Governments: Danish Experiences from the 1970s and 1980s.” In *Policy, Office, or Votes?: How Political Parties in Western Europe Make Hard Decisions*, edited by Kaare Strøm and Wolfgang C. Müller, 63-88. Cambridge: Cambridge University Press, 1999.

Florczak, Christoffer, and Robert Klemmensen. “Denmark: the politics of compromise and minority government governance.” In *Coalition Government as a Reflection of a Nation’s Politics and Society: A Comparative Study of Parliamentary Parties and Cabinets in 12 Countries*, edited by Matt Evans, 147-163. London: Routledge.

Forsby, Andreas Bøje. “Denmark’s relationship with China: an odd couple’s quest for bilateral harmony.” In *China and Nordic Diplomacy*, edited by Bjørnar Sverdrup-Thygeson, Wrenn Yennie Lindgren, and Marc Lanteigne, 27-44. London: Routledge, 2018.

Frandsen, Steen Bo. “Denmark 1848: The Victory of Democracy and the Shattering of the Conglomerate State.” In *Europe in 1848:*

- *Revolution and Reform*, edited by Dieter Dowe, Heinz-Gerhard Haupt, Dieter Langewiesche, and Jonathan Sperber, 289-312. New York: Berghahn Books, 2008.
- Gad, Ulrik Pram. “Greenland, the Faroe Islands, and Denmark Unity or Community?.” In *The Oxford Handbook of Danish Politics*, edited by Peter Munk Christiansen, Jørgen Elklit, and Peter Nedergaard, 28-45. Oxford: Oxford University Press, 2020.
- Hansen, Martin Ejnar. “The Government and the Prime Minister: More than Primus Inter Pares?.” In *The Oxford Handbook of Danish Politics*, edited by Peter Munk Christiansen, Jørgen Elklit, and Peter Nedergaard, 107-123. Oxford: Oxford University Press, 2020.
- Hazell, Robert, and Bob Morris. “Towards a New Theory of European Monarchy.” In *The Role of the Monarchy in Modern Democracy: European Monarchies Compared*. New York: Bloomsbury Publishing Plc, 2020.
- Helliwell, John F., Richard Layard, Jeffrey D. Sachs, Jan-Emmanuel De Neve, Lara B. Aknin, and Shun Wang. *World Happiness Report 2023*. New York: Sustainable Development Solutions Network, 2023. [https://happiness-report.s3.amazonaws.com/2023/WHR +23.pdf](https://happiness-report.s3.amazonaws.com/2023/WHR+23.pdf).
- Isaksen, Trond Norén. “The Prince Who Would Be King: Henrik of Denmark’s Struggle for Recognition.” In *The Man Behind The Queen Male Consorts In History*, edited by Charles Beem and Miles Taylor, 241-260. New York, NY: Palgrave Macmillan.

- Jacobsen, Brian Arly. “Civil Religion in The Danish Parliament.” In *Holy nations and global identities: civil religion, nationalism, and globalisation*, edited by Annika Hvithamar, Margit Warburg, and Brian Arly Jacobsen, 159-182. Leiden: Koninklijke Brill, 2009.
- Jespersen, Knud J. V. *A History of Denmark*. New York: Palgrave Macmillan, 2004.
- Klint, Lola Privat. “The Greenlandic Paradox: Greenlandic autonomy under Danish monarchy.” Bachelor Thesis, Malmö University, 2020. accessed May 13, 2023. Diva-portal.
- Krunke, Helle. “Formal and Informal Methods of Constitutional Change in Denmark.” In *Engineering Constitutional Change: A Comparative Perspective on Europe, Canada and the USA*, edited by Xenophon Contiades, 73-92. New York, NY: Routledge.
- Møller, Jes Fabricius. “The Monarch Head of State and National Symbol.” In *The Oxford Handbook of Danish Politics*, edited by Peter Munk Christiansen, Jørgen Elklit, and Peter Nedergaard, 46-55. Oxford: Oxford University Press, 2020.
- Pedersen, Helene Helboe. “The Parliament (FOLKETINGET) Powerful, Professional, and Trusted?.” In *The Oxford Handbook of Danish Politics*, edited by Peter Munk Christiansen, Jørgen Elklit, and Peter Nedergaard, 88-106. Oxford: Oxford University Press, 2020.
- Skjæveland, Asbjørn. “Unicameralism in Denmark: Abolition of the Senate, current functioning and debate.” In *Reforming Senates Upper Legislative Houses in North Atlantic Small*

Powers 1800-present, edited by Nikolaj Bijleveld, Colin Grittner, David Smith, Wybren Versteegen, 225-238. London: Routledge, 2019.

Østergaard, Uffe. “Denmark: A big small state - the peasant roots of Danish modernity.” In *National Identity and the Varieties of Capitalism: The Danish Experience*, edited by John L. Campbell, John A. Hall, and Ove Kaj Pedersen, 51-98. Montreal: McGill-Queen’s University Press, 2006.

ข้อมูลออนไลน์

(@aaristroelsen), Per Aaris Troelsen. “Hm at a Truckstop Eating Pig-in-a-Blanket, Drinking Applejuice While Smoking a Cigarette.” Twitter. accessed December 5, 2022. https://twitter.com/iestyn_davies/status/1599742702500728833.

(@iestyn_davies), i i davies. “Yep, That’s the Queen of Denmark Browsing Some True-Crime Literature in Hatchards.” Twitter. accessed December 5, 2022. https://twitter.com/iestyn_davies/status/1599742702500728833.

ABC NEWS. “Danes plan to provide for Australian-born princess.” *ABC NEWS*. accessed January 12, 2014. <https://www.abc.net.au/news/2004-01-21/danes-plan-to-provide-for-australian-born-princess/122782>.

Astrup, Elisabeth, and Pernille Mainz. “My Beloved Father, Our King, Is Dead” [*Min Elskede Far, Vor Konge, Er Død*]. Politiken. accessed December 27, 2011. <https://politiken.dk/indland/art5039298/%C2%BBMin-elskede-far-vor-konge-er-d%C3%B8d%C2%AB>.

- B.T. “The Queen’s Popularity Is in Free Fall among the Danes” [*Dronningens Popularitet I Frit Fald Blandt Danskerne*]. B.T. accessed December 14, 2022. <https://www.bt.dk/royale/dronningens-popularitet-i-frit-fald-blandt-danskerne#>.
- B.T. “The Royal Family’s Popularity in Significant Decline: ‘They Must Tighten up’” [*Kongehusets Popularitet I Markant Fald: ‘De Må Stramme Op’*]. B.T. accessed December 15, 2022. <https://www.bt.dk/royale/kongehusets-popularitet-i-markant-fald-de-maa-stramme-op>.
- Baltzersen, Jan. “The Re-Unification of North Schleswig with Denmark in 1920.” accessed December 30, 2022. <http://ddb.byhistorie.dk/monumenter/artikel.aspx?xid=re-unification>.
- BBC. “Denmark: Should former princess pay her own way?.” *BBC*. accessed July 15, 2014. <https://www.bt.dk/royale/danskerne-i-gloedende-debat-om-alexandras-aarpenge-hun-maa-sgu-arbejde-ligesom-os-a>.
- Biwei, Liu. “From 1979 to 2014.” *ChinaDaily*. accessed April 24, 2014. https://www.chinadaily.com.cn/world/2014-04/24/content_17462910.html.
- Bryant, Miranda. “Denmark’s King Frederik X takes throne after Margrethe abdicates.” *The Guardian*. accessed January 14, 2024. <https://www.theguardian.com/world/2024/jan/14/denmark-proclaims-king-frederik-queen-margrethe-abdicates>.
- Cedervall Lauta, Kristian. “Something is Forgotten in the State of Denmark: Denmark’s Response to the COVID-19 Pandemic.” accessed December 19, 2023, <https://verfassungsblog.de/>

Centers for Disease Control and Prevention. “Denmark.” accessed February 20, 2023. <https://wwwnc.cdc.gov/travel/destinations/traveler/none/denmark>.

Colorin Colorado. "The Legend of King Christian X." accessed December 30, 2022. <https://www.youtube.com/watch?v=WmvgFGRfm3g>.

Danish Emergency Management Agency. "Crisis Management in Denmark." accessed December 21, 2023, <https://www.brs.dk/globalassets/brs---beredskabsstyrelsen/dokumenter/krisestyring-og-beredskabsplanlagning/2021/-crisis-management-in-denmark-.pdf>.

dk/en/open-online-course/modules/module-6-from-absolutist-composite-state-to-nation-state-1814-1914/3-revolution-constitutional-struggles-and-mass-politics.

_____. “Håndfæstning 1282-1660.” accessed June 6, 2012. <https://danmarkshistorien.dk/vis/materiale/haandfaestning>.

Denmark. “Religion and identity.” accessed January 2, 2023, <https://denmark.dk/people-and-culture/religion>.

Denmark. “Quick Facts About Denmark.” accessed January 2, 2023, <https://denmark.dk/quick-facts>.

Ertel, Manfrel, and Britta Sandberg. “I Would Not Say We Are a Multicultural Country.” *SPIEGEL International*. accessed September 30, 2016. <https://www.spiegel.de/international/europe/queen-margrethe-of-denmark-we-are-constants-in-the-world-a-111454v2.html>.

Forsvarsministeriet. “HRH Prince Joachim will be the new Defense Industry Attaché and Deputy Defense Attaché in Washington DC.” accessed March 17, 2023. <https://www.fmn.dk/da/nyheder/2023/h.k.h-prins-joachim-bliver-ny-forsvarsindustriattaché-og-stedfortradende-forsvarsattaché-i-washington-d.c/>.

Fink, Jørgen. “The Reunification of Denmark in 1920.” accessed December 30, 2022. <https://nordics.info/show/artikel/the-reunification-of-denmark-in-1920>.

Green, Jessica, and Stephanie Linning. “Early signs of a royal rift? Denmark’s Prince Joachim admitted he was ‘struggling to find his place in the family’ last year - and experts believed

- a ‘power struggle’ with his brother led him to move his family to Paris.” *Dailymail*. accessed September 30, 2020. <https://www.dailymail.co.uk/femail/article-11266557/Denmarks-Prince-Joachim-admitted-struggling-place-family-2021.html>.
- Henley, Jon. “Move over Brits: Danish Royals in Crisis after Decision to Strip Titles.” *The guardian*. accessed October 7, 2022. <https://www.theguardian.com/world/2022/oct/07/danish-royals-in-crisis-as-grandchildren-stripped-of-titles-queen-margrethe>.
- ITV. “Queen Margrethe II of Denmark says Queen Elizabeth II made ‘enormous impression’ on her.” Accessed May 25, 2022. <https://www.itv.com/news/2022-05-24/danish-monarch-says-queen-elizabeth-ii-made-enormous-impression-on-her>.
- Knudsen, Bente D. “Fredensborg is said to be the Queen’s favourite residence.” *Your Danish Life*. accessed March 6, 2022. <https://www.yourdanishlife.dk/fredensborg-is-said-to-be-the-queens-favourite-residence/>.
- Knudsen, Bente D. “What Do the Danes Think of Their Royal Family and What Role Does the Danish Monarchy Have?.” *Your danish life*. accessed September 18, 2022. <https://www.yourdanishlife.dk/the-role-of-the-danish-monarchy/>.
- Koldinghus. “The ruby set and other selected objects.” accessed January 4, 2023. <https://www.kongernessamling.dk/en/koldinghus/ruby-set-selected-objects/>.
- Kongehuset. “History of the New Year’s Speech.” accessed December 30, 2022. <https://www.kongehuset.dk/en/menu/news/history-of-the-new-years-speech>.

- Kongehuset. “Pictorial Art.” accessed January 3, 2023. <https://www.kongehuset.dk/en/royal-collections/pictorial-art/>.
- Kongehuset. “Read Hm the Queen’s New Year’s Address 2021.” accessed December 30, 2022. <https://www.kongehuset.dk/en/news/read-hm-the-queens-new-years-address-2021-2022>.
- Kongehuset. “State Civil List Annuity.” accessed January 3, 2023. <https://www.kongehuset.dk/en/organisation-and-contact/state-civil-list-annuity/>.
- Kongehuset. “State Visits.” accessed January 3, 2023. <https://www.kongehuset.dk/en/the-monarchy-in-denmark/state-visits/#>.
- Kongehuset. “The Court.” accessed January 3, 2023. <https://www.kongehuset.dk/en/organisation-and-contact/the-court/>.
- Kongehuset. “The Royal Orders of Chivalry.” accessed January 3, 2023. <https://www.kongehuset.dk/en/the-monarchy-in-denmark/the-royal-symbols/the-royal-orders-of-chivalry/#>.
- Kongehuset. “The Story of King Christian X.” accessed December 30, 2022. <https://www.kongehuset.dk/en/menu/news/the-story-of-king-christian-x>.
- Kongehuset. “Video: Hm the Queen Surprised the Actor Ulf Pilgaard” [Video: *H.M. Dronningen Overraskede Skuespilleren Ulf Pilgaard*]. Kongehuset. accessed October 3, 2021. <https://www.kongehuset.dk/video-hm-dronningen-overraskede-skuespilleren-ulf-pilgaard>.
- Lauta, Kristian Cedervall. “Something is Forgotten in the State of Denmark: Denmark’s Response to the COVID-19 Pandemic.” *verfassungsblog*. accessed December 19, 2023. <https://>

- verfassungsblog.de/something-is-forgotten-in-the-state-of-denmark-denmarks-response-to-the-covid-19-pandemic/.
- LM, Heaven. “Prince Joachim to become the new Danish military attaché in Paris.” Princess Marie’s Closet (blog). accessed June 10, 2020. <https://princessmariescloset.com/2020/06/10/prince-joachim-to-become-the-new-danish-military>.
- McBride, Caitlin. “Denmark’s Crown Princess Mary and Crown Prince Frederik criticised for income on ‘secret’ Swiss ski lodge.” *Independent*. accessed January 24, 2020. <https://www.independent.ie/style/celebrity/celebrity-news/denmarks-crown-princess-mary-and-crown-prince-frederik-criticised-for-income-on-secret-swiss-ski-lodge-38891287.html>.
- Mellish, Kay Xander. “Queen Margrethe, Denmark’s Good-Humored, Much-Loved Monarch.” How to live in denmark. accessed January 14, 2022. <https://www.howtolivein denmark.com/stories-about-life-in-denmark/queen-margrethe-denmark-popular/>.
- Mortensen, Soren. “Barfoed vil skærpe straf for at fornærme Dronningen.” *BT*. accessed March 4, 2011. <https://www.bt.dk/politik/barfoed-vil-skaerpe-straf-for-at-fornaerme-dronningen>.
- Nationalmuseet i København. “Systemskiftet 1901.” accessed August 4, 2024. <https://natmus.dk/historisk-viden/danmark/nationalstaten-1849-1915/det-nye-folkestyre/systemskiftet-1901/>.
- Penfold, Chuck. “Denmark votes to change royal succession rules.” *DW*. accessed August 6, 2009. <https://www.dw.com/en/denmark-votes-to-change-royal-succession-rules/a-4310654>.

Picheta, Rob. “British Royal Family Documentary, ‘Banned’ for Decades, Is Leaked onto Youtube.” *CNN*. accessed January 29, 2021. <https://edition.cnn.com/2021/01/29/uk/royal-family-1969-documentary-youtube-scli-gbr-intl/index.html>.

Politiken. “Aktivister slipper for at blive dømt for majestætsfornærmelse.” accessed August 22, 2011. <https://politiken.dk/indland/art5021344/Aktivister-slipper-for-at-blive-dømt-for-majestætsfornærmelse>.

Prakash, Prarthana. “Denmark’s monarchy shake-up takes a fresh twist as King Frederik X publishes a surprise book 3 days after taking the throne.” *Fortune*. accessed January 18, 2024. <https://fortune.com/europe/2024/01/18/denmark-king-frederik-x-kongeord-book-best-seller/>.

Royal UK. “History of the Christmas Broadcast.” accessed December 30, 2022. <https://www.royal.uk/history-christmas-broadcast>.

Skrubbeltrang, Mia. “The Danish Monarchy – Undemocratically Democratic.” *Exchange student blog*. accessed June 17, 2018. <https://sites.ifkw.lmu.de/internationals/2018/06/17/the-danish-monarchy-undemocratically-democratic/>.

Sorensen, Martin Selsoe. “Final Resting Place for Danish Prince Who Yearned to Be King: Not Beside the Queen.” *The New York Times*. accessed February 16, 2018. <https://www.nytimes.com/2018/02/16/world/europe/prince-henrik-denmark.html>.

The Copenhagen Post. “Danish News Round-Up: Majority Support Queen for Stripping Grandkids of Titles.” accessed December 22, 2022. <https://cphpost.dk/?p=141779>.

1. The Danish Emergency Management Agency. “Crisis Management in Denmark.” accessed December 19, 2023. <https://www.brs.dk/globalassets/brsberedskabsstyrelsen/dokumenter/krisestyring-og-beredskabsplanlagning/2021/-crisis-management-in-denmark-.pdf>
2. The Guardian. “Denmark sentences Greenpeace activists for Copenhagen stunt.” *The Guardian*. accessed August 22, 2011. <https://www.theguardian.com/environment/2011/aug/22/denmark-sentences-greenpeace-activists-copenhagen>.
3. The Local. “Danish royals: Only Prince Christian should get money.” accessed May 31, 2016. <https://www.thelocal.dk/20160531/danish-royals-only-prince-christian-should-get-money/>.
4. The Local. “Denmark’s queen: Living here doesn’t make you Danish.” accessed October 24, 2016. <https://www.thelocal.dk/20161024/queen-margrethe-living-in-denmark-doesnt-make-you-danish/>.
5. The Local. “Denmark’s Queen appeals to Danes to keep apart in coronavirus address.” accessed March 18, 2020. <https://www.thelocal.dk/20200318/denmarks-queen-calls-on-danes-to-stay-home-in-coronavirus-address/>.
6. The Local. “What Harry and Meghan could learn from the roles of Denmark’s royals.” accessed January 13, 2020. <https://www.thelocal.dk/20200113/denmarks-royals-how-do-their-roles-compare-to-harry-and-meghan/>.

The Royal House of Windsor. “Love and Duty.” Directed by Paul Copeland. accessed May 11, 2023. <https://www.netflix.com/browse?jbv=80181555&jbp=5&jbr=1>.

Thomsen, Jakob. “Behind Denmark’s Royal Foundations.” *Candid*. accessed December 6, 2018. <https://philanthropynewsdigest.org/features/alliance-pnd/behind-denmark-s-royal-foundations>.

Voxmeter. “Share of Danes Who Want Monarchy or Republic Head of State in Denmark 2018..” accessed December 30, 2022. <https://www.statista.com/statistics/958555/share-of-danes-who-want-monarchy-or-republic-head-of-state-in-denmark/>.

World Economics. “Denmark’s Gini Coefficient.” accessed February 18, 2023. <https://www.worldeconomics.com/Inequality/Gini-Coefficient/Denmark.aspx>.

Your Danish Life. “The Danish Royals may seem rich but they actually don’t own much.” accessed January 11, 2022. <https://www.yourdanishlife.dk/royal-residences-the-queens-castles/>.

Zatz, Sydney. “Milestones of a Monarch: The Start of the Walkabout.” Royal central. accessed April 13, 2022. <https://royalcentral.co.uk/features/milestones-of-a-monarch-the-start-of-the-walkabout-175036/>.

Zimmermann, Antonia. “European countries where insulting the head of state can land you in prison.” Political. accessed March 25, 2021. <https://www.politico.eu/article/european-countries-where-insulting-head-of-state-can-land-prison-belgium-denmark-france-germany/>.

บทที่ 8 ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของมาเลเซีย

กฎหมาย รายงาน และประกาศราชการ

Federal Constitution of Malaysia, https://www.jac.gov.my/spk/images/stories/10_akta/perlembagaan_persekutuan/federal_constitution.pdf.

วารสาร นิตยสาร และหนังสือพิมพ์

Abdul Hamid, Ahmad Fauzi, and Muhamad Takiyuddin Ismail.

“The Monarchy and Party Politics in Malaysia in the Era of Abdullah Ahmad Badawi (2003–09): The Resurgence of the Role of Protector.” *Asian Survey* 52, no. 5 (2012): 900–923. <https://doi.org/10.1525/as.2012.52.5.924>.

Abdullah, Muhammad Shafee. “Legal Controversies on Current Election And Succession of The Yang Di-Pertuan Agong.” *Malaysia Today*, Jan 25, 2019.

Andaya, Watson Barbara. “The Perak Sultanate” Transitioning into the 21st Century.” *Trends in Southeast Asia*, no. 22 (2018): 1-57, https://www.iseas.edu.sg/wp-content/uploads/pdfs/TRS22_18.pdf.

Azlan Shah, Y.A.M. Raja Tun. “The Role of Constitutional Rulers: A Malaysian Perspective For The Laity”. *Journal of Malaysian and Comparative Law* 9, no. 1 and 2 (June 1, 1982): 1–18. Accessed June 12, 2023. <https://mjir.um.edu.my/index.php/JMCL/article/view/15350>.

Azrae, Ahmad Nasyran. “REASSESSING THE ROLES OF THE YANG DI-PERTUAN AGONG AND THE RULERS IN THE MAKING OF INTERNATIONAL TREATIES”. *UUM Journal of Legal Studies* 11,

no. 2 (July 31, 2020): 117–152. Accessed August 18, 2023.
<https://e-journal.uum.edu.my/index.php/uumjls/article/view/uumjls.11.2.2020.8006>.

Bedi, S. Rashvinjeet. “Malaysia king says he had no choice but to agree to parliament dissolution.” CNA, October 10, 2022.
<https://www.channelnewsasia.com/asia/malaysia-ge15-king-dissolve-parliament-disappointed-politics-2999611>.

Bidin, Aishah. “The Historical and Traditional Features of the Malaysian Constitution.” *Jebat: Malaysian Journal of History, Politics and Strategic Studies* 21 (1993): 3-20.

Cheema, Sukhbir. “How much allowance is Malaysia’s King forgoing to fight coronavirus?.” Mashable SEA. (April 1, 2020).
<https://sea.mashable.com/culture/9851/how-much-allowance-is-malysias-king-forgoing-to-fight-coronavirus>.

Faruqi, Saleem Shad. “Political Instability and Enhanced Monarchy in Malaysia.” *PERSPECTIVE*, 2022, no. 18. (February 2002): 1-12.
https://www.iseas.edu.sg/wp-content/uploads/2022/01/ISEAS_Perspective_2022_18.pdf.

Faruqi, Saleem Shad. “The power of pardon.” *The Star*, April 17, 2023. <https://www.thestar.com.my/opinion/columnists/reflecting-on-the-law/2023/04/17/the-power-of-pardon>.

Faruqi, Saleem Shad. “The King’s discretionary powers.” *The Sun*, January 11, 2007. <https://www.malaysianbar.org.my/article/news/legal-and-general-news/legal-news/the-king-s-discretionary-powers>.

- Faruqi, Saleem Shad, “Reigniting issue of royal immunities.” The Star, July 30, 2020, <https://www.thestar.com.my/opinion/columnists/reflecting-on-the-law/2020/07/30/reigniting-issue-of-royal-immunities>.
- Faruqi, Saleem Shad. “Emergency power of the monarch.” The Star, February 7, 2013. <https://www.malaysianbar.org.my/article/news/legal-and-general-news/legal-news/emergency-powers-of-the-monarch>.
- Faruqi, Saleem Shad. “King’s power and the Constitution.” The Star, June 17, 2021. <https://www.thestar.com.my/opinion/columnists/reflecting-on-the-law/2021/06/17/kings-powers-and-the-constitution>.
- Faruqi, Saleem Shad. “Multiple advisers for the king.” The Sun, January 25, 2007. <https://www.malaysianbar.org.my/article/news/legal-and-general-news/legal-news/multiple-advisers-for-the-king>.
- Faruqi, Saleem Shad. “Constitutional role of monarchs.” The Sun, December 21, 2006. <https://www.malaysianbar.org.my/article/news/legal-and-general-news/legal-news/constitutional-role-of-monarchs>.
- Faruqi, Saleem Shad, “Constitutional role of monarchies.” The Sun, December 21, 2006.
- Faruqi, Saleem Shad, “A precedent but no blanket pass.” The Sun, June 23, 2016.
- Faruqi, Saleem Shad, “Multiple advisors for the King.” The Sun, 25 January 2007, <https://www.malaysianbar.org.my/article/>

news/legal-and-general-news/legal-news/multiple-advisers-for-the-king.

Fernando, M., Joseph. “Defending the monarchy: The Malay rulers and the making of the Malayan constitution, 1956-1957.” *Archipel*, 88 (October, 2014): 149-167. [https:// doi.org/10.4000/archipel.528](https://doi.org/10.4000/archipel.528)

Gillen, R., Mark. “The Malay Ruler’s Loss of Immunity.” *Occasional Paper*, no. 6 (1994). https://www.uvic.ca/research/centres/capi/assets/docs/Ghai_Legal_Responses.pdf.

Gillen, R., Mark. “The Malay Ruler’s Loss of Immunity.” *University of British Columbia Law Review* 29, no. 1 (1995): 163-198.

Gillen, R. Mark. “The Malays Rulers Loss of Immunity.” *Malaysia Today*, February 14, 2009. <https://www.malaysia-today.net/2009/02/14/the-malays-rulersa-loss-of-immunity/>.

Gokce, Fuat Ali. “Federal Parliamentary Democracy with a constitutional monarchy: Malaysia.” *Journal of Academic Social Science Studies* 6, no. 5 (2013): 327-346.

Hamid, Ahmad Fauzi Abdul, and Ismail, Muhamad Takiyuddin. “The Monarchy and Party Politics in Malaysia in the Era of Abdullah Ahmad Badawi (2003–09): The Resurgence of the Role of Protector.” *Asian Survey* 52, no. 5. (November, 2012): 924-928. <https://DOI:10.1525/as.2012.52.5.924>.

Harding, Andrew. “Sovereigns immune? The Malaysian monarchy in crisis.” *The Round Table*. 82, no. 327 (July, 1993): 305-314. <https://doi.10.1080/00358539308454165>.

- Idris, Naqib Ahmad. “AG: King must act on Cabinet’s advice in reconvening Parliament.” The Edge Markets, June 25, 2021. <https://www.theedgemarkets.com/article/ag-kings-power-convene-parliament-must-be-accordance-cabinets-advice>.
- Idrus, Gozali Pizaro. “Malaysia king appoints Muhyiddin Yassin as new premier.” Anadolu Ajansi, February 29, 2020, <https://www.aa.com.tr/en/asia-pacific/malaysian-king-appoints-muhyiddin-yassin-as-new-premier/1749736>.
- Ives, Mike. “Malaysia’s King, an Unusual Monarch, Abruptly Leaves His Job.” The New York Times, January 7, 2019, <https://www.nytimes.com/2019/01/07/world/asia/malaysia-king-muhammad-abdicates.html>.
- Jiet Wei Lim. “PM, Not the YDPA, Has Final Say On When To Reconvene Parliament.” Malaysian Public Law, June 27, 2021. <https://malaysianpubliclaw.com/pm-not-the-ydpa-has-powers-to-reconvene-parliament/>.
- Jo-Ann, Ding, “Remembering the Perak crisis.” the Nut Graph, January 10, 2011. <https://thenutgraph.com/remembering-the-perak-crisis/>.
- Jo-Ann, Ding. “Remembering the Perak crisis.” the Nut Graph, January 10, 2011. <https://the-nutgraph.com/remembering-the-perak-crisis/>.
- Johan, Syahredzan. “COMMENT: Revisiting the case of Nizar v Zambry.” *Malaysiakini*, September 26, 2020, <https://www.malaysiakini.com/columns/544156>.

Jones, Seth David. “Resolving the Constitutional Question of the Malaysian King and Rulers.” *Asian Journal of Political Science* 3, no. 1 (June, 1995): 13-30. <https://doi.org/10.1080/02185379508434051>.

“King to Strengthen monarchy system.” *Borneo Post online*. July 24, 2019, accessed by 20 July 2024. <https://www.theborneopost.com/2019/07/24/king-to-strengthen-monarchy-system/>.

Lee, H. P., Foo, Richard, and Tan, Amber, “Constitutional change in Malaysia.” *The Journal of Comparative Law*. 14, no. 1 (2019): 119-138.

Leong, Trinna. “Malaysia GE: Malaysia’s King invites Mahathir to form next government.” *The Straits Times*, May 10, 2018, <https://www.straitstimes.com/asia/se-asia/malaysia-ge-mahathir-to-be-sworn-in-after-5-hour-wait-in-palace>.

Lim, Ida. “Rome Statute: What is it? Will Agong’s immunity be at risk?.” *Malaysia Mail*, March 25, 2019. <https://www.malaymail.com/news/malaysia/2019/03/25/rome-statute-what-is-it-will-agongs-immunity-be-at-risk/1736067>.

Lowe, Vincent. “Symbolic Communication in Malaysian Politics — The Case of the Sultanate.” *Southeast Asian Journal of Social Science* 10, no. 2 (1982): 71–89. <http://www.jstor.org/stable/24490812>.

Means, P. Gordon. “‘Special Rights’ as a Strategy for Development: The Case of Malaysia.” *Comparative Politics* 5, no. 1 (October, 1972): 29-61. <https://doi.org/10.2307/421353>.

- Milner, Anthony. ““Identity Monarchy”: Interrogating Heritage for a Divided Malaysia.” *Southeast Asian Studies* 1, no. 2 (August, 2012): 191–212. https://doi.org/10.20495/seas.1.2_3.
- Malay Mail, *MyConstitution: The executive and their roles*, October 7, 2010. <https://www.malaysianbar.org.my/article/about-us/committees/constitutional-law-committee/myconstitution-the-executives-and-their-roles/>
- NST. “Yang di-Pertuan Agong is head of state.” *New Straits Times*. April 25, 2017. Accessed April 3, 2023. <https://www.nst.com.my/opinion/leaders/2017/04/233636/yang-di-pertuan-agong-head-state>.
- NST, “Leader: Choice of menteri besar.” *New Straits Times*, 11 April 2009, accessed by 12 June 2023, <https://www.nst.com.my/opinion/leaders/2019/04/478593/nst-leader-choice-menteri-besar>.
- Rahim, Rahimy. “Rulers to select next King today.” *The Star*. 14 October 2016.
- Rahim, Rahimy. “How is the Yang di-Pertuan Agong elected?.” *The Star*. June 6, 2022. <https://www.thestar.com.my/news/nation/2022/06/06/how-is-the-yang-di-pertuan-agong-elected>.
- Rawlings, H. F. 1986. “The Malaysian Constitutional Crisis of 1983.” *International & Comparative Law Quarterly* 35, no. 2 (April 1986): 237–54. doi:10.1093/iclqaj/ 35.2.237.
- Sarwar, Imtiaz Malik. “Perak: Constitutional Crisis.” *The Malaysian Insider*, February 7, 2009. <https://www.malaysianbar.org.my/article/news/legal-and-general-news/general-news/perak-a-constitutional-crisis>.

- Seng, Teh Leam Alan. “Conference of Rulers: How it all started.” New Straits Times, July 1, 2018. <https://www.nst.com.my/lifestyle/sunday-vibes/2018/07/386063/conference-rulers-how-it-all-started>.
- Shah, Diah. “The ‘Three RS’ in Malaysia’s Struggle for Constitutional Democracy.” Federal Law Review 50, no. 2 (June 2022): 137–155. <https://doi.org/10.1177/0067205X221087460>.
- Singh, Hari. “Tradition, UMNO and Political Succession in Malaysia.” Third World Quarterly 19, no. 2 (June 1998): 241–54. <http://www.jstor.org/stable/3993159>.
- Singh, Hari. “UMNO Leaders and Malay Rulers: The Erosion of a Special Relationship.” Pacific Affairs 68, no. 2 (Summer 1995): 187–205. <https://doi.org/10.2307/2761367>.
- Stenson, M. R. “The Malayan Union and the Historians.” Journal of Southeast Asian History 10, no. 2 (September 1969): 344–354. <https://doi.org/10.1017/S0217781100004440>.
- ST. “King is constitutionally bound to accept Malaysian PM’s choice of candidate for A-G: Bar Council.” The Straits Times, 4 June 2018. <https://www.straitstimes.com/asia/se-asia/king-is-constitutionally-bound-to-accept-pms-choice-of-candidate-for-ag-bar-council-in>.
- Sulaiman, Huzir. “The Mahathir years: Part I: Ruling the Rulers.” The Star, April 20, 2008, <https://www.malaysianbar.org.my/article/news/legal-and-general-news/general-news/the-mahathir-years>.

- Syed Jaymal Zahiid, “Selangor Sultan backs Agong’s reminder against abusing royal pardon.” MalayMail, 12 September 2022, <https://www.malaymail.com/news/malaysia/2022/09/12/selangor-sultan-backs-agongs-reminder-against-abusing-royal-pardon/27817>.
- Tan, Vincent. “Explainer: Different interpretations over the Malaysian king’s role in revoking emergency ordinances.” CAN News, August 2, 2021. <https://www.channelnewsasia.com/asia/malaysia-politics-parliament-emergency-ordinances-king-muhyiddin-2084726>.
- The Star. “Head of State ruled for two years and 24 days.” Accessed March 30, 2023. <https://www.thestar.com.my/news/nation/2019/01/07/head-of-state-ruled-for-two-years-and-24-days>.
- The Sundaily. “Process of electing the Agong.” Local. Accessed April 3, 2023. <https://www.thesundaily.my/local/process-of-electing-the-agong-HB407966>.
- Trindade, F. A., and S. Jayakumar. “THE SUPREME HEAD OF THE MALAYSIAN FEDERATION.” *Malaya Law Review* 6, no. 2 (1964): 280–302. <http://www.jstor.org/stable/24862233>.
- Yean, Tara. “Revocation of Emergency and the Agong’s authority.” *Focus Malaysia*, July 31, 2021, <https://focusmalaysia.my/revocation-of-emergency-and-the-agongs-authority/>.
- Zakariya, Hafiz. “British policy towards Muslims and its impact on the administration of Islam in the federated Malay states, 1874-1920s.” *Journal of Humanities, Language, Culture and Business (HLCB)* 3, no. 13 (September 2019): 68-76.

หนังสือและเอกสารอื่นในภาษาไทย

ทวีป วรติลก. “วิกฤติรัฐธรรมนูญมาเลเซีย.” บทบัณฑิตย 40, no. 1-2 (2526): 142-155.

วิทย์ บัณฑิตกุล. *มาเลเซีย=Malaysia*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สถาพรบุ๊คส์, 2555.

อภิเชษฐ กาญจนดิฐ. “ความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันสุลต่านกับการเมืองมาเลเซีย: จากอดีตถึงปัจจุบัน.” *RUSAMILAE Journal*, 29, no. 1 (มกราคม-เมษายน 2551): 6-19. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/rusamelae/article/view/75355/60731>.

หนังสือและเอกสารอื่น

Abdul Hamid, Ahmad Fauzi, and Muhamad Takiyuddin Ismail. “The Monarchy in Malaysia: Struggling for Legitimacy.” In *The Blooming Years: Kyoto Review of Southeast Asia*, ed. Pavin Chachavalpongpun, 32-38. Kyoto: Center for Southeast Asian Studies Kyoto University, 2017.

Andaya, Watson Barbara and Leonard Y. Andaya. *A History of Malaysia*. London: Palgrave Macmillan, 1982.

Anthony Milner. “Malaysia’ multi-monarchy: surviving colonization and decolonisation.” In *Monarchies and decolonisation in Asia*, edited by Robert Aldrich and Cindy McCreery, 95- 111. Manchester: Manchester University Press, 2020.

Dzulkifli, Fatimah Zainab, and Mohd Zameri, Nasrul Dadziruddin. “The functions of constitutional monarchy in Malaysian political system: The perceptions of Malay community” (paper presentation, Proceedings Seminar on Nasional Resilience, Universiti Utara Malaysia, Sintok, July 13-15, 2010).

- Harding, Andrew. The Constitution of Malaysia: A Contextual Analysis. Oregon: Hart Publishing, 2012.
- Hutchinson, E. Francis, and Vandana Prakash Nair. The Johor Sultanate: Rise or Re-emergence?. Singapore: ISEAS Publishing, 2016.
- Kershaw, Roger. Monarchy in South-East Asia: The faces to tradition in transition. London: Routledge, 2001.
- Khoo, Chee Tan. The Monarchy in Malaysia. Perak: Chee Leong Press Sdn Bhd, 1984.
- Kobkua Suwannathat-Pian. Palace, Political Party and Power: A Story of the Socio-Political Development of Malay Kingship. Singapore: NUS Press, 2011.
- Lee, H.P. Constitutional Conflicts in Contemporary Malaysia. Oxford: Oxford University Press, 2017.
- Lee, H.P., “Constitutional developments in Malaysia in the first decade of the twenty-first century: A nation at the crossroads.” In Constitutionalism in Asia in the early twenty- first century, edited by Albert H. Y. Chen, 244-269. Hongkong: Cambridge University Press, 2014.
- Milne, R.S., and Mauzy, K. Diane. Malaysian Politics Under Mahathir. London: Routledge, 1999.
- Milner, Anthony. “How “Traditional’ is the Malaysian Monarchy.” In Islam, Society and Politics, edited by Virginia Hooker and Norani Othman. Singapore: ISEAS, 2003.
- Samad Abd Paridah. The New Age of the Kings: Modern Monarchies in Malaysia and The World. Kedah: Partisan Publication & Distribution, 2014.

Shah, Nazrin. The monarchy in contemporary Malaysia. Singapore: Seng Lee Press Pte Ltd., 2004. <https://doi.org/10.1355/9789812306289-001>.

Shah, Azlan. “The Role Constitutional Rulers.” In Constitutional Monarchy, Rule of Law and Good Governance: edited essay, edited by Visu Sinnadurai, 251-283. Kuala Lumpur: Professional Law Books, 2004.

Wain, Barry. Malaysian Maverick: Mahathir Mohamad in Turbulent Times. Hampshire: PALGRAVE MACMILLAN, 2009.

Winstedt, Richard. The Malays: A Cultural History (6th eds). London: Routledge and Kegan Paul, 1961.

ข้อมูลออนไลน์

Faruqi, Saleem Shad, “Role of Conference of Rulers.” Malaysia Bar, accessed July 11, 2023, <https://www.malaysianbar.org.my/article/news/legal-and-general-news/legal-news/role-of-conference-of-rulers>.

Faruqi, Saleem Shad. “The Monarchy and Article 150.” Fulcrum Analysis on Southeast Asia, August 18, 2021. <https://fulcrum.sg/the-monarchy-and-article-150/>.

Faruqi, Saleem Shad. “Rules for royal succession.” Malaysian Bar, December 14, 2011, <https://www.malaysianbar.org.my/article/news/legal-and-general-news/legal-news/rules-for-royal-succession>.

Faruqi, Saleem Shad. “Reflecting on the law: Gaps in Special Court law.” Malaysia Bar, May 19, 2010. <https://www.malaysianbar.org.my/article/news/legal-and-general-news/legal-news/reflecting-on-the-law-gaps-in-special-court-law>.

- org.my/article/news/legal-and-general-news/general-news/reflecting-on-the-law-gaps-in-special-court-law.
- Faruqi, Saleem Shad. "Govt need king's consent to revoke emergency ordinances, says expert." *ISIS Malaysia*, July 29, 2021. <https://www.isis.org.my/2021/07/29/govt-needs-kings-consent-to-revoke-emergency-ordinances-says-expert/>.
- Faruqi, Saleem Shad. "Appointment of a Prime Minister." *The Tun Hussein Onn Chair in International Studies*, March 26, 2020. <https://www.isis.org.my/2020/03/26/appointment-of-a-prime-minister-no-3-of-a-series-of-essays-by-the-tun-hussein-onn-chair-in-international-studies/>.
- G25, "Rulers' power to appoint, remove MB." *Malaysiakini*, 19 April 2019, <https://www.malaysiakini.com/news/472379>.
- Kassim, Razali Yang. "Malaysia's Political Crisis: A New Power Twist?." *RSIS COMMENTARY*, no. 206 (December 2020): 1- 3, <https://www.rsis.edu.sg/wp-content/uploads/2020/12/CO20206.pdf>.
- Lynn, Cheah Yee Karen. "Press Release-A royal pardon for Najib now would make a mockery of the rule of law and administration of justice." *The Malaysian Bar*, September 13, 2022. <https://www.malaysianbar.org.my/article/news/press-statements/press-statements/press-release-a-royal-pardon-for-najib-now-would-make-a-mockery-of-the-rule-of-law-and-administration-of-justice->.
- Malaysiakini, "Constitutional amendments, rulers' consent not needed for Rome Statute." March 13, 2019, <https://www.malaysiakini.com/news/467803>.

Mohsen, Shah Amar. “Privy council not needed, constitution suffices, legal eagles say.” The Vibes.com, July 18, 2021. <https://www.thevibes.com/articles/news/35119/privy-council-not-needed-constitution-suffices-legal-eagles-say>.

MyGovernment. “His Majesty The Yang Di-Pertuan Agong XVI.” Accessed March 30, 2023. <https://www.malaysia.gov.my/portal/content/148>.

Parliament of Malaysia. “General Information.” The Official Portal of Parliament of Malaysia. Accessed March 30, 2023, <https://www.parlimen.gov.my/yda-maklumat-umum.html?uweb=yg&lang=en>.

Waikar, Prashant. “Malaysia & the Rome Statute: Domestic Debate Over.” RSIS COMMENTARY no. 102 (May 2019): 1-3, <https://www.rsis.edu.sg/wp-content/uploads/2019/05/CO19102.pdf>.

LANAM Web Rasmi, “Origins of the Conference of Rulers.” Accessed June 10, 2022. <http://175.139.183.100/index.php/en/history/asal-usul-majlis-raja-raja>

Sebastian Strangio, “Sultan of Johor Slams Malaysian Politicians Seeking to ‘Derail’ Stability.” The Diplomat, May 5, 2023, accessed by June 2, 2023, <https://thediplomat.com/2023/05/sultan-of-johor-slams-malaysian-politicians-seeking-to-derail-stability/>.

Tan, Kevin. “The Perak Crisis: Keep focused on the real issues.” *Malaysian Bar*, November 4, 2009, <https://www.malaysianbar.org.my/article/news/legal-and-general-news/general-news/the-perak-crisis-keep-focused-on-the-real-issues>.

The Vibes Team, “Agong needs own legal privy council to counter AG.” the Vibes.com, 16 July 2021, <https://www.thevibes.com/articles/news/34861/agong-needs-own-legal-privy-council-to-counter-ag>.

บทที่ 9 ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของลิกเตนสไตน์ ภาษาไทย

ต่อพงศ์ กิตติยานพงศ์. “สถานะทางการเมืองของศาลรัฐธรรมนูญเยอรมัน.”

วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 45. ฉ. 3, 2559. 732-774.

ภูษ กนิษฐชาติ. “ลิกเตนสไตน์: สถาบันกษัตริย์เหนือประชาธิปไตยแต่ได้ใจประชาชน – ในความเคลื่อนไหวของสถาบันกษัตริย์.” *Way Magazine*.

สืบค้นเมื่อ 6 พฤศจิกายน 2565, <https://waymagazine.org/monarchy-of-liechtenstein/>.

สัญญาชัย สุวังบุตร และ อนันต์ชัย เลหาพันธุ์. *ทรรปณะประวัติศาสตร์ยุโรปในคริสต์ศตวรรษที่ 19*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: แสงดาว, 2562.

สุรพศ ทวีศักดิ์. *เปรียบเทียบการปฏิรูปศาสนาคริสต์-พุทธ และสังคมโลกวิสัย*. กรุงเทพฯ: บริษัท สำนักพิมพ์สยามปริทัศน์จำกัด, 2564.

ภาษาต่างประเทศ

Amt für Kultur – Fürstentum Liechtenstein. “Proklamation von Fürst Franz Josef II. an der Huldigungsfeier.” accessed September 25, 2023, <https://www.e-archiv.li/textDetail.aspx?etID=41408>.

Aargauer Zeitung. “Fürst Hans Adam: Die Monarchie wird eine Renaissance erleben.” accessed May 12, 2023, <https://www.aargauerzeitung.ch/verschiedenes/furst-hans-adam-die-monarchie-wird-eine-renaissance-erleben-ld.1621993>.

- Adam II, Hans – The Reigning Prince of Liechtenstein. State in the Third Millennium. Schaan: BVD Druck+Verlag AG, 2009.
- Allgäuer, Robert and Sele, Elisabeth. *Thronfolge – Von Fürst Franz Josef II. zu Fürst Hans Adam II.* Vaduz: Verlag der Fürstlichen Regierung, 1990.
- Autengruber, Michael. “Orden, Ehrenzeichen und Medaillen.” accessed October 30, 2023, https://historisches-lexikon.li/Orden,_Ehrenzeichen_und_Medaillen.
- Ballotpedia. “Liechtenstein Abortion Approval Referendum, 2011.” accessed April 15, 2023, https://ballotpedia.org/Liechtenstein_Abortion_Approval_Referendum,_2011.
- Banzer, Edmund. Hess, Tanja and Hasler, Corina. *Entstehung des Fürstentums*. Band 3. Bilder aus der Geschichte Liechtensteins. Vaduz: Lehrmittelverlag Liechtenstein, 2013.
- Batlinger, Gerard. *Die Verfassungsänderungsvorschläge des Fürsten*. Ein Diskussionsbeitrag. Schaan: Liechtenstein-Institut, 2000.
- Batliner, Gerard. “Einführung in das liechtensteinische Verfassungsrecht.” in *Die liechtensteinische Verfassung 1921 – Elemente der staatlichen Organisation* ed Gerard Batliner. Vaduz: Verlag der Liechtensteinischen Akademischen Gesellschaft, 1994. 15-100.
- Batliner, Gerard. *Zur heutigen Lage des liechtensteinischen Parlaments*. Vaduz: Verlag der Liechtensteinischen Akademischen Gesellschaft, 1981.
- BBC News. “Liechtenstein referendum rejects curbs on royal powers.” accessed April 15, 2023, <https://www.bbc.com/news/world-europe-18649156>.

- Beattie, David. *Liechtenstein - A Modern History*. Liechtenstein: BVD-Druck + Verlag AG, 2012.
- Benvenuti, Michel. “Politologe Marxer – Abschaffung der Monarchie ist völlig illusorisch.” accessed May 25, 2023, https://www.liechtenstein-institut.li/application/files/6315/7437/0098/2012_02_11_VB_Ja_damit_0.pdf.
- Biedermann, Klaus. Büchel, Donat and Burgmeier, Markus. *Wege in Gegenwart - Eine Arbeits- und Lesebuch zur liechtensteinischen Geschichte des 20. Jahrhunderts*. Schaan: Gutenberg AG, 2012.
- Boss, Günther. “Zwischen katholischer Tradition und moderner Säkularisierung.” accessed July 15, 2013, https://www.liechtenstein-institut.li/application/files/4715/7435/3879/2015_02_18_VB_Tradition_Sakularisierung.pdf.
- Broggi, Mario. Malin, Georg. Beck, Benno and Danesch, Othmar. *Fürstentum Liechtenstein* Zurich: Silva-Verlag, 1978.
- Brunhart, Arther. “1848 in Liechtenstein.” in *Liechtenstein und die Revolution 1848 - Umfeld - Ursachen - Ereisnisse – Folgen*. ed Arther Brunhart. Zurich: Chronos Verlag, 2000). 11-18.
- Brunhart, Hans. *Der Staatshaushalt des Fürstentums Liechtenstein*. Vaduz: Verwaltungs- und Privat-Bank Aktiengesellschaft, 1984.
- Brunschwiler, Carl Hans. “Modell des Verhältnisses zwischen Staat und Kirche.” in *Staat und Kirche. Grundsätzliche und aktuelle Probleme*. ed Herbert Wille und Georges Baur. Vaduz: Verlag der Liechtensteinischen Akademischen Gesellschaft, 1999. 29-52.

- Büchel, Donat and Frommelt, Fabian. “Staatsfeiertag.” accessed October 30, 2023, <https://historisches-lexikon.li/Staatsfeiertag>.
- Das Fürstenhaus. “Die Dekoration.” accessed October 30, 2023, <https://fuerstenhaus.li/die-monarchie/dekorationen/>.
- Das Fürstenhaus. “Fürst Franz Joseff II. 1938-1989.” accessed December 28, 2022, <https://fuerstenhaus.li /die-biographien-aller-fuersten/20-jahrhundert/>.
- Demokratiebewegung. “Fürst sein lohnt sich auch finanziell.” accessed May 3, 2023, <https://demokratiebewegung.li/de/medien/Reportagen/fuerst-sein-lohnt-sich-auch-finanziell>.
- Demokratiebewegung. “1992.” accessed May 18, 2023, <https://demokratiebewegung.li/de/die-verfassungsdiskussion/die-geschichte/die-verfassungsdebatte-in-liechtenstein-ab-1992>.
- Demokratiebewegung. “1993.” accessed May 21, 2023, <https://demokratiebewegung.li/de/die-verfassungsdiskussion/die-geschichte/die-verfassungsdebatte-in-liechtenstein-ab-1993>.
- Demokratiebewegung. “1995.” accessed May 21, 2023, <https://demokratiebewegung.li/de/die-verfassungsdiskussion/die-geschichte/die-verfassungsdebatte-in-liechtenstein-ab-1995>.
- Demokratiebewegung. “2001.” accessed May 21, 2023, <https://demokratiebewegung.li/de/die-verfassungsdiskussion/die-geschichte/die-verfassungsdebatte-in-liechtenstein-2001>.
- Demokratiebewegung. “2002.” accessed May 21, 2023, <https://demokratiebewegung.li/de/die-verfassungsdiskussion/die-geschichte/die-verfassungsdebatte-in-liechtenstein-2002>.

- Der Standard. “Demokratiebewegung in Liechtenstein gegründet.”
accessed May 18, 2023, <https://www.derstandard.at/story/1984374/demokratiebewegung-in-liechtenstein-gegruendet>.
- ECOCNN. “Top 10 Riches Kings in the World 2023 Forbes List.”
accessed April 26, 2023, <https://ecocnn.com/top-10-richest-kings-world/>.
- Eschet-Schwarz, André. “The Role of Semi-Direct Democracy in Shaping Swiss Federalism: The Behavior of Cantons Regarding Revision of the Constitution. 1866-1981.” *Publius* 19. no. 1, 1989. 79-106.
- Fischer, Gerhard. “Klar und Fest - ein Wahlspruch. der die Region beeinflusste. 200 Jahre Haus Liechtenstein in der Westfreiermark - eine Familie, die die Geschichte und die Entwicklung unserer Stadt und Region nachhaltig prägte.”
accessed October 25, 2022, https://www.deutschlandsberg.at/images/stories/buergerservice/wissenswertes/Broschüre_200_Jahre_Haus_Liechtenstein_Gerhard_Fischer.pdf.
- Flantzer, Susan. “How are current European monarchs related to each other?.” accessed November 6, 2023, <https://www.unofficialroyalty.com/how-are-current-european-monarchs-related-to-each-other/>.
- Fritz, Günther. *60 Jahre Fürst Hans-Adam II.: der Fürst als Staatsoberhaupt*. Vaduz: Liechtensteinischer Vaterland-Vaterlandmagazine, 2005.
- Frommelt, Fabian. “Eigenbild und Fremdbild.” in *Gestern – Heute – Morgen: Perspektiven auf Liechtenstein – Vortragsreihe zum*

- Jubiläum 300 Jahre Fürstentum Liechtenstein.* ed Fabian Frommelt and Christian Frommelt. Vaduz: Verlag der Liechtensteinischen Akademischen Gesellschaft, 2020. 57-95.
- Frommelt, Fabian. *Liechtenstein jubiliert. Zur Entwicklung und Bedeutung historischer Jubiläen in einem mitteleuropäischen Kleinstaat.* Schaan: Gutenberg AG, 2020.
- Fürst und Volk. “Erbhuldigung.” accessed February 20, 2023, <https://www.fuerstundvolk.li/fuv/fuv.do?site=421172cb6f221000996d610c1957690b>.
- Hasler, Nobert W. “Vorwort.” in *Die Rheinbund-Akte vom 12. Juli 1806.* ed. Liechtensteinisches Landesmuseum. Vaduz: Liechtensteinisches Landesmuseum, 2006. 4-6.
- Hazell, Robert and Morris, Bob. *The Role of Monarchy in Modern Democracy - European Monarchies compared.* United Kingdom: Hart Publishing, 2020.
- Geiger, Peter. “Der lange Atem der Revolution von 1848 in Liechtenstein – Elf Thesen.” in *Liechtenstein und die Revolution 1848 - Umfeld - Ursachen - Ereignisse – Folgen.* ed Arther Brunhart. Zurich: Chronos Verlag, 2000. 131-136.
- Geiger, Peter. *Souverän und arm: Liechtenstein in der Welt vor 200 Jahren.* Vaduz: Liechtensteinische Landesbank AG, 2006.
- Gaiger, Peter. “Vom Rand zum Zentrum – Fürstentum und Fürstenhaus Liechtenstein seit drei Jahrhundert.” in *Die Liechtenstein: Kontinuitäten – Diskontinuitäten.* ed Liechtensteinisch-Tschechische Historikerkommission. Vaduz: Historischer Verein für das Fürstentum Liechtenstein, 2013. 31-44.

- Heep, Franz J. *Der Staatshaushalt des Fürstentums Liechtenstein. Institutionelle Analyse der Ausgabenentwicklung. Beschreibung der rechtlichen, finanziellen und organisatorischen Rahmenbedingungen und Zusammenhänge*. Vaduz: Verlag der Liechtensteinischen Akademischen Gesellschaft, 1998.
- Hoch, Hilmar. Verfassung und Gesetzgebung. in *Die liechtensteinische Verfassung 1921 - Elemente der staatlichen Organisation*. ed Gerard Batliner. Vaduz: Verlag der Liechtensteinischen Akademischen Gesellschaft, 1994. 196-229.
- Holenstein, André. “Die Verfassung im vorkonstitutionellen Zeitalter.” in *Jahrbuch des historischen Vereins für das Fürstentum Liechtenstein* ed Historischer Verein für das Fürstentum Liechtenstein. Vaduz: Selbstverlag des HVFL, 1991. 283-299.
- Information und Kommunikation der Regierung. “Initiativbegehren auf Abänderung der Landesverfassung.” accessed May 21, 2023, https://www.abstimmungen.li/files/attachments/5/VerfassungInfo_633147345677816250.pdf.
- Jansen, Norbert. *The Development of Liechtenstein in a Modern State*. Schaan: Gutenberg AG, 1990.
- Jehle, Arthur and Frommelt, Martin. *Das Fürstentum Liechtenstein im Wandel der Zeit und im Zeichen seiner Souveränität*. Vaduz: Regierung des Fürstentums Liechtenstein, 1956.
- Kaiser, Peter and Büchel, Johann Baptist. *Geschichte des Fürstentums Liechtenstein*. Vaduz: Historischer Verein für das Fürstentum Liechtenstein, 1923.

- Kohlrausch, Martin. “M. Kirsch: Monarch und Parlament.” accessed October 31, 2022, <http://www.h-net.org/reviews/showrev.php?id=15968>.
- Kohn, Walter S. G. “The Sovereignty of Liechtenstein.” *The American Journal of International Law* 61. No. 2, 1967. 547-557.
- Kley, Andreas. Grundriss des liechtensteinischen Verwaltungsrechts. Vaduz: Verlag der Liechtensteinischen Akademischen Gesellschaft, 1998.
- Kräftner, Johann. “Die Familie Liechtenstein als Kunstsammler und Mäzene.” in *Die Liechtenstein: Kontinuitäten – Diskontinuitäten. ed Liechtensteinisch-Tschechische Historikerkommission*. Vaduz: Historischer Verein für das Fürstentum Liechtenstein, 2013. 263-274.
- Kranz, Walter. *Fürstentum Liechtenstein. Eine Dokumentation*. ed. Presse- und Informationsamt der Regierung des Fürstentums Liechtenstein. Vaduz: Oskar Oehri AG, 1982.
- Kraus, Hans-Christof. “Monarchischer Konstitutionalismus - Zur einer neuen Deutung der deutschen und europäischen Verfassungsentwicklung im 19. Jahrhundert.” *Der Staat* 43. No. 4, 2004. 595-620.
- Landesverwaltung Fürstentum Liechtenstein. “Landesverwaltung.” accessed May 1, 2023, <https://www.llv.li/de>.
- Liechtenstein-Institut (Hrsg.). “Kommentar zur liechtensteinischen Verfassung. Online-Kommentar.” accessed July 14, 2023, <https://verfassung.li/Verfassung.li>.

- Liechtenstein Gruppe. “Reorganisation der Stiftung Fürst Liechtenstein.” accessed May 3, 2023, https://www.lgroup.com/xstorage/1/Presse/Presstext_Deutsch.pdf.
- Liechtenstein The Princely Collections. “Fürst Franz Josef II. Von und zu Liechtenstein 1906-1989.” accessed December 28, 2022, <https://www.liechtensteincollections.at/fuersten/fuerst-franz-josef-ii.-von-und-zu-liechtenstein>.
- Liechtensteiner Vaterland. “Umfrage: Wie glücklich ist Liechtenstein.” accessed May 12, 2023, https://www.vaterland.li/liechtenstein/gesellschaft/vermishtes/umfrage-wie-gluecklich-ist-liechtenstein-art-392549?fbclid=IwAR2MqIN8l83645cD4k5c8diIZrFOTqhjEx5pWOtRuDTdlisu_KGXLNrsWW0.
- Liechtensteiner Vaterland. “66 Jahre Fürst Hans Adam II.” accessed May 3, 2023, https://www.lfsg.org/Portals/0/files/Liechtensteiner%20Vaterland_12.02.2011.pdf.
- Löffler, Josef. “Die liechtensteinische Herrschafts- und Güterverwaltung – Ein Überblick.” in *Das Fürstenhaus, der Staat Liechtenstein und die Tschechoslowakei im 20. Jahrhundert*. ed. Liechtensteinisch-Tschechische Historikerkommission. Vaduz: Historischer Verein für das Fürstentum Liechtenstein, 2013. 115-158.
- Löffler, Josef. “Die Verwaltung der Herrschaften und Güter der Fürsten von Liechtenstein in den böhmischen Ländern des 18. Jahrhunderts bis 1948.” in *Das Haus Liechtenstein in den böhmischen Ländern vom Mittelalter bis ins 20. Jahrhundert*.

Güter, Rechte, Verwaltung. ed. Christoph M. Merki and Josef Löffler. Vaduz: Historischer Verein für das Fürstentum Liechtenstein, 2013. 169-372.

Lukaszewski, Marcin. “Microstate and monarchy in the face of challenges of the modern world. The political system of Liechtenstein and its specificity (an outline of the problem).” *Przegląd Politologiczny*. No. 10, 2015. 93.

Maier, Günther. “Recht des Monarchen.” accessed January 5, 2023, https://www.nzz.ch/recht_des_monarchen-ld.683911/PLACEHOLDER-recht_des_monarchen-ld.683911.

Marxer, Wilfried. *Das Hausgesetz des Fürstenhauses von Liechtenstein und dessen Verhältnis zur staatlichen Ordnung Liechtensteins*. BERN: Liechtenstein-Institut, 2003.

Marxer, Wilfried. *Direkte Demokratie in Liechtenstein. Entwicklung, Regelungen, Praxis*. BERN: Verlag der Liechtensteinischen Akademischen Gesellschaft, 2018.

Marxer, Wilfried. *Religion, Religiosität und religiöse Toleranz in Liechtenstein: Empirische Befunde aus der Umfrageforschung*. BERN: Liechtenstein-Institut, 2008.

Mastrostefano, Maddalena. “Europe’s last “absolute monarchy”: the sovereign’s power in Liechtenstein. accessed May 28, 2023, <https://royalcentral.co.uk/europe/europes-last-absolute-monarchy-the-sovereigns-powers-in-liechtenstein-183588/>.

Mayr, Michael. *Die Fürsten von Liechtenstein – zwischen Hausmacht und Kaiserhof – Von der Fürstenerhebung 1608 bis zum Ende des Ersten Weltkrieges 1918*. Innsbruck: Universität Innsbruck, 2018.

- Meier, Günther and Manz-Christ, Gerlinde. *Das Fürstentum Liechtenstein - Begegnung mit einem Kleinstaat*. ed. Stabsstelle für Kommunikation und Öffentlichkeitsarbeit. Presse- und Informationsamt. Schaan: BVD-Druck+Verlag AG, 2009.
- Merki, Christoph Maria. “Besitzverschiebungen: Vom Grundherrn zum Privatbankier.” in *Das Fürstenhaus. der Staat Liechtenstein und die Tschechoslowakei im 20. Jahrhundert*. ed. Liechtensteinisch-Tschechische Historikerkommission. Vaduz: Historischer Verein für das Fürstentum Liechtenstein, 2013. 13-24.
- Morris, Bob. “Ceremonial Functions of Monarchy.” in *The Role of Monarchy in Modern Democracy. European Monarchies Compared*. ed Robert Hazell and Bob Morris. United Kingdom: Hart Publishing, 2020. 93-94.
- Neue Zürcher Zeitung. “In Liechtenstein darf keine Frau auf den Thron.” accessed February 15, 2023, https://www.nzz.ch/in_liechtenstein_darf_keine_frau_auf_den_thron-ld.441448?reduced=true.
- Notter, Nikolaus. *Der Präsident der Republik als pouvoir neutre nach der französischen Verfassung vom 4. Oktober 1958*. Würzburg: Dissertation University of Würzburg, 1964.
- Pállinger, Zoltán Tibor. *Die Stellung des Fürsten von Liechtenstein im internationalen Vergleich*. BERN: Liechtenstein-Institut, 2003.
- Pállinger, Zoltán Tibor. *Monarchie im Europa von heute unter besonderer Berücksichtigung der neuesten Verfassungsent-*

wicklung im Fürstentum Liechtenstein. Barend: Liechtenstein-Institut, 2003.

Press, Volker. “Das Fürstentum Liechtenstein im Rheinbund und im Deutschen Bund (1806-1866).” in *Liechtenstein in Europa*. ed Liechtensteinische Akademischen Gesellschaft. Vaduz: Verlag der Liechtensteinischen Akademischen Gesellschaft, 1984. 45-106.

Presseportal, “Spende anlässlich der Geburtstage von Fürst Hans-Adam II. und Fürsten Marie.” accessed October 30, 2023, <https://www.presseportal.ch/de/pm/100000148/100841788>.

Quaderer, Rupert. “Der historische Hintergrund der Verfassungsdiskussion von 1921.” in *Die liechtensteinische Verfassung 1921 - Elemente der staatlichen Organisation*. ed Gerard. Vaduz: Verlag der Liechtensteinischen Akademischen Gesellschaft, 1994. 105-140.

Quaderer, Rupert. “Neutralitäts- und Souveränitätsprobleme Liechtensteins im Umfeld des Ersten Weltkrieges.” in *Kleinstaat und Menschenrechte*. ed Alois Riklin, Lizius Wildhaber and Herbert Wille. Basel: Helbing & Lichtenhahn Verlag AG, 1993. 43-61.

Radio Liechtenstein. “Fürst gegen Änderung bei Thronfolge.” accessed February 15, 2023, <https://www.radio.li/news-1/fuerst-gegen-aenderungen-bei-thronfolge>.

Radio Liechtenstein. “Spende zum 30. Regierungsjubiläum des Fürsten.” accessed October 30, 2023, <https://www.radio.li/news-1/regierung-spendet-fuerst-hans-adam-ii-seit-30-jahren-der-macht>.

- Rütimann, Schiess. “Die politische Verantwortung des Landesfürsten.”
in *90 Jahre des Fürstlicher Oberster Gerichtshof. Festschrift für Gert Delle Karth.* ed Hubertus Schuhmacher and Wigbert Zimmermann. Wien: Jan Sramek Verlag, 2013. 829-845.
- Schmid, Georg. “Die Stellvertretung des Monarchen in den deutschen Erbmonarchen. insbesondere in Liechtenstein.”
in *Die Stellvertretung des Fürsten.* ed Liechtensteinische Akademischen Gesellschaft. Vaduz: Verlag der Liechtensteinischen Akademischen Gesellschaft, 1985. 9-69.
- Schremser, Jürgen. “Modernität und Tradition – Vergangenheitspolitik im gesellschaftlichen Wandel Liechtensteins zwischen Geschichtsverklärung. Traditionsstiftung und Quellenkritik.”
in *Gestern – Heute – Morgen: Perspektiven auf Liechtenstein – Vortragsreihe zum Jubiläum 300 Jahre Fürstentum Liechtenstein.* ed Fabian Frommelt and Christian Frommelt. Vaduz: Verlag der Liechtensteinischen Akademischen Gesellschaft, 2020. 281-302.
- Schurti, Andreas. *Das Verordnungsrecht der Regierung des Fürstentums Liechtenstein.* St. Gallen: Schweizerisches Institut für Verwaltungskurse an der Hochschule St. Gallen, 1989.
- Stahl-Frick, Bettina. “Kluft zwischen Moderne und Tradition.”
accessed July 15, 2013, https://www.liechtenstein-institut.li/application/files/2315/7437/0093/2012_07_19_VL_Ja_deine_Stimme_zahlt.pdf.
- Stringer, Kevin D. *Sovereign Liechtenstein: The Soft Power Projection of a very small state.* Iceland: University of Iceland, 2013.

Tagblatt. “Der Fürst bezahlt keine Steuern.” accessed May 3, 2023, <https://www.tagblatt.ch/ostschweiz/frauenfeld-munchwilen/der-fuerst-bezahlt-keine-steuern-ld.785119>.

The Scotsman. “If you vote to allow abortion I will overrule referendum, says prince.” accessed April 15, 2023, <https://www.scotsman.com/news/world/if-you-vote-allow-abortion-i-will-overrule-referendum-says-prince-1661949>.

Unser, Günther. “Liechtenstein: rühriger Fürst, zögerndes Volk – Der Weg eines europäischen Kleinstaats in die Vereinten Nationen.” *Vereinte Nationen: German Review on the United Nations* 38, No. 5 (1990). 163-167.

U.S. Department of State. 2021 Report on International Religious Freedom: Liechtenstein. accessed March 30, 2023, <https://www.state.gov/reports/2021-report-on-international-religious-freedom/liechtenstein/>.

Vanberg, Viktor J. *Erbmonarchie und Demokratie. Ein demokratietheoretischer Beitrag zur Diskussion um Verfassung des Fürstentums Liechtenstein*. Schaan: BVD Druck + Verlag AG, 2019.

Veenendaal, Wouter P. “A Big Prince in a Tiny Realm: Smallness, Monarchy, and Political Legitimacy in the Principality of Liechtenstein.” *Swiss Political Science Review* 21. No. 2, 2014. 333-349.

Vogt, Paul. “Verwaltungsstruktur und Verwaltungsreformen im Fürstentum Liechtenstein in der ersten Hälfte des 19. Jahrhunderts.” in *Jahrbuch des historischen Vereins für das*

- *Fürstentum Liechtenstein.* ed. Historische Verein für das Fürstentum Liechtenstein. Vaduz: Selbstverlag des HVFL, 1994. 37-148.
- von und zu Liechtenstein, Prinz Ulrich. *Das Hausgesetz der fürstlichen Familie Liechtenstein.* Graz: Karl-Franzens-Universität Graz, 2008.
- Wanger, Harald. “Liechtenstein, Franz Josef II. von.” accessed February 20, 2023, https://historisches-lexikon.li/Liechtenstein,_Franz_Josef_II._von.
- Wanger, Michael. *Verfassungsänderung 2003. Festigung der Volksrechte oder Machtausbau des Fürsten.* Vaduz: Universität Liechtenstein, 2019.
- Waschkuhn, Arno. *Politisches System Liechtenstein: Kontinuität und Wandel.* Vaduz: Verlag der Liechtensteinischen Akademischen Gesellschaft, 1994.
- Wille, Herbert. *Die liechtensteinische Staatsordnung. Verfassungsgeschichtliche Grundlagen und oberste Organe.* Vaduz: Verlag der Liechtensteinischen Akademischen Gesellschaft, 2015.
- Wille, Herbert. “Monarchie und Demokratie als Kontroversfragen der Verfassung 1921.” in *Die liechtensteinische Verfassung 1921 - Elemente der staatlichen Organisation.* ed Gerard Batliner. Vaduz: Verlag der Liechtensteinischen Akademischen Gesellschaft, 1994. 141-194.
- Willoweit, Dietmar. “Die Stellvertretung des Landesfürsten als Problem des liechtensteinischen Verfassungsverständnisses.” in *Die Stellvertretung des Fürsten.* ed Liechtensteinische

Akademischen Gesellschaft. Vaduz: Verlag der Liechtensteinischen Akademischen Gesellschaft, 1985. 119-130.

Wohlgemuth, Michael. “Vertrauen und direkte Demokratie im Kleinstaat: das Beispiel Liechtenstein.” in *Wie soll das Volk entscheiden?. Chancen, Risiken und Voraussetzungen der direkten Demokratie*. ed Heike Walterscheid und Thomas Petersen. Wiesbaden: Springer, 2021. 137-158.

Wolf, Sebastian. “Different Approaches, Different Result in Small State Studies: Complementary Views on the Monarchy and Traditional Governance in Liechtenstein.” *Swiss Political Science Review*. No. 21, 2015. 350-361.

Wolf, Sebastian. Bussjäger, Peter and Schiess Rütimann, Patricia M. “Law, small state theory and the case of Liechtenstein.” *Small States & Territories* 1. No. 2, 2018. 183-196.

บทที่ 10 ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของสเปน

กฎหมาย

Cadiz Constitution of 1812

Constitutive Law of the Army (Ley Constitutiva del Ejército)

Decree 779/1967, of April 20, which approves the consolidated texts of the Fundamental Laws of the Kingdom (Decreto 779/1967, de 20 de abril, por el que se aprueban los textos refundidos de las Leyes Fundamentales del Reino)

Fundamental Law of May 17, 1958 promulgating the principles of the National Movement (Ley Fundamental de 17 de mayo de 1958 por la que se promulgan los principios del Movimiento Nacional)

Jurisdiction of Labor of 1938 (Fuero del Trabajo de 1938)

Law 62/1969, of July 22, which provides for the succession in the Head of State (Ley 62/1969, de 22 de julio, por la que se provee lo concerniente a la sucesión en la Jefatura del Estado).

Law 1/1977, of January 4, for Political Reform (Ley 1/1977, de 4 de enero, para la Reforma Política)

Law 23/1982, of June 16, regulating National Heritage (Ley 23/1982, de 16 de junio, reguladora del Patrimonio Nacional)

Law 33/2006, of October 30, on equality between men and women in the order of succession of noble titles (Ley 33/2006, de 30 de octubre, sobre igualdad del hombre y la mujer en el orden de sucesión de los títulos nobiliarios)

Law 19/2013, of December 9, on transparency, access to public information and good governance (Ley 19/2013, de 9 de diciembre, de transparencia, acceso a la información pública y buen gobierno)

Law code of thirteenth-century Spain (*Las Partidas*)

Law of May 4, 1948, which reestablishes the legality in force prior to April 14, 1931 in the Greatnesses and Titles of the Kingdom (Ley de 4 de mayo de 1948 por la que se restablece la legalidad vigente con anterioridad al 14 de abril de 1931 en las Grandezas y Títulos del Reino)

Law of Succession in the Head of State of July 26, 1947 (Ley de sucesión en la Jefatura del Estado de 26 de julio de 1947)

Law of Succession to the Headship of the State (*Ley de la Jefatura del Estado 1939*)

Organic Law 5/1985, of June 19, on the General Electoral Regime
(Ley Orgánica 5/1985, de 19 de junio, del Régimen Electoral
General)

Organic Law of the State, number 1/1967, of January 10 (Ley Orgánica
del Estado, número 1/1967, de 10 de enero)

Pragmatic sanction of 1830 (*Pragmática Sanción 1830*)

Royal Decree 222/1988, of March 11, which modifies the Royal
Decrees of May 27, 1912 and July 8, 1922 on the Rehabilitation
of Noble Titles (Real Decreto 222/1988, de 11 de marzo,
por el que se modifican los Reales Decretos de 27 de mayo
de 1912 y 8 de julio de 1922 en materia de Rehabilitación de
Títulos Nobiliarios)

Royal Decree 1040/2003, of August 1, which approves the General
Regulation of military rewards (Real Decreto 1040/2003,
de 1 de agosto, por el que se aprueba el Reglamento general
de recompensas militares)

Royal Statute of 1834

Spanish Constitution of 1837

Spanish Constitution of 1869

Spanish Constitution of 1876

Spanish Constitution of 1978

วารสาร

Bogdanor, Vernon. “The monarchy and the constitution.”
Parliamentary Affairs 49, no. 3 (1996): 407-422.

Cerezales, Diego Palacios. “Re-imagining Petitioning in Spain
(1808–1823).” *Social Science History* 43, no. 3 (2019): 487-508.

- Corcos, Christine. "From Agnatic Succession to Absolute Primogeniture: Equal Rights of Succession to Thrones and Titles in the European Constitutional Monarchy." *Michigan State Law Review*, no. 1587 (2012): 1587-1670.
- Elvira, Ascensión. "The Monarchy in Spain." *InDret* 1 (2010): 1-18.
- Esdaile, Charles. "War and Politics in Spain, 1808-1814." *The Historical Journal* 31, no. 2 (1988): 295-317.
- Hamnett, Brian R. "Constitutional Theory and Political Reality: Liberalism, Traditionalism and the Spanish Cortes, 1810-1814." *The Journal of Modern History* 49, no. 1 (1977): D1071-D1110.
- Hill, Henry Bertram. "The Constitutions of Continental Europe: 1789-1813." *The Journal of Modern History* 8, no. 1 (1936): 82-94.
- Huntington, Samuel P. "How Countries Democratize." *Political Science Quarterly* 106, no. 4 (1991-1992): 579-616.
- López, Enrique Guillén. "Judicial Review in Spain: The Constitutional Court." *Loyola of Los Angeles Law Review* 41 (2008): 529-562.
- Revorio, Francisco Javier Díaz. "La monarquía parlamentaria, entre la historia y la Constitución." *Pensamiento Constitucional* no. 20 (2015): 65-106.
- Robertson, William Spence. "The Juntas of 1808 and the Spanish Colonies." *The English Historical Review* 31, no. 124 (1916): 575-76.
- Rodríguez O., Jaime E. "New Spain and the 1808 Crisis of the Spanish Monarchy." *Mexican Studies* 24, no. 2 (2008): 245-287.

Stepan, Alfred, Juan J. Linz, and Juli F. Minoves. "Democratic Parliamentary Monarchies." *Journal of Democracy* 25, no. 2 (April 2014): 35-51.

Ünaldi, Serhat. "Modern Monarchs and Democracy: Thailand's Bhumibol Adulyadej and Juan Carlos of Spain." *Journal of current Southeast Asia Affairs* 31, no. 2 (2012): 5-34.

Zimmerman, Arthur F. "Spain and Its Colonies, 1808-1820." *The Hispanic American Historical Review* 11, no. 4 (1931): 439-463.

หนังสือและเอกสารอื่นในภาษาไทย

กุลลดา เกษบุญชู-มีด. *วิวัฒนาการรัฐอังกฤษ ฝรั่งเศสในกระแสเศรษฐกิจโลก จากระบบฟิวดัลถึงการปฏิวัติ*. กรุงเทพฯ: โครงการผลิตตำราและเอกสารการสอน คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.

คณะวิฒนานุกูล. *สเปญกับสงครามกลางเมือง*. พระนคร: โรงพิมพ์วัฒนะผล, 2480.

ไชยวัฒน์ คำชู. *นโยบายต่างประเทศญี่ปุ่น: ความเปลี่ยนแปลงและความต่อเนื่อง*. กรุงเทพฯ: เลคแอนฟาร์ เท่น, 2551.

ธานินทร์ กรัยวิเชียร. *พระมหากษัตริย์ไทยในระบอบประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2519.

นุชธิดา ราศีวิสุทธิ. *สงครามกลางเมืองสเปน*. กรุงเทพฯ: ยิปซี กรุ๊ป, 2561.

_____. *สเปน จักรวรรดิที่พระอาทิตย์ไม่เคยตกดิน (ค.ศ. 1474-1598)*. กรุงเทพฯ: ยิปซี กรุ๊ป, 2562.

วรารณ จุลปานนท์. *การเมืองในยุโรปตะวันตก*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2543.

วิศรุต พึ่งสุนทร. *ประวัติศาสตร์ความลับ: ความคิดทางการเมือง จากยุคโบราณถึงสมัยใหม่*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์, 2561.

อนันต์ คงเครือพันธุ์. *กฎหมายรัฐธรรมนูญของราชอาณาจักรสเปน*. กรุงเทพฯ: สถาบันสัญญาธรรมศักดิ์เพื่อประชาธิปไตย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2565.

_____. *ยุโรปสมัยใหม่ ค.ศ. 1492–1815*. กรุงเทพฯ: โครงการตำราและหนังสือคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2554.

สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์. “ประชาธิปไตยและการเลือกตั้งในสเปน.” *วารสารสังคมศาสตร์*, 19, ฉ. 3 (2525): 61–86.

หนังสือและเอกสารอื่นในภาษาต่างประเทศ

Aristotle. *Politic*. Translated by Ernest Barker. Oxford: Oxford University Press, 2009.

Artola, Miguel. *La Monarquía de España*. Madrid: Alianza Editorial, 1999.

Bogdanor, Vernon. *The monarchy and the constitution*. Oxford: Clarendon Press, 1995.

Carr, Raymond. “Liberalism and Reaction, 1833–1931.” In *Spain: A History*, edited by Raymond Carr, 205–242. Oxford: Oxford University Press, 2000.

_____. *Modern Spain 1875–1980*. Oxford: Oxford University Press, 1980.

_____. *Spain, 1808–1975*. Oxford: Oxford University Press, 1999.

Casanova, Julián. *Anarchism, The Republic and Civil War in Spain: 1931–1939*. London: Routledge, 2004.

Crick, Bernard. *Democracy: A Very Short Introduction*. Oxford: Oxford University Press, 2002.

- Díez del Corral, Luis. *La Monarquía Hispánica en el Pensamiento Político Europeo: de Maquiavelo a Humboldt*. Madrid: Revista de Occidente, 1975.
- Dunn, John. *Democracy the Unfinished Journey: 508 BC to AD 1993*. New York: Oxford University Press, 1992.
- Edles, Laura Desfor. *Symbol and Ritual in the New Spain: The Transition to Democracy after Franco*. Cambridge: Cambridge University Press, 1998.
- Fernández-Armesto, Felipe. “The Improbable Empire.” In *Spain: A History*, edited by Raymond Carr, 114–151. Oxford: Oxford University Press, 2000.
- Field, Bonnie N. *Democracy and Institutional Development: Spain in Comparative Theoretical Perspective*. New York: Palgrave Macmillan, 2008.
- Forsting, Richard Meyer. *Raising Heirs to the Throne in Nineteenth-Century Spain: The Education of the Constitutional Monarch*. Cham: Palgrave Macmillan, 2018.
- Fukuyama, Francis. *The End of History and the Last Man*. New York: The Free Press, 1992.
- Gillingham, Harold E. *Spanish Orders of Chivalry and Decorations of Honour*. New York: The American Numismatic Society, 1926.
- Graham, Robert. *Spain Change of a Nation*. London: Michael Joseph, 1984.
- Hazell, Robert, and Bob Morris. “Towards a New Theory of European Monarchy.” In *The Role of Monarchy in Modern Democracy: European Monarchies Compared*, edited by Robert Hazell and Bob Morris, 269–283. Oxford: Hart, 2020.

- Hepsworth, Olivia. "Gender Equality and the Line of Succession." In *The Role of Monarchy in Modern Democracy: European Monarchies Compared*, edited by Robert Hazell and Bob Morris, 175–180. Oxford: Hart, 2020.
- Herr, Richard. "Flow and Ebb, 1700-1833." In *Spain: A History*, edited by Raymond Carr, 173-204. Oxford: Oxford University Press, 2000.
- Heywood, Paul. *The Government and Politics of Spain*. New York: Macmillan, 1995.
- Huntington, Samuel P. *The Third Wave: Democratization in the Late Twentieth Century*. London: University of Oklahoma Press, 1991.
- Johnson, Arthur H. *The Age of the Enlightened Despot, 1660-1789*. London: Methuen, 1936.
- Krieger, Leonard. *Kings and Philosophers, 1689-1789*. New York: W. W. Norton, 1970.
- Linder, Wolf. *Swiss Democracy: Possible Solutions to Conflict in Multicultural Societies*. London: Macmillan, 1998.
- Linz, Juan. *Robert Michels, Political Sociology and the Future of Democracy*. London: Transaction Publisher, 2006.
- López, Enrique Guillén. "Judicial Review in Spain: The Constitutional Court." *Loyola of Los Angeles Law Review*. 41 (2008): 529-562.
- Magone, José M. *Contemporary Spanish Politics*. London: Routledge, 2004.
- Manin, Bernard. *The Principles of Representative Government*. Cambridge: Cambridge University Press, 1997.

Minoves-Triquell, Juli F. “Monarchy, a Democratic Paradox: The Head of State in European Parliamentary Democracies.” PhD diss., Yale University, 2011.

Moral, Antonio Torres Del. “Veinticinco Años De Monarquía Parlamentaria.” *Revista de Derecho Político* núms. 58-59 (2003-2004): 427–445.

Newton, Michael T., and Peter J. Donaghy. *Institutions of Modern Spain*. New York: Cambridge University Press, 1997.

OECD. *OECD Economic Surveys: Spain 2021*. Paris: OECD Publishing, 2021.

Perez, Alvaro La Parra. “The Spanish Civil War: A New Institutional Interpretation of the Social Order and Military Factions During the Second Republic (1931-1939).” PhD diss., University of Maryland, 2014.

Petrie, Charles. *Monarchy in the Twentieth Century*. London: Andrew Dakers, 1952.

Phillips, William D., and Carla Rahn Phillips. *A Concise History of Spain*. Cambridge: Cambridge University Press, 2016.

Powell, Charles. *Juan Carlos of Spain: Self-Made Monarch*. London: Palgrave Macmillan, 1996.

Preston, Paul. “The Monarchy of Juan Carlos: From Dictator’s Dreams to Democratic Realities.” In *The Politics of Contemporary Spain*, edited by Sebastian Balfour, 27-38. New York: Routledge, 2005.

Preston, Paul. Ed. *Revolution and War in Spain 1931-1939*. London: Routledge, 2002.

- _____. *The Coming of the Spanish Civil War: Reform, Reaction and Revolution in the Second Republic*. London: Routledge, 1994.
- Schmitt, Carl. *Constitutional Theory*. Translated by Jeffrey Seitzer. Durham: Duke University Press, 2008.
- Suksi, Markku. *Bringing in the People: A Comparison of Constitutional Forms and Practices of the Referendum*. Dordrecht: Martinus Nijhoff, 1993.
- Tusell, Javier. *Spain: From Dictatorship to Democracy 1939 to the Present*. Translated by Rosemary Clark. Oxford: Blackwell Publishing, 2007.
- Verduin, Arnold R. *Manual of Spanish Constitutions 1808-1931*. Ypsilanti, Michigan: University litho-printers, 1941.
- Wormuth, Francis. *The Origin of Modern Constitutionalism*. New York: Harper & Brothers, 1949.

ข้อมูลออนไลน์

- BBC NEWS ไทย. “กษัตริย์สเปนสละสิทธิรับมรดก ทั้งยังตัดเงินปีพระราชบิดา ผู้พัวพันในเรื่องอื้อฉาวทางการเงินอีกด้วย.” สืบค้นเมื่อวันที่ 15 มกราคม 2566. <https://www.bbc.com/thai/international-51903754>.
- กระทรวงการต่างประเทศ. “ราชอาณาจักรสเปน (Spain).” สืบค้นเมื่อวันที่ 25 มกราคม 2566. [https:// www.mfa.go.th/th/country/ES?page=5d5e2590c3445d0110404c13&menu=5d5bd3c715e39c306002a879](https://www.mfa.go.th/th/country/ES?page=5d5e2590c3445d0110404c13&menu=5d5bd3c715e39c306002a879).
- ศูนย์ข้อมูลเพื่อธุรกิจไทยในสเปน สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงมาดริด. “สเปน.” สืบค้นเมื่อวันที่ 25 มกราคม 2566. <https://bic-madrid.thaiembassy>.

org/th/page/104117-ประเทศสเปน?menu= 5d835aa915e39c1a640023d4.

สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงมาดริด. “ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับประเทศสเปน.” สืบค้นเมื่อวันที่ 25 มกราคม 2566. [https://madrid.thaiembassy.org/th/content/25067-ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับประเทศสเปน? cate=5d7ce71215e39c3e0400053b](https://madrid.thaiembassy.org/th/content/25067-ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับประเทศสเปน?cate=5d7ce71215e39c3e0400053b).

สำนักข่าวกรองแห่งชาติ. “ข้อมูลพื้นฐานของต่างประเทศ 2565 ราชอาณาจักรสเปน (Kingdom of Spain).” สืบค้นเมื่อวันที่ 25 มกราคม 2566. https://www.nia.go.th/media/almanac/2022/01/สเปน_2565.pdf.

AFP. “Spain’s new King Felipe VI faces divided kingdom.” Access February 27, 2023. <https://www.livemint.com/Politics/nysksOR4DbnCk5FELEglAl/Spains-new-King-Felipe-VI-faces-divided-kingdom.html>.

Agencia Estatal Boletín Oficial del Estado. “Decreto 779/1967, de 20 de abril, por el que se aprueban los textos refundidos de las Leyes Fundamentales del Reino.” Accessed May 5, 2022. <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-1967-40312>.

Agencia Estatal Boletín Oficial del Estado. “Ley 19/2013, de 9 de diciembre, de transparencia, acceso a la información pública y buen gobierno.” Accessed January 10, 2023. <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2013-12887>.

Agencia Estatal Boletín Oficial del Estado. “Ley 23/1982, de 16 de junio, reguladora del Patrimonio Nacional.” Accessed January 12, 2023. <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-1982-15230>.

- Agencia Estatal Boletín Oficial del Estado. “Ley 23/1982, de 16 de junio, reguladora del Patrimonio Nacional.” Accessed January 10, 2023. <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-1982-15230>.
- Agencia Estatal Boletín Oficial del Estado. “Ley 62/1969, de 22 de julio, por la que se provee lo concerniente a la sucesión en la Jefatura del Estado.” Accessed June 12, 2022, <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-1969-915>.
- Agencia Estatal Boletín Oficial del Estado. “Ley Fundamental de 17 de mayo de 1958 por la que se promulgan los principios del Movimiento Nacional.” Accessed May 5, 2022. <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-B-1958-7949>.
- Agencia Estatal Boletín Oficial del Estado. “Ley Orgánica del Estado, número 1/1967, de 10 de enero.” Accessed May 5, 2022. <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-1967-5>.
- Agencia Estatal Boletín Oficial del Estado. “Real Decreto 400/2023, de 29 de mayo, de disolución del Congreso de los Diputados y del Senado y de convocatoria de elecciones.” Accessed July 30, 2023. <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2023-12663>.
- Agencia Estatal Boletín Oficial del Estado. “Ley de 4 de mayo de 1948 por la que se restablece la legalidad vigente con anterioridad al 14 de abril de 1931 en las Grandezas y Títulos del Reino.” Accessed November 12, 2023. <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1948-3512>.

Agencia Estatal Boletín Oficial del Estado. “Real Decreto 222/1988, de 11 de marzo, por el que se modifican los Reales Decretos de 27 de mayo de 1912 y 8 de julio de 1922 en materia de Rehabilitación de Títulos Nobiliarios.” Accessed November 12, 2023. <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-1988-7023>.

Agencia Estatal Boletín Oficial del Estado. “Ley 33/2006, de 30 de octubre, sobre igualdad del hombre y la mujer en el orden de sucesión de los títulos nobiliarios.” Accessed November 12, 2023. <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2006-18869>.

Agencia Estatal Boletín Oficial del Estado. “Real Decreto 1040/2003, de 1 de agosto, por el que se aprueba el Reglamento general de recompensas militares.” Accessed November 12, 2023. <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2003-17107>.

Agencia Estatal Boletín Oficial del Estado. “Ley 1/1977, de 4 de enero, para la Reforma Política.” Accessed May 19, 2022. <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-1977-165>.

Agencia Estatal Boletín Oficial del Estado. “Ley Orgánica 5/1985, de 19 de junio, del Régimen Electoral General.” Accessed January 10, 2023, <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1985-11672>.

BBC News. “Catalan referendum: Region’s independence ‘in matter of days’.” Accessed February 27, 2023, <https://www.bbc.com/news/world-europe-41493014>.

- Biblioteca Nacional de Espana. “Constitucion En el nombre de Dios todopoderoso Don Josef Napoleon, por la gracia de Dios, Rey de las Españas y de sus Indias” Accessed December, 9, 2022. https://datos.bne.es/edicion/bima_0000039872.html.
- CODESPA. “History.” Accessed October 15, 2023. <https://www.codespa.org/en/history/>.
- Congreso de los Diputados. “El Pleno se reanuda hoy a las 12:15 horas para celebrar la segunda votación de la Sesión de Investidura de Alberto Núñez Feijóo.” Accessed September 29, 2023, https://www.congreso.es/es/notas-de-prensa?_notasprensa_mvcPath=detalle&_notasprensa_notald=45751.
- Congreso de los Diputados. “El Congreso rechaza la investidura de Alberto Núñez Feijóo como presidente del Gobierno.” Accessed September 30, 2023, https://www.congreso.es/es/notas-de-prensa?_notasprensa_mvcPath=detalle&_notasprensa_notald=45751.
- Congreso de los Diputados. “XIV LEGISLATURA Sesión conjunta del Congreso de los Diputados y del Senado, celebrada en el Palacio de las Cortes el lunes 3 de febrero de 2020 con motivo de la apertura de la Legislatura.” accessed July 30, 2023, <https://www.congreso.es/es/cem/xivleg-apertura>.
- Centro Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes. “Ley de sucesión en la Jefatura del Estado de 26 de julio de 1947.” Accessed June 5, 2022. <https://www.cervantesvirtual.com/obra/ley-de-sucesion-en-la-jefatura-del-estado-de-26-de-julio-de-1947/>.

- Centro de Investigaciones Sociológicas. “Barómetro de enero de 2023.” Accessed June 22, 2023. https://efaidnbmnnnibpcajpcgclclefindmkaj/https://datos.cis.es/pdf/Es3390mar_A.pdf.
- CIA. “Spain-Country Summary.” Accessed January 25, 2023. <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/spain/summaries>.
- City News. “Spanish king abdicating so more popular ‘new generation’ Crown Prince Felipe can take over.” Accessed February 26, 2023. <https://www.citynews1130.com/2014/06/02/spanish-prime-minister-king-juan-carlos-to-abdicate-in-favour-of-son-crown-prince-felipe/>.
- Congreso de los Diputados. “Deputies.” Accessed December 27, 2022. <https://www.congreso.es/en/busqueda-de-diputados>.
- Congreso de los Diputados. “La sucesión a la Corona.” Accessed December, 12, 2022. <https://www.congreso.es/en/cem/cg-corona-informacion>.
- EL PAÍS. “Felipe VI becomes the new king of Spain.” Access February 26, 2023. https://elpais.com/elpais/2014/06/19/inenglish/1403167125_092752.html.
- EL PAÍS. “King Felipe VI gets to work by holding first meeting with PM.” Accessed February 26, 2023. https://elpais.com/elpais/2014/06/20/inenglish/1403271329_706340.html.
- EL PAÍS. “King Juan Carlos abdicates.” Accessed December 22, 2022. https://elpais.com/elpais/2014/06/02/inenglish/1401699497_947043.html.
- EL PAÍS. “King Juan Carlos signs the law that ends his 39-year reign.” Accessed February 26, 2023. https://elpais.com/elpais/2014/06/18/inenglish/1403106846_315188.html.

- Encyclopædia Britannica. "Spain." Accessed January 25, 2023. <https://www.britannica.com/place/Spain>.
- Encyclopædia Britannica. "Spain: Facts & Stats." Accessed January 25, 2023. <https://www.britannica.com/facts/Spain>.
- Encyclopædia Britannica. "Spain: Religious Affiliation." Accessed January 25, 2023. <https://www.britannica.com/place/Spain/Castilian>.
- Eurostat. "Country Facts." Accessed January 25, 2023. <https://ec.europa.eu/eurostat/cache/countryfacts/#>
- General Assembly of the United Nations. "His Majesty Don Felipe VI, King." Accessed February 26, 2023, <https://www.un.org/en/ga/69/meetings/gadebate/24sep/spain.shtml>.
- Instituto Nacional de Estadística. "Population registered in the register on 01/01/2021 - Definitive data 01/01/2022." Accessed January 25, 2023. https://www.ine.es/dyngs/INEbase/en/operacion.htm?c=Estadistica_C&cid=1254736177012&menu=ultiDatos&idp=1254734710990.
- Internet Archive. "Fuero de los Españoles de 1945." Accessed May 5, 2022. <http://www.cervantesvirtual.com/servlet/SirveObras/67926282101469673765679/index.htm>.
- _____. "Fuero del Trabajo de 1938." Accessed May 5, 2022. <http://www.cervantesvirtual.com/servlet/SirveObras/08149629022036195209079/p0000001.htm>.
- _____. "Ley Constitutiva de las Cortes de 1942." Accessed May 5, 2022, <http://www.cervantesvirtual.com/servlet/SirveObras/79151622430248617422202/index.htm>.

_____. “Ley de Referéndum de 1945.” Accessed May 5, 2022. <http://www.cervantesvirtual.com/servlet/SirveObras/01361697557806725311802/index.htm>.

_____. “Ley de Sucesión en la Jefatura del Estado de 1947.” Accessed May 5, 2022. http://www.cervantesvirtual.com/servlet/SirveObras/0147840887712562_8632268/index.htm.

_____. “The Political Constitution of the Spanish Monarchy: Promulgated in Cádiz, the Nineteenth Day of March.” Accessed December 9, 2022. <http://www.cervantesvirtual.com/servlet/SirveObras/c1812/12159396448091522976624/index.htm>.

La Moncloa. “State Organisation.” Accessed January 30, 2023. <https://www.lamoncloa.gob.es/lang/en/espana/Paginas/state-organization.aspx>.

Ministry of Justice. “Nobility and Grandee Titles.” Accessed November 12, 2023. http://esede.mjusticia.es/cs/Satellite/en/1215197183446/Tramite_C/1215326462418/Detalle.html.

Nobiliario Español Actual. “Nobiliario Español.” Accessed November 12, 2023. <http://www.unterstein.net/or/Nobiliario.html?action=select&sel2=filtroRJC1&sel3=ordenCreacion&simple=false>.

Reuters. “Spaniards want new king to play greater role in politics: poll.” Accessed February 26, 2023. <https://www.reuters.com/article/us-spain-king/spaniards-want-new-king-to-play-greater-role-in-politics-poll-idUSKBN0EX0HG20140622>.

Senado de España. “Distribución por Grupos Parlamentarios.” Accessed December 27, 2022. <https://www.senado.es/web/composicionorganizacion/senadores/composicionsenado/consultagrupoparlamentario/index.html>.

STUDYLIB. “Don Juan de Borbón, Manifiesto de Lausana (19 de marzo de 1945).” Accessed May 5, 2022. <https://studylib.es/doc/5303289/don-juan-de-borb%C3%B3n--manifiesto-de-lausana--19-de-marzo-de>.

The Guardian. “King Felipe: Catalonia’s authorities have ‘scorned’ all Spaniards with referendum.” Access February 27, 2023. <https://www.theguardian.com/world/2017/oct/03/king-felipe-catalan-authorities-have-scorned-all-spaniards-with-referendum>.

The Royal Household of His Majesty the King, “Organic Law by which The Abdication of His Majesty King Juan Carlos I OF Bourbon Takes Effect.” Accessed December 27, 2022. <https://www.casareal.es/EN/corona/Paginas/ley-organica-abdicacion.aspx>.

_____. “Código de Conducta del Personal de la Casa de S.M. el Rey.” Accessed December 22, 2022. <https://www.casareal.es/EN/Transparencia/InformacionJuridica/Paginas/codigo-de-conducta-csmr.aspx>.

_____. “Convenio entre el Tribunal de Cuentas y la Casa de Su Majestad el Rey para la realización de auditorías de cuentas.” Accessed December 22, 2022. <https://www.casareal.es/EN/Transparencia/InformacionJuridica/Paginas/convenio-con-el-tribunal-de-cuentas.aspx>.

_____. “Convenio entre la Administración General del Estado (Ministerio de Hacienda, Intervención General de la Administración del Estado) y la Casa de Su Majestad el Rey para la realización de auditorías de cuentas.” Accessed December 22,

2022. <https://www.casareal.es/EN/Transparencia/InformacionJuridica/Paginas/convenio-auditorias.aspx>.

_____. “Ejercicio 2022.” Accessed December 22, 2022. https://www.casareal.es/EN/Transparencia/informacioneconomica/Ejercicio2022/Paginas/presupuestos_distribucion.aspx.

_____. “Family Tree.” Accessed November 12, 2022. <https://www.casareal.es/EN/MonarquiaHistoria/Paginas/arbol-genealogico.aspx>.

_____. “Functions of the Head of State.” Accessed December 27, 2022. https://www.casareal.es/EN/corona/Paginas/la-corona-hoy_papel-jefe.aspx.

_____. “Her Royal Highness Princess of Asturias.” Accessed December 27, 2022. <https://www.casareal.es/EN/FamiliaReal/PrincesaLeonor/Paginas/subhome.aspx>.

_____. “Información Económica, presupuestaria y estadística.” Accessed December 22, 2022. <https://www.casareal.es/EN/Transparencia/informacioneconomica/Paginas/subhome.aspx>.

_____. “Normativa de la Casa De S.M. El Rey.” Accessed December 22, 2022. <https://www.casareal.es/EN/Transparencia/InformacionJuridica/Paginas/subhome.aspx>.

_____. “Normativa sobre regalos a favor de los miembros de la Familia Real.” Accessed December 15, 2022. <https://www.casareal.es/EN/Transparencia/InformacionJuridica/Paginas/normativa-regalos-familia-real.aspx>.

_____. “Organización.” Accessed December 20, 2022. https://www.casareal.es/EN/Transparencia/informacioninstitucional/Paginas/organizacion-y-presupuesto_organigrama-funciones.aspx.

- _____. “Presupuestos Anuales.” Accessed December 22, 2022. https://www.casareal.es/EN/Transparencia/informacioneconomica/Paginas/organizacion-y-presupuesto_presupuestos.aspx.
- _____. “Prince of Asturias Foundation.” Accessed October 15, 2023. https://www.casareal.es/EN/FamiliaReal/ReyFelipe/Paginas/fundacion_1.aspx.
- _____. “Prince of Asturias Foundation.” Accessed October 15, 2023. https://www.casareal.es/EN/FamiliaReal/ReyFelipe/Paginas/fundacion_2.aspx.
- _____. “Prince of Asturias Foundation.” Accessed October 15, 2023. https://www.casareal.es/EN/FamiliaReal/ReyFelipe/Paginas/fundacion_3.aspx.
- _____. “The House of HM the King.” Accessed December 15, 2022. <https://www.casareal.es/EN/Transparencia/informacioninstitucional/Paginas/csmr.aspx>.
- _____. “The Monarchy through the History of Spain.” Accessed December, 13, 2022. <https://www.casareal.es/EN/MonarquiaHistoria/Paginas/historia-monarquia.aspx>.
- _____. “The Royal Sites.” Accessed January 20, 2023. https://www.casareal.es/EN/MonarquiaHistoria/Paginas/la-monarquia-en-la-historia_reales-sitios.aspx.
- The Straits Times. “Spain’s future king Felipe urges nation to unite.” Accessed February 26, 2023. <https://www.straitstimes.com/world/europe/spains-future-king-felipe-urges-nation-to-unite>.

The World Bank. “GDP (current US\$) – Spain.” Accessed January 25, 2023. <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?end=2021&locations=ES&start=2021&view=bar>.

บทที่ 11 ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญของสหราชอาณาจักร หนังสือและบทความ

A. J. Christopher. *The British Empire at its Zenith* (London: Routledge, 1988).

A. V. Dicey. *Introduction to the Study of the Law of the Constitution* (Indianapolis: Liberty Classics, 1915).

A. W. Bradley and K. D. Ewing. *Constitutional and Administrative Law* (Harlow: Pearson, 2018).

Adrian Tinniswood. *Behind the Throne: A Domestic History of the Royal Household* (New York: Basic Books, 2018).

Alfred H. Marsh. *History of the Court of Chancery and of the Rise and Development of the Doctrines of Equity* (Toronto: Carswell & Co., 1890).

Andrew Marr. *The Diamond Queen: Elizabeth II and Her People* (London: Pan Books, 2012).

Anne Twomey. *The Veiled Sceptre: Reserve Powers of Heads of State in Westminster Systems* (Cambridge: Cambridge University Press, 2018).

Anne Twomey. “From Bagehot to Brexit: The Monarch’s Rights to be Consulted, to Encourage and to Warn.” *The Round Table* 107, no. 4 (2018).

- Anthony Seldon. *The Impossible Office: The History of the British Prime Minister* (Cambridge: Cambridge University Press, 2021).
- Antonia Fraser. *Perilous Question Reform or Revolution?: Britain on the Brink, 1832* (New York: Public Affairs, 2013).
- Barbara Yorke. *Kings and Kingdoms of Early Anglo-Saxon England* (London: Routledge, 2003).
- Ben Pimlott. *The Queen: A Biography of Elizabeth II* (New York: Wiley, 1997).
- Cheryl Saunders. “The Concept of the Crown.” *Melbourne University Law Review* 38, no. 3 (2015).
- Christopher Hibbert. *Edward VII: The Last Victorian King* (New York: Palgrave Macmillan, 2007).
- Crown. *The Cabinet Manual: A Guide to Laws, Conventions and Rules on the Operation of Government* (London: Cabinet Office, 2011).
- D. A. Low. “Introduction: Buckingham Palace and the Westminster Model.” In *Constitutional Heads and Political Crises: Commonwealth Episodes, 1945-85*, ed. D. A. Low (Basingstoke: Macmillan, 1988).
- D. A. Low. *Constitutional Heads and Political Crises: Commonwealth Episodes, 1945-85* (Basingstoke: Macmillan, 1988).
- D. Michael Jackson. *The Crown and Canadian Federalism* (Ontario: Dundurn, 2013).
- Danny Danziger and John Gillingham. *1215: The Year of Magna Carta* (New York: Touchstone, 2004).

David Carpenter. “Magna Carta 1215: Its Social and Political Context.” in *Magna Carta: History, Context and Influence*, ed. Lawrence Goldman (London: Institute of Historical Research, 2018).

David L. Smith. “Oliver Cromwell, the First Protectorate Parliament and Religious Reform.” in *Cromwell and the Interregnum: The Essential Readings*, ed. David L. Smith (Malden; Oxford: Blackwell Publishing, 2003).

David Starkey. *Crown and Country: The Kings and Queens of England* (London: Harper Press, 2011).

_____. *Magna Carta: The True Story Behind the Charter* (London: Hodder & Stoughton, 2015).

Dawn Oliver. “The United Kingdom: From Magna Carta 1215 to the Rule of Law.” In *First Fundamental Rights Documents in Europe: Commemorating 800 Years of Magna Carta*, ed. Markku Suksi et al. (Cambridge: Intersentia, 2015).

Duchy of Cornwall. *Integrated Annual Report 2023: For the Year Ended 31st March 2023* (n.p.: Duchy of Cornwall and Flag Communication, 2023).

Duncan Bell. “The Idea of a Patriot Queen?: The Monarchy, the Constitution, and the Iconographic Order of Greater Britain, 1860-1900.” *Journal of Imperial and Commonwealth History* 34, no. 1 (March 2006): 3-22.

_____. *The Idea of Greater Britain: Empire and the Future of World Order, 1860-1900* (Princeton; Oxford: Princeton University Press, 2007).

- E. A. Reitan. "From Revenue to Civil List, 1689-1702: The Revolution Settlement and the 'Mixed and Balanced' Constitution." *The Historical Journal* 13, no. 4 (December 1970).
- Edward Raymond Turner. "The Development of the Cabinet, 1688-1760: Part I." *American Historical Review* 18, no. 4 (1913).
- Edward Raymond Turner. "The Development of the Cabinet, 1688-1760: Part II." *American Historical Review* 19, no. 1 (1913).
- Ellen Goodman. *The Origins of the Western Legal Tradition: From Thales to the Tudors* (Annandale: Federation Press, 1995).
- Emma Vincent Macleod. "British Attitudes to the French Revolution." *The Historical Journal* 50, no. 3 (2007).
- Esther S. Cope. "Sir Edward Coke and Proclamations, 1610." *The American Journal of Legal History* 15, no. 3 (July 1971).
- F. A. Mann. *Foreign Affairs in English Courts* (Oxford: Oxford University Press, 1986).
- F. W. Maitland. *The Constitutional History of England: A Course of Lectures Delivered* (New Jersey: The Lawbook Exchange, 2001).
- Francis Bennion. "Modern Royal Assent Procedure at Westminster." *Statute Law Review* 2, no. 3 (1981).
- G. R. Elton. *The Parliament of England, 1559-1581* (Cambridge; New York: Cambridge University Press, 1989).
- G. W. D. Howat. *British History, 1760-1965: From Chatham to Churchill* (London: Nelson, 1966).
- Geoffrey Lee. *The People's Budget: An Edwardian Tragedy* (London: Shephard-Walwyn, 2008).
- George Garnett. "The Origins of the Crown." *Proceedings of the British Academy* 89 (1996).

- Graeme Cowie and Adam Cygan, *The Prorogation Dispute of 2019: One Year On* (n.p.: House of Commons Library, 2020).
- H. G. Richardson and G.O. Sayles. *The English Parliament in the Middle Ages* (London: Hambledon Press, 1981).
- H. W. R. Wade and C. F. Forsyth. *Administrative Law* (Oxford: Oxford University Press, 2000).
- Henry S. Cobb. “Descriptions of the State Opening of Parliament, 1485-1601: A Survey.” *Parliamentary History* 18, no. 3 (1999).
- Howard Nenner. *The Right to be King: The Succession to the Crown of England, 1603-1714* (London: Macmillan, 1995).
- I. A. Richmond. *Roman Britain* (Baltimore: Penguin Books, 1971).
- Ian Howard. *Swein Forkbeard’s Invasions and the Danish Conquest of England, 991-1017* (Woodbridge: Boydell Press, 2003).
- Ivor Jennings. *Cabinet Government* (Cambridge; New York: Cambridge University Press, 2008).
- J. C. Holt. *Magna Carta* (Cambridge: Cambridge University Press, 2015).
- J. G. Bellamy. *The Law of Treason in England in the Later Middle Ages* (Cambridge: Cambridge University Press, 2004).
- J. Milne. *British History 1485-1714* (London: Hamish Hamilton, 1964).
- J. R. Maddicott. *The Origins of the English Parliament, 924-1327* (Oxford: Oxford University Press, 2010).
- Jean-Louis de Lolme. *The Constitution of England* (Indianapolis: Liberty Fund, 2007).
- Jeffrey L. Lant. *Insubstantial Pageant: Ceremony and Confusion at Queen Victoria’s Court* (London: H. Hamilton, 1979).

- Jeremy Black. *Walpole in Power: Britain's First Prime Minister* (Thrupp: Sutton, 2001).
- John Baker. *The Reinvention of Magna Carta, 1216-1616* (Cambridge; New York: Cambridge University Press, 2017).
- John Cannon and Ralph Griffiths. *The Oxford Illustrated History of the British Monarchy* (Oxford; New York: Oxford University Press, 2000).
- John Guy. *Thomas Becket: Warrior, Priest, Rebel* (New York: Random House, 2012).
- John Miller. *James II* (New Haven; London: Yale University Press, 2000).
- Juli F. Minoves-Triquell. *Monarchy, a Democratic Paradox: The Head of State in European Parliamentary Democracies* (PhD diss., Yale University, New Haven, 2011).
- Julia Baird. *Victoria the Queen: An Intimate Biography of the Woman who Ruled an Empire* (London: Blackfriars, 2016).
- Kenneth O. Morgan. "Magna Carta 1815-2015: Filling Up the Gaps." in *The Rights and Aspirations of the Magna Carta*, ed. Elizabeth Gibson-Morgan and Alexis Chommeloux (Cham: Palgrave Macmillan, 2016).
- Marilyn Dunn. *The Christianization of the Anglo-Saxons c.597-c.700: Discourses of Life, Death and Afterlife* (London: Continuum, 2009).
- Mark Freedland. "The Crown and the Changing Nature of Government." in *The Nature of the Crown: A Legal and Political Analysis*, ed. Maurice Sunkin and Sebastian Payne (Oxford; New York: Oxford University Press, 1999).

- Martin Loughlin. “The State, the Crown, and the Law.” in *The Nature of the Crown: A Legal and Political Analysis*, ed. Maurice Sunkin and Sebastian Payne (Oxford; New York: Oxford University Press, 1999).
- Michael Bloch. *The Reign and Abdication of Edward VIII* (Reading: Black Swan, 1990).
- Murray Scott Downs. “George III and the Royal Coup of 1783.” *The Historian* 27, no. 1 (1964).
- National Audit Office. *Royal Household Spending and Accountability* (London: n.p., 2023).
- Neil Parpworth. “The Succession to the Crown Act 2013: Modernising the Monarchy.” *Modern Law Review* 76, no. 6 (November 2016).
- Nicholas Canny. *The Oxford History of the British Empire, Vol. I: The Origins of Empire* (Oxford: Oxford University Press, 1998).
- Nicholas Vincent. *Magna Carta: A Very Short Introduction* (Oxford: Oxford University Press, 2012).
- Noel Streatfeild. *Queen Victoria* (London: W. H. Allen, 1961).
- Nora Berend. *Christianization and the Rise of Christian Monarchy: Scandinavia, Central Europe and Rus’ c. 900-1200* (Cambridge: Cambridge University Press).
- Norman F. Cantor. *Church, Kingship, and Lay Investiture in England, 1089-1135* (Princeton: Princeton University Press), Chapter 2, 4-5.
- Osmund Airy. *Charles II* (London; New York; Bombay: Longmans, Green, and Co., 1904).
- P. R. Cavill. *The English Parliaments of Henry VII, 1485-1504* (Oxford: Oxford University Press, 2019).

- Paul H. Hardacre. "The Genesis of the Declaration of Breda, 1657-1660." *Journal of Church and State* 15, no. 1 (1973): 65-67.
- Pauline Croft. *King James* (Hampshire: Palgrave Macmillan, 2003).
- Peter Hunter Blair. *An Introduction to Anglo-Saxon England* (Cambridge: Cambridge University Press, 1962).
- Peter Leyland. *The Constitution of the United Kingdom: A Contextual Analysis* (Oxford; Portland: Hart Publishing, 2016).
- Peter Rex. *The English Resistance: The Underground War Against the Normans* (Stroud: Tempus, 2006).
- Peter Rowe. "The Crown and Accountability for the Armed Forces." in *The Nature of the Crown: A Legal and Political Analysis*, ed. Maurice Sunkin and Sebastian Payne (Oxford; New York: Oxford University Press, 1999).
- Ralph Turner. *King John: England's Evil King?* (Stroud: History Press, 2009).
- Reinhard Bendix. *Kings or People: Power and the Mandate to Rule* (Berkeley: University of California Press, 1980), 8-9.
- Richard Huscroft. *The Norman Conquest: A New Introduction* (London: Routledge, 2009).
- Richard Moules. "Judicial Review of Prerogative Orders in Council." *Cambridge Law Journal* 68, no. 1 (March 2009).
- Richard Williams. *The Contentious Crown: Public Discussion of the British Monarchy in the Reign of Queen Victoria* (London; New York: Routledge, 1997).
- Robert A. Kann. "Dynastic Relations and European Power Politics (1848-1918)." *The Journal of Modern History* 45, no. 3 (1973).

Robert Hazell and Bob Morris. *The Role of Monarchy in Modern Democracy: European Monarchies Compared* (Oxford and London: Hart, 2020).

Robert Livingston Schuyler and Corinne Comstock Weston. *British Constitutional History since 1832* (Princeton: D. Van Nostrand, 1957).

Robert Watt. “The Crown and its Employees.” in *The Nature of the Crown: A Legal and Political Analysis*, ed. Maurice Sunkin and Sebastian Payne (Oxford; New York: Oxford University Press, 1999).

Rodney Brazier. “The Monarchy.” In *The British Constitution in the Twentieth Century*, ed. Vernon Bogdanor (Oxford: Oxford University Press, 2004).

Rodney Brazier. *Constitutional Practice* (Oxford: Oxford University Press, 1999).

Rohan McWilliam. “The Performance of Citizenship.” in *The Victorian World*, ed. Martin Hewitt (London: Routledge, 2012).

Royal Collection Trust. *Royal Collection Trust: Annual Report for the Year Ended 31 March 2022* (n.p.: n.p. 2022).

Royal Collection Trust. *Royal Collection Trust: Annual Report for the Year Ended 31 March 2019* (n.p.: n.p. 2019), 71.

S. T. Miller. *British Political History, 1784-1939* (Plymouth: Macdonald and Evans, 1977).

Sarah Bradford. *George VI* (London: Penguin, 2011).

Sarah Foot. *Æthelstan: The First King of England* (New Haven; London: Yale University Press, 2011).

- Stanford E. Lehmberg. *The Later Parliaments of Henry VIII, 1536-1547* (Cambridge: Cambridge University Press, 1977).
- Stanley de Smith and Rodney Brazier. *Constitutional and Administrative Law* (London: Penguin Books, 1998).
- T. A. Neal. *British History, 1660-1815: From Restoration to Regency* (London: Nelson, 1966).
- The Crown Estate. *Integrated Annual Report and Accounts 2019/20* (London: Pureprint, 2022).
- _____. *Integrated Annual Report and Accounts 2021/22* (London: Pureprint, 2022).
- Theo Aronson. *Grandmama of Europe: The Crowned Descendants of Queen Victoria* (London: Thistle Publishing, 2014).
- Tim Harris. *Politics under the Later Stuarts: Party Conflict in a Divided Society 1660-1715* (London; New York: Longman, 1993).
- Timothy Endicott. “Magna Carta 1215: A Glorious Failure.” *Frontiers of Law in China* 11, no. 2 (2016).
- Vernon Bogdanor. *The Monarchy and the Constitution* (Oxford: Clarendon Press, 1995).
- W. E. Mosse. “The Crown and Foreign Policy. Queen Victoria and the Austro-Prussian Conflict, March-May, 1866.” *Cambridge Historical Journal* 10, no. 2 (1951).
- W. P. M. Kennedy. “The Regency Acts, 1937-53.” *University of Toronto Law Journal* 10, no. 2 (1954).
- Walter Bagehot. *The English Constitution* (Oxford: Oxford University Press, 1928).

William Blackstone. *Commentaries on the Laws of England: Book I* (Oxford: Claredon Press, 1765).

William Wade. “The Crown, Ministers and Officials: Legal Status and Liability.” in *The Nature of the Crown: A Legal and Political Analysis*, ed. Maurice Sunkin and Sebastian Payne (Oxford; New York: Oxford University Press, 1999).

ข้อมูลออนไลน์

Aidan Lonergan. “Gerry Adams Confirms Sinn Féin Will Not Swear Allegiance to the Queen to Take Westminster Seats.” accessed August 16, 2023, www.irishpost.com/news/gerry-adams-confirms-sinn-fein-will-not-swear-allegiance-queen-take-westminster-seats-125111.

Allegra Stratton. “How the Supreme Court Ruling Sets a New Precedent for UK Democracy.” accessed October 21, 2023, www.itv.com/news/2019-09-24/how-the-supreme-court-ruling-sets-a-new-precedent-for-uk-democracy.

Allie Malloy and Devan Cole. “Prince Charles Meets Biden at Climate Summit.” accessed August 15, 2023, <https://edition.cnn.com/2021/11/02/politics/biden-prince-charles-cop26/index.html>.

Amelia Hill. “British Public Support for Monarchy at Historic Low, Poll Reveals.” accessed August 16, 2023, www.theguardian.com/uk-news/2023/apr/28/public-support-monarchy-historic-low-poll-reveals.

Angela Mollard. “King Charles’s ‘Slimmed Down’ Monarchy Could Wind Up As a ‘Burnt-out’ Monarchy - With No One Left to Help Prince George When He Takes Over on the Throne.” accessed August 16, 2023, www.dailymail.co.uk/news/article-12064423/King-Charless-slim-med-monarchy-wind-BURNT-monarchy.html.

Anna Debenham. “England vs Great Britain vs United Kingdom Explained.” accessed February 10, 2023, <https://brilliantmaps.com/eng-gb-uk/>.

Annabel Sampson. “The Prince of Wales and Prince William to Lead Royal Summit to Decide Future of Monarchy.” accessed August 16, 2023, www.tatler.com/article/royal-summit-future-of-monarchy-prince-charles-prince-william.

Bagehot. “The Monarchy is at its Strongest in Years, Unlike the Government.” accessed July 16, 2023, www.economist.com/britain/2018/05/19/the-monarchy-is-at-its-strongest-in-years-unlike-the-government.

BBC. “Calls to Block Prince Andrew and Prince Harry as Royal Stand-ins.” accessed July 31, 2023, www.bbc.com/news/uk-63706941.

_____. “In Pictures: Pomp and Ceremony for Order of the Garter.” accessed October 8, 2023, www.bbc.co.uk/news/uk-44525070.

_____. “Jubilee Lunch: Queen’s Guest List.” accessed October 7, 2023, www.bbc.com/news/uk-18115533.

_____. “King Felipe VI: Spain and UK ‘profoundly intertwined,’” accessed October 1, 2023, www.bbc.com/news/uk-40577753.

_____. “Prince Andrew: Where Does He Get His Money From?.” accessed August 11, 2023, www.bbc.com/news/uk-60401663.

_____. “Prince Harry and Meghan to Step Back as Senior Royals.” accessed August 30, 2023, www.bbc.com/news/uk-51040751.

_____. “Prince Harry Leaves Alone After Attending Coronation.” accessed August 9, 2023, www.bbc.com/news/uk-65507002.

_____. “Queen Elizabeth II: The Evolution of Sinn Féin’s Royal Relationship.” accessed August 16, 2023, www.bbc.com/news/uk-northern-ireland-62871441.

_____. “Queen inherits Queen Mother’s estate.” accessed July 16, 2023, http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/1993665.stm.

_____. “Queen Victoria: The Woman who Redefined Britain’s Monarchy.” accessed March 22, 2023, www.bbc.co.uk/teach/ks3-gcse-history-queen-victoria-monarchy/z73nrnd.

_____. “Spanish Royals’ UK Visit Glosses over Brexit Cracks.” accessed September 30, 2023, www.bbc.com/news/world-europe-40558218.

_____. “The Queen Appoints New Lord Chamberlain Ahead of Prince Philip’s Funeral.” accessed July 10, 2023, www.bbc.com/news/uk-56752755.

_____. “The Wedding of Prince Charles and Lady Diana Spencer.” accessed July 15, 2023, www.bbc.com/historyofthebbc/anniversaries/july/wedding-of-prince-charles-and-lady-diana-spencer.

Ben Johnson. “St George – Patron Saint of England.” accessed October 8, 2023, <https://www.historic-uk.com/HistoryUK/HistoryofEngland/St-George-Patron-Saint-of-England>.

Birmingham 2022. “About The Queen’s Baton Relay.” accessed July 8, 2023, www.birmingham2022.com/queens-baton-relay.

- British and Irish Legal Information Institute. “Proclamations, Case of [1610] EWHC KB J22.” accessed October 9, 2023, www.bailii.org/ew/cases/EWHC/KB/1610/J22.html.
- British Army. “First Officer Cadets Swear Oath of Allegiance to the King.” accessed June 30, 2023, www.army.mod.uk/news-and-events/news/2022/09/first-officer-cadets-swear-oath-of-allegiance-to-the-king.
- British Library. “English translation of Magna Carta.” accessed March 9, 2023, www.bl.uk/magna-carta/articles/magna-carta-english-translation.
- _____. “The impact of the French Revolution in Britain.” accessed March 29, 2023, www.bl.uk/romantics-and-victorians/articles/the-impact-of-the-french-revolution-in-britain.
- _____. “The True Law of Free Monarchies by King James VI and I.” accessed February 9, 2023, www.bl.uk/collection-items/the-true-law-of-free-monarchies-by-king-james-vi-and-i.
- Cabinet Office. “Guidance: Honours committees.” accessed June 30, 2023, www.gov.uk/guidance/honours-committees.
- _____. “The King’s Birthday Honours List 2023.” accessed July 10, 2023, www.gov.uk/government/publications/the-kings-birthday-honours-list-2023.
- Cady Drell. “Prince Charles Is Getting Heat for His Political Views Around a Major Issue.” accessed August 15, 2023, www.marieclaire.com/celebrity/a38242895/prince-charles-political-views-environmentalism-criticism.

Caroline Davies. “Queen’s Approval Completes Camilla’s Public Image Turnaround.” accessed August 25, 2023, www.theguardian.com/uk-news/2022/feb/07/queens-approval-completes-camillas-public-image-turnaround.

Catherine Barnard. “Monarchy and the Court.” accessed July 10, 2023, <https://ukandeu.ac.uk/monarchy-and-the-courts>.

CBC News. “King Charles Marks 1st Commonwealth Day as Monarch.” accessed July 7, 2023, www.youtube.com/watch?v=TUIXxmRYxAo.

Charities Aid Foundation. “Supporting Charities Most Important Role of The Royal Family.” accessed October 8, 2023, www.cafonline.org/about-us/press-office/supporting-charities-most-important-role-of-the-royal-family.

Charity Link. “Queen Elizabeth and Her 600 Charities.” accessed October 11, 2023, www.charitylink.net/blog/queen-elizabeth-and-her-600-charities.

Church of England Diocese of Manchester. “Royal Maundy Service.” accessed October 8, 2023, <https://web.archive.org/web/20110514204522/http://www.manchester.anglican.org/bishop/royal-almoner/royal-maundy-service>.

CNN. “British Prime Minister Liz Truss called for end of the monarchy in 1994.” accessed August 16, 2023, <https://edition.cnn.com/videos/world/2022/09/10/smerconish-british-monarchy-support-queen-elizabeth-vpx.cnn>.

_____. “King Charles’ Focus on the Environment and Climate Change.” accessed August 15, 2023, <https://edition.cnn.com/>

- videos/world/2023/05/07/exp-king-charles-environmentalist-fst-050704aseg2cnni-world.cnn.
- _____. “The Key Takeaways from Prince Harry’s Explosive Memoir.” accessed August 18, 2023, <https://edition.cnn.com/2023/01/09/europe/prince-harry-spare-book-takeaways-intl/index.html>.
- _____. “UK Royal Household Spending Exceeded Income Last Year, Annual Financial Statement Shows.” accessed July 15, 2023, <https://edition.cnn.com/2023/06/28/europe/uk-royal-household-financial-statement-2022-2023-intl/index.html>.
- Commissioner for Public Appointments. “Public Appointments Order in Council 2019.” accessed July 12, 2023, <https://publicappointmentscommissioner.independent.gov.uk/wp-content/uploads/2019/11/Public-Appointments-No.-2-Order-in-Council-2019.pdf>.
- Court and Tribunals Judiciary. “Judicial appointments.” accessed June 10, 2023, www.judiciary.uk/about-the-judiciary/our-justice-system/jud-acc-ind/jud-appts.
- _____. “Oaths.” accessed June 10, 2023, www.judiciary.uk/about-the-judiciary/our-justice-system/oaths.
- _____. “The Lord Burnett of Maldon, Lord Chief Justice: What’s in a Name? The High Court and Its Divisions.” accessed July 15, 2023, www.judiciary.uk/wp-content/uploads/2019/11/20191114-FINAL-Plymouth-lecture-Nov2019-For-publication.pdf.
- Daily Mail. “Boost for the King as Exclusive Poll for MailOnline’s New Royals Site Shows Strong Public Support for Charles as

Monarch – Plus Huge Backing for William and Kate Despite Months of Turmoil.” accessed July 15, 2023, www.dailymail.co.uk/femail/article-11995197/Boost-King-exclusive-MailOnline-Royals-poll-shows-public-support-Charles-Monarch.html.

_____. “From Secret Charity Visits to Bringing Out Charles’ Fun Side, Royal Insiders Reveal How Camilla Has Revamped Her Public Image to Become ‘Popular,’” accessed July 31, 2023, www.dailymail.co.uk/femail/article-6898105/How-Camilla-revamped-public-image-according-royal-insiders.html.

_____. “How Europe’s Royals are Related to the Queen: As Every Monarch Confirm They’ll Attend the Funeral, FEMAIL Reveals How Their Family Ties Date Back Centuries.” accessed October 12, 2023, www.dailymail.co.uk/femail/article-11210623/Royal-family-tree-Europes-royals-related-queen.html.

_____. “King Charles’ Coronation Balcony Line-up Won’t Include Three Huge Royals.” accessed August 11, 2023, www.dailymail.co.uk/news/article-11944903/King-Charles-coronation-balcony-line-revealed-No-Harry-Meghan-Prince-Andrew.html.

_____. “Labour Leader Keir Starmer Boasts of Supporting ‘the Abolition of the Monarchy’ in Rediscovered Video Clip.” accessed August 16, 2023, www.dailymail.co.uk/news/article-9220259/Labour-leader-Keir-Starmer-boasted-supporting-abolition-monarchy.html.

_____. “Veteran Labour MP Dennis Skinner refuses to attend the Queen’s Speech.” accessed May 8, 2023, www.dailymail.co.uk/news/article-7571041/Veteran-Labour-MP-Dennis-Skinner-refuses-attend-Queens-Speech.html.

David Landsman. “King Charles III and the Continuing Relevance of Royal Diplomacy.” British Foreign Policy Group, accessed October 12, 2023, <https://bfpg.co.uk/2022/10/king-charles-iii-royal-diplomacy>.

David Malone. “The Royal Prerogative of Mercy.” accessed July 15, 2023, www.lawgazette.co.uk/practice-points/the-royal-prerogative-of-mercy/5052062.article.

David Torrance. Regency and Counsellors of State (n.p.: House of Commons Library, 2022), 13, 15-17, accessed May 7, 2023, <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-9374/CBP-9374.pdf>.

_____. *State Opening of Parliament – History and Ceremonial* (n.p.: House of Commons Library, 2022), 7, accessed May 7, 2023, <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-9501/CBP-9501.pdf>.

_____. The Coronation: History and Ceremonial (n.p.: House of Commons, 2023), accessed October 9, 2023, <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-9412/CBP-9412.pdf>.

_____. *The Crown and the Constitution* (n.p.: House of Commons Library, 2023), accessed April 17, 2023, <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-8885/CBP-8885.pdf>.

_____. *The Privy Council: History, Functions and Membership* (n.p.: House of Commons Library, 2023), accessed July 9, 2023, <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-7460/CBP-7460.pdf>.

Deborah Anderson. “New Year Honours 2022: Full list of Scottish recipients.” accessed July 2, 2023, www.heraldscotland.com/news/23221499.new-year-honours-2022-full-list-scottish-recipients.

Duchy of Cornwall. “Frequently Asked Questions.” accessed July 11, 2023, https://duchyofcornwall.org/frequently-asked-questions.html#question_15.

Duchy of Lancaster. “Financial Reporting.” accessed July 11, 2023, www.duchyoflancaster.co.uk/financial/financial-reporting.

_____. “Financial.” accessed July 11, 2023, www.duchyoflancaster.co.uk/financial.

_____. “History.” accessed July 10, 2023, www.duchyoflancaster.co.uk/about-the-duchy/history.

_____. “Properties and Estates.” accessed July 11, 2023, www.duchyoflancaster.co.uk/properties-and-estates.

_____. “Reports and Accounts.” accessed July 15, 2023, www.duchyoflancaster.co.uk/financial/financial-reporting/reports-and-accounts.

_____. “The Chancellor of the Duchy of Lancaster.” accessed July 10, 2023, www.duchyoflancaster.co.uk/about-the-duchy/our-people/chancellor-of-the-duchy-of-lancaster.

_____. “The Duchy Council.” accessed July 10, 2023, www.duchyoflancaster.co.uk/about-the-duchy/our-people/the-duchy-council.

_____. *Report and Accounts: Year ended 31st March 2022* (London: Witherbys, 2022).

- Duke of Edinburgh's International Award. "About." accessed October 11, 2023, www.dofe.org/about.
- Earthshot Prize. "The Earthshots Explained" accessed October 3, 2023, <https://earthshotprize.org/the-prize/earthshots>.
- Edward Helmore. "Harry and Meghan Face Wildly Different Public Perceptions in the UK and US." accessed August 9, 2023, www.theguardian.com/uk-news/2023/may/17/prince-harry-meghan-car-chase-paparazzi-tabloid-uk-media.
- Ellie Muir. "Meghan Markle's Popularity Falls to Record Low, New Poll Suggests." accessed August 9, 2023, www.independent.co.uk/life-style/royal-family/meghan-markle-popularity-harry-poll-b2362949.html.
- Esther Webber and Annabelle Dickson. "The Tragedy of King Charles III." accessed June 28, 2023, www.politico.eu/article/king-charles-iii-politics-activism-monarchy-uk-public-service.
- Eugene Oliver. "Prince of Wales, Patron of The Intelligence Agencies, Visits RAF Menwith Hill." accessed September 30, 2023, www.usafe.af.mil/News/Article-Display/Article/2385451/the-prince-of-wales-patron-of-the-intelligence-agencies-visits-raf-menwith-hill.
- Euractiv. "Queen Elizabeth Welcomes Spanish Royals but Gibraltar Differences Evident." accessed October 17, 2023, www.euractiv.com/section/uk-europe/news/queen-elizabeth-welcomes-spanish-royals-but-gibraltar-differences-evident.
- Euronews. "Queen's Funeral: Which Royals From Europe are Attending and How are They Related to Elizabeth II?" accessed

October 10, 2023, www.euronews.com/2022/09/16/queens-funeral-which-royals-from-europe-are-attending-and-how-are-they-related-to-elizabet.

Express & Star. “Royal Aides Play Important Role.” accessed July 8, 2023, www.expressandstar.com/news/uk-news/2021/04/09/royal-aides-play-important-role.

Fergal Davis. “Decision of the Supreme Court on the Prorogation of Parliament.” accessed October 9, 2023, <https://commonslibrary.parliament.uk/decision-of-the-supreme-court-on-the-prorogation-of-parliament>.

Fiona Harvey. “Will Charles III be as Green a King as He was a Prince?.” accessed August 15, 2023, www.theguardian.com/uk-news/2022/sep/10/will-charles-iii-green-king-prince-climate-crisis.

Forbes. “More than 50 Million Watch Royal Wedding: Harry And Meghan Climb The Charts.” accessed August 9, 2023, www.forbes.com/sites/markbeech/2018/05/21/prince-harry-meghan-markle-and-sheku-hit-the-charts-as-more-than-50-million-watch-wedding/?sh=53ad571aca5c.

Gail Bartlett and Michael Everett. *The Royal Prerogative* (n.p.: House of Commons Library, 2017), 4, accessed April 30, 2023, <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/SN03861/SN03861.pdf>.

GOV.UK. “Comptroller of HM Household (Government Whip).” accessed July 10, 2023, www.gov.uk/government/ministers/comptroller-of-hm-household-government-whip.

- _____. “Ethnicity Data: How Similar or Different Are Aggregated Ethnic Groups?.” accessed March 22, 2023, www.gov.uk/government/publications/ethnicity-data-how-similar-or-different-are-aggregated-ethnic-groups/ethnicity-data-how-similar-or-different-are-aggregated-ethnic-groups.
- _____. “Sovereign Grant Recalculated as Offshore Wind Profits Rise.” accessed July 20, 2023, www.gov.uk/government/news/sovereign-grant-recalculated-as-offshore-wind-profits-rise.
- Graeme Cowie. *Prorogation of Parliament* (n.p.: House of Commons Library, 2019), accessed May 20, 2023, <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP8589/CBP-8589.pdf>.
- Green Party. “Public Administration and Government.” accessed August 14, 2023, <https://policy.greenparty.org.uk/our-policies/long-term-goals/public-administration-and-government>.
- Hannah Beckler and Mikhaila Friel. “1,133 People who Work for the Queen.” accessed July 8, 2023, www.insider.com/the-firm-royal-org-chart-who-works-for-queen-2022-01.
- Harry Taylor and Rachel Hall. “The Fall of Prince Andrew – A Timeline.” accessed July 30, 2023, www.theguardian.com/uk-news/2022/jan/13/prince-andrew-a-timeline.
- HM Treasury. “Memorandum of Understanding on Royal Taxation.” 8-9, accessed July 9, 2023, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1172709/Memorandum_of_Understanding_on_Royal_Taxation__008_.pdf.

_____. “Sovereign Grant Recalculated as Offshore Wind Profits Rise.” accessed July 14, 2023, www.gov.uk/government/news/sovereign-grant-recalculated-as-offshore-wind-profits-rise.

Honours and Appointments Secretariat. “Orders and Medals.” accessed July 2, 2023, <https://honours.cabinetoffice.gov.uk/about/orders-and-medals>.

House of Common. “Memorandum by Mr David Gladstone (MPP 04): The Royal, or Crown, Prerogative.” accessed April 19, 2023, <https://publications.parliament.uk/pa/cm200304/cmselect/cmpubadm/422/422we03.htm>.

_____. “Report of the Royal Trustees.” accessed July 10, 2023, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/235379/0644.pdf.

House of Commons Library. “Changes to the Coronation Oath.” accessed May 10, 2023, <https://commonslibrary.parliament.uk/changes-to-the-coronation-oath>.

_____. “How is a Prime Minister Appointed?.” accessed June 9, 2023, <https://commonslibrary.parliament.uk/how-is-a-prime-minister-appointed/>.

_____. “Industries in the UK.” accessed February 22, 2023, <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-8353>.

Independent. “Harry and Meghan: Are members of the royal family allowed to vote?.” accessed June 17, 2023, www.independent.co.uk/life-style/royal-family/royal-family-vote-queen-prince-harry-william-meghan-markle-election-b548683.html.

- _____. “King Takes Part in First Trooping the Colour Ceremony as Monarch.” accessed September 30, 2023, www.independent.co.uk/news/uk/charles-the-king-prince-of-wales-elizabeth-ii-white-hall-b2359442.html.
- _____. “What is the Queen’s Role in the Appointment of a New Prime Minister?.” accessed June 21, 2023, www.independent.co.uk/news/uk/politics/queen-elizabeth-balmoral-johnson-prime-minister-b2156622.html.
- _____. “Which Charities Did Queen Elizabeth II Support?.” accessed October 11, 2023, www.independent.co.uk/life-style/royal-family/queen-elizabeth-ii-charities-b2167884.html.
- Insider, “Almost All the Royal Families of Europe are Related to Each Other.” accessed September 30, 2023, www.insider.com/how-europe-royal-families-related-2018-10.
- _____. “Meghan Markle and Prince Harry’s ‘Megxit’ Deal will Take Effect in April 2020, accessed August 30, 2023, www.insider.com/meghan-markle-prince-harry-megxit-deal-take-effect-april-2020-2.
- Ipsos. “Monarchy/Royal Family Trends - Monarchy v Republic 1993-2023.” accessed July 9, 2023, www.ipsos.com/en-uk/monarchyroyal-family-trends-monarchy-v-republic-1993-2023.
- James Hockaday. “Harry and Meghan Less Popular than Prince Andrew among Older Britons, New Poll Reveals.” accessed August 18, 2023, <https://uk.news.yahoo.com/harry-and-meghan-less-popular-than-prince-andrew-among-older-britons-new-poll-reveals-111438277.html>.

Jamie Grierson. “Princess Anne: Slimmed-down Royal Family ‘Doesn’t Sound Like a Good Idea,’” accessed August 16, 2023, www.theguardian.com/uk-news/2023/may/02/princess-anne-slimmed-down-royal-family-doesnt-sound-like-a-good-idea.

Jamie Phillips. “King Charles’ Slimmed Down Monarchy, with Only Four Members Under the Age of 70, Could Leave Royal Family’s Day-to-day Work Responsibilities ‘Impossible to Fulfil’, Royal Experts Warn.” accessed August 16, 2023, www.dailymail.co.uk/news/article-12063307/Charles-slimmed-monarchy-leave-day-day-responsibilities-impossible-fulfil.html.

Jon King. “The Four Royal Residences King Charles is ‘Eyeing Up’ for Staff Cuts in New Plans.” accessed August 16, 2023, www.independent.co.uk/life-style/royal-family/king-charles-camilla-royal-household-staff-cuts-b2400180.html.

Katie Nicholl. “The Royal Family Is Wondering Why Prince Harry ‘Bothered to Come’ to the Coronation at All.” accessed August 11, 2023, www.vanityfair.com/style/2023/05/the-royal-family-is-wondering-why-prince-harry-bothered-to-come-to-the-coronation.

Labour for a Republic. “Labour for a Republic: Equality, Democracy, No Exceptions.” accessed August 16, 2023, <https://labourforarepublic.org.uk>.

Legislation.gov.uk. “Armed Forces Act 1996.” accessed June 28, 2023, www.legislation.gov.uk/ukpga/1996/46.

_____. “Civil Contingencies Act 2004.” accessed October 1, 2023, <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2004/36/section/20>.

- _____. “Coronation Oath Act 1688.” accessed July 7, 2023, [www.legislation.gov.uk/aep/ WillandMar/1/6/data.pdf](http://www.legislation.gov.uk/aep/WillandMar/1/6/data.pdf).
 - _____. “Counsellors of State Act 2022.” accessed July 12, 2023, www.legislation.gov.uk/ ukpga/2022/47/2022-12-07/data.html.
 - _____. “Crown Estate Act 1961: First Schedule.” accessed July 14, 2023, www.legislation. gov.uk/ukpga/Eliz2/9-10/55/schedule/ FIRST.
 - _____. “Defence (Transfer of Functions) Act 1964.” June 28, 2023, www.legislation.gov.uk/ukpga/1964/15.
 - _____. “Duchy of Cornwall Management Act 1863.” accessed July 11, 2023, www.legislation.gov.uk/ukpga/Vict/26-27/49/ contents.
 - _____. “Life Peerages Act 1958.” accessed July 12, 2023, www.legislation.gov.uk/ukpga/ Eliz2/6-7/21.
 - _____. “Ministers of the Crown Act 1975.” accessed July 11, 2023, www.legislation.gov.uk/ ukpga/1975/26/enacted.
 - _____. “Regency Act 1953.” accessed July 12, 2023, www.legislation. gov.uk/ukpga/Eliz2/2-3/1.
 - _____. “Sovereign Grant Act 2011.” accessed July 11, 2023, www.legislation.gov.uk/ukpga/2011/15/section/9.
 - _____. “Succession to the Crown Act 2013.” accessed May 5, 2023, www.legislation.gov.uk/ukpga/2013/20/contents/enacted.
 - _____. “Treason Felony Act 1848.” accessed July 14, 2023, www.legislation.gov.uk/ukpga/Vict/11-12/12/section/3.
- Leia Paxton. “King Charles Approval Ratings ‘Through the Roof’ After Dramatic Surge in Public Support.” accessed August 16, 2023,

www.express.co.uk/news/royal/1672055/King-Charles-royal-family-public-approval-YouGov-Camilla-Queen-Consort-poll-vn.

Lord Reed of Allermuir. “Time Present and Time Past: Legal Development and Legal Tradition in the Common Law.” accessed October 9, 2023, www.supremecourt.uk/docs/time-present-and-time-past-lord-reed-lecture.pdf.

María E. Alonso. “British and Spanish Royals, Relatives in Dispute Over the ‘Inheritance’ of Gibraltar.” accessed October 17, 2023, www.surinenglish.com/spain/british-spanish-royals-20220909094037-nt.html.

Marie Claire. “Prince Charles Felt Like Prince Philip ‘Pushed’ Him Into Marrying Princess Diana, a Royal Biographer Says.” accessed July 25, 2023, www.marieclaire.com/celebrity/a34544535/prince-charles-felt-prince-philip-pushed-him-into-marrying-princess-diana.

Mark Elliott. “Constitutional Conventions: Can the Queen Really Veto Legislation?.” accessed June 11, 2023, <https://constitutionallawmatters.org/2021/10/constitutional-conventions-can-the-queen-really-veto-legislation%ef%bf%bc>.

Megan Armstrong. “Ed Sheeran Awarded MBE at Buckingham Palace, Chats With Prince Charles.” accessed July 2, 2023, www.billboard.com/music/pop/ed-sheeran-awarded-mbe-buckingham-palace-8062566.

Mikhaila Friel and Samantha Grindell. “Here’s What King Charles III’s ‘Slimmed Down’ Monarchy Could Look Like.” accessed

- September 2, 2023, www.insider.com/what-prince-charles-slimmed-down-monarchy-could-look-like-2021-5.
- Natasha Leake. “How Much Does Sir Clive Alderton, King Charles III’s Private Secretary, Earn?” accessed July 10, 2023, www.tatler.com/article/everything-we-know-about-the-kings-new-private-secretary-sir-clive-alderon.
- National Centre for Social Research. “British Social Attitudes to the Monarchy.” accessed July 15, 2023, <https://natcen.ac.uk/news/british-social-attitudes-monarchy>.
- National Centre for Social Research. “Public Support for the Monarchy Falls to Record Low.” accessed July 15, 2023, <https://natcen.ac.uk/news/public-support-monarchy-falls-record-low>.
- NBC. “Harry and Meghan Take Direct Aim at the Royal Family in the Final Episodes of Netflix Series.” accessed August 30, 2023, www.nbcnews.com/news/world/royal-family-braced-final-harry-meghan-netflix-episodes-rcna61655.
- New York Times. “Prince Harry’s Memoir Has Record-Breaking Sales.” accessed August 18, 2023, www.nytimes.com/2023/01/11/books/harry-memoir-sales-spare.html.
- _____. “What We Learned From Meghan and Harry’s Interview.” accessed August 30, 2023, www.nytimes.com/2021/03/08/world/europe/recap-of-harry-meghan-oprah-interview.html.
- Office for National Statistics. “Religion, England and Wales: Census 2021.” accessed March 22, 2023, www.ons.gov.uk/people

population and community/cultural identity/religion/bulletins/
religion england and wales/census2021.

Patrick O'Connor. *The Constitutional Role of the Privy Council and the Prerogative* (n.p.: Justice, 2009), accessed July 11, 2023, <https://files.justice.org.uk/wp-content/uploads/2015/09/06170807/The-Constitutional-Role-of-the-Privy-Council-26-January-2009-.pdf>.

People. “The Hardest-Working Royal of 2022 Has Been Revealed – And It’s Not King Charles!.” accessed October 12, 2023, <https://people.com/royals/hardest-working-royal-2022-princess-anne>.

Pimlott. The Queen, 503-515; Simon Heffer, “Queen Elizabeth II: For Country and Commonwealth.” accessed July 1, 2023, www.lowyinstitute.org/the-interpreter/queen-elizabeth-ii-country-commonwealth.

Prime Minister’s Office. “Countries Within a Country.” accessed May 1, 2023, <https://web.archive.nationalarchives.gov.uk/ukgwa/20080909013512/http://www.number10.gov.uk/Page823>.

Privy Council Office. “List of Business – 15 February 2023.” 81-82, accessed July 12, 2023, <https://privycouncil.independent.gov.uk/wp-content/uploads/2023/02/2023-02-15-List-of-Business.pdf>.

_____. “Meetings & Orders.” accessed July 11, 2023, <https://privycouncil.independent.gov.uk/meetings-and-orders>.

_____. “Privy Council Meetings.” accessed July 12, 2023, <https://privycouncil.independent.gov.uk/meetings-and-orders/orders-in-council>.

_____. “Privy Council.” accessed July 11, 2023, <https://privycouncil.independent.gov.uk/privy-council>.

Rachel Aroesti. “‘Set Up for Failure:’ The Wild Story Behind the Car Crash Interview which Destroyed Prince Andrew.” accessed August 15, 2023, www.theguardian.com/tv-and-radio/2023/apr/27/set-up-for-failure-the-wild-story-behind-the-car-crash-interview-which-destroyed-prince-andrew.

Reilly Sullivan. “Royal Expert Says ‘Attention-seeking’ Prince Harry and Meghan Markle ‘Gaslit’ the Public About Racism.” accessed August 11, 2023, www.skynews.com.au/world-news/royal-expert-says-attention-seeking-prince-harry-and-meghan-markle-gaslit-the-public-about-racism/news-story/ccaf6c8a6a77aca4c98888491249636b.

Republic. “About Republic.” accessed August 14, 2023, www.republic.org.uk/about.

_____. “Statement of Principles.” accessed August 16, 2023, www.republic.org.uk/statement_of_principles.

Reuters. “From ‘Rottweiler’ to Queen Consort, Camilla’s Rise from Shadow of Diana.” accessed July 9, 2023, www.reuters.com/world/uk/rottweiler-queen-consort-camillas-rise-shadow-diana-2022-09-08.

_____. “King Charles Asks UK Parliament to Allow Brother and Sister to Act in his Place.” accessed July 12, 2023, www.reuters.com/world/uk/king-charles-asks-uk-parliament-allow-brother-sister-act-his-place-2022-11-14.

Richard Kelly. *Fixed-term Parliaments Act 2011* (n.p.: House of Commons Library, 2023), accessed June 2, 2023, <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/SN06111/SN06111.pdf>.

Rob Evans, Felicity Lawrence, and David Pegg. “Revealed: Royals Took More Than £1bn Income From Controversial Estates.” accessed July 15, 2023, www.theguardian.com/uk-news/ng-interactive/2023/apr/05/revealed-royals-took-more-than-1bn-income-from-controversial-estates-king-charles-queen-duchies-cornwall-lancaster.

Rob Picheta and Max Foster. “Why Does King Charles III Get Two Birthdays?.” accessed October 1, 2023, <https://edition.cnn.com/2023/06/16/uk/trooping-colour-parade-king-charles-walkup-scli-gbr-cmd-intl/index.html>.

Royal Collection Trust. “About Royal Collection Trust.” accessed July 11, 2023, www.rct.uk/about/royal-collection-trust.

_____. “About the Collection.” accessed July 11, 2023, www.rct.uk/collection/about-the-collection.

_____. “Financial Statements 2022-23.” accessed July 15, 2023, www.rct.uk/sites/default/files/resources/Financial%20Statements%202022-23.pdf.

_____. “Investitures.” accessed October 10, 2023, www.rct.uk/collection/themes/exhibitions/a-royal-welcome/buckingham-palace/investitures.

_____. “Management Board.” accessed July 11, 2023, www.rct.uk/about/royal-collection-trust/management-board.

- _____. “Private Audiences” accessed June 27, 2023, www.rct.uk/collection/themes/exhibitions/a-royal-welcome/buckingham-palace/private-audiences.
- _____. “Trustees.” accessed July 11, 2023, www.rct.uk/about/royal-collection-trust/trustees.
- _____. “Trustees’ Report and Consolidated Financial Statements: 31 March 2022.” 12, accessed July 11, 2023, www.rct.uk/sites/default/files/resources/Financial%20Statements%202021-22.pdf.
- Royal Foundation. “Making a Difference.” accessed October 11, 2023, <https://royalfoundation.com/making-a-difference>.
- Royal House of Norway. “Close Ties Through the Generations.” accessed October 15, 2023, www.royalcourt.no/nyhet.html?tid=215550&sek=27262#:~:text=Queen%20Elizabeth%20and%20King%20Harald,three%20State%20Visits%20to%20Norway.
- Royal Household. “Succession.” accessed May 2, 2023, www.royal.uk/encyclopedia/succession.
- Royal Life Magazine. “Garter Day at Windsor Castle.” accessed October 8, 2023, <https://royal.lifemagazine.co.uk/garter-day-at-windsor-castle-2>.
- Royal Museums Greenwich. “Why Did the Queen Have Two Birthdays?.” accessed September 30, 2023, www.rmg.co.uk/stories/topics/why-did-queen-have-two-birthdays.
- Sally Quinn. “How King Charles Can Make Himself Relevant.” accessed August 15, 2023, www.washingtonpost.com/opinions/2023/05/01/king-charles-climate-change-environment.

Sandy Young. “King Charles Will Redistribute Hundreds of Charity Patronages – Here’s Why They are Such an Important Part of Royal Life.” accessed October 8, 2023, <https://news.liverpool.ac.uk/2022/10/03/king-charles-will-redistribute-hundreds-of-charity-patronages-heres-why-they-are-such-an-important-part-of-royal-life>.

Scotland’s Census. “Religion.” accessed March 22, 2023, www.scotlandscensus.gov.uk/census-results/at-a-glance/religion.

Scottish Greens. “An Independent Scotland Can Abolish the Monarchy and Be a Democracy.” accessed August 15, 2023, <https://greens.scot/news/an-independent-scotland-can-abolish-the-monarchy-and-be-a-democracy>.

_____. “Scottish Green Co-Leaders Decline Royal Invitation.” accessed August 9, 2023, <https://greens.scot/news/scottish-green-co-leaders-decline-royal-invitation>.

_____. “It’s Time to Abolish the Monarchy.” accessed August 14, 2023, <https://greens.scot/AbolishTheMonarchy>.

Scottish National Party. “Independence.” accessed August 16, 2023, www.yes.scot/independence.

Shannon Osaka. “The Many Paradoxes of Charles III as ‘Climate King,’” accessed August 15, 2023, www.washingtonpost.com/climate-environment/2022/09/13/king-prince-charles-environmentalism-queen.

Simon Jenkins. “King Charles III has Views and Passions, but his First Job is to Reform the Monarchy’s Image.” accessed June 29, 2023, www.theguardian.com/commentis-free/2022/sep/08/king-charles-iii-monarchy-mother-nation.

1. Sky History. “The Killer King: How Many People did Henry VII Execute?.” accessed February 28, 2023, www.history.co.uk/article/the-killer-king-how-many-people-did-henry-viii-execute.
2. Sky News. “Maundy Thursday.” accessed October 10, 2023, <https://news.sky.com/story/maundy-thursday-what-is-it-and-how-did-king-charles-mark-his-first-one-as-monarch-12840074>.
3. _____. “Watch: Highlights of King Charles and Queen Camilla’s Coronation.” accessed July 7, 2023, <https://youtu.be/HttKCU5Qhtl>.
4. Stephanie Kaloi. “Here’s How Much Employees Make Working For The Royal Family.” accessed July 15, 2023, www.thelist.com/1268559/how-much-employees-make-working-for-royal-family.
5. Supreme Court. “R (on the application of Miller) (Appellant) v The Prime Minister (Respondent), Cherry, and others (Respondents) v Advocate General for Scotland (Appellant) (Scotland).” accessed May 2, 2023, www.supremecourt.uk/cases/docs/uksc-2019-0192-judgment.pdf.
6. The Crown Estate. “FAQs.” accessed July 14, 2023, www.thecrownestate.co.uk/en-gb/resources/faqs.
7. _____. “Our History.” accessed July 14, 2023, www.thecrownestate.co.uk/en-gb/about-us/our-history.
8. _____. “Our Structure and Governance.” accessed July 14, 2023, www.thecrownestate.co.uk/en-gb/about-us/our-structure-and-governance.
9. _____. “The Board.” accessed July 14, 2023, www.thecrownestate.co.uk/en-gb/about-us/our-structure-and-governance/the-board.

_____. “Who We Are.” accessed July 14, 2023, www.thecrownestate.co.uk/en-gb/resources/faqs/#whoownsthecrownestate.

The Economist. “What to Expect from Charles III.” accessed June 28, 2023, www.economist.com/films/2022/09/09/what-to-expect-from-charles-iii.

_____. “What to Expect From King Charles III.” accessed August 15, 2023, www.youtube.com/watch?v=p6vQjHI8nb0.

The Giardian. “Human Rights Groups Criticise Queen’s Historic Lunch of Monarchs.” accessed October 8, 2023, www.theguardian.com/uk/2012/may/18/human-rights-queen-lunch-monarchs.

_____. “Membership of Anti-monarchy Group Republic Almost Doubles in Wake of Coronation Arrests.” accessed August 4, 2023, www.theguardian.com/uk-news/2023/may/13/membership-of-anti-monarchy-group-republic-almost-doubles-in-wake-of-coronation-arrests.

_____. “Republicans Stage Protest at Queen’s Diamond Jubilee.” accessed July 30, 2023, www.theguardian.com/uk/2012/jun/03/republicans-stage-protest-queens-diamond-jubilee.

_____. “Calling for Abolition of Monarchy is Still Illegal, UK Justice Ministry” accessed July 15, 2023, www.theguardian.com/uk-news/2013/dec/13/calling-abolition-monarchy-illegal-uk-justice-ministry.

_____. “Cash and the Crown Estate: A Look at the British Monarchy’s Funding Deal.” accessed July 8, 2023, www.theguardian.com/uk-news/2023/jan/19/cash-and-the-crown-estate-a-look-at-the-british-monarchys-funding-deal.

- _____. “Explainer: What is prorogation and why is Boris Johnson using it?.” accessed May 28, 2023, www.theguardian.com/politics/2019/aug/28/what-is-prorogation-prorogue-parliament-boris-johnson-brexite.
- _____. “History Says Keep Mum, like the Queen.” accessed April 30, 2023, www.theguardian.com/uk/2008/nov/17/monarchy-prince-charles-king-politics1.
- _____. “How a Hung Parliament Would Put the Queen Centre Stage.” accessed June 25, 2023, www.theguardian.com/uk/2010/feb/14/queen-power-hung-parliament.
- _____. “Kissing the Queen’s Hand: How Day One as Prime Minister Unfolds.” accessed June 26, 2023, www.theguardian.com/politics/blog/2016/jul/13/theresa-may-faces-a-challenge-of-churchillian-proportions.
- _____. “Palace Reveals Details of Queen Mother’s £50m Will.” accessed July 9, 2023, www.theguardian.com/uk/2002/may/18/queenmother.monarchy.
- _____. “Queen to Miss Commonwealth Meeting for First Time since 1973.” accessed July 10, 2023, www.theguardian.com/uk/2013/may/07/queen-miss-commonwealth-meeting?CMP=twtd.
- _____. “Queen was Asked to Block Evgeny Lebedev’s Peerage, Claims Documentary.” accessed July 12, 2023, www.theguardian.com/media/2023/jun/25/queen-was-asked-to-block-evgeny-lebedevs-peerage-claims-documentary.

_____. “Revealed: King Charles’s Private Fortune Estimated at £1.8bn.” accessed July 15, 2023, www.theguardian.com/uk-news/ng-interactive/2023/apr/20/revealed-king-charless-private-fortune-estimated-at-almost-2bn.

_____. “Revealed: Queen’s Sweeping Immunity From More Than 160 Laws.” accessed July 10, 2023, www.theguardian.com/uk-news/2022/jul/14/queen-immunity-british-laws-private-property.

_____. “The Queen Has Done More for Charity Than Any Other Monarch in History.” accessed October 9, 2023, www.theguardian.com/voluntary-sector-network/2012/jun/11/queen-charitable-support.

The History of Parliament. “Appendix IX: Franchises and Contested Elections.” accessed April 12, 2023, www.historyofparliamentonline.org/volume/1660-1690/survey/appendix-ix-franchises-and-contested-elections.

The Independent. “Who is James Hewitt, the Officer who Had an Affair with Princess Diana?” accessed August 10, 2023, www.independent.co.uk/life-style/royal-family/james-hewitt-diana-prince-harry-court-b2352292.html.

The Mirror. “Buckingham Palace’s Extraordinary Secrets Revealed by Fake Footman.” accessed July 10, 2023, www.mirror.co.uk/news/real-life-stories/buckingham-palace-queen-tupperware-philip-13663437.

The National Archives. “Dominion Status and Legislation.” accessed July 7, 2023, www.nationalarchives.gov.uk/cabinetpapers/themes/dominion-status-legislation.htm.

The Privy Council Office. “Committees.” accessed July 12, 2023, <https://privycouncil.independent.gov.uk/privy-council/committees>.

_____. “Privy Council Members.” accessed July 12, 2023, <https://privycouncil.independent.gov.uk/privy-council/privy-council-members>.

The Project Gutenberg. “The Letters of Queen Victoria, Vol 2.” accessed June 4, 2023, www.gutenberg.org/files/24780/24780-h/24780-h.htm#pageii.71.

The Royal Family. “Henry VIII (r.1509-1547).” accessed April 19, 2023, www.royal.uk/henry-viii.

_____. “Investitures.” accessed October 10, 2023, www.youtube.com/watch?v=ZinzueddAQ0.

The Royal Household, “About The King.” accessed October 11, 2023, www.royal.uk/the-king.

_____. “Charities and Patronages.” accessed October 10, 2023, www.royal.uk/charities-and-patronages-1.

_____. “Christmas Broadcast Transcripts.” accessed October 10, 2023, www.royal.uk/history-christmas-broadcast.

_____. “Civil List and Grant-in-Aid.” accessed July 14, 2023, www.royal.uk/royal-finances-0.

_____. “Counsellors of State.” accessed July 12, 2023, www.royal.uk/counsellors-state.

_____. “Executive Assistant to the Keeper of the Privy Purse.” accessed July 10, 2023, <https://theroyalhousehold.tal.net/vx/mobile-0/appcentre-1/brand-3/candidate/so/pm/1/pl/4/>

opp/2507-Executive-Assistant-to-the-Keeper-of-the-Privy-Purse/en-GB

_____. “Financial Reports 2022-23.” accessed July 15, 2023, www.royal.uk/media-pack/financial-reports-2022-23.

_____. “Inside the Royal Household.” accessed July 12, 2023, www.royal.uk/inside-the-royal-household.

_____. “Investitures.” accessed September 30, 2023, www.royal.uk/investitures.

_____. “Lord High Commissioner to the General Assembly of the Church of Scotland.” accessed July 7, 2023, www.royal.uk/lord-high-commissioner-general-assembly-church-scotland.

_____. “Lord Parker of Minsmere KCB Appointed as Lord Chamberlain.” accessed July 10, 2023, www.royal.uk/lord-parker-minsmere-kcb-appointed-lord-chamberlain.

_____. “National Anthem.” accessed July 7, 2023, www.royal.uk/encyclopedic/national-anthem.

_____. “Royal Maundy Service.” accessed June 30, 2023, www.royal.uk/royal-maundy-service.

_____. “Royal Public Finance.” 1, accessed July 14, 2023, www.royal.uk/sites/default/files/media/annual_summary_2010-11.pdf.

_____. “Search Patronages.” accessed October 11, 2023, www.royal.uk/charities-and-patronages?name=&mrf=2&field_themes_target_id=&field_world_region_value=.

_____. “The Order of the Garter.” accessed October 8, 2023, www.royal.uk/the-order-of-the-garter.

- _____. “The Order of the Garter;” Emily Ferguson, “What is Order of the Garter day and When is the Garter Day Procession?.” accessed October 8, 2023, www.express.co.uk/news/royal/1781714/order-of-the-garter-meaning-explained.
- _____. “The Private Secretary to The Queen.” accessed July 8 2023, www.royal.uk/private-secretary-queen.
- _____. “The Queen and Diplomacy.” accessed July 1, 2023, www.royal.uk/queen-and-diplomacy.
- _____. “The Queen and Honours.” accessed July 4, 2023, www.royal.uk/queen-and-honours.
- _____. “The Queen and the Church.” accessed July 7, 2023, www.royal.uk/queen-and-church.
- _____. “The Queen and the Commonwealth.” accessed July 8, 2023, www.royal.uk/the-queen-and-commonwealth.
- _____. “The Queen;” Church of England, “The Queen: Her Faith and the Church of England.” accessed July 7, 2023, www.churchofengland.org/queen-her-faith-and-church-england.
- _____. “The Queen’s Birthday.” accessed September 30, 2023, www.royal.uk/queens-birthday3.
- _____. “The Queen’s Christmas Broadcasts.” accessed October 10, 2023, www.royal.uk/history-christmas-broadcast.
- _____. “The Royal Collection.” accessed July 11, 2023, www.royal.uk/the-royal-collection.
- _____. “The Sovereign Grant and Sovereign Grant Reserve Annual Report and Accounts 2022-23.” accessed July 14, 2023, www.royal.uk/sites/default/files/documents/2023-06/Sovereign%20Grant%20Report%202022-23.pdf.

_____. “The Spanish State Visit.” accessed September 30, 2023, www.royal.uk/spanish-state-visit.

_____. “The State Funeral for Her Majesty The Queen.” accessed October 11, 2023, www.royal.uk/state-funeral-her-majesty-queen-0.

The Telegraph. “Queen’s Finances are Safe From Cuts for Two Years.” accessed July 16, 2023, www.telegraph.co.uk/news/uknews/queen-elizabeth-ii/11689154/Queens-finances-are-safe-from-cuts-for-two-years.html.

_____. “The King’s Right-hand Man Replaces Queen Elizabeth’s Private Secretary.” accessed July 10, 2023, www.telegraph.co.uk/royal-family/2022/09/18/kings-right-hand-man-replaces-queen-elizabeths-private-secretary.

The Washington Post. “Authorized Bio’ Paints Glum Picture of Prince Charles.” accessed July 25, 2023, www.washingtonpost.com/archive/lifestyle/1994/10/17/authorized-bio-paints-glum-picture-of-prince-charles/c11cb879-ecb3-4648-8068-a7cd0eb45d0b.

The World Bank. “GDP (current US\$) – United Kingdom.” accessed February 19, 2023, <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=GB>.

Timothy Foot. “A Note on the Creation of Peers.” accessed July 15, 2023, www.ucl.ac.uk/constitution-unit/sites/constitution_unit/files/a_note_on_the_creation_of_peers.pdf.

Tina Donvito. “What Was Queen Elizabeth’s Net Worth, and Who Will Inherit Her Fortune?.” accessed July 16, 2023, www.rd.com/article/queen-elizabeth-net-worth.

- Torrance. The Crown, 31; Office of the Parliamentary Counsel, “King’s and Prince’s Consent.” accessed June 15, 2023, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1115058/King_s_and_Prince_s_Consent_Pamphlet.pdf.
- UK Parliament. “Dissolution of Parliament.” accessed March 31, 2023, www.parliament.uk/about/how/elections-and-voting/general/dissolution.
- _____. “Orders in Council.” accessed July 11, 2023, www.parliament.uk/site-information/glossary/orders-in-council.
- _____. “Royal Assent.” accessed June 5, 2023, www.parliament.uk/site-information/glossary/royal-assent.
- University of Michigan Library. “A Declaration of the Lords and Commons in Parliament, Concerning His Majesties Proclamation, Given at His Court at York, the 27 of May, 1642.” accessed July 1, 2023, <https://quod.lib.umich.edu/e/eebo/A82644.0001.001/1:2?rgn=div1;view=fulltext>.
- University of Nottingham. “Inheritance.” accessed May 5, 2023, www.nottingham.ac.uk/manuscriptsandspecialcollections/learning/medievalwomen/theme2/inheritance.aspx.
- William Everett. “The Last Royal Veto.” accessed June 10, 2023, www.theatlantic.com/magazine/archive/1903/12/the-last-royal-veto/637560.
- YouGov. “Is the Monarchy Good or Bad for Britain?.” accessed July 10, 2023, <https://yougov.co.uk/topics/politics/trackers/is-the-monarchy-good-or-bad-for-britain>.

_____. “Royal Family Favourability Tracker.” accessed July 7, 2023, https://docs.cdn.you.gov.com/6xeg5h7mi1/RoyalFamily_Opinion_2012toPresent_W.pdf.

_____. “Should the Duchess of Cornwall become Queen if Prince Charle becomes King?” accessed July 9, 2023, <https://yougov.co.uk/topics/politics/trackers/should-the-duchess-of-cornwall-become-queen-if-prince-charle-becomes-king>.

บทที่ 12 บทสรุป

AP. “Spain’s King Begins a New Round of Talks in Search of a Candidate to Form Government,” accessed September 9, 2023, <https://apnews.com/article/spain-government-election-parliament-e1efcd0e559e8d6afee131a37cdb3e51>.

Carsten Ankar. “Constitutional Monarchies and Semi-Constitutional Monarchies: A Global Historical Study, 1800–2017.” *Contemporary Politics* 27, no. 1 (2021).

David M. Engel, *Law and Kingship in Thailand During the Reign of King Chulalongkorn* (Ann Arbor: Center for Southeast Asian Studies, University of Michigan, 1975).

DW. “Spain’s King Begins Meeting Parties to Form New Government.” accessed September 12, 2023, www.dw.com/en/spains-king-begins-meeting-parties-to-form-new-government/a-66592902.

France 24. “Spain’s King Asks Sanchez to Try to Form New Government.” accessed September 12, 2023, www.france24.com/en/europe/20231003-spain-s-king-asks-sanchez-to-try-and-form-new-govt.

- Kobkua Suwannathat-Pian. *Kings, Country and Constitutions Thailand's Political Development, 1932-2000* (London: RoutledgeCurzon, 2003).
- Kullada Kesboonchoo Mead. *The Rise and Decline of Thai Absolutism* (London: RoutledgeCurzon, 2004).
- Matthew Phillip Copeland. *Contested Nationalism and the 1932 Overthrow of the Absolute Monarchy in Siam* (PhD diss., Australian National University, 1993).
- Subhadradis Diskul. "Ancient Kingship in Mainland Southeast Asia" in *Kingship In Asia and Early America*, ed. A. L. Basham (Mexico City: Colegio de México, 1981).
- เดช บุนนาค. *การปกครองระบบเทศาภิบาลของประเทศไทย พ.ศ. 2435-2458* (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548).
- เบนจามิน เอ. บัทสัน. *อวสานสมบูรณาญาสิทธิราชย์ในสยาม* (กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2543).
- เพ็ญจันทร์ โชติบาล. *พระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษของพระมหากษัตริย์ไทย* (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548).
- คริส เบเคอร์ และคนอื่น. *กลางใจราษฎร์: ทบทวนพระราชแห่งการทรงงาน* (กรุงเทพฯ: เอเชียบุ๊คส์, 2556).
- จันทนา ไชยนาเคนทร์. *การเมืองในสมัยนายกรัฐมนตรีพระราชทาน สัญญาธรรมศักดิ์ (พ.ศ. 2516-2518)* (วิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554).
- ชนิดา ชิตบัณฑิตย์. *โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ: การสถาปนาพระราชอำนาจนำในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว* (กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2550).

ทักษ์ เฉลิมเตียรณ. การเมืองระบบพ่อขุนอุปถัมภ์แบบเผด็จการ (กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2548).

ธงทอง จันทรางศุ. พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ในทางกฎหมายรัฐธรรมนูญ (กรุงเทพฯ: เอส. ซี. พรินท์แอนด์แพค, 2548).

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. พระผู้ทรงปกเกล้าฯ ประชาธิปไตย 60 ปี สิริราชสมบัติกับการเมืองการปกครองไทย (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549).

ปราการ กลิ่นฟุ้ง. การเสด็จพระราชดำเนินท้องที่ต่างจังหวัดของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช พ.ศ. 2493-2530 (วิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551).

พลศักดิ์ สุขทรัพย์ทวีผล. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช อัครศาสนูปถัมภก (กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2550).

วงเดือน นาราสัจจ์ และคนอื่น. นวมินทรบรมนาถราชไมตรี (กรุงเทพฯ: ธนาการกลสิกรไทย, 2561).

สมชาย ปรีชาศิลปกุล. นี่คือนิธานที่หาญมุ่ง: ข้อถกเถียงว่าด้วยสถาบันพระมหากษัตริย์ในองค์การจัดทำรัฐธรรมนูญของไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2475-2550 (นนทบุรี: ฟาเดียวกัน, 2561).

สายชล สัตยานุรักษ์. 10 ปัญญาชนสยาม เล่ม 1: ปัญญาชนแห่งรัฐสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (กรุงเทพฯ: โอเพ่นบุ๊ก, 2557).

สุกัญญา สุดบรรทัด. การยึดครองสิทธิอำนาจระหว่างกลุ่มอนุรักษนิยมกับกลุ่มก้าวหน้าโดยอาศัยสื่อสิ่งพิมพ์ก่อนปี 2475 (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543).

อาสา คำภา. กว่าจะครองอำนาจนำ: การคลี่คลายขยายตัวของเครือข่ายในหลวงภายใต้ปฏิสัมพันธ์ชนชั้นนำไทย ทศวรรษ 2490-2530 (นนทบุรี: ฟาเดียวกัน, 2564).

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550

อาคารราชบุรีดิเรกฤทธิ์ 120 หมู่ 3 ถนนแจ้งวัฒนะ
แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210

โทรศัพท์ : 0-2141-7777 โทรสาร 0-2143-9515

www.constitutionalcourt.or.th

